فرهنگستان علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی آذربایجان

انستیتوی ادبیات نام نظامی

نظامی گنجوی

شرف نامه

ترتیب دهنده متن علمی تنقیدی
ع. ع. علی زاده

مصحح
ی. ا. برتلس

نشریات فرهنگستان علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی آذربایجان
باکو ـ ۱۹۴۷

شرف نامه *

I

خدایا جهان پادشاهی تراست | ز ما خدمت آید خدائی تراست
پناه بلندی و پستی توئی | همه نیستند آنچه هستی توئی
همه آفریدست بالا و پست | توئی آفرینندهٔ هر چه هست
توئی برترین دانش آموز پاک | ز دانش قلم رانده بر لوح خاک
چو شد حجت بر خدائی درست | خرد داد بر تو گوائی نخست
خرد را تو روشن بصر کردهٔ | چراغ هدایت تو بر کردهٔ
توئی کآسمان را برافراختی | زمین را گذرگاه او ساختی
تنی کافریدی ز یک قطره آب | گهرهای روشن‌تر از آفتاب
تو پروردی از صلب جوهر پدید | بجوهر فروشان تو دادی کلید
جواهر تو بخشی دل سنگ را | تو بر روی جوهر کشی رنگ را
بخار هوا تا نگوئی ببار | زمین ناورد تا نگوئی ثمار
جهانی بدین خوبی آراستی | برون زانکه یاری گری خواستی

---

* O D I کتاب شرف نامه اسکندری L B ,کتاب اسکندرنامه
F کتاب اقبال نامهٔ اسکندری Vo ,کتاب شرف نامه
W شرف نامه ــ نام ایزد بخشاینده

2ª Pe B هرچه

3 V 8-дэн сонра кетмишдир

5ª V داده, Pe U I E V B درست

7, 8 P 8, 7

7ª B آن

9ª O نگوهر 9ª O گوهر

10 U 6р 10ª B گوهر

11, 12, 13 D Vo 13, 11, 12

11ª P برویند زمین, U L D Vo ناورد زمین

12ª Pe یاری دگر

بموجب دستور هیئت رئیسه فرهنگستان
علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی
آذربایجان چاپ شده است

کواکب بو بر بستی افلاك را | بمردم تو آراستی خاك را *
حصار فلك برکشیدی بلند | درو کردی اندیشه را شهربند
چنان بستی این طاق سلوبری | که اندیشه را ست رو بربری
خرد تا ابد در نماند ترا | که تا خرد برتاند ترا
وجود تو از حضرت سکمار | کند سك ادراك را سنگسار
به برکدهٔ تا فراهم شوی | به افزودهٔ بس به کم شوی
خیال نظر خالی از راه تو | زگردندگی دور درگاه تو
سری کز تو گردد بلندی گرای | نیافکندش کس بیفکند زپای
کسی را که قهر تو سر بکند | بیامردی کس نگردد بلند
همه زیر دست و فرمان پذیر | تونی یاوری ده تونی دستگیر
اگر پای ملسف اگر بر مور | بهر یك تو دادی ضعیفی و زور
چو سرو برسی ستدیر به | بموری بر ماری بر آری هلاك
چو برداری از رهگذر دود را | خورد پشه مغز نمرود را
چو در لشکر دشمن آری رحیل | بمرغان کشی فیل و اصحاب فیل
که از نطفهٔ سك بحی دهی | که از استخوانی درختی دهی

21ᵃ P بر تو
* Pe L E D V Vo B W op.
بوی کوهر آمای (6p کوهر I آرای (B خار آحشح (خر احتمح I)
مسلسل کی (کند (Pe L کوهران در مریح (مراح (Pe L L
22ᵇ B زبرسد
23ᵃ W آن 23ᵃ O زان I ارو
24ᵃ P تا ابد آندو, I تاندو V حوندو, B تاندو, درساند Pc درساند
24ᵇ P Pe O I تاب O L درساند برا
25ᵃ P زبود تو
25ᵇ ادراك D Vo اندیشه B ادبار P شرمسار B سک تار
27ᵃ B خاکی 27ᵇ B بهگردندگی
28, 29 B 29, 28
28ᵇ بمعمد L بساند, B کردد
29ᵃ بیامردی Pc بسام دری, L I بسام در
31 O 6p
31ᵃ Pe O L E D V Vo B وگربرمور 31ᵇ D داری, B کردی
32ᵇ P O L V B بموری زماری, هلاك Pe دمار 32ᵇ بر V 6p
34ᵇ L بمرغی
35ᵃ P نقطهٔ 35ᵇ V گهی ز

ر گرمی و سردی و ارحشک و ر — ـــرشـی باندازه در ىكـدگر
چناں بر کشـیدی و ســی ںگار — که به راں بارد حرد در سـمار
مهندس ســی حوید ار رازشـاں — بداند که چوں کردی آغازشـاں
ىمـانـد ر مـا حـر ںطر کـردىـی . — دگر حصی بار با حوردىی
بهرح آوردی و ســی طراز — بارب نه ای ار همه بی ںیاز
چناں آوردی زمں و زماں — همان گردس انجم و آسـماں
که چندانکه اندیشه گردد بلند — سر حود بروں باورد زیں کمند
سود آورش ىـو بودی حدای — ىاىـد همں هم ىو باسی ىحای

13ʻ P نوگرمی PcF زگرمی و حسکی و از سرد و تر
1 DLB باندازه یکدگر W براندازه از یکدگر ١ باندازهٔ یکدگر
11ʻ O حصار ١٥ نگار I I B شمار
11ʻ O ساند دگر P سرد حرد کرس به D١٥ , کراں به
15ʻ P مهندس حماں حوید آوازشان , PcD مهندس حوحوید سی رازشان
مهندس حماں حوید I مهندس اکر حوید
15 B و یه حصی با زبا 16ʻ I حواند آوازشان
* P api حـاىی کرس ىکدرـ گمرهـسـ
ز راز ىو اندیسه بی آگهسـ
D١٥ api

زاں باره کردن باقرار به
به اگمحص عت کار بو
O ١ DW api

زاں (دهن ١ زمں D) باره کردں (ار کـودں W داد کردں D) بورار بو
سکمحص عت کار و اعت همه کار بو B)
حـاىی کرس ىکدرد کمرهـسـ
ز راز ىو اندیسه ی آکهسـ
17ʻ I I D١ ١٥B زهرحه I بهرحه
19 ١ بروں باورد سرحود
20ʻ I همی هم W همه اس و بو I همان
* PcOI I I D١ ١٥ api
به حلوب (به حلعت ١ حلوب PcI D I ١٥ بحلوب O) بدی کافرش سود
به حوں کرده (به ار آنچه O) سد بر و رحمت نمود (زحمت سود I
زحمت بود (PcOI I

بعطیم بو بس بو هست و بست
اگر باسد وگر (ور ١) باشد یکست
B api

تعطیم بو شد همه هست و نیست
اگر باسد و گر باشد یکیست

ندند آور حلق عالم بوئی — و مرایی و زنده کی هم بوئی

مرا سست ار حود حسابی ندست — حساب من ار سب چندانکه هست

ند و ملك را از بو آید کلند — ربو ملك و ار من ند آید ندند

بو سکی کنی من نه ند کردهام — که ند را حوالت حود کردهام

ز سست اوّلس هش را سرگدست — سـت آحرس حرف‌را بارگشت

ز بو آسی سر من آموحس — ز من دیو را دیده بردوحتی

چو نام نوام حان نواری کند — نمی دیو کی دست باری کند

ندارم روا با بو از حوسس — که گویم بو و بار گویم که من

گر آسوده گر با روان می‌رسم — حان کاورندی حان می رسم

امدم حاست ازان بارگاه — که حون من سوم دور ازس کارگاه

فرو زوم از نصم برکب حوس — دگر گونه گردم ز برس حوس

کند شاد برکده حاك مرا — ند کسی حس ... مرا

بروهدهٔ حان سرسـت من — نهد نهمت سست سر هست من

ز عس آن نموارس آری ندست — کرس عاب آگاه باسد که هست

حو بر هسی بو من سسب ز ای — سی حجب انکحم نب کسای

بو سر از سود مهد من بر نهت — حرده که حان ماند اگر حاك حفت

حان گرم کی عزم راه بو — که حرم بب آمد چو آمد بو

---

53 W бр -нтhагда кетмишдир

54 P 59 дан сонра кетмишдир

54^a B حسابی که هست 5 D هرحاکه

55^e و I бр

57^a B نمس 57^e D اوّلین Pe مای ست

59^e Pe O باری , W یاری

61^e V حمانکه آوریدی

62^a Pe O U E D V Vo B ارس B حسست

63 P 65 дән сонра кетмишдир

63^a B برس , W و ترسب , I و برکب

63^e Pe B W مرکیب

64^a P مال و 64^e B کهی

65^a Pe U E B حاک Pe سرمست

66^a Pe U نمودار , E نموداری

66^e V آگاه گردد , B آباد کردی

66 L тәкрар эдитмишдир

که آری حمیدی ز سحابهٔ   گهی آشنائی ز - سگاه
گهی ما چنان گوهر خانه حر   چو بوطالبی‌را کی سنگ ریر
کرا زهرهٔ آنکه ار سم بو   کشاند زبان حر سلیم بو
زبان آوران‌را بو بار سست   که با مشعله گنج‌را کار سست
سنای زبان ار رقیبان زار   که با زار سلطان نگوید بار
مرا در غبار حس سره خاک   تو دادی دل روشن و جان پاک
گر آلوده گردم من اندیشه سست   که حر گرد ره خاکرا سه سست
گر این خاک روی ار گنه یافی   ناصرش بو که ره یافی
گناه من ار نامدی در سمار   برا نام کی بودی آمرزگار
سب و روز در سام و در بامداد   بو بر یادی ار هر چه دارم یاد
چو اوّل سب آهنگ حواب آورم   سحر نامت شتاب آورم
چو در سم سب سر بر آرم زحواب   برا حوانم و ریزم ار دیده آب
وگر بامدادست راهم سست   همه روز با سب ساهم سست
حو حواهم ز بو روز و سب باوری   مگر سرمسارم درین داوری
حیان دارم ای داور کارسار   گریزم با ساران سوم بی سار
رسیدهٔ کی ره ندگی   کند حوب بوی‌را رسیدگی
درین عالم آباد گردد نگنج   در آن آباد گردد ز رنج

36, 37 I 37 ...
36' حسدی B W حسلی   36 P L L F D V Vo کمی
37—70 I 2 чи § ... 7 чи бентиндэн сонра кетмишдир
37' D Vo گوهری   37" P سکه‌زیر
38' ار I با B رهره باآنکه
41' I B غباری
42' من P I V B op O B گسه I آلودکی
42" W حر آلودکی خاک را
43 I کی
45 O бр
45" V B آرم
46" P U I آمدم   46" P L I آمدم
47' مر B در   47" Pc ار دیده ریزم
48" O B اگر
49" I بتو , B حه
50" Pc دایم   50" ناساران P I V بی ساران

نگهدارم ار رحمة رهبرمان　　مکن ساد بر من دل دسمنان
شکرم رسان اوّل آنکه نگنج　　حسم صوری ده آنگاه رنج
بلائی که باسم دروا صور　　بر من دور دار ای بسداد دور
گرم در بلائی کنی مبتلا　　حسم صوری ده آنگه بلا
گرم سکی گر بهی در نورد　　کهی حال خواهی بر من خواه گرد
برون افم ا چود سرکندگی　　همه برون ما و ار بندگی
بهر گوسه کافم بد خواهت　　بهر جاکه اسم حدا داشت
وراز همه هست ... سبی　　بوی آنکه بر ملك وراز اسبی
بروهنده را بوه راز بند کلید　　کر اندازهٔ خویش ... و دید
کسی کر و ... بو نظاره کند　　ورقهای بیهوده پاره کند
بساند را حد بو باوس　　عنان ... هر دری باقس
نظر ا ناشحاست مرب سپاس　　کرین نگذری در ... آمد هراس
سپردم ... مانهٔ خویش را　　و ... حسب کم و بیش را

83ª B ار حدهٔ

84ª آ،کد D Vo آحر

85ª O L F B W درآن

85ᵉ Pe V B داری B بو سداد

86ᵉ صوری D Vo بحمل انگه B اندر

87ª گر L W ور

87ᵉ B کمی Vo حواه رون O I دور , I حاك

88ª Vo رفتم P راکمدگی , V B سرمدگی

88ᵉ B بیمم , E ما بواربدگی

89ᵉ حدا L سا

90ᵉ Pe U برا

91ª B آن به کلید

91ᵉ E کهر , V که B کر اربدهٔ حوشتن بر

93ᵉ E سوی تافتن Vo بافتن

94ª PeU ناسحاست, E W مدسحاست I عرب شناس B مردم‌شناس

94ᵉ V ارس

95ª Vo پانهٔ , حویش‌را Pe حوشتن

95ᵉ Pe بیش من

همه همرهان با بدر با مسد   حو من رقم اس دوسان دسمسد
اگر حسم و گوسست و گر دست و پای   ر من مار مامد لك لك بحای
بوئی آنکه با من مم با مبی   ورس در مبادم بهی دامسی
درس ره که سر بر دری می‌زنم   بامسد باحی سری مسی‌زنم
سری کان بدارم ارس در دریع   به ار باج بحسی به آن سر به سع
ر حکمی که آن در ازل رانده   نگردد وليم زاسحه گردانده
ولیکن بحواهس من حکم کس   کیم رس سحیها دن حوس حوس
بوگمی که هرکس که در رنج و تاب   دعائی کند من کنم مسحاب
چو عاجر رهاسده دائم مرا   درس عاجری حون بحوانم ترا
بلی کار بو بنده پروردست   مرا کار و بندگی کردست
سکسته حان گشته‌ام لیکه حرد   که آباده ر همه با سر
بوئی کز سکسته رهائی دهی   وگر ... موسائی دهی
براں هم سب کر بو حونم شاه   نهان فصاحه ... افرور راه

70–71 P 6p
70ᵃ همرهان I دوسں
71ᵃ Pe گوشند, L I W گوشت اگر
اگر حسم و دستت وگر کوس و رای I
71ᵉ Vo ماندند
72ᵃ با P با I با
72ᵉ B وران W درس
73 74 75 Vo 75 73, 74
73ᵃ D درس درکه 73ᵉ V B باج
74, 75 Pe 6p
74ᵃ O B سری کان ارس در بدارم دریع L سری را کرس در بدارم دریع
74ᵉ W بدان
75ᵃ B W بحکمی I کردهٔ 75ᵉ P I رانک II برکردهٔ
76ᵃ Pe می
77ᵃ W در هرکس در I ار
78 L 6p
79ᵃ Pe B نکی
80ᵃ B مان
81ᵉ Pe ور
82–87 P 6p
82ᵃ F W در اس 82ᵉ B وصلت

مرا هست سش نطرگاه تو   چگونه سم بدو راه تو

ترا سم ار هرچه برداخست   که هستی تو سازنده و او ساختست

همه صورتی سش فرهنگ و رای   نقاش صورت نبود رهنمای

سی منزل آمد ز من تا تو   نشاید ترا یافت الا بتو

اساسی که در آسمان و زمیست   باندارهٔ فکرت آدمیست

سود فکرت اندازه را رهنمون   سر از حد و اندازه بارد برون

بهر پایهٔ دست چندان رسد   که آن پایه را حد پایان رسد

چو پایان ندرد حد کتاب   نماند در اندیشه دیگر حاب

سدیسید اندیشه افزون ازین   و هستی نهٔ ملکه بیرون ازین

ازان دارم ای مصلحت خواه من   که باشد سوی مصلحت راه من

رهی پیش آور که فرجام کار   تو جسود باشی و من رستکار

حز آن سیم خارد در سرست   که سر بر نگردانم از سر نشت

نویسد حقی زین سپس گری   مسجل بامضای پیغمبری

گواهی بروز ار که زین خار بار   که صد آفرین باد بر هر چهار

نگهدارم از آن حقه خوبی هش   خو بمونند بر باروی خود نهان

در آن داوری که حهان مع سر   که هم رستحیرست و هم رسته حر

---

13 14 Pe op 13ᵃ I V B نس 13 بدو I B بو

14 15 D V o 15 14 14 و O D V o B op او L L I V op

16—39 P 6p в этих 39 в L чн 8 их 45—53 повтор этих

16ᵃ B آید V بدو 16 B شاید شان یافت

17 B در 17 V به اندازهٔ

18ᵃ B فکرت 18ᵃ I کارت و سر حود زاندازه O D V V o B 6p

19ᵃ L B مایهٔ 19 B ازین L مایه

20ᵃ Pe I نماند V o راندیشه W جهات

20ᵃ D افزون V o دیگر بیرون

21ᵃ W نه این B بونی D V o B افزون

22ᵃ L مره L بدان F ای برا V این Pe مصلحت دار

23ᵃ Pe U انجام V رهی بیش گیرم که انجام کار

23ᵃ Pe D B ما

24ᵃ V W حز این 24ᵃ V قضای تو این نقش بر من نوشت

25ᵃ L B ثنایش Pe گرای

26 B 6p 26ᵃ L از هر چهار

27ᵃ V خوبی نهان O L دهان

28ᵃ D چون رستحیر 28ᵃ V که رستحیرست

فی المناجات *

بزرگا بزرگی دها بی کسم — توئی یاوری بخش و یاری رسم
نیاوردم از خانه چیزی نخست — تو دادی همه چیز من چیز تست
چو کردی چراغ مرا نور دار — ز من باد مشکل‌کشائی دور دار
بکشش تو دادی سومندیم — تو ده زآنچه دانسم برومندیم
گریوه بلندست و سیلاب سخت — میجان عنان من از راه تخت
ازین سیل‌گاهم چنان ده گذار — که پل بشکند بر من این رود بار
عقوبت مکن عذرخواه آمدم — بدرگاه تو روسیاه آمدم
سیاه مرا هم تو گردان سپید — مگردانم از درگهت ناامید
سرشت مرا کافریدی ز خاك — سرشته تو کردی بنا پاك و پاك
اگر بشکنم و گر بدم بد سرشت — قضای تو این بیش بر من نبشت
خداوند مائی و ما بنده‌ایم — بسروی تو بك بك برافکنده‌ایم
هر آنچ آفریدست بنده را — نشان میدهد آفریننده را

تضرع نمودن درستایش باری (سبحانه I 101) تعالی V Pe L *
فی المناجات باری عزاسمه L Op O
مناجات با حضرت حق سبحانه وتعالی D فی الموعظه والنصح I
درمناجات وعجز و فروتنی خویش بحضرت پروردگار Vo
فی توحید باری تعالی و تقدس جل جلاله وعم نواله B
مناجات بدرگاه باری عز شأنه W
1 2 Vo 2 1
1' Pe دهم 1" و Pe Op
2" O I D V Vo W دادی O B چرم زچیزیست
L چرم از ست Vo حرها چیزتست
3 P مشکل
4' W حو 4" و ده L بده L سومندیم B آنچه
5" B بهپیچان Pe زحت, B از آب سخت
6' O I اران V میلکاهم Pe چنین U L V B درگذار
7 8 Pe Op 7" تو B من
8" P مکردان من از U F, مکردان از ین درگهم
9 B Op 9" U سرشتی E سرشتم, O U L F و ز باپاك E Op
10' B در بود بد و 10" بو Pe من, B W در من
11" L بفرمان و رایت سر افکنده ایم
12" U L D B هر آنچه 12" U W میدهند, Vo میدهی, B می دهم

III

فی نعت خاتم النبیین علیه الصلوة والسلم *

فرستادهٔ خاص پروردگار — رسانندهٔ حجت استوار

گرانمایه‌تر تاج آزادگان — گرامی‌تر از آدمی‌زادگان

محمد کازل تا ابد هر چه هست — به آرایش نام او نقش بست

چراغی که روز از بینش بدوست — فروغ همه آفرینش بدوست

نشان‌دار علم سپه را سپید — شفاعت‌گر روز بیم و امید

درختی سهی سایه بر تاج شرع — زمینی نهال آسمانی فرع

ز بارنگه اصل باران پاک — ولی نعمت فتح خواران خاک

چراغی که تا او برافروخت نور — ز چشم جهان روشنی بود دور

شهی نه جهات عنان — سپهدی بر چشمه سماسان

لب از یاد عیسی بر از نوش نه — لب از آب حیوان بسته نوش نه

فلک بر زمین خار ساو افکنش — زمین در فلک پنج نوبت زنش

---

* Pc فی نعت خاتم النبیین محمد المصطفی علیه السلم
O I فی نعت النبی صلی الله علیه و علی آله و سلم
I E فی نعت النبی علیه السلم
D نعت سید المرسلین علیه السلام
V نعت سید المرسلین محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم
Vo نعت سید المرسلین
B فی نعت حضرت رسالت پناه محمد صلی الله علیه و آله و سلم
W در نعت خواجه کاینات

2 Pc L I D V Vo B W گرامی‌تر از

3 I بر آرایش + P Gp

4a W پروانه I انوار Pc بر اوست V دروست

4b D نظام همه

5a L زمان دار 5 W شفاعت‌گر

6a Pc L مهی, D Vo بی سایه P سرو V بسروی
L در پای عرش

6b L آسمانی بفرش

7a Pc O L I D B داران , V حوران

8 E B بیفراخت

9a U L E Vo خاك 9b O D Vo B W سپهدی

10a Pc یاد 10b Pc لب از بوس بر

11a I D Vo در زمین, B افکند

11b B فلك بر زمین پنج نوبت زند

چو زان سود نامها سوی مرـ — من آن نامه را برگشادم نورد
بنامم که چون حکم رای درست — برین حکم زان آن دگر حکم ست
امدم سو هست از اندازه بیش — مکن تا امدم ز درگاه خویش
زخود گرچه مرکب برون رانده‌ام — براه تو در نه ره مانده‌ام
فرود آر مهدم بدرگاه خویش — مگردان سر رسته از راه خویش
ز من حس و ره نمودن ز نو — بجان آمدم جان فروـ ز نو
جو نار ز من ی من آراسی — مان رسه و آدن که می خواسی
ز روی ه ز نقش آرایشم — نصی نه از گنج حساشم
چه خواهی زمن تا حس بو ست — همی گر ناوده وـم نحست
مرا چون طر ز من انداخی — مرن ممـ‌ـه جونکه نواحی
نو داـی مرا ناـگاه ملـمد — بو م دست گر مر ای امد
جو ـاـمه ـامـوس نه آوران — ـمدد د مه ای ـاه ـاوران
ـری را که بر ـر هـی کلاه — ممدار ی ی هر ح‌ـه اه
ـی را که ـد بر ـرب زان ـا — ز ـر بورهٔ هـر ـری مار ـا
نکوکی جو کرـار جو کار می — مکن ه ز ه می نگردا می
ـصامی ـ ـ ـار که رفع — مر ـحر مصطفی را ـسمع

— — — —

29 Pt I نامهای
30 I نحست 30 I D V Vo W راس P وان
31 I سو Pt ارو 31 32, 33 L 6p
32 33 B 6p 33 Pt نمش
34 W ز من کاهش و جان فرودن زنو
شن حس از من نمودن ز نو
34 P سو 34 D Vo امدن Pt سو
35 I نش طور
36 I V نقش و 36 I نصدی I آسایشم
37 B خو خواهی Vo نود و B بوده 37 B با , B درست
38 I I D B W مرا I مرام نطر 39 40, 41 I 41 39, 40
39 I نو هم دستگیرم ارس V نوئی , I حای بند
40 I خو دادی نو ناموس 41 در بای O در راه B بر حائ
42 B دریا I در برب
43 B چو کردار V کار من را
44 I مران B درس V برس
44 I مگر P V بحر بحر مصطفی را ندارد سمع

IV

در معراج رسول صلی‌الله علیه وسلم *

شبی کاسمان مجلس افروز کرد ‌ ‌ ‌ ـــب از روشنی دعوی روز کرد

سراپردهٔ هفت سلطان سریر ‌ ‌ ‌ ز آموده گوهر بحیبی حریر

ـــر سربوسان باغ بهشت ‌ ‌ ‌ سر سری آراسته کار و کشت

محمد که سلطان اس مهد بود ‌ ‌ ‌ ز چدس حلقه ولی عهد بود

ـــر ناقه در ست اقصی کشاد ‌ ‌ ‌ ز ناف زمین ســـر ناقصی نهاد

ـد جهان داد خود را خلاص ‌ ‌ ‌ معشوقی عرسان گشت خاص

به ست ارس کوی همساد راه ‌ ‌ ‌ بهمم فلك سر رده بارگاه

دل از کار به حجره برداخته ‌ ‌ ‌ ـــه حجرهٔ آسمان باحـــه

ـــرون جسه از کدهٔ چارسد ‌ ‌ ‌ فرس رانده بر هفت چرخ بلند

براقی ساىده زیرش حو برو ‌ ‌ ‌ سامش حو حورشد در نور عرق

سهیلی بر اوج عرب ناقه ‌ ‌ ‌ ادیم یمن رنگ ارو باقه

بریسم دمی ملکه لوبو سمی ‌ ‌ ‌ رونده حو لولو بر ابرشمی

به آهو ولی ناقه از مسک بر ‌ ‌ ‌ حو دندان آهو ز آموده در

---

* Pe اندر سب معراج محمدالمصطفی علیه‌السلم
O L فی معراج‌النبی‌صلی‌الله علیه و سلم
L E فی معراج النبی علیه‌السلام
D در صفت معراج
١ در صفت معراج رسول علیه‌السلام گوید
١٥ در معراج النبی علیه‌السلام
B صفت معراج نبوی صلی‌الله علیه‌وآله‌وسلم
W در معراج پیغمبر اکرم

2^a B بحای lə шинә ll ـ چـبی

6^a V داده 6^a ١ گشته

7^a P بست بر گرد افلاك راه O بسه رس
V حست رس L کوه

9^a L حست ارین W زین P کند

11^a E زمین رنگ, D او 12 L 6p

12^7 Pe فریشم پشی, ١ بریشم ملولوکه بانک سمی
ما U, ولی O E بی P دمی

12^a V افریشمی

13^a D B W نافش

ستون حرد مسند شرع او   مه انگشت کش گشته زانگشت او
حراج آورش حاکم روم و ری   حراجش فرستاده کسری و کی
محیطی حه گوهر چو بارنده میغ   ملك دست گوهر ملك دست تیغ
بگوهر جهان را بیاراسته   تیغ از جهان داد و دین خواسته
اگر تیغ بر سر برد   سر تیغ او تاج و افسر برد
سر بردن خصم خون بی فشرد   سر برد تیغی که بر سر برد
قبای دو عالم بهم دوخته   وزان هر دو ملك روز افروخته
چو گشت آن ملمع قبا جای او   بدینسان کم آمد ز بالای او
بالای او کارکرد آراسته   هم آرایش ایزدی خواسته
کند کرم بوده در بدوکار   گشاده بدو قفل خدمت حصار
فراخی بدو دعوت ملك را   گواهی بر اعجاز او سلك
بهی دست سلطان دروس بوس   علامی خبر و بادشاهی عروس
ز معراج او در شب برکنار   معرج گران فلك را صرار
شب از چتر معراج او سایه   وزان بردبان آسمان مایه

12ª \ اوست ستون خردمند شرع او O اوست 12ᵉ O اوست
13ª I آور 13ᵉ B و فرستاد Pe 6p
14 Pe بارنده 5ᵉ و Pe I D \ \o B W 6p
16ª Pe O U I D\o B بود I بهد
16ᵉ I او افسر بهد () او آن تاج و افسر بود تاج افسر بود
\ تیغ افسر I D\o جای افسر بود Pe F B بود
17 B 6p 17 D تیغ
18ª B ث هر یکی Pe هم I زواندوخته
19ª آن Pe I از B قباهی 19ᵉ \ برسی Pe آمد
20ª کارکرد B کسوت 20 B آسایش Pe U I خواسته
21ª Pe I برده در بودکار () I بود در بدکار
I بود در بدوکار D بود در روزگار \ بود از کردگار
B W در بدکار \o در روزگار
22ª D\o بدین 22ᵉ B براعی ز او
23ª B دست و 23ᵉ و P B 6p, U فرور
24ª B او راست در ترکتار U برك و بار
24ᵉ Pe U E بمعراج کیوان () معرج گران
I معرج کمان \ بمعراج گردان
25 P 6p

در معراج رسول صلی‌الله علیه وسلم *

شبی کاسمان مجلس افرور کرد — سب ار روشنی دعوی رور کرد
سرابردهٔ هفت سلطان سریر — ر آموده گوهر بحسی حریر
سر سروشان باغ بهشت — بسر سری آراسته کار و کشت
محمد که سلطان اس مهد بود — ر چدس حلقه ولی عهد بود
سر نامه در ست افصی گشاد — ر ناف رمس سر ناقصی نهاد
ر بد جهان داد خود را خلاص — بمعشوقی عرشیان گشت خاص
به ست ارس کوی همـاد راه — بهمم فلك سر رده بارگاه
دل ار کار به حجره برداخته — به حجرهٔ آسمان ساخته
برون جسه ار کدهٔ چارسد — فرس رانده بر هفت چرخ ملند
براقی شابنده ز رس چو برق — سامش چو خورشد در نور عرق
سهیلی بر اوج عرب نافه — ادیم زمس رنگ ارو نافه
بریشم دمی ملکه لولو سمی — رونده چو لولو بر ابریشمی
به آهو ولی نافه ار مشک بر — چو دندان آهو بر آموده در

---

* Pe اندر سب معراج محمدالمصطفی علیه‌السلم
O U فی معراج النبی صلی‌الله علیه و سلم
L E فی معراج النبی علیه‌السلام
D در صفت معراج
١ در صفت معراج رسول علیه‌السلام گوید
V'o در معراج النبی علیه‌السلام
B صفت معراج نبوی صلی‌الله علیه‌وآله‌وسلم
W در معراج پیغمبر اکرم
2ª B بحای [illegible] — چسی
6ª V داده 6ª V گشته
7ª P سته رس O بست برگرد افلاك راه
V حست رس L کوه
9ª L حست ارین W رین P کند
11ª E رمین رنگ, D او 12 L 6p
12ª Pe بریشم ملولو که ناک سمی V فریشم پشی ,
دمی P بی O E ولی, U سا
12ª V ابریشمی
13ª D B W نافش

ستون خرد مسند شست او — مه انگشت کش گشته زانگشت او
خراج آورش حاکم روم و ری — خراجش فرستاده کسری و کی
محیطی چه گویم چو بارنده میغ — بیك دست گوهر بیك دست تیغ
بگوهر جهان را بیاراسته — بتیغ از جهان داد و دین خواسته
اگر سجهٔ تیغ بر سر برد — سر تیغ او تاج و افسر برد
سر بردن خصم چون بی فشرد — سر برد تیغی که بر سر سرد
قبای دو عالم بهم دوخند — وزان هر دو ملك ز رور افروخند
چو گشت آن ملمع قبا جای او — بدسی کم آمد ز بالای او
ببالای او کاسرد آراسته — هم آرایش ابردی راسته
کلید کرم سوده در سدوکار — گشاده بدو قفل حدس حصار
فراحی بدو دعوت ملك را — گواهی بر اعجاز او سلك را
بهی دست سلطان دروش بوس — علامی خبر و بادشاهی فروس
ز معراج او در شب ترکتار — معرج گران فلك را طراز
شب از چتر معراج او سایهٔ — وزان بردبان آسمان بایه

12ª O اوست 12ª O اوست ستون خردمند شد پشت او ,\ 12ª
13ª I آور 13ª B و فرستاد Pe 6p
14ª Pe بارنده 15ª و Pe I D \ \o B W 6p
16ª Pe O L I D \o B بود . L بهد
16ª I تاج افسر بود O, او آن تاج و افسر بهد
\ تیغ افسر I D \o جای افسر بود Pe F B بود
17 B 6p 17ª D تیغ
18ª B بث هر یکی Pe هم E زبواندوخند
19ª آن Pe I از B قباهی 19ª \ برسی, Pe آید
20ª کاسرد B کسوب 20ª B آسایش Pe L E حواسته
21ª Pe L برده در بودکار, O I بود در سدکار,
I بود در بدوکار, D بود در روزگار \ بود ازکردگار,
B W در روزگار \o, در سدکار
22ª D \o بدس 22ª B براعی ز او
23ª B دست و 23ª و P B 6p , L فرور
24ª B او راست در ترکتار U برك و بار
24ª Pe U L بمعراج کیوان, O بمعرج گران,
L معرج کمان , \ بمعراج گردان .
25 P 6p

نمریح داد آتش حسم حویش | که حشم اندران ره معروف سش
زعوت رها کرد بر مشتری | نگای دگر زد بر انگشتری
سواد سمه نکوان سمرد | بحر گوهر ناك نا بود مرد
سرداحت … | چاں کو فرو ماند و ها دلی
شده حان سعمران حال او | زده دست هر لك سرال او
کمر بر کمر کوه بر کوه راند | گروه گروه حسب جهاند
بهاروس حصر و موسی دوال | مسحا حه گویم … وال
نهدارد آنکه لك ده رسد | ست حشم رحمی که … رسد
… آسمان … گذشت | … ورق … دست
… محمل … | … او

[illegible]

[illegible]

ارآن حوش عان‌بر که آمد کمان — ور آن بیر روترکه سر ار کمان
شناسده بر وهم علوی حرام — ارو بار بس مانده هصاد گام
بعالم کشائی ورشه وشی — به عالم کشائی که عالم کشی
بشرنگی ار سب چرا کشه مست — چو ماه آمده سب حراءی بدست
چناں شد که ار سری کام او — سی برد بر حسش آرام او
قدم بر قیاس نطر می کشاد — مکر حود قدم بر نطر می بهاد
سمر بداں حلی ره بورد — بر آورد ارس آب گرد‌بده گرد
هم او راهداں هم فرس راهوار — رهی ساه مرکب رهی شهسوار
چو رس حاىقه عرم درواره کرد — بدستش فلك حرقه را باره کرد
سواد فلك کشه گلشن بدو — سده روشناں حشم روشن بدو
در آن برده کر کردها بود باك — شاست شد دامں آلود حاك
بدرهای هفت احر آمد محسب — قدم را بهفت آب و حاکی ششت
رها کرد بر انجم اساب را — بمه داد گهوارهٔ حواب را
بس آنکه قلم بر عطارد سکست — که امی قلم را بگیرد بدست
طلاو صنعت ماهید داد — شکرانه قرصی حورشید داد

14a Pe عان گمان 14b P که آمد کمان
15a D وهم سىىسدهٔ 15b I مار مانده بهماد
16b I بتکه به علم‌کسی Pe وسی
17 18 I (ب) 17
17a D I o سب رنگی L شرنگی امسب I گشت
18a P او I 6p
18b حست برد I برده I I o B E D برده ار
20a I آن برد I Pe پیمبر باں حسکی
I ساپیر باں حسکی O D B براں 20b آب I ابر
21, 22 23 I 23 21 22
21b D شاهوار
22a Pe حرکه, O B حانه‌که, U D I o حوانگه, L حایگه
22b D بوسش
23a D روس 23b Pe براو بدو L 6p
24 P 6p 24a I درس I ار, U I پردها 24b L سیاست شده
25b L قدم را شست I بهفت آب وحاکی I و, بهتادحاکی W 6p
26, 27 L 6p 26b Pe افلاك را
26b نمه داد L سداحت, I داد بهم, Pe U حاك را
27b P بگیرد قلم را

چنان رفته و آمده بار بس | که ماند در اندیشهٔ هیچکس
ز گرمی که چون برق سود راه | شد گرمی خواش از خوابگاه
ندانم که شب را چه احوال بود | شبی بود ناخود یکی سال بود
چو شاید که جانهای ما در دمی | برآمد سراسر عالمی
بس اوکه صافی بر از جان ماست | اگر شد یك لحظه وامد رواست
به ار گوهر جان نارس کم | ما خوابی جا ر نارش کم
گهرخر چهارند و گوهر چهار | فروسنده را با فضولی چه کار
ممهر علی گرچه محکم سم | ز عشق عمر بر حالی سم
همدون درس حشم روس دماغ | ابوبکر شمعست و عثمان چراغ
بدان جار سلطان دروس نام | شده چار یکسر دولت تمام
رهی مشوای فرسادگان | مدبر ندهٔ عذر افتادگان
ما عار ملك اولس راسی | ساناں دور آخرس آسی
گرس کردهٔ هر دو عالم بوئی | چو تو گر کسی باشد آنهم توئی
بوئی وصل گنجها را کلید | در نیك و بد کرده بر ما پدید

63ᵃ Pe O L E D V \o B سبی بود شب با یکی
L شبی بود خود بایکی
64ᵃ \ حه B که
64ᵇ D \o درآمد، \ بگرد همه برآمد B ریسراس
65ᵃ Pe \ \o B آمد
66ᵃ Pe E جوهر 66 B یاربارش
67 B 6p
67ᵃ Pe O L L E D \ \o جهارست و Pe 6p
67ᵇ ٮ Pe 6p
68ᵃ محکم P F عالی علی B حس
68ᵇ I رمهر عمر B شیر
68, 69 B 69, 68
69ᵃ P Pe چراغ
69ᵇ B علی شمع حمست و روحش چراغ
70ᵃ Pe O U L E D V \o B ماں سلطاں L درویش
72ᵃ Pe آسی
72ᵇ دور Pe L E B دروں B رایتی
73ᵃ هردو P L حلق , Pe عدر
73ᵇ L ربو B ماشی
74ᵃ Pe گمحیهای کلید 74ᵇ Pe درما

جهت را ولات ساناں رسد   قطعت بر گار دوراں رسید
زمس رادهٔ آسماں ماحه   زمیں و آسماں ار س انداخته
محرد روی را محائی رساند   که ار بود او هیچ ما او نماند
چو شد در ره سسی چرح رں   روں آمد ار هستی حوشس
در آں دائره گردس راه او   نمود ار سر او قدمگاه او
رهی رفت بی رىر و بالا دلىر   که در دائره ىست بالا و رىر
حساب ساست سرا ىداحسد   ر سکا ىکاں حجره ىرداحسد
در آں جای کاندىسه ىادىده جای   درود ار محمد قبول ار خدای
کلامی که بی آلت آمد سىد   لقائی که آں دىدنی بود دید
چناں دید کز حضرت ذوالجلال   نه زاں سو جهت بد نه زیں سو حال
همه دیده گشته جو نرگس نش   نگشته ىکی حا ىراىىس
در آں نرگس حرف کاں ماغ داست   مگو زاغ کو مهر مازاغ داشت
گذر بر سر خواں اخلاص کرد   هم او خورد و هم محس ما خاص کرد
دلس نور فضل الهی گرفت   سمی ىکر ىا حه شاهی گرفت
سوی عالم آمد زح افروحه   همه علم عالم در آموخته

46' B شده
46" B سده
47" I زمس نرده , V زاده بر , D ىاحه
47' و Pe op , ار B در , W را
48" را P ما , 48" O ىاوی , B بودی نماند
50" V سرشد نمودار , B ار سواد
51" Pe و دبر بالا , Vo بالادبر , 51" Pe بالای او
52 B 6p
53' O I در آنجاکه اندیشه
54" آں Pe ی
55" I L D Vo نه زین سو جهت بد نه زان سو حال
Pe بود ازین سو حال
56" I همه دیده چون نرگس آمدش , D دید
56" D چار
57" L نرگس , B نرگش
57" Pe مگر , L D Vo مگر زاغ او , B کاں مهر , Pe مهد
58" D خوں
58" D همه خورد و , I V 6p محشش خاص
59" B ماح شاهی

سرم بر سر زانو آورده جای   زمین زیر سر آسمان زیر پای
فراری به در رقص اعضای من   سر من شده کرسی پای من
بحولان ره اندیشهٔ ره بورد   ز پهلو بهلو شده گرد گرد
بن حوش در گوسه بگداشته   بصحرای جان بوشه بر داشته
که از لوح ا حوانده عرب بدیر   که از صحف سشگان درس گیر
حو سمع آتس افتاده در تاج من   شده تاج من آتس داغ من
گدازنده چون موم در آفتاب   بمومی حس سه بر دیده حواب
مگر جادوان از من آموختند   که از موم حود حواب را دوحتند
در آن ره گذرهای اندیشه ناك   بر اکنده سد بر سرم مغز پاك
در آمد بمن خوابی از حوس مغز   در آن حواب دیدم یکی باغ نغز
گران باغ رنگین رطب جدمی   ورو دادمی هر که را دیدمی
رطب حس بر آمد زبوسه حواب   دماغی بر آتس دهنی بر آب
بر آورده مؤذن نوب فتوت   که سبحان حی الذی لایموت
بر آمد ز من ناله ناگهی   کز اندیشه برگشته از حود تهی
حو صبح سعادت بر آمد بگاه   سدم زنده حون باد در صبحگاه

9ª Pe B آورد I F رای
9ᵉ P زیرسرو ، L برسرو D V o B بزیر
10ᵉ L رقص و
12 Pe L on
12ª س O B کس I بر B نگداشته
12ᵉ E رصحرای
13ᵉ Pe D Vo پیشمان \ گیر سسان دست U F ددگر
15ª P Pe O I I گدازنده ، I L D V o بر
15ᵉ L حان بموئی P برسه بر ، دیده بر Pe I L I D V V o B در
16ª Pe L حوداں D V o حادوبان
16ᵉ L B موی
17ª L درس
17ᵉ P V در ، I حاك برسرو مغز Pe B حاك
18ª B در آمد به سحوابی
19ª E دراں
19ᵉ P V وراں
20ᵉ دماغی B دهانی دهانی U E D Vo زمانی
21ª D برآورد
22ª E B ناگهان   22ᵉ E B از حودبهان

به روز ما را سی دمی — سحل بر رده کامی امی
من از امان کمربن حاك بو — بدس لاعری صید فتراك بو
نظامی که در گنجه شد شهر بند — مباد از سلام تو ما بهره مند

V.

در سابقه نظم کتاب

شبی چون سحر زیور آراسته — محدس دعای سحر خواسته
ز مهتاب روشن جهان تابناك — برون ریخته ده از ناف خاك
تهی گشته بازار خاك از خروش — زبانگ جرسها بر آسوده گوش
رقیبان شب گشته سرمست خواب — فرو رنده سر صبح صابو باب
من از شعل گی بر افشانده دست — بزنجیر فکرت [illegible]
گشاده شب و بسته در دوحه — [illegible] روحه
که چون نامه مطرحی سحس — [illegible] معرب اندا حس
مکنده سرس را سراسیمه وار — [illegible]

[illegible] حط B ... D ... سو
امی ... B ... راتی ...
سر روز ... I
تو
نی سد ... کمحه ... B کدحسه
مدا ... اسلام ... بهره مند ... P
در روهش ... وسرح حواب حه‌س ...
... نظم ... کتاب
درسب نظم کتاب ... D درسب ... کتاب
درست نظم کتاب گوید ... درست ... قصه گوید
... نظم سرقسه ... نظم کتاب گوید
1 ... سحر
2 ... حاك
3 ... آورده ... D ... خروش
4 ... فرو ...
6 ... [illegible]
7 ... مطرح ... نامه
... سر ... مکنده سرس را
... D ... [illegible]

بدكان حوهرفروشى رسيد | كه رر بشىر راں ىكحا ىدىد
فرو ريحىه رر ىك اىاں چست | قراصه قراصه درسىش درست
باميد آں گىح دىوار ىست | براىداحت دىار حودرا ردست
چو دىارش ار دست بروار كرد | سوى گىح صراف سرىار كرد
فرو ماىد مرد ار رر اىگىحىں | ور آں ىك عدد در صد آمىحىں
براری ىمود ار ىی رر حروش | ىالىد در ىىں حوهر فروش
كه ار ملك دىيا ىحىدىں درىگ | درسىى رر آورده بودم ىحىگ
ىشىدم ىه ار رىركى رالهى | كه رر رو كشد حون براىر ىهى
ىگىحىنۀ اىں دكاں ىاحىىم | رر حود براىر ىىراىداحتم
مگر گردد آں رر ىرں رىحىه | حود اىں رر ىداں رر ىىد آمىحىه
ىحىدىد صراف آراد مرد | ور آمىرش رر ىدو قصه كرد
كه ىسىار ماىد ىىر اىدكى | ىكى وا صد آىد ىه صد وا ىكى
ىر آں كس كه شد درد ىىگاه ىں | ىىں است اىں مىل ىحىۀ راه ىں

4a D V o W گوهر 1a ىيكحاى دىد
5a B رر ىدىار حست V فرو رىحت او رر
Pe U ىك اىار D ىحىت, B درست
5b Pe U I D V Vo B قراصش قراصه B درسىش درست
W درسىا درست
6a B ىر امىد Pe L دىوار رست O I دىار B ىىب
6b V سىداحت B درىىب
8b O درهم, I ىا صد
9b Pe O L F D V Vo B W در مرد L ىر مرد
12b P در انداحتم
13a D اىں O V Vo W ىدىں D ىداں
13b P حو اىں O آں Pe ىراں, O ىدىں
B ىاں رر ىر آمىحىه
14a B آراده 11b Pe رر 6 ا, Pe U ىرو I ىاو
15a L كه ىسيار ماىد پراكىدگى
15b Pe U E D Vo ىكى ىا صد آىد ىه صد ىا ىكى
V B ىكىرا صد آىد ىه صدرا ىكى,
W ىكى ىر صد آىد ىه صد ىر ىكى
16 Pe U E 6p 16a L Vo ىد آىكس, D ىاىكس

شب افروز شمعی برافروختم — ور اندیشه چون شمع می سوختم
دلم تا زبان در سخن پروری — چو هاروت و زهره بافسونگری
که بی شغل چندین نماند نشست — دگر باره طرزی نو آرم بدست
نوائی غریب آورم در سرود — دهم جان پیشگان را درود
برآرم چراغی ز پروانهٔ — درختی بر آرایم از دانهٔ
که هرك افکند میوه زان درخت — شناسنده را گوید ای نیکبخت
بشرطی که مشتی فرومایگان — ندزدند کالای همسایگان
گرفتم سر سر هوشان منم — شهنشاه گوهر فروشان منم
همه خوشه چینند و من دانه کار — همه جامه‌بردار و من جامه‌دار
برین چارسو چون نهم دستگاه — که ایمن نباشم ز دزدان راه
که دارد دکانی درین چارسو — که رخنه ندارد ز بسیار سو
چو دریا چرا ترسم از قطره دزد — که ابرم دهد بیش از آن دست مزد
اگر بر فروزی جو مه صد چراغ — ز خورشید نبشد برو ماه داغ

VI

حکایت

شنیدم که رندی جگر تافته — درستی کهن داشت نو یافته
ستد از دبیران دینار سنج — که زر زر کشد در جهان گنج گنج
نیاز از شد تا نور زر — کشد سك معربی معربی درکشد

25ª I تا سخن در زبان 25ᵇ F درافسونگری
26ª که B خو I چه ماند F نشاند
27ª D \ B نوای
28ª B درآرم 28 Pc F برآرم B بروبانم
29, 30 Pc I F 30 29 29ª Pe O U L \ B زین F از
32ª و \ 6p 32ª B هم
33ª B ندین 33ᵇ U F D \ o نباشد
34ª B نماند I بهر خارسو
35ª U I \ o ازین
36 Pe U E 6p 36ª D ندو B ندان
* Pe O U I B 6p W مسلسل اندرین معنی
1ª داشت Pe یافت, B کشته
2ª Pe شنیده ز پیران , O F V \ o B شنید او ز پیران .
U شنیدم ز پیران
3ª B محربی درکشد

در حسب حال خوش و گذشتن روزگار *

ما ساقی ار می شراب ده مرا   ار آن داروی مهشان ده مرا
مدان داروی ناح مهس کم   مگر حوشتن را ىرامس کم **
نظامی س اس صاحب آوارگی   کهی کشش و همحان مارگی
چو سران رسرنجه نکسای حنگ   حو روبه مارای حودرا برنگ ***
سمدم که روباه نکس عروس   حود آرای مسد برنگ عروس
حو ناران بوب رهر ما ما و ار   برون مرح معی حوس ار بورد
نکنحی کند بی علف حای حوس   ماسد مگر دست ما مای حویش
ی ... حوی حود حوی   همه کس ر او وست را برورد
سرانجام ... حن سوی او   و ... ر او سود موی او
مدان موبه فسد حوسس کسد   رسوائی ار سر بروس کند

---

* P B درحسب حال و انجام روزگار گوید
O در صفت ... و آغار کتاب
U درحسب انجام حوس گوید I درحسب حال گوید
L نصیحت و موعظه D درحسب حال حوس فرمود
V در حسب حال و انجام روزگار حود گوید
V2 کمه حمد و حسب حال حود و سمع اهل روزگار گوید
V1 در حسب حال و انجام روزگار ... فی نامه
1ª Pe L W ما ساقی آن می P B ورآن
2ª V مران
** W сарлевhә рт اندرر
3ª س اس Pe سی V سا Pe O I L F D V Vo آوارهٔ
3ᵇ Pe O L I F D V Vo B کسه ... کسی و گسی
Pe O L I I D V Vo B مرهٔ
4ª O – ә дәф гокрир әпр, B ر سرار E P V مسر
*** D сәрлевhә рт حکات و نصیحت V حکات
5ª B روسی بروس 5ᵇ O I F بس عروس
6ª بود I бр 6ᵇ F B حود
7ª Pe D Vo وی علف I L وی علف گاه
7ᵇ e W ما, O L F Vo ما
8ª Pe L V W بوسی
8ᵇ او Pe E را, و Vo бр
9ᵇ E تن مں
10ª E موبه, B مرسه, E موش, Vo حاش

سبا آسیا کو عریوان بود | چو بسد مردور دیوان بود
ر دریان مرا بس شد این دست مرد | که بر من ببارید رد بانگ درد
سپاهان که باراج ره می‌کند | بدردی جهان را سیه می کند*
بروز آتشی بر ببارید گرم | که دارد همی دیده از دیده شرم
دسران اگر با مروز بسند | قلم چون براشید ارس مشك بید
بهان مرا کاسکارا ببرند | رگنجهست اگر با بجارا برند
بحرند کالا که بهان بود | که کالای دردیده ارزان بود
ولیکن چو عیب آشکارا سود | دل و دست بی مدارا شود
اگر ... برده بدارد بهر | برد دست خود ... کرد گر
به از من کدام که خود روزگار | بهر ... آموزگار
براروی گردون گردش سیح | به ... و بماند سحنده هیچ

17 Pe کان L بیسده
18 B ... بی باشد Vo ردردان بس است این سخن دست د
Pe L دست برد
18 P OUL F D V Vo B(Pe حرد)برد(بانگ ... (برهمی)Vo همی بر سر من
19 P ده 19 дан со ра 22 то рат ...
20 ... D ... Pd ...
20 Vo از روی سرم که دیده همی دارد از دیده سرم
I L دسری
... براسید I L براسید V B ...
22 D V W آسکارا Vo آشکارا ببرند
22 L ... ته حرا ببرند Vo رگنجهام با به حرا ... رند
2 P O V o بحرند Pe بحرند L بحرند
I V بحوبند I بحرند
23 Pe بهان بود
24 I ... 24 ... B ...
24 P عیب I عیب W عیب Pe بود
24 D V o W دل دوسان بی مدارا شود,
P دل بی بر مدارا Pe دست بی مدارا بود دست و بوسی مدارا بود
L دست وربی مدارا. V دست او
25 L مداری
25 Pe L دست حود. W بود دست حود بود درد حود, ... مرو
26 P به از من بگویم 26 Pe آمرزگار
27 B گرداں گردون گردان سنج I . درازی گردون کردان, گردان گردان
V گردون گردان
27 L بماند و بمانده, B بماند بماند بمانده I بسحیده

شود برگ ریزان ز شاخ بلند   دل باغبانان شود دردمند
رباحس ز بستان شود نا بدید   در باغ را کس نجوید کلید
سال ای کهن بلبل سالخورد   که رخسارهٔ سرخ گل گشت زرد
دو تا شد سهی سرو آراسته   کدبور سد از سایه بر خاسته
چو تاریخ سحه در آمد سال   دگر گونه شد بر شامده حال
سر از بار سنگی در آمد سنگ   حماره سنگ آمد از راه سنگ
فرو ماند دسم ز می حواسن   گران گشت نامم ز برحاسن
بم گونهٔ لاجوردی گرفت   گلم سرخی انداخت زردی گرفت
همون رونده ز ره ماند بار   سالی که آمد سرم را بار
همان نور حوگای باد پای   نصد رخم چوگان نجسد ز جای
طرب را بمحانه کم سد کلید   سان شمائی آمد بدید
بر آمد ز کوه ابر کافور بار   مراج زمین گشت کافور خوار
گهی دل برقص گرایش کند   گهی خواب را سر ستایش کند
عاب عروسان ساند بگوش   صراحی تهی گشت و ساقی خموش
سر از لهو بجهد وگوش از سماع   که بردنك شد کوچکه را وداع
بوقتی جس کسح بهر ز کاح   که دوران کند دست ماری فراح

25a B رساخ درحت ... بلند
26a B ز 6D سود D Vo حوشد
26a Pe O D Vo B بحوید در باغ راکس کلید, I F بحوید در باغ کس را کلید, I در باغ کس را
27a بلبل O I V گلس
28a کدبور I کهربور, B که رگس Pe برساحس
29a B بر آمد
30a I بار I باد سنگس I D W سنگس
31a Pe O I D Vo B سرحاسس
32a L گل سرح, D E گل سرحم Pe I B انداحب و
33a W رویدم
34a O U B بود I بور, D بور, Pe بود چون گامی
34b P بحسد بصد رحم حوگان رحی
35a D Vo رمحانه
38 L E 6p 38a B حردشان 38b و D Vo op
39a لهو B چهره
40a B بوقت
40b کند L بود P O Vo ماری, Pe ماری W ماری

ساطی چه ماند بر آراستن   کرو ما گریوست برحاستن *
هر آن حاورکو حود آرای ست   طمع‌را مارار او رای بیست
بروں آی ارین بردهٔ هفت رنگ   که رنگی بود آنه زیر رنگ
بس اس حادوئیها بر انگیحس   چو حادو بکس در مامحس
به کوگرد سرحی به لعل سند   که حوینده ماشد ر و ما امید
بمردم در آمیر اگر مردمی   که ما آدمی حوگرست آدمی
اگر کان گنحی چو مائی بدست   سی گمح ارس گونه در حاك هست
چو دور افتد ار میوه حور میوه دار   چه حرما بود نحل بررا حه حار
حوانی شد و زندگانی نماند   جهان‌گو ممن چون حوانی نماند
حوانی بود حوی آدمی   چو حوی رود کی بود حرمی
چوبی سست و بوسیده‌گشت اسحوان   دگر قصهٔ سحت زوئی محوان
عرور حوانی چو ار سر گذشت   رگسانح کاری فرو سوی دست
بهی چهرهٔ باغ چندان بود   که سمساد ما لاله حمد ب بود
چو باد حرانی در آمد ساع   زمانه دهد حای املی براغ

\ op. 10BH apı بار آمدن بر سر حدیث
12' O همان 12 مارار L مارای I W بر آرار
13" \ B رس I رنگ op
13" O رنگس بود B رنگی I رنگی
I آمه O I I زیر رنگ
14, 15 Pe O I I D \ o B 15 14
14" \ آن Pe حانبها
15" D رنو
16" B در آویر 16 \ حوکند B حوگرفت
17' I کنحی‌بیانی B گنحی‌بانی 17" D \ \o رس B حست
18" V حود 18 \ چو حرما I حوار, V کار
19" P سادمانی
20" I که شود حرمی
21, 22 I op.
21" B شد
21" \ حوب روئی B سست روئی
22" Pe U I D \ \o B W ار سر نشست
23" F بهین B برر، Pe L B حمدان
24" Pe U E D V \o در افتد O برافتد، L B در آمد

بیاد آور ای نازه کلك دری / که چون بر سر خاك من بگذری
گیا بینی از خاکم انگیخته / سرش سوده بالش فرو ریخته
همه خاك فرش مرا برده باد / نکرده ز من هیچ هم عهد یاد
(۱) ...ی دست بر شوشهٔ خاك من / ساد آری از گوهر پاك من
فشانی تو بر من سرشکی ز دور / فشانم من از آسمان بر تو نور
...ای تو بر هر چه دارد شتاب / من آمین کنم تا شود مستجاب
...ر دم رسانی رسانم درود / سانی ... رسانم ... درود
... راه ... خوش / من آ... جان ... گر ... آ... من
مدا... جای از همنشینی مرا / که ... گر ... من
لب از حنهٔ حمد خامش مکن / ... حسگان ... مکن
خواستار سی می در افکن بجام / سوی ... خوانگاه ... حرام
... ای ... دور ... / ... مرا هست مقصود ...
... آن ... همه بیخودی خواسته / ... بیخودی ...

حکایت ۱۲ ۱
B 6p
D ۱o ... D
E سری D سلس W بالش
هم D ...
L 6 ... R ... III B
... ۱ B ... حس P حس
O ... گوهر ... آن P از آن
PI ... سرشکی تو برمن ز دور
... D من
D ۱o ... هرکه ... آمین ... آهی
... رسانم D رسانی ... فرسمه
... ۱ جو ... ۱ ... ص
۱
66 P ...
66 لب ۱ س ... لب از کمه خوش ... کمه
خوابموش کن
... فراموش کن
... ۱ V ... D ... 67 B ... درکه
68 ... سدری ۱ سروره 68 ... مقصوی
... L ... 72 ... 60 ... BIII
D Vo ارس B همان بیخودی ۱ بیوسی
... ۱ دران

تماشای پروانه چندان بود | که شمع شب افروز خندان بود
چو از شمع خالی کنی خانه‌را | نبینی دگر نقش پروانه را
سرور جوانی و آزادگی | زدم لاف بری و افتادگی
کنون گر نعم شادمانی کنم | سرانه سر چون جوانی کنم
چو پوسیده چوبی که در کنج باغ | فروزنده باشد شب چون چراغ
شب افروز کرمی که ماند ز دور | زبی نوری شب زند لاف نور
اگر دیدمی سر خود افزایشی | طلب کردمی جای آسایشی
باسودگی عمر نو کردمی | جهان را بشادی گرو کردمی
چو روز جوانی بپایان رسید | شده دم از مشرق آمد پدید
پدید آمد آنم که سر جوش بهم | چگونه ی از کار سرو بهم
سری کو سزاوار باشد بتاج | سرین گاه او مشک ماند نه عاج
از آن پس کنی هفت پرگار سر | کند حد عمر مرا ... زیر
در آرم بهر رخنه دست خوش | نگه دارم آوازهٔ هست خوش
بهر مهرهٔ جمله باری کمه | توامند جوی خاره سازی کمه
چو زهوار گیلم ازین در گذشت | بکنگلان بداره سر مار کشت
درین ره چو من خواسته نیست | بارت کسی ... کاسح ... کشست

43ᵃ Pe ازادگی I سروی
44ᵃ Pe O I I D \ \ o B کنون کی 4 جه پسرانه
45ᵃ I پوسنده 45ᵃ I ماچراغ حوسب بسی فرورنده
46 بند B بند
47ᵃ I آرایسی 47ᵃ Pe آرایسی I سرسایشی
49ᵃ P دور O B سی
ᵃ Pe ازبی I Cp
51 O op I B حشک باشد I D \ رشد
52 B ازس P پس که برهفت
52ᵃ \ \ o B زمره زیر
53ᵃ I D \ o برآرم 53ᵃ \ اندازهٔ
54ᵃ P بهر حقه مهره 54ᵃ Pe O I I \ B توامانده
55ᵃ کیلم Pe U I کشتیم O B حمکم \ لنگه 5 L سر
56ᵃ L چو من خواهنده زین ره نیست
\ دراسجا چو من آب دیده نیست
56ᵃ Pe U \ o بند I به یادکسی هست , به یادکسی
D به یادکسی باد V , به یادکسی نیست • O B W کانجا

بپرسیده هرکو سحن ىاد کرد همه گفتهٔ حویش را ىاد کرد
سی دیده نتوان نمودن چراغ که حر دیده را دل نحواهد ىاع
سحن گفس آنکه بود سودمند کر آن گفس آواره گردد ىلىد*
چو در حورد گوىنده ىاىد حواب سحن ىاوه کردن ساىد صواب
دهن را ىمسمار بردوحتن نه ار گفس و گفته را سوحتن
حه می گویم ای ناىوشنده مرد براکوس بر قصهٔ حواب و حورد
چه دانی که من حود چه می‌رنم دهل بر در حویشتن می رنم
متاع گرانمایه دارم بسی ىیارم برون تا نحواهد کسی
حریدار در حون صدف دیده دوحت ىدىن کاسدی درنشاید فروحت
مرا تا چنىن گوهری ارحمند همی حاحت آید ىگوهر ىسىد
ىبوشدهٔ حواهم ار روزگار که گویم ىدو رار آموزگار
ىکاوم ىالماس او کان حوىش کم ىىه در حان او حان حوىش
رمانه حس ىشها بر دهد ىکى در ىباىد ىکى در دهد
دلی کو که بی حان حراشی بود کمندی که بی دور باشی بود
مگر مار برگنج ار آن رو ىشست که ىارانگان مهره ىاىد ىدست
اگر محل حرىىب باشد ىلىد ر ىاراح هر طفل ىاىد گرند
ىشحىه ىىوان ىاس ره داشتن حاکسىر آتش ىگه داشتن

6ª Pe حوىش ىدکرد ، F V حوىش برىادکرد
7ª D دلرا ، B دیده دلرا نحواند
8ª L که ارگفته Pe L E D V V ، B گفته
* L 16 чы бенг кәтир
9ª B چو در هرره گوىنده ىری حواب Pe U حوىنده
9ª L ىاره ، E ىاد D V Vo W ىاشد
11ª Pe کرد حواب
14ª در E L ، V ، را حو صدف O B که ، O B ىدوحت
15ª Pe O U L F V B گوهر L اررمند
16, 17 B бр
16ª U گوید
17ª او Pe U E ار . 17ª O بر
18ª پیشها P درحها
19 V бр 19ª که Pe U L бр ، بود L کند 19ª بود U کند
20ª ار آن رو Pe O U ارآنجا . L D V Vo B ارینجا ، E اینجا
21ª L گردد . 22ª نگه Pe ىوان

مرا ساقی آن وعدهٔ ایردست   صبوح ار خرابی می ار بیحودیست
و گر نه بایرد که تا بوده ام   بمی دامن لب نیالوده ام
گر ار می شدم هرگز آلوده حام   حلال حدا باد بر من حرام

VIII

در نصیحت و وعط نفس حویش گوید*

بیا ساقی ار سر نه حواب را   می ناب ده عاشق ناب را
میی کو چو آب رلال آمدست   بهر چار مدهب حلال آمدست

**

دلا تا بزرگی بیاری بدست   بجای بزرگان نباید نشست
بزرگیت باید درین دسترس   باد بزرگان بر آور نفس
سخن تا نرسد لب بسته دار   گهر نشکنی بسته آهسته دار ***

70, 71 72 Pe бр 70ª آن I V \ o B W ار 70ª I حرامی
بهشتیست می U سحودست F رمی I می ار
71ª O B W سرداں F رندهام 71ª E V دامن ولب B دامن ارلب
72ª P ور U F وگربودهام هرگر B شوم W کام
72ª حدا ماد I E W حداست , L D Vo B حداهست ,
\ حلال حدا برنطامی حرام
* Pe نصرع نمون در ساس عرانسه
O عدر انگیحتن در نطم این داستان
I در سرف این نامه و نصرع نمودن و ساش ناری عرانسه
L در نصیحت نفس حوش گوند
F گمار اندر سرف نامه و دنگر کتابها
D دراستدلال نظر توفیق
\ گمتار اندر شرف نامه بردگر نامهها
Vo درسبب نظم کتاب
B در معرفت سحن گوند
W در شرف این نامه بردیگر نامهها_ساقی نامه
2ª Pe O I' L D Vo B بهرمدهبی او
** W арт اندرر
3ª P O D \ Vo B ساند
4ª I مداد
*** E § VI 42 тәкрар эдилмишдир
5, 6 O 6, 5

بهر خار چون گل صلایی زنم — بهر زخم چون نی نوائی زنم
مگر کاشتست این دل سوخته — که از خار خوردن شد افروخته
چو دریا شوم دشمنی عیب شوی — نه چون آینه دوستی عیب جوی
نخواهنده آن حشم از مال و گنج — که از بار دادن نیابم برنج
نمانم جو و گندم آرم بجای — نه چون جو فروشان گندم نمای
بس و بیش چون آفتابم نکست — فروغم فراوان فریب اندکست
بس هیچ شبی چنان نگذرم — که در پیش روش خجالت برم
ز بدگوی بد گفته بهر کم — بداندیش سگش شمار کم
نگویم بد اندیش را سر بد — گران گفته باشم بد اندیش خود
بدین سگی آیدم از دشت و رود — رسگال و از سگالان درود
وزین حال اگر سر گران شوم — زبار گه بنک مردان شوم
شوم سر درم زیر خود در فشان — کم سرکشی بنک با سرکشان
ز بی آتشی وا نماندم انگشت — جهان باد و از باد بر بند برنج
رساهان کسی درین بار زرف — گرا بود چون من حریفی شگرف
که دستت بر هیچ رنگی گلی — زمین غالی آواره بر بلبلی

36 PeL صدایی, O نوائی
36 PL V B زحمه O صلایی
37 L V شدم PeOLIDVoB سدم دسمن
38 P دسمنی B هر دوست IVBW کوی
39 P نخواهنده نحشم من آن مال وگنج
L 6 و نخواهندکان I نخواهنده آن
40 P بهر جو ولی گندم
41 P جو 41 B و فرب
43 O رپرگفتنی گفته B, رندگفتنی گفت 1 V 43 سکی
44 B اندیسه را P او
45 OB بدین سگی (B سگ و) از بد نوان رست رود
DVVo بین V آرند و PeV 60
46 OB درود (سکامی B) سکان و برسکالان
46 I B حک
47 Vo زیر LIB زرفشان
47 B آتشی MICD II IIIbIIIrd آلتی OII واسامدم V, وانماندم
48 L جهان جهد و از DVo ورسان OB رسان
49 حاه V عز
49 حریفی PeOLLDVVoB چراغی
50 V رنگی

اربن حوی حوش کو سرشت مست — سی رحه در کار و کشت مست
دگر ره روان کس کمر بسته‌اند — حوی بد ار ره رهان رسته اند
بداں تا گریزند طلاں راه — چو رنگی چرا گشت اند ساه
فراهی که حواهم شدں رحت کش — ره آورد من بس بود حوی حوش
حوی حوش آموده به گوهرم — سرس راسم هم [illegible] بگدرم
چو ار بهر هرکس دری سفست — سرودی هم ار [illegible] حوی گسست
رچندین سحن گو سحن ماند دار — سحن را همه در جهان [illegible] گسار
سحن چون گرفت اسقامت بمن — قامت کمد تا قیمت بحس
مسم سرو سرای [illegible] سحن — بحدمت میان بسته چون سرو بن
فلک وار [illegible] فسوں همه — سر آمد [illegible] وسی های [illegible] همه
چو بر حسں در حنگ هر بدگمان — [illegible] و [illegible] کمان
چو رهره [illegible] — [illegible] چون [illegible] سی [illegible] دهم
محدم [illegible] — [illegible] ار [illegible] سرار

حود P, O I حوس ارں حوی حوس سرست B
حوی سکان L بد
رحوی بد ره روان B
سست کس I
بوی را حوی ره آوردں من رس بود حوس
آسودہ Pe بحوی حوسی مدد گوهرم
بد گوهرم آسوده I آسوده ار
من بدں B هم بدں ... بدں رسم B V
سفست سفتام
گسست گسسام
سحں P, D حهاں سحں داں
رمں I سحں I
رمں I کند کند تا قامت قیمت بمں
دراقد B ... برق ...

شسم چو سمرع در گوشهٔ دهم گوش را ار دهس بوشهٔ
ملالت گرفت ار مس امام را سکمح ارم سردم آرام را
در حامه را چون سهر ىلمد ردم سر حهاں هعل و بر حلق سد
بدانم که دور ار چه ساں می رود چه سك و چه بد در حهاں می رود
یکسی مرده شحصم بمردی رواں سه ار کارواںی و در کارواں
هد ربح دل لك هس می ربم سداں سا محسم حرس می ربم
بدانم کسی کو ىحاں و ىں مرا دوسر دارد ار حوىشں
زمهر کساں روی سر ىاقم کس حوش هم حوش را ىاقم
سر عاشقاں گر سدی ىد سوم هماں به که معشوں حود حود شوم
گرم ست روزی ر مهر کساں حداست رراق و روزی رساں
در حاحت ار حلق سر سه به ر دریاىی آدمی رسه سه
مرا کاسکی سودی آں دسرس که یگدارمی حاحت کس ىکس

66ᶜ دهں Pe د
68 هعل L P و \ 6p \ حلق
حلق B فعل hamma a ıə حلو
69 دور ار ‚L L Γ D \ o دوراں
69ᶜ سك و B سکی
70ᵃ B مرد \ بواں
70ᵉ B کاردانی وکارداں
71ᶜ , 71ᶜ 71 , 71ᵉ B
71ᵉ O بحسم B بحسم 72ᵉ دارد \ ماشد
73ᵉ Pe O U L E D \ \ o B
کس حویشتں حوشتں ىافتم
74ᵃ Pe O E D B بدید L V o بدید,
V بد رید W شوم بد اگر بیك برعاشقاں
74ᶜ L بدید شوم حود
75, 76 L 76, 77
75ᵃ L E B ىمهر L رحواں
75ᵉ و P Pe O L E D \ \ o B 6p
76ᵃ بر Pe U E D V o B در U I \ بمه‌ام .
76ᵉ I'\ رستەام آریدمی (دربادی ر V) دربایی ر .
Pe L D V o آدمی ار دربایی ر, B آدمی او دربای ر,
F مردماں رستەام
77ᵃ O کاحکی
77ᵉ L که یگدارمی دست حاحت بکس , Pe حاحتی ,
V حاحت هیحکس , D حود بکس

سهر داشتی دهسر آراسته   سهر سکهٔ حامهٔ حواسته
ندرفه ار هر فسی روشسی   حداگانه در هر فی نک فی
شکر دائم ار هر لب انگنحس   گلاسی ر هر دیدهٔ رنحس
کسی راکه در گریه آرم چو آب   محداسش سار چون آفات
ندسم در ار دولت حوش عاں   طر رد چس شد طر حوں چان
سوانم نر رهد سر دوحهس   سرم آمدن محلس افروحتں
ولیکں درحت مں ار گوشه رست   رحاگر نحمد شود سح سست
چهلّه چهل گشت و حلوت هرار   سرم آمدں دور ماسد ر کار
بهنگام سل آسکارا سدں   شاید ر ری ںا محارا سدں
همان به که ما اں چس ماد سحں   درون نورم چون گل ار گوسه رحت
حود کم سوم حلق را رهسمای   همدوں ر کم سی آمد همدی
سرم سحد ار حص و ناحس   نماسه حسں ان حرفهٔ ساحتں
که ار هر سحں ںر برایسه گلی   ںر آں گل رنه نالیه حوں ملبلی
اگر نه رحوں گلی ںدمی   گل سرح ب رر ارو حیدمی
حو اراں حود حور ںدںد ک ں   حه گردم ںدںوره حوں قدں

حامه B \ \ D I I O P P
ندرفه ندرفه I
ار B I در
P C \
رحواب \ سب ، حواب I I \ حواب
B C C
اراں \ در ار
55ª \ حس و طر ر حس
57ª P C O C I I D \ C نحسم \ نحسم سوم
58ª P C O C I حوحله
59ª صدر \ سمل
59ª P C O I D \ وا I
60ª P C که اں حسں 60ª P I آ و م
61ª I محود حق را کم شود رهسمای P C C I D \ \ C سود
62ª \ مدارم حراں P C C I I I \ \ C دگر
63ª P C O C L D \ \ C
حرآںت ار (حرآں کر O C حماں کر \) سحں برسرایم (کرایم C) گلی
حرآںک ار سحں I
64ª \ کل ررد یا سرح

مقاصای آں شوی چون آیدش | که ار سنگ و آهن برون آمدش
مدیں دلفریبی سحنهای نکر | سحنی نوان رادن ار راه فکر
سحن گفتن نکر حاں سعس است | نه هرکس سرای سحن گفتن است
مدری سـعالنهٔ سـعه گـمـر | سـرودی نگرمانهٔ گفته گر
سدش ار آں دشهای فراح | کر آوار گردد گلو شاح شاح
چو ر سکهٔ شاه رر می ربی | چناں رں که گر شکند شکنی
جهودی مسی‌را رر اندود کرد | دکاں عارسدں نداں سود کرد
نه انحر شد نام هر میوهٔ | نه مثل ر پیدست هر میوهٔ * **
دو هندو برآمد ر هندوساں | نکی درد ناشد نکی ناساں
من ار آب اس نقرهٔ ناناك | حدا کردم آلودگیهای حاك
ارس سکر آنکه گشانم برند | که ناشد رسنده چو نحل ملند
حو در میوهٔ نارسـنده رسـی | نحساسـش نارسـده کـسـی *

90ᵃ B اس L سوی 90ᵇ P آمدش
91ᵃ L دل فرائی . B دل فوسی
91ᵇ \o ار رای
92, 93 O 93, 92
92ᵃ نکر I پیر
93 B ōp 93ᵇ U L E D Vo W نگرمانه در
94ᵃ D مسدش U E ارس, Pe O U B دسهای ,
E گفتهای , D رشتهای , \o رحمهای
94ᵇ V آواره , B آواره کرده گلو Pe مگر
95ᵇ گر O چون
96 B 6p 96ᵃ W رراندود
96ᵇ P Pe O مراں , Vo ماں
* V apт حکامت
97ᵇ مثل V همچون , B عبیرست هرطینهٔ
** V W apr گرانحیر حور مرغ بودی فراح
نماندی یک انحیر بر هیچ شاح
98ᵇ ناشد V حیرد , Pe U D Vo W دگر
99ᵇ حداکردم L W فرو شستم , B چو رر کردم
100ᵃ پیکر . V پیاله , پرند U کمند
100ᵇ V رسید سحل ملند, B چو ناشد
01ᵇ B تحسابی آن تارسیده رسی, hашнйэдэ B ,نحسایش نارسیده کسی
V رسید , V چوحسایش
* W apт کند سوقیی سیب را حامه رس
ولی حوش نیاید بدندان کس

درس مدل حاکی ار بیم حون — بیارم سر آوردن ار حط برون
پیس حال مدل کسی چون بود — کـه رندانی مدل حون بود
در حلق را گل سر اندوده‌ام — درین ده ندس دولت آسوده‌ام
چهل رور حود را گرفتم رمام — کادنم ار چهل رور گردد تمام
چو در چار بالش ندیدم درنگ — نشستم درس حار دیوار سنگ
رهر حوکه انداختم در حراس — دری بار دادم نجوهر شناس
هرار آورین بر سحن پروری — که بر سارد ار هر حوی حوهری
بر و حشکی اشك و رحسار من — بکهگل بر اندود دیوار من
بن اسحا بست حوس ساحه — دل آنحا بکحنه برداحه
بیاری بردم جهان را بسر — که شغلی دگر بود حرحواب و حور
ححفم شبی شاد بر بسری — که گشاده آن سب بداش دری
صمرم به رن ملکه آتش رست — که مرم صف سکر آسست

---

77 مدس P O I I) V Vo B مرل VB حاک
78 \ بارم سر ار حط کشیدن برون
1 ا ندس حن و P D V o مرل کشی O L F \ B مرل
79 P و مرلش O مرل و I مرلش E D \ \ B مرل
80 L B ره R در ندس Pe بر اس
81 Pe 10kp p ii np
82 حودرحارىلس \ حودرا درس حی حودرا B حودر بالش بس Pe لس
83 O B درآن
84 \ ارحوی سارد بس هر B سک
85* D Vo حسک ار اسک رحسار
\ ار اشک رحسار F ار اشک
I ارسک حسک رحسار Pe ارسک رحسار
P I B اسک رحسار
85 P Pe I D V Vo اندوده I دیوار بر آید B ورده
86* D Pe O آنحا ست I نقرس B نمشت I D حوی
P D V Vo R ساحس
86* P D V Vo R پرداحس
87* Vo B حوشغل
* I бентон сопра 92, 93 кетмиш шр
88* P نکردم شبی حواب بر بستری
89 P бр
89* I صربرم به رن کلک آتش رست
I ملک ملکه رر \ رن حدشم B صمدم
89* \ B نکرو

ازین آشنا روی بر داستان   خجسته نامد بر راستان
دگر نامه‌ها را که خوانی نخست   بجمهور ملت نباشد درست
نباشد چنین نامه بروی خبر   نبشته بحدس قلم های سر
سروی نوک چنین خامه‌ها   شرف دارد این بر دگر نامه‌ها
از آن خسروی می که در جام اوست   شرف نامهٔ خسروان نام اوست
سخن گوی نبشته دانای طوس   که آراست روی سخن چون عروس
در آن نامه کان گوهر سفته راند   بسی گفتنهای ناگفته ماند
اگر هرچه بشنیدی از باستان   بگفتی دراز آمدی داستان
نگفت آنچه رغبت ندیدش سود   همان گفت کز وی گزیرش نبود
دگر از پی دوستان زله کرد   که حلوا بتنها نشاید خورد
نظامی که در رشته گوهر کشید   قلم دیده‌ها را قلم درکشید
بنا سفته دری که در گنج یافت   ترازوی خود را سخن سنج یافت
شرفنامه را فرخ آوازه کرد   حدیث کهن را بدو تازه کرد

112ᵃ آشنا B داستان روی I بری
112ᵇ Pe I ناید حسده B سمده بیاید I سمده I سمده
113 F 115 дан сонра келтиришдир
113ᵃ V نامهائی که
114ᵃ نامه L نموه
115 I ز همه نامه‌ها
116ᵃ V ازین C B که جن جام
117ᵃ سخن L زمه
118ᵃ P بران Pe برین DVo گهر
118ᵇ V گفتنها که
119 E бр., 119, 120 B бр.
119ᵃ Pe L D V Vo گردیدی, O گمسدی U گردید
119ᵇ V نگفتی
120ᵃ E نگفت P آنک
121ᵃ DVo مگر, از V گر
122ᵃ Pe پشته
123ᵃ سخن W گهر
124 B бр.
124ᵃ O کهن گشته‌را باره, UV باو, Vo برو

شود نرم از افشردن احمر حام   ولی چون حوری حون بر آرد زکام
شکوفه که سکه محدد ز شاخ   کند میوه را بر درختان فراخ
رمسی که دارد بر و بوم سست   اساسی برو ست تتوان درست
بروبق توانم من اس کار کرد   به سرونقی کار ماند ز مرد
حو در دانه ماشد نمای سود   کدبور درآید بکشت و درود
علم چون بود کاسد وکم بها   کند برزگر کار کردن رها
برم شناسان دستان سوس   ز بانگ معنی گرفتند گوش
ضرورت شد این شغل را ساحس   چنین نامهٔ نغز برداحس
که چون درکتاب شود حای گیر   نوسنده را رو بود ناگزیر
نقشی که سرو کلان هست خرد   نموده ندس داستان دست برد

102ᵃ V سوم
102 B برآور نحوردی hamm 1 1 B براید ولی حون حوری حون برآید
Pc حون حور I F V W برآید
103ᵃ که I p سگه P کی که I D V Vo B محدد
D B W سح
03 فراح I ساه
104, 105, 106 07 08 1 0 11 P Cp
04 D Vo P ار
05 11 I p
105 سروبق توانم Pc I سرونق باله
105ᵃ Pc I که ماند سی رفق کاری ز مرد B که سرونقی
106 در V بر Pe و 6p
107ᵃ علم P عرض V بود حو غله بود W بود سود
107ᵇ کار I V کست
108 شناسان I سراناں 108 I سانگ
109ᵃ D V o ساحس نو سغل
110, 111 F 111, 110
110ᵃ I V بود 110ᵇ Pc O I B نوسنده W رای
111ᵃ O کلاست حرد نقشی که سروش PPc I سرو وکلان
L شرطی که از این بزرگان و حرد
W که برد کلان نیست
V هست و B کلاست
111ᵇ F شاید ندس داستانرا فسرد V سودن
O I V ماس B : من این

مگوی آنچه دانای بشنه گفت　　　که در در نشاند دو سوراخ سفت
مگر در گذرهای اندیشه گیر　　　که از مار گهر بود ناگزیر
درس پشه چون پیشوای بوی　　　گهر بیشگان را مکن بی روی
چو نیروی نگر آزمانت هست　　　بهر سوه خود را مالای دست
مجوز عم هسدی که ما کردهٔ　　　که محنی بود هر چه ما خوردهٔ
بدشواری آید گهر سوی سنگ　　　ز سنگش تو آسان کی آری بچنگ
همه چیزی از سگری لخت لخت　　　بسختی برون آید از جای سخت
گهر جست نوان ناسودگی　　　بود نقره محتاج آلودگی
کسی کو برد بر بر و خشک رنج　　　ز ماهی درم ماند از گاو گنج
حم بهره خواهی و رزینه طشت　　　ز خاك عراقت ساند گذشت
ز ری تا دهستان و خوارزم و حد　　　بویدی بسی بحر لور کد
بحاری و خرری و گیلی و کرد　　　ساماره هر چار هسند خرد
بروند گیاهی ز ماربدران　　　که صد بوك روبس بهیبی در آن
ز ماربدران ماند الا دو چیز　　　یکی دیو مردم یکی دیو نیز
عراق ـ ن اوروز ماد ارجمند　　　که آوازهٔ فصل ازو شد بلند

11ᵉ L که بلك , L که بر
12ᵉ Pe بر P در بار P از
13ᵃ پشه F سیوه 13ᵉ PeOL کشکان
14ᵉ سوه F بیره , B موه , Pe مبرای
16ᵃ E گهرهای سنگ
16ᵉ E کی آری تو آسان , B کی آسان بر آری
17 E бр 17ᵃ Pe O U L D Vo B از چیز , I B اگر , D V گر
18ᵃ, 18ᵉ P 18ᵉ, 18ᵃ 18, 19 Pe бр
19ᵃ کو U گر 19ᵉ O دررماند گاو B مار 20–28 P бр
20ᵉ E ز صوب , VB بخاك , EVVo ساند
21ᵃ O U L E D V Vo B دهستان خوارزم L E خوارزم حد , B هند
21ᵉ F لوندی , V کوندی , B بویدی بحر D Vo مگر
UL لور , E D Vo کور , B کورو , V لور و لور
22ᵃ بحاری PeU عراقی , Vo بحاری ,
O U D V Vo خرری , L E خوری , B مرری
22ᵉ Pe چاره
23 O бр , B һашийәдә башга хәт илә,
23 24 W 24 , 23
24ᵃ W حر دو چیز , ز ماربدران حیرد , ماید V حیرد
24ᵉ E دوم دیو نیز

IX

در تعلیم کردن هاتف نظامی را*

بیا ساقی آن ارغوانی شراب   بمن ده که تا مست گردم خراب
مگر زان خرابی نوائی رسم   خراباتیان را صلائی رسم

**

مرا خضر تعلیم گر بود دوش   براری که نامد بدرای گوش
که ای خامگی خوار تدبیر من   ز خام سخن چاشنی گیر من
چو سوسن سر از بندگی تافته   نم از چشمهٔ زندگی یافته
شنیدم که در نامهٔ خسروان   سخن راند خواهی چو آب روان
مشو ناپسندیده را پیش باز   که در پردهٔ کژ نیامد ساز
پسندیدگی کن که تاشی عزیز   پسندیدگانت پسندند نیز
فرو برن اژدها بی درنگ   سانش در دهان نهنگ
از آن خوشتر آمد جهان دیده را   که بند همی ناپسندیده را

---

* Pe در مصرع نمودن این داستان که چگونه بود
O عذر انگیختن داستان I , در نژوهش این داستان
I , گفتار درچگونگی این قصه E , تعلیم دادن خضر نظامی
D , در مدح ملک نصرت‌الدین گوید
V , گفتار در نمودن انکه این داستان چگونه گوید
Vo در صفت تعلیم دادن خضر پیغمبر و تحریص نمودن او بگفتن این کتاب
B , در نمودار داستان که چگونه بود
W تعلیم خضر در گفتن داستان ـ ساقی نامه
1ª L زعفرانی 2 F тәкрар эдилмишдир
** W арт داستان
3ª F براری نامد V آمد . به بندی که آمد .
P نباشد . O نامد LB آمد . D نامد
4ª L احواء 6ª رانده P گفت
7ª B ار را
7ª FB کژ . W سازند . OVB راز
8ª P شاخ ناشی 8ª E پسندگانش . VW پسندیده
9ª F اژدهای دو رنگ
9ª P بوا ساختن , E فرو ناشتن , DVo بیوباشتن , V باباشتن . B hашийәдә وطن داشتن
10ª Pe که داند , L که گوید , L ناپسندیدها

مبین سرسری سوی آن شهریار — که هم تیغ زن بود و هم تاجدار
گروهیش خوانند صاحب سریر — ولایت ستان ملکه آفاق گیر
گروهی ز دیوان دستور او — بحکمت نوشته منشور او
گروهی ز پاکی و دین پروری — پدیدرا شدندش پیغامبری
من از هر سه دانه که دانا فشاند — درختی برومند خواهم نشاند
نخستین در پادشائی زنم — دم از کار کشور خدائی زنم
ز حکمت بر آرایم آنگه سخن — کنم تازه پارنجهای کهن*
پیغمبری گویم آنگه درش — که خواند خدا سر پیغمبرش
سه در ساختم هر دری کان گنج — خدا گانه بر هر دری برده رنج
بیان هرسه در تا بیان هر سه در — کنم دامن عالم از گنج پر
طرازی نو انگیزم اندر جهان — که خواهد ز هر کشوری نو رهان
دریغ آمدم کین نگارین نورد — نبود در سفته گرفتار گرد
در دولتی کو کزین رستکار — بدیوار او بر نشانم نگار
پرندی چنین زنده دارش که — ز گرد زمین رستگارش کنم

41ª مبین B بدان
42ª Pe U D Vo خوانندند
43, 44 L 44 - 43
45ª L من آن دانه‌راکه Pe O B من آن دانه B دانم
45ᵇ E V درخت
46ª از E бр کار P бр V لشکر گشائی
حدائی I B W گیتی
47ª D Vo بحکمت U V برآرم B آنگه برآرم س
47ᵇ W پارنجهای
* Pe бейтдән сонра 50 тәкрар эдилир
48ᵇ E که گوید D V خوانده
49ª دری P O E B یکی 49ᵇ دری P D B یکی
50ª P بدان هر P بدس
50ᵇ عالم Pe هردو
51ª Pe O U E V B طراز. 51ᵇ E خواهم ز D бр
52ª P آمدمکان, B آمدم I نگارش дән
کرین - дәк бр (бах 53ª)
53ª B در دولتی زن کرین رستکار کرس L چنین
53ᵇ V بر بدیوار و در درشانم نگار B در L D B نگار
54ª O بوبدی , U V پرندی D زنده کارش
54ᵇ P آشکارش کنم Vo бр

ار آن گل که او باره دارد هس — عرق ریزهٔ در عراقست و بس
تو بر آن به ای پیك علوی نژاد — که گرد جهان بر نگردی حو باد
نگوهر کسی تشنه را بر کن — عروس سحن‌را شکر ریر کن
تو گوهر کن ار کان اسکندری — سکندر حود آید نگوهر حری
جهانداری اسك حریدار تو — بزودی شود بر فلك کار تو
حریدار چون سر در آرد بها — بشاید ره بسته کردن رها
چو دریا حرد گوهر ار کان سنگ — دهد کشتی در سکباره سنگ
ز دریای او گنج گوهر مپوش — دری می‌سان گوهری می‌فروش
مساحی جهان کس برای صواب — که هم گنج برجا بود هم کتاب
چو دلداری حصرم آمد نگوش — دماغ مرا تازه بر کرد هوش
بدرا سحن بود شد جای گیر — سحن گیر دل آمد و دلپذیر
چو در من گرفت آن صحبت گری — زبان برگشادم به نثر دری
نهادم ز هر شیوه هنگامهٔ — مگر در سحن نو کنم نامهٔ
در آن حسرت آباد بی ناوران — زدم قرعه بر نام نام‌آوران
هر آینه گر خاطرش ناقم — جمال سکندر در او یافتم

---

27 نهٔ Pc براد بهی O F V نهد
I B علی نهد
27 Vo دو
28 Pc بر گرد .8 Pe ریر کرد
29 کی Pc O I I F D V Vo B حر
29 حود I حو I آمد
30 اسك I اسك V W آمد
30 سود V بود
... I حر V حورد
33 هیچ Io گنج
34 Pe O U D Vc B براه
35 Pc حصر
35 L تاره کردند I تاره برگشت ,تاره برگشت V تاره کردونه
W تاره گردند B گوش
36 I Vo B بود و
36 دل Pc op, L آمد. Pe E B شود
37 آن I e ار, V B اس
37 بر Pe B دری ,در دری D Vo پروری
39 قرعه V نام
40 D یافتم

چنان سر کشاید پر و بال او | که یک اختری خیزد از فال او
نشاط اندر آرد بخوانندگان | مفرح رساند بدانندگان
فسرده دلانرا در آرد بکار | غم آلودگان را شود غمگسار
نوازش کند سینهٔ خسته را | گشایش دهد کار دربسته‌را
گرش نانوایی نما کند | خداش بخواندن نوانا کند
وگر با امیدش نگیرد بدست | بدست آورد هر امیدی که هست
هر آنچ از خدا خواستم زین قیاس | خدا داد و بر داده کردم سپاس
همایون بر آن شد که این بزمگاه | همایون بود خاصه در بزم شاه

X

در مدح پادشاه سعید نصرة الدّین ابوبکر *

.. ـا سـاقی آن آب یاقوت وار | در افکن بدان جام یاقوت بار
سفالیه خ می که می جان اوست | سفال زمین خاك ریحان اوست
.ـا‌م بر کـش ای آفتاب بلند | خرامان سو ای ابر مشگین سرند

69a V برکشدم 69 حرد B گرد
71a B فسرده دلان را کند کرم کار
71b L آرردگن عمکسار \ رسکار, \ ا ا \ ا ا ... ـــــــــ
72a دهد B کند در B سر
73a E نوایی
74a E گرش با امدی نگرد دست
74c E آورم امدی \ مرادی
76a برآن L برآن, F بدان, B بوآن
Pe O L D \o B در بزمگه
76b \ سود P بر بزم
* Pe 6p P در مدح پادشاه سعید نصرةالدین ابوالفتح
O در ثنای دولت ملك سعید نصرة الدین ابراه برهانه
L' خطاب پادشاه سعید نصرةالدین ابوالفتح انارالله برهانه
L دعاء دولت پادشاه اسلام F, مدح پادشاه نصرةالدّین
D خطاب زمین بوس
\ دعای پادشاه عالم نصرةالدوله والدین سکتکین نورالله قبره
\o در دعاء پادشاه اسلام B درخطاب پادشاه سعید
W ستایش اتابك اعظم نصرةالدّین ابوبکر بن محمد ــ ساقی نامه
1 P E 6p 1b B برافکن بران, L D Vo بان, V بدین, B وار
2a حان Pe L D جام 2b L E W سفالش ریحان E B میدان
3b ابر V ماه, D V \o مشگین کمند

بدین نامهٔ نامور دبر نار	نمانیم برو نام او را درار
ششگهی سارمش رىں سریر	که ماشد برو حاودان حای گیر
محرفی مسحل کنم نام او	که ماند درین حشن آرام او
به حرفی که عالم ر یادش برد	به یاران شوند به نادش برد
شرطی که چون من درین دستگاه	رسانم سرش را محورشید و ماه
مرا سر ارو پایگاهی رسد	نامدارهٔ سر کلاهی رسد
ر حورشید روشن توان حست نور	که ماشد چو سایه ارین کار دور
علیوار را با کبوتر چه کار	بار ملك درحورست این شکار
نظامی که نطم دری کار اوست	دری نطم کردن سراوار اوست
چنان گوید این نامهٔ نغر را	که روشن کند حواندنش مغزرا
دل دوستان را بدو نور باد	ورو دیدهٔ دشمنان دور باد
نوا گر نوای چکاوك بود	حو دشمن رند سر ناوك بود
در آن دایره کین سخن رانده ام	درون سرور حوش را حوانده‌ام
که این نامه را نغر و نامی کند	گرامی کسی را گرامی کند

55ᵃ Pe O I F D V Vo بدین ,B درین P نامور نامهٔ O در
55ᵇ I نمانم P ندو Pe نام I رور
56ᵃ ششگهی B تحسین کهر , P راں
56ᵇ P که بر وی بود حاودان حایگیر B ندو O دستگیر
57ᵃ محرفی F بحوبی کنم L نده
57ᵇ Pe B ,بدین O I D V o درین
58 I 6p 58ᵇ Pe شوید نادش
59ᵃ P L E V حلوهگاه
61ᵇ P I E V که بد سایه را سایه زین W که بد راه سایه
62 Pe 67 дан сонра кетшидир
62ᵃ I A B علیواح 62ᵇ I B فلك
63 Pe 6p 63ᵇ B درین
64ᵃ L چنین
65ᵃ F ندین B ندان
65ᵇ Pe O I L F D V Vo B ورو طعنهٔ
66ᵇ W سر
67ᵃ B کین درین Pe I چون
67ᵇ E درون و برون
68ᵃ P O نامهٔ نغر نامی کند ,نامهٔ نغر نظامی کند L .
و Pe E V Vo B 6p , V نکی
68ᵇ کنش B ,کسی کند V نکی

اگر سایه بر آسمان افکند　　بر آن چشمهٔ آس آب افکند
وگر ماه نورا برایی دهد　　ز نقص کمالش بجایی دهد
گر انعام او بر شمارد کسی　　بدان تا کند شکر نعمت بسی
ز شکر وی آن نعمت افزون بود　　ولی نعمتی بیش ازین چون بود
ملکوار تا هر که بندد کمر　　بر آب افکند چون زمینش سپر
ببرد در آشوب چون تیغ او　　سر تیغ کوه از سر تیغ او
هر آنچ او نموده که کارزار　　نه رستم نموده نه اسفندیار
صلاح جهان آن شب آمد پدید　　که از مولد این صبح صادق دمید
کجا گام زد خنگ بد رام او　　زمین یافت سرسبزی از گام او
بهر دایره گو زده بر کنار　　ز پرگار خطش گره کرده بار
بر آن نقعه گو بارکی باخته　　زمین گنج قارون برانداخته
بر آن در که او راه انگیخته　　سر گوی وال از در آویخته
اگر دیگران کاملشان آدمیست　　همه مردمند او همه مردمیست
بدانم کسی کز مرده روستاس　　گران مردمی ست بر وی سپاس
زبس مار و نعمت کرو رانده اند　　ولی نعمت عالمش خوانده اند

18a O L بر آن B بر آب در آب حشمه آس
19a Pe I وکمالش I وبالس B روالس
21a اورون D اروان 2 B نعمت
22a ما L V بر
22a Pe براب B بدان B را زمس
23, 24 V 24 3
23a O D Vo ز آسوب V سع 23a کوه B او
24a B نماند 24a B نمود و
25a Pe U صلاح جهان بود آن سب بدید
25a مولد I مادر, P Pe E آن, P صبح دولت
26a , 25a Pe 26a 26a
26a Pe را حنث بهرام را 26a او Pe را
27a V برك و مار
28a PE بدان , V در آن , نعمه B سعه
کو Pe حون , L کان
29a P برادرکه , E بدان در , DV در W در
29a EV در , W در
30a او E و
31a L روی , E اروی , B دروی

ثنال ای دل رعد چون کوس شاه / محد ای لب برق چون صبحگاه
سار ای هوا قطرهٔ ناب را / نگهر ای صدف درکش آن آب را
برآی ای در از قعر دریای خوش / رواج سر شاه کش جای خوش
شهی کاررومند معراج ست / رمس موس او دره‌التاج ست
سکندر شکوهی که در حمله سار / سکوه سکندر بدو گشت بار
رمس رنده دار آسمان رنده کس / جهان گیر دشمن پراکنده کس
طرفدار مغرب بمردانگی / وبدر حان مشرق بمرزانگی
جهان پهلوان نصرة الدین که هست / بر اعدای خود چون فلك چیره دست
مخالف بس اندیش و او نیش بس / بد اندیش که مهر و او سکس
خداوند شمشیر و تخت و کلاه / سه موت رن سح موبت ساه
برسم رکابی روان کرده رخش / هم اورنگ سرای و هم نح بخش
شهان را ز رسمی که آیین بود / کامند آهن گنج زرین بود
جز او کاهن نیع روشن کند / کلید از زرو گنج از آهن کند
چو آب فرات آشکارا بوار / چو سرچشمهٔ ساز پنهان گدار

4ᵃ V حو ب ا ب V دل V حو
5ᵃ Pt O I آب را I کش در کش V ᵉp O V o B اس
6ᵃ V در آب در قعر
I سی 7 V رمس موس I I V در التاج
8 Pt I D V o I
9ᵃ V B کس و
10ᵃ P I طرفدار 10 D V حوان
11 V بر اعدای دس حه
12 I O 12ᵃ و Pt V O 12ᵉ و Pt V op
13ᵃ Pt کلاه بحت 13 V رن
14ᵃ I V برسم 14 V پیران
15ᵃ B ز آس بود و سم و آس بود سمار را و سم H W B D 15 سهان را که رسمی ز آس بود
D V Vo برسمی
16ᵃ P I 16
16ᵃ I جر آن کاهن از I جوآب آهن
P کاهن و. I e B کاهن از کند Pt بود
16ᵉ B کند از زر از گنج آهن کند I کلید زرو گنج ز
Pt کند بود
17 Pt I 6
17ᵉ پنهان گدار I پنها بوار ، گدار P O D بوار، E Vo نمار
B سار

کحا گـحدانی شـری درو — که ار گنج او ست چری درو
چو ار ناح او شـد فلك سـرىلىد — سـرش ناد ار آں ساح فرورمىد
رهـی حـصر و اسـکىدر کـاساں — که هم ملك داری هم آب حات
حو اسـکىدری ساه کشـور کـسای — حو حصر ار ره افاده را رهمای
همه چیر داری که آں در حورسـت — ىداری ىکی حىر و آں همـسرست
حو در صد شیراں شمار افکىی — ىه سری دو ىکر شـکار افکىی
حو در حىگ سالار کشایی کمىد — دهـی ساه فـوح را سل ىىد
اگر سر گور افکىد وقت رور — ىو شـىر افکىی ملکه ىهـرام گور
حه دولت که در ىد کار ىو ست — حه مقصودکاں در کىار ىو ىست
ىىا گردں سـحت کمحت حـرم — که شد حـوں دوال ار رکاب ىو ىرم
دو سحص امىد ار ىو کابی ىحوس — ىکی ىرم گردں ىکی سمه گوس
ىعدر ار ىو ىدحواه حاں می ىرد — ىدں عـهد راب حـهاں مـی ىرد
حـو ىر گست گرد حهاں رور گـىر — ر شں ىادشا ماىد ىس ىادگار
ىلاد ار کیومرث آں ىحت گىر — ر حمـسـىد ىىع ار فرىدوں سـرىر

47^a L کنجد آنی I گنج سی 47^b L هـ
48^a ملک سد L سد فلک
50^a B اسکندر آں P D V₀ سد و
حدای U کسای
50^b B از ره دں و را
51^a I داری و آں 51 I حرکاں
52^a P Pe L D L سکار W سعار
52^b P O F ىه سر I سمر B کار
53^a D B حنگ
53^b L D کنی 54 [illegible] L op
54^a گه U وف
55^a کاں V₀ کار
56^a O سحـ و
56^b B ار دوال ار رکاب, V ار 6p, L رکب
57^a U ار دوکاری B بود ار بو هنگام هرکس و هوس
57^b حلقه U سمه
58^a V عهد و
59^a E بادشه را بو بادگار, B بادسه باف بس پایگاه, D V V₀ W پادشه, V مانده
60^a آں V سه, W 6p

اگر مردهٔ سر برآرد ز گور بگیرد همه شهر و بازار شور
هزاران دل مرده از عدل شاه شود زنده و خصم ناید براه
چو عیسی بسی مرده را زنده کرد بخلقی چنین خلق را بنده کرد
جهان بود چون کان گوهر خراب بآبادی افتاد از بس آفتاب
زمین دوزخی بود بی کار و کشت باری چنین باره شد چون بهشت
زهر نعمتی کاندرین سو بسو دهد بخش خواهندگان جو بجو
بهر سکهٔ چون خرد بی برد جهان باد سکه از جهان کی برد
چو دریا بگویم گران مایهٔ همانا که چون کان گرانمایهٔ
رهی بارگاهی که چون آفتاب زمشرق بمغرب رسد . صباب
گر از محل صوبی رسد در بهشت بهر گوشکی ساخ عد سرشت
رسد شرق تا غرب از احسان او بهر خانهٔ نعمت خوان او
بکنحسروی بهش افتاده حسب سب کرده بر کمعان . رست
بهر وادیی کو عیب نبوده درمه سدامس دره سفته
ز کنجش زمین کیسه بر دوخته سخن سیم و حری ز اندوخته

---

3 \ برار و
34 5 \ مرده‌را ـ مرده
35 B همه سی
I Pc زنده کرد محقق
36 B جوهر 36 I افتاده زین Pc \ ز ب
B باری
38 B دهد بهد
39 I سکی \ بد و بت \\ سکوی
40 P سد Pc بر I D \ o بر
I بر B بر I درست
40 \\ 51 AOB COHOB KCTM IIIIHP 41 F گرآن
4 \\ 13 COHPI KCTMIIII 1 Ip
42 I گر محل 42 B گوشهٔ
B ار I \ \\ 6 n B افس ست
43 B 6 p \ حصه I رحم حن
Pc رحم I \ o از حوان
بکنحسروی نام اوکرده (رفته I) حسب I O I ?ашиio
I op
46 Pc op
41 ز کنجش زمین کنج برداخته
46 \ سخن سیم حمری زر بداخته

XI

در حطاب رمیں نوس *

* *

جهاں حسروا رر هفت آسماں — طرفدار سحم سوئی بی گماں
حهاںرا هرماں حدس ىلاد — سوں در ست ذات‌العماد
همه شب که مه طوف گردوں کند — حراع ترا روعں افروں کند
همه رور حورشید ما باح رر — سائس سحت سو سدد کمر
سپارىدهٔ پادشاهی سو — سرد ار حهاں هر چه حواهی سو
بداں داد ملک که شاهی کنی — حو داور شوی داد حواهی کنی
به ىاری کىد بر بر ىشه رور — به بلی ىىهد ىای بر ىشت مور
سپاس ار حداوىد گیتی ىاه — که سىسب ارس فصه اىصاف شاه
ىاىصاف ىه چشم دارم ىکی — که ىىد درىں داسىاں اىدکی
اگر افسانهٔ ىىد ار کار دور — ىه ىىاىه برو گسترانىد ىه ىور

---

* Pe در حطاب ىادساه اىارالله برهاىه,
 O U Vo W حطاب رمىں نوس,
 E حطاب ىادساه D درمدح ىادساه اسلام
 V op, B در دعای ىادساه اسلام

** P L F apr
ىاسىی و حاں مرا (ىسىهحاں مرا F , ىاسىی ارحام دل I) ىار کی
 حومىم فدح را ىاىداره (براىداره F) کی
 ار آں می که حوں برد روحم رسد
 ارو هر رماىی فىوحم رسد

1ᵃ E حسرو ار بهر
2ᵃ F ىرماں و D حهاں ىرماں و
2ᵇ Vo ذات العماد 3ᵇ کند Pe سود
4ᵇ F سالس
5ᵃ Pe نوئی 5ᵇ V سىر , Pe نوئی
*** U D Vo apr
 جهاں پهلواں ساه الب ارسلاں
 که ىادىس همىشه رواں سادماں
6ᵃ Vo داده , Pe ملك
6ᵇ B شوی پادشاهی کنی
7ᵃ B به ىاری کىد سل بر پشه رور
8ᵇ B اىصاف ىشىىت Pe آشوب
10ᵇ E درو, B براں

زکیخسرو آن جام گیتی نمای — که احکام انجم درو یافت جای
فروزنده آیینهٔ گوهری — نمودار تاریخ اسکندری
همان خاتم لعل بردوخته — بمهر سلیمانی افروخته
بدین گونه شش چیز در صرف ست — گوای سخن نام شش حرف ست
جز این سر بسیم برا شش خصال — که بادی برومند ازو ماه و سال
یکی آنک از گنج آراسته — دهی آرزوهای نا خواسته
دوم مردمی کردن بی سپاس — عوض بار با جنس از حق شناس
سیم بد سیمعف سر آراستن — سیه دیده را داد دل خواستن
چهارم علم بر سر برب زدن — چو خورشید شکر سها زدن
همان نحم از مجرم عذر خواه — ز وی کرم عفو کردن گناه
ششم عهد و پیمان نگهداشتن — وفاداری از یاد بگذاشتن
زبو سس جهت بی روائی مدد — ورین سس جهات خدائی مدد
بپرواز ملکت بو شاهنس بکیر — یکی د خزینه یکی در سکا
دو مار از برای بو بوفر سیح — یکی مر مهره یکی مر گنج

سیمعان بر I زمهر B '
حرف 11 ، طرف 10 طرف D گل 1 در بدین 1 '
که ، B W 10 ''
ز آن P ـ 1 که ـ برومندی از 10 '
ز حر ، بی 1 از 1
بی نفس 1 W نفس D I Pe ''
عوض B عرض ـ h op
دـ Pe I دـ ''
B سکر
مر بمان h مرینه 1 محرمی
72 Pe op
du F
72 زبو O 1 B ازین
72 I خدائی
73 1 ، ز پرواز Pe O I E D V 10 B دول E بکار

گل باغ شه عالم افروز باد — چراغ سرش مشعل روز باد
دریده دهن بدسگالش چو راغ — زبان سوخته دشمنش چون چراغ
نطامی چو دولت ثناخوان او — شب و روز باد آفرین خوان او

XII

فهرست کارنامه و تاریخ جهانگیری سکندر **

بیا ساقی آن راحت انگیز روح — بده تا صبوحی کنم در صبوح
صبوحی که بر آب کوثر کنم — حلالست اگر تا بمحشر کنم
جهان در بد و نیك پرورد دست — بسی نیك و بد هاش در گردست
شب و روز ازین پردهٔ نیلگون — بسی بازی تازه آرد برون
دگر آید ز من بازی دلپذیر — هم از بازی چرخ گیرنده گیر

23ª عالم F محسن
23 Pe بد دور بد مسگل L مسکل
24ª B سگش Pe O L V B تیغ, W داغ (эннимизчэ
داغ доғрудур, анҹаг бизим эл языларында йохдур)
24ᵇ B دشمن V جو
25ª انوان L ادم
* P L W арт

زخشم بد آنکس که بد کرد
که بوسه سوزد بر آتش سپند
زمجمر آن سرازیر (سراپا L) سبی خراب
که دارد معامله بر شراب
شراب و سپند رقصان شد
دعای نظامی در صبحگاه

** Pe کفس داستان بر طریق اختصار,
O در صفت جمع کردن این داستان,
L وروکفس جمله داستان برطریق اختصار بر سبیل حمد
E گفس این داستان بطریق اختصار, D در صفت حال خود گوید
V در کفس جمله این داستان بر طریق اختصار سبیل حمد گوید,
Vo وروکفس این داستان بر طریق اختصار,
B گفس جملهٔ داستانها در حمد سبب,
W وروکفس داستان بطریق اختصار ، ساقی نامه
1ª P بر
3 F 6p
5, 6 7 Pe 7, 5, 6

وگر بید ار در درو موح موح — سرامده را سر بر آرد ساوح
دیس گنج نامه ز راز جهان — کلید سی گنج کردم نهان
کسی کان کلید ور آرد بدست — طلسم سی گنج داند شکست
وگر گنج سهان سارد ندید — شود حرم آحر ببوس کلید
بو دانی که اس گوهر سم سفت — حه گنجها دارد اندر نهفت
شاط ار بو دارد گهر سمسم — سزاوار ست آفرس گنجم
خرد کاسمان را زمن می کند — سرس آفرس آفرین می کند
چو فرمان چس آمد ار شهر یار — که بر نام ما هس سد اس نگار
نگهبار شه معروا سر کسم — نگفت کسان معر در سر کسم
فرستم عروسی بدان بزمگاه — کرو حسه روشن سود بزم ساه
عروسی چس شاه را سده باد — سران فحل آفاق فرخنده باد
سامدارهٔ آنکه نردنك و دور — حراغ جهانست را هست نور

11ᵃ B ار دور درو موح موح
11 در آرد \ برسد B در آرد
12 \ رر بدر جهان
12 O دارم I دیده, \ B دارد
13 دیده I دید
14ᵃ I می. P I سد
14 I سوی
15ᵃ \ حه دید که
16ᵃ P سحن کمسه
16ᵇ آفرس D او ورو
17ᵃ B کاسه‌ها رمس I رمی
17ᵇ I بدس
18ᵃ I آمد 18 ما D \ \o سد می I 6p
19ᵃ Pe نگهد
20ᵃ Pe بر آن O I \o B باں I بدس
20ᵇ B گران سود I کند
21ᵃ Pe O I \ حس
21ᵇ Pe بدان محس آفو را سده باد. P I بدان.
D \o بدس فحل O B فحر. I محلس
22. 23. 24 B 24 22 23
22ᵃ B سامواره. \o ار دور دور و Pe 6p.

گرفتم ز هر نامهٔ نغز او ‌ ‌ ز هر پوست برداشتم مغز او
زبان در زبان گنج پرداختم ‌ ‌ وزان جمله سرجملهٔ ساختم
ز هر ملك زبان هرکه آگه بود ‌ ‌ زبانش ز نعاره کوته بود
در آن پرده کز راستی یافتم ‌ ‌ سخن را بر راست بر بافتم
وگر راست خواهی سخنهای راست ‌ ‌ شاید در آرایش نظم خواست
گر آرایش نظم ازو کم کنم ‌ ‌ بکم مایه بیش فراهم کنم
همه کردهٔ بند گیتی حرام ‌ ‌ درین یك ورق کاغذ آرم تمام

-

سکندر که شاه جهانگرد بود ‌ ‌ نگار سفر نوشته پرورد بود
جهان را همه چار حد گشت و دید ‌ ‌ که بی چار حد ملك نتوان خرید
بهر تختگاهی که بنهاد پی ‌ ‌ نگه داشت آیین شاهان کی
بجز رسم زردشت آتش پرست ‌ ‌ نداد آنگر رسمها را ز دست
نخستین کس او سکه زر نهاد ‌ ‌ بروم اندرون سکهٔ زر نهاد
بفرمان او زرگر حرفه دست ‌ ‌ طلی‌های زر بر سر مهره بست
حرف نامها را بر معه دری ‌ ‌ سوبار زبان کرد کسوت گری
همان بوسه ... ‌ ‌ ز پوسکه او بر آورد نام

21ª نامهٔ P دانهٔ 21ᵇ W پرداختم
22ª VB بر 22 W از آن ۱۰ سرجملکی
23 B 6p 23 P I اگه 23ᵇ P E کوته
24 E 6p 24ª پرده ۱ کرده
26, 27 27 26 Pe I
26ª گر B که ۱ کیی 26 I D بست ۱ کیی
* W' apт
فهرست تاریخ اسکندر درینك ورق
28ᵇ سفر V جهان
29ª و Pe 6p 29 ملك ۱ جانه ۱۰ حرد
31 32 E 32, 31
31ª I آذرپرست
31ᵇ E ندادن همه رسمهارا U نداد
32ª E B بد 32ᵇ ۱o اندران D Vo W سکه زرر
33ᵇ E طبقهای , Pe مهره
34ª V بلفظ 34ᵇ زبان Pe رمس Pe کسور
35, 36 36 35 V
35ᵇ او Pe O U D Vo B خود , E او برامد نام

رهبرنکت این پردهٔ دوسال | خیالی شدم چون نارم خیال
سر آنم که این پرده خالی کنم | درین پرده جادو خیالی کنم
خیالی سر انگیزم از پیکری | که نارد چنان هیچ ناری گری
نخست آنچنان کردم آغاز او | که سور آورد نغمهٔ ساز او
چنان گفتم از هرچه دیدم شگفت | که دل راه باور شدنش برگرفت
حسابی که بود از خرد دور دست | سخن را بکردم باو پای بست
پراکنده از هر دری دانهٔ | بر آراستم چون صنم خانهٔ
بنا بر اساسی نهادم نخست | که دیوار آنخانه باشد درست
تقدیم و تاخیر بر من مگیر | که بود گزارنده را زان گزیر
در اورنك این نقش حسی برند | ولیکن نشست بر مانی نقشبند
چو میکردم این داستان را بسیج | سخن راست رو بود و ره پیچ پیچ
اسیرهای آن شاه آفاق گیر | بدیده نگارنده در یک نورد
سخنها که چون گنج آگنده بود | بهر سختی بر پراکنده بود
بهر سخته بر داشتم بندها | برو ... از نعم پیرایها
ز بنیاد بر چرخهای ستوی | هوی و هرای و پهلوی

6ª Pc دوسال
6 P \ نارم I نارم Pc نارم B نارم
7ª B درین خدهٔ نها خیالی کنم
8ª D ز پیکری \ D \ o حو h حس
9 I Op
10ª گفتم I \ B دیده دیدم \ h گفتم
10ª \ شدنش گرفت • I شدن در I B در
1ª حسابی \ حسابی دور Pc دور
11ª P I B بنه D دان \ o دو، W بر او
13ª B بی اساسی
14ª بر \ \ o بر I I \ B ره 15 16 \ 16، 15
15ª B بر ... نقش \ در آن ... دلارست این
Pc ارنك OW ارست I اورنك
17ª Pc سخن اسیرهای 17 B بدیده
* I apr

سخنها که چون گنج پرداختم
از آن جمله سرجملهٔ ساختم
18ª Pc سخنها چون گنج کرده بود
18ª P () سخنه در I خود
20ª U فهلوی

همان سد محوح ارو شد ملند — که ست آن حان کوه تا کوه سد
حر اس سو سسار ساد کرد — کرس سس توان ارو ماد کرد
چو عرم آمد آن سکر ماك را — که تحشش کند سکر حاك را
صلسی حطی در حهان برکشد — ار آن سس کامد صلسی پدید
بدان چار گوسه حد اطلسی — سرا کنحت اندازهٔ هندسی
سکی بوسی حار حد بر فراحت — که بر سه فلك سح بوت بواحت
بمط سمالی سکی مح او — معرض حنوبی دگر سح او
طابی ارس سوی مسرو کسد — طابی دگر رو بمعرب رسد
بدس طول و عرض اندرس کارگاه — کرا بود دیگر حاں بارگاه
چو عرم حهان گشس آعار کرد — برسه ردن رشها سار کرد
رورسگ و ار مل و ار مرحله — بدسی رمس را بکردی بله
مساحت گران داسب اندازه گیر — بدان شعل دیگماشه صد دسر
رسس سه اندازه بدا سده — معادسر مسرل هویدا سده

51ᵃ L که برسش ار آن گونه برکوه سد ‧ Pe ‧ LB ‧ D ١ ١٥ را

52ᵃ F اران ١ برو

53ᵃ پیکر PV کوهر 53 سکر P D ١٥ کره

54ᵃ در I بر ار ١٥ بر P D B بر

54ᵉ F V W کامد

55ᵃ Pe L بران ، O I L D ١ ١٥ بی

55ᵉ E برانداحت اندازهٔ B اندسهٔ

56ᵃ ١ بوب 56ᵉ B برواحت وبب حرحد

57ᵃ ١ W اوی

57ᵉ دگر B سکی V W اوی

58ᵃ D ارسو بمسرق B ار آن P F معرب

58ᵉ Pe O I F V طب P F بمسرق رسد Pe کسد

59ᵃ P L F بدان Pe در اس V طول و عرض F اندران بارگاه

59ᵉ V کرا بود حون من دگر بارگاه P O B حس Pe بادگار E دیگاه

60 B 6p

60ᵉ V رسمها رسمهرا Pe I D بار

61ᵃ I E D V٥ ور مل ور مرحله

62 V مسح گر دسب Pe O U L F B دسب اندازه I اندسه

62ᵉ V بگداشته بران دسب ، O L D V٥ W برآن ، P L بگداسه

63ᵉ V معادرو

ماسه شد خلق را رهنمون ز تاریکی آورد خوهـ برون

مرید از جهان شورش رنگ را ز دارا سد تاج و اورنگ را

ز سوای هندو ز صحرای روس فرو بست عالم چو ست العروس

شد آسته چسان رای او سر تخت کیخسروی جای او

حو عمرش ورق راند بر بست سال شاهنشهی بر دهل زد دوال

دوم ره که بر بست اورود هفت سعامری رخت بر بست و برفت

از آن روز کو سد سعامری شد … تاریخ اسکندری

چو بر بس حو داش آموز گشت چو دولت بر آفاق سرور گشت

سی حخت انگیحت بر بس … عمارت سی کرد بر روی خاك

بهر کرسی گرد بر گار دهر بنا کرد جاس گرامی به سهر

ز هندوستان … بعضی وه بر انگیحت سهری بهر مرز و بوم

همه داد زاور سمرقند را سمرقند سی … حد را

بنا کرد شهری حو سهر هری کو آس کند سهر کرس هری

درو … او که … دید … سر … حر … زان حرمند … وقت

ز طلعات نکدر که از کاوست … گاه اساس … است

38 … 39 …
38 هندو D رنگ \ صحرای هنده و صحرای
38 P … حوس
39 I حسن … رای \ روی I روی
39 B جای سوی
40 \ ورق … وهم
41 I … بر بست … که دکر حو که B حو
42 اسکندری P سعامری
43 B O در … بر
44 D \ o در …
45 I کردس
46 P Pe O \ o ره
* Pe … cnr ion compa 45 … ep
47 B حان سمرقند نکدر D \ o B W حد
48 کند Pe که بود کرد \ که وی
49 B رو زان
50 از E آن 50 B را سم اصاس

حر اں هرچه در حارش آرد قلم — سـك سگی دارد ار بیش و کم
چو نظم گرارس بود راه‌گیر — غلط کردن ره بود ناگریر
مرا کار با نغز گفتارست — همه کار من حود غلط کارست
بلی هرچه با باورش بافتم — ر سکس او روی بر تافتم
گرارس چنان کردمش در سمر — که حوانندگان را بود دلپذیر
سی در شکفی نمودن طواف — عان سحن را کشد در گزاف
وگر بی شکفی گراری سحن — ندارد نوی نامه‌های کهن
سحن را باندارهٔ دار پاس — که باور توان کردنش در قیاس
سحن کر چو گوهر برآرد فروغ — چو نا باور افتد نماند دروغ
دروغی که مانند باشد براست — به ار راستی کر درستی حداست
نظامی سکناس یاران شدند — تو ماندی و غم غمگساران شدند
سکندر شه هفت کشور نماند — نماند کسی چون سکندر نماند
محور می سها در بس طرف حوی — حرینهان شیشه را نار حوی
گر آیند خاصر همت بوس باد — وگرنه حسابت فراموش باد

77a U حارح
77e دارد W ناسد ار Pe او , B و
78a بود L کند I F حی‌گیر
79a حود E بر
80a او P آن I ارو
81a V کرده ام
82 O B бр 82a L \ نمودم
82e E نکردم گزاف ,را \ ار گزاف ناقه
83 , 84 D тəкрар эдилир
83a 83e B 83e 83a
83a Pe O U سی در سکفی B ,سی در سکفی کر درسکفی \ کرارم
84a B ناندار. مدار پاس Pe داد ناس
84e V کردس اندر قیاس
85, 86 86, 85 L 85a L دروغی که دارد نگوهر فروغ
P Pe E B حه
85e E فروغ.
86a Pe O U D V Vo B ماسد
87e P عم تو وا ماندی و عمگساران L E س
89a Vo محور Pe E W براس
90e حساب V ز یادت

ز حشکی بهر جا که رد بارگاه   ز منزل بمنزل بپیمود راه
وگر راه بر روی دریاش بود   طریق مساحت مهیاش بود
دو کشتی بهم بار پیوسته داشت   میان دو کشتی رسن بسته داشت
یکی را بلنگرگه خویش ماند   یکی را بقدر رسن پیش راند
دگر باره این بسته را پای داد   شناسنده را در سکون جای داد
که آنرا که این را رسن باختی   حطر بی کریسان رسن ساختی
بدین گونه مساح منزل شناس   ز ساحل بساحل گرفتی قیاس
جهان را که از عم براحت کشند   بدین هندسه در مساحت کشند
زمین را که چندست و ره تا کجاست   برابری بدینسر او کرد راست
همان ربع مسکون ازو شد پدید   بدان مسکن از ما که داند رسید
بهر مرز و هر بوم کو راند رخش   از آبادی آن بوم را داد بخش
همه چارهٔ کرد در کوه و دشت   چو مرز آمد از مرز بیچاره گشت
ز تاریخ آن خسرو تاجدار   بکار آمد ابست کامد بکار

64 I حشکی I بتکده
65 I 6p 6 بروی P بدریا 65 L بود
66a I د دست Pc O I I I D V Vo B بود
66 P دو کشتی کشتی داشت Pc O L L F D V Vo B بود
67 I D B سکر که کر Pc L کر B راند
68a بسه V بده B بس
68 B بسنده
69a V کرسان V که رسان 69 I دعی V بی
70a P Pc V بر گونه Pc I L F Vo نکته
O D B بموه V حمه
71a Pe کشد I رسند
71b Pc I B بر B بر Pc کشد
72 B کرده
73 O B 6p 73 I D 6p
73a داند I برد
74a Pc مرز و بومی که او I بوم هر بزم
74b I آزادی V داده
75 D 8 гон сорга кетмишдир
75a Pe O I D V o B (D کوی) همه جای ره کرد بر کوه
I همه جاره اوکرد برکوه V همان جاره را کرد برکوه
بر I در
76a آمد B آید I D B W کامد

دل لاله را کامد ار حون بحوش   فرو مال و حوی حاکی بوش
سر سسرں را ر موی سسد   ساهی ده ار سائهٔ مشک سد
لب ماروں را می آلود کں   بحری رمىں را رر اىدود کں
سمں را درودی ده ار ارغواں   رواں کں سوی گلس آب رواں
ىو رسسگاں حمں مار ىس   مکش حط در آں حطهٔ مارىس
سر سری ارعشق چوں مں کساں   سلامی ىهر سرهٔ ممرساں
هوا معدل ىوساں دلکش است   هوای دل دوسساں راں حوسست
درحساں سکمىد ىر طرف ماع   ىر افروحه هر گلی حوں حراع
ىمرع رىاں ىسىه آوار ده   که ىرو‌ار مارىىه را مار ده
سرا ىده کں ماله چىگ را   در آور برقص اں دل سىگ را
سر را ب معسوو را طوق سار   در افکں ىدس گردں حوو مار
ر ىىحں سراب را دسىه ىىد   ىرافساں ىسالای سرو ىلىد
ار آں سمگوں سکهٔ ىو ىهار   درم ریر کں ىر سر حوىسار

10ᵃ لاله Pc бр I آمد در حوں را P کامد
10ᵇ و Pc O I I E V бр I F بحاکش
12ᵃ Pe آلوده
12ᵇ رر V در Pc اندوده
13ᵃ Pe سحی درودی I دروعی
13ᵇ کلس F سره
14ᵇ Pe V براں
15 E бр
15ᵃ B من بر سری عسق من برکں Pe O I ر
16ᵇ L بوسس ىاں راں Pc را
17ᵃ E سکمه بهر P L V در
18ᵃ V سىه ىمرعاں O آور I سىه لب ىمرعاں
18ᵇ O دىرىه , L D Vo W سار ده
19ᵇ E D ىرآور L ار اں آر اندر برقص
20ᵃ Pe O U D Vo معسوه، L معسوه دلىوار
P را ده طرار
20ᵇ Pe B ىرس , L V ىداں W ىر طوق آں گردں.
L طوق سار
21ᵃ B دست
21ᵇ P سالای درافساں V ىو در پای
22ᵃ آں P бр 22ᵇ سر P لب

XIII

در رغبت نظامی بگفتن این داستان *

بیا ساقی از خم دهقان پیر   می در قدح ریز چون شهد و شیر
نه آن می که آمد بمذهب حرام   میی کامل مذهب بدو شد تمام

بیا باغبان خرمی ساز کن   گل آمد در باغ را باز کن
نظامی بباغ آمد از شهربند   بیارای بستان بچینی پرند
ز جعد بنفشه بر انگیز تاب   سر نرگس مست برکش ز خواب
ادب غنچه را کامدش بوی شیر   زکام گل سرخ [illegible] ده عنبر
سهی سرو را باد برکش فراخ   بقمری خبر ده که سرسبز شاخ
یکی مژده بر سوی بلبل برار   که مهد گل آمد بصحرا بار
ز سیمای سبزه بروی سوی گرد   که [illegible] سبز لاجورد

---

* P [illegible] رغبت [illegible]
O [illegible] بگفتن نظامی [illegible]
I [illegible] داستان [illegible]
[illegible] در گفتن سکندرنامه
I رغبت [illegible] نظامی بگفتن سکندرنامه
D [illegible]
[illegible] داستان [illegible] و [illegible]
[illegible] داستان [illegible]
[illegible] در عزیمت [illegible] سکندرنامه
[illegible] نظامی [illegible] نامه
[illegible] P [illegible] W [illegible]
[illegible] که [illegible] مذهب [illegible] حرام I [illegible] می [illegible]
B تاهی Pt [illegible] O V B [illegible] I [illegible] رو
* W [illegible]
4 Pt I I [illegible] آمد [illegible] آی [illegible] I [illegible] B [illegible]
5 B [illegible]
6 B [illegible]
7 W [illegible] B [illegible] درگس [illegible] 7 B [illegible]
8a ده Pt I V [illegible] O I D Vo [illegible]
8b Pt O U I D Vo بصحرا [illegible]
9a B [illegible] I [illegible] کرد B [illegible]
9b لاجورد Vo لاورد B [illegible]

سـی گنجهای کهن ساختم | درو نکتهای نو انداختم
سوی مخزن آوردم اوّل بسیج | که سستی نکردم در آن کار هیچ
ورو چرب و شیرینی انگیختم | شرین و خسرو در آمیختم
ورانجا سراپرده بیرون زدم | در عشق لیلی و مجنون زدم
ورین قصه چون بار پرداختم | سوی هفت پیکر فرس تاختم
کنون بر بساط سخن پروری | زنم کوس اقبال اسکندری
سخن رانم از فر و فرهنگ او | برافرازم اکلیل و اورنگ او *
پس از دورهائی که بگذشت پیش | کنم زنده‌ش از آب حیوان خویش
سکندر که راه معانی گرفت | پی چشمهٔ زندگانی گرفت
مگر دید کز راه فرخندگی | شود زنده زین چشمهٔ زندگی
سوی چشمهٔ زندگی راه جست | کنون یافت آن چشمه کانگاه جست
• چنین زد مثل شاه گویندگان | که یابندگانند جویندگان
نظامی چو می با سکندر خوری | نگهدار ادب تا ز خود برخوری
خو هم خوان خضری برین طرف جوی | بهماد و هفت آب ... را شوی

37a O I E سخن 37b Pe سوی مخزن I در انداختم

38a Pe بمردم

39a ورو L دوم, B ازو W o خوب شیرینی

39 Pe W o B آمیختم

40a L وزان در

41 P O V 6p

41a F وزان, D درین I B خوران داستان در پرداختم

42a W در سخن E زمین, D W o گستری 42a I D زدم

43a I اورنگ 43b E W افروزم I فرهنگ

* W apr دگرگونه پیکر آرم ز دست
که در دیده آید به پیکر بدست

44a Pe O L E D W W o B دورهائی I سی دورهائی سی روزهائی

44b Pe O U L E W B کنم زنده, D W o کنم تازه

46 P O L 6p

46a W گردندگی از راه گردندگی, Pe I B بگردند, L از بگردند

46b W زان, B چون, W از

49 I 6p

50a I چو هم خوی, E چو مهمان, Pe O L درین طرف
W بدین طرف

50b I آب و خاکش شوی, D آب را لب شوی,
لب O رخ, B خود

بپیرامن برکهٔ آبگیر رسوس بیهکس ساط حریر
در آن برمهٔ حسروانی حرام دراهکس می حسروانی بحام
بمن ده که می خوردن آموختم خورم حاصه کر تشنگی سوختم
نماد حریفان عزیت گرای کریشان سم نکی را نجای
چو دوران ما هم نماند نسی خورد نمر بر باد ما هر کسی
معلی چنس فرح و سارمند نسان شدم زیر سرو بلند
ز بوی گل و سایهٔ سرو بن بلبل در آمد نشاط سحن
بگل چدن آمد عروسی نماع فروزنده زونی چو روشچراع
سر زلف در عطف دامن کشان ز چهره گل از خنده سکر فشان
رخی چون گل و برگل آورده خوی بمن داد جامی بر از سمر و می
که بر باد شاه جهان نوش کن جز این هرچه داری فراموش کن
شنیم همی تا جهان دیدگان زبه داستان سندیدگان
ز چندین سخنهای زیبا و نغز که مالودم از چشمهٔ خون و مغز
خورم زیان از سخن سر نسست خو مارو بود تاب سمسر بدست

-۱ P O I L زراهکن D V o دراهکن P O I ساطی
I ساطی سمکس

-۴ I بدان برمکه I برمکه

25ª B می مى

26 Pe O L an сорва кс мишдир

26ª نکی I کسی V را نکی

27 P 6p

28ª معصی I بروری I معل فرح I D V o B حرم
و I 6p

28ª زبر I سوی

29ª B خه بلبل

30ª V o فروزنده

31ª سکر Pe O L I D V o B گوهر

32ª B ز لب همچو گل برگ آورده خوی

33 34 V o 6p

33ª کی D 6p

34ª V بر جهاندیدگان

34ª Pe داستانی V B بسندیدگان

35ª O I L I D V V o B که چندین ، L F D V رسای نغز

35ª B آلودم

36ª بود B قوی

فرســاد چـداں ـدو گنج و مال | کرو دور شد مالش ند ســکال
بداں حرح حشود شد شاه روم | ر ســورده آش ـگـهداشت ـوم
چو ڡـح ســکندر در آمد نکار | دگر گونه شد گردش روزگار
به دولت به دما به دارا گداشت | ساارا سر ار سـک حارا گداشت
دریں داساں داوریها ســسـت | مرا گوس برگمهٔ هرکســست
چس آمد ار هوشاراں روم | که راهد ربی بود ارآں مرر و بوم
ـاســـی رور ـصحاره گشت | رشهر و رشوی حود آواره گشت
چوسگ آمدس وقت ـار افکـی | ىرو سحت شد درد آســـی
سوـراـهٔ ـار ـسهاد و مـرد | عم طفل میحورد و حاں می سپرد
که گوئی که برورد حواهد ترا | کـدامس دده حورد حواهد ترا
وریں سحر ـدکه ـروردگار | حگونه ورا ـرورد وقت کار
چـه گـحـها رىر ـارس کـسد | چه افسالها در کـارس کـسد
چو رں مرد و آں طفل ىیکس ىماىد | کس سکساش بحائی رساند
کـه ملك حهاںرا ىرهـگ و رای | سد ار قاف ىا قاف کشور گشای

13^a O L D \ › B ىاو , L V ىرو 13^b E ىاس
14^b Vo ىوم
15^a B حورمح
16^a V و دیں به دولـ به, D \ o ىدارا , W ىدارا گدسـ
19^a رور E سحـ , B ىود
19^b L ر سوی و ر سهر
20^a , 20^b P 20^b , 20^a
20^a سگ P وقـ , وقـ V رور
20^b E ىدو
22—25 Pe 23, 22, 25, 24
22^a V ىگماکه, E که‌گفتی
22^b O کدامی , Pe ىاید ترا
23^a D Vo وراں, P E وراش حىر ى‌که,
L V (L ىه‌که) ورش حىر ى‌که
23^b ورا Pe ترا
24^a Pe F کند, L D Vo W کشىد, V B کشد
24^b Pe E کىد, L D Vo W کشىد, V B کىد
25^a و D V 6p , ىیکس E سها
26^a E حهاں سد, W رفرهنگ
26^b P U D کشور حدای

XIV

آغاز داستان شرف نامهٔ اسکندری*

بیا ساقی آن آب حیوان گوار / بدولت سرای سکندر سپار

که با دولتش بوسه بر سر دهد / بمیراث خوار سکندر دهد

گزارندهٔ نامهٔ خسروی / چنین داد نظم سخن را نوی

که از جملهٔ تاجداران روم / جوان دولتی بود از آن مرز و بوم

شهی نامور نام او فیلقوس / بدرای فرمان او روم و روس

نیوشان رمس بود مأوای او / همه مقدونیه خاص بر جای او

نوآیین طراز شاه آفاق بود / نوازندهٔ عیص اسحق بود

جهان دادگر بود کز داد خویش / به گرگ از بست بر پای میش

گلوی ستم را بدان سان فشرد / که دارا بدان داوری رشک برد

سبق برد بر وی شمشیر و تاج / فرستاد کس تا فرستد خراج

سپه روم را بود رای درست / بصر جست و با او خصومت نجست

کسی را که دوست کند یاوری / که پیروز که با او کند داوری

---

* Pt اسکندر | O آغاز داستان

I سکندر فیلقوس

I بحر ... نفس ... دیدن ...

D آغاز داستان سکندرنامه ۱۰ ... آغاز داستان شرف

B آغاز داستان و ... سکندر

W آغاز داستان و ... اسکندر ... نامه

1ᵃ I گذار

2ᵃ I ... B ...

** W эрт داستان

4ᵃ Pt I رای

5 Pt ... ۱ ... I فیلقوس

6ᵃ O مقدونیه I ... B حصه جای او ... مقدونیه حصة جای او

7 I 6p

7ᵃ B ... 7 D ۱ ... ۱۰ نوازندهٔ I عیص B فیص

8ᵃ ۱ ... B ... I خوش

9ᵃ B ... که دارد بدان داوری ... хәтт үзәриндә башга хәтт илә јазылмышдыр که دارا بدان داوری رشک برد

10ᵃ I D ۱ ۱۰ W سبق ...

11ᵃ F ۱ B رای 11ᵃ F ... و ... U ۱۰ 6p, O B یاوری

12ᵃ V آرد I ۱ ... بوری

چو سروی که پیدا کند در حمن ز گیسو بنفشه ز عارض سمن
حمالی چو در بمرور آفتاب کرشمه کنان نرگسی نیم خواب
سر زلف سحان چو مشک سیاه ورو مشکبو گشته مشکوی شاه
بر آن مهربان شه جهان مهربان که جز یاد او نامدش بر زبان
بمهرش شبی شاه در بر گرفت ز خرمای شه نخل بن بر گرفت
سد از ابر نیسان صدف باردار پدیدار شد لؤلؤ شاهوار
جو نه مه بر آمد بر آسیسی بحش در آمد زرگ رسیسی
بوقت ولادت بفرمود شاه که دانا کند سوی اختر نگاه
ز راز نهفته شناسش دهد وزان بخش آرام جانش دهد
شناسندگان بر گرفتند ساز ز دور فلک بار جستند راز
بسیر سپهر انجمن ساختند سرازوی انجم بر افراختند
اسد بود طالع خداوند روز کزو دیدهٔ دشمنان گشت کور
شرف یافته آفتاب از حمل گرایندة از علم سوی عمل
عطارد بجوزا بیرون تاخته مه و زهره در ثور دم ساخته
بر آراسته قوس را مشتری زحل در ترازو نماریگری
سیه جبه را کرده بهرام جای جو خدمتگران گشته خدمت نمای
چس صالعی کامد آن نور ازو حکوم زهی چشم بد دور ازو

41[a] Pe U D \o درحمن
41[b] B زنک سو بنفشه زنکسو سمن Pe O I بعرض
42[a] L نیم سب 42 Pe O I I E D \ \o B نرگس
43[a] L B مر سیاه
43[b] O ورو تا بوا, B وران تا بوا \ ماه
44[a] W بر آن ماهرو B سد سه
44[b] Pe نبدس V نبدس درگمدر F دررمان
45[a] \o سه سر درگرف
46[b] V پدیدا سده
47[a] Pe O U I E D V \o نبسیی, B زآسیسی
51[a] O سیر
52—57 B 6p
54, — 59 V 55, 56, 57, 54, 59, 58
54[b] Pe سور, U شور دم W حا
55[a] V بیاراسته
56 Pe U 6p
56[a] E گرد 56[b] L خدمت گری, نمای I F گرای
57[a] L کامده نور ازو, E از نور او

ملک فلقوس از تماشای دشت — شکار افکنان سوی آن زن گذشت
زنی دید مرده بدان رهگذر — بیالین او طفلی آورده سر
زبی شیری انگشت خود میمزید — بمادر بر انگشت خود می گزید
بفرمود تا چاکران تاختند — ز کار زن مرده پرداختند
ز خاک ره آن طفل را برگرفت — فرو ماند از آن روزگاری شگفت
بپرورد و بنواختش — پس از خود ولیعهد خود ساختش
دگر گونه دهقان آذر پرست — بدارا کند نسل او را بست
ز پارسیها چون گزیدم قیاس — هم از نامهٔ مرد ایزد شناس
در آن هر دو گفتار چیزی نبود — گزافه سخن را درستی نبود
درست آن شد از گفتهٔ هر دو در — که از فلقوس آمد آن شهریار
دگر گفتها چون عیاری نداشت — سخنگو بر آن استواری نداشت
چنین گوید آن [illegible] — ز تاریخ دهقان نشسته حال
که در بزم خاص ملک فلقوس — پی نو با کمره و نو عروس
شدندی همه ... — یا رو کمانکش سخنگو کمند

---

27 B گ 27 B سوی او برگذشت
28 I ... زنی مرد ... Pc O D V o ... V B در آن
29 O I D V o B ... طفل V طفل ... I طفل
29 P 2 29
29 V بکس D V o بانگشت برمکید
30 O I V B W کار
31 P ... I ... B ...
Pc ... I ...
... کار ...
32 B ... و ...
33 I ...
33 B دگر ... O حسب ، P Pc کشف
34 Pc ... کمه V
35 Pc I گرف B گرف Pc ... درستی P ...
36 O بمدار
37 O I کسهها ... I ... کسهه عیاری
37 I سخنگوی ازان P ... B ...
سواری V احساری
38 I ... I حال 38 Pc دریته
39 O در آن بزم 39 I B پاکمرهٔ نوعروس
40 P 12-лет сон, а ... стмиинаир 40 O کمان و

XV

بمکتب رفتن سکندر و دانش آموختن *

بیا ساقی آن راح ریحان سرشت   بمن ده که با بادم آمد بهشت
مگر زان می آباد کشتی شوم   وگر غرقه گردم بهشتی شوم
**
خوشا روزگارا که دارد کسی   که بازار حرصش نباشد بسی
بقدر بسندش بسازی بود   کند کاری از مرد کاری بود
جهان می‌گذارد بخوش خوارگی   ببیچاره دارد تنک بارگی
به بدلی که طوفان بر آرد ز مال   به صرفی که سختی در آرد بحال
همه سختی از سستگی لازمست   چو در بشکنی خانه بر هرمست***
حساب زی کران رئیس سالان   ترا سود و کس را نباشد زیان
****

---

* Pe دانش آموختن اسکندر از حکیم ارسطاطالیس
O عهدکردن بوموخس با اسکندر و سپارش فرزند خود ارسطو کردن
U دانش آموختن سکندر از ارسطو, I فرهنگ آموختن سکندر
E دانش آموختن سکندر ازهوماس, D در پروردن سکندر گوید
V دانش آموختن اسکندر از حکیم بوماخس پدر ارسطاطالیس حکیم
Vo آموختن سکندر فیلقوص B دانش آموختن اسکندر
W دانش آموختن اسکندر از بوماخس حکیم پدر ارسطو ـ ساقی نامه

1a P روحان 1e U E V B W بریادم, Pe برنادم آید

2a می Pe бр 2e Pe گسم

** W арт اندرز

3a Vo روزگار, B روزگاری

B бр 4a ب , بسندش بری , L بساری

4e V کند کار اگر , Pe از

6a B بهبدلی, P V B درآرد بمال

6e P به سختی که طوفان درارد بحال , B بصرفی سختی E سکی ,
B برآرد

7e V شکند

*** XXXIX § ын 6, 7, 8, 9, 10, 11 чи бейтләри P E U дә тәкрар эдилир

8e Pe برآسود و

**** W арт داستان

چو زاد آن گرامی نهالی چنین — بر افروخت باغ از نهالی چنین
ز تقویم طالع چو پرداخته شد — سکندر ملک نام او ساخته شد
در احکام هیئت اختر آمد پدید — که دنیا بدو داد خواهد کلید
از آن فرخی مرد اختر شناس — خبر داد تا کرد خسرو سپاس
شه از مهر فرزند پیروز بخت — در گنج بگشاد و بر شد بتخت
بشادی گرائید از اندوه و رنج — بخواهندگان داد بسیار گنج
بسروری آن می مشکبوی — می و مشک مرحمت بر طرف جوی
چو شد بارپرورده آمشاخ سرو — خرامنده شد چون خرامان تذرو
ز گهواره در مرکب آورد پای — شد از حجر مهد میدان گرای
کمان خواست از دانه و چوب سر — گهی کاغذش بر هدف که حریر
چو شد رسته بر کار شمشیر کرد — ز شیر افکنی جنگ با شیر کرد
وز آن پس نشاط سواری گرفت — پی شاهی و شهریاری گرفت

58 59 O 59, 58
58ᵃ Pe O L V براوراخت از B براوراخت
59 BW 6p (W ичhaiда кетмиш зир), 59 60 P 60, 59
59ᵃ O E ز تقویم و Pe L I طالع سرداخته
60ᵃ اختر Pe 6p
60ᵇ Pe باید کلید
61ᵃ I خرمی
61ᵇ V خبر کرد تا کرد
62 63 B 63, 62
62ᵃ B بهر I وز خنده بخت
63ᵃ Pe V ز اندوه و (V گرائیده) گرائیده D ز اندوه و
63ᵇ I داد
64ᵃ و Pe 6p O سبب
65, 66 Pe 66, 65 65ᵃ V برورد
65ᵇ P خرامنده V خرامند سد جو خرامند سد جو
66ᵃ, 66ᵇ W 66ᵃ 66
66ᵇ V شد از مهد گهواره
67ᵃ O باجوب, B باجوب Pe جوب و I W چوبه تیر,
V سر حقه سر Vo سر
67ᵇ F بد کاغذی بد کش، Pe O L D بدهدف Vo بد هدو
I بد هدف گاه حریر
68ᵃ D Vo چوآهنگ پیکار E رسته برکار I سر رسته کار
69ᵃ E ساط
69ᵇ U I سهسواری

همه ساله شهرادهٔ سر هوس — نحر علم را ره بدادی سکوش
سارسك سی حو سشاسی — سحبهای نارسك درساقی *
ارسطو که همدرس شهراده نود — سحدمگری دل ندو داده سود
هر آنچ ار ندر مانه اندوختی — گرارش کسان در وی آموختی
چو استاد دانا نفرهنگ و رای — ملک راده را دید نرگنج پای
سعلیم او سشر سرد رنج — که حوشدل کند مرد را ناس کنج
حو مشور اوسل او حواند نش — درو سب عنوان فرزند حویش
سروری که طالع ندرنده نود — سگس سحر مهر گیرنده سود
شهراده سپرد فرزندرا — نه سمان در افرود سوگندرا
که حون سر برآری نحرخ بلند — ز مکس نمدان حهانی سمند
سر دشمنان سر زمین آوری — حهان زیر مهر سگس آوری
همانون کسی سخت را زیر باج — فرستد ار هفت کشور حراج
ز آفاق کسور حدائی کسی — حهان در جهان نادسائی کسی
سند آری اس درس و علم را — زسس سساری زر و سیم را
سطر سر سداری ز فرزند من — سحای آوری حو سوگند من
ندسوری او سوی سعل سنح — که دسور دانا نه ار سع و گنح

21, 22, 23, 24 P 23, 24, 21, 22
21a V سل
* D Vo apr

هر آنکه که کردی معنی بیان
بر (برو ۱۰) مطلب آب گسی روان

23a B سرورده بود
24a U D Vo B هر آنچه
25a را E 6p , Pe درگنج, ۱ و گنج ن
27a L برو
28a Pe مهد
29a V درآورد , U L E پیوندرا
30a U E B در آری, Pe بر آرد
31a سر O B بر, B در
31b B جهان را بزیر نگس, Pe مهد
32b Pe فرسسده
33b L جهان تا جهان
34a و . Pe V B 6p 34b E ساری
35b U B حق و
36a D شود 36b L مال و گنج

گزارندهٔ درج دهقان نورد   گزارندگان را چنین یاد کرد
که چون شاه یونان ملك فلقوس   بر آراست ملك جهان چون عروس
بفرزانه فرزند شد سر بلند   که فرخ بود گوهر ارجمند
چو فرزند خودرا خردمند یافت   شد ایمن که شایسته فرزند یافت
ندارد پدر هیچ بایسته تر   ز فرزند بایسته شایسته‌تر
نشاندش بدانش درآموختن   که گوهر بود سنگ از افروختن
نقوماجس آنکو خردمند بود   ارسطوی داناش فرزند بود
بآموزگاری سرو رایج سرب   در آموختن آنچه توان شمرد
ادبهای شاهی هنرهای نغز   که بروی دل باشد و نور مغز
ز هر دانشی کو بود در قیاس   ورو گردد اندیشه معنی شناس
بر آراست آن گوهر پاك را   خرو آنچه که آراید افلاك را
خبر داشت از هر چه در پرده بود   کسی که جان عقل پرورده بود

---

10 \ حو P ι فیقوس Pc فلیقوس ,O فیلقوس
ι فیقوس
11 O فرزند فرزنه
12 – P ι 2 L O p
13 1 ι 3ι
13 بدر ι بدو Pc شایسته‌تر 13 I سه
14 I ور L
14ᵃ ‚ Pc (p B
15 Pc نقوماجس O نقوماجس I سوماجش
I نقوماجس I نقوماجش D نقوماجس,
V o نقوماس B نقوماجس
W سوماجس
16ᵃ B آموزگاری P I D V o بدو
16ᵃ I W ماموجس
17 B 6 ι
18 D V o
18ᵃ کو Pe O L V B کان L B ی قیس
19 I – 3 дән сонра кетмишдир
19ᵃ I آرند
20ᵃ Pe هرکه
20ᵃ 23ᵃ B 23ᵃ, 20ᵃ (B дә 20ᵃ 23 чи бейтин „в" јеринә кетмиш вә 23ᵃ 20 чи бейтин „в" еринә кетмишдир) һашиједә башга хәтт илә бу нөгсан тәсһиһ эдилмишдир

چه هر وقت کاں حرف سکاشی ⁂ ر پـروری حـود حـر داشـتی
وریسکومه می رست ما رای و هوش ⁂ رهـر داش آورده دیـکی محوش
هم او همی ریرك امدش داشـت ⁂ هـم امدشهٔ ریرکـاں یش داشـت
هرماں کار آگـهاں کار کـرد ⁂ مدس آگهی محت را مار کـرد
هـمـر، شـه ورریـد اسـاد او ⁂ که همدرس او بود و همراد او
عجـب مـهـرماں بود سر مررماں ⁂ دل مررماں هم مدو مـهـرماں
سـکردی سکـی مرع سر مامرں ⁂ کارسـطو سودی سراں رای رں
محسـسی رمدمـر او دوریـی ⁂ بهرکار ارو حواسـت دسـوری
چوںرکار چرح ار بر کوه و دشت ⁂ درں داره مدّتی چـمد گشت
ملك ملقوس ار حهاں رحت مرد ⁂ حـهاں را سشاهـشه سو سـرد
جهاں حسـت سکدر رسرسک او ⁂ رهائی مچـک آور ار چـک او
درحـسـت شش سهلو و چـاریح ⁂ سی چد را سـمه ر چارمیح
سکاسک ورقهای ما رس درحـت ⁂ رير اومد چوں شود ماد سـحت

51a UEW حو، DVo بهر وقـ
OB سه آں حرف همواره سگاسی
52, 53 Pe 6p
52a OULEV VoB مدیں گومه
52b L مدیں گومه آورد OB آورد Vo ا،کی محوس
53a ED همه همـ OULV Vo B همـ
53b B امدشه ار ریرکاں
54b PB مداں، Pe OULEDV Vo B محـ سدار کرد
55, 56, 57, 58 P 57, 58, 55 56
55a B وررانه 55b E همرار
56a ر Pe او 56b مررماں Pe مهرماں
57a V پای رں
57b Pe ULEV مرو، DVo دراں، B مدو
58b V او
59a کوه چرح B
59b B مدیں، UE برگدشـ
60b Pe OULEDV Vo B شاهشه (Pe U شاهشهی) مو حهاں را سرد
61a OB کیسـ
62a V درحتـ، PB پهلوی چاریح، D پهلوی چارمیح،
L و پهلوی و چارمیح U 6p, E میح
62b Pe OUEV Vo B در
63b V چو، Pe OULEVB. بود، D Vo W ورد، ماد Pe کار

تـرا دولـت اورا هـنـر ساورسـت — هنرمند ما دولتی درخورست *
هـنـر هر کـجا یافت قدری نمام — بدولت جدائی بر آورد سام
همان دولـتی کـارحمندی گـرفت — ز رای بلنداں بلندی گرفت
چو حواهی که بر مه رسانی سریر — ارس بردماں باشدت ما گزیر
ملـك راده ما او بهم داد دسـت — بیدرفـسکاری بر آں عهد بست
که شاهی چو بر من کند شغل راست — وزیر او بود بر من ارید گواست
سـانم سـر ار رای و سیماں او — بسدم کـمر حـر بفرمـاں او
سـرانـجام کـاقبال ساری بـمود — بر آں عـهد شاه اسواری نمود
چو اسناد داست کـاں طفل خرد — بخواهد ز گردنکشاں گوی برد
ار آں هندسی حرف شکلی کشید — کـه مطلوب و غالب دروشـد پدید
بدو داد کـس حرفرا وقت کار — بسام حـود و خصم خود بر شمار
اگـر غالب ار دایره نـام بست — بسمار ظفر در سرانجام بست
وگـر رانکه ما غالبی در قـیاس — ز غالب بر ار خویشتن در هراس
شـه آن حرف بسد ز دانای سر — شد آن داوری پیش او دلپذیر

37ᵃ D \o هنرمند را دولتی \ دولتی
* I apr براهی که حواهی بدن رحت کس
ره آورد بو بس بود خوی خویش
38 \ بر آورده
39ᵇ I هر آں I کارمندی, \ کاحمندی
40ᵃ I جریر 40 B برس I برد بمدت
41ᵃ O B وی B داده
41ᵇ Pe I I D \ بدرف کاری I بدو, F بداں
42ᵃ حو B که \ کار راست
43ᵃ رای O امر پیمان D فرمان B امر و فرمان او
43ᵇ B پیمان 44ᵃ Pe I اقبال 44ᵇ I \ بداں
45ᵃ D \o حو داست اسناد 45ᵇ Pe O I F D \o B دست برد
46ᵃ \o ارس Pe I I هندسه I B شکل حرفی،
D ارس هندسه شکل حرفی کشد
46ᵇ L B بدو, D \ Vo ارو
47ᵃ Pe نام بو حصم بو ارد سمار,
O I B نام بو و حصم بو (حصم را I) بر سمار
P' I حصم را بر سمار D ، نام بو و حصم آرد سمار
49ᵃ Pe ما P' ، زبس که
49ᵇ در B کی
50ᵃ پیش O I برد

سحن سحی آمد برارو بدست * درست زر اندود را مشکست
صرف درآن سکه نگداشتم / گران سنم در زر حمر داشتم
گر انگشت من حرف گری کند / ندانم کسی کو دبیری کند
ولی با قوی دست شد شت من / بسد حرف گیر کس انگشت من
سیم بدخواهی اندر کسی / که من سر بدخواه دارم بسی
ره من همه رهر نوشندست / هنر حسن و عیب نوشندست
ندان ره که خودرا نمودم محسب / قدم داشتم با ناحر درست
دماغ جان دادم این چرم را / که بربایند آسیب و آزرم را

**

جان خواهم از پاك پروردگار / کزین ره نگردم سر انجام کار
گزارای بهمن گزارش ندیر / که هش از گزارش ندارد گزیر
جس بس بدد که چون شاه روم / ممالك جهان نقش بررد چو موم
ولایت ز عدلش برآواره گشت / بدو تاج و تخت ندر پاره گشت
همان رسمها کز پدر دیده بود / نمود آنچه رایش پسندیده بود
همان عهد دیرینه بر جای داشت / علمهای پیشینه بر پای داشت
ندارا همان گنج زر مسترد / نران عهد پیشینه بی ممشرد

---

* W apт اندرر
3ᵃ Pe U درستی P Pe L I F اندوده
4ᵃ Pe نصرع , P Pe E نگداشتم B W نگداشتم 4ᵃ I که از
5ᵃ E بهسم کو O گر P ندانم که کوری Pe حسری
6ᵃ Pe ولی مگر , B دلی باقوی , E باقوی من Pe او
P نگوید کسی بد بس شت من ,
L که باقوت هر دست بد مشت من
6ᵃ Pe من او 7ᵃ Pe خواه
8ᵃ P رمن بده با جهد و کوشندست 8ᵃ I هنر خوشندن عیب
9ᵃ P ماں D V بران
10ᵃ Pe V Vo دارم 10ᵃ آسیب V آرام
11ᵃ D رو
** W apт داستان
13ᵃ V هش , Pe مهر D W زروم , B ببوم رموم
14ᵃ L گشت 14ᵃ L بد شد گشت
15ᵃ Vo داده بود 16ᵃ O B عهد , P عدل پیشینه
17ᵃ L D بدان , Vo دیرینه

مقیمی نبی درین باغ کس تماشا کند هر یکی یکنفس
درو هر دمی نوبری میرسد یکی میرود دیگری میرسد
جهان کام و ناکام خواهی سپرد نخود کامگی تا چه خواهی فشرد
درین چارسو هیچ هنگامه نیست که کس بر مراد خود کامه نیست
مدام جهان هستی از وام او بده وام او رستی از دام او
شنیدی تعلسدی و بالانگری حق خویش میخواستند از خری
خر از پای رنجیده و پشت ریش نهکندشان نعل و پالان نه بیش
چو از وام داری خر آزاد شد برآسود و از خویشتن شاد شد
تو سر ای حاکی شده گردناك بده وام و بیرون جه از گرد و خاك

XVI

نشستن اسکندر بر تخت فیلقوس بپادشاهی **

بیا ساقی از خود رهائیم ده ز رخشنده می روشنائیم ده
مئی کو ز محنت رهائی دهد ببزرگی مومیائی دهد

64^a Pc O I E V Vo B هرکسی I هرکسی هر نفس
65^a P I هر دم 66 خواهی P I D V بند
67 O B 67 P که درکسه V نرو
68^a Pc I به
68 Pc بده کام و وارسی B وام وارسی I Vo دم
* V app. حکایت
69^a W حق نفس خوشند
70^a رنجیده P لنگنده B رنجید و از
71, 72 Vo 72–71 71^b O B W آزاد گشت
71^a Vo بر آسود ور B بر آسوده از O B W شد گشت
72^a P B دردناك 72^b وام P جان، Pc E D V Vo گرد خاك
** Pc I پادشاهی نشستن سکندر بجای پدر فیلقوس
O نشستن اسکندر بر جای پدر خویش بپادشاهی
I پادشاهی سکندر در روم
E شاهی نشستن سکندر بجای پدر
D نشستن سکندر بپادشاهی
V نشستن سکندر بر تخت پادشاهی در روم بجای پدر
Vo بجای پدر خویش فیلقوس.
B پادشاهی نشستن اسکندر بجای فیلقوس
W پادشاهی اسکندر بجای پدر — ساقی نامه
2^a Pc E V بر آوردگان, B : با رادگان

سمارار گاناں رها کرد ماح — نحست ار مقمان شهری حراح
ر دیوان دهقان قلم برگرفت — ر بیمایگانان درم برگرفت
عمارت همیکرد و رر میفشاند — همه حار میکند و گل میشاند
بهر ناحیت نام داعش رسید — بمصر و حبش بوی ناعش رسید
گشاده دو دستش چو روش درحش — یکی تیغ رن شد یکی تاح بخش
برارو حود آن نه که دارد دو سر — نکی حای آهن یکی حای رر
هرآن کان کاقبال را درحورست — ناهن چو آهن برر چون ررست
چنان دادگر شد که هر مرر و بوم — ردی داستان کای حوشا مرر روم
ارسطو که دستور درگاه بود — بهر نیك و بد محرم شاه بود
سکندر بدینسان دانا وریر — نکم روزگاری شد آفاق گیر
وریری چنین شهریاری چنان — جهان چون نگیرد قراری چنان
همه کار شاهان گیتی نژوه — ر رای وریران ندرد شکوه
ملکشاه و محمود و نوشین روان — که بردند گوی ار همه حسروان

37ª Pe و ردیوان , B در

37ª Pe ریمایگان درم , O U F D V o B رسمانگان هم درم,
L رسمانگان هم درم گرف , V ریمانگان سردرم
W سیمانگان هم درم درگرف

38ª L رر در 38ª Pe میفشاند

39ª B براں نحب , Pe L E B W کشند

39ª P حش عیش, Pe W کشید

40ª V روش‌نگار 40ª B نه , V باح‌دار

41ª E براروی حود راست کرده دو سر

41ª L نکی حای سنگ و

42 P бр

42ª L E V W هرآن‌کار , Pe O U Vo B که اقبال

43ª Pe آن E هر , چنان داستان ردکه آن مرر و بوم

43ª V ردن Pe داستانی حوشا مرر و روم , V ـه روم,
Vo مرر و بوم

45ª P V ربدیر 45ª V نکم روری اوگشت

46 B бр , 46ª Vo شهریار

46ª L قراری بدان

47ª B گروه گروها کارهاشان همه , نژوه Pe U E W نکوه
O شکوه , V گروه

47ª O رکار , B برای

48ª Pe U E ملکشاه محمود نوشیروان , D Vo B ملکشاه محمود و

ز فرمانبران ملک فیلقوس — شد کس در آن شغل با وی شموس
که بود از پدر دوست انگیزتر — بدشمن کشی تیغ او تیزتر
چنان شد که با زور بازوی او — بچربید کس بر ترازوی او
چو در زور بیحدی اندام را — گره بر زدی گوش ضرغام را
گشاده زچرخه کمان ساختی — بهر گشتنی تیری انداختی
بنخچیر که شیر کردی شکار — زگور و گوزنش برفتی شمار
نبود از دلیران بوانا بری — سر زیرکان شد بدانا بری
چو خطش قلم راند بر آفتاب — یکی جدول انگیخت از مشک ناب
فلک زان خط جدول انگیخته — سواد خطش را ورق ریخته
حساب جهانگیری آورد پیش — جهان را زبون دید در دست خویش
همش هوش دل بود و هم زور دست — بدین هر دو بر تخت شاید نشست
بهر کار کو جست نام آوری — در آن کار دادش فلک یاوری
همه روم از آن سرو نوخاسته — بریحان سر سری آراسته
ازو نسبه بهشتی بهر خانه — رسیده بهر کشور افسانه
گهی راز با انجمن مینهاد — که از راز انجم گره میگشاد
بانبوه می با جوانان گرفت — بخلوت پی کاردانان گرفت
بدان کرد با مردم از مردمی — که آید در اندیشه آدمی
نیاوردن کس نبود رای — بروز از خط عدل ننهاد پای

18ᵃ I بدان Pe بشکل U D V o او ،
20ᵃ I بتحد O I B W در I D ،
21ᵃ Pe I ضرغام را
22 O бр
22ᵃ V حرج B که بره هر کمان آنچه خواستی hәшијәдә арт ز چرخه که بده کمان ساختی
22ᵃ B کمند I جهان را ز دستش برداختی
23ᵃ I زنخچیر کو B کوشد بنخچیر سیر I کور
23ᵃ O I V شکار B . برفتی
24, 25 B hашијәдә башга хәтт илә
24ᵃ I بود 24ᵃ بد Pe бр
26ᵃ Pe فلک را
28ᵃ B زور دل 28ᵃ Pe I B بدین
29ᵃ I جدا V فلک فلک یز دادش بدان داوری
32ᵃ راز D راه
34ᵃ V همان کرد 34ᵃ V ماند
35 U тәкрар эдилир 35ᵃ V خط و عهد 36ᵃ Pe مقیمان و

چو صبح ار دم گرك برد رماں — بگفتش دو آمد سگ باسماں
حروس عموده فرو کوفت بال — دهل رں برد بر بسره دوال
من ار حواب آسوده بر حاستم — بحوهر کشی حاطر آراستم
طلبکار گوهر که کابی کند — ببیدار امید حابی کند
حویاں لعلی که آرد بحک — بسره کند با دل حاره سگ
چه بداری ای مرد آساں بوس — که آساں بر ار در بواں کرد گوش

*

گر احترحور مرغ بودی فراح — بودی بلك احیر بر هیچ شاح
گزارندهٔ بیکر ایں پرند — گزارش چنیں کرد با بقشبد
که چوں بامداداں چراغ سپهر — حمال حهاں را بر افروحت چهر
بحلوه برآورد حورشید دست — عروسانه بر کرسی رر بشست
سکندر بایں شاهاں بهش — بر آراست برمی در ایواں حوش
علاماں گلچهرهٔ دلربای — کمر در کمر کرد محتش بپای
گهی باده میحورد بر بد کی — گهی گنج میریحت بر باد می
نشسته چنیں چوں یکی چشمه بور — که آوار داد آمد ار راه دور

3ᵃ رماں Pe O عناں 3ᵉ \ محتی Pe L سک , E سک باسماں

4ᵉ B دوبال

6 E бр 6ᵃ B بود — хәт \зәрн дә کند \ بود —

6ᵉ B بهیدار , Pe اومید , L بهود , V B بود

B-дә хәтт \ эриндә کند

7ᵃ آرد P آید 7ᵉ کند P برد , O بردل

8ᵃ P D Vo بو سداری

8ᵉ E که آساں بواں کرد گوهر بگوش , P B بر O براں , I براں

9 V бр

9ᵃ P گر احیر هر مرغ حوردی فراح , گر احتر هر مرغ B , گر احیر هر مرغ

9ᵉ سودی P ماندی

* W арт داستان

11ᵃ D بامداد آں

12ᵃ L بحلوت , P درآورد, D برآورده

13ᵃ Pe O U برآیس 13 برمی L برلی

14ᵃ Vo گل‌چهره و 14 L B W بر گرد O I V پیش

15ᵃ گهی B یکی , D Vo بر رسم کی 15ᵉ گهی B بکی ,

P U L E D Vo بر رود و می , O برباد می

V بر یاد می , B بربابك بی

16ᵃ E چباں , چبیں · B شبی , V چو

بدسرای سد ورسران شدند — که ار حملهٔ دور گران شدند
شه ما که بدخواه را کرد خرد — برای وزیر ار جهان گوی برد
مرا و ترا گر شود پای سست — پس شاه باید که ماند درست
مبادا که شه را رسد پای لعر — که گردد سرملك شوریده مغر
چو با شه کند چشم بد ناریبی — کند دیو با فتنه دم ساریبی
جهان داد خواهست و شه دستگیر — ر داور ساشد جهان را گریر
جهان را صاحب جهان دور باد — ورش داوری چشم بد دور باد

XVII

آگاهی یافتن اسکندر از خروج لشکر زنگ *

بیا ساقی آن شربت جانفزای — بمن ده که دارم غمی جانگزای
مگر چون بدان شربت آرم نشاط — غمی چند از دل نوردم بساط

49ᵃ Pe روزگیران I روزگیران I , روزگیران I بجه‌کیران I دورکیوان
50 P 6p
51ᵃ D V o مرا و مرا 51ᵇ ماند P P I B بسد
52—55 D 54, 55, 52, 53
52ᵃ B سرسک
53ᵃ V کند فتنه دیو اسری P Pe هم ساربی I I ساربی ,
D V o B هم ساربی
54ᵃ و I 6p I B دادگس 55ᵃ D ورش
* Pe سوری دفع اسکندر ز لشکر زنگیان
O داد خواستن مصریان بدرگه اسکندر از خروج زنگیان
I تضرع کردن مصریان از لشکر زنگیان بحضرت اسکندر
I تظلم نمودن مصریان از دست زنگیان
I مدت خواستن سکندر از مصریان
D داد خواستن مصریان از سکندر
V تظلم نمودن مصریان از لشکر زنگیان بحضرت اسکندر و رفتن او بجنگ اشان
V o شکایت کردن مصریان از لشکر زنگیان و رفتن سکندر بجنگ اشان
B داد خواستن مصریان از دست زنگیان
W تظلم مصریان از زنگیان پیش اسکندر — ساقی‌نامه
1ᵃ Pe O U I B غم 1ᵇ I که‌چون من بدان , Pe U I D V B بن ,
2ᵃ V غم
** W сарлавҳа а т. اندرز

[illegible] برآورده [illegible] سوی [illegible]

[illegible] رومی رهنمون | ز مقدونیه [illegible]

[illegible] سکندر کز ترک و تیغ | فرو ریخته پرشتاب [illegible]

[illegible] خشکی آورد رای | دلش سوی مصر [illegible]

[illegible] شهری و لشکری | پذیره شدندش بشیک [illegible]

[illegible] که بر لب رود نیل | کند لشکرش سوی [illegible]

زنگی شتابان شدند | دو اسبه بسوی بیابان [illegible]

[illegible] کشیدند رخت | بکین خواه زنگی کمر [illegible]

زنگی خبر یافت کامد سپاه | جهان گشت و چشم [illegible]

[illegible] برابر شد آراسته | شد آوردها باد [illegible]

[illegible] پولاد میخ | زمین را ز جنبش [illegible]

[illegible] چنین و L ؛ هلاك ازجهان : U ، هلاک اوچنان : Pe
[illegible] مارگی : V
تو OB : او ؛ برآمد : L . 34 . تو OB : او
درآری : OVB ؛ وگر : PEDB
[illegible] B Op.
زمقدونیه برد راحت بروی : B
درآمد ؛ D.Vo ؛ رفتن V : برفتن 37 . از V ؛
گوهر E : خشکی 38 [illegible] Op. [illegible]
یکسره لشکری : Pe 39 . مصریان رهنمای [illegible]
پاسها جستش بفرمان بری : V ؛ پذیرا : UEDVo [illegible]
5 سوی PeOUEDVoB : [illegible]
دریا O : صحرا ؛ لشکری [illegible]
[illegible] P ؛ خروشنده سوی 41 . موند : DV [illegible] ؛ PeUV [illegible]
زنگی [illegible]
[illegible] ODVVo [illegible]
[illegible]

خبر برد صاحب . خبر نزد شاه — که مشتی ستمدیدهٔ دادخواه
تظلم رسانند بر شاه روم — که برمصریان تنگ شد مرز و بوم
رسیدند چندان سیاهان زنگ — که شد در بیابان گذرگاه تنگ
سواد جهان را چنان درنوشت — که سودا درآمد بان کوه و دشت
بیابانبیابانی چو قطران سیاه — ازآن بیش کاندر بیابان گیاه
چوکوسه همه پیر کودك سرشت — بخوبی روند ارچه هستند زشت
به روئی که بدا کند شرمشان — به بر هیچکس مهر و آزرمشان
همه آدمی خوار و مردم گرای — ندارد دریشان داوری مصر پای
گر آید بسازنگری شهریار — وگر نی بتاراج رفت آن دیار
به مصر و به افرنجه ماند نه روم — گدازند از آن کوه آتش چو موم
رحیمی حس دل براکنده‌ایم — دگر حکم شهراست ما بنده ایم
شه دادگر داور دین پناه — چو دانست کاورد زنگی سپاه
هراسان شد از لشکر بیقیاس — بماند که دانا بود بی‌هراس
ارسطوی بیدار دل را بخواند — وزین در بسی قصه با او براند

17ª B خبرحب آورد بر برد شاه
17ᵇ \o دیده و
19ª B سهی ررنگ 19ᵇ O بر
20ª P دو و دست ، O L E D \o دودرست ، B دودکشت
W درست
20ᵇ I بن برآمد بران BW درآن
21ᵇ Pe گذر ، D کارد
22, 23, 24 P 24, 22, 23 22 B 6p
22ª , 22ᵇ P 22ᵇ , 22ª
22ª Pe E D \ \o پیرو
22ᵇ هستند I ناسند
23ª , 23ᵇ B 23ᵇ 23ª
23ª I به بران که
23ᵇ B هیچمک بد مهر O سرم
25ᵇ I گرآری
26ª B به مصر وبه انجار
26ᵇ P گداران ، I گدازنده ازکوه ,
D 18ᵇ 6ax—که بر مصریان سک سد مرزوبوم
27ª B حشر جبین
28ª V داور و
29, 30 : B 6p
30ª V . ناوی

پیغام کردن اسکندر نشاه زنگبار*

بیا ساقی آن می که رومی وشست
بمن ده که طعم چو زنگی خوشست
مگر ما من این بی محابا پلنگ
چو رومی و زنگی ماشد دو رنگ
فریبده راهی شد این راه دور
که بر چرخ هفتم توان دید نور
درین ره فرشته ز ره مرود
که آید یکی دیو و ده مرود
معمار این چارسو ره روی
سحد دو جو تا ندرد جوی
قراصه قراصه رباید نخست
رباید ازو چونکه گردد درست
بجو میستاند ز دهقان پیر
بمن میفرسد بدیوان میر
رمی زحمت این همرهان دور باد
رهانم بدین نکته معذور باد
ازین آشنایان بیگانه خوی
دو روئی نگر یک رهائی محوی

---

* Pe U مصف کردن سکندر با لشکر زنگیان
O فرستادن اسکندر طوطیانوش‌را سردنک ملک زنگبان
به پیغام و کشته سدن طوطیانوس
L E B جنگ (مصاف E B) کردن سکندر با زنگیان
D پیغام فرستادن سکندر بزنگبان,
V رسول فرستادن سکندر بپادشاه زنگبار و کشتن رسول و
خوردن خون او
Vo کردن اسکندر با لشکر زنگیان
W پیکار اسکندر با لشکر زنگبار ـ ساقی نامه
1, 2 P 6p
2ª B آن می محابا جنگ V پهنگ
2ᵉ U درنگ
3ª E آن
4ᵉ و V 6p
5ª V بمیعاد , B بمعارت 5ᵉ دو جو B جوی
6ª L ساند 6ᵉ O رباند
7ª Pe جومی میستاند , L بحرمی ستاند
7ᵉ U میفروشد , P ردیوان , F امیر
8ª O آن
8ᵉ Pe D بایں , V ازین , W براین , نکته ۲ کار , P معمور
9ª U آشناخوی , E آشنان , L جوی , V روی
9ᵉ P دورنگی نکی , Pe O D V Vo دوروئی ملی,
U L دوروئی نکی , B دوروئی یکی زین رمانه محوی

ز بس نعره کامد برون از کمین — پروة اوفتاد · آسمان بر زمین
ز گرز گران سنگ چالشگران — شده ماهی و گاو را سر گران
ز شوریدن ماتک چون رستخیز — بوحش بیابان درآمد گریز
چو بر جنگ شد ساخته سازشان — گریزنده شد دیو از آوازشان
محائی گرفتند جای سرد — که گرمی ز مردم برآورد گرد
زمینی زگوگرد بی‌آب تر — هوائی ز دوزخ جگرتاب تر
نه آبی درو سرد جز زهر ناب — نه مهری درو گرم جز آفتاب
زمین معمور آمده غارها — درو فتنه را روز بازارها
درآن جای غولان وطن ساختند — چو غولان بهر گوشه می تاختند
چوگوهر برآورد گاو از زمین — برون جست شیر سیاه از کمین
بر آفاق شد گاو گردون دلیر — برآمد ستاره چو دندان شیر
شب از ناف خود عطرسائی گشاد — جهان زیور روشنائی نهاد
برون شد ترک دار دیمی سیاس — ساقی کمر بست بر جای پاس
ستاره درآمد بسامدگی — برآسود خلق از شامدگی
بیکجای هم روم و هم زنگبار — فرو مانده زنگی و رومی ز کار

46ª ز F 6p 46ª P O V o B فرو
48ª I زشوریدن و P ز سوریدگیهء چون
48ª Pc بموحش
49ª B گارشان хәттин алтында тәсһиһ эдилмишдир سازشان
50ª محائی D V c بمسی 50ª W گرمی ز مردم Pc ازشان
51ª V ز از تاب بر
52ª B نه آبی جز سرد چون سهدتاب
52ª P D V o بدرو D V B چون آفتاب
53 P 6p
53ª O زمینی I نه سمن آمده نجوش زمین را ز V رمینی معور آمد ,
B سد 53ª ا ز B نه بیمی معور آمد آن
54ª P درآن گوشه می ساختند I بهرجای
55 O D V o B 6p 55ª W فرو برد گو زمین I V گاو زمین
56ª D V o شد بر چرخ چو . O کام گردان دلیر
57ª P V کشاد
58ª L سیاس ترک شد دار کیمی سیاس . V سیاس
59ª B برآمد
60ª Vo روم روی
60ª O L D V o B فروماند Pe U V فروماند رومی و رنگی ,
E: فروماند رومی و رنگی نگار ، D V o نگار

تندیم سکندر بیگاه وگاه — محاسب در احکام خورشید و ماه
سکندر سحکم پیام آوری — ر خوش خواندش ر نام آوری
فرمود ما هیچ نارد درنگ — شاهان شود سوی سالار رنگ
رساند بدو سم شمشیر شاه — مگر نشود بار گردد ر راه
برنگی ربان رهنموی کند — که آهن در آتش ربوی کند
جوامرد گلچهره چون سرو بن — ر رومی برنگی رساند این سخن
که دارندهٔ باج و شمشیر و تخت — روان کرد رات سروی تحت
جوان‌دولت و سر و گردنکشست — که خشم سورنده چون آتشست
چو بر شاخ آهو کشد چرم گور — بدورد سر مور بر پای مور
چنان به که با او مدارا کند — بالد و عدر آشکارا کند
نماند که آن آتش آید بتاب — که ششد آنکه بدریای آب
بمهرش روان ساند آراسن — مارك بشد کس ارو خواستن
جهانش که صلح و جنگ آرمود — ر جنگش ریان دید و ار صلح سود
شه رنگ چون گوش کرد این سخن — بپیچید بر خود چو مار کهن

24ª V رسگاه 24ᵉ احکام V انگسن
25ᵉ LDVBW سام
27ª E رسانم , Vo سم
29ª D جوامرد و , B حوس جهره , L گلچهرهٔ سروبن
29ᵉ PeOL آن
30ᵉ Pe سرو و , B سخن
31ª PPe بیرگردنکشست , B بیر گردون کش اسب
32ª DVo کشد ، در ساخ O کند , L رند ، B کند عرم گور
32ᵉ O سرموی , ULV سرمار
33ª LE همان , W کنی , B کند
33ᵉ W سالی و عدر آشکارا کنی , B سالند و عدر آشکارا کند
34ª O ساشد , V مدارا , B اس
34ᵉ U سشیند , V ر دریای
35, 36 PLV 36, 35
35ª , 35ᵉ B 35ᵉ , 35ª
35ᵉ PeUDVVo او
36ª V که او , B که با
36ᵉ UD دید ور , Vo دیدو ور
37ª PeOVVoBW آن
37ᵉ V بپیچید چون مار بر خویشتن , PU ماری

دو سوراخ چون روبه حیله‌ساز یکی سوی شهوت یکی سوی از '
ولیکن چو کژدم بهنگام هوش به سوراخ دیده به سوراخ گوش "

*

گزارش کن رازهای نهفت ز تاریخ دهقان چنین باز گفت
که چون شاه چین زین بر ابرش نهاد فلک نعل رنگی بر آتش نهاد
سپهر از کمین مهر بیرون جهاند ستاره ز کف مهره بیرون فشاند
جهان از دلیران لشکر شکن کشیده چو انجم سپی انجمن
از آیینهٔ نعل و رنگ شتر صدف را شبه زیست برجای در
ز پویه که پی بر زمین میفشرد در اندام گاو استخوان گشت خرد
شه روم رستم کمان تازه کرد ز بوق جهان را پر آوازه کرد
برآراست لشکر مانند روم چو آرایش نقش بر مهر موم
ز رومی سپی بود بس مهربان زبان آوری آگه از هر زبان
دلیر و سخنگوی و دانش پرست سر و شمشیر گستاخ دست
کشیده دمش طوطیان را بدام سخن پروری طوطیانوش نام
مشرین سخنهای مردم فریب ربوده نوشندگان را شکیب

11ª V حوش

* W apī داستان 12ª Pe LIDVoW گزارش‌گر

13ª F زین ابرش

13ª D در آتش ، E V Vo زرین در آتش ، B رنگین

14ª POI تکین ، I نکش ، L نگین ، DVVo نگین مهره

14ª Pe جهید 15ª OIEDB ز انجم

16ª FB ز ار 16ª I ـــ ، VB رسته

17ª PeI'L سویه O بی او

L زین نویه کاندر زمین بی فشرد

19ª PIV بیآیین 19ª B جرخ بر مرزو بوم

20ª PO تنی یکی

21ª Pe دلیر سخنگوی داش پرست ،

ED داس پرست (D سخن‌دان) دلیری سخنگوی ، B آتش پرست

21ª P سردو شطرنج ، I سدیر و سمشر ،

D بیروی و شمشیر ، V بیروی شمشر ، B به بیروی شمشیر و

22 , 23 . P 23 , 22 ,

22ª , 22ª L 22ª , 22ª

22ª V : زبان آوری توتیا ، Pe طوطیان نوش ، POUL نوش

23 P : بپرده ; L شکیب را دو ده ...

برآویحت هندوی چرح ار کمر | سهاروبی شب حرسهای زر
حلاحل رمان گفت هاروں شاه | که شه تاحور باد و دشمن تباه
طلایه بروں شد بره داشتن | بساقی سوبت سگه داشتن
دگر رور کاورد گردون شتاب | بروں رد سر ار کبح کوه آفتاب
معرید کوس ار در شهریار | حهان شد ر بانگ حرس بیقرار
بسره رن ار حارش چرم حام | لویشه بر افکند شب را بگام
در آمد بشورش دم گاو دم | بحسک ردن حام روئیبه حم
برآروی پولاد سحان بسمل | رکمه سکمه همی راند سیل
سیان سر حشت حمان سگاف | بروں رفته ار فلکهٔ پشت باف
ر فارورهٔ باسح و بند برك | فواره فواره شده درع و ترك
ر هرین حمله ر هرای بسع | شده آب حون در دل بد میغ

52ª PD در آویحت چرح P سب
L حو هاروب بر سب چرح ار کمر
52ᵉ Pe O L بهاروتی شه . U E D بهاروبی سب VB سه
53ª E حلال , L L E هاروب
54ª V رره 54ᵉ O پیابی 55ª V رنگی سباب
56ᵉ I حو بانگ , B سانگ , E چو رعدی که عرد هصل بهار
57 , 58, 59 B 58 , 59, 57
57ᵉ V لیشه , W لیشه درافکند , U L V لگام ,
Pe O B را لگام (Pe برافکند سه) سب , شیشه درافکند
D Vo در افکند سب را لگام
58 O 6p 58ª L شورس درآمد
58ᵉ بحسک Pe بحکم , U L E B بحمک V بحمک , I حام ,
حام ١٥ حم
59ª U میل 59ᵉ L بیل , V میل
60ª V حصان سار درافساں و P U E سنداں
60ᵉ W رف , Pe ارسیه وپشت وباف , U V W پشت و باف
61, 62 P 6p
61ª W ر قاروره و , E باسح و U L E 6p ,
V ر فاروره باسح و با بید برك B , بیده
62 OE 6p
62ª Pe ر هررین هرحمله , U ربرای حمله , L هرای حمله ,
B هر ں ر هر حمله ر هر آب بیغ .
62ᵉ L تنگ میغ , B تیره میغ

دماغش ز گرمی بر آمد بجوش   بر آورد چون رعد غران خروش
بفرمود تا طوطیاسوش را   کشند و برند از تنش هوش را
ربودندش آن دیوساران ز جای   چو کرگ را مهرهٔ کهربای
بریدند در طشت زرین سرش   بخون غرقه شد مارین پیکرش
چو پرخون شد آن طشت زرین چه کرد   بخوردش چو آبی و آبی بخورد
کسانی که بودند با او براه   شدند آب در دیده نزدیک شاه
نمودندگان رومی خوب چهر   چه دیدند از آن رنگی سرد مهر
شه از مهر آن سرو شمشاد رنگ   چنان سوخت کز تاب آتش خدنگ
بخون ریخته شد دل اسکنجه   ز خون چنان نی که ریخته
شد از رومیان رنگ نکارگی   که دیدند از آنگونه خونخوارگی
سیاهان اران کار دندان سپید   ز خنده لب رومیان نا امید
شب آن مه که بوشیده دندان بود   که آن لحظه مرد که خندان بود*
سکندر ماهستگی یک دو روز   گذشت از سر خشم اندیشه سوز
شاهنگ چون بر زد از کوه دود   بر آهنگ شب مرغ دستان نمود

38ᵃ Pe L D \ Vo بر آمد P بر آورد خوش
38ᵃ L بخوش
39ᵃ Pe I B بوسا \ , طوطیان
40ᵃ \ ربودند 40ᵃ P چو که را زنند همی کهربای
41ᵃ I بر طشت
42ᵃ P D \ o رنگی چه کرد Pe از طشت زرین سرش
4ᵃ V بخورد آتش Pe . بخورش آبی OL بخورد , I بخورد
43ᵃ O B بوی 43 نزدیک I در پیش
44ᵃ L چه دیدی اران
45ᵃ D \ o مهر 45ᵃ خدنگ \ بهنگ
46ᵃ P D V o بخوی
47ᵃ V شد از رنگی روم نکارگی , B رنگ
47ᵃ P L D \ o چو دیدند
48ᵃ Pe U I بر آن , O L D \ o B بدان , V دران
* E 85 кетмишдир, Pe 85—257 чи бейтләр кетмишдир
50 Pe 255 дән сонра кетмишдир سکندر Pe معلق
50ᵃ V خشم و اندوه و سور
51—84 Pe 257 дән сонра кетмишдир
51ᵃ L چو برزد , E رود
51ᵃ Pe U E ماهنگ , دستان . P U E دستان

کـند هر یک آیین ترس آشـکار	نیاید ز ترسندگـان هیچ کـار
چو مد دل شد این لشکر حنگجوی	بیار آب و دست از دلیری بشوی
همـان زنگیان چرمدستی کـسد	چـو پیلان آشـفته مستی کـنند
چه دسـان بوان آوریدن بدسـت	کران زنگیان‌را درآید شکست
بر اندار رایی کـه یاری دهـد	ازین وحشتم رستگاری دهـد
جـهاندیده دسـور فـرباد رس	گـشاد از سـر کاردانی نفس
کـه شـاها خرد رهـنمون تو باد	ظـفر یار و دشـمن زبون تو باد
جـهان داور آفـریـنش پـناه	پناه تو باد ای جهانگیر شـاه
بهرجا که روی آری از کوه و دشت	تهی بادت از چرخ پیروز گشت*
سـیاهان کـه ماران مردم زنند	بـه مردم همانا کـه اهرمنند
اگر رومی اندشد از جنگ زنگ	عجـب نیست کس ماهیست آن نهنگ
ز مردم کـسی ترس باشـد بسی	ز مردم‌خوری چون نترسد کسی
گر آزرم خواهم ازین سگدلان	بـخوانـندمان عاقـلان عاقـلان

76^a V کند آخر آیین

77^e U L E D V دلیران

78^a P L B همه

79^e کران P O B که‌آن, Pe که این , U که‌بر , B برآید

80^a P آر رایی , ‌به‌پیش V برآرای رایی , دهد Pe کسد

80^e D V دهد , ورس Pe کسد

82^e دشمن U دول

83^a E داورای V B داورا

83^e Pe بادا جهانگیر

84^a Pe بهرجا روانی تو برکوه و دست

84^e V رهی , ۱ فیروزه

* Pe арт

بران بوم چون رخنش حاسی

نگردی ازو هرجه محواسی

85 E бр , бах 49 чу бейт, н * ишарәсинә , Pe 85—257 — бах 49 чу бейтин * ишарәсинә

85^e V اهرامند

86^a O U R از جیل زنگ

86^e B ماهست و V , کان ماهیند این نهنگ

87^a P ز مردم کرا 87^e حوری V کشی

88, 89 B 89, 88

88^a L حواهیم , چوآزرم P D Vo حویم , B حویم ,
E حواهی ازین سك دلان

88^e V محواندما

چو لشکر ملشکر درآورد روی مبارز برون آمد از هر دو سوی
سی یک مدیگر درآویختند سی خون در آوردگه ریختند
سق برد بر لشکر روم زنگ چو بر گور پی برکشیده پلنگ
حرابی درآورد زنگی مروم ز هر بوم اهمان برآورد سوم
که رومی برسند از آن شش خورد که با طوطیاپوش زنگی چه کرد
در افکند خون دلاور سحام بخورد از سر حامی آن خون خام
چو زنگی نمود آنجان مارمی ز رومی نامد عنان تازیی
ندانست سالار لشکرشناس که در رومی از زنگی آمد هراس
چو لشکر هراسان شود در سر سگالش سازد مگر بر گریز
وزیر خردمند را خواند پیش خبر دادش از راز پنهان خویش
که بد دل شدند این سپاه دلیر ز شمشیر ما خورده گشتند سیر
ملشکر توان کردن این کار زار تنها چه برخورد از یک سوار
ز خون خوردن طوطی‌پوش گرد همه لشکر از بیم خواهد مرد

63ᵃ DB برآورد
64, 65, 66 P 66, 64, 65
64ᵃ IEB برآویحسد
64ᵇ V سوردگه ، W ساوردگه ، L که آن روز می ریحسد
65ᵃ Pe روم و 65ᵇ بر D 6p
66ᵃ در D 6p , B درآورده
66ᵇ PU ز هر بامی ، PeIE ز هر بومی ، DB ز هر رومی ,
B برآورده ، O برآورد روم
67ᵃ P رومی ، سرسد I ، ارس Vo راں
67ᵇ I که بر ، PeB طوطیان پوس
68ᵃ DVo درآورد
68ᵇ حامی D ، حوبی حام B ، بمام ,
P رحامی بحورد آں حساں حوں حام
69ᵃ مارسی B رسایی—hашиjәдә башга хәтт илә ماریی
69ᵇ UE که نامد ز رومی ، DVo بیامد ز رومی ، PeE ماریی
70ᵃ D سار . 70ᵇ I رومی آمد ز زنگی هراس
71ᵃ UE ار ستیر 71ᵇ VB درگریز
72ᵇ Pe : داد
73ᵇ DVo : ماکشته
74, 75 · PU 75, 74 74ᵃ ODV کرد . 74ᵇ L که تنها
75, 76 V 76, 75

گر این چارهسازی بدست آوریم   بر آن چیرهدستان شکست آوریم
بگرگی ز گرگان توانیم رست   که بر جهل جز جهل نارد شکست
بفرمود شه تا دلیران روم   نمایند چالش در آن مرز و بوم
کمین بر گذرگاه زنگ آورند   بی چند زنگی بچنگ آورند
شدند آن دلیران فرمان‌پذیر   گرفتند از آن زنگیی چند اسیر
سوی لشکر شاه بردندشان   سرهنگ نوبت سپردندشان
در آوردشان نوبتی دار شاه   هائی زخون سرخ و روئی سیاه
شه از خشمناکی چو غرنده شیر   که آرد گوزن گران را بزیر
یکی را بفرمود تا زان گروه   برند سر چون یکی پاره کوه
بمطبخ سپردند کس را بکر   سار آنچه شه را بود ناگزیر *
دگر گونه تا مطبخی رفته زار   که چون ساخت می باید این ترکار
دگر زنگیان پیش خسرو بپای   فرو مانده عاجز در آن رسم و رای
چو فرمود خسرو که خوان آورند   بساط خورش در میان آورند
بیاورد خوان زیرك هوشمند   برو لنجهای سر گوسفند

105, 106, 107 D 107, 106, 105
105[a] Pe حواس O گراں , U کرس
105[б] Pe V دراں , L بداں B درس U درآں حمره ,
E دراں حمره دسی
106[a] L زگرگی بوانم حست
107[a] , 107[б] D 107[б] , 107[a]
107[б] حالش D Vo حولاں و D 6p
108[a] D درگذرگاه
109[б] B راں زنگیاں
111[б] L چو حوں , V بحوں , و Pc U V 6p
112[a] V ارعده 112[б] V حواں را
113[б] P Vo بریدند , B برید
114[б] L بماں آنکه , B ساید گزیر ناگزیر Pe دلپذیر
* Vo 113 тәкрар эдилир
115[a] P V رار , رف U E سار
115[б] ساحت O B سار W آں , U ار , Pe ار برک و بار ,
D V Vo برك وسار , P B برك سار ,
L که چوں بایدش ساحت اں برک وسار
116[б] E فروماند
117[a] چوفرمود V بفرمود , حواں . Pe حام , O آورند
117[б] D Vo سماط , O آورید
118[a] زیرك : V مطبخی . 118[б] E بدو , B کلمچهای سری

وگر حای حالی کسیمْ ار نبرد — زگیتی برآرند یکباره گرد
ملی گر رما داشتندی هراس — میانجی در ایشان نهادی سپاس
میانجی که باشد که بس بپهشد — وگر راست خواهی میانجی کشند
یکی چاره باید برانداحس — بترویر مردم‌حوری ساختن
گرفتن سی چند رسکی ز راه — گرفتار کردن درین بارگاه
مشس برا حامش و حشمناك — درانداحس رسکیان را بحاك
یکی را سر ار تن بریدن بدرد — بمطبح فرستادن ار بهر حورد
مرنگی رمان گمس اں را بشوی — بیر تا حورد حسرو نامجوی
سعرمای با مطبحی در نهفت — بهد حمه واں را بکد حاك حفت
بحوشد سر گوسفندی سیاه — بهی راسحواں آورد برد شاه
شه آں چرم ناحیهٔ سر حام — بدرد بحاید بحرصی تمام
بگوید که معرش ساربد سر — کرین سر بر کس بحوردست چیر
اگر هیچ دانستمی در نحست — که حوردی چبیں داردم تندرست
اسیران رومی بپروردمی — همه رنگی حوش بمک حوردمی
چو آں آدمی‌حواره ماند حبر — که هست آدمحوارهٔ رو بتر
مدین برس بگدارد آن کس گرم — که آهن ناهن بوان کرد نرم

89ª L کم
90 V 6p 90ᵇ B اسس
91ª I که بسد سی Pe ی هش اسـ
91ᵇ I حواهی I پرسی Pe کش‌اسـ
92ª I برانگیحس 92ᵇ مردم I ، رنگی ۱ سوحس
93ª F کرفتی P براه 93ᵇ Pe ۱ درآن
96ª را P 6p
97ᵇ Pe O ۱ و بهد حف I E (و F 6p) و بهد حمه و B ,بهدطاق و ,
V بهد کند
98ª U بحوسد , I بحوسد , F ۱ کوسفند P سیاه رزاه
98ᵇ V بهی I ,سی پیش سه
99ª I سه P ,سد ,باحیهرا I ,باحیهٔ V ,سرحیهٔ
99ᵇ V بدردی بحاید بحرص
100ᵇ P L V ار , I حوبر 101ª V بحست سر
101ᵇ U E B که‌حوردن W که‌رنگی حوری داردم
102ᵇ P ۰ اسیران رنگی بپروردمی
103ᵇ O D Vo حوار
104ª P : مدین , D : بدان , Vo , اران , ارین
POLEB : این کین گرم , V او حوی کرم

ز نعره برآوردن گاو دم — شده زاسمان زهرهٔ گاو گم
دهلهای گرگیه چرم از خروش — درآورده مغز جهان را بجوش*
دل ترکتازان در آن دار و گیر — بر آورده از نای ترکی نفیر
زمین لرزهٔ مقرعه در دماغ — زده آتش مقرعه چون چراغ
روارو زنان تیر پولاد سای — در اندام شیران پولاد خای
پلارك چنان تافت از روی تیغ — كه در شب ستاره ز تاريك ميغ
دو لشکر دگر باره برخاستند — دگر گونه صفها برآراستند
دو ابر از دو سو در خروش آمدند — دو دریای آتش بجوش آمدند
برآمیخته لشکر روم و زنگ — سفید و سیه چون گراز دو رنگ
سم بادپایان پولاد نعل — بخون دلیران زمین کرده لعل
ترنگ کمانهای بارو شکن — بسی حلق را برده از خویشتن
درفشنده تیغ آینه‌تاب — درفشان تر از چشمهٔ آفتاب
زده لشکر روم رایت بلند — زمین در کمان آسمان در کمند
بقلب اندر اسکندر فیلقوس — جهانی برآراسته چون عروس

134a P L زرهره , V زباله 134b Pe راسما
135a P دهلهای حالی دماغ
135b L برآورد , B درآورد , Pe 132b кетмишдир
* Pe U L D V Vo B W арт
زشوریدگی (زشوریدن L) تسک (طبلك U D Vo B, طبلك L V) زحم زیر
دماغ فلک سفته (خسته L) از زحم تیر
136a Pe دل و ترك و تازان , P دل ترکتازان گه
136b P V B ترکان . 137a لرزه' E نعره , V ازره , L لرزهٔ و
137b Pe U L E D Vo B آتش , O آتش مقرعه در دماغ
138b شیران D Vo پیلان , B خای
139b P که ماند ستاره
140b L دگر باره , Pe L E V بیاراستند
141a B دو سر 141b آتش D آهن
142a P درآمد بهم لشکر
142b D Vo گرازی , L چون شب و روز سنگ
143a L D سم همه 143b Pe گرد
145a U D Vo B درخشیدن
145b P زده حمله بر چشمهٔ , B درفشان ازو چشمهٔ
146 , 147 P бр 146b کمان V کمین
147a V اندرون شاه بن فیلقوس

شه از هم درید آنخورش را فرور | چو شیری که گو بر مرد چرم دوز
سابستگی حورد و حساند سر | که خوردنی ندیدم بدینسان دگر
چو رنگی محوردن چنین دلکش است | کابی دگر حوردنم ناخوش است
همه ساق رنگی حورم در شراب | کرین حوش نمکتر بیابم کباب
برغم سیاهان شه بسل بد | مرور همی حورد ار آن گوسفند *
چو برسدهٔ ازدها کردشان | چو ماران صحرا رها کردشان
شدند آن ساهان بر شاه رنگ | خبر بار دادند ار آن رور تنگ
که ابن ازدهاخوی مردمحال | بهکست کاورد سر ما روال
چنان محورد رنگی حام را | که رنگی حورد معر مادام را
سر و لمحشان را که آرد بد | حورد چون سر و لمحهٔ گوسفند
دل رنگیان را در آمد هراس | که ار برمان سر برون رد بلارس
فرو برمرند آتش انگرشان | ر گرمی نشست آتش برشان
چو رور دگر مرغ بگشاد بال | تهی بد دماغ سپهر ار خیال
بعول سه بانگ بر رد حروس | درآمد بعریدن آوار کوس
شعبهای شیپور ار آهنگ سر | چو صور سرافیل در رستخیز

119a B آنخورسها رور
119a ١ که ارهم درد ، که ارهم درد B ، حون سمری ، L بردمد
120a I حوردن ، P1 بدیدم ارین حوسر
122a ساق P١o ران ، V ما سراب
122a W گران سابم D Vo بدیدم
123a O هوسمد ، E سل بر
123a B مرور بوورس ٢ حورد سرگوسمد ، E کوسمی
* Pe 119 тәкрар эдилир B 129 кетмишдир
124a P V ١o برسدهٔ
125a I کردند ، ١ خبر باره بردند ، P راه تنگ ، B وقت تنگ
126a W کاورده ، D ١o کارد بما بر روال
128a Pe U سرلمحهانرا ، O سرلمحهارا ،
LDVo سرولمح آنرا ، ١ سرلمحشانرا B سروحطانرا ،
W سرلمحان را ، که PL چو
128a و Pe O U 6p ، B سرپختهٔ گوسمد ،
V حورد حوش بر ار لمحهٔ گوسمد
129a V : ارآن رمگیانرا ، B هراسیده شد زین سخن رنگیان
129a B هیاهوی افتادشان درمیان
131a W . بگشود
132a E : حروش
133a E : تفسهای ؛ شیپور B : منشور ، ار : P 6p. ، LV آواز تیر

[illegible] دیدهٔ پرچمی بر سرش — نمیگشت یک موی از آن پیکرش
گر آنجا بود طاسکی سرنگون — دو دیده برو همچو دو طاس خون
بسی خویشتن را بزنگی ستود — که سوزان‌تر از آتشم زیر دود
زراحه منم پیل پولاد خای — که بر پشت پیلان کشم پیل پای
چو در پیل پای قدح می کشم — بیک پیل تا پیل را پی کشم
چو در معرکه برکشم تیغ تیز — نکوهه کنم کوه را سنگریز
گرم شیر پیش آید و گرگ هزبر — برو سیل بارم چو غرنده ابر
فرس نفکند خویش من نیل را — رخ من پیاده نهد پیل را
سلاح از سم رسته چون شیر نر — ز پولاد دارم سلاحی دگر
چو الماس و آهن رگ و پی مرا — چه حاجت بالماس و آهن مرا
چو گردن برآرم نگردن‌کشی — نه رای هراسم نه از آتشی
درم پهلوی پهلوانان بتیغ — خورم گردهٔ گردنان بدریغ
بمردم کشی اژدها پیکرم — نه مردم‌کشم بلکه مردم‌خورم
مرا در جهان از کسی ترس نیست — ستیزه بسی هست و آزرم نیست

162ᵃ B һашијәдә башга хәтт илә علم فامی , E برحمی ,
V پرحه سان از سرش 162ᶜ Pe نکوی , V از سکرس
163ᵃ B گر , VB طاسک
163ᵉ L حون طاس حون دو دیدهٔ بود حون درو Pe D درو , F بر ,
P برو بود حون طاس حون ,
VB برو (ورا B) بود حون طاس (دوطاس V) حون
164ᵃ برنگی V بمردی
165ᵉ PVo زیر , EB کنم , D بهم , V کنم سب دی
166 O бр 166ᵃ Pe U F B چو اندر قدح نل پایی کنم
166ᵉ L پیل پای ورا , سک پیل پایی کنم , UE پیل پای
167—174 P бр 167ᵃ نکوهه L برهره , V نگوهر , B نگوهر کنم ,
UV زیره زیر , EDW زیر زیر , B مشك زیر
168ᵃ L گرم کوه 168ᵉ B بارم , ندو LV زبرم
169ᵃ V نهکنم حوش نل را , B نشکند حوش من نیل را ,
L حوب من پیل را
169ᵉ B نهد , برج چون پیاده O کند
170ᵃ ED سلیح 170ᵉ Pe U سلاح , F سلمح , D سلیحی
171ᵃ B آهن گرفتی مرا , W رك پی مرا
172ᵃ E چو گردون برآرم , B درآرم
173 E 75 дән сонра кетмишдир 173ᵃ Pe در.
173 گردهٔ E گردن 175ᵃ Pe U E مرا از کسی در جهان

ز پیش سته رنـگی قیرگـون   جناحی برآورده چـون بیستون
صف رده پیلان بیکجا گـروه   چـو گرد گریوه کمرهای کـوه
مژه چون سـان چشمها چون عقیق   ز خرطوم تا دم در آهـن غریق
دگر گوه بر هر یکی تحت عاح   برو رنگیی بر سر از مشك تاح*
چو آوار بر پیل سـرکش ردی   ردی آتش از حود بر آتش زدی**
ز س پیل کامد بحالش بروں   شـد از مای پیلان رمین میلگون
پیاده روان گـرد پیـل بلند   بهر گـوشهٔ کـرده صـد پیل بند
چـو آیین پیکار شـد ساحه   مـنشها شـد از مـهر پرداخته
ستمگر سپاهی زراحـه سام   ز لشکرگه رنگ بگزارد گام
درآمد چو سل استحوای بدسـت   کرو پیل را اسـتحوان میشکست
سـه ماری افسون گـرگـی درو   سـرآماسی از سر ررگی درو
دهـای فراخ و سـه چـون لوید   کرو جشم بیده گـتی سـید
حمی از حماهی براسـگیحه   سحمها سـکاهی سرو ریـحته
برو سینهٔ همـحو سـولاد برس   حدث سومدی آں حـود مرس

148ª B سره‌کون 148ᵉ L درآورده
149ª Pe l صعی 149ᵉ l حو پیش
151, 152 I 152, 151
151ª O تاح عاح 151ᵉ P درو, L بر سرس مسك
* Pe 85,186,187 тэкрар эдилир
152ᵉ l L از, B ردم آتش از D دش B در آتش
** l 185 тэкрар эдилир
153ª بحالش P سایی I V رحالش D Vo بحولاں
154ª P I دواں, Pe O U I L V B کرده
155ᵉ V سفها سد B شها سد, Pe U F سهمه سد
156ª I دلاور سواری زراحه
156ᵉ نگزارد Pe I D V Vo B W نگـاد
158ᵉ سر B 6p
159ª V دهاں, W دهش, و. L 6p, l بوید,
Pe دهای سیاه و فره چون بوید
159ᵉ E گشته, سند P سوه
160ᵉ L بروں, B درو
161ª V بر سینه‌اش همچوں, O U' E برس
161ᵉ V : برومندی, E تنومدیش حود, B تنومدی او میرس ;
Pe U: از آن

س بر یکی آسمان‌گون زره | چو مرغول رنگی گره بر گره
نمایی سکی سع زهر آبحوس | حمایل فرو هسته از طرف دوش
کمندی چو ابروی سمعاجان | بحم چون کمان گوشهٔ حاجان
سحمی برافکنده ر ست سو | در آمد برس آن س سل رور
عبان سکاور با واسب سرد | مود آن قوی دست را دسمرد
سکمك دری چون در آمد عباب | حسگونه جهد بر رمس آفتاب
از آن سر سر حسرو سامس | سدی درآمد سان اهرمس
برد بانگ بروی که ای زال سر | عناب حوان آمد آرام گیر
اگر سرسامی عسان را اه | لم ر و عالم چو روس ساه
سه روی ارانی اله ار سع سر | ز حرسگه کرد حواهی گذر
مرو ـ بحون ـ سرح ه ـ که | مسلسل ر از حعد موس که
فـ ـ رست ر ـ ع آسه ـ ـ | مس آسه ام گر مس افـ ـ رلك
سده ر ومی ر حسه در | در سع من سرحی از روی زرد
حو لامی اه س دیو مردم حوره | ر حور که از دو مردم سرم
ر دی نو ـ سلا حسرو سحب | سمورمب د سروی سحت

190a D \ o سر یکی ـ آسمی P آهس ـ I o ـ o ـ ه و ـ ـ ه
191 P \ ر طرف
192 193 194 \ 1 ـ ـ ـ
192 P طعمحس I \ b سعحد
193 لحمی I کحی I حی ـ \ ـ بر فکند
19 P ر رابس I ل
194, 195 196 P 6p 19 ـ مهس ـ مرکب
195 O L I B 6p
196a ـ مرد OB مردن I I ـ ـ ـ \ ـ سرب
196 L سری P ـ ـ \ o ـ سر ـ B ـ مد ـ رسدی
197 I سی دسر ـ سی حوان P O I I D \ o B ـ سر
198a P ـ سد ـ B کرد
199—202 P 6p 199a O B که ـ I ـ سر
200 P حوس
201a B رنگ قند رانکه \ o رنگ
201 D \ o آن آسه‌ام من آن L \ آسم ـ ـ من
202 I 6 202a L سسدی ـ \\ رهی 202 سرحی \ دی ر
203a ـ ـ حه زان ـ زان I دیو ـ که ـ \ o مردم حوره ,
\\ مردم رم
203 ـ و L که OB سرکر I B حب W سحب سمسر
204 W حب

چو من زنگی آنکه که خندان بوه　　　سیه شیرهٔ [illegible]

سکفت این و ر رد بابرو شکنج　　　چو ماری که پیچد ز سودای گنج

ر رومیٔ سواری توانا و چست　　　در آن آتش افکند خود را نخست

باتش کشی مار مالید گوش　　　چو پروانهٔ کایدش خون بجوش

درآمد مو رنگی خنک سود　　　بیک صرت از تن سرش را ربوه

دگر کیه حواهی درآمد مجنگ　　　ملک هم درآورد پایش بسنگ

چنین تا مقدار هفتاد مرد　　　ستیع آمد ار رومیان در نبرد

دگر هیچکس را سیامد میار　　　که ما آن رمای شود روم سار

دل ار حای شد لشکر روم را　　　چو از کورهٔ آتشین موم را

چو کرد آن رمای سپه را زبون　　　سیامد ساورد او کس مرون

شه گردنان شاه گردون گرای　　　ر پرگار موکب تهی کرد جای

برآراست بر حنك رنگی سیچ　　　برنگی کشی میره را داد پیچ

رده بر میان گوهر آگین کمر　　　درآورده پولاد هندی مسر

176ᵃ, 176ᵃ D 176ᵃ, 176ᵃ

176 · B 6p

176ᵃ Pe O U L E D V دارم 176ᵃ P D V درآید

177ᵃ B رنگیی آنگه حندان بود

178ᵃ P Pe D Vo B بر ابرو 178ᵃ ر سودای P ر بالای ,
ر سوراخ L

179ᵃ Pe توانای چست . 179ᵃ P · بدان , B برین

180ᵃ B · کاردش

181ᵃ U L E V W . برو , P حمگی رنگ رود ,
B برآمد بران حمگی حنگ سود

181ᵃ P Pe E V B ضربه

182ᵃ E D Vo برآورد

184ᵃ V : ما او رمای ; B رنوبی , E · شوم

185ᵃ P D Vo : حا شد

186ᵃ V : رمای , B : ورای . 186ᵃ V ساورد که کس ; B : ازکس

187ᵃ , 187ᵃ : B 187ᵃ , 187ᵃ

187ᵃ P W : شه ; سر P : گردن رمای , E : گردان گرای ,
V : گردن گرای

187ᵃ U : امرکار ; P Pe O E B : مرکب ; D . پای

188ᵃ جنگ ; V : خیل . 188ᵃ Vo : داده

189ᵃ کمر : میان

سر رنگی بمحل بالا وباد چو رنگی که از محل حرما فتاد
دگر رنگیی رفت سوی مصاف زبان بر گشاده بمسی گزاف
که ابری سیاه آمد از کوه رنگ بسارد مگر اژدها و نهنگ
سه گولهٔ گرد بارو مسم گران کوه را هم برارو مسم *
ز بن بر کشم گردن نیل را بدم در کشم چشمهٔ نیل را
بر آنکس که چاس ناهی گرم بسی جامها در سگاهی بزم
جهانجوی چون دید کان نافه گوی ز چون باف جود را کند نافه بوی
سر تیغ بر گردن افراختش در آن نافه کمس سر انداختش
از آن سهمگین بر سیاهی فوی عنان زاند بر چالس خسروی
جهان زد برو تیغ زنگار خورد که رنگی بگردش در آمد نگرد
سیاهی دگر زن بر اژدهی نهاد برحمی دگر دیده بر هم نهاد
دگر تا سب از نامداران رنگ نیامد کسی را بمای جنگ
جهاندار با فتح دمساز گشت سپاهانگه بارامگه باز گشت

---

220 P бр ‹‹ E سر محل رنگی ز بالا فتاد
220б گران ۱ که از
221 P 29 тан сонра кетмиш шр
221а E زبان گشاده D بر گشد B بکسند
222а e O E V ابر, B جو ابر سیاه آمد I سب که
222б L اژدهای نهنگ
222—223 P бр
223а O کونهٔ, V B گونهٔ 223 کوه I L سب
*E 28, 29 кетмиш шр
224а V بر کسم
225 O B бр 225а گرم ۱ برم 225б I بر بزم V برم
226—229 P 28 229, 221, 224, 227
226а Pe U E V B اوه
226б P ز جوباف, B ز جون نافه E گوی
227б Pe L D V I o B بوه
228а Pe V B سهمگس
228б برحاس PE درمعرض, D بر موکب Vo, بر مرکب
229а Pe زنگار براں D زهراب Vo جود
229б PE زگردش, L B نگردش, B زگرد
231а Pe L دگر در سب 231б D Vo کسی‌را بیامد
232а دمساز E اساز

گر آبی ز حائی نگهدار حای   وگرنه سرت سپرم زیر پای
من آن روم سالار باری هشم   که چون دشنهٔ صبح رنگی کشم
چو هندی زنم بر سر زنده پیل   زند سلطان جامه در جسم نیل
چو زاهی کنم حلقه در گوش سنگ   برنگه رود کوس سالار رنگ
چو گفت این سخن در رکاب استاد   برآورد بارو عنان برگشاد
برو حملهٔ برد چون شیر مست   یکی گرزهٔ شیر پیکر بدست
ز سخنی که زد بر سرش گرز را   برافتاد ب لرزه الزور را
بیک زخم آن گرز پولاد لخت   شد جان از آن آبنوسی درخت
سر و گردن و سینه و پای و دست   ز سر تا قدم خرد در هم شکست
چو کار ز راحه ز راحت برید   یکی محنت سکر آمد پدید
سپاهی سکردار سجل بدید   هراسان ازو دیدهٔ سجل سد
خسرو در آمد چو سد اژدها   برو گرد زخمی چو آتش رها
شد کارگر تیغ بر ترغ ساه   نعرید زنگی چو ابر سیاه
چو دارای روم آن سپه را بدید   پهنگ سپه از میان بر کشید
جان ضربتی زد بر آن سجل ب   که سر جوان بر گوران کهن

205 P (p 205 D V o آبی (V o گر از جای (جای
206 B   20 I   دشمن کشم
207 P I   هندو   P(I I   P(حجه , B حجه
208 P   08 P   چو آهی
208 B   گر آنکه سد   O   سود
209 عنان P(زدن
210 چو   O I B   پیل
211 V   کوه P   I   11   6p
211 D V o   سخنی
212 O 6p   21   P(I   جان I   جان
213 P V   سر و سینه و گردن و
213 W   قدم I   I   هم
214 L   زحل رسید
215 P   محنی   21 I   دیده نحل سد   از ان
216 L   برون
217 U   ابری
218 V   سپه ابر دید . W سپه را دید   P   چو دریای روم آن جهان را دید
218 P B   پهنگی
219 P   جوان جو شیر زمان   L   زمان

گره بر گلوها فرو بست گرد   ز بیجویی اندامها گشت زرد
ز گرز گران سنگ و شمشیر سر   ماهی همی جست جان برگریز
ز بس سورش روی و روئینه طاس   بگردون گردان درآمد هراس
ز خرمهرهٔ مغز برداخته   زمین مغز کوه از سر انداخته
ز روئین در کوس بدر خروس   بدرهای روئین درافتاد جوش
ز نای دمنده بر آهنگ دور   گمان بود کامد سرافیل و صور
ز بس کوس بر زمین گرز و تیغ   شد از هر غباری غباری بمیغ
ز منقار پولاد پران خدنگ   گره بسته خون در دل خاره سنگ
کمان کز ابرو نمرگان بسر   ز سنان جوشن برآورده شرر
کمند گره دادهٔ پیچ پیچ   بجز گرد گردن نمیگشت هیچ

247—263 P бр
247[a] Pe O D Vo در ۱ درکوها بست ، B درکلوها فرو بسته
247[б] O Ê V B ز سحوانی ، L انگسها
248[a] Pe سمشیر و سر
248[б] L E ازگریز ۱ درگریز W گریز راه حس
V o جای گریز
249[a] V روی و آسته طاس ، سورش بوی ، روی V o D بوی
B بوی روئینه طاس حوشن بوی روئینه طاس () بری روئینه طاس
L و روی روئینه طاس و W бр
249[б] نگردون U نگردان 250[a] L خو خرمهره
251, 252 B 252, 251
251[a] D ز روئینه خم کوس ، V o ز روسه بی کوس () و درو کوه
Pe ز کوه بر شد خروش ، I در و E کوس بر سد
U و ز کوس در سد سدر V B بی در — B дэ ʜашиивдэ
арт سدر
251[б] Pe بدرهای برافتاد ، U برافتد
252[a] Pe دربده O U دمنده ، L F D Vo دمنده
B دمنده باهنگ بور D دود
252[б] B بودگاه سرافیل صور ، و U E V бр
253[a] V W زهرعار برسد غباری بمیغ ، D V o ازهرغباری ، L دریغ
254[a] V ز پولاد منقار ، B پرآن 254[б] خون V бр
255[a] V کژ ، کژ چو ابرو ، E W کج ، Pe سر
255[б] E برآورد ، Pe سر
256 Pe 50 кетмишдир 256[a] V B داده بر پیچ پیچ
256[б] گردن · B گردون

چو گلنار گون کسوت آفتاب   کبودی گرفت از خم نیل آب
سکهان اسب مار پیکر درفش   رر اندود سر برسان بنفش
رقیبان لشکر سالیس سناس   نگهبان بر از مرد انجم شناس
برک داری از دیده نگذاشتند   ساقی که رسمست مداشتند
سحرگه که آمد سك اختری   گل سرخ بر طاق ملوری
سکندر برون آمد از حوابگا   برآراست بر حرب دشمن سپاه
روان کرد رحش عنان‌تاب را   برانگیخت چون آتش آن آب را
مقلب اندرون پای خود را فسرد   بهر پهلوی پهلوی را سپرد
چپ و راست را ست از آهن حصار   فرو بر حون کوه [illegible] اسوار
همان شکر رنك و حلل حسن   بهر گوسه گشته سمشیر کش
حش بر نقش بربری بر [illegible]   قلب اندرون زنگی دیو ساز
چو بوشرن شاه بر کوس جنگ   حروشان [illegible] زنگی [illegible] زنگ
درآمد بغریدن او [illegible]   [illegible] ماهی [illegible] ماه
حسن آمد از هر ده لشکر غریو   [illegible] دیو

233 I کسه
233ᵃ P Pe [illegible] B [illegible]
234ᵃ B آن
23[illegible] [illegible] بدود [illegible] I [illegible] Pe I B [illegible]
I [illegible]
235ᵃ [illegible] نکهبان
236ᵃ [illegible] B مکسمد [illegible] 30 [illegible]
[illegible]
23[illegible] I [illegible] P طس Pe [illegible]
238ᵃ آمد [illegible] I [illegible]
239ᵃ عس Pe O D [illegible] جهان [illegible]
240ᵃ Pe خود در فسرد B خود مسرد
240 Pe O I [illegible] B بهر پهلو I [illegible] سپرد [illegible]
I [illegible] پهلوی سپرد
241ᵃ [illegible] P کرد [illegible] زآهن [illegible] D [illegible]
242ᵃ کسه I [illegible] I [illegible] B [illegible] I [illegible]
243ᵃ I [illegible] B [illegible]
244ᵃ زن Pe 6[illegible]
245ᵃ [illegible] حو آمد 245ᵇ Pe [illegible] P [illegible]
246ᵃ B که از

چو لشــکر برون شد درش باختن — بخود ماند این رزم را ساختن
برون شد دگر باره چون آفتاب — که آرد بحوربری‌شب شتاب
سی چدرا زان سـپاه درشـت — بسك رحم نکرحم چون سگ بکشت
کسـی کابحان دید سد او — بهی کـرد پهلو ز بولاد او
سـپهدار حنگی چو بی‌حنك ماند — نکاور سـوی لشـکر زنگ راند
بلشکر که او بود سـالار زنگ — بداسـت کامد ز دریا نهنگ
باران خود گفت کین صـد حام — کجا جان برد خود در آمد بدام *
سـلاح ملك‌وار برسب کـرد — بحوس بر از سع برکب کـرد
بوسـید حمایـی از کـرگـدن — مکوکـب برر زآسـس تا بدن
یکـی حـود بولاد آسه‌فام — بهاد از بر فرق چون سـیم خام
درفشـان یکی سع چون چشم گور — بلارك درو رفته چون پای مور
بر آهیخت و آمد بر سد سر — بسـاید شـدن سـوی شـیران دلیر
بعربد کای سـر صـد آرمای — هماوردب آمد مشـو بار جای
مرو تا ببرد دلیران کسم — درین رزمگه حنگ شـیران کنم

269ª باحس D داوری 269ᵉ رزم P حنگ ساحس D یوری
271ª Pe U L سیاه , O سپاهان B حند زان سپه
D V Vo درسب زنگیان اران حند سی ; F درسب
273ª حنگی Pe U E رنگی , W رومی
274ª , 274ᵉ E 274ᵉ 274ª
274ª U L E بلشگر 274ᵉ بداسب P برسید
275 P 6p 275ª O ابن
275ᵉ حود E چون V چو ، O دام ز سد برون حون
L B W حون درآمد بدام D Vo حون حود آمد بدام حون
* Pe O L 74 тәкрар эдилмишдир
276ª P D سلیح , Vo سلیحی , W سلیحی
B سلاح و سلب رود , D برکب
276ᵉ بر B در , سع V سر , L D برتب
277ᵉ Pe O U E D Vo B مرکب , V مکوکب برون راسس .
P راستی , U E L آسس 278ª U V وام
279ª D درحشان , V چو , B مور
279ᵉ Pe O U E D V Vo برو , Pe برک مور
280ª U E B سد سر آمد سوی سد شیر , P برانگیحت و آمد سوی سد سر
281ª Pe O E D V Vo B نشه گف کای ,
U L نشه گف کای (کان L) صد شر آرمای
281ᵉ Pe O U L E D V Vo B سکبا شو از حود صوری نمای
282ª مرو E بیا 282ᵉ حنك Pe U L E D V Vo رزم

چو هندوی بارنگر گرم‌جیر معلـق‌زنان هـندوی تیغ تیر
ز موروی صـرنهای سـنان برقص آمده است زیر عنان
برنسـورهٔ تیـر زنـبور نش شده آهن و سـنگ‌را روی ریش
زمین خسته از خون انجیدگان هوا تیـره از آه رنجیدگان
برآراسـته ملک شاه از نبرد چو کوهنکه آماشد از لاجورد
همان سعن زنگی سـخت کوش برآورده چون زنگ روسی خروش
کفیده دل و بر لب آورده کف دهن بازکرده چو شست کشف
جو از هر دو سو گشت ملک اسوار ز هر دو سـپه رفت بیرون سـوار
نمودند بسـیار مردانگی هم از زیرکی هم ز دیوانگی
برآورد زنگی ز رومی هلاک که این پارس بود و آن هولناک
سه از پارس لشکر اندیشه کرد کـه از پارسان ماند سرد
بدل گفت آن نه که شیری کنم درین پرسـاکان دلیری کنم

257—261 D 259 260, 257 258 —
257—259 I 259 257
257ª \ زده O گرم حمر
258 I B 6p 258ª \ حریهای ، Pe درسدن
259, 260 O 6p
259ª D \ o ز رسورهٔ I س
260ª Pe حواسه حون ، I حسهٔ حون ، B حاسه حون — мнсра
пгтвнц бәщи хотп нто прт حسه از حون L ، سع
\ غنطلدکن
261ª L ساه فلک L ساه فلک سرد ، \ فلک کسی بورد •
261ª آماسد \ سد \ o لاژورد
262ª همان \ نکس
262ª \ برآورد روسی B رویس W رنکی
D درخروش
263ª D کسده 263ª L \ دهان
264ª سو B سر ، L رفت بیرون سوار \ فلک بود اسوار
264ª L گشت فلک اسوار E سپاه ، سوار
V برون رفت از خیل رومی سوار
265ª E ز مردانگی
266ª U E برآورده ، Pe ز رنگی ، رومی ز رنگی E B ز روی
266ª B این B آن ، آن B این
267 B 6p
268ª D Vo کان
268ª O مایی L ندان ، B ندین ، E D برساکی ، V سکای ،

برآشفته شد شاه ازآن رشت روی — چو سع ار سش سـر بر آورد موی
شدی سکی رحم رد بر سش — شـد کارگر رحم بر حوشـش
سـی حمله بر سکدیگر ساحـتد — سـکـی رحـم کاری سداختد
بدسکوبه تا شـب درآمد سـر — شد رحم کـس در میان کارگر
چو رنگی شـد ار حـگ حسرو ستوه — بدو گفت حورشـید شـد سوی کوه
شـب آمد شحون رها کردست — بمعاد فردا وفا کـردسـت
سه کار شب چون شود تیره سود — برون آمد آتـش ر گردیده دود
کنم ما تو کاری درین کاررار — که اندر گریزی سـوراخ مار
شرطی که حون صبح راند سـپاه — برا سر چون صبح بیم نگاه
بگفت این و ار حرب شه بارگشت — باس داسـتان شـاه دمسـار گشـت
بمهلت ر سی عدرحـواه آمدند — ر میدان سـوی حوابگاه آمدند

296 297 Vo 6p
296ᵃ B سه اران رف و روی — رسـ Pe 6p
296ᵉ D برون کرد موی
297ᵃ رحم V W سع ، E برسرش
297ᵉ E پیکرس
298ᵃ V سکدیگر در ، O L B باحسد
299 E 6p
299ᵃ P O B برسگوبه درآمد Pe O U سامد , D V o سامد
299ᵉ D برمان
300ᵃ حـگ D رحم
300ᵉ V سه گـف L ربرکوه
301ᵉ وفا U رها
302ᵃ B چون بحددد به سور Pe بحبه سور O بحبه سور,
U بحبه شور, L بحب سور , D بحبه سور , V بحبه سور,
Vo بحبه سور , W شحبه سود
302ᵉ Pe U کور , O L D V Vo B رور
303ᵉ O که نگریری اندر , B که نگریری ار من
305ᵃ B حرنگه ور , V W حرنگه بارگشت
305ᵉ P D Vo بدان , L V بدس , B W برین ,
E دسان , Vo هم سار , گشـ D 6p
306ᵃ D ر شه
306ᵉ D : سو

مهبیم کـرما ملدی کـراسـت   درس کار مرورمدی کراسـت
ر حوشـیدں رمکی حام کار   محوشـد حوں در دل شـهریار
28 چو مدحواه کس در حروش آورد   سـتریده را حوں محوش آورد
سـکندر ندو گمت چدس ملاف   مراں بیهده بـس مرداں گراف
ر مردانکی لاف چدس مرں   هراسـاں شـو ار سـاۀ حویشں
مرس ارچه شـری ر شر افکاں   دلری مکـں ما دلیر افکاں
سی را که تواںی ار حای برد   سرحاس او ی چـه شـاند فشـرد
290 پیهلوی شـر آںکهی دسـت کش   که داری شـر افکی دسـحوس
ماراح حـود سـر کاری کـسی   که گـحشـک ماشی و ماری کـی
ما ما مکردىم مداں حوسـت   مهسم کرما که سـحی کشـت
گرفه مرں در حریف افکی   گـرفه سـوی گـر گـرفه ری
رآشـمت رىکی رکمار سـاه   محالس درآمد حو دود سـاه
295 مرو هشـت ىو ىرک سه مع را   ر ىرو آمی کـی رسـد مع را

283 ١٠ در
284 ١ دل س
285 P 6p
285 Pe حوں دں
286 Pe O L F V مرں B ىدس ىش D ىرد I B مردم
288 P 6p
288 B سری و سر افکی
288 I B سر ما افکی
289 ار حای ١٥ 6p
289 او B آں O L I D ١ ١٥ ماىد . B W حواهی
290 P 6p
290 I B افکی
291 D ١٥ دسـ ماری کـی L مکں
291 E ماری L ماشی . چوگـحشـك ماسی ىو ماری مکں
292 W ىتا
292 Pe حو سـم
293 در PI گر
293 E که فته سوی
294 محالش D ١٥ محولاں . دود F اىر .
P مرش درآمد چو اىری سـاه
295 E او ىر فرق . ىرك P O فرق
295 U L ١٥ افکی . W آشی . رسد E ىود

فراکندی ار کور چشم حریر بپوشـید و فارع شـد ار تیع و تیر
یکی درع رحشـندهٔ چشمـه دار که در چشم نامد یکی چشمه وار
سـنان کش یکی سرهٔ سی ارش سـنان حـگـر نافه پـرورش
حمایل یکی سعهندی چو آب بگـوهـر نـر ار حجر آفتاب
کلاهی ز پولاد حس بر سـرس که گوهر برشـك آمد ار گوهرش
بـرآوحه ناچحـی زهـردار بوقت زدن تلخ چون زهر مار
نشـسـت ار بر بارهٔ کوه فس بدیدن همایون برفتار حوش
روان کـرد مرکـب بمیعادگاه بدیده کـه دشـمن کی آید براه
بیامد بلنگر که زمرده بود نماند سه لشکر فرو برده بود
دگر زنگی را حو عفریت مست فرسـاد تا گوهر آرد بدست
بلك ناحح سـه که بر وی رسد ز زنگی زگ زندگانی برید
دگر دیوی آمد چو بکناره کوه گروه حشـم سدگان شـد سـتوه
همان حورد کان ناراس دگر حس حد را خاك خارند سر
سه روی بر زان یکی دو ساز بجنش درآمد چـو پیچنده مار

9ª Pe U کراکند ، O فراعدی ، L کراکندی W کراکندی ،
E براکندی ، V فراکند حشم E حرم ، W کور حسمه
10ª Pe U E V حسم ، L وار
10ª O D V Vo نامد ، B ماندی Pe L E B حسم وار
11ª L حسمه سی ارش 11ª ناب P D Vo نحون V نافه
12 D 6p
12ª V برارحشمهٔ Vo به ار حجر P E حجر Pe O U B دره ،
L W حشمه
13ª P کلاهی ربور حمان 13ª U سلك
14ª Pe براورد یکی ناحچی O ناحح براورد یک ،
U E برو زد یکی ناحجی ،
D برآورد یک ناحجی ، V ناحح برآورده یک ،
Vo برآورده یک ناحجی B ناحح برآورد یک
14ª Pe طلح زهرحون طلح مار 15ª O L B وس
16ª D موکب 16ª B W ز راه
17ª P بلنگر سامد ، L B بلشگر 17ª B براندسه لشگر
20ª V دیو دنگر 21ª باراش U براش ، V بارماس ، W باسرای
21ª V چیدکس حاك 22, 23 P 6p 22ª B رو
22ª O سحیدگی سد چو ، L بحسش درآمد ،
U E پیحنده ، B پیچیده

XIX

ظفر یافتن اسکندر بر پادشاه زنگبار*

چو روز دگر چشمهٔ آفتاب
برانگیخت آتش ز دریای آب

دو لشکر بهم برکشیدند کوس
چو شطرنجی از عاج و از آبنوس

بدروان رومی و زاغان زنگ
سده سینهٔ مار بیمی دو رنگ

سیاهان چو شب رومیان چون چراغ
کمربش چون زاغ و چون چشم زاغ

برآمد یکی از زنگبار گوش
فرو ریخت از دیده دریای خون

درآن سیل کز پای شد تا بفرق
یکی شبه مانده یکی گشته غرق

جهان خسرو آهنگ پیکار کرد
بدخواه بر چشم بدکار کرد

برآراست بازار باورد را
برانگیخت زآب روان گرد را

---

*Pe I (I بر زنگیان) پیروزی یافتن اسکندر بر لشگر زنگبار،
O B W 6p
L جنگ اسکندر بر دوم با زنگ
I D ظفر یافتن اسکندر بر (با I) زنگیان
V جنگ کردن سکندر با لشکر زنگبار
Vo پیروزی یافتن سکندر بر لشگر زنگیان و غنیمت آوردن
P adds:

بیا ساقیا خون تاکی کشم
بدل دردمند و بتن ناخوشم
بیار آن خون از سغر خاوری
بمن ده که تاکی کنم داوری

D Vo add:

بده ساقی آن جام جمشیدرا
شب تیره رخشنده خورشیدرا
میی (شمی D) کز فروغش شب زاغ چهر
ستاره غنیمی شود بر سپهر

1ª آتش B راب Pe U بدریای
2ª V شطرنج، عاج Pe اب
3ª B سه سینهٔ مار بیمی 4ª V چو چراغ
4ª B زاغ با پر زاغ، چشم ۱ پر
5ª L درآمد 6ª D Vo ازان
6ª شبه P L کشته، D یکی گشته، O ماند
7ª بر V بد، B کارکرد بر چشم خود
8ª Vo بارز

هرمود شاه ار سر بارگی   که لشکر محمد بیکبارگی
ساه ار دو سو حسن انگیحسد   سب و رور را درهم آمیحسد
ز سم چقاچق که آمد ز سر   کهی گشت در زیر حوش حریر
زرنگا برنگ درفسده سیع   زمه درفها را برآورده میع
سوره ز هسدس آفتاب   سوریدگی حون سوری ساب
ز حوسدن سر سر سام سر   حهان کرده ار روشائی گریر
ز س رنگی کشته بر حاك راه   زمین گشته در آسمان روسیاه
عمو ار سه آس افروحته   سه گشته راس سته سوحته
سبك سد سه گیس گوهر گران   حس اسب حوب رسم گوهر گران
اسر سمبرگ سد مشک سد   عراب سه صد بار سد
سواسمگی در مش ناحته   ز رحت حرد حانه سر داحته
ز دسداری حاوسان سسر   ملو سده گور بر حنگ سر
ز گیتی که هوی و ... بارده   ز آورده سر های و هوی ار حهان
سر بو شکر حو ار حد گذشت   زمانه تکی را ورق در نوشت

38a Pe L L F V B سه 38 Pe یکبارگی ... بکرگی
39a B سر 39 B آوبحسد
40a P Pe I F D V B حمحف W حکاحب I زمه حمحف
41—43 P 6p 41 42 O 6p
41a L برنگی برنگ I B درحسده
41b L رما , W سه Pe F رمه B زمه رهر
V زمه درفها برآورده F V O برآورد
42a V آفتاب ش کشیدن سور W بهمدن I D درآب
43a O کرد
44a V رنگان B زمس گسه رنگی که بر I I د
44b B گسب در Pe حون I بر
45a L گسب I V دمه گشته راس سه B کسب ز س سه
46 B 6p 46a حوب رسم V حوارسم
48 P 6p 48a E سر 48 O د حب
49a D ز حان دادن 49a V دراورده سد P درحبب
50a V زگمبار هوسی دگر , Pe U F B هوی دگر
50b P O برآورد Pe هی هوی P مدس
V براورد سر های هوی ار میان
51a Pe V حو , سسره B که
51 P نکی را زمانه , L ورق را نکی

برو بر شه ماچجی راند رود　　برحمی برآورد ازو بر دود
سپاهی دگر زان ستمکاره بر　　بحرب آمد از شیر خونخواره بر
همان شرزت مار ششه خورد　　زمانه همان کار ششه کرد
بیامد دگر کس بمیدان دلیر　　که برسنده بودند از آن بد شیر
عنان داد خسرو سوی حمل رنگ　　درون خواست بدخواه خودرا بجنگ
ملنگر چو دید آنچنان دستبرد　　بد اندامش از زخم اخورده خرد
اگر خواست ور نه بجست جهاند　　سوی حربگه کام و ناکام راند
عنان بر شه افکند حالش کنان　　بصد خارش بخت مالش کنان
سی زخمها زد سروی سخت　　شد کارگر بر خداوند بخت
شه شیر زهره بر آن پیل زور　　بجوشید چون شیر بر صید گور
ساهده را یاد کرد از نخست　　ست کرد بر کامکاری درست
ضربتی بیاورد رنگی نمود　　که بر نقطه پرگار سنگی نمود
بحالشگری سوی او راند رخش　　برابر سه حده زد چون درخش
چنان زد برو ماجح به گرده　　که هم کالبد سمه سد هم زره
ملک باد شد کشتی خصم خرد　　فرو ماند لنگر سلنگر بمرد

23ᵃ I برآورد زه سر در جان دود
24 Pe I I Ip
24ᵃ B رو 24ᵇ B بحرب از سب سر خونخواره بر
26ᵃ I I بمیدان دگرکس
26ᵇ P که برسنده کسند OIEV برسنده OB بره سر
27ᵃ حمل OI حنگ
27ᵇ P جنگ سوی بدخواه را خواند بره ن خواست I راند
B به جنگ
28ᵃ B ملنگر
29ᵃ I I B وگرنه DVo گرنه
30ᵃ V بحالس کدن عنان داد خسرو بحالس کنان L بحالس کران
30ᵇ Pe حالش کنان I ، مالش کنان B ، ماری کنان
31ᵃ L بحب 31ᵇ Pe رحب ، OUL بحب Vo بحب
32ᵃ سر B پیل ، زهره Pe U شرزه O مان L بدان
33ᵇ ست B سه
34, 35 P 6p
34ᵇ V نقطهٔ کار
35ᵃ زد U 6p
36ᵃ U ، سو ماجح V سرهٔ
37ᵃ PB مار 37ᵇ Vo لنگر به لنگر B ملشگر

سفرمود تا داغشان برکشند حش ریں سب داغ در آتشند
فرورىدەشان کرد ار آں گرم داغ کر آتش فرورىده گردد چراغ
ز س عارت آوردں ار بهر شاه عسمت سگىحىد در عرصگاه
چو شاه آن ماع گرانسح دىد چو دریا ىکى دشت پر گىح دىد
ىحر گوهرں حام و رزں عمود ىحرروار عسر ىاىار عود
هم ار رر کاىی هم ار لعل و در ىسی چرم و قطارها کرده بر
ز کافور حوں سم صحرا ىسوه ز سم چو کافور صد پاره کوه
هماں رىده ىىلاں گىحىه کش هماں ىاری اسپاں طاوس وس
ىسی ىردۀ ىوىی و ىىرىری سوی ىرده ىر ماه و ىر مشتری
ز ىر گسوانهای گوهرىگار هماں حرم زرافه آىدار
همه روی صحرا ىر ار حواسه ىگىحىه و گوهر آراسته
سه ار فىح رىگی و ىاراح گىح ىر آسود و ایمں شد ار درد و رىح
ىعرب در آں کشىگاں ىىگرىست ىحدىد ىدا و ىىهاں گرىست
که چدىں حلاق دریں دار و گیر چرا گست ىاىد ىشمشىر و سر

67[б] در Pe 6p , ۱ ۱o B W ىر F داع داراں کسىد
68[а] Pe U E راں
70[а] Pe گراسىك , ۱ گراىماىه 70 ۱ درماىه دىد
71[а] گوهرىں L حوهر و E 6p
71[б] عىر Pe O U L E D ۱ ۱o B گوهر
72[а] رر L لعل L هم ارریدکاىی
F ۱ هم ار لعل کاىی هم (حه F) ار رر و در
72[б] و Pe L D ۱ ۱o 6p P O B کرد
73[а] Pe صحرا 73[б] Pe ز سم و زکافور
74[а] C همه P رزىىه
74[б] ىاری ۱ ، سر ، F ، وش
75 E 6p
75[а] ىسی W هماں, P ىردۀ ، ىوىی U ىوىی ,
P ىووی , D ۱o کىمىری , ۱ ىرىوىی , L ىوىاں , W ىومی
O سی ىردۀ ىوری و ىىشىری , L ىرده ىعماىی
75[б] P O L ار ماه و ار
76[б] حرم Pe O U L E D V Vo B فرس U زرافه B زردانۀ
77[а] I هماں 77[б] Pe U L E D V Vo B ىگىحىه گوهر
78[а] D رنگی , سد Pe U گىحی , L ىاراح رىگ
79[а] B ىراں

فوی دست را فتح شد رهنمون | برهار خواهی درآمد زبون
دران ساحت لشکر رومیان | زرنگی کشی بسته هرسو میان
سکندر شمشیر بگشاد دست | ببازار رنگی در آمد شکست
چو رنگی در آمد برنگاه رود | ز شهرود رومی بر آمد سرود
سر رایت شاه سر شد بماه | ز غوغای رنگی تهی گشت راه
فرو ریخت باران رحمت ز میغ | فرو شست رنگار رنگی ز تیغ
ستاده ملک زیر زرین درفش | ز سمور بر ... های سمس
ز هر سو کشان رنگیی چون نهنگ | بگردن در افسار ... لنهگ
کسی را که زیر علم یافتند | بفرمان خسرو سر انداختند
در آن وادی از رنگیان کس نماند | وگر ماند جز بخس کو کس نماند
گروهی که در پای گردند رو | فتادند چون پله در پای مو
گری بنده گو در مرده کشند | نگهی سه کشند که برسه کشند
چو خصمان گرفتار خواری شدند | ... ...
به آن وحشیان را که بود از حبش | ... کشش ... آن ... لشکش
بخشنود ... سجی ... ... | ... ...

کمح ۱ فتح ... P ...
... O B حوں ...
... I ... ىك ىك مس
... I ... مد
... I ... ۱ ... برگاو رود
... I ... درآمد B دود
... P ... درسد ... ۱ کسه
57 P Cp ... Pc حو مىع ... O I B سع
... I ...
... B فسب زير رنگی
... B ... درفسه ... O I I D ۱ ...
... ۱ دهند ... ۱ دهند سرس
61ª حس Pc O I I I D ۱ ۱ o B حوىد
62ª ۱ که حوں ... P I I B بىل
63 O B Op 63ª Pe I ... هران سده I کران سده
I ... کرا سده حوں ۱ ... کو ... سدکو ... P D حوں
Pe ... I کشند
63ª Pe کسد I کسد
64ª Pc I حش دارآں
65ª P Pe O I ... مرمود D ... مود
66ª ۱ ...

برومند ساد آن هماوون درحت * — که در سایهٔ او بوان برد رحت
که ار میوه آرایش حوان دهد — که ار سایه آسایش حان دهد
بمیوه رسیده بهاری حس — ر رونق ممهاد کاری چس
چو شد بارور میوه دار حوان — بدست سر دادیش چون بوان
رمسان برون رفت و آمد بهار — برآورد سمره سر ار حوبار
دگر باره سرسر شد حاك حشك — بمشه برآمیحت عبر بمشك
بسر حری برگس حواباك — حو کاوور بر سر برون رد رحاك
گسادم من ار هل گنجیه بد — بصحرا علم بر کشیدم بلند
بهان سکر آن هاتف سربوس — که حواند سراینده او را سروس
باوار بوسدگار گیف حبر — گزارس کن ار حاطر گنج ربر
کهحون رومی ار رنگی آن کس کشند — سکندر کجا رحش در رس کشند

*

گزارندهٔ داستان دری — چنین داد نظم گزارس گری
که حون ورحی ساه را گست حفت — حو گلنار حندید و حون گل سکفت
در گنج بگساد بر گنجحواه — بوانگر سد ار گنج و گوهر ساه
برآسود بک همه بر حای حلك — ساقوت می بك را داد رنگ
حو سهای باران و فراس باد — ردبند آب و رفتند ره بامداد

---

* W сәрлөвһә арт اندرز
3ª V بادا هماوون 3ᵇ B او آن 4ª I حس
5ª D رسیدن L بهالی 5ᵇ V ز رونق B بمهاد
7ᵇ DW برآورده L V سرسره B برآورده سرسره
8ª V ز سر سری آن همه حاک حشک L ساح حسک, B سال حسک
9ª B باماك 9ᵇ L بر رد برون سر ز حاك V سر برآورد حاك
10ᵇ D ز بد
11ª B آن бр V هاتف سکر 11ᵇ Pe V W آرا
12ª B برسدگان
13ª EDVo رنگین کس 13ᵇ I ز بس سرون کشند
** W сәрлөвһә арт داستان
14ª V حسن کرد Vo عظم 15ᵇ V و ، گزار Vo бр
16ª P بگشود B بر دادحواه — hашиjәдә کنج L راه
16ᵇ و POUL бр
17ª V حو آسود
17ᵇ L می داد رنگ ، بی‌رنگ B می رنگ
W بی نگ داد آدرنك
18ª و V бр 18ᵇ L ره هر

که گر براشان بهم نارواست ور ار حود حطا سم اسهم حطاست
فلك را سر انداحس شد سرشت شاند کشدں سر ار سرنوشت
حو در دانهٔ لاحوردی سعاب سر ار گسد لاحوردی مساب
فلکها که چوں لاحوردی حرند همه حامهٔ لاحوردی ررند
درس بردهٔ کژ سرودی مگوی درس حاك شوریده آسی محوی
که داند که اسحاك اسگنحه بحوں حه دلهاست آمیحته
همه راه اگر ست سده گور ادیم گورست و کمحت گور

XX

مراجعت کردن اسکندر ار مصر بروم*

بیا ساقی ار می مرا مست کں حو می در دهی نعل بر دست کں
ازاں می که دل را بدو حوش کنم بدورح درس طاق آتش کنم

81° O بسس
81 ور P که I I D V V0 B کر I V B آں هه
83 85 P
83° دله V حمه W لاحوںی ری دهه حه
B لاحوری کب ه ب
84° B حرںد P1 حه ا حه درںه
85 O 6p1 ۸ I بکه سه سی دردرں سں
85° B ری P حه ۸۱ P1 کمحه
87 P سه همه سه
* Pe I اسوحلی کدں ... سکـ
O رکـں اسکدر رحم کس به سرور
I محمں سکىدر حسں رں
I درحںل ا عںل ... سںس مو ں
D درکـں سکںد رحمں کر
V آں سکںد ... رکـں ... ھد ... ںر دار
V0 رسدں سکـمں ىمصں ... رمں هد
B کمدر الدر رں سکىد موں رمں
W رکـں اسکدر ... رمں ... ورں سفی مه
1° I B در دس O I حو می سدهی
2° D V0 ىدل V ... I ... د ... ىىو
2° Pe I D V V0 صوں O سل I نعل در آتش
B طوں — طوں M CP ... HHU طوں

وزانجا روان شد بدریا کنار — بدرفت یکچندی آنجا قرار
بهر منزلی کو علم برکشید — در آن منزل آمد عمارت بدید
بگنج و بفرمان در آن رنگ بوم — عمارت بسی کرد بر رسم روم
بر آبادی راه می‌برد رنج — بر آرینگ چون رنگ مرصحت گنج
بجسش عمارت بدریا کنار — بنا کرد شهری چو خرم بهار
بآبادی و روشنی چون بهشت — همش جای بازارو هم جای کشت
باسکندر آنشهر چون شد تمام — هم اسکندریهش نهادند نام
چو پرداخت آن شهر بنیاد را — که مانند شد مصر و بغداد را
سوبان شدن گشت عزمش درست — که آنجا رود مرد کاید نخست
ز دریا گذر کرد و آمد بروم — جهان برم در زیر مهرش چو موم
بدان موم چون رغبتش خاستی — نکردی ازو هر چه میخواستی
بزرگان روم آوریخوان شدند — بر آن گوهری گوهرافشان شدند
همه شهر یونان بیاراستند — که دیدند ازو آنچه میخواستند
بساندند مطرب فشاندند مال — که آمد جهان آرایی در حال
مخالف سکی شد فرو ریخت — بسرور شاهی برآمد بتخت

33a روان Pe O L L E بروں B ور آنجایگه شد
33b 34, 37, 36 37a P O ǒp
33b B یکچند
34a Pe او
35a U رنگ و بوم, B مرر و بوم
36a Pe B بابادی , F درآبادی
36b Vo بداں رنگ ۱ برآرینگ گلرنگ
W مرصحت حوریك گنج
40b P مسده
41a Pc U سوباں شد وگشت P B عزم گشتش
41b رود P سود 9 درست
42b V جهاں بس بر زد ز مهرش
43 V ǒp 43a Pe E براں 45b D بدو
44—47 V 45, 44, 47, 46
44b P I بداں B گوهر بزهر باں سدند Pe ǒp
45a V برآراستند
45b که E چو P Pe هرچه , B از آنچه او
46a B مال
46b D Vo نامد P حس L که نامد جهاں نارس
47a Pc U L شکر 47b P Pe L درآمد D بختی درآمد

شد ار راه او گرد برحاسه / که بی‌گرد به راه آراسته
چو بی‌گرد شد راه را کرد راه / درآمد برس شاه گسی ساه
رواروروسان های زرین ردسد / سراپرده بر شست بروں ردند
ز دربای افرنجه تا رود نیل / خروش آمد از بانگ طبل رحیل
درآمده هر سو درای شتر / ز بانگ‌تهی معررا کرده سر
دهان جلاجل تهرای زر / ز شور جرس گوشها کرده کر
بموکب روان لشکر از هر کنار / نه چندان که داند کس آنرا شمار
جهاندار در موکب خاص خویش / خرامنده بر کبک رفاص خویش
چو لختی زمین راطرف درنوشت / ز پهلوی وادی برآمد بدشت
زمین راست انگیزی سرخ و زرد / معرس سه ه گستند لاجورد
ز صحرا عنبت برآورده کوه / ز گوهر کشیدن هیونان ستوه
زمین گنج آکنده بر سبت پیل / بصد حی پیل بسته بر ... پیل
بدس فرحی شاه فیروزمند / براواحه سر حرح بلند
بمصر آمد و مصریان را نواخت / بدس حو- کار ... ساحب

19 I که مکر ...
20 I ... را ه ار ... سد کرد حو ... P ... کار ...
I D \ \ I ...
P ...
... P ... B ...
P ...
P ...
B ...
I ... \ ...
I ... O D ... B ...
O P ...
P ... O I b ... I ...
27 P ... KC MIII ...
\ ... D \ ...
I \ \ B ...
D \ ... I ... B ...
P I ... B ...
P ... \ ...
I ... B ...
* P ...

ر پیلاں نگار ده رسده‌پیل که ررم حوشسده حوں رود نیل
مدیساں گراماںهای سره فرساد ما قاصدی نکسره
چو آمد فرسادهٔ راه سبح بدارا سپرد آں گرامایه گسح
شکوهید دارا ر برای چناں حسد را برو بیرېر شد عاں
بدیرفت گسحیهٔ بی‌قیاس بدرفسه را نامد ار وی سپاس
به بر حای حود ناسحی سار کرد در کس پوشیده را نار کرد
فرستاده آں پاسح سر سری نیوشید بر رای اسکندری
سکندر شد آررده ار کار او بهای همنداشت آرار او
ر فروری دولت و حاه حویش سودش سر کس بدحواه حویش
ر هر سو حبر برکاری نمود که رومی برنگی حه ناری نمود
ر هر کشوری قاصداں ناحسد ندس حبرگی بهیت ساحتند
در طعمه بر روماں نسته شد هماں رومی ار بد دلی رسه شد
رمانه چو عاحرنواری کند سد اژدها مورساری کند
دریں آسیا دانه بی سی سوت در آس افکند هرکسی

63ª B نگارهٔ B پیگار ده 63ᵉ B که در ررم P حوسده ,
Pe حوسده
64ª Pe U E بداساں , ۱o برساں
64ᵉ Pe E وبساده D ۱ ۱o قاصداں
65ª ۱ فرستاده را راه راه Pe ناد 65ᵉ P بدارا رساند
66ª B شکوهیده 66ᵉ ۱ حسده برو B بر ممشد سس
67 P 6p 67ᵉ E ماند Pe قیاس
68ª B ناسحش P بارکرد , O کارکرد
68ᵉ D دگرکس P پوشده سر نار کرد
69ª B فرستاد . V فرسناد ارآں 69ᵉ E سوسید , B نیوشده
70ª B بر کار او 70ᵉ B رمانی نمنداشت
72ª Pe U V برک و ناری 72ᵉ P ر رومی
73ª E بهرکشوری قاصدی
73ᵉ D Vo نایں . B حبرگی V . بهسر حبرگی
P بداں بهیب گردں افراحسد
74 Pe U E D Vo B همه
76ª V درآں . 76ᵉ Pe U E درش

ز پیروزی دولت کامگار — نشاط تو انگیخت در روزگار
سی ارمغانی ز ماراج رنگ — بهر سو فرستاد بیرون و سنگ
ز گنجی که اورا فرستاد دهر — بهر گنجدانی فرستاد بهر
چو نوبت بسر بخش دارا رسید — شمرمار زر تا بدارا رسید
گزین کرد مردی فرهنگ و رای — که آیین آمدمت آرد بجای
گزید از غنیمت طرایف بسی — کز آسان بسد طرافت کسی
گرانمایه‌هائی که باشد عزیز — ز مرکوب وجوهر ز دیبا و طیب
برون از طبقهای بر زر خشك — صندوق عنبر بخروار مشك
یکی حرص از سیم بگداخته — یکی خانه کافور ساساخته
ز عود گره بارها سه سك — که هر باره زو بود صد من سبك
مرصع بسی تیغ گوهر نگار — بسطهای زرافهٔ آبدار
کنیزان چانك علامان حست — بهنگام خدمتگری بدرست
همان تختهای مکلل ز عاج — بگوهر برآموده ... صون و تاج
اسیران زنجیر بر ... و دست — بلا و ... حو سلان مست
ز گوش بریده سرمارها — ... سرهای سرگاه خروارها

48ª V ... B ... و پیروزی ... D V o ... سی
49ª B ... رمغانی 49ᵇ P ... فرستاده ... V o B op
50ª D V o ... ز
50ᵇ P ... فرستاد ... ز آن گنج ... ز گنجی
51ª P I ... بخش I B ... سوی بخش B ... بسد
51ᵇ V ... B ... بسد ... B I HHR V o ... رسید
52ª مردی D ... کردی ... D V o که آئین
53ª B گزین P طوایف P I V o I طرف
53ᵇ O I طرایف V ... بسد طرایف
D V o B گران به بسد طرایف کسی
54ª P گزیده خمیری که
54ᵇ D V ... جوهر ... ز مرکب ... B ... هرگونه گوهر ... V ... که هر
P I ... دیبا و
55, 56 D V o ... 55
56ª I بگداخته I ... بر دخه
57ª V W ... 57ᵇ V W ... P ...
58ª I زرانه D V o ... B ... ماندار
60ª B ... 60ᵇ و I 6p
61ª Pe بلا ز بها
62ª Pe سرهای

گـدارس گـر کار گـاه سـحن — چس گـوید ار موبدان کـهن
که چون شاه روم ار شـحون رنـگ — برآسـود و آمد مرادش بچـنگ
بدبره شد آسـاش و حـواب را — روان کـرد بر کـف می ناب را
سورور بشست و مـی بو ن کرد — سـرود سـرایندگان گـوش کرد
بودی ر شـه دور تا وقت حواب — مـعی و سـاقی و رود و شـراب
حـسـبی بحر کامرانی نداشـت — ار آن به کسی رندگانی نداشت
بشـسـه جـهانـدار گـسی فـرور — همروری آورده شـب را سـرور
بـفرامـش فیلـسوفـان دهـر — جـهانرا ر داد و دهش داد بهر
ارسـطو بـساعر فلاطـون بجام — مـی جام ربرنده بر جـون جـام
معی سـرایـنده بر بانـگ رود — سـوروری شـه نو آس سـرود
که دولت باهـ جـوان بخت باس — هـمه سـاله با افـسر و بحت باش
گـرو گـس بعمر ابـد جـام را — گـروگـر کـس بادهٔ جـام را
بـساه مـی ارغـوانـی بـه — ضرب سـار و داد حـوانی بـده
حـو داری حـوانی و اقبال هـست — بـرود و نمی سـاد بـاید نشست
حـو برب سـمـسر کـردی بـماه — ر آرای مجلـس سرکـس جام

---

*W apr داسان
11ᵃ DV\o گزارش کن
13ᵃ و DV\o op
15ᵃ, 15ᵉ P 15ᵉ, 15ᵃ 5ᵃ D رود شراب
16ᵃ B شادمانی 16ᵉ B کامرانی
17ᵉ V سوروری
18ᵃ E به سرامش 18ᵃ I جهدار داد و W جهان را بداد و
PODV\o داده Pe مهر
19ᵃ فلاطون V فرنده ب
19ᵉ OL در جون , B می جام رخشنده جون جون جام
20ᵉ L به پیروری . V سورور شه نو نو آس
B نوای سرود , P سوروری شب نوایی سرود
21ᵃ Pe پناهان چون , E جهان بحت
21ᵉ B سال , V نافسر , E بحت
22ᵃ Pe بعمرانی بد
23, 24 F 24, 23
23ᵃ V نشاط
25ᵃ L بدسر , سمشر B حورشید. 25ᵉ L تندسر DVW سرنب

XXI

صفت سکندر در شکار و فال گرفتن *

ما ساقی آن می که فرح بست — بمن ده که داروی مردان میست
می کوست حلوای هر غم کشی — سدیده بحر آفتاب آتشی
جهان بیم ار ملل خوانیده بر — یکی سوی دریا یکی سوی در
بسم کسی را درین رورگار — که ملش بود سوی آمورگار
چو من مللی را بود تا گریر — گرین گوشه گیران شوم گوشه گیر
بمشغولی نعمة این سرود — شوم فارغ ار سعل دریا و رود
چو سروی حهم که که ار کنج باغ — رنجی بدسم چو روشن چراغ
بسم کس ار هوشیاران مست — که دادن بوان آن برمحش بدست
بگو باره ار دست این دوستان — گریر آورم سوی این بوستان
تماشای این باغ دلکش کنم — بدو حصر خوش را خوش کنم

---

* Pe سکدن سکندر برمهر دار و استیلا کردن بر سروری خود
O وال کردن اسکندر حرعن و سن سروری خود بدمن
I سگدن سکندر و ستیلا کردن بر سروری خوش
I در صفت بزم سکندر و رفتن بصحرا
I گمدر اندر بدل حرص • سکدش سکندر
D داستان سکندر • دارای
V , گعدر در کردن سکندر فن غیب و مغیوب
Vo سکدن خودن سکندر برزم دارا و استیلای نمودن بر سروری
B داستان خصومت اسکندر • دارا
W سکدش نمودن اسکندر بر جنگ دار ـ ـفی نامه

1ª مردان I مست V دردن , W مردم Vo D مست این من که ساین
2ª حلوای P عمخوار
**W 3,PI بدرر

3ª V بسنده , B خوسنده بر ار سل . P 4ª D کس
5ª W رای . O I D V Vo W گوش گیران Pe سوم کم
B گزین گمرهان را شوم دستگیر
6ª Pe مشوقی I رحمة 6ª و Pe 6p
8ª I هشیار و مست کسی را ز B و مست E 8ª V Vo این
9ª B آن . O داستان 9ª D آوردم Vo W آن . O داستان
10ª D آن 10ª D برو . Pe خوشتن خوش کنم

شگفتی فرو ماند شـه راں شـمار — که در معر مرعاں چه بود آں حمار
یکی را نشاں کرد بر نام خویش — برو بست فال سرانجام خویش
دگـر مرع را نـام دارا نـهاد — بر آں فال خشم آشـکارا نـهاد
دو مرع دلاور در آں داوری — رهـایی نـمودنـد جـنـگ‌آوری
همان مرع شـد عاقبت کامـگار — کـه بر نام خود فال رد شـهریار
چـو پیرور دید آنجاں حـال را — دلـیل طفر ساخت آں فـال را
خـرامـیده کـبـك طـفـرسـاخـته — پـرید ار بر کـبـك بر ساخته
سـوی شهٔ کـوه پروار کـرد — عقابی درآمد سـرش مار کـرد
چو شکست کبك دری راں عقاب — ملك کبك شکست و آمد ساب
ر پـروار پـروری خـویـشـش — بودس هـمانا عـم جـان و تن
بدانـسـت کافال یـاری دهـد — بـدارا برس کامـگاری دهـد
ولـیکن در آں دولت کامـگار — ناشـد بـسی عمر او پـایدار
شـنیدم که بود اندراں خاره کوه — مقرنس نکی طاق گردون شکوه
کـه برسدگاں رو ناوار خویس — خبر نار حسدی ار رار خـویش
صدائی شـنیدی ار کـوه سخت — بداسان که بودی نـمودار بخت

44ᵃ V Vo شکار
45ᵇ D بدو
46ᵃ دگر Pe O L E D V Vo B نکی L' نکی را مرو نام
کبک P مرغ
46ᵇ D Vo نداں
47ᵃ E نداں 47ᵇ E آری
48ᵃ مرغ P کبک شد E op
49ᵃ D B فال را 49ᵇ بافت P دید B آن حال را ـبد D حال را
50ᵃ Pe U خرامید 50ᵇ P Pe U ار سر
51ᵃ B سر
5_ᵃ P آن V دری را
52ᵇ Pe شکست و نامد, U D Vo سکست و نامد O شکست,
P ملك رود برگشت و E ملك رود برگست و آمد شتاب
53ᵇ Pe U سردش
54ᵇ U W بدارا درش
55ᵃ L نداں
55ᵇ W نماند
56ᵃ Pe خاره , بودند زاں P پاره , B حره سنگ
56ᵇ B مقش , Pe L طاس, B گردون برنگ
58ᵃ B ندایی , Pe O : شنیدند, E سیدند ار دور سحب
58ᵇ O V W براساں, U بداں سو, E بداں ساں نمودی

جهان‌گیر در سایهٔ تاج و تخت   بگیرد جهان را بر این کار سخت
سپاهی گرفتی سپیدی مگیر   چنین ابلقی ماندت ناگزیر
علم بر فلک زن که عالم تراست   بدولت درآویز کان هم تراست
شه از حضرت مصر و تاراج رنگ   بچهره درآورده بود آب و رنگ
زبون کردن دشمن آسان گرفت   حساب خراج از خراسان گرفت
بهم سنگی خویش در روم و شام   بیامد کشش در ترازو تمام
بدارا بداد آنچه داد از نخست   همان داده را باز ازو باز جست
از آنجا که زور جوانش بود   بسمای کشورستانش بود
کمربند ایرانیان سست کرد   بایران گرفتن کمر چست کرد
درختی که او سر برآرد بلند   بدیگر درختان درآرد گزند
مسخر شد شاه نکرور کش   هم او خوشمنش بود و هم زور خوش
شکار افکنان دشتها درنوشت   همی کرد نخجیر بر کوه و دشت
فلک‌وار میشد سری بر شکوه   گهی سوی صحرا گهی سوی کوه
گذشت از قضا بر یکی کوهسار   که بود از بسی گونه در وی شکار
دو کبک دری دید بر خاره سنگ   ستایش کنان جنگی سخت چنگ
که این مرز آنرا بمنقار جست   که آن مال این را بناخن شکست
در آن معرکه راند شه بارگی   همی بود بر هر دو نظارگی
ز سختی که کبکان درآویختند   ز نظارهٔ شاه بگریختند

27ª F سپاهی گر 27ª L D V Vo B W سپید
29ª L مصر ملک, F مصر
29ª D V Vo درآورده گل رنگ رنگ, Pe آب رنگ
31ª D ساند
32ª داد P مال
33ª L D V روز, F روز و 33ª W بسمای
34ª W ایرانیان 35ª V B W رساند گزند
36ª P O نکرور خوش 36ª هم او B که هم و V Vo 6p
O کش
37ª W در کوه و
38 B 6p
39ª Pe گونه از یکی گونه بر وی P جنس V بر وی
40ª E دیده, B بود 40ª P کبکان برآیین D Vo گرگان
41ª W که آن مغز این را 41ª U W که این مال آنرا, B جست
42ª D همی کرد, U در هر دو, Pe در هر دو همی
43ª B به سختی, Vo کنان, 43ª Pe D بگریختند

امیدم چـنان شـد سروی بحت — که ستانم ار دشمنان تاج و تحت
چه باید رصدگـاه دارا شـدن — تحریت‌دهی آشـکارا شـدن
شما ریرکـان ار سـر باوری — حه گوئند چوباشد این داوری
چه حجت سود پیش دارا مرا — سهای کـند آشـکارا مرا
شناسـندگـان سر انجام کـار — دعـا باره کردند بر شهریار
که با چرخ گـردنده و احرست — ورس هر دو آمرس گوهرست
چراغ جـهان گـوهر سـاه باد — رخ شاه روشن‌تر ار ماه باد
سوئی آنکه سروی سش سست — سرومندی آفـرینش سست
بهر جـا کـه باشـی حداوند باس — ز بخمی که کاری برومند باش
چو برسیدی ار ما هرحده رای — بگوئیم حون بخت شـد رهنمای
جـاسب رحصت بـرای صـواب — که شه بر محالف بیارد شـتاب
بو بنس گر او با بو جـنگ آورد — برو سیـو کار تنگ آورد
ز دسـت و تـک ع بر داسـن — ز دشـمن سـر و سع بگذاشـس
گوری که با سـر باری کند — زمحای فـرمان بماری کـند
ز دارا ساند حر سای و سوس — گر آید دو حوش آید بحوش
بو رو بش در شـکر آراسـن — حراج ار ربون بوان حواسس
سـحون سو سـاهان رنـگ — تماشای او با شسان تنگ
بو دین‌روری حصم کین‌رورست — فرشـته دگر اهرمن دیگرست
بو شمشیر گری و او جام گیر — بو بر سر نشینی و او بر سریر

76ᵃ Pe حماست و سروی, U حمسب سروی
77ᵉ V Vo تحربه
78ᵃ P ار سر سما باوران I ار ره V اندرس
78ᵉ D V B حگوئند و
79ᵉ E کند
81ᵉ E درس
83ᵃ V حسش, B تحشش
84 O B бр 84ᵉ کاری P Pe دسی
85ᵉ B بگوئیم که چون
87ᵃ B که او
88ᵉ Pe بدشمن سرسع, O B سرسع D رداسس
89ᵉ D بواری کند
90ᵃ V ز دابا L سی تحر بار و بوش D Vo B بار و بوس
91ᵃ P Pe O U بو رو 91ᵉ O L B حراج ار ز بوبان
92 V бр 92ᵉ او Pe بو, Vo бр
94ᵃ و Pe бр

مرمود شه ما یکی هوشمند — حر مار پرسد ر کوه ملند
که چون در جهان زرش جون بود — سرانجام اقبال او چون بود
سرسند پرسدۀ سعر فال — که چون میماید سرانجام حال
سکندر شود بر جهان چیره‌دست — بدارای دارا درآرد شکست
صدائی برآورد کوه ار بهت — همان را که او گفته بد مار گفت
ار آن فال فرخ دل خسروی — جو کوه قوی ماند پشت قوی
محرم دلی راطرف مار گشت — سوی بزمگاه آمد ار کوه و دشت
بدبسر بشست تا انجمن — جو سرو سهی در میان چمن
سخن راند راندازۀ کار خوش — ر سروری صلح و سگار خوش
که چون من سروی کسی پاه — بگردون گردان رسانم کلاه
گریت رماحوارگان چون دهم — بجود برحس حواری چون بهم
بدارا چرا داد باید حراج — کرو کم ندارم نه گوهر نه ماج
گر او ماج دارد مرا تیغ هست — جو تیغم بود ماجم آید بدست
گر او لشکر آرد سگار من — نگهدار من بس نگهدار من
مرا نصرت ایزدی حاصلست — که رانه قوی لشکرم بکدلست
سه را که فیروزمندی رسد — ز باران بکدل ملدی رسد
دو دوری ز دد شکند کوه را — را کند کسی آرد انبوه را

61a V سود ,ما P او 60b شود V
62a B در جهان P جهان را سود
62b P درآمد I V بدرای دوت
63a Pc همه که این B همه که 63 I صلای
64a 64b B 64c , 64d
64e B سی P کس V بد سکوه قوی ماند و I بوکوبی قوی
65 V سروی
67a Pe O I L B ار اندازۀ 67c Pe و صبح V 6p
68a V B رسانم
69a Pe گراند O L V گرید P D ربی V o گردد ربی
L ار اندر بدرحوارگان B کدور ماحورگان
69c V حوایی, Pe دهم
71a E گرو I بیغ ماج 71c B چو محم. Pe U ماج
72a F کرو
75, 76 B 6p
75a ز دل Pe O U L E رمد. D V o دو دل یک شود شکند.
V دو درری زیم شکیم
75c آرد L گرد . V آرم, F ماسوه را

گر او ىدر آمد بو هستی درحش گر او گنحداں شد بوئی گنح محش
ىدر گرچه با قوت شىر بود ىكیں حواستں ىرم شمشیر سود
تو آن شرگیری که در وقت حىگ ر شمشیر تو حوں شود حاره سىگ
چگوئی ساهاں رىگی سرشت که بودند چوں دىو دژخیم زشت
چو با ىیغ بو سرکشی ساختند ىحر سر چه در پایت انداختند
چو راں سیلها برگشتی چو کوه ارں قطرهها هم نداری شکوه
بهىگی که او ىل را پی کند ار آهوبره عاجزی کی کند
هربر ربان کی شود صد گور سه مار کی روی ماند ر مور
عقابی که ىححرساری کند هروحىكاں دست‌یاری کند
دگر کاحراں سکحواه بو اند هماں حاکىاں حاك راه بو اند
نمودار کسی کشائی براست خلل حصم را مومیائی براست
ىحدس ىشانهای فرورمند ىد اندىش را حوں ىاىد گزند
هالی کر احر بواں ىرسمرد بو داری درں داوری دسترد
هماں در حروف حط هندسی بو عالب بری کر سحں بر رسی
پلىكر که لشکرکش رىگ بود بوقتی که با قوت چىك بوه

111a 1 1a D Vo 111 1.1a
111b B گر او گنح دارد
112 P 123 кетчиш шр
112a V برگرحه L ىاقوت سمری کند
112b Pe U گرم L ىر سمری کند
113a P V رور حىگ
114a حگوئی P سں کاں , O محکوی , L بحىگ , D B همىدوں
V ىدىدى , Vo محوکو
114b درحىم P در حشم Pe E درحىم و
115b Vo با باىت
116a E رکوه 116b P ىگردی سوه , V سىى سوه U B سوه
117a بهىگی Pe U رسىگی 117b L ر آهوی بر
118—121 E 119 121, 1 0 118
118a سود U کند 118b O کی ماند آحر ر مور
119b Pe سروحكاں , U سروحكاں E بكمحشكاں ,
D Vo ىصموه کحا , V هروحكاں
122b B ىداندىش حوں ىرساند گزند
123a Pe بواند سمرد 123b B بو آىی درں Vo op
124 D Vo op 124a B هماںا دو حرف 124b Pe B در رسی
125b V ىاقوت و , LB ىروری که ىاقوت و

تو نادادی او هست بیدادگر تو میران رور او براروی رر
تو بیداری او بیخودی میکند تو بیکی کسی او بدی میکند
بد آن بد که ار حمله شهر و سپاه ر بیکان ندارد کسی بیکخواه
ببینی که روزی هم آرار او کسادی درآرد بیارار او
سوارشکریهای بد رام تو برآرد بهم فلك نام تو
ر حق دشمنی چند ناطل ستیر مکن چون کند ناطل ار حق گریر
کمربند و بیداری تحت بس کله دارسی کس سر تحت بین
ناسد که بدد ترا ابن خیال که دولت بملکست و نصرت بمال
سری کردن مردم ار مردمیست وگرنه همه آدمی آدمیست
همه مردمی سروراری کند سر آن شد که مردم‌نواری کند
دد و دام را شیر ار آنست شاه که مهمان‌نوارست در صیدگاه
جهان خوش بدان بیست کاری بدست بربحر و فعلش کمی سای‌ست
ر عیش خوش آنکه شاش دهی گریش سایی بداش دهی
جوانمرد پیوسته ناکس بود کس آنرا ناشد که نا کس بود
بدانکس که اورا حمیرست خام همه کس دهد نان بچه نوام
مروت تو داری و مردی تراست بداندش را گنج تا اژدهاست

95a Pe U تو نا داد و 95b D Vo تو معمار رور
96a E بداری, Vo بداری و او 96b Vo کبی و او
97a P حمله رست گر حمال 97b l کسی نکی
98a B تو او 98b B تو او
99a Pe O U E B تو او 99b B تو بسارد, Pe O I E B او
100a L حون کمی. P مگر حودکند
101a و U V 6p Pe کمرند پیدائی
P تحت گبر, W کمرند سداری تحت گبر
101b O E B کی ار P W تحت گبر
102a D Vo ساند ترا سس این حیال
103 O E B 6p
104, 105 V 105, 104
105a را V 6p , P اران گشت 105b L مهمان مرشم
106a P و بربدان, و V 6p
107a W: ناش
108a V کسانرا
109, 110 D Vo 110, 109
109a Pe U E B برآنکس , L V نانکس , W حمیرست

ـحوـی ـهد رسم و سادها   ر دولت سکی کند یادها
سر ار کوی سک احری بر رند   سیك احری فال اختر رند
بهـنگام سـحـی مـشو ما امـد   کر ار سه مارد آب سپید
در چـاره‌سـاری بحود در مند   که سیار ملحی بود سودمند
هس به کـر امـد ساری دهـد   که ارد حود امیدواری دهد
گـره درمـاور مابروی حـویش   در آیینهٔ فتح بن روی حویش

*

گـراوندهٔ نقش دسـای روم   کـند نقش دماچه را مشك موم
که حون شد سکندر حهان را کلید   ر شمشیر آیـنه آمد پدید
عروس حهانرا که شد حلوه‌سار   بدان روشن آسه آمد سار
ـمود آیـه سش ارو ساحه   ـدسر او گشت پرداحه
بحسن عمل کاسه ساحـند   رر و نقره در قالب انداحتند
چو افروحتندش عرض بر بحاست   درو ـکر حـود ـدـدند راست
رسـند آرمایش بـهر گـوهری   بمودند هر سک دگر پیکری
سرانحام کاهن درآمد نکار   پدیرنده شد گوهرش را سگار

4а Pe U L D V Vo B W رسم سادها + P رند دلها
6а Pe U کند ما امد 6б E که
7а U در حاره‌ساری بو P O V برمسد
8а B هس به کر Pe U کر دهد P کند
8б دهد P کند
9, 10 Pe бр 9а D Vo B برمساور B W بر ابروی
* W apт داسان
10а E کراسدهٔ , D Vo دساح O دسا برند
10б O مسك سد , L L مشك موم
11а شد B بد 11б O B ر سمسر
12б Pe بران , V بان, Vo بان
L باسهٔ روشن آمد سار , D بان روس آ ـه‌اس آمد سار,
B بدان روسائی تناند سار
13а D B اران 13б , 14а B бр
13б P ر سمشیر او , O E سدسر وی
14 P бр 14б B ورو , L • در آتش
15а L دران روی حودرا Pe حونشن کرد راست
16а Pe رسند ان رماش , L بهر کشوری 16б Vo گوهری
17б V بدین راه سد گوهرش پرنگار

معلوب و عـالـ چـو ـشتافتم — در آن ـبح عـالـ ترا یافتم
چـو فیروز ـود آن نموش هال — در اسهم توان ود پیرور حال
شـه ار هصرت رهماناں حـویش — حساب جهانگیری آورد پش
بهر جا که شمشیر و ساغر گروت — سیك احری فال احر گرفت *
130 هرحدگـی فال رن ماه و ســال — که فرح ود فال فرح هال
مـرں فـال بد کاورد حـال بد — مبادا کسی کو رسـد فال بد

XXII

در حکمت سکندر و آیینه ساختن او **

بیا سـاقی آن لـعل پـالوده را — باور شـوی ان غم‌آلـوده را
فروزنده لـعلی کـه رنجان باغ — ز قندیل او بر فرورد چراغ
چـو فرح بود روزی از بامـداد — *** همه مرد را بیکی آمد باد

126ª D B شتافتم   126ª D B شتافتم
127ª O اں V بمودس ، B و آئس   127ª Pe فال
128ª D جل نماناں بصر ، E رهمان ، Vo جل نماناں
128ᵇ Pe آورده
* I XXII § ни 6 чы оенин кегмишдир
130ª هرحدگی B سک احری فال Pe راه ، D سال و ماه
131ª L فال 131ᵇ L بد فال کاورد
** Pe در آسه ساحس سکندر
O آیینه ساحس اسکندر و آرمایش کردن
U W (W آیینه ساحس سکندر (اسگندر – ساقی‌نامه
L در صفت آسه ساحس سکندر
E V گمار در (اندر V) آسه ساحس سکندر
D صفت آیینه ساحس اسکندر
Vo آیینه ساحس سکندر بحکمت حویش
B داستان آسه ساحس اسکندر
1ª Pe U V ساور B بشور اں حم
*** D Vo apı

چه فرح بود فال فرح زدن
به بر رح ملکه سهرح زدن
(که شهرح زدن به به بر رح زدن Vo)،
W apı اندرر
3 Pe 6p 3ª U E چه
3ª B آرد O U ، همه روز را نیکی آمد بیاد

XXIII

آمدن رسول دارا سرد اسکندر*

سا ساقی آن حام آسه فام — نس ده که بر دست به حای حام
چو زان حام کیحسرو آس سوم — بدان حام روشن جهان‌س سوم **
سا تا ز بیداد شوئیم دست — که بی‌داد نتوان ز بیداد رست
چه بندیم دل در جهان سال و ماه — که هم دو جانه‌ست و هم غول راه
جهان وام خوش از تو یکسر برد — بحرعه فرستد بساغر برد
حو باران که یک یک مها سود — سود سیل وانگه بدریا شود
بخور تا خوریم آنچه داریم شاد — درم بر درم چند باید نهاد
بهکی نما بر گذر کرده گیر — همه گنج ناخورده را خورده گیر
از آن گنج کاورد قارون بدست — سرانجام در خاك بین چون نشست
وزان حشت زرین شداد عاد — چه آمد بحز مردنی بی‌مراد

---

* Pe U E B W
(W apr حراج حواسس دارا از اسکندر اسمی‌نامه
O آمدن رسول دارا بردیك اسکندر و حراج طلبیدن
L رسول فرستادن دارا سرد سکندر
D طلب کردن دارا حراج از سکندر
V کمفر اندر حراج حواستن دارا از اسکندر و جواب دادن
او و ابتدای خصومت
Vo و رنجیدن اسکندر از دارا
سردیك P سرد
1[a] B بمن به W که دست
2[a] B حو از حام D سدم — D سدم
** W apr اندر
4[a] Pe ماه و سال 1[a] Pe U L I W حست , B جاست
5 B 6p 5[a] Vo فام
6[a] Pe O U E سود قطره , B شود جمع,
L D Vo سود قطره آنگه
7[a] W سا تا خوریم
8[a] نما B بجا 8[a] ناخورده T کمده ر
9[a] E که‌آن 9[a] Pe برحاك
10[a] B شداد و
10[a] Pe L چه حاصل مردنی B مردمان—напечатано ,مردنی
Pe V W ناامراد مردن E مردن بی‌مراد ,چه دید او بحز مردن بی‌مراد
U نامراد

چو پرداخت رسام آهنگرش | صقل فرورنده شد گوهرش
همه پیکری را بداسان که هست | درو دید رسام گوهر پرست
بهر شکل مساحدش محست | نمی آمد از وی خیالی درست
بهی شدی چهره را بهی سار | درازش کردی حس را دراز
مربع مخالف نمودی خیال | مسدس نشان دور دادی ز حال
چو شکل مدور شد انگیخته | تفاوت نشد با وی آمیخته
نسبه بهر سو که برداشتند | نماش یکی بود بگذاشتند
بدین هندسه زآهن تیره مغز | بر افروخت شاه این نمودار نغز
نو بن از در آن آینه پیکری | بدست آوری آیین اسکندری
چو آن گرد روی آهن سخت شت | ز رویی درآمد ز خوی درشت
سکندر درو دید بس از گروه | ز گوهر بگوهر برآمد شکوه
چو از دیدن روی خود گشت شاد | یکی بوسه بر پشت آینه داد
عروسی که این بت آرد بجای | دهد بوسه آینه را رو نمای

18ᵃ Pe برسام 18 Pe L W سکرس
19ᵃ P سکرس O بدسن, V براسن
B بـ
19ᶜ Pe برسام کوبرست, L برسام سکر برست
P D V o آهن برست V سکر برست
20ᵃ Pe حنال
21ᵃ D بهبها L بهی سر چهرهٔ
24ᵃ نسبه B بهاب V V o W زهرسو
24ᵉ O B بود و
25ᵃ V آهن O I B سر L آهن سر
25ᵉ O I آن
27ᵃ B آهنس
29ᵉ P D V o بر روی
30ᵃ P L I D V V o آن
30ᵉ P Pe I V o بوسی B را آینه, E رهنمای,
D بوسه بر آهن روبهی
*V apr

هنوز آن رسومست اندر جهان
که هرکو نگه کرد بوسد نهان

ز دارا درآمد فرستادهٔ — سخنگوی و روشندل آزادهٔ
چو خسروپرستان پرستش نمود — هم اورا و هم شاه خود را ستود
چو کرد آفرین بر جهان‌پهلوان — شنیده سخن کرد با او روان
ز دارا درود آوریدش نخست — نداده خراج کهن باز جست
که چون بود کز گوهر و طوق و تاج — ز درگاه ما وا گرفتی خراج
ربودی چه دیدی تو در کار ما — که بردی سر از خط پرگار ما
همان رسم دیرینه را کاربند — مکن سرکشی تا نیابی گزند
سکندر ز گرمی جهان برفروخت — که از آتش دل زبانش بسوخت
کمان گوشهٔ ابروش خم گرفت — ز بدیش گوینده را دم گرفت
جهان دید در قاصد راه سنج — که از خوش دل مغزش آمد برنج
زبان چون ز گرمی برآشفته شد — سخن‌های ناگفتنی گفته شد *
فرو گفت لختی سخنهای سخت — چو گوید خداوند شمشیر و تخت
گرا در خرد رای باشد بلند — نگوید سخن‌های نا سودمند
زبان گو بگرمی صبوری کند — ز دوری کن خویش دوری کند
سخن گرچه با او رهاره بود — نگفتن هم از گفتنش به بود

24 Pe бр. 24б و O U L E бр
26б B با وی E , شنیده روان کرد باری روان
27б Pe بداده
28а و U L V B бр 28б V ما برگرفتی
29б B خط و
30а پیشینه P B ٠ دیرینه
32а L D V Vo B W ابرویش
33б مغرش B , خاش , بریخ E بسد
34а D V Vo نگرمی
*P арт

زبانی بپاسخ شد آهسته خیز
پس آنگه زبان کرد چون سع تیز

35а P فروگفت ناگفتنیهای سخت
35б D B چه , V که , D لخت , Vo تخت
36а B که‌گردر , خرد ٠ P سخن
37а O L W زبان گر 37б V ز دوروئی خویش
38 O бр 38, 39 D бр
38а B بادی بهاده بود
38б P نگفتن , E نگفتن , B نگفته , Vo نگفتش هم ارگفتنش

دریں باغ رنگیں درختی برست   که ماند از قفای سرون درست

* گزارش کن زیور تاج و تخت   چنین گفت کان شاه پیروزبخت

یکی روز فارغ دل و شاد بهر   برآسوده بود از هوسهای دهر

می ناب در جام شاهنشهی   گهی بر همی کرد و گاهی تهی

حکیمان هشیار دل پیش او   خردمند موبد خردخویش او

بهر ستی کامد از نالك چنك   سخن شد دستی در نمطهای سنك

بهر جرعهٔ می که شه میفشاند   مهندس درختی در او می‌نشاند

درخشان شده می چو روشن درخش   قدح شکرافشان و می نوش بخش

دماغ نوشنده را سرگران   ز نوش می و رود را مشکران

سرشک قدح نالهٔ ارغنون   روان کرده از رودها رود خون

رهی رحم کز رحمهٔ چون شکر   شود رود خشکی بدو رودتر

در آن بزم آراسته چون بهشت   گل افشان بر او زماه اردی بهشت

سکندر جهانجوی فرخ سریر   نشسته چو بر چرخ بدر منیر

11ª P رنگی
11ᵉ Pe جهای , P O L سرزین, V سر بن درست
*W apr داستان
12ª Pe O U L E B گزارش گر 12ᵉ E جهان
13ª و Pe 6p , B دل شاه بهر. 13ᵉ D هوسای
15ª P بیدار دل
15ᵉ Pe V پیش او , B کیش او خرد موبد او هنر
16ª , 16ᵉ , 17, 18ª , 18ᵉ , D 18ª , 16ᵉ , 17 , 16ª , 18ᵉ
16ᵉ در P V از
17ᵉ E D Vo بر او
18ª Pe درخشان, V درفشان, Vo چوچو , B رخشان درخش,
V درفش
18ᵉ شکر : Pe لشکر
19ª نوشنده را L نوشندگان
19ᵉ D Vo می , ز نوشین V 6p , B می و نوش‌را,
U می نوش و را
20ª L لاله 20ᵉ D کرد , B از دیدها
21, 22 L 6p
21ª رحم U V رحمه , رحمه Pe چشمه
21ᵉ شود O E B رود , D Vo . برو کند رود خشکی,
P رودبر , Pe O U E B دیده‌تر
22ᵉ U در افشان بر
23ᵉ Pe بر برخ

سکسو سهم مهر و آزرم را | حوش آورم کنهٔ گرم را

مگر شه نداند که در روز جنگ | چه سرها بُرندم در افصای رنگ

سک باحس یا کجا باحسم | چه گردنکشان را سر انداحتم

کسی کارمعایی دهد طوق و تاج | چو رنهاران چون فرسد حراج

ز من مصر ناید نه زر چواسس | سحن چون زر مصری آراسس

نس نانگاه مرا یا کجاست | نداں نانه ناید ز من مانه حواست

مسنکنر وسه مغرور کس | حرابی ماور در ایران زمس

ترا ملکی آسوده سداع و رنج | مکن ما ساسی در آن مال و گنج

مشوران نحودکامی انام را | قلم درکش اندیشهٔ حام را

ز من آنحه بر ناندت در محواه | چنان ناس نا من که نا شاه شاه

فرساده کس داسان گوی کرد | سحنهای حود را فراموش کرد

سوی شاه سد داغ بر دل کشان | شناسده چون برق آتش فشان

فرو گفت سعامهای درست | گرو سرو بن را دو نا گشت پشت

چو دارا حواب سکندر سسد | یکی دور ناس از حگر بر کشید

که بی سکهٔ زر حه دارا نود | که هم سکهٔ نام دارا بود

سدی دیسی داسان ناد کرد | گران شد نوشده را روی زرد

---

55 P бр

56b L چو Pe U E D V Vo دنقصای

58a Pe کر معابی , V کامعایی L رسد بحب و تاج

V B بحب و ناج

58e چون L کی

59a B ز من حنگ ناند

60a U L نارگاه 60e V Vo نان P ناںه حواسب , ۱ مایه حواسب

61a میگیر • E سرنگ , فسه P B کد • 61e L L I ناران

62a Pe بی‌داغ , L V بی درد و رنج

62e P بدان , L نان , V ملک و گنج

63a P L مسوران , U V بحودکام ,) آرام را

64a Pe زمن گنج برناندان , V آن محواه

U زمن گنج در ناند این حود محواه

65a L فرستاده چون این سخن

66a B بر دل کشند 66e B آتش کشند

67a P بدو گفت , V پیغامها درویش 67e D Vo B گران

68e O E B یکی باد سرد

69a Pe U که بی سکه اورا • 69e Pe سکه روی دارا

70e L B گرو

چه حوش گفت فرزانه پش بین　　رمان گوشتین است و تیع آهنین
ماشد محود ر کسی مرزمان　　که گوید هر آنچ آمدش بر زمان
گزارنده پر کیانی سرشت　　گزارش چس کرد ازان سرنوشت
که وقتی که از گوهر و تیع و ناج　　ر نومان شدی نش دارا حراج
در آن گوهرش گنج س ماندند　　ندی حایهٔ رز حدای آفرند
معش نکی حسروانی نساط　　که سده را ناره کردی نشاط
چو قاصد زمان تیع نولاد کرد　　حراج کهن گشته را ناد کرد
نرو نانک زد شهریار دلیر　　که تتوان ستد غارت از سد شیر
زمانه دگرگونه آس نهاد　　شد آن مرغ کو حانه ررس نهاد
سهر آن نسط کهن درنوشت　　ساطی دگر مالك را ناره گشت
همه سانه گوهر محرد ر سنگ　　گهی صلح سازد حهان گاه حنگ
نگردن کشی ر میاور نفس　　شمشیر ما من سحن گوی و س
ترا آن کفات که شمشیر من　　نسارد سر تحت تو زیر من
حو من سارگانی که برداشتم　　عنان حهان بر تو نگداشتم
تو ما آنکه داری چنان توشهٔ　　رهـا کن مرا درچنین گـوشهٔ
سر آنم مناور که عرم آورم　　نهم سحهٔ ما تو رزم آورم

39, 40 P، 6p 39ª فرزانه L داسدهٔ
40ª L V B مهرمان
41ª P سری I حس P ارس V B زان
42ª L L V گوهر سع D V o طوق و ناج
42ª مش P سوی
43ª V درس، Pe D V o گوهری، V ىل
43ª Pe I V حانه D V o نصهٔ
46 B نره سمر
47ª L دکرکون
48ª V کشت، سط V Pe کرد
49ª سارد L حوید، B سرد گهی گاه حنگ
51ª کفایت P بصور
51ª O سارد L ساند V دارد، E سرد سر تحت و
P سر تحت من V o سر سع تو
52 L 6p 52ª B حو ناهر بوای که من داشتم P، نارگاهی
52ª L عنانی
53ª Pe چنس 53ª B چهان
54, 55, 56, 57 B 56, 57, 54, 55
54ª L ىدانم
54ª L پنجگی، B آورم کینه گرم آورم – نحوش آورم کینه گرم آورم h nnn ..
نهم پنجگی ما تو رزم آورم

سیاره کهما ساور پسام   پیام آور از ند بگشاد کام
متاعی که در سکه حویش داشت   بیاورد و یک یک ورا پیش داشت
چو آورد و پیش سکندر نهاد   بپیام دارا زبان سر گشاد
ز چوگان و گوی اندر آمد نخست   که طفلی تو باری بدس کن درست
وگر آرروی نبرد آیدت   ز بیهودگی دل بدرد آیدت
همان کنجد ناشمرده فشاند   کزین بیش حواهم سپه بر تو راند
سکندر جهان‌داور هوشمند   درین فالها دید فتحی بلند
مثل زد که هرچ آن گریزد ز پیش   بچوگان کشندش بوان پیش حویش
مگر شاه از آن داد چوگان بمن   که تا زو کشم ملك در حویشتن
همان گوی را مرد هیئت‌شناس   بشکل زمین می‌نهد در قیاس
چو گوی زمین شاه ما را سپرد   بدین گوی حواهیم ازو گوی برد
چو زین گونه کرد آن گزارشگری   بکنجد درآمد در داوری
فرو ریخت کنجد بصحن سرای   طلب کرد مرغان کنجدربای
بیک لحظه مرغان درو تاختند   زمین را ز کنجد بپرداختند
حوابیست گفتا درین رهنمون   چو روغن که از کنجد آید برون

85а P نمام . 85б Pe سده , V بگشای
86а سگه OEBW سلة 86б و Pe U E D бр
87а و · Pe U бр , W آورده پیش , نهاد L فرستاد
88а L V بچوگان 88б D V Vo W ناس U محسب
90б L بی تو راند
91б PL درآن , V نالها , Pe O U L E V B فتح
92а D V Vo B W هرچه , Pe U L گریرد (L هرکان) که هرجا
92б P D V Vo B حویش (B برد) کشندن بوان سوی ,
L بحویش کشیدن بواش , E بحوش کشیدش بوای
93а E زان , L مگر داد از آن شاه چوگان بمن
93б V W بر حویشتن
94б شکل B سنگ , B بی قیاس
95б D V Vo باین , U D V Vo W حواهم ,
L بچوگان بحواهیم , B ازو گوی حواهیم برد
96а Pe U L اس , E او
96б P دگر داوری , L همه داوری , L باوری
97а Pe بسحن
98, 99 D тәкрар эдилир
98а O E B درآن . 98б D тәкрарда برانداحتند
99а درس B زمین . 99б Vo بد برون

محدمد وگفت اندر آن رهر حد   که افسوس بر کار چرخ ملند
ملک بین چه طلم آشکارا کند   که اسکندر آهنگ دارا کند
سکندر نه گر حود بود کوه قاف   که ناشد که من ناشمش هم مصاف
جهان پشهٔ را نحنك عقاب   کم ار قطره دان پیش دریای آب
سبک قاصدی را ندرگاه او   فرستاد و شد چشم در راه او
یکی گوی و چوگان نقاصد سپرد   قفیری پر ار کنجد ناشمرد
در آموحتش رار آن پیشکش   بدان سیه شد دل شاه حوش
سوی روم شد قاصد تیزگام   ز دارا پدیرفته تا حود پیام
ز ره چون درآمد بر شاه روم   فروزنده شد همحو آتش ز موم
سر افکنده در پایهٔ بندگی   نمودش نشان پرستندگی
حسیں گره کز سحن باز کرد   سحن را بچربی سر آغاز کرد
که فرمان دهان حاکم جان شدند   فرستادگان بندهفرمان شدند
چه فرماندم شاه مغرور رای   که فرمان فرمانده آرم بجای
سکندر نداست کان عذرخواه   پیامی درشت آرد از نزد شاه

71ᵃ کار L کاخ
73ᵃ P Pe D به حودگر بود , O E B سکندر اگر حود
73ᵉ Pe O U L E D V B
 , که با من بود (شود E) هم مصاف (درمصاف V)
 Vo چه باشدکه با من بود هم مصاف
74ᵃ P سخهٔ بط بچنگ , Pe سحه بچنگ , O سحهٔ را بچنگ ,
 U E سحهٔ را بحنگ , L پشهرایش حنگ ,
 D صعوه را بحنگ , Vo صعوهٔرا بچنگ, B حوحهٔرا بچنگ
74ᵉ O E V B قطرهٔ دان بدریای آب
75ᵉ چشم · L دیده · B W بر راه او
76ᵃ O شمرد
76ᵉ B قدری برو کنجد
77ᵃ رارآن B بعد ار آن 77ᵉ O D V Vo بان
78ᵃ Pe قاصدی
78ᵉ Vo برحود , L که باحود پدیرفته بدآن پیام
79ᵃ بر V سوی 79ᵉ V همچون
80ᵃ B افکند , V بر پایهٔ
80ᵉ V نموده , E سرافکندگی
81ᵉ بچربی , L بحوبی
82ᵉ P فرستندگان
84ᵃ B نیکحواه
84ᵉ Pe U L E V پیام , P Pe درست , آرد W رد

XXIV

لشگر کشیدن دارا بجنگ اسکندر*

بیا ساقی آن راوق روح بخش   بکام دلم در فشان چون درخش
من اورا خورم دلفروزی بود   مرا او خورد خاک روزی بود
چه نیکو متاعست کار آگهی   کزین بهتر عالم مبادا تهی
ز عالم کسی سر بر آرد بلند   که در کار عالم بود هوشمند
بیاری بپیماید این راه را   نگهدارد از درد بنگاه را
ندارد آن آلت از بار خویش   گرو روزی آسان کند کار خویش
مگس کول گرچه خوار آیدت   که هنگام سرما بکار آیدت
خری در گریوه ز سرما بمرد   که از کاهلی جامه با خود نبرد

---

*Pe U   ترتیب کردن دارا بر حرب
O   آگهی یافتن اسکندر از آمدن دارا بر سر او
L   لشگر آوردن دارا بجنگ سکندر
E   ترتیب دادن سکندر بر حرب دارا
D   آگاهی سکندر از لشگر دارای
V   ترتیب کردن سکندر بر حرب دارا شاه
Vo   بجنگ سکندر فیلقوس
B   لشگر آوردن دارا به مملکت روم
W   شتافتن اسکندر بجنگ دارا — ساقی نامه

1a P راوق راحت
1b Pe U دل , Pe درفش
2a O E آنرا D Vo ورا من خورم , P دهد
2b P دهد . B خورد — روزی hашинәдә بود
** W арт   اندرز   3 Pe бр
3a B چو
3b P گران
5a U به پیماید , B ساریچه بساید
5b L بگه دار این درد , E درد بنگاه را
6a P بدندارد , O بپدارد , U بپدارد
7a O مگس کلمی که خوار آیدت E , مگس بو گرمی چه کار آیدت
B مگس لباسی که خوار , D V Vo عار آیدت
7b V که در وقت سرما , O B سردی , E آیدش
8a Pe O L D V Vo بر گریوه W کسی بر گریوه , P V B سرما
8b جامه B رخت , L بار با خود نبرد
*** W арт   داستان

اگر لشکر ارکحد انگیخت شاه — مرا مرغ کحدحور آمد سپاه
پس آنکه قصری سپیدان حرد — بپاداش کحد مقاصد سپرد
که شه گر کشد لشکری زان قماس — سپاه مرا هم بدسسان شناس
چو قاصد حوابی چنس دید سحت — سشت حر حوش بر سست رحت
بدارا رساند ار سکندر حواب — حوابی گلوگیر چون زهر ناب
بر آشفت ارآن طیرگی شاه را — که ححت قوی بود بدحواه را
حهاندار دارا بدان داوری — طلب کرد ار ایرانیان ناوری
ز چین و ز حوارزم و عرس و عور — زمس آهس شد ز نعل ستور
سپاهی بهم کرد چون کوه قاف — همه سنگ فرسای و آهن سکاف
چو عارض شمار سپه برگرفت — فروماند عقل ار شمردن شگفت
ز حنگی سواران حانك رکاب — سهصد هرار اندر آمد حساب
حهانحوی چون دید کز لشکرش — همی موح دریا زند کشورش
سپاهی چو آتش سوی روم راند — کحا او شد آن بوم را بوم حواند
نارمس درآمد چو دریای سد — صبا را شد ار گرد او پای کند
زمس در زمس تا ناقصای روم — بحوشید دریا ملرزید بوم
علف در زمس گشت چون گنج گم — ز نعل ستوران سکافته سم
بی شاه اگر آفتابی کند — بهر حا که آید حرابی کند

101ᵃ Vo پس آن, B حرد قصری, E قدری زحسحاس حرد
102 P 6p
10_ᵃ D V Vo که گر سه D زین قماس, B بی قماس.
V لشگر زین قماس
102ᵇ E بدان سان, Vo برسسان
103ᵃ P حو قاصد سید آن سحنهای سحت
103ᵇ B حر, I بر حوش سهاد رحت حر 104ᵇ V چو
105ᵃ ارآن D Vo آن، O E \ B سرگی 105ᵇ بود D V Vo دید
106ᵃ دارا B داور L ار آن, E W در آن 106ᵇ E Vo ز ایرانیان
107ᵃ E ز عرس و غور و ار B و ز عرس و ز عور ز فارس و ز حوارزم و ز
107ᵇ Pe U L D Vo B سعل, V ز سم
108ᵃ و E V 6p
109ᵃ B درگرفت 109ᵇ شمردن B شیفتن — hашииэдэ арт گرفت
110ᵇ V آمد اندر 111ᵃ O جهاندار
112ᵃ L آن موم را, Pe راند بوم 113ᵃ Pe ز دریای
114ᵃ در O U E D V Vo بر, L تا, P ز ارمس زمین تا
115ᵃ E گشته، V چو 116ᵃ E آرد, V W تاند

سکندر چو دانست کان بد میغ — سندر برارد همی برق تیغ
فرستاد تا لشکر از هر دیار — روانه شود بر در شهریار
ز مصر و ز افرنجه و روم و روس — شد آراسته لشگری چون عروس
چو انبوه شد لشکر بی کران — عدد خواست از نام نام‌آوران
خبر داد عارض که ششصد هزار — برآمد دلیران معرد سوار
چو شد ساخته کار لشکر تمام — یکی انجمن ساخت بی رود و جام
ششستند سدار معران روم — نمهر ملك برم کردند موم
شه از کار دارا و پیکار او — سخن راند و پیچید در کار او
چنین گفت کین نامور شهریار — کمر بست بر جستن کارزار
چه سازیم تدبیرش از صلح و جنگ — که آمد ناویختن کار سگ
اگر بر بیاریم سع از نام — نمردی ز ما سربیارند نام
وگر ناج ستانم از ناجور — سیداد جود سنه ناشم کمر
کنارا کی از ملك سرون کم — من این زهری ما کیان چون کم
سرسم که اختر بدس طبرگی — بد اندیش ما را دهند چیرگی
چه تدبیر باشد درین رسم و راه — گرو کار ما برنگردد تباه
باندیشهٔ خوب و رای صواب — پدید آورند این سخن را جواب

24ᵃ Pe U شدی, B در تن, V برآمد, D درآرد
B سیح و تیغ
26ᵃ B اورمحه 26ᵇ Pe کشلری
27ᵃ Pe O B لشگری 27ᵇ B و نام از
28ᵃ E Vo W سصد
28ᵇ D B درآمد, U کمر سب بر حسس کاررار – 6.x 32ᵃ
29ᵃ, 29ᵇ B 29ᵇ, 29ᵃ
30ᵃ B مغران hашийэдэ 31ᵇ O B ارکار او
33ᵃ P سازم, Pe ار تدبیر, B: این تدبیر
33ᵇ Pe O U L E D V Vo این کار, ناوبرش, B بهپسم کنون کار
34ᵃ L اگرچه بیارم
35ᵃ Pe E اگر 35ᵇ E دارم کمر
36 B бр 36ᵃ U L E V Vo که
37ᵃ که B کر, U آخر, P O B: سرگی
37ᵇ P Pe حیرگی, E Vo حرگی
38, 39 E 39, 38 38ᵃ B باشم, L تدبیر, Pe رای
38ᵇ E ماراتگردد, P درنگردد, D کران کار بر ما نگردد,
Vo W کار بر ما نگردد
39ᵃ B براندیشهٔ, U L E راه 39ᵇ Pe O L آورند

گـزارنـدهٔ شـرح شـاهنشهی — چنین داد پرسنده را آگهی
که دارا چو لشکر بارمن کشید — تو گفتی که آمد قیامت پدید
بود آگه اسکندر از کار او — که آرد قیامت بپیکار او
رسیدنـد زنهاریان خیـل خیـل — که طوفان بـدریا درآورد سیل
شبیخون دارا درآمـد ز راه — ز پولادپوشان زمین شـد سیاه
پژوهندهٔ گفت بد خواه مست — شب و روز غافل شد آنجا که هست
براو شاه اگر یک شبیخون کند — ز ملکش همانا که بیرون کند
سکندر بخندید و دادش جواب — که پنهان نگیرد جهان آفتاب
ملـک را بـوقت عـنان ناقـس — ندزدی شانـد ظـفر یافتـن
پژوهـندهٔ دیـگر آغـاز کـرد — که دارا بچندان سپه ساز کرد
که آن را شمردن توان در قیاس — کسانیکـه هستند لشـکرشناس
سکندر بدو گفت یک تیغ تیز — کند پیه صد گاو را ریز ریز
یکی گرگ را کو بود خشمناک — ز بسیاری گوسفندان چه باک
سپهرا جـوانی چنان ارجمند — بلند آمـد از شهریار بلند
جز گرمتر شد همی هر زمان — که آمد بروم اژدهای دمان

9 B 6p 9a V چرخ شاهنشهی 9b L نوشیده
11a B که آمد
12a V بدریا B ,آتش V دریا برآورد
13a L جو حنحون درآمد سپاهی براه
14a O پژهندهٔ . L بدحواه و
14b L بد شد
15a B بدو شاه گر
16a Vo محندیده دادش , U محندند اسکندر اندر حواب
17a U فلك , P ماحتن , B طفر یافتن
17b V شاند ندردی , B عنان نافتن , P سدی شاندعنان‌نافتن
18b Pe نار
19a L از قیاس 19b P شمارنده را در دل آید هراس
20b E کند سیه , L کند یک جهان صیدرا ,
B کند صد پی , U کاروان زیره , V کاوه را زیره ,
O کندگلئرا ندان زیره زیر
21 W 6p
21a Pe U گرگ کورا , B گرگراگر
22a U E B جواب . 22b B پسند آمد
23a Vo زمان . . 23b L بروم همی , D V Vo W اژدهائی

ر حصم بو چون مملکت گشت سر — محصم اوکنی مای در به دلیر
سوری چس گرم در سد ماں — ره انجام را گرم بر کں عناں
کجا شاه را پای ما را سرست — دلی کو کرس داوری بر درست
ہمای شه را که بر هم زند — کرا زهره باشد که اس دم زند
بر آں ختم شد رحصت رهموں — که شه سش‌دسی بارد محوں
نگهدارد آررم تحت کناں — محوربری اول سدد مماں
سکندر چو در حکم آں داوری — ر اشکرکشاں یافت آں ماوری
بدستوری رحصت راسـاں — ملشکرکشی گشت همداساں
یکی رور کر گردش رورگار — بدست آمدش طالعی احسار
بعالی هماوں سرس راه — بفرمود کر جای حسد ساه
عناں باب سد شاه فرور حلك — مماں دسه بر کس بدحواه سك
ر شمشر بولاد چوں سر مست — سکسور گشائی کاندی بدست
ساهی حو رسور با سشر — ر عوعای رسور هم بیشر
نشاں حسه بود ار درفس بلند — که ماند ار فریدوں فرورمند
بوقتی که آبوقت سازنده بود — فلك دوساں را بوازنده بود

55ᵃ B ر حصمـ همه مملکـ
56ᵇ P سرىر
57ᵃ را ı e бр 57ᵇ B ربرسـ
58ᵃ L درهم 58ᵇ P آں
59ᵃ P بداں, W براں, Pe حصم
59ᵇ P باورد بش دسی محوں , E بروں
60ᵃ E بگه دار , P بگه دارم , V بحم کناں
60ᵇ B وی درسدد بحوربر , E او سدد , P سدی
61ᵃ B بر حکم , D اں 61ᵇ OD اں , L اں داوری
62 O бр , 62ᵃ , -ᵇ PeUE 62ᵇ , 62ᵃ
62ᵃ P بدستوری و
63ᵃ O ار . 63ᵇ LB طالع کامگار , V طالع رورگار .
PeOUDVo کامگار , L بامدار
64ᵃ OULE بعال ; B بعال هماوں ىتدسر راه E ساه
64ᵇ P حاىحسد
65ᵇ L ست , B سـ بر حوں
66ᵃ Vo شمشر , U بدحواه چوں پیل
67ᵃ PeOUE بد بیشتر , LDVo پر سشتر , V بل سشر
67ᵇ V سشتر
68 Pe که بود

حهاںدىده سراں ىىدارهوش / چو گمار گوىىده گردىد گوش
ماسح گشادىد ىكسر رىاں / دعا ىاره كردىد ىر مررىاں
كه سر سر ىا اس هماىوں درحت / كه ىامش ىلىدست و ىيروش سحت
ىاح و سحش حهاں ىاره ىاد / سر حصم او ىاح درواره ىاد
همه راى او هست چوں او درست / درىسى چه ىاىد ر ما ىار حست
و لىكں ر فرماں او ىگدرىم / ىحر راه فرماں او سىرىم
چىاں در دل آىد جهاںدىده را / هماں رىرگاں ىسدىده را
كه چوں كسهور شد دل كىه حواه / همه حار وحشت ىرآىد ر راه
ىو سر آتش كىه را ىر فرور / كه فرح ىود آتش كىه سور
ىو سرو ىوى حصم سد كهى / كحا سر كشىد سد ىا سرو ىں
كهى ىاع را وقت ىو گردست / ىواں در حساب درو گردست
ىىدساى اىں دولت ىارهعهد / عروس حهاں را ىر آراى مهد
ىداىدش ىو هست ىداد گر / ىىحد رعىت ر ىداد سر
چه ىاىد هراسىدں راں كسى / كه دارد هم ار حاىه دشمں ىسى
قلم در كش آس ىداد را / كه ىت كں ار حلق فرىاد را

---

40 Vo бр
40^a سدار EB ىىمار 40^b Pe گما L ىىده
42^a B ىسرى آں . O آں P ىاداكىى درحت L V ىادا هماىوں
42^b W كه شاحش Pe ىلىدست سروى ىحت L V سروى
44^a Pe رىاں
45^a L و راه , B و راى او Pe бр
46^a L آمد 46^b B همه
47^a سد Pe U رد
47^b P ىراه ىرآمد و حششش حار هماں Pe حار و حشت ,
V حارحست , B حار و حشتش W حوار وحشت ىرآمد ,
L درآىد ىراه
48, 49 O 49, 48
48^a D Vo كىه ار سر فرور
49^b L ىىد ار سرو
50^b ىواں P گهی , O ىواں , L ىواں , V حساى ىوارا ,
درو : EL گرو , B hашийәдә арт گرو
51^a OL ىىر عهد . 51^b E ر مهد ىرارى , Pe ر مهد
52^b E ىه پیچد , V كه پیچد
54^b ار Pe бр , V ىىداد را

XXV

رای زدن دارا با خاصگان خویش*

بیا ساقی آن آتش بوبه سور | باشکه معر مس سر فرور
بمجلس‌فروزی دلم خوش سود | که چون شمع بر فرقم آتش بود

**

حردمند را حوبی ار داد اوست | پباه حدا ایمن آباد اوست
کسی کو بدین ملك حرسند بیست | سردیک دابا حردمند ست
حرد بیك همسایه شد آن بدست | که همسایهٔ کوی باحردست
چو در کوی باحرداں دم ربی | به ار داستاں حرد کم ربی
درین ده کسی حابه آباد کرد | که گردن ر دهقانی آراد کرد
تو بیر ار بهی بار گردن ر دوش | ر گردن‌رمان سربیاری حروش
چو دریا سرمایهٔ حویش باش | هم ار بود حود سود حود بر تراش
بمهمانی حویش با رور مرگ | درختی شو ار حویشتن سار برگ

---

*P سحن گفتن فریبرر با دارا و فریب دادن
Pe رای ردن با حاصگاں حویش
U رای ردن دارا با حاصگاں
O لشگر کشیدن اسکندر بر حرب دارای بن دارا
L سحن گفتن فریبرر با دارا جهت پند
E آگاهی یافتن دارا ار لشگر سکندر
D آمدن سکندر بحنگ دارا
V مجلس ساحتن دارا شاه با حاصگاں حویش
Vo B احمن ساحتن (رای‌ردن Vo) دارا بحنگ اسکندر
W رای ردن دارا با بررگاں ایراں ـ ساقی نامه
1a W معر من ، باشگه معر من مغر من B مغربی
2 B 6p.
**W apт . اندرر
3a Pe U حرامنده ، Pe U ارياد
3a Pe ار ياد اوست
5 P 6p 5a آن L 6p , D Vo . راں
5a Vo که همسایه برکوی ، که همسایه کویی که با B
6a B باحردی
7a P O L Vo ره 7a P آباد کرد
8, 9 L 6p 8a B پا و سررا ر دوش 8a Pe برساند
9a B سوی حود میتراش ، V میتراش
10a Pe بترك

سی بر بر از کاویانی درفش   سمجوق بر زد پرندی منفش
صنوبر ستونی بپنجاه ارش   بپیراستش یافته پرورش
برو اژدها پیکری از حریر   که پیسه را رو بر آمد قیر
زده بر سر از جعد پرچم کلاه   چو بر کله کوه ابر سیاه
عروسکها بود پیدا ز دور   عقابی سیه‌پر و بالش ز دور
شد آن اژدها با چنان لشکری   سر بر چنان اژدها پیکری
جهان کرد از آشوب خود دردناك   ز بهر چه از بهر یک مشت خاك
ازین گربه گون خاك تا چند چند   شیری توان کردش گرگ بند
جهان یک نوالهست پیچیده سر   درو گاه حلوا بود گه جگر
فلك در بلندی زمین در مغاك   یکی طشت خون شد یکی طشت خاك
نوشته برین هر دو آلوده طشت   چو خون سیاوش بسی سرگذشت
زمین گر بساعت برون آورد   همه خاك در زیر خون آورد
بیفتد برین طشت فریاد کس   که بر بسته شد راه فریادرس
چو فریاد را در گلو بست راه   گلو بسته به مرد فریادخواه
به از پردهٔ خود حصاری کسی   بخاموشی خویش یاری کسی

70ª Pe پرندی , E درفشی , V درفش پرند
71ª Pe رسچاره رش , O U E D V Vo بر پنجاه رش , L بر پنجاه ,
B بر پنجه , W پنجه
72ª E بدو 72ᵉ P رأن
73ª B بر سر جعد
73ᵉ V حریر کله کوبی , O بر قلهٔ کوهی , B که بر حلهٔ کوه ابری ,
E قلهٔ کوهی ابری , U Vo کوهی
74ª E پیدا ابری 74ᵉ B بود بالش
75ª Pe U پیکری
76ª D Vo کرده راشوب خود گردناك , L او گرد ناك
Pe O U E V B گردناك
77ª D Vo کربن , گرنه P Pe U L E D B گونه , E تا چند و چند ,
Pe O U چند و چند
77ᵉ V پای بند
78ª E جهان چون , P O بیحده , U سجده ,
L: پیچیده , E Vo سچمده , D سجمده , V B پیچیده
79ª P Pe O U E D V Vo برلندی , P Pe U D Vo برمغاك
79ᵉ E خاك . ورز 80ª P L بدین 81ᵉ B برخاك
82ª P: طشت فریاد باید رکس , W دریں , V: دریں رس
83ª L برگلو . 83ᵉ L V بست بر مرد , D. بر مرد , B به بود فریاد
84ª B بردهٔ بودهٔ 84ᵉ E کاری کنی

سخنهای کس درنیارد بگوش — در آنکار بودند یکسر خموش
سخنه درار ربگهٔ شاوران — سری بود نامی ز نام‌آوران
فریرر نامی که ار فر و برز — تن خوشش بود و باروی گرز
سخت در آن انجمن گاه بود — ز احوال ششسه آگاه بود
ثنا گفت بر گاه و بر برم شاه — که آباد باد ار تو این برمگاه
مبادا تهی عالم ار نام تو — همان جشن دور ار آرام تو
گذشته سای من ار عهد پیش — چنین گفت با من در اندرز خوش
که چون کرد کیخسرو آهنك عار — خبر داد ارآن خام گوهرنگار
که در طالع رود ما تا به دیر — فرود اید اختر ز بالا بزیر
برون آید ار روم گردنکشی — زند در هر آتشکده آتشی
همه ملك ایران بدست آورد — سخت کمان بر نشست آورد
جهان گیرد و هم بماند بجای — سرانجام روزی درآید ز پای
مبادا که این مرد رومی‌نژاد — درآن فال افتد که هرگز مباد
به ار شاه بر بخ زند نام او — ببارد درین کشور آرام او
ساند کرو دولت آید بربخ — که مفلس جهان کوشد ار بهر گنج
فریبی فرستش که طاعت کند — بلك روم تنها قناعت کند

27ᵃ E بودند ، وران‌کار D گشسد
28ᵃ V دران ، B درار
28ᵇ Pe و نام‌اوران
29ᵃ Pe ز بیرور ، B ریرور, hашийәдә арт فرسرر ,
V فریدر نامی هنر ررك
29ᵇ P بن و ، B و گرر با رور و بود و خوشش و بن ,
V بود باروی گرك
31ᵃ V B و برساه
31ᵇ L ادا برا برمگاه ، B بوم‌گاه
32 E бр
32ᵃ V مبادا جهان خالی
32ᵇ V همه ، ار B ز ، V ار کام تو
33ᵇ B چنان ، P Pe ز اندرر ، V باندرر
34ᵇ V زان
35ᵃ رود P O L E D V Vo B ملك
36ᵃ L آید پدید ، Vo رام
37ᵇ P کمانی نشسـ
41ᵃ E Vo ساند
42ᵃ L فرسد ، W (فرستش) فرسد
42ᵇ سها O бр

چو سله ر برك كساں حورد كار　　همه ىں شد انگشت و قى كرد مار
گرارىده ر پيرى ار موىداں　　گزارش چىں كرد ىا محردان
كه چون شاه روم آمد آراسته　　همش ىىع در دست و هم حواسته
حىر گرم شد در همه مرر و ىوم　　كه آمد ىروں اژدهائى ر روم
ىىرحاش دارا سر افراحته　　همه آلت داورى ساحته
جهاىرا ىدىں مرده ىورور ىود　　كه ىىداد دارا حهاىسور ىود
ارو ىوم و كشور ىكىاركى　　ىسوه آمدىد ار ستمكاركى
ر دارا ىرىسى مىش حاسته　　ىمهر سكىدر ىىاراسته
چو داراى درىا دل آگاه گشت　　كه موح سكىدر ر درىا گدشت
ر ىىراں روشىدل راى رں　　ىرآراست ىهاں ىكى انجمن
ر هر كارداىى ىراىى درست　　درآں داورى چارهٔ كار حست
كه ىدحواه را چون درآرد ىشكست　　ىد چرح را چون كىد ىار ىست
چه افسوں درآمورد ار رهموں　　كه آىد ر كار سكىدر ىروں
چو در حىك ىىرورىش دىده ىود　　ر سرور حىكش ىرسىده ىود
ىكردىس درآں كار كس چارهٔ　　حوردش عمى هىچ عمحوارهٔ
چو داىسته ىودىد كو سركشست　　سوردىكى گرم چوں آتشست

11ᵃ P حورد ىر , Pe كداں , L ر كرم
11ᵃ L چوانگشت سد حمله فى ,
*W api داىماں
12ᵃ B كرارىده ىدىىرى , I كرارىده سد
1ᵃ I در مسىد و
16ᵃ L مرده B ىورور ىد 16ᵃ B حهىسور ىد
17ᵃ B ر ىوم و ركسور , L ىوم لشكر , Pe ىوم كسور
18 P op
18ᵃ Pc ىرىشى E ساحىه , B حواسىد
18ᵃ V دل آراسىه , B ىراسىىد
19ᵃ P ر داراى
20ᵃ V Vo روىىدل و
21ᵃ Pe چو داراى درىا دل آگاه گسب 6'x 19ᵃ ,
E D V Vo B W ىراى
21ᵃ Pe چاره آگاه گشب
22 O F B op 22ᵃ L چوں ىواں
23ᵃ F درآورد آں , B ىرآمورد آں , Pe آں رهموں
24ᵃ Vo چه
26ᵃ Pe سركدشب

جهان آنکسی راست کاندر سرد   پی مرد نگذاشت بر هیچ مرد
گرسنه چو با سر حاید کناب   هرنه برین رحمی آرد شتاب
نه بیگانه گر هست فررند و زن   چو هم جامه گردد شود جامه‌کن
چو شد جامه بر قد فررند راست   ناید دگر مهر فررند جواست
چو بالا برآرد گیاه بلند   سهی سرو را باشد از وی گزند
ز سد مرزگان ماند گذشت   سحن را ورق دزماند نوشت
که چون آزموده شود روزگار   ساد آمدت بند آموزگار
سگالش گری کو نصحت شنید   در چاره را در کف آرد کلید
شه از سد آن سر پالوده مغز   هراسان شد از کار آن پای لغز
و لیکن نکشت آتش گرم را   سر کوچکی داشت آزرم را
شد از کمهٔ رازن حشمناك   سحد چون مار بر روی خاك
گره زرد ابروی پیوسته را   گشاد از گره چشم دربسته را*
درو دید چون اژدها در گوزن   بچشمی که دور افد از سك وزن

53ᵃ U L D V Vo کو در سرد
53ᵉ P سارو سگذاشت ، O پی‌حویش ، B بر هیچ کرد
54 B бp 54ᵃ O حوگسنه که با ، P Pe سر ، L که با سر ،
E که با
54ᵉ V نعرین تر ، Vo نقرب برین ، رحمی Pe نعمت
55 P бp 55ᵃ F نه سگانه B نه سگانه و حویش و فررند
55ᵉ L E کن (L جامه) جامه گردد سود جامه
56ᵉ B مهر و پیوند جاست
57ᵃ W (برآمد) برآرد 57ᵉ D سرو باسد ازو درگزند
58ᵉ B درشاند
60ᵃ کو Pe B گر ، L چون
61ᵉ Pe O U E برکف ، W کف (بر) در ، L برکف آمد
61ᵉ E از کار و ورپای لغز ، هراسان ازکار ، B از کار و از پای
62ᵃ Pe U نکشت
63ᵃ D رای آن 63ᵉ V چو
64ᵉ B گشاده گره ، Pe حشم ، D حشم ، W (حشم) چشم ،
P O حشم سرسته‌را ، E برسته‌را ، V آهسته‌را
* Pe 63 чү бейт тәкрар эдилир
65ᵉ L V Vo بحشمی ، Pe بحشمی ، B رچشمی—hашийәдә арт
ون که از سك نگرنجد ون ، بحشمی . P O U V Vo سك و ورن ،
Pe سك وون

فریب حوش ار حشم ماحوش بهست   برافشاندن آب ار آتش بهست
مکن تکیه بر رور ماروی حوش   نگهدار ورن براروی حویش
بر آتش میاور که کین آورد   سکاهن بر آهن کمین آورد
اگر سهم شیری معتد ر شیر   حرون استری معرش آرد بریر
ناموس شاید جهانداشتن   وراسحاست رایت برافراشتن
برون آرش ار دعوی همسری   گر این پایه دارد کند سروری
هرآن حوکه با رر بود هم عیار   سرح رر آریدش اندر شمار
سنا شیر درندهٔ سهمناک   که ار نوك حاری درآید محاك
چو با کژدمی گرم کمی کنی   مس حردش ار حرده‌سی کنی
بیدیش ارآن پشهٔ نیش‌دار   که نمرود را گفت سربش دار

43a Pe U E V فریبی , E حشم
43б O B برافتادن , B – hашийәдә арт برافکندن ,
E درافشاندن
44a D بر رور و
45a O B باتش , L بداتش , E Vo برآتش
45б L سکاهن ناهن , O E B سك آهو بر آهو
46a P سمد , L براهد , E نهیبد , D بیمد
46б B همه روبهی معرس , L حرون روبهی
47, 48, 49 B 49, 47, 48
47a D V B ماند
47б Pe دراسحاسب ساند راب , O U E D V Vo وراسحاسب
48a E مارس سر دعوی , B بدان آردش دعوی
48б F کرین پایه داری , V گر اس پیش دارد ,
W کرین مابه (مایه) دارا , L سرسری , D سرودری
49a O هران ررکه با حو بود , B همان ررکه با حو بود در عیار ,
E کند , L کم عیار بود
49б B سرح حو
50a Vo درنده و حشمناك , D B حشمناك
50б B در افتد
51a D کرد کیمی کنی
51б L شوی حرد اگر حرد ;
Pe O U E D V Vo B (D V حرده) حرد اگر حرد
52a D اریں , B پیل وار
52б B کشت سر میش وار

اگر حود شود عرفه در رهر مار   محواهد بهلك ار ورع رسهار
ر رومی کحا حرد آندست رور   که کشتی برون راند ار آب شور
شوراند اورنگ حورشید را   بما کـــد حـای حمشیدرا
ماراح اســراں ســرآرد علم   برد تحت کیحسرو و حام حم
شکوه کیاں بیش ماند بهاد   قدم در حور حویش ماند بهاد
سك کست روباه ما رورمند   که شیر ژیانرا رساند گرید
ر شیراں بود روبهاں را بوا   محدد رمس ما نگرید هوا
بی دست کو مایهداری کند   چو لنگست کو راهواری کند
بوحود سك دابی که ما اس شکوه   ر ملك طمل رومی بیایم ستوه
بـدست علامـاں مستش دهـم   محوب شاناں شکستش دهم
هربری که ار سك ربوبی کند   حر پیر ما او حروبی کند
عقابی که ار شه گیرد گریر   گر افادش هست گو بر محیر
ملنگی که برسد ر روباه پیر   سوراد معرش سرسام سر
سبی کـه فـردا مـں سل رور   سرش چون سارم سم ستور
که ناشد ربوبی حراحی سری   که همسر بود ما ملند افسری

76[a] E عرفهٔ رهرمار
76[б] D برع , Pe V مرع, Vo سرع
77[a] B ر رومی نکی
77[б] W راند آب سور , V آرد , Pe آب тәкрар эдилир
78, 79 L бр 79[б] Pe حای حم
80[a] B پیش 80[б] V قدم بر در حویش
82 B бр
82[б] P بحسد , P ما سارد , V ما نگردد
83 P 90 чы бейтдәч сонра кетмишдир 83[a] B گر
84[a] Pe U L E B (L رس) دابی مرا اس , سکوه D گروه
84[б] بیابم L B ندارم
85, 86, 87, 88, 89, 90 P 93 чү бейтдән сонра кетмишдир
85[a] Pe O U L E B علاماں (U به سم) به سم
86 E бр 86[б] P حری
87[a] U گریرد گریر 87[б] , 88[a] , 88[б] V 88[б] , 88[a] , 87[б]
88[a] V سر
88[б] Pe سوراد , W شوراد , Pe سوفار سر , L V B سر
90 O бр
90[a] D Vo چه ناشد , B روباں حراح ·, Pe U E حراح
90[б] D Vo شود, W (شود) بود

که درمی چه نرم آهنی دیدهٔ   که پولاد حود را پسندیدهٔ
ممانی تمن مردی اهل روم   ره کوه آتش برآری بموم *
عقابان ماری و کبکان تحك   سر مار ماران درآرد سك
چه سدم کمر در مصاف کسی   که دارم کمر بسته چون او بسی
دلیری کند نامی این نادلیر   چو گور گرازنده نا شرزه شیر
سرش لیکن آنگه در آید بحواب   که شیر ار بش حورده باشد کباب
بود حایهٔ مرغ سحت و گران   نه با پتك و حایسك آهنگران
که داست کس کودك حردسال   شود با بزرگان چنین بدسگال
باوّل قدح دردی آرد بپش   گدارد شکوه من و شرم حویش
نحود سگ را رهنموی کم   که پیش ربوبان ربوبی کم

66ᵃ E آهس

66ᵇ V پولاد رومی , B اورا , W او (حود)را

67ᵃ B مرد آس روم

67ᵇ آتش D Vo آهن , W برآری (سدی)

* P D V Vo W арт

که برد (که برك W , که بر بو D Vo , بکو برحه V)سا کی کمی نادرا
هراسانی ار سد پولاد را

68 P O бр

68ᵃ L سارو و , B ساروی و , B بچلك .

68ᵇ Pe سر مارمارانرا , I سرىر یاران , L سرمارمانرا ,
Vo سرمار ماران D Vo درآید بحلك , E بحلك , W سك ,
V سر بادناان دراید سمك , B سرمار چون درساند سك

69ᵃ Pe که سدم

70 71, 72 P 76 чы бейтдән сонра кетмишдир

70ᵃ L بر من , D بر من آن , E V Vo B W آن

70ᵇ F چوگرك گرازنده نا بره شیر , B گرازنده نا بره شیر ,
D نا بد سر , P V ناسدشیر , Pe نا شوره سر , O L نا بره شیر

71ᵃ P سرکور آنگه , O E سر ملکش آنگه , B وسرسرکش آنگه ,
O U بحواب

71ᵇ حورده P کرده

72ᵃ U مرغ را سحت ران

72ᵇ Pe L نه چون پتك و , B سندان آهنگران ,
P حاسك همانکران

73ᵃ V که داندکه این

74ᵇ L ندارد

75ᵃ U L نیك .

75ᵇ ربوبان L بزرگان

مکش حر باندارهٔ حویش پای   که هر حوهری‌را پدیدست حای
قبا کوبه درحورد بالا بود   همان کار دردیده کالا بود
برا قبوب سری ار حای برد   کهن گشسکت ار سر رای برد
چو پیرکهن گردد آررده پشت   ر سره عصا به‌که گیرد بمشت
ر پیری دگرگون شود رای سر   فراموش کاری درآید بمر
ر پیران دو چیرست با رب و سار   یکی در ستوداں یکی در بمار
جهان بر جواناں حلك آرمای   رها کن فروکش بو بسرانه پای
بی مابوان کی سواری کند   سلیح شکسته چه ماری کند
سه به‌که برنا بود رانکه سر   مانحی کند چون رسد سع و سر
بهنگام حود گفت ماند سحن   کـه سوقت برباورد مار بن
حروسی که سکه بوا بر کشد   سرش‌را بکه مار ماند برند
زبان بد کن با سر آری سر   زبان حشك به با گلوگاه بر
سر سربان کو محون بر بود   بهست ار زبانی که سسر بود
زبانرا بگه دار در کام حویش   هس برمرن حر بهنگام حویش
زبان به که او کام‌داری کند   چو کامش رسد کامکاری کند

107a W به (گر) کو 107b V همان دان‌که دردیده
108b E گشتن , V گشتیب , L کهن گشت گیتی سر ار مای برد
109a Pe گردد , چو سیم B گشت
110a Pe O U B ریری بموبه شود ,
LEDVVo بعر (E پای (رای (DVo ریری بموبه سود (بود
110b PLE درآرد
111a OV ر پیری , B به پیری , P دو پیرند با برك و سار ,
O مار
111b V سودن , B در ستود آن دوم
112b VB (B بهپیرانه) فروکش ر پیرانه
113b Pe O L D V Vo B سلاح , W (سلاح) سلیح , کند D 6p ,
Vo دهد
114a O V : وربا
117, 118 P 6p
117a سد ˙ Pe 6p. , B با درآری
117b B زبان سد به یا , E Vo با , D با ,W با . Vo سر
118a E سری با زبان , کو B کر
119b O حر , برمکش Pe بر
120 O E 6p 120a U کامگاری
120b L چوکارش , P بود , W (بود) رسد , U کام داری

شبیده بر برمگاه کیان — مم ماح بر سر کمر بر میان
کرا یارگی کر سرگفت و گوی — ر من حای آبا کند جست و جوی
کلاه کیان هم کیانرا سرد — درین حر ن رومیان کی حرد
من ار تحمهٔ بهمن و بشت کی — کحا برسم ار رومی سست پی
ر روئین در و درع اسعدیار — بر اورنگ ورن مم یادگار
اگر بار گردد پیشیبه راه — برو رور روشن نگردد سیاه
وگر کشتی آرد بدریای من — سری سد افکنده در پای من
چو دریا ملحی حوانش دهم — ر حاکش سانم ماش دهم
ار آن ابر عاصی چنان ربوم آب — که بارد دگر دست بر آفتاب
سنیزنده چون روستائی بود — شکستش به ار مومیائی بود
حر ار رس رو بکه بالان کشد — که با رحت حر بده آسان کشد
من آن صیدرا کردهام سربلند — مش بار در گردن آرم کمند
بو ای معر بوسیدهٔ سالحورد — ر گستاحی حسروان بار گرد
به چابك شد ان چابکی ساحتن — کمندی نکوهی در انداحتن
چراعی بصحرا براوروحتن — فلك‌را حهانداری آموحتن

91a Pe شبید , U شستند , E شید . O L B شسنهٔ برمگاه ,
P D Vo بر تحتگاه , W (تحتگاه) بر برمگاه
92a V بارگی
92e B کند حای آبای من
93e V در حر , B درین حرأت رومان‌را سرد
94, 95 B бр
94e W چرا برسم
95a L و ر روئین ن و , Pe U V бр
95e Pe مم شهریار
96a L E ریپشیبه   96e L نگردد , D نگردد
97e Pe O U L E D V Vo افتاده , B افتاده برپای , W . (افتاده) افکنده
99a L عادی
100a Pe B روشنائی
100e B شکستی — hашийәдә арт . شکستی
101a E حر ار ریر   101e D سد
102a E ابی , D صیدرا .   102e B برگردن
104e B کمندی نکرمی , P برانداختن
105 O B бр
106e E گوهری , W گو(حو)هری , L بای

درحت کدو با به س رورگار کند دعوی همسری با چنار
چو گردد ر دولابهٔ باك سر رسن سه درگردن آمد ریر
کدوئست او گردن افراحته ر ساق گیاهی رسن ساحته
رسن رود پوسد چو باشد گیاه دگر باره دلوش درافتد بچاه
چو حورشد مشعل درآرد باغ پروانگی پش مرد چراغ
بهنگام سرپنحه روباه لنك چگونه نهد پای پیش پلنك
گره رابروی حویش برگوشه به که برگوشه بهتر کمانرا گره
باهستگی کار عالم برار که در کار گرمی نباید نکار
چراغ ار بگرمی بفروختی به حود را به پروانه را سوختی
حمر آمده وآتش اندر نور باشد ربان با دهن راه دور
شکست آورد بدها را کلند شکسته را کس شیمان ندید
به نکوست شطرنج بد باحس فرس در لك و پیل در باحس
سا رود کر رحم حوردن گسست که با رحمهٔ رودی آمد بدست
تو شاهی فاس تو افرون کسم حساب تو با دیگران چون کنم
سعطم دارا جهاندیده مرد سی گونه رین داستان یاد کرد

---

139 P 6p
139ᵃ V چوکردن , L آب سر , W مال (مالك)
139ᵇ L رسن بار , PeOUE آرد
140, 141 V 141, 140
140ᵃ Pe ر ساقی کیابی , O ر شاهی , U ر ساقی کیابی , P آحته
141ᵃ D روس , PeOULEDVVo که باشد
141ᵇ DVo دگر بارسن دلوش افتد
142ᵃ مشعل P نورش 142ᵇ E گیرد
143ᵇ U بهنك
144ᵃ DVVo درگوشه به 144ᵇ D که در
146ᵇ D پروانه سوختی
147ᵃ OEDVo آمد و آتش , L آمد ار آتش , V آمده آتش
147ᵇ E دهن با ربان , ODW ربان , V با دهان
148ᵃ L بد مارا
148ᵇ D شکیسده , Pe شکیسده کس باشد ندید
149ᵃ V چه بیکوست 149ᵇ و B 6p
150 P 6p 150ᵃ LE رحمه , DVVoW شکست
150ᵇ B زحمه و , OV رود , L روش , PeE آمد
151ᵃ LW کنم . 151ᵇ LW کنم
152ᵃ P تعلیم

ربان ررارو که شد راسـت مام — ار آن شد که بیرون نیاید ر کام
چو ار کام حود گامی آید برون — بهر سـو که حسد شود سـرنگون
سـا کسها که ماشـد بهت — بدیگر ربان ماندش مار گفت
نگفتن کسی کو شود سحت کوش — بوشـیده‌را درماند نگوش
سـحں به که ما صاحب ماح و تحت — نگویند سحبه نگویند سـحت
چو ریسکونه بدی سـی کرد شاه — بشیمان شد آن پیر و شد عدرحواه
حطرهاست درکار شاهان سی — که ما شاه حوشی بدارد کسـی
چو ار کسهٔ بر فروزند چـهـر — هررسـد حـود برمارسـد مهر
همانا که سوید شـاه آشـسـت — ماش در ار دور دیدں حوشست
صیحت موافق بود شاه را — گر ار کر حالی کند راه‌را
صیحت گری ما حداوند رور — بود تحمی افکنده درآب شور
چوآگاه‌گشـت آن صحت گرار — که ار ند او گرم سد شهریار
سـحں‌را دگر گونه ساد کرد — بشیرس ربان شاه‌را ماد کرد
که دارای دور آشکارا بوئی — محالف چه دارد چو دارا بوئی
که ماشد سـکندر که آرد ساه — ر دارای دولت سـاند کلاه
برا اس کلاه آسمان دوحسـت — سـتاره چراغ تو افروحسـت
کلوحی که ما کوه سازد نبرد — سـنگی توان رو برآورد کرد

---

121 B бр
121a V ربان را برارو ار آن گشت نام, P Pe O E D Vo راست کام
121b ار آن سد که V که بیهوده, L D بیامد, E نکام
122a P E D B آرد 122b V Vo B حسد, E حیسد
123, 124 Pe бр
123a U کمهائی, B که ماید
124a E نگفتن کسی گر, B کسی را بود, D Vo بود
124b P B دربیارد, W (بیارد) بیاید
125b U نگویند, Pe شحنه
126a Pe حر این گونه
126b V شد او بیر شد, و Pe U бр
128 O B бр
128a L چو ار گفتهٔ بد, چهر : D бр.
129a V همان دان که. 129b B در آن
130b گر B که, W (که) گر, Pe U گر ار کینه
131, 132 P 158-чи бейтдән сонра кетмишдир
131b L تحم, L V W درحاك
132a گشت O شد
134b Vo که دارا
137b U ران

XXV

نامه دارا باسکندر

مام سورك اسرد داد سحش — که مارا ر هر داش او داد محش
حداوند روری ده دسکیر — پناهنده را ار درش ناگریر
فروزندهٔ کوکب تابناك — بمردم‌کن مردم ار سره حاك
توانا و دانا بهر سودیی — که محش سىار محشودیی
ارو هر رمان روح را مانهٔ — حرد را دگرگونه پیرانهٔ
یکی را چنان یکی آرد پیش — که نامی ىسد در امان حویش
یکی را ىدست افکند کوه گنج — سحده هائی دهد کوه سنج
نه آنکس که کرد کاربح نافت — نه سعیی ىمود آنکه آن گنج نافت
کند هر چه حواهد برو حکم ىست — که حان دادن وکشتن اورا یکیست
ىشاىد سر ار حکم او ناقس — حر او حاکمی کی ىوان یافتن
درود حدا ناد بر ىدهٔ — که افکنده شد ما هر افکندهٔ
چه سودست کین قوم حق‌ناشناس — کند آفرین را ىعرىن قیاس
ىحائی که ىد حواه حوبی ىود — ىواصع ىمودن رىوىی ىود

1ᵉ B داشی داد , E داش آورد محش
2ᵃ U V Vo ده و
3ᵃ کوکب O V B گوهر 3ᵉ E سر
4ᵃ L دىدىی 4ᵉ Pe O U L V B : کند محش
5ᵃ V ارو روح را هر رمان , D پانهٔ
6ᵃ L سك
7ᵉ Pe O U L E میدهد (O U سحیدها) سحىدها ,
B سحىدهایی دهد پای ربح
8ᵃ P Vo کو ربح , Pe E کان گنج , L کو گنج , B ــ کان گنج
мисра үстүндә ربح
8ᵉ B بهستی , U اوکه , Pe Vo اوگنج ىاف
9, 10 Pe U бр , 9 B бр
10ᵃ B وی ىافتں 10ᵉ V چنو حاکمی , P چون ىوان
11ᵃ ىر D бр
11ᵉ D افکند , L سرافکندهٔ , B که افکند سر ما سرافکندهٔ
12ᵃ P U L E D V Vo ناحق‌شناس
12ᵉ Pe O B کند
13ᵃ Pe حوبی کند
13ᵉ Pe ربوبی کند

جهاندار دارای خوشیده مغز   شد برمدل زان سخنهای نغز
درآن تندی و آتش افروختن   کزو خواست مغز سخن سوختن
طلب کرد کاند ز دیوان دبیر   نگار آورد مشك را با حریر
دبیر نویسنده آمد چو باد   نوشت آنچه دارا بدو کرد یاد
روان کرد کلك شبه رنك را   سرد آب مانی و ارژنك را
یکی نامهٔ نغز پیکر نوشت   سعری نگردار باغ بهشت
سخنهائی از تیغ پولاد تر   زبان از سخن سخت سیاد بر *
چو شد نامهٔ نغز پرداخته   برو مهر شاهانه شد ساخته
رسانندهٔ نامهٔ خسروان   ز دارا باسکندر آمد دوان
بدو داد نامه چو سر بار کرد   دبیر آمد و خواندن آغاز کرد

---

153 P бр
153ᵃ خوشیده OEB خورشید, D Vo خوشنده, V شوریده
154ᵃ D اوختن.
154ᵉ سوخن Vo позу тмушдур
155ᵃ D Vo نک دبیر (Vo دراں) کاند دوان, V کاند برودی دبیر
155ᵉ Pe U V B ز حریر
156ᵃ D نوسند
156ᵉ Pe دارا و, E برو, V Vo باو
157ᵃ P B سه
157ᵉ P O L Vo ارسك را
158ᵃ Vo مغر, B مغر نیکو
158ᵉ O زمعری. P نگردار باغ از بیاض بهشت
159ᵃ P Pe O U L سخنهاء, V B سخنهای
159ᵉ از B бр
* P арт

بده ساقی آن جام جمشید را
شب تیره رخشنده خورشید را
میی کز فروغش شب زاغ چهر
ستاره عقیقی شود بر سپهر

160 P O B бр 160, 161 E 161, 160
161 L бр.
161ᵃ O E B چو نوشته شد نامهٔ
161ᵉ P بدرگاه اسکندر, Vo B روان, W. (دوان) روان
162ᵃ Vo: نامه که او سر

کمان شکی ر ربری ر سر | زره در بوردی بپوشی حریر

وگرنه چاسب دهم گوش پیچ | که دایی که هیچی و کمر ر هیچ

حذرکن ر حشم حگرحوش من | مباش ایمن ار حواب حرگوش من

محرگوش حفته مبین رسهار | کهچندانکه حسید دود وقت کار

بس شیرگردون جهان چون گرفت | که حرگوش ما ما بگردون گرفت

نوانم که من ما بو ای حام حوی | کمم محکی کردم آررم حوی

ولیك آن مثل راست باشد که شاه | به ار وقت حواری درافتد بچاه

بده حرمت ار ما سرکنمهرا | قلم درمکش رسم دیرینه را

نشاید همه ساله گرگیه دوحت | حر و رشته بکار شاید فروحت

مزن رحنه در حاندان کهن | تو در رحنه باشی دلیری مکن

محائی مباور که حسم ر حای | ندارد ر بشه با بیل پای

بملك حداداده حرسند باش | مکن راهبی چیك شیران تراش

کلاغی لك کبك درگوش کرد | لك حوتشن را فراموش کرد

بسار امحمن کاتحم آمد فرار | فرشته در آسمان کرد بار

28ᵃ , 28ᵃ B 28ᵇ , 28ᵃ

28ᵇ V سوسی E . در بودی و بوشی

29ᵃ دهم E کمم 29ᵇ Pe U که دایی بوهیچی و

30ᵃ E حگرسور . 30ᵇ من Pe E бр

31ᵃ V Vo بحر گوس , O مس وف کار

31ᵇ L حصد , E دو در وف کار (V دود و) , O دود رسهار

32, 33 O 33, 32 32 W нәһагда кетмишдир

32ᵃ B مس 32ᵇ E که حورسند ماکه نگردون , B حوگردون

33, 34 P 36 чы бейтдән сонра кетмишдир

33ᵃ W نوانم که ما من ما نو ای 33ᵇ L کمم آسبی

34ᵃ P L ولی آن مل راسب گردد , O ولی اس , B آمد که ساه

34ᵇ حواری ا کاری

35ᵃ L سر حرب و ار ما , B ارمن , Vo راه

36ᵃ P V سال

36ᵇ E V حرد , D B حرو , Pe E نکاره , P نتوان فروحب ,
E V ماند , W ماند (ساند)

37ᵃ B چو در

38ᵃ P L مباور (L براتم (بدانم

39ᵃ B حدا داد . 39ᵇ Pe V راهبی

40ᵃ L کبك را گوش 40ᵇ را D бр

41 P бр

نکو داستانی زد آن شیر مست — که با زیردستان مشو زیردست
تو ای طفل ناپختهٔ خام‌رای — مزن پنجه در شیر جنگ‌آزمای
بهم پنجهٔ با مست مار کو — سپاهت کجا با سپهدار کو
چو کژدم بوئی مارجوئی کنی — که با اژدها جنگجوئی کنی
اگر کردی این جوی ماران رها — وگرنه من و سع چون اژدها
چنانت دهم مالش از سع سر — که با مرگ خواهی ز من با گریز
سرحشنده آذر ماساورند — خورشید روش مجرح ملد
بیزدان که اهریمش دشمنست — مرردشت کو خصم اهریمنست
که از روم و رومی تمام نشان — شوم بر سر هر دو آتش‌فشان
گرفتم همه آهن آری ز روم — در آتشکه ما چه آهن چه موم
ز رومی چه برخرد و لشکرش — بپای سوران برم کشورش
گر آری خروارها درع و ترك — کجا ماشدت ترك یك سد ترك
مگر تیر ترکان سمای من — خوردی که سدی سوغای مر
سری کوکه سرمحش دارا کنی — نه از بس دارا مدارا کنی

---

1 [a] UB ناپخته و ۱۰ ، بوئی
15[a] Pe ، بر شیر . L ، با سپر . W شیر (با) در
16[a] B ، پنجگی . V ، مارکوی . B مارکو
16[b] EW ، کجا و سپهدار . V ، سپهدار کوی کجا و سپهدار
17[a] بوئی L B ، بوی ۱ ، بوسی . P ، سی‌مارحوسی . Pe ، بوئی حوئی . O حوبی
18[a] I B ماری
18[b] PeUD۱۱۰ ، وگربی . W (ه) وگربی ، ۱ چو
19[a] از U6p , Pe ، سع و . سر D 6p
19[b] L ، که با امن ۷ که حود مرگ
20[a] آذر P ، آتش . W (آتش) آذر Pe ۱ ماساد زند
21[a] PODLUEV۷o ، اهرمش . D دمست
21[b] V ، بدرشت . Vo ، برر شت ، PPeOUI DVVo اهرمن
23, 24 PLDVVo 24, 23
23[a] آهن P آتش
23[b] PO ، چه . درآتش‌که مارا . E درآهن‌گه ما
24[a] E ، از رومی و چه برخرد
24[b] برم B کشم
25[b] B ، یك . کجا ماشدت برل . E سد
26[a] L یکی تیر
26[b] OB ، بیغمای . V ز غوغای
27[a] E ، سرت . 27[b] Vo ، مدار

در اندازهٔ من علط سودهٔ   تو ناروی نهس بیمودهٔ
حداوند ملکم بپوند حویش   مشو عاصی اندر حداوند حویش
بشیمان کون شو که چون کار نود   ندارد پشیمانی آنگاه سود
حوانی مکن گرچه هستی دلیر   منه پای گستاخ در کام شیر
درشتی رها کن سرمی گرای   ر حانم منر نا سانی نحای
شدی نمارت نرم کشورت   نحواهش دهم کشوری دیگرت
من ار ناکنی هستم آنکوه سنك   که در حشش آهسته دارم درنك
محبان مرا نا محسد رمس   همس گفتمت نار گویم همس
چو حوانندهٔ نامهٔ شهرنار   بپرداحت ار نامهٔ چون نگار
سکندر نفرمود کارد شتاب   سرای نوشته نوسد حواب
دنر فلمرن فلم نرگرفت   همه نامه درگنج گوهر گرفت
حوانی نوشت آنجنان دلسند   که نوسد دستش سپهر نلند
چو نرسته شد نامهٔ داوار   رساننده را داد تا برد نار *
نـ ـر آمد و نامه را سر گشاد   ر هر نکته صدگنج را درگشاد
فرو حواند نامه ر سر تا نن   نرآموده چون در سحن در سحن

58а P حود من
58б Pe U ساری , E که ناروی , D Vo B W ساروی , B نهپیمودهٔ
59а P نه سوند و , O نه پیوند و
60б P شمانی آنگه ندادرت سود
61б W در (نر) کام
62а P ر نرمی درای , Pe L V در آی
63, 64 P 64, 63
63а O L E B ر ندی , V نه‌یسی نمارت . 63б E V W کشور
65б P Pe U D V Vo همس گویمت , L همس گویم و ,
B نار گفتم , O نار و
66а Pe حواسده ند , U حواسده شد , Vo نام
66б Pe O U D Vo آن نامهٔ , B اس نامهٔ , W ار (آن) نامهٔ ,
V آن نامه چون رورگار
67а D نفردکارت . 67б P سرای شیده
68а B درگرفت 68б O E D V B درگنج و . 69б P نوشند
*P арт

بیا ساقی ار نهر دفع حمار
دوای دل دردمند ار حم آر
شرابی نمن ده که مستی کنم
بدان آب آتش‌پرستی کنم

71б P گنج گوهرگشاد , E گنج دربرگشاد , O ر هرگنج صد نکته‌را

بدانم که دیهیم کیخسروی ز فرق که خواهد گرفتن نوی
زمانه کرا کار سازی کند ستاره بجان که یاری کند
ز خاکی که بر آسمان افکنی سر و چشم خود را زبان افکنی
منم سر دگر سروران پای و دست سر خویشتن را چه باید شکست
طپانچه بر اعضای خود مزنی سر خیره بر پای خود میزنی
غرور جوانی بران داردت که گردن بشمشیر من خاردت
خلافم نه تنها ترا کرد پست بسا گردنان را که گردن شکست
مرا رسد از خسروان عجم سر تخت کاوس و اکلیل جم
بسختی کشی سخت چون آهنم که از پشت شاهان روئین تنم
ز باران کجا برسد آن گرگ سر که گرگینه پوشد بجای حریر
ز دارنده نتوان ستد تخت را نشاید خرید افسر و تخت را
گر اسفندیار از جهان رخت برد بنامهٔ من بهمن سپرد
وگر بهمن از پادشاهی گذشت جهان پادشاهی بمن بازگشت
بحز من که دارد که کار زار دل بهمن و زور اسفندیار
بمن میرسد باروی بهمنی که اسفندیارم بروئین تنی
نژاده منم دیگران زیردست نژاد کیانرا کی آری شکست

42ᵃ L زرتخت , V بفرق   44 E бр
44ᵃ Pc D V Vo B خود در زبان , W خود در (را) زبان
45 B бр — əвəзиндə 49 чу бeйт кетмишдир
45ᵃ V бр — əвəзиндə 48ᵃ тəкрар эдилмишдир
46, 47, 48 P 50 дəн сонра кетмишдир
46ᵃ B باعصای   46ᵃ V در پای
47ᵃ W بر (بد) ان , P O U L V B آردت
47ᵃ E B شمشیر مخاردت
49ᵃ D سرو , Pe اکلیل و کاوس و جم
50ᵃ E V روئی
51ᵃ Pe U ز پیران , L ز باران
51ᵃ بوشد Pe бр , I باشد
52ᵃ V برد بخت را , P بخت , Pe O بخت , U بخت
52ᵃ V بخت , O بخت
53ᵃ برد E امد   53ᵃ I من خود , Vo • بهمن
54, 55 Pe бр   54ᵃ B اگر
55ᵃ V که دارد тəкрар эдилмишдир
56ᵃ D Vo نمی ور شد , V نمی نه رسد , B نمی در رسد
56ᵃ V برویی   57ᵃ D پا و دست
57ᵃ V B که آرد , W که یارد , Pe L D بدست

حرد دانش‌آمور ىعلم اوست دل ار داعداران ىسلم اوست
ىر ار حکمت و حکم او شد جهان ىحکم آشکارا ىحکمت ىهان
فرشته برابرا ىرىں ساده دشت ارو آمدں هم ىدو ىار گشت
دل و دىده را روشناىی ىدوست مرا و ترا پادشاهی ىدوست
ر فرماں او ىست کس را گرىر حدا اوست ما ىده فرماں ىدىر
مرا گر کىد در جهاں ىاحدار عحب ىست ار ىحششں کردگار
ىو ىىر ای جهاىدار فرورىحت ىه کىر مادرآوردهٔ ىاح و تحت
حدا دادت اىں چىره‌دستی که هست مشو ىر حداداد‌گاں چىره‌دست
سپاس حدا کں که ىر ىاسپاس ىگوىد ىىا مرد مردم‌شىاس
مبادا ىهشاری و ىهىشی کسی را ر فرماں او فرمشی
مرا گر حداوىد ىاری دهد عحب ىست گر شهرىاری دهد
ىوانم که گردں فراری کىم ىشمشىر ىا شىر ىاری کىم
ىسع افسروگاه حواهم گرفت ىدىں اژدها ماه حواهم گرفت

11ᵉ P که ار
12ᵃ و Pe U E V бр
13 P бр
13ᵃ B ىراىد ىدىں , W ىر(در)ىں , Pe U ساردىسـ ,
D ىهں دىسـ
13ᵉ V ارو ماىد و هم Pe U آمد و هم , O L D \o ىاو
14ᵃ \o دىده روشناىی , B دىده و روشناىی , P ىادساهی ,
W اروىسـ
14ᵉ P روشناىی اروىسـ , W اروىسـ
15ᵉ B اوىسـ و , E حداوىسـ
16ᵉ B ارکردهٔ
17ᵉ E ىه ار , W ىه‌کىر (ار) , Pe آوردی اىں
18ᵉ O U E D مشو ىا , W مشو ىر (ىا)
19ᵃ P سپاس ار حدا داں , E سپاس ار حدا , که V бр
19ᵉ D ىگوىم , L B ىاسىاس (ىاسپاس (B ىاسىاس ىامردم — B мисра
үстүндә مرد اردشىاس , W مردم (ارد) شىاس
20 E бр
20ᵉ V سرکشی
21ᵉ L V اگر
22, 23 D 23, 22
22ᵃ L B ىدانم
23ᵃ B حاه
23ᵉ U ىداں , D ىاں , Pe U مار

XXVII

حواب نامهٔ دارا از پیش اسکندر*

سر نامه نام جهانداو باك — براربدهٔ رستنیها ز حاك

ىلندی ده آسماں ىلند — گشاىدهٔ دیدهٔ هوشمند

جهاں آورں ور جهاں بی‌ىار — بهنگام سجارگی چاره سار

رمس را بمردم برآراست چهر — کمر ست گردش ز گرداں سپهر

بیام رمس را شمشیر آب — براوروحت چوں چشمهٔ آفتاب

حداوىد بی ست ىدگی — به ىری دروں به پراکندگی

ىکی کو به ملىدهٔ هر ىکست — همه هستی ار ملك او اندکست

وی حجت ار هر چه گیری شمار — ىری حاحت ار هر چه آید ىکار

مرا و برا ماىه ىاىد ححست — که ىا رو سارىم چیری درست

هرآیح آورید او ىاساب ست — ىدر ىاوں عمل را ىاب ست

---

*P E D \ o B حواب نامهٔ دارا ار سکندر,
Pe دارا رد اسکندر نامه حواب,
U \ (\ apr سه) بدارا سکندر نامهٔ حواب
L دارا ار فیلفوس نامهٔ حواب,
W اسکندر حب ار دارا نامه پاسح,

1ª L E D رستنیهای حاك

3ª L بهگام چاره گری

4ª E ساراست

4ª O برآراست گردش D سپه , Vo کمرسته اس س ,
B کمرسته گردش ز گردوں

5ª P شمشیر و

6ª U بی ست و

6ª Pe بی ر وی , L به ر وی E به دوری , W به سری ,
B ربوبی دروں پراکندگی

7 B 6p 7ª I ىکی کو ىماىدهٔ

8 P 6p

8ª L گرد

8ª B بوی حاحت

9 B 6p 9ª Pe سارم , U سارىم , L سارىم

10ª U D Vo هرانچه , Pe و هرانچه آفرید,
B هر آنچه آفرید ىاساب

10ª O L E D Vo B ىافتش ,W (یافتش) ویافس P بپای بیست, U ىاب ست

بو مردی و می مرد وقت سرد بمردی پدید آید ار مرد مرد
من آنکه عنان بار سجم ر راه که یا سر نهم یا سانم کلاه
چه پیداشی در حهان سست کس حهاندار سها تو باشی و بس
بهر ربر برگی شانده است بهر منزلی راه یاسده ایست
بماری چو من مهره‌باری مکن سرد آر و سرنك ساری مکن
ر ملك‌من اقطاع‌من مدهی برات سهل ار بمن میدهی
بسراب دادن شاند بمش که یاند درو قطرهٔ حون حویش
مرن سش ارس لاف گردنکشی که حاکی نگوهر نه ار آتشی
بارام و ندی رهاکن ر دست که الماس ار اررر باید شکست
همان ششهٔ می‌که داری بحنك نگهدار و مستز ما حاره سنك
حهانی چس پر ر هط سد ر طوفان آتش نگهدار بید
باسودگی عش حوس مگدار حهانحوی را ما حرت چکار
نکی داد ساعی نه ستوشهٔ ندادش ر باع آندگر حوشهٔ
رنون بر ر من صدی آور برر که چربی محرد ر پهلوی شر

41ᵃ V سر دهم
42ᵃ P L تو سداستی
42ᵇ D حهاندار ساها
43ᵃ W (و بالا) ربربرگی , L رسانده است
44ᵇ U E نهٔ مرد سرنك , V B سرنگ (B سروار) سردار
Pe دردار سرنك , Vo سرد آر سرنك
46ᵃ B به بیع آب , B به دسش
46ᵇ B که بیند , D در , V که سد درو قطره ار
47, 48 D 70 дән сонра кетмишдир
47ᵇ W (به) به
48ᵃ و U бр
48ᵇ ار Pe U D Vo ر , Pe L W باید , O گیرد , E بارد ,
B دآرد
49ᵃ می E من , چنك L بدست . 49ᵇ سنك L دست
51ᵃ V Vo برآسودگی , حوش . L حود
51ᵇ P V با حریره , Pe U حریحریر , L باحصوم ,
D Vo با حریده B با سیره
52, 53 P 53, 52
52ᵇ E رباع دگر , Pe بباع اس دگرگوشهٔ ,
U اس‌دگرگوشهٔ , V گوشهٔ , W (گوشهٔ) حوشهٔ
53ᵃ Pe صید , E آرد

نحواندی ر ناریح حمشید شاه — که آن اژدها چون فرو برد ماه
فریدون بدان اژدها باره مرد — هم از قوت اژدهائی چه کرد*
بدارندهٔ آسمان و رمین — کرو مایه دارد همان و همین
حدائی کرو هرکه آگاه ست — حرد را بدان بیحرد راه ست
براه نیاکان پیشس ما — که بودند پیغمبر دین ما
صحف براهیم ایرد شناس — کران دین کم بیش یزدان سپاس
که گر دست یابم بر ایرانیان — برم دین زردشت را از میان
به آتش گذارم به آتشکده — شود آتش از دستم آتش رده
چنین رسم ناکرده و راه راست — ره ما و رسم نیاکان ماست
برین مشک حاشاك نتوان فشاند — که بوی حوش مشک پنهان نماند
کسی راست حرما ز نحل بلند — که بر نحل حرما رساند کمند
بستان گلی راست گردن دراز — که بوئی و رنگی دهد دلنواز
ز گوران سزاوار گوری بود — که با فحلش دست زوری بود
ز شیران همان شیر حورزیر — که دندان و چنگش بود سربر
دو شیر گرسنه و نکران گور — کتاب آنکسی راست کو راست زور
دو بلند حرطوم درهم کسان — ز بردن یکی برد خواهد نشان

24ª Pe نحواندی و ناریح , U نحواندی نو
24ᵉ L چون سرد ر ماه
25ª Pe U L D V Vo بان , B دوش مرد
*P 33 кетмишдир
26ª Pe برارندهٔ 26ᵉ V همآن و
27ᵉ D V Vo بان
28ᵉ D بود
29ᵉ D کرین , Pe U کند , P اىردسناس , Vo شناس
30ª که‌گر Pe اگر , P U L D Vo نایرانیان
30ᵉ V Vo زرشت
31ᵉ V سود ار دو دستم چو , Pe U دست
32 Pe ره‌گاو رسم
33ª V بران , B بدین شکل , B نشاند 33ᵉ مشك D бр
34ª P Pe V Vo حرمای نحل 34ᵉ Pe O U گرند
35ª D B W گردن فرار
36ᵉ B که با پنجهٔ
37ᵉ و: U D бр
38ª B گرسنه دو شیرست , و Pe U бр , E یك بای
39ᵉ P ببرد , زبرد B بود — мисра үстүндә арт برد

بوگر هوشاری به من بحودم همان هوشارم همان بحردم
گر افکند بر کار بو بحت بور من از بحیاری بم بر دور
جهان گر ترا داد کاری بدست مرا بر دستی درین کار هست
ترا تاج باور مرا تیغ بار منم بیغرن گر توئی تاجدار *
مزن تکیه بر مسند و بحت خوش که هر بحت را بحتهٔ هست پیش
مبر گنبد کوه را سنگ ست مگو سنگ را کی درآمد شکست
چو آرد زمین لرزه ناگه نبرد برآرد باسانی از کوه گرد
چو دوران ملکی بپایان رسد بدو دست خوبنده آسان رسد
جهان چون باشد بحان آمده بی و بوئی در میان آمده
حراس با مت هیچ واخواست نیست کدرنك برازو دوس راست سست
بهم سنگی حود مرا بر مسنج که از اژدها بهمن آمد برنج
گرم سنگ وآبی نی در خواب چوکوه افکنم سنگ حود را درآب
زره بوشم از تیغ باری کبی کمر بندم از صلح ساری کبی
بهرچ آن بمانی بو ازگرم و سرد بدستبدهام راشی و سرد

72ᵃ V درکار , Pe بحب بار , V B روز
72ᵇ D بحتیار, Pe سم بحب بار
74ᵇ O کو
* P 83 кетмишдир
75 L бр 75ᵃ و V бр
76ᵃ D را با سنگ 76ᵇ V ربك را B һашиҹәдә арт آرد
77ᵃ V برآرد , B چو باید , B لرزه‌گاه , L سرد
78ᵃ V . دوان , Vo B رسید
78ᵇ D V Vo برو , Vo B رسد
79ᵃ B چو باشد
80ᵃ B وامست , W ارمست
81ᵇ Pe U که چون اژدها , P اید, D آرد, Vo آید,
W آمد (آید)
82, 83 O E B 83, 82
82ᵃ L اگر گرم , B آب و مشگی , V سنگ و رنگی ,
B гарм سنگ و آبی نهی در حواب · һашијәдә ـ جباب
82ᵇ P برآب
83ᵃ W : ری (با) یا
84ᵃ L D Vo W بهرچه, B بهرچه بمانی
84ᵇ B پدبرفته‌ام راستی و, D ور سرد ازآشتی, V آشتی و,
Pe U Vo ور سرد

شاخی چه باید درآویختن — که نتوان ازو میوهٔ ریختن
تمای شه آنکه آید بدست — که بر روی دریا نوان پول بست
چه باید غروری سرآراستن — نه بر جای خوش آرزو خواستن
چو بهمن جوانی بران داردت — که بند اژدهائی فروباردت
زند دیو راهت چو اسفندیار — که با رستم آید سوی کارزار
چو با دیو دارد سلمان نشست — کند باوه انگشتری را ز دست
بترس از غلط کاری روزگار — که چون ماهئی را غلط‌کرد کار
حسابی که باخود برانداختی — چنان شست باری غلط باختی
عنان بارکش زین تمای خام — که سیمرغ را کس نیارد بدام
ز زنگی نهٔ آدمی خوار بر — نه از بربری مردم آزار بر
بس با بهنگام کین گستری — چه خون راندم از زنگی و بربری
مدارا کن از کین‌کشی بار گرد — که مردم نیارارد از سکمرد
نه من بستم اوّل بدین کین کمر — تو افکندی از سلهٔ مار سر
محور بر من لشکری ساختی — شبیخون کمان سوی من باختی
بدان تا بهم برزنی جای من — ستانی ز من ملك‌آبای من
مرا نیز بایست برخاستن — کمر بستن و لشکر آراستن
سپه راندن از ژرف دریا برون — کشیدن شمشیر دریای خون

54ᵃ D میوه ازو
55ᵃ Pe O U L E B ساه , I آنگاه
55ᵉ Pe نواندگسست , U L D Vo سد سبت , V بل سست
56ᵉ حوش V حود
57ᵃ B بدان 57ᵉ F سرارودت , V بروباردت , B سحان داردت
58ᵃ I ز دیو 58ᵉ D V Vo آید
59ᵃ B چو باد بوآرد , Pe U L E آرد , L شکست
59ᵉ D V B انگشتری
60ᵉ ما D تو 61ᵃ P که از خوش برساختی
63ᵃ E ز زنگی سی , V حوارهٔ . 63ᵉ B ز بربر نهٔ
64ᵃ V کین آوری , Vo کشمری
65ᵉ E W بیارارد آزاد مرد 66ᵃ Pe ستم من , D V Vo بابی
66ᵉ E سکهٔ , V سلهٔ
67ᵃ D محور 67ᵉ سوی E پیش
68ᵃ E بری
69ᵃ L برساختن
70ᵃ E راندن ژرف 70ᵉ P L D Vo ز شمشیر

خرامیدن لاجوردی سپهر * همان گرد بر گشتن ماه و مهر
مپندار کز بهر بازی گریست   سراپردهٔ اینچنین سرسریست
درین پرده یک رشته بیکار نیست   سر رشته بر ما پدیدار نیست**
که داند که فردا چه خواهد رسید   ز دیده که خواهد شدن ناپدید
کرا رخت از خانه بر در نهد   کرا تاج اقبال بر سر نهد
گرازندهٔ ملک و سدهای خاک   سخن***گفت ازان پادشاهان پاک
که چون صبح را شاه چین بار داد   عروس عدن در بدیدار داد
رسیدند لشکر بجای مصاف   دو پرگار بستند چون کوه قاف
خسک بر گذرگاه کین ریختند   قبان خروشیدن انگیختند
یرک بر یرک سو بسو در شتاب   نه در دل سکونت نه در دیده خواب
ز بسیاری لشکر از هر دو جای   فرو بست کوشنده را دست و پای
دو رویه ستادند بر جای جنگ   نمودند بر پیش دستی درنگ
مگر در میان صلحی آید پدید   که شمشیرشان سر نباید کشید

---

*W арт اندرز و حکمت
3ᵃ B روان—мисра алтында арт. همان, Pe O E B گردبرگردش,
U گرد برگردش از
4ᵃ Pe گری 4ᵉ V کین چنین, Pe سرسری
5ᵃ W برما (کس)
** B hашиjәдә арт ازین رشته سر میتوان یافتن
سر رشته را میتوان یافتن
6ᵃ D که خواهد
7ᵃ Pe ایاری که از خار, L D Vo بیاد که از, E V B کرا مرده از,
P ازین, U ایاری که از خاک سر برنهد, V نهد
7ᵉ V نهد
*** W сәрлөвhә арт داستان
8ᵉ P خبر داد ازان
9ᵃ Pe O U E B صبح را در جهان
9ᵉ P عروس یمن, E عروس بدن, Pe O U E بدیسار B برستار
10ᵉ B دو پیکر بستند
11, 12, 13 B 13, 12, 11   11ᵃ U برگذرهای
12ᵃ V یرك بر یرك сөзләри үзәриндә قراوه قراوه,
B در یرك, P Pe U B سرسر, D Vo پرشتاب
12ᵉ سکون و · L سکون, P قرار و
13ᵉ B · ماند فرو
14, 15 Pe U 15, 14
14ᵃ P O L E D V Vo B نشستند   14ᵉ D V Vo B در پیش
15ᵉ B شمشیررا, Pe شاید

بیا تا چه داری ز شمشیر و جام — که دارم درین هر دو دستی تمام
جهاندار چون نامه را کرد گوش — دماغش ز گرمی در آمد بجوش
فرستاد و بر جنگ بجمل جست — سکندر نیامد در آن کار سست
در آورد لشکر بپیکار سنگ — بر آراسته تنگ تنگ ساز جنگ
چو دارا خبر یافت کان اژدها — نخواهد بی شیر کردن رها
بجنبید جنبیدنی با شکوه — چو از زلزله کالبدهای کوه
رسیدند لشکر بلشکر فراز — زمانه در کینه بگشاد باز
زمینی جزیره که آن موصلست — خوش آرامگاهست و خوش منزلست
مصاف دو خسرو در آن مرز بود — کز آشوبشان کوه با لرز بود
هنوز از بجویند از آن خسروان — توان یافتن در زمین استخوان

XXVIII

جنگ کردن دارا با اسکندر*

بیا ساقی از باده بر دار بند — بپیمای پیمودن یاد چند
حرامم کن از بادهٔ جام خاص — مگر زین حرامات یابم خلاص

86a V چو, U گوش کرد 86b B برآمد, U سی خوش کرد
87a و UD бр, Pe فرستاد بر جنگ و, B فرستاد در جنگ
87b EB درین
88a Pe لشکر اورد دآورد, E بسکار, B بکار
88b D درآراسته, B برآراست لشکر بیك
89b B һашиjәдә тәкрар эдилмишдир
90a V حسیدن. 90b D زلزلزله
91, 92, 93 U 93, 91, 92
91a B رسیدند هر دو 91b E کسه‌راکرد بار, W بگشاد (راکرد) بار
92a Pe U E D Vo که از, B W که او
92b V آرامگاهست خوشوگلست, Pe O U E D Vo خوشوگلست
93b D که از, V W در لرز
* P O جنگ کردن دارا با (و O) اسکندر,
Pe U. مصاف کردن سکندر با دارا و ظفر یافتن سکندر
L درظفر یافتن سکندر در حرب دارا E ,جنگ اول دارا با سکندر
D مصاف کردن دارا و سکندر V ,مصاف سکندر با داراب
Vo позулмушдур, B W (B سکندر) جنگ دارا با اسکندر
1b P بیمودنی ازحمند, Pe O E بیمودنی باده, L بپیمای باده بپیمانه,
B : پیمودنی
2a ED جام

محستین صف میمنه سار کرد ر سع اژدها را دهن مار کرد
صف میسره هم سرآراست چست نکی کوه گفتی ر پولاد رست .
حناح آمحاں ست در پیشگاه که پوشیده شد روی حورشید و ماه
ر قلبی که چوں کوه پولاد نود پناهنده را قلعه آباد نود
ر دیگر طرف لشکر آرای روم برآراست لشکر چو نحلی ر موم
سلیح و سلب داد حواهنده را قوی کرد پشت پناهنده را
چپ و راست آراست ار برك و سع چو آرایش گلس ار اشك میع
پس و پیش راکرد چون حاره کوه برانگیحت قلبی نریا شکوه
چو ار هر دو سو لشکر آراسند یلاں سو سو مرد میحواستند
سناست درآمد نگردن ربی ر چشم حهاں دور شد روشنی
ر س حون که گرد آمد اندر مغاك چو گوگرد سرح آتشیں گشت حاك
ر شمشیر بر گشته حایی نود که در عار او اژدهائی نود
نهك حدنك ار کمس کماں ناسود نر نك رمس نكرماں
کمند اردهائی مسلسل شکنج دهن بار کرده باراج گنج
ر عرندن رنده نملاں مست گره در گلوی هربراں شکست
ر س سع نر گردن انداحس نیارست کس گردن افراحتں

32a PUL راست کرد 32b V دهاں
33a V برآرای L , میسره را هم آراست
33b E نکی کوه پولاد گفتی برست
34a ست L رد, OB ر پیشگاه
35 L 6p 35b V قلع
36b لشکر D 6p , P نحلی, EVoB نحلی
37a ODVVo سلاح, B سلاح و سپر داد
37b P ار پناهنده را
38, 39 L 6p
38a ار DVo ,بر, و VB 6p 38b W گلشن
39 B 6p
39a PeU کرده, V پیش را چون دل حاره
39b V . برآراست, D ستاره شکوه
40a سو D 6p 40b P . هر سویی, LBW سرسر
42a اندر Pe 6p
43a P برحسته , U • نماند 43b B : حار, U نماند
44a Pe کمیں و 44b Vo بیاسوده, W ر(در)
45b OB نکردار گنج
47a OB درگردن 47b V : نیارست گردن برافراحتں

چو بود ار حوابی و گردنکشی　　هم آن حاک آبی هم این آتشی
پدید آمد ار بردباری سیر　　دل کینه‌ور گشت بر کینه تیر
اران پس که بر کینه ره یافتند　　سر ار جستن مهر بر تافتند
درآمد بریدن آوار کوس　　فلك بر دهان دهل داد بوس
شغبهای آیینهٔ پیل مست　　همی شانه بر پشت پیلان شکست
برآورد خرمهره آوار شر　　دماغ ار دم گاو دم گشت سیر
چنان آمد ار نای ترکی خروش　　که ار نای ترکان بر آورد جوش
طرازی که ار مرعه خاسته　　برون رفته زین ٭ طاق آراسته
روارو برآمد ز راه نبرد　　هراهر درآمد بمردان مرد
زمین گفتی ار یکدگر بر درید　　سرافیل صور قیامت دمید
غبار زمین بر هوا راه بست　　عنان سلامت برون شد ز دست*
زمین گرد بر تارك ترك و زین　　زمین آسمان آسمان شد زمین**
جگرهای شد بره‌های بلند　　گلوگیر شد حلقه‌های کمند
ز تاب تفس بر هوا بست میغ　　جهان سوخت ار آتش برق تیغ
ز بس عطسهٔ تیغ بر خون و خاك　　دماغ هوا پر شد ار جان پاك
سپهدار ایران هم ار صبح بام　　برآراست لشکر بساری تمام

16ᵃ V همان سوی
17 B бр
17ᵃ D برون آمد, Pe برده, V برده, U برده باری, E بردو
18ᵃ P درکینه
20, 21 L бр 20ᵃ V آیینه پیلان
22ᵃ V که ار ترك ترکان
23ᵃ PEB رف ازین
24ᵃ E درآمد . 24ᵇ B هراسی درآمد, D برآمد
26ᵇ V ملامت
* L 34 кетмишдир
27 L 40 чы бейтдән сонра кетмишдир
27ᵃ D. ز بس که در بر, W و تارك, B اسپ و زین
** D Vo арт دشت (Vo (پهنه پهن درآن ستوران سم ز
زمین شش شد و آسمان گشت هشت
28 L 33-чү бейтдән сонра кетмишдир 28ᵃ , 28ᵇ L 28ᵇ , 28ᵃ
29ᵃ U Vo در هوا, V در هوا سته
29ᵇ L ار تاش, UV و برق, Vo میغ
30ᵃ E پر
31ᵃ VB همه صبح و شام, P صبحگاه
31ᵇ P سپاه سار

چو بر فرق پیل آمدی حجرش   فرو ریختی زیر پایش سرش
چو بر آب دریا عصب رحتی   ز دریای آب آتش انگیختی
چو شیری که آتش ز دم بر زند   دم مادیان را بهم بر زند
بدارا نمودند کان بند شیر   بنا شیر کز مرکب آورد زیر
شه آزرم او نه که بکسو کند   گران پهلوان پیل پهلو کند
بلشکر بگوید که یکبارگی   گراید بر حمله او بارگی
چنان دید دارای دولت صواب   که لشکر بجنبد چو دریای آب
همه همگروهه بیکسر رسند   بیکبارگی بر سکندر رسند
بفرمان فرمانده تاج و تخت   بجوشید لشکر بکوشید سخت
عنان ملک رکابی برانگیختند   دو دستی تیغ اندر آویختند
سکندر چو غوغای بدخواه دید   ز خود دست آزرم کوتاه دید
بفرمود تا لشکر روم نیز   ندادن ندارند جانرا عزیز
ببندند بر دشمنان راه را   بخاك اندر آرند بدخواه را
دو لشکر چو مور و ملخ تاختند   نبردی جهان در جهان ساختند
شمشیر پولاد و بر خدنگ   گذرگاه کردند بر مور تنگ

60a پیل P کوه, B بیغ — мисра үзәриндә: پیل
60b P مغر کوه از سرش
61 Pe U бр
61a V چو داراب دریا, E چو درآب
62a V بدم
62b W دم(رمه), B بادمان, E دمی مادی آنرا
63 B бр
63b P بنا مرد کز مرکب آرد بزیر. Pe موکب
64a W که (را) نه, B او را بیکسو
64b L که ان پیل, P شیر, B بیل
65a که Vo نه. 65b P براید
67a L یک گروهه, PDVVo بکی سر, W بکسر (یکی‌سر)
68b O بکوشید لشکر بجوشید, U بجوشید لشکر خروشید,
Pe بجوشید بکوشید
70b B ز جون, D ز دست خود
71b B بدارند
73a Pe چو کوه و کمر
73b LEDVoB نبردی جهان
74b Pe بر کوه تنگ

پدر با پسر کین برآراسته		محابا شده مهر برخاسته
ستون علم جامه در خون زده		نجات از جهان خیمه بیرون زده
ز بس خستهٔ تیر پیکان فشان		شده آبله دست پیکان کشان
چنان گرم گشت آتش کارزار		که از نعل اسپان برآمد شرار
جهانجوی دارا ز قلب سپاه		برآشفت چون شرزه شیر سیاه
بدشمن گرایی خصم افکنی		گشاده برو باروی بهمنی
بهر جا که بارو برافراختی		سر خصم در پاش انداختی
شد بر بسی تا بپرداختش		نبرد بر سری تا بینداختش
ز بس خون، رومی در آن برکنار		هزار اطلس رومی افکند بار
وزین سو سکندر شمشیر بر		برانگیخته از جهان رستخیز
دو دست آوریده بکوشش برون		بهر دست شمشیری الماس گون
دو دستی چنان میگرائد تیغ		کزو خصم را جان نماند دریغ

48ᵃ L پسر با پدر کینه آراسته, V B بیاراسته
49ᵃ B سپهر علم, حامه U دیده
50ᵃ O E B (E ز بس خسته از سر پیکان فشان (شکاف, V ز رمین خسته از سر پیکان فشان, برکان فشان,
P L D Vo فشان
50ᵉ E دست و افتاده ناف, V برکان کشان
51ᵃ گشت Pe گرد, V W شد
52ᵉ D V Vo برآشفته, Pe برآشفته چون شیر شرزه ز سیاه,
U برآشفته چون شیر شرزه, L . شیر سد چون برآشفته,
P شیری ,بره سیاه E سکار
53ᵃ D زدشمن, Vo ز دشمن گرایی, V ز دشمن گرائی و خصم,
P گرائی و خصم
54 · Pe U 6p
54ᵃ V · بهر سو که, B بهر کس که
54ᵉ O E B سرش رود در, P در دامن
55ᵃ L بر سری 55ᵉ B بشد بر سری. L بر سی
56ᵃ V ز رومی ز خون رومیانرا, D ترکی و, Pe ترك و مار
56ᵉ V هزرر, Pe اطلس افکنده, P U L V Vo افکنده
57ᵃ P B وران, سو . Pe 6p. , O وران رو , E . دو رویه سکندر
57ᵉ D برانگیخت
58ᵉ D · دستی , P Pe E V B : شمشیر
59ᵃ E : میگرارید, V : میگرایده
59ᵉ B کزو خصم جانرا, W (بد) نیامد

ساموس راىت همى داشتند ‖ عست بدحواه نگداشتند
چو گوهر برآمود رنگى ساح ‖ شه چىن فرود آمد ار تحت عاج
مه روشن ار سره شب ىافته ‖ چو آىىنه روشنى ىافته
دو لشكر ىكجا گروه آمدند ‖ شدند ار حصومت ستوه آمدند
بارامگاه آمدند ار ىىرد ‖ ر بن رحم شستند و ار روى گرد
باندىشه ار گنبد سر گشت ‖ كه فردا سر برچه حواهد گدشت
دگر روز كان روى شسته برنج ‖ چو رىحانان سر برون رد ر كنج
سپاه ار دو سو صف برآراستند ‖ هنربران سحر سرحاستند
بپولاد شمشىر و چرم كمان ‖ ىىى روز بارو ىمود آسمان
ىىوعاى لشكر درآمد شكست ‖ كه دست ار عنان رفت وپاى ار ركىب
ىدارا دو سرهنگ بودند حاص ‖ باحلاص نردىك و دور ار حلاص
ر ىىداد دارا ىىحاں آمده ‖ دل آررده گشتى در ميان آمده
براں دل كه حونرىر دارا كىد ‖ برو كس حوش آشكارا كند
چو رنگوىه باراى آراستند ‖ بحون ار سكندر امان حواستند
كه ماىىم حاصان دارا و ىس ‖ ىدارا ر ما حاص ىر دست كس
ر ىداد او چون ستوه آمدىم ‖ بحونرىر او هم گروه آمدىم
ىحواهىم فردا ىرو تاحتن ‖ ر ىىداد او ملك پرداحتن
ىك امشب ىكوشش نگهدار حاى ‖ كه فردا مخالف درآمد ر پاى
چو فردا علم بركشد در مصاف ‖ حورد شربت سع پهلو شكاف

91ᵃ L نگه داسىد 91ᵉ L E D B نگداسىد
93ᵃ , 93ᵉ L 93ᵉ , 93ᵃ
94ᵃ Pe فرود آمده, B فرودآمدىد
94ᵉ P E همه ار, Pe آمده 95ᵉ و B ōp
96ᵃ B W پر اندىشه
97ᵃ L V W كس 97ᵉ P V روحاىان
98ᵃ Pe دو رو, L D Vo ساراسىد
99ᵉ P O U D Vo رور بارى
100ᵃ B برآمد 100ᵉ B ىمان, P Pe O ار ركاب
101ᵃ Vo ىدارا و سرهنگ
103ᵃ Pe L E D B ىدان . 103ᵉ L ىدو
104ᵃ V رانگوىه 104ᵉ ىحون B W ىحاں
107ᵃ E ىدو, B ىرون . 107ᵉ او D ōp
108ᵃ B و ىكوش . 108ᵉ E كه فرما
109ᵃ B ... 109ᵉ V ... , W شر(صم)ب

چو رسور گیلی کشیدند سش   برسوره رسور کردند ریش
سکندر دران داوریگاه سحت   پی افشرد مانند سع درحت
هیون بر وی افکند پیل افکنی   سوی سلس شد چو اهریمی
یکی رحم رد بر سر پهلوان   کران رحم لرزید سرو جوان
بدرید حمان زره پاره کرد   عمل بس که پولاد با حاره کرد
بسرید باروی بامده هور   و لنکس شد آزرده در زیر زور
بموئی بس شاه رست ار گزند   برد سع و بدخواه را سر فکند
هراسید ازان دشمن بیهراس   دل حصم را کرد از احا قیاس*
بران شد که ار حصم ماند عنان   رهائی دهد سه را ار سنان
دگر باره ار بحت امیدوار   پی افشرد بر جای خوش استوار
چو در فال فیروزی خوش دید   بر اعدای خود دست خود بیش دید
قوی کرد بر حلک باروی خویش   بکوشید با همراروی خویش
بیاسود لشکر ر خون ریختن   ر دشمن بدشمن درآویختن
بسرد آزمایان ایران سپاه   گرفتند سر لشکر روم راه
زبون گشت رومی ز بیکارشان   احل خواست کردن گرفتارشان
دگر ره بسردی فشردند پای   برفتند چون کوه آهن ز جای

---

75 P 6p   75a L گسادند
75b L D V Vo (D Vo برسوره) رمس را برسور
76a E درس, Pe U D داوریهای
76b D پی افشرد ماند ماسد   V پی افشرده
77b Pe O U L D Vo چو اهرمی, ۱ چو اهرامی
78a B بر سرس   78b B رحید پیر و حوان
79a E با
80a V بدرید
82a لشکر ۱ دسمن
82b دل B ولی, L کرده رآنجا, E D ازسجا, V رانجا
* Pe 81 тәкрар эдилмишдир
83a Pe U E B بدان
84b Pe پی افشر
86a P U L B در حلك
87a O بیاسود . 87b B برآمیختن
88, 89 V 89, 88
88a Pe آزمائی
89a L زمین گشت
90a P بای سمشرد   90b آهن B آتش

XXIX

کشته شدن دارا بدست سرهنگان خویش*

بیا ساقی از من مرا دور کن   جهان از می لعل پر نور کن
میی کو مرا ره بمنزل برد   همه دل ببرد او غم دل برد
جهان گرچه آرامگاهی خوشست   **شتابنده را نعل در آتشست
دو در دارد این باغ آراسته   در و بند ایوان هر دو برخاسته
درآی از در باغ و بگذر تمام   ز دیگر در باغ بیرون خرام
اگر زیرکی با گلی خو مگیر   که باشد بجا ماندنش ناگزیر
در اندم که داری شادی سنج   که آمده و رفته هیچست هیچ
نیام آمده از پی دلخوشی   مگر کز پی رنج و سختی کشی
خرانرا کسی در عروسی نخواند   مگر وقت آن کاب و هیزم نماند
گزارندهٔ نظم این داستان   ***سخن راند بر سنت راستان

---

* PeUV پیروزی (فتح V) یافتن سکندر بر (با Pe) دارا وکشته شدن دارا

OVo جنگ کردن (ظفر یافتن Vo) اسکندر با (بر Vo) دارا وکشته شدن دارا بدست سرهنگان

L کشته شدن دارا درمصاف E, جنگ دوم سکندر با دارا

D کشته شدن دارا بدست امیران,

W کشتن سرهنگان دارا را ــ ساقی نامه

1a PeULB از می, P از خود, W از من (می)

E از می مرا سورکن

2a LV میی ده مرا کو

2b B غم از دل برند او ز دل غم برد, LEV غم از دل

**W сәрлөвhә арт اندرز

3a E ارچه. 4a D دو بند از هر دو, E ازو, Vo از

5a BW درا 6a B خوی گیر

6b V که ماند, B که باشد ز واماندنش, Pe ماندش

7b VVo هیچست و

8a Pe بیم. 8b DVVoB از

9a D کس

9b B مگر آرمان کاب و, PeU مگر آنکه وقتیکه هیزم

***W сәрлөвhә арт داستان

10b U از ست

ولیکن شرطیکه بر دستریح — بما برگشاده کنی قفل گنج
ز ما هر یکی را توانگر کنی — برو کار ما هر دو چون زر کنی
سکندر بداں حواسته عهد ست — بپیماں در حواسته داد دست
شد باورش کاندو بیداد کیش — کند این حطا با حداوند خویش
ولی هرکس آن در بدست آورد — گرو حصم حود را شکست آورد
دراں ره که بیداد داد آمدش — کهن داسانی بیاد آمدش *
که حرگوش هر مرز را بی‌شگفت — سك آں‌ولایت تواند گرفت
چو آن عاصیان حداوندکش — حز باسد ار حداوند هش
که بر کیساں کامکاری دهد — حورنر بدحواه باری دهد
حق نعمت شاه بگداشتند — بنی کشس شاه برداشتند
چو یاقوت حورشد را درد برد — ساقوت حسّی جهان بی فشرد
بدردی گرفتند مهتاب را — که او برد اران حوهرآن ناب را
دو لشکر کشیده کمر چون دو کوه — شدند ار نبرد آرمائی ستوه
نبرلگه حوش گشتند بار — نبرم دگر روز کردند سار

110ᵃ بر PeUV ار, W (ار) بر
110ᵉ بما ۱ ۷۰, B کند
111ᵃ PPe توبگر . 111ᵉ Pe بررکان
112ᵃ P براں D ۱۷۰ باں
112ᵉ PO دراں, L بداں, V باں
113ᵃ UB کس دو 113ᵉ B آں
114ᵉ L که بدحواه حودرا
115ᵃ ره Pe 6p , L بیداد و
* V apт رگمار طرطوس بوسیرواں
بیاد آمدش اں کهن داسناں
116ᵃ P که روباه . B هر بوم را , OE هر بوم را ای شگفت .
PL رای شگفت , V رای سگمت
116ᵉ E سگاں ولایت , D آن ولات را
117ᵃ O عاماں
119 برداشتند V بگداشتی
120ᵃ PeU چو حورشید یاقوت را
120ᵉ LL بردن, D سفتن , Pe حبها
121ᵉ V ار حوهر آن آب را , P چهرها آب را ,
Pe حوهر باب را , B آب‌را حوهرش.
O باب را , U باب را , E آب را
122ᵃ Pe گرفته , U بسته , L همچو کوه
123ᵉ U دگر رزم بررم , LE ..., W (...) ... F

سوی آشتی کس نشد رهنمون | نمودند رایش شمشیر و خون
که ایرانی از رومی بش خورد | نقابم کجا ربرد اندر نبرد
چو فردا فشارم در حمله پای | ز رومی نمانم یك تن بجای
بدین عشوه دادند شه را شکیب | یکی سر دلیری یکی سر فریب
همان قاصدان نیز کردند جهد | که بر خون او بسته بودند عهد
سکندر ز دیگر طرف چاره ساز | که چون پای دارد دران برکار
حوال دو سرهنك را پیش داشت | جز آن خود که سرهنگی خویش داشت
چنین گفت با پهلوانان روم | که فردا درین مرکز سخت بوم
بکوشیم کوشیدنی مرد وار | زرك خان بکوشش کنیم استوار
اگر دست بردیم ماراست ملك | وگر ما شدیم آن داراست ملك
قیامت که پوشیدهٔ رای ماست | بود روزی آن روز فردای ماست
بباید شبهائی چنین هولناك | دو لشکر غنودند با ترس و باك
چو گیتی در روشنی باز کرد | جهان بازیی دیگر آغاز کرد
باش بدل گشت مشتی شرار | کلیچه شد آن سم کاورس وار
درامد بجنبش دو لشکر چو کوه | گران جنبش آمد جهانرا ستوه

25a V بیش
26a E که فردا , V بر حمله
26b B نمانیم یک تن ز رومی بجای
27b U در فریب , D بر شکیب
28a B همان عاصیان
29b EB درین , Pe U برك و بار
30a D دو سرهنك در پیش
30b V حر از رنك سرهنگی , داشت Pe 6p
31b OE درین رزمه , B درین رزمگه
32a Pe V کوشیدن
32b D زرك خانان , B بمردی کنیم
33b L اگر , ملك Pe 6p
34b Pe OUE بروزی که آرزور , B نداند آرزور
35a B چنان 35b Pe بی ترس و
36a Pe در او
37b L باش شد , PU کاورسه دار , L کاورسه بار ,
E کاوس دار , B کافور وار , O V Vo دار ,
Pe کلیچه بدل گشت کاورسه دار
38a V دو لشگر بجنبش
38b Pe گرا , P دو لشگر شکوه , B آمد دو لشگر شکوه

که چون اش رور روش گدشت — پر ار دود شد گسد تنز گشت
شب ار ماه برست پراسة — شگفتی بود بور در سانة
طلایه ر لشکرگه هر دو شاه — شده پاس دارنده تا صبحگاه
بتاقی بامد شدن چون حراس — ناسود دراحه ار بانك پاس
سا حته کر هست پیل مست — سراسمه هر ساعت ار حواب حست
عموده بس مرد ار رنج و تاب — بطر هر رمانی درآمد ر حواب
نابش کنان هر دو لشکر رار — که ای کاشکی بودی امشب درار
مگر کان دراری بودی درنك — بدیری پدید آمدی رور حنك
سکالش چنان شد دو کوشنده را — که ریزند صفرای جوشنده را
چو حورشید روشن برآرد کلاه — بدیدار گردد سپید ار سیاه
دو حسرو عنان در عنان آورند — ره دوستی در میان آورند
بارزم و حشنودی ار یکدگر — ببایند و زان برتابند سر
چو دارا دران داوری رای حست — دل رای‌زن بود در رای سست

11ª O که آرایش رور
11ᵉ Pc B دوردست، L V دودگست، I دور رست،
D دود رست، P O U گشت (P O سر) سر
12ª U ارمانه، Pe برشب، B برسه،
12ᵉ Pe W بر سایهٔ، U برسایهٔ V هر سایهٔ
13ᵉ E با
14ª U برآمد، D بامد U حراس D B هراس
14ᵉ D V Vo ناسوده F در بانك
15ª D ار 15ᵉ B ار حنك
16ª D عموده. O E B مردم
16ᵉ V بطرها رمانی L بحواب
18ª O L L B مکرکر، D Vo مگر ار
18ᵉ بدیری P صلاحی، O L درنگی، D Vo بربدی
19ª شد L بد، V آن، D را شد وکوشندد
19ᵉ Pe ربرنده
20ª L درآرد
20ᵉ L سپد و سیاه
22ª O باراد و، B بارار و E حشنودی یکدگر
22ᵉ V ساید و L رو
23, 24 Pe 6p
23ª رای B راه
23ᵉ D Vo B بدران رای، E بررای، U بود و رای درست

برامد ر قلب دو لشکر حروس — رسید آسمانرا قیامت نگوش
سیره نعره زد چون تند شیر — درامد برقص اژدهای دلیر
ز شوریدن نالهٔ کرنای — برافتاد سلرره بر دست و پای
ز فریاد روئین خم از پشت پیل — هیر نهنگان برآمد ز نیل
زمین نامك سیور زهره شکاف — بدرید زهره سپیحد ناف
ز غریدن کوس حالی دماغ — زمین لرزه افتاد در کوه و راغ
درامد ز بحران سر بد برك — گساده برو روزن درع و ترك
ز بس سرباران که آمد بجوش — فکند ابر بارانی خود ز دوش
گرآن سرباران کمون آمدی — بحای نم از ابر حون آمدی
خروشیدن کوس رویینه کاس — نوشنده را داد سرحان هراس
حلاحل زبان از نواهای زنگ — برآورده خون از دل خاره سنگ
بجنبش درآمد دو دریای خون — شد از موج آتش زمین لاله گون
زمین کو بسطی شد آراسته — عاری شد از جای سرجسته
نامرو درامد کمانرا شکنج — شانان شده سر چون مار گنج

53a ۱ سره نعره زد مستد شیر B سیره سمر
53e ۱۰ اژدهائی
54a E کرنای W ز دلیدن ز
54e Pe درافتد
55, 57 58 PeL 6p
56a B ریس V تسور B سیور
56e B بدرید چهره
57e 1 زمین زهره , PD افتده , B برکوه , 1 داغ
58 O 6p
58a P حو سران درامد , L بدرید بر برك برآمد
58e E گشاده بود
5–61 ۱ 60 61, 59
59a B بگوش 59e خود L 6p
60a Pe آیدی
61a L کوس و 61e V داده در جان
62a Pe ست , ULE تنك 62e U برآسوده
63 P 6p
64a B زمین گون عماری 64e U از کوه
65, 66 P 6p
65a U برابرو EB برابرو برآمد , O برآمد
65e V چو

فریدون سپ شاه بهمن نژاد　　　چو برخاست از اول بامداد
همه سار لشکر بریب حنك　　　سر آراست از جمه سر حدنك
ز پولاد صد کوه بر پای کرد　　　بپائی او کیج را جای کرد
چو بر میمنه سار ورگشت کار　　　همان میسره شد چو روئی حصار
حباح از هوا در رمن برد سح　　　بس آهنك شد چون رمس چارمیح
جهاندار در قلبگه جای کرد　　　درفش کاش بر پای کرد
سکندرکه سع جهاسور داشت　　　چنان سعی از بهر آزرور داشت
برانگیخت رزمی چو بارنده میغ　　　نگرگش ز پیکان و باران ز سع
حباح سه را سگردون کشید　　　سم بارکی بر سر حون کشید
گرامانگان را بداسان که حواست　　　، رموب رمس سوی دست راست
گروهی به پربادان ساختشان　　　چپ اندار شد بر حب انداختشان
همان اسواران درگاه را　　　گراسان سدی امعی شاه را
بقلب اندرون داشت با خویشتن　　　چو پولاد کوهی شد آن دلس

40ᵃ L همن Pc سال , D\o ز ترس
40ᵇ P ساراسب ، حمهٔ حمه سر I سار اسب ، رار اسب .
D حوبه ار سراسب \o ار حوبه W ار حمه سم سب
41ᵃ L ز پولا I د ٥ صد
41ᵇ OIB همه حی کرد (O ار) ٥ بدیرا بر (ار O) W (آن) او
42ᵇ PcI همه میسره I سد , سوی میسره , سد D ، p , L حو رومی
43ᵃ PcOIIIB بر رمی \ بردد PPc\o میح
43ᵇ PIIIB سد ز رمی
44ᵃ I برقلبگه , PcOI DVVoW کرد حی , B حای بود
44ᵇ I کیی سی بر I کی سر ای
PcOI DVVcBW سرسی (B در) بر
45ᵇ PcL سع ار بهر ان رور \ , حبان سعی
46ᵃ B زآمیخ رومی L رومی حو بسد , D رمی , F\ رومی
46ᵇ L ز میغ
47ᵃ D سگرون
47ᵇ سم B همه , O در سر
48, 49 \ 49 4
48ᵃ PLDVo براسان
49ᵃ FDVoB زبابان
49ᵇ \ B در چپ
50ᵇ بدی PcLD\\o بود , W (بود) بدی ,
OUL بود ایمنی راه را
51ᵇ W (بیغی) کوهی , U ار بیغی شد , Pe شد ار حویشتن

سحن گو سحن سحت نا کره رانـد | که مرك ناسوه را حش حوانـد
چو مرك ار نکی ں برارد هلاك | سود شهری ار گـرنه اندوهناك
نمرك همه ـهر ارں سـهر دور | نگـرند کس ارچه نود ناصور
رس کشه سـر کشه مردان مرد | سـده راه ر سه سـر رد نورد
بران دحلهٔ حـوں نلـند آفتاب | حو ىلوىر افکنده رورق ىـر آب
سىاں سـكىدر دراں داوری | سىق ـرده ار چشمهٔ حاوری
سـراری که سمشر دارا فکند | ىس در دل سـك حارا فکند
چو لـسکر ىلسکر درآمحىد | فىامت ر گـیتی ىـرانگـحىد
برا کـندگـی در سپاه اوفتاد | بریش در آررم سـاد اوفتاد
سه چوں برا کـنده ـد سوی حاب | فراحـی در آمـد ىمداں ىـىك
کس ار حاصگاں ىس دارا سود | گرو در دل کس مدارا ىود
دو سرهىگ عدار حوں مار مست | ـراں دلىر ىر گشادىد دست
ردىدس ىکی رحم ىهلو گرار | که ار حوں رمیں گشت حوں لاله‌رار
در افتاد دارا ىـداں رحم سر | ر گیتی برامد ىکی رستحیر *

77ª Vo مرگی
78ª ار Pe 6p 78ᵇ P ارگونه
79 B op 79ᵇ Pe سهر رس OLI رس
80ª O راه را سه , B راه سه I اره نورد
81ª Vo دراں , W دحه (لحه) LIV حوں
L حوں چوں آفتاب
81ᵇ DVVo افکند PeBW دراب
E حو بیلوفری را فکنده بر آب
82ª B بداں 82ᵇ DVo بر حسمهٔ , W حسمه (بر) ر
84ª Pe همه لشگر , V درآوبحىد B درآمحىد
84ᵇ L رگیتی قامت L نگیتی
85 P 6p 85, 86 PeU 86, 85
85ᵇ OL فرىش , E حللها , D برىش V برىش ,
B دل آررم بهىش , PeL شد اوفتاد
87ª D حاصاں پیش دا
87ᵇ B ارو , DVo بردل
89ª DVoW نکی سع
90ª PeOULB دراں , E اراں
90ᵇ V درآمد ز نکی گیتی برامد , U نگیتی , B درآمد
* V apr ز غوغای لشگر درآمد شکست
که دست ار عناں رفت و پا ار رکیب

سپرنده ار تیغ سماب ریـر — چو سیماب کرده گرو را گریر
ر پولاد سکان سکر شکن — بس کوه لررید سر حویشتن
ر نوك سان چرح دولاب رنك — ر رکار گردش فرو ماند لنك
ر س رحم کوپال حارا سپر — رمس را سده اسحوان ریر ریر
ر س ر دهس ماچح انداحتس — بمس را به راه برون ساحتس
سان در سان رسه چون نوك حار — سپر بر سر ستّه چون لاله رار
گریرندگان را دران رستحیر — به روی رهائی به راه گریر
سواران همه تیر برداحته — گهی سر و گه برکش انداحته
دران مسلح آدمیرادگان — رمس گشته کوه ار بس افتادگان
محاسرد حود هر کسی گشته ساد — کس ار کشتهٔ حود بیاورد یاد
بدارد کسی نوك در حربگاه — به کس حر فراکند پوسد ساه

66[a] Pe سپیره , B ار سر
67[a] Pe O U E B لشگرسکن (O برکان) پوشان , L سکر , W (لشگر) پیکر
67[e] Pe L D Vo B لررنده , W (لررید) لررنده
68–77 Pe U бр
68—77 O 69, 72, 68, 73, 70, 74, 77, 71, 75
68, 69 D V Vo 69 68 68 L бр
68—77 E 72, 76, 68, 73, 70, 74, 71, 75, 77
68—77 B 69, 76, 68, 73, 70, 74, 77, 71, 75
68[a] D پولاد رنك 68[e] O D V Vo گردون , E گردن , B دوران
69 E бр 69[a] کوپال O L D V Vo B پولاد
69[e] B бр —əвəзиндə 72[e] кетмишдир , V ریره ریر
70 L бр
70[a] O B ماچح , بر دهل P ناوك , W (ناوك) در دهن ماچح
70[e] E برو
71[a] L ربوك سان , D Vo سان بر سان , B رهه , V چو
71[e] P E سپر در سپر , L سپه بر سپه
72 B бр 72, 73, 74 L бр
72[a] E درین
73[a] W (تیره) تیر , E پرداحتند
73[e] V گهی تیرگه تیرکش , E انداحتند
74[a] E درآمد ر پای آدمی‌رادگان
75[a] V . حوش , محاں B گشت
75[e] L B کشتی , O E D V Vo کس ار کشتی کس , W بیاورده
76 P O L бр 76[a] B سود
76 V حر در فراکند , E . غرا کرد , B به کس حرقه‌فراکنده پوشد براه

ساروی بهمن بر آموده مار | ز روئین درافتاده اسفندیار
بهار فریدون و گلزار جم | شاد حیران گشته تاراج غم
سبب نامهٔ دولت کیقباد | ورق بر ورق هر سوئی برده باد
سکندر فرود آمد از پشت بور | درآمد بالین آن پیل زور
بفرمود تا آن دو سرهنگ را | دو کبر رحمهٔ خارج آهنگ را
بدارند بر جای خوش استوار | خود از جای حسد سورنده وار
بالشکه خسته آمد قرار | ز درع کیانی گره کرد بار
سر خسته را بر سر ران نهاد | شب تیره بر روز رخشان نهاد*
فرو بسته چشم آن تن خوابناک | بدو گفت برخیز از این خون و خاک**
رها کن که در من رهائی نماند | چراغ مرا روشنائی نماند
سپهرم بدانگونه پهلو درید | که شد در جگر پهلویم ناپدید
نوای پهلوان کامدی سوی من | نگهدار پهلو ز پهلوی من
که تا آنکه پهلو دریدم چو میغ | همی آید از پهلویم بوی تیغ
سر سرورانرا رها کن ز دست | تو مشکن که ما را جهان خود شکست
چه دستی که برما درازی کنی | بتاج کیان دست یازی کنی

107[a] P درآموده, V به سموده, D بار
108[a] گسته V داده
109 L 6p 109[a] V سو سو
110[a] آن Pe او
112[a] L خود
112[б] L از جان حسین اند, Pe سورنده جان
113[a] P خسته 113[б] Pe U D V کرده
114[a] B سر خسته بر روی دامن نهاد
114[б] V روشان B روس
*О сәрләвһә арт وصف کردن دارا با اسکندر
115[a] U Vo آن تن از خوابگاه, B از تن
115[б] B از این خاک راه
** V арт

سخن گفت دارا بدان خستگی
گشاده زبان را بدان بستگی

116[a] D Vo بر من
117[a] U برانگونه, Vo B بدسگونه
118[a] E نوی
119[a] Pe U L Vo تا اینکه, B دریده
121[a] E D V Vo. با ما, W تو دستی که بر (با) ما
121[б] Pe D یاری, W (باری) یاری

درحت کیانی درامد بحاك — سلطد در حون بس رحماك
سرىحد تن بارك ار درد و داع — چه حوشی بود باد را با چراع
کشده دو سرهىك شوريده راى — بىرد سکىدر گرفتىد حاى
که آتش ر دشمن برانگىحىم — باقبال شه حون او ريحيم *
بسك رحم كرديم كارس ساه — سىرديم حاش بمتراك شاه
ىىا ىا ىىىىى و ىاور كسى — بحوش ىسم ىاركى ىركىى
چو آمد ر ما آىحه كرديم راى — ىو سر آىحه گفتى، ىاور ىحاى
ىما ىحش گنحى كه پدرفتهٔ — وفا كن ىحىرى كه حود گفتهٔ
سكىدر چو داىست كان الملهان — دلىرىد ىر حون ساهىشهان
ىشىمان شد ار كرده ىىمان حويش — كه ىرحاىش عصمت ار حان حويش
فرو ىىرد امىدوارى ر مرد — كه همسال را سر درآيد ىگرد
شان حست كان كشور آراى كى — كحا حواىگه دارد ار حون وحوى
دو ىىداد ىىشه ىىش ادرون — ىىداد حود شاه را رهىمون
چو در موكب فلب دارا رسىد — ر موكب روان هىحكس را ىدىد
ىن مرزىان دىد در حاك و حون — كلاه كىاىى ىىده سرىگون
سلىمانى افىاده در ىاى مور — همان شهٔ كرده ىر ىل رور

91a UL درامد ر پای
91a UI ں حان کرای
92a بارك I 6p, و Vo 6p
93a Pe کشیده, B سىك آن دو
94a I حون حود
* P W apı

ر دارا ىىر ىحت پرداحتيم
ىىر ىاح اسکندر افراحتيم

96a B ر حوش همه
98a Pe وفا ىچىرى, L ىحرىی
99a L كان گمرهان
100a P سمان حود
100b عصمت B ىاىد, P ار حان حود, حويش D 6p
101, 102 P 102, 101
101a كه U E چو W (كه) چو, Pe درآرد, B ىرآرد
102a Pe كسور راى حست, E اران
102b L ار آب و
104a L موكب و قلبگه در رسيد

مکر نالهٔ ساه شـــدمی | به روری ندس رور را دیدمی
مدارای گیی و دانای رار | که دارم سهود دارا ىسار
ولیکن حو بر بسته افىاد ىسك | کلید در چاره ىاىد محك
دریغا که ار ىسل اسفندیار | همىن بود و ىس ملك را ىادگار
چه بودی که مرك آشکارا سدی | سکندر هم آغوش دارا سدی
چه سودست مردن شــاىد ىرور | که ىش ار احل رفت ىوان ىگور
سردىك مں ىکـــر موی ساه | گرامىر ار صد هراران کلاه
گر اىں رحم را حاره داىسـمی | طاب کردمی ما ىواىسـمی
مهىاح و مىاورىك ساهنشهی | که ماند ز دارای دولت تهی
چرا حون ىگرىم براں ىاح و ىحت | که دارنده را ىر در افکند رحت
مباد آں گماىـــں که سالار او | ىدں خستگی دىسد ارحر او
هىر ار جهانی که دارا کشىد | نهاں رور و آشکارا کشسـت
ىحاره گری حوں ندارم ىوان | کىم نوحه ىر راد سرو حوان
حه ندىں ىاری مراد ىو حسـت | امید ارکه داری و سمت ر گسـت
ىگو هرحه حواهی که فرمان کىم | ىحاره گری ما ىو ىىمان کىم

138ᵃ LE حسں ,W (هم) رور را
به او را ندس رور هم دىدمی P
139ᵃ PE گیمی ندانای 139ᵇ I دارا درار
140ᵃ DVo در ىسىه 140ᵇ I ىاىد
141ᵃ P ىو ىودی و ىس ىود D 6p و Pe I V B 6p
142ᵇ V آگوش
143, 144 B 6p
144ᵃ Pe ستىر
146, 147 P 147, 146
146ᵃ DVo به ىح و به ,VW به ىاح و به B به و ىح
147ᵃ D ىکوىم , B ىاں
147ᵇ D دارنده ىر
148ᵃ Pe مبادا گلستاں
149ᵃ Pe سکىس
149ᵇ V به پنهاں حو رور آسکارا , E ىرور آشکارا Pe سکىس
150ᵃ DVo گر ندارم , W (گر) چوں
150ᵇ B ىر ىاد , PFe نوحه
151ᵃ P حه تدبیر سارم , B ورای ىو
151ᵇ B رحیىست
152ᵃ PeUBW حواهی داری

نگهدار دستت که داراست اس　　نه پنهان چو روز آشکاراست این
چو گشت آفتاب مرا روی زرد　　نقابی نمی درکش از لاجورد
مس سرورا در سر افکندگی　　جهان شاه را در چنین بندگی
درین بندم از رحمت آزاد کن　　نامررس ایزدم یاد کن
زمین را مپم تاج تارك نشین　　ملرزان مرا تا ملرزد زمین
رها کن که خواب خوشم میبرد　　زمین آب و چرخ آتشم میبرد
مگردان سرچشمه را از سریر　　که گردون گردان برآرد نفیر
زمان من اینك رسد بیگمان　　رها کن بخواب خوشم یکزمان
اگر تاج خواهی ربود از سرم　　یکی لحظه بگذار تا بگذرم
چو من زین ولایت گشادم کمر　　تو خواه افسر از من ستان خواه سر
سکندر بماند کای تاجدار　　سکندر منم خاکر شهریار
نخواهم که بر خاك بودی سرت　　به آلودهٔ خون شدی پیکرت
ولیکن چه سودست کین کار بود　　بـ ســـ ـدارد ـرـس کار سود
اگر تاجور ــــر ـراءـراحی　　کمر بند او خاکری ساختی
دریغا بدریا کنون آمدم　　که ٮ ســـه ـر موج خون آمدم
چرا مرکبم را بمعاد ســـه　　چرا بی نکردم ـرس راه گم

122 V کهدار سمت
123 a I V خو سد
124 a I سرورا سر
124 b I در حس
125 a Pe O I رحمت ,از I B از رحمت ,از V از جهد ,
W (رحمت) از رحمت
126 a P نحسد مرا ، محسن ، Pe تا لرزد
127 128 B 128, 127
128 a I V حسه ، W (حسه) سر حسه ، O از سر سرير
129 a اسك P اکنون
129 b P نگار خودم I D V Vo نکام خودم
131 a Pe کشایم
131 b D Vo B افسر ستان (D از سر) تو خواه از من
133 a D Vo خاك در ، Pe باشد سرت ، W سرت (باشد) بودی
133 b W (شود) شدی
135 a Pe U سر بیداختی V سر افراختی
136, 137 D op
137 b O L کارگم

چو درخواستی کارروی بو چست ‖ بوفی که بر من باید گریست
سه چیز آرزو دارم اندر نهان ‖ براید بافمال شاه جهان
یکی آنکه بر کشتن بیگناه ‖ تو باشی درین داوری دادخواه
دوم آنکه بر باج و تخت کیان ‖ چو حاکم و باشی بیاری زیان
دل خود سرداری از تخم کس ‖ بپرداری از تخمهٔ ما رمس
سیم آنکه بر زیردستان من ‖ حرم شکنی در شبستان من
همان روشنك را که دخت منست ‖ بدان بارکی دست‌بخت مست
بهم خوای خود کنی سربلند ‖ که خوان گردد از بارکان ارجمند
دل روشن از روشنك برفراب ‖ که با روشنی به بود آفتاب
سکندر بذیرفت ازو هرچه گفت ‖ بدرنده برخاست گوینده جفت
کودی و کوری درآمد بجرخ ‖ که بغداد را کرد سکاح و کرخ
درخت کنارا فرو ریخت بار ‖ کفن دوخت بر درع اسفندیار
چو مهر از جهان مهرهای برید ‖ شه ماند و یاقوت شد ناپدید
سکندر بدان شاه فرخ نژاد ‖ شبانگاه بگریست تا بامداد
درو دید و بر جوشن نوحه کرد ‖ که او را همان زهر بایست خورد

168a D که ارروی
169a B جهان 169b B برآرد بران تاج شاهنشهان
170a V برکشتهٔ 170b L بدین B ,جو باشی بدین
171a E نخت و باج بر نحت و تاج دگر آنکه ,Pe O U V Vo ;
171b Pe بماشد زیان
172a U سرداری از مهر 172b Pe سرداری از تخمهٔ خود
173a U L D بر سستان
174b L V بدین
175a Pe بهم خواکی ,L V Vo B بهم خوابی ,E D بهم خوابی
175b L که چون ,V که‌خان B ,که کوچك سود از بلند ارجمند
E از بانگاه
177a U بدرفته ,L برخاست و
178—181 P 180, 178, 179
179a V کیانی
180—183 Pe 182, 183, 180, 181
180a Pe O L D V Vo جهان ,U ,جس
B چو مهر آنجهان مهره‌ی ندید
180b V ماند یاقوت
181a Pe U D V Vo B بران ,P فرخ نهاد
181b Pe ثنا گفت چون صبح در بامداد
182a U دید بر ,Pe گریه کرد

چو دارا شنید آن دم دلنواز — بخواهشگری دیده را کرد باز
بدو گفت کای بهترین تخت من — سزاوار پیرایه و تخت من
چه پرسی ز جای نجات آمده — گلی در سموم خزان آمده
جهان شربت هر کس از بیخ سرشت — بخور شربت ما که بر بیخ نوشت
ز بی‌آسم سینه سورد درون — قدم تا سرم عرق دریای خون
چو برقی که در ابر دارد شتاب — لب از آب خالی و تن عرق آب
سوئی که سوراخ باشد نخست — سموم و سرشتم نگردد درست
جهان عارت از هر دری میبرد — یکی آورد دیگری میبرد
به رو اسی اتان که هستند سر — به آنان که رفتند رسند نیز
بس روز من راستی بشنه کن — تو سر از چنین روزی اندیشه کن
چو هستی پند من آموزگار — بدین روز بشناسدت روزگار
به من به ز بهمن شدم کاردها — بخاریدن سر نگردش رها
به راسمندیار آن جهانگیر گرد — که از چشم زخم جهان جان نبرد
چو در نسل ما کشتن آمد نخست — کشنده سبب کرد بر ما درست
تو سر سر بادی شاهشهی — که من کردم از سره تا ن تهی

153ᵃ B آن (اس Pe) سخن دلنواز, PeU این (آن), W اس
153ᵇ P کرده ۱۰, بخواهشگری چشم را
154ᵃ DVVo ای 154ᵇ O تخت
155ᵇ L در زمان, B از سموم
156ᵃ PeOUELLDV۱oB هر یک 156ᵇ P ما (من), W من
157ᵃ Pe سورد, V سور
158ᵃ PeL ز ابر
158ᵇ D۱o عرق جواب, L من, E حالی بش
159ᵃ باشد LDVVoB دارد 159ᵇ V بریشم
161ᵃ L به اند اسی, EB آنان
162, 163 D тәкрір эдилмишдир
162ᵃ E به روز 162ᵇ D۱VoB روز
163ᵃ B به هستی 163ᵇ U بشناسدت, B سازید
164ᵃ D به من ز بهمن
164ᵇ B ز خاریدن DVo نگردش بخاریدن سر رها
165ᵃ L: به اسفندیار,
PeOUEDVVoB به راسفندیار (به اسفندیار PeUEV) جهانگیر
166ᵇ OUEDV۱oB بر ما W (من) بر من
167ᵃ V سری, EDB باشی
167ᵇ Pe: سر, L سرو

چو مرع ار بی کوچ برکش حاج | مشو مست راح اندرین مستراح
برن برق وار آتشی در جهان | جهانرا ز خود واره و وارهان
سمدر چو پروانه آتش روست | ولیك این کهن لنك و آن خوشروست
حری چوب میحورد بر حای جو | حر افتاد و جان داد و حرسده رو
اگر شاه ملکست و گر ملك شاه | همه راه رنحست و با رنج راه
که داندکه این حاك دیرینه دور | بهر غاری اندر چه دارد ز عور
کهن کیسه شد حاك پنهان شکنج | که هرگز برون نارد آواز گنج
رو ارکیسهٔ تو برارد حروش | سوی تو ار بری آید بحوش
که داند که این رحمهٔ دام و دد | چه ناریجها دارد ار نیك و بد
چه سرنك با بحردان ساختست | چه گردنکشان را سر انداختست
فلك سست نکسان هم آغوش تو | طرازش دو رنگست بر دوش تو
گهت چون فرشه ملدی دهد | گهت با ددان دستندی دهد

197ᵃ L کوش 197ᵉ L مشو مستریح , V مشو مست راه
198ᵃ L آتش اندر
198ᵉ P اندکی وارهان , L یک زمان وارهان , Pe باره وارهان
199ᵃ O دوست
199ᵉ O ولی . D ولیکن این کهن وان , V این کهن وان دگر
200 W илhагда кетмишдир
200ᵃ Pe O U چون نمیخورد , L خری کو همی خورد ,
D خری جو نمیخورد و , V خری زعفران خورده ,
Vo B خری جو نمیخورد
200ᵉ حر Pe گر , U افتاد جان داد حرسده , Pe V حرسده (V داده) داد
201ᵃ E اگر ملکست . 201ᵉ و . V Vo бр
202ᵉ V آرد
203, 204 P бр
203ᵃ D کهن حاك , L کیه , B کیه شد شاخ —hашийәдә
арт کیسه
203ᵉ Pe بارد اورا ز گنج 204ᵃ B به ار کیسهٔ خود
204ᵉ E سوی , تری D تندی , Vo B پری , E بری بحوش ,
V سوی کهنه آرد شدی حروش
205ᵃ P L دحمهٔ , D Vo B رحمهٔ , W . (دحمه) رحمه
205ᵉ U D Vo B چه ناریچها
206 P бр 206ᵉ Vo چو
207ᵃ V . آگوش 207ᵉ Pe U طرار , D بر نام تو
208ᵃ Pe گهی , Pe ملدی کند
208ᵉ U گهی , B سودمندی , Pe کند

جو روز آخر صبح ابلق سوار — طوله سرون رد برس مرغزار
سکندر بفرمود کارند سار — بربندش بجای بجستیبه بار
ر مهد رر و گسد سك سست — مهاش کردند جای شست
چو حلوتگهش آنچاں ساحتند — ارو رحمت حوبش پرداحتند
تنومند را قدر حداں بود — که در حانهٔ کالبد حاں بود
حو سرون رود جوهر حاں ر س — گریری ر همحوانهٔ حویشتن
چراعی که بادی بدو در دمی — حه بر طاق ایوان چه ربر رمی
اگر در سپهری و گر در مغاك — حو حاکی شوی عاقبت بار حاك
سا ماهیا کو شود حورد مور — چو در حاك شور افتد ار آب شور
چیست رسم اس گدرگاه را — که دارد نامد شد اس راه را
نکی را درآرد بهنگامه سر — نکی را ر هنگامه گوبند که حیر
مکس رر اس لاحوری ساط — سدس قلعهٔ کهربا گون نشاط
که روت کند کهرباوار زرد — کبوت کند حامه حون لاحورد
گوری که در شهر شراز بود — بمرك حودس حانه ویران بود

183ᵃ B حو مرآحر , Pe دو روز V حو روز دگر ,
W آحور , سوار Pe براد
183ᵉ B طوله روں رد درس , سرون رد درس , سرىك ...
FDV درس , Pe شاںگاه نگرىست با بامداد ...
184ᵃ Pe بحاں 185ᵃ B روىدىد راں گىند
186ᵃ Pe Vo حلوتگهش , L حاوه‌گهش , D حلوتگهی
186ᵃ O I D V B (L D ىرداحىد (ارو رحى حوشی سرداحىد
188ᵃ E B گوهر . 188ᵉ P همحانهٔ , B گرىرد ر همحوابی
189ᵃ P برو , D V Vo باو , W (بدو) درو B ىر دمی ,
O F برو بر دمی
189ᵉ E در طاق , D Vo کیوان , Pe O U I E B چه اندر رمی ,
D V (روی V) رمیں چه ربر
190 P 6p 190ᵃ W ور سپهری وکر بر , E و اگر
190ᵉ E شود
191ᵉ V بر حاك , L حو در آب شور آید ار حاك شور
192ᵃ Pe U آں 192ᵉ B که داند , D شدں
193, 194 V 194, 193 193ᵃ Pe U Vo B بهنگام
194ᵃ L V مگر ریر , Pe ساط حصار
194ᵉ L D Vo باییں , V باس حانهٔ , B بدیں حلعت , Pe شاط نگار
195ᵉ B کبودی کند حانهٔ لاحورد , Pe U E V حامهٔ لاحورد
196ᵉ Pe ویراں کند

بیامور ارس مهرهٔ لاجورد   که با سرخ سرخست و با زرد زرد
شبانگه که صد رنگ سد نگار   براند بصد دست چون نوبهار
سحرگه که یك چشمه باند کلید   باس یک چشمه آید پدید

XXX

عهد بستن اسکندر با بزرگان ایران*

بیا ساقی آن خون رنگین رز   درافکن بمغزم چو آتش بحر
مئی کز خودم پای لغزی دهد   چو صبحم دماغ دو مغزی دهد
کجا بودی ای دولت ملک عهد   بدرگاه مهدی فرود آر مهد
چو آیی بدرگاه مهدی فرود   بمهد من آور ز مهدی درود
ترا دولت از بهر آن خواند بخت   که آرایش تاجی و زیب تخت
بسست آدمی را رخ افروخته   جهان جامهٔ چون نو بادوخته
نسام اندر آراسته بیکری   ز هر گوهر آراسته گوهری

---

221 L бр   2-1[a] مهرهٔ I бр, B جهرهٔ
222 Pe O L L E D V Vo B бр
222[a] P نکار
223[a] Pe L سحرگه یکی L ,سحر را که ملك O ,بهر که یکی,
E V سحر گوکه یك B حسه P ,باند O ,باند Pe I D ماند
223 B ,سحر دگر حشم I ,یکی I I D V Vo حسمی
*P Pe L I رای زدن (دانسته عهد بستن Pe ,عهد بستن I) اسکندر با بزرگان
O ,اسمهلت دادن اسکندر ایرانیان را
E D V o B سعت (عهد D) کردن (درسعت L) ایرانیان با اسکندر
V عهد بستن سکندر با بزرگان ایران زمین
W نشستن اسکندر بر جای دارا ـ ساقی نامه
1[a] U ,از خون L ,آن خم E رز
2[a] Pe .بی گر خورم 2[e] L چو صبح دماغم V ,چو صبحم دو ع
**W apr اندرز و اشارت بممدوح
3[a] Pe U بود اس
4[e] V زمهد من آور بمهدی
5, 6 V 6, 5   5[a] B خواند ـ сөз алгында apr داد
5[e] E ,آرایشی D رست
6 P тәкрар эдилмишдир 6[e] V چو
7[a] P سام ارد ارحه سه سکری
7[e] P L D V Vo ز هم (ز هر V) گوهران برترین (بهترین P) گوهری

شسانکه سماست سارد سیاد ‏ کلیچه سکردون دهد بامداد
چه باید درس هفت چشمه حراس ‏ ر بهر حوی چند بردن سپاس
چو حصر ار چس روری روره گر ‏ چو هست آب حیوان مهحرما مهشیر
ارس دیو مردم که دام و ددند ‏ بهار شوکه همصحبان بدند
پی گور کر دشتناباں گمست ‏ ر نامردمهای این مردمست *
گورن گرارنده در مرغرار ‏ ر مردم گریرد سوی کوه و غار
همان شیر کو حای در بیشه کرد ‏ ر بدعهدی مردم اندیشه کرد
مگر گوهر مردمی گشت خرد ‏ که در مردمان مردمیها بمرد
اگر نقش مردم بحوابی شگرف ‏ بگو که مردم چیست حرف
بچشم اندرون مردمك را کلاه ‏ هم ار مردن مردمی شد سیاه
طامی بحاموشکاری سیح ‏ نگهدار تا کسی در مسح
چو هم رسنهٔ حمگی حموس ‏ فرو حسب تا سه در به سکوس

---

209 B op
209ᵃ D آرد I' نارد بىر 209ᵇ I نگردون کامحه
210ᵃ B حه آید I برس , Pe همت گردون , E هراس
210ᵇ O I D V Vo برد حمدں سىس U هراس
211ᵃ O روره‌گىر روزهٔ F حس روره , Vo روری بی ,
B روری رود کیر L حماں رور قرور کسر
211ᵇ I I D V o B و حرما و شیر ۱ چه حرما حه شیر
W به حرما به شیر
212ᵃ I اراں I I B که دیو و
212ᵃ V دشمىں 213 P مردمست
* Pe L 213 чү бенит нэ 214 чү оғлтэр ар сонды 38 чи ѕ ын 27 чи бенит эн 39 чү ѕ ын ын бенит јәрине кәлмишдир
214ᵃ I گوری که آرند , D گرار گرارنده , P گریرنده ,
Vo گرانده , I B گرارند
214ᵇ Pe O L I B سوی کوهسار
215ᵃ I حای حود بیسه
216ᵇ Pe O L L E D V o در مردم اں , در مردم ار ۱ در مردم ار
217ᵃ L نقش
218ᵇ مردن ۱ B مردم—B мисрі алтында ерт мردن ,
P Pe O L I F V B ساه
219ᵇ B نامردمی ارسمح
220ᵃ P Pe O U D Vo رشتهٔ , B دستهٔ
220ᵇ P بیاسای تا , L B فروحفت , D فروحست , O حسب و آیینهٔ

طبقهای بلور و حوانهای لعل طرایف کشارا هرسود بعل
همان تاری اسان با ریں رر حطائی علاماں رریں کمر
بورد ملوکانه بیش ار شمار شتر بار رریه بیش ار هرار
سلیح و سلب را قیاسی بود پدیرنده را رو سپاسی بود
دگر چیرهائی که باشد عرب ورو محرن حاص یابد هیب
چناں گنجی ار سیم و رر حلاص بمهر جهاندار کردند حاص
جهاندار اراں گنج اندوحته چو گنجی شد ار گوهر افروحته
بگوهر فرو رد دل تیره فام مگر شحراعش ارسست نام
چو تاریك شاید شدن سوی گنج که گنج آید ار روشنائی بریح
چرا روی آنکس که شد گنج‌یاب ر شادی برافروحت چون آفتاب
تو خاکی گرت گنج باید رواست که بحواسه خاك را کس بحواست
فروریدهٔ مرد شد خواسته کرو کارها گردد آراسته
رر آن میوهٔ رعفران رتر شد که چون رعفراں شادی انگیر شد
ساهاں مغرب که رنگی‌وشند همرای آن رعفراں دلحوشند

22ᵃ B طبقها بلوریں و , O V حانهای
22ᵉ P O U D V Vo B طرایف , L هرمود
23ᵃ Pe O U E همه 23ᵉ Vo حطای
24ᵉ Pe V ار شمار — V-дә шмар үзәриндә арт قطار
UE ار قطار
25ᵃ L ستور و , D V Vo سلاح و , W (سلیح) سلاح
25ᵉ E راں , L شماری سود
26ᵃ B دگر حسنهائی
26ᵉ V ارو , B وراں , L ورآن چیر را حاص , D باید , E باشد
27ᵃ P L E رر و سیم , Pe U ار سیم و ار رر
28 O 6p
28ᵃ U راں , Pe L افروحته
28ᵉ L اندوحته
29ᵃ O فروده دل , L فروری دل , Pe O وام
29ᵉ P D V بدیست , O E اراست , W ار(بد)یست
31ᵉ L شادی بیفروحت , P ماهتاب
32ᵃ U باید . 32 Pe U گنج خاك , B گنج را برنحاست
34 L 6p 34ᵃ Pe U E رر ار , O وراں , V B اراں , E ریره
34ᵉ E رعفران ریره انگیره شد
35ᵃ U رنگی که مغرب فشند , Pe D Vo فشند , W (وشند) فشند
35ᵉ U سرحوشند

بدست تو شاید عنانرا سپرد — ز تو پایمردی ز ما دستبرد

شبان ده مرا گوی و بازار تو — که تا دایم آمد طلبکار تو

چنانم نماند که از هر دیار — بداری دری حرز در شهریار

بهر جا که هستی کمر بسته‌ام — بخدمتگری با تو پیوسته‌ام

ارسحام گفت آنخداوند هوش — رهی دولت مرد گوهر فروش

ملی کس چنین گوهر سنگ ست — بدولت توان آوریدن بدست

سکندر که با رای و تدبیر بود — بنیروی دولت جهانگیر بود

اگر دولتش نامدی رهنمای — نسودی سر خصم را زیر پای

گذارنده دانای دولت پرست — سرکار دولت چنین بهش ست

که چون شد سر تاج دارا نهان — بنام سکندر افتاد ملک جهان

همه گنج دارا ز نو تا کهن — که آنرا نه سر بود پیدا نه بن

بگنجینهٔ شاه پرداختند — ز دریا بدریا درانداختند

سریر و سراپرده و تاج و تخت — بحدانکه آن بر تواند سخت

جواهر بحدان که آنرا دبیر — نیارد در انگشت تا در شمر **

8a E ماند 8b Pc پایمردان , U پای مرد و
9, 10 P бр 9 O бр
9a و PeUV бр
9b L که من , U دایم , V دایم آمد
10a Pe نداری حر
11a B بسته ایم 11b B پیوسته ایم
12a PUDB اریسحای , L ارس سان که گف
12b DVo دولتی
13a L ولی کان این گوهر , V که خود این چنین گوهری ,
PeEB نکی کس چنین
13b W (ز دولت) بدولت
14a E که بر
15a E در شمار . 15b E سورد
* W apт داستان
16a V گرارای 16b دولت L حکمت
17a B سرو , V تاجداران , Vo تاج دولت
18a L گنج داران تو
19a E زگنجینهٔ
20a PeL. سراپردهٔ تاج و
20b DVoBW آنرا تواند
21b L بانگشت
** O 20 тәкрар эдилмишдир

چو ارایان آن دهش یافتند   سر ارچنبر سرکشی تافتند
نهادند سر بر رمین بکرمان   کله گوشه بردند بر آسمان
گرفتند بر شهریار آفرین   که یار تو بادا سپهر برین
سر تخت جمشید جای تو باد   سریر سران خاك پای تو باد
کهن رفت و شاه نو ما تونی   نه خسرو که کیخسرو ما تونی
بیجد کسی گردن ار رای تو   سر ما و بالشگه پای تو
چو شه دید کر راه فرخندگی   بر ایرانیان فرض شد بندگی
در آن انجمنگاه انجم شکوه   که جمع آمد ارهفت کشور گروه
فرمود تا تیغ و لخت آورند   دو خونریز را پیش تخت آورند
دو سرهنك گردن برافراخته   حمایل بگردن درانداخته
سرهنگی ار خونشان گل کند   رسن حلقشانرا حمایل کند
نخست آنچه ارگنج رر گمه بود   رساند چندانکه بدرفه بود
چو نقد بدرقه آورد پیش   برون آمد ار عهدهٔ عهد خویش
فرمود تا خوار کردندشان   رسن بسته بردار کردندشان
منادی برآمد بگرد سپاه   که است باداش خونریز شاه
کسی کش بسم خورد ار نام او   بدین رور باشد سرانجام او

51^a P نک زمان ۱ ,در زمان 51^b P تا آسمان
52 L 6p
52^b B که بر جان تو صد هزار آفرین ,F جهان آفرین
53^a , 53^b Pe U B 53^b , 53^a
53^b V سر سروران
54^a P D ۱ رفت شاه ,Pe رفت شاه و ,
U E و تو ۱۵ کهن شاه رفت و نو کهن گشت شاهی تو
55 D 6p
55^b E سر ما بالشگه ,B ما و خاك کف پای
56^a O ۱۵ B رای فرخندگی 56^b B به ایرانیان
57^a آن Pe Vo 6p 57^b ۱ شده جمع ار
58^a P سع لخت ,Pe سع سخ ,B سع تخت   I تخت   Vo تخت
58^b E زیر تخت
60 D ۱۵ 6p 60^b B رسن حلقهاشان
61^a D ۱۵ گنج و زر 61^b Pe بدرفته اند
63^b W رسن کرده
64^a Pe B بگردید گرد ,O U E D براندند گرد ,L زگرد
65—67 D 67, 65 66 65^b Pe سرانجامشان

سکندر چو دید آن همه کاخ گنج　　که در دستش افتاد بدسترنج
پرستندگان در خورش را　　همان محتشم را و درویش را
ازآن گنج آراسته داد بهر　　بداد و دهش گشت سالار دهر
بگردان ایران فرستاد کس　　کزین در نگردد کسی باز پس
بدرگاه ما نکسره سر نهید　　هلاک سر خویش بر در نهید
بجای شما هر یکی بی سپاس　　سوارش گریبها رود بقیاس
بزرگان ایران فراهم شدند　　وزین خرمی سخت خرم شدند
خبر داشتند از دل شهریار　　که هست او سوگند و عهد استوار
همه همگروهه براه آمدند　　سوی انجمنگاه شاه آمدند
بدان آمدن شادمان گشت شاه　　از آن پهلوانان لشکرپناه
جداگانه با هر یکی عهد بست　　که در بابهٔ کس نیارد شکست
در گنج بگشاد بر هر کسی　　خزینه بسی داد و گوهر بسی
همان کار هر کس بدیدار کرد　　بدان خستگان بخت بیدار کرد
بداد آنچه در پیشتر بودشان　　دو چندان دگر بر افزودشان

35a OL آن چنان کاخ , V کاخ و گنج
36a L افتاد بی پای رنج
37a Pe در خور خورش را I در بر خورش خواند
37b D \ o همه , I درویش خواند
38a W (سهر) دهر
40a L \ B بهند 40b Pe بر سر بهند , L V I بپند
41a L هر کسی Pe باسپاس , U \ با سپاس , F باسپاس ,
D بی شمار
41b D رود آشکار
42a Pe O L F D \ \ o B ورآن P وران دلخوشی ,
W وران (آن) داوری
43a L خبر یافتند از در
45a P اران , Pe بران
45b F وران , \ o شاه
47 B 6p 47a Pe I L با هر کسی
47b I داشت گوهر , P خلعت بسی
48a Pe E D \ o همان بار , O همان بار , U L همان نام ,
V هما بار B همان نام آنکس
48b P L D \ V o بران , Pe سخت
49a B در خاطر افزودشان , L از پیشتر
49b D V o درو چند دیگر , W در (بر) افزودشان

چو آرد کسی را حوانی بجوش — که پیر دارد که ماشد خموش
بپوشده ار گرمی شاه روم — بروغن رمانی براوروحت موم
کمانی بر آراست ار پشت گور — پی و استحوان گشته همرنك تور
سلاح سحن ست و ترکش گشاد — ر حمه کمان تبر آرش گشاد
نحستین ثنای جهاندار گمت — که بادا جهاندار با کام جفت
انوشه منش ماد دارای دهر — ر نوشین جهان ماد بسیار بهر
سر سرش ار شادی افراحته — سر حصم در پایش انداحته
سی بد گمت اں جهاندیده پیر — نشد در دل کینه‌ور جای گیر
سی شمع روشن که دودی نداشت — نمودم ندارا و سودی نداشت
چو بحش سکندر بود بحت و حام — ر دارا چه آید بحر کار حام
چوگردون کند گردنی را ملند — بگردن فراوان درآرد کمند
بهندوستان پسری ار حر فتاد — پدر مردهٔ را بجیبن گاو راد
کجا گردد ار سیل جوئی حراب — بجوی دگر کس درافراید آب
برا پای دولت فرو شد بگنج — ر بدولتهای دشمن مرنج
جوانی و شاهی و آزادهٔ — همان به که با رود و با بادهٔ

81b W (ماشد) که ماند
82b B برافراحت
83a V کمان، Pe. برافراحت
83b B گشت، Pe بور
84 O бр   84a U سلیح
84b P رحمه، B. نهاد — мисра алтында арт تیروارش گشاد
85b U کام و
86a B ر نوش منش — hашијәдә арт انوشه منش، L E سالار دهر،
B دارای عصر
86b EB ر نوش، D ر نوشین منش ماد، Pe مار
87a L سری، O افروحته
88a این PD ای
89a D سا، D دوری
90a PeLEVB چو بحت، U چو تحت
90b W (شاید) آید
91a را D бр
91b Pe داراکمند، O رساند گرند، PLEV درآرد گزند
93a V چو گردد ز سیلاب
93b W (بر) در
95a O شادی. 95b Pe با رود و بادهٔ

محشود هرگز خداوند هش | بر آن بده کو شد خداوند کش
نظاره‌گان شهری و لشکری | بر انصاف و آزرم اسکندری
بر آن رسم و راه آفرین خوان شدند | جهانجوی را بنده‌فرمان شدند
نشسته جهانجوی با بخردان | از آن دایره دور چشم بدان
دو رویه سماطی آراسته | نشینندگان حمله بر خاسته
کمربستگان با کمرهای چست | کمر در کمر کمی از حلقه رست
سیاست‌گره بسته بر دست و پای | ز هر پیکری مانده نقشی بجای
چو دیواری از صورت آراسته | جسد مانده و روح برخاسته
سکندر جهاندار دارا شکس | برافروخت چون شمع از آن انجمن
پس آنگاه با هر گرامایهٔ | سخن گفت بر قدر هر پایهٔ
نوا زادهٔ رنگه را بار جست | طلب کرد و رنگار از آینه شست
بپرسید کای پیر سال آزمای | فکنده سرت سایه بر پشت پای
بسی سالها در جهان زیستی | ز کار جهان بی‌خبر نیستی
چو دیدی که دارا جدا پیشه گشت | گناهی نه با من بد اندیشه گشت
از آنجا که راز جهان داشتی | صحبت چرا رو نهان داشتی

66a V محشند
66b E D Vo بدان , B بدان کس که باشد , Vo کوس
67b E بانصاف , B آزرم بانصاف ,
PL انصاف اسکندری (L و زور) بر آن زور
68a Pe O U E B راه و رسم
69—71 D Vo 70, 71, 69
70 O 6p 70a B سماطی برآراسته , D Vo آراستند
70b D Vo برخاستند , P 73b кетмишдир
71—73 Pe O U E D V Vo B 6p
73 P 6p
74a P جهانگیر , B جهانجوی
75a P پس از آنکه با هر
75b B سخن راند , W (راند) سخن گفت , Pe مایهٔ
76a P نوی زادهٔ , O Vo نوازندهٔ , U E نوازندهٔ رنگ را ,
D B نیازادهٔ , Pe L V رنگ
76b U E V رنگار آیینه , و V 6p
77a E کار آزمای
79a V چه ; B بداندیشه گشت
79b Pe با من باندیشه , B جدا پیشه گشت
80, 81 P 81, 80

که در لشکر چون تو شاهی بود — بعمر تو نکش سپاهی بود
چو فرمان چیست کس حاك سست — ر بهر تو ستی برآرد درست
شدم ر حنك آرمانان سش — که ار رور بن رهرهٔ مرد سش
دلیرست همجار لشکرکشی — سرافکندگی نیست در سرکشی
بهنگام لشکر سرآراستن — ر لشکر نباید مدد خواستن
صوری ر حود حواه و فتح ار حدای — که لشکر ندس هر دو ماند بجای
چو سرور باشی مشو در ستیر — مکن ستیه بر خصم راه گریر
که با امدی بحان مار کوش — که مردانه را کس نمالد گوش
رمانسکه ر فتح نابی نحست — دلی ماند ار ترس دشمن درست
چنین گفت رستم فرامرز را — که مشکن دل و شکن البرز را
همین گفت با بهمن اسفندیار — که گر شکنی شکنی کاررار
شکستی کرو حون بحارا رسد — هم ار دل شکستن ندارا رسد
شکسته دل آمد بمیدان فرار — ولی کلك شکست با حره مار*

111[a] P U Vo B لشگرس , V ملشگر که سر حون
111[b] E سپاهی
112[a] Pe O U V حماسب B چنین گهبه را حاك بلد
112[b] W (سدی) سدی , B برآرد ملند
113[b] V که آن
114[a] B دلیرسب 114[b] L سرافکندگیست در
115[b] V شاند ر لسگر مدد
116[a] صوری B دلیری
117[a] P مشو سد و سر D با ستیر
118[a] V که ار با امدی , Pe گه با با امدی بحود
119[a] , 119[b] B 119[b] , 119[a]
119[a] U رمانی که , D Vo ر فالی که , W ر فالی (بعالی) که ,
V شسب
119[b] V دلی مشکن ار ترس
120[a] D فریبرر را , Vo فریبر را
121[a] U حنین
121[b] Pe شکنی‌شکنی , UVo شکنی‌شکنی , V شکنی‌شکنی ,
L B روزگار (B شکند (شکنی شکنی , کاررار E روزگار
122[a] Vo حون بحارا رسد 122[b] Vo رسد
123[b] O B حره‌مار (B اران(ار (O شکسب (شکسب دل کلك
Pe U L E D V Vo
حره‌مار (V اران (راں PeU شکسب , V Vo شکسب (شکسب
*122, 123 Pe тәкрар эдилмишдир

نکام ار حـوانـی توانـی رسـد   چو پیری رسد گوشه ماىد گزید
به پیرانه سـر گـىد لاحورد   صحاك و حمشید س تا چه کرد
حهان پادشـا چـون شـود درسال   پرسـنده را رو نکرد ملال
دگر کاکهی دارد ار مغر و پوست   شناسـد بد ار نیك و دشمن ز دوست
ارو در دل هرکس آید هراس   چو بسد کـو هست مردم شناس
ىافکندش چـاره‌سـاری کـنـد   ورو دعـوی بـی‌ماری کند
بوی‌را شاهی برآرند کـوس   که بر وی تواند کـردن فسـوس
ارس روی کیخسرو و کیقباد   به سری ز شـاهـی نکردند یاد
جهان بر دگر شـاه بگذاشتند   ره کـوه البرز بـرداشتند
بوشیدن و حـوردن نیك بهر   شدند ایمن ار حوردن تیغ و زهر
چو شه دید کان یادگار کـسـان   حبر دارد ار کار سود و زیان
نیك و بد کارزارش رهـسـت   برد آرمـاسـت و کار آگهـست
بپرسـد کان چیست در کار زار   که ار بهر سروری آید بکار
سـه را چه بدبر دارد بجای   چه سـحتی کند مرد را سست پای
سردآرمـای جـهـاندیده گـفـت   که سروری آن پهلواراست جفت

97ᵃ \ o لاژورد
98ᵃ L B پادشه , B پیرسال
98ᵇ B رود گمرد P رو فراند , \ نگیر
99ᵃ Pe O U L E D V Vo
دگر آنکه دارد (نا داند , V داند (D وی ار
UD бр و , وگر آنکه دارد پی و مغر و B
100ᵃ D Vo کرو B اران , Pe هر نك , D آمد
100ᵇ P که بیند , Pe U سنده , L که او
101, 102 B бр 101ᵃ E برافکندش 101ᵇ P کنی
102ᵃ E شادی درآرند , D درآرند , Pe کوش
103ᵃ V اران
103ᵇ P باد اورنك ار سری نکردند , Pe بیری و ساهی
104 O бр
104ᵃ L F نی کوه , B رکوه – мисра ١зәриндә арт ره
105ᵃ P حوردنی V تنك 105ᵇ Pe تیغ زهر
106ᵃ Pe حهان 106ᵇ E حبر داد , Pe حبردارکار
107ᵃ V آگهست بد روزگار , L که هست
109ᵃ Pe U آرد B آید , V دارد سای
109ᵇ L آرمای دست مرد , D V Vo B رای سست
110ᵇ آن Pe ار

سکندر ملرید اران باد کرد | چو برك حران لرزد ار ماد سرد
ر حومحوار دارا هراسده گشت | که آسان شاند رین پل گذشت
دگر باره درحواست کان هوشمند | در درح گوهر گشاید ر بد
فرو گوید ار گردش روزگار | حهاحوی را آمحه آمد نکار
پس ار آفرین پیر بیدار بحت | چنین گفت ما صاحب تاج و تحت
که ملك حهان گرچه فرح نشست | مزن دست سحت اندرین شاح سست
ر ماریح تو ما سهد کهن • | که ماندکه ما ما نگوید سحن
کجا رستم و رال و سمرغ و سام | فریدون و فرهنك و حمشید و حام
رمن حورد و ما حوردشان در بیست | هورش ر حوردن شکم سیر بیست
گذشتند و ما سر هم نگذریم | که چون مهره هم عقد یکدیگریم
مزن پنج نوبت درین چار طاق | که بی ششدره ست این نه رواق
جهان چون تو داری جهاندار باش | چو حصد حصمان تو بیدار باش
سر ار عالم ترسکاری برار | سرین ار کسی کو شد ترسکار

141ᵃ B زان
141ᵇ حزان V وزان , لرزد U گردد , E لرزه
142ᵃ O D V Vo رحومحواه , V هراسیده
142ᵇ P که آسان برین پل نشاید , U V B بدین
144ᵇ را D ار , Pe کنج , U Vo زانچه, O ماند
145ᵃ پیر Pe گفت ,U مرد , L شاه
146ᵃ فرح P حرم
146ᵇ Pe دست ما من در این , U B دست و پا اندرین,
V کار سست
147ᵃ Pe U D تو
147ᵇ L ماندست , Vo مانده , P که ماند اوکه,
V که ماندست ما ما که گوید سحن
148ᵃ O L E D V Vo رستم زال , B کجا رستم زال و سیمرغ سام
148ᵇ P فریدون ما فرو , B W فریدون فرهنك و حمشید حام
149ᵃ و Pe V 6p. , ما : U ار, B ما
149ᵇ شکم U حگر
150ᵃ و V 6p
151, 152 Pe 6p 151ᵃ B بزن , D بزین
151ᵇ L بی ششدری ,E بی شش حهت , B بی شش درم,
W بی ششدره(ی)
152ᵃ B جهان تا تو . 152ᵇ حصمان . D V Vo ایشان
153ᵃ L E ترساکی

چو در دولتش دل فروزی بود ر کار تو حر حاك روزی بود
دگر باره کردش سکندر سؤال که ای مهرمان پیر دیرینه سال
شندم که رسم سوار دلیر سها نکاپوی کردی چو شیر
کجا او شها ردی بر سپاه گریر اوفتادی دران رزمگاه
عرب آمدم کر یکی سع سر چگونه رسد لشکری را گریر
بپاسخ چنس گفت پیر کهن که گردنده باشد زمان در سحن
چنان بود برخاش رستم درست که لشکرکشانرا فکندی نخست
چو لشکرکش افتاده گشتی سع گرفتندی از بیم لشکر گریع
کسی کو سها ساهی شکست بدس چاره شد بر عدو چیره‌دست
وگری نکنجد که در کار زار گریزد یکی لشکر از یك سوار
دگر باره گفتا بمن گوی راز که باروی بهمن چرا شد دراز
چرا کشت بهمن فرامرز را چون عرقه کرد آن برومرز را
چرا مؤبدانش ندادند پند گران خاندان دور دارد گزند
چنس داد پاسخ جهاندیده مرد که بهمن بدان اژدهائی که کرد
سرانجام کاشفه شد راه او دم اژدها شد وطنگاه او
چو زد دهره بر پهلوانی درخت شد از خانهٔ دولتش باج و تخت
که دیدی که او پای در خون فشرد گران خون سرانجام کیفر سرد

124b E ر کارش سحر , B ر محت بو حر
127a Pe در سپاه 127b B درس P قلبگاه
128a E آمدم
129b E که گردیده باشد سحن در دهن , B که لرزنده
131a V افتادی ار بیغ تیر , نتیغ B بهسر
131b Pe B گرفتند , گریغ B گریر
132a Pe کسی کوشهای
132b Pe B بریں , B حمر
133a V وگرنی , P ولیکن که گویدکه , وگرنی که در B درس
133b L که نزدیکی لشکر
134a V بار , Pe گفت او , W گفتش , راز O L E B بار
135b P غرقه , B حسته برومرر
137a B چنان
137b Vo بان , Pe O U L E D V Vo B چه کرد
139a دهره .Pe U زهر , B رحم
140a V ندیدی که او , D Vo که خود پای

سه ار ناسح سر فربوت سال — گرفت اں سحں را مبارک هال
ر حدمت کشی کرد و سواحتش — سی کمح رر نسکش ساحس
بزرگان ایران ر فرهنگ او — ازارو نهادند ا سک او
شماسندگان در بارگاه — ساس گرفتند ر برم ساه
کرس بارگه گر حراعی ست — فروزنده حورسیدی آمد بدست
رها گر سی رفت روزی رسد — گلی رفت و گلس فروزی رسد
حوی رر ر حوسدهٔ روی بافت — فرو دید رر حست و گنجینه بافت
ر دریا دلی ساه دریا سکوه — نوازش سی کرد با آن گروه
حو دیدند سه را رغبت نواز — ر سداد دارا گسادند راز
که با دور او بود در گرم و سرد — کس از سهٔ حوسس بر حورد
ر حلق احسان مرد سوید را — که سد وا ماند حداوند را
سکان در آه بحمه سد سکال — کسی را امانت نه بر حوی و مال

---

167 I op 167 دسح D گمه V در سه سال
167 سحں را I سحبهی
168 F سی و Pc V op B بحدمت باسداد سواحتس
168 P سراوار او حنعی ساحتس
169 P Pc D V o B بر سست
170 - 172 V 172 173, 171
170 O V B سسدگاں Pc I F بردر (Pc I سسدگاں) سسدکاں
سسدگاں از در W
170 Pc B در برم
171 Pc I حورسید بدست V o ست
172 و I D V 6
173 حو رر I حوی رر حو رری O حو رر کو D روی ه دف
Pc I دف
173 O B W دید و O V حست کنحسه
175 B گسودند
176 دور P O دور D V o در روز Pc I V B ر P بر
17 ر D 6 حوس عه حورد B بر
177 L کرد
177 سست B کس — سست I وا نه سد
178 در B بد
178 P دست نه بر Pc B سد V مال

رها کن رهی کان زبان آورد ❊ ره بد حلل در گمان آورد
کرا باشکوبه بود سرهن ❊ بحاحت بود بار گشس بس
بو زان ره که شد بارگوبه بورد ❊ بحواه از حدا حاحت و بار گرد
چه بدی دل حود در آن ملك و مال ❊ که هسس کمی ربح و بسی وبال
بداش برا رهمون کرده اند ❊ که مال برا حکم حون کرده اند
برنحد گلوئی که بی‌حون بود ❊ حمه گردد از حوبش افزون بود
هزان مال کاند درین دستگاه ❊ برو حمه ‌اں بد ماری سیاه
سوداں اس طاق آراسته ❊ سوی بهی دارد از حواسته
چو در طاق اس صفه حواهم حفت ❊ حه باید بدن با سه مار حفت
دل از بد بیهوده آزاد کن ❊ ستمگر نهٔ داد کن داد کن
ز بیداد دارا به از بیکدری ❊ گر او بود دارا بو اسکندری
بس تا حه دید او ز رکشت جهان ❊ و بس آن مکن تا بهبی همان
حه کردی بس ، حهان یافتی ❊ ازان کن که اقبال ازان یافتی

154a P Pc L I \ Vo کو
154b رنی I کمن
155 156 B om
155a I کر او وارکوبه Pc O L D \ Vo بدرکوبه , E وارگوبه ,
W بسکوبه (بدرگوبه)
155b P بحجر کند درکسه
156a Pc L بو رانکه بدی D ره 156b I حجر و
157 O L I V درس
157 I کمی \ بکی D بکی رنج B بی رنج و هسی
158 L I حون
159 B om 159a \ برنحد
159b P حمه L I بد W (بد) حمه I حوبس
160 B بدان W زان
161 P c)
161a Pc L \ B سوں دار , D طوق
161b I بهی , سودی I رهی , B سوں بهی
162 O ……
162a \ حو در زبر اس طاق
163a B دادکر داد کن
164 \ o که کز بود
165a I زکسب P زمان
166a Pc L بس تا همان حوکردی , B حان ماکه
166b V همان کن

کشاورز سعل سه سار کرد　　ساهـی کشاورزی آعار کرد
جهان را نماند عمارت بسی　　چو ار سعل خود بگدرد هرکسی
اگر بش ارس دادگر جمه بود　　همان احر گیی آسمه سود
کنون دادگر هست سرورمند　　ارسکوبه سداد تا چسد چند
هراسده سد رس سحن سهریار　　مادی سرانگیحت در هر دیار
که هر سهور سهٔ خود کند　　حر اس کر حه سکی کند بد کند
کشاورز سرگاو سدد لیاد　　ر گاو آهن و گاو جوید مراد
ساهی ماس خود ره سرد　　همان سهری ار سعل خود بگدرد
بگرد کسی حر سی کار خویش　　همان سهٔ اصلی آرد پس
ر بشه گرربده را بار حست　　بدان سه دادس که بود ار بحست
علمهای هرکس بدیدار کرد　　همه کار عالم سراوار کرد
جهانرا ر ویرانی عهد بس　　نمادی آورد در عهد خویس
جهانداسب مر دولت خویس راسب　　جهانداس ررکارها سراسب

191a B سعل کار
192a L نماند ار
192b P وی I خود که ار کار خود
194b P Pe U حمد و حمد
195a O L V هراسده
195b O V ار I در
196a I کسد
196b O بود د کند I بدکسد
197a Pe اباد
197b Pe U p V آهن , به I ر نمی
198a B بی برد
199b P V o همه , P O U L I V V o B آرید بس
200—202 E 200b , 203b 203a , 200b , 201
200b D V V o بن B بران
Pe U L L D V V o B که بودس نحسب
201a , 201b L 201b , 201a
201a U هرکسی L سراوار کرد
201b I بدیدار کرد
202, 203 V 203, 202
202a Pe U و ویرانی , P U I خویس
202b P ار عدل خویش , عهد U مهد
203a U در V ار 203b O رواسب

،طلم کیان رفته رس مرر و بوم — مروت سوبان و مـردی بروم
کسی را که بردنك او سك بود — ر چدس ساه آن دو سرهنك بود
چو بدگوهران را قوی کرد دست — جهان س که چون گوهرش‌را شکست
سـرىر ىرر گـان محرداں سىرد — س ىا سرانجام چون گشت حرد
ىه س داوری ىاىد آن سست رای — که سحی رساىد محلو حداى
گـرانماىگاںرا درآرد سکسـت — فـروماىگاںرا کـنـد حسره‌دست
ىه حسرو سد آنکس که‌حس برورسـت — حسى دىگـر و حسـروی دىگرست
ىمانده درس ملك محشاشى — ىه در سهر و در شهری آساسى
حراسده ار کـىه ها سه ها — سـده عصمت ار فعل گـحىه ها
حراسـ درامـد سهر .. سه — ىر رس گـحا ىاسـد اندىشة
که ىشه‌ور ار ىسه ىكرىحـست — ىكار دگـر کس درآو‌محست
ساىاىاں ىـهلـوانـی کـنـد — ملك‌رادگاں دسـىاىی کىـد

179—181 L 180 181 179
179[a] B رف P I F V رف ارس
179[a] P[?] ر ىوىان Pe P[?] ر روم
180[a] D ساه آن I او V ساهں سرهىك
181, 182 B 182 181
181[a] Vo B حه P دسـ قوی داشـ U ىهی دسـ کرد ,
Vo کرد شـ
181[a] P[?] گوهرس ىـ کرد
182[a] حون B حود
183, 184 P 6p
183[a] D B ر س O رسـ رای
183[a] که سحی U سحی
184[a] 184[a] I 18 184[a]
184[a] B ىلىد ىاىگاىرا — мисрӣ пстыиҳа گرانماىگاںرا
184[a] کىد L 6p 185[a] Pe کسی
186 P 6p 186[a] Pe U L Vo ىماىد O ىماىد دران,
E D ىماىد اندرس B ىه سىد دران
186[a] سهری E Vo B سهر V کسور
187[a] B هراسىده , I ار کىه‌ها , حراسىده V کىه‌اس
187[a] L و فعل
188[a] I درآىد O ىهر گوسة
188[a] Pe رىن ىاسد ىهر ىشة
189[a] V که ىکرىحتـ P که هر ىشه‌ور را ار کار ىگرىحتـ

به ار مای ارین مامه سرون نهم * بهس برین دلك برحون نهم

گـزارنـدهٔ داسـانهای سش — چنس گوید ار سس عهدان حویش

که حون دس دهقان برآتش نشست — نمرد آتش و سوحت آتش برست

سـکـنـدر بفرمـود کاسـراسان — گشاسد ار آتش‌سـرسـی میان

همان دس دیرینه را نو کند — گراس سوی دین حسرو کـنـد

معانرا ناس سارند رحت — برآتشکده کار گیرند سخت

چنان بود رسم اندران روزگار — کـه ماند در آتشکه آموزگار

کند گنجهای درو نای سست — ساند کسی را بران گنج دست

توانگر که مراث‌حواری نداشت — بر آتشکده مال حود را گذاشت

بدان رسم کاقاق را رنج بود — هر آتشگهی خانهٔ گنج بود

سکندر حو کرد آن شاها حراب — روان کرد گنجی حو دریای آب

بر آتشگهی کو گذر ساسی — نه کندی آن گنج بسرداسی

---

8 P B 6p

8ᶜ I نامه زین ... I ازین زده ... P بهند D بهی ١٥ بهم

ز هرم D ، دن حود I بهمی ... بهمن ١ Pe بهس 8ᵈ

بهند P حوین I ... سر حود ند ... I به هرم ١٥

* W ، pT دسس

9ᵃ سن L سث Pe سس

10 دس I دسدد ... س ... نس ... رهقان آتش ...

11ᶜ I راس گسسدد P ١٥ P ...

12ᵃ B گراس

13ᶜ P O I I F کداسد ... س ... D ... آتس ... گدارند

W (کدرند) ... رند

1 ... I ... سکند ... کار ناسکند ... P ... ...

4 P ... س ... I I ... دو ... I ... مرزکار ... سکند ...

P I ... س ... P ... ر سکد ...

15ᵃ P I ... کنجه ... (ر) ... گنجهائی

15 B ... مند I ... بران I I W ... نه ...

6 ١٥ ... بوانگر ... I P ... سکده I ... بر آتسکد ...

17 I , I ... I ... I

17 ... I ... 7 18

17ᵃ I P O I ... D ... بران ، رنج ... رسم

17ᵇ O ١ W هر آسکده گنج P سهم

1... I ... سرا ...

19ᵃ ١ بر آتسکده

19ᵇ P O نه کندی P ... گنج ه نگد سمی

XXXI

خراب کردن اسکندر آتشکده‌های ایران زمین را*

بیا ساقی از شادی و نوش و ناز — یکی شربت آمیز عاشق نواز
نشیبه به آن شربت دلفریب — که شیشه ز شربت ندارد شکیب
بدی نار ای جهاندیده سر — بر آتش فشان در شبستان مر**
که جسمت زبان نشهٔ مکمم — بر جسم بند اندیشهٔ مکمم
ولیکن چو مسرور از دل شد — بمی چشم بد چون رساند گزند؟
خطرهای زهر بزن ره ببست — کسی کس نداند چه فارغ نشست
چه عمر بست کورا ز حدش خطر — بافسونگری برد باید بسر

---

*P I I D \ B خراب کردن اسکندر آتشکده‌ها را (D) خراب (مسوح) کردن اسکندر آتشکدها را (I \ (آتشکدهای عجم را)(محمد را)
Pe داستان در خراب کردن آتشکدها
\o خراب کردن سکندر آتشکدهای عجم
I داستان خراب کردن سکندر آتشکدهای عجم و اندر شیشه سکندر گوید
W ویران کردن سکندر آتشکدهای عجم را — ساقی نامه
1' I شادی نوش W o \ I) بیا ساقی آن شربت نوش در
آن I از شربت نوش \
1" Pe I مد \ انگیز
2' B Pe ر —
2" B گر D سکیب ندارد ز شربت
W (... ...) I بدرد ه که ز اهل روزگار
3' \ سیده‌ده D —
3" I س D —
4" P رون \ زبان که فکر از جهان
5' I دل I بد ز من سوزم
D \o ...

که دارد ز حدو سرای خراب
که دارد نشانه سداب

6' زهرش P بندش (O) کست
6" مد P بداند
7' P D \o عمرست B اورا ـ سست حزیم \ کورا بحدش
7" Pe برده باشد

گرامی عروسان وسنده روی   نماند حامد رخ با شوی *
همه نس سرنگها باره کرد   معان را ز مجانه آواره کرد
جهانرا ر دهای آوده سست   نگهداشت در حلق دس درست
D سران زمس ار حان سسی   حامد آس همچ ردسسی
بگرزان محوسان گنجه سنج   ناسکده کس ساکند گنج
همسان ارسان گاسار جهر   رگاسار آسس برسدند مهر
چو ساه ار جهان رسه آس ردود   برآورد ار آس سرسنده بود
بهرمور مرده روزگار   جز ارد سرسی بدارند کار
اسس حسی دساه آورند   همه ست در مهر و ... آورند
چو سد ملت ملت آن ملت بحس   همان فراحی روان کرد رحس
برحدگی فتح ا گسب حست   بدان گوه دل مر که مده گمت
... نالدت بحلم بوی   ... وده رهری ر ... سوی
... بس سدهد رگوس   ... سی بود ا کند رده وس

---

37 ...
37 P وسمد وسمد ... و ...
38 ... مس ...
40 P ...
40 ... رحس ... رسمی ...
40 ... سسمی ...
41 ... بورد ساکند ...
42 ...
42 P ... همه همه همه ... همه
43 P ... جهن ... P
44 ماند D ... B نکردند
46 ... B ... رمت P ... حس ...
46 روب D رهد
47 B ورحمدگی
47 P P ... D ... سکوه
48 ... رهری D راری
49 B ...
50 P ... 50, 49
49 P ... سه ...
50 ... D ...

دگر آفت آن بود کاتش برست   همه ساله با نوعروسان نشست
سورور حمشد و حس سده   که نو گشتی آس آتشکده
ز هر سو عروسان نادیده سوی   ز خانه برون ناحمدی نکوی
رخ آراسته دستها در نگار   شادی دوبدندی از هر کار
معانه ه ی لعل برداسته   ساد معان گردن اوراسته
ز برزن دهقان و افسون رسد   براورده دودی بحرخ بلند
همه کارسان سوحی و دلبری   گه افسانه گوبی که افسونگری
حز افسون حراعی بمروحسد   حز افسانه حسری ساموحسد
فرو هسته گسو سکی درسکن   سکی نانکوب و سکی دسرن
چو سرو سهی دسهٔ گل بدست   سهی سرو زبا بود گل برست
سر سال کر گسند سر ره   سمار حهارا سدی رور ـو
سکی رورسان بودی از کوی وکاخ   نکام دل حوس میدان فراخ
حدا هر سکی برمی آراسی   ورآنجا سی فسه برخاسـی
حو سکرسه سد عمد ساهسهی   سد از فسه بازار عـ ـه سهی
ملک ناحور بحت ناسد بلند   حو افرون سود ملک ناید گزند
سکی ناحور هر ار صد بود   که باران حو سار سد بد بود
چنان داد فرمان سه سب ری   که رسم معان اس ـرد بحای

---

20 آب OIT وب . W (آب) عدت DVo اب L آتش
20ª Vo سان
21 V حسی B حمسد حسی سده IDV...
23ª LTD برنگار W نگار (بر) د
23ª OIT ز سادی Pc دوبدند
24ª L معانرا B برداسسد 24 B اوراسسد
25 I 6p 5 IV برآورد
27ª V سدوحسد
28ª PIDVVoB بر سکن 28 W (دکر) و سکی
29ª B بسـ ناکل رسـب VVo کل بدسـ
31ª B بود . Vo بودکر V کر D کوی کاخ کر ,
PcF کوی کاخ
32ª PF هر کسی P آراسه 32 P حاسمه
33ª PPcU رسمه لك عمد L عهد F عمل
34ª Vo بسد DVo کردد 34 سود PcUIEBW ود
35ª I بران
36ª V سرای

صدش هیربد بود با طوق زر ‖ بایش پرستی گره بر کمر
هرمود کان آتش دبیر سال ‖ بکشند و کردند بکسر زگال
چو آتش فرو کشت از ایجانگاه ‖ روان کرد سوی شاهان سپاه
بدان پارسی شهر آراسته ‖ که با خوشدلی بود و با خواسته
دل باحور شادمانی گرفت ‖ شادی بی کامرانی گرفت
سی آتش هیربد را بکشت ‖ بی هیربد را دوتا کرد پشت
بهاری کهن بود چینی نگار ‖ بی خوشتر از باغ در نوبهار
باش زردشت و رسم مجوس ‖ بحدمت دران خانه چندش عروس
همه آفت دیده واشوب دل ‖ زگل ساز فرو رفته پای بگل
درو دختری جادو از نسل سام ‖ پدر کرده آذرهمایوس نام
خو بر خواندی افسوی آن دمرس ‖ ز دل هوش بردی ز دانا سکب
بهاروی از زهره دل برده بود ‖ خو هاروت صد بس او مرده بود
سکندر چو فرمود کردن شاب ‖ سر آن خانه تا خانه گردد خراب

63ᵃ B صدش موبدان بد بدان طوق زر Pc بر طوق
63ᵇ B بر آتش‌پرستی زره P L I کمر بر کمر
64ᵃ L هرمودسان آتش \ هرمود با آتش
64ᵇ بکشند P بکندند Pe I L \ بکال D \ o بکال
65ᵇ سوی O وی زی F صفاهان
66ᵃ D V \ o بان 66ᵇ و Pe 6p
67ᵃ Pc L ردل
68 O L 6n 68ᵇ کرد B گسب
69ᵃ بهاری B سایی Pe O بود و I دران خانه بود I بود و حسی
70ᵃ \ زربست
70ᵇ P L حدی
71ᵃ O L \ چسم و آسوب
71ᵇ زگل سان P زهرکل , L گسس , B زگل بی O I در پای گل ,
D V o نگل بائس , B بگل باش W در به نگل
72ᵃ O L E دختر بکی V B دختر Pe از فسل , L از سل
72ᵇ P آذر همایس سام
73ᵃ P I E B افسون
74ᵃ L بهاروت از L 6p
75ᵃ کردن B کارد
75ᵇ L B W بدان , \ دران

سران گوبه کر چد سدار معر شیدم دریں شیوه گفتار معر
سی بیر بارسحها داشم یکی حرف ناحوانده نگداشم
بهم کردم آن گسح آ کنده را ورق باره های براکنده را
اران کمباهای بوشده حرف برانگیحتم گیحدانی سگرف
همان بارسی گوی داںای پیر چس گفت و سدگفت او دلندیر
که چون شه ر دارا سد باح و تحت ر بر کار موصل برون برد رحت
چو رهره بابل درآمد تحست ر هاروساں حاك آں بوم سست
بفرمود با آتش موبدی کشند ار هیرمیدی و تحردی
فسون نامهٔ رند را بر کنند و گربه برندار بعیر کسد
براه با حلق را ره بعو عب و دو آتس ر للها ربود
ورانحا بیدبر آزادگاں برامید سوی آذر آباد گاں
بهر حا که او آتسی دید حست هم آتس فروکشت و هم رند سست
دران حطه بود آتسی سك ست که حواندی حودی سورس آتسرست

50a Pe L I B بدان
50 \ O سد درم سوه سمد L عر سو کعه دریں
51a 51b O 51a 51c 51c B ست
52 I کمح عش
52 P بههای
53 B 6p 53 Pe کیحدان
54a B درسی حوان دیا بیر
54c Pe I او سد حان دلندبر \ سد او ر به بلندبر
B دلندبر ر به سد و ، ، O I وی
55a I O I سکه برکار
56 O برامد
57 \ و آتش Pe L موبدان
57a \ کسد هر P حردمندی ، سرسدی
Pe I هیرمندی بحردان
58 Pe ریده ، \ O ریده
58a I و آن درید
59a Pe رهمون
59a B و دود بعد I و بود
60a Pe D آدرآبادگان O آدربانکان U آدرآبانگان
61a P بهر حه که آتس کهی
61a Pe کسب و سب \ 6p سب L کسب
62a U بد \ آتس
62a P O حوری سورس ، Pe\ حودی سور ، U B حودی سور
I که موندش حواندی آتسرست

هرآن حادوسی کان ىشد کارگر | ىحادوی حود ىار ىس کرد سر
ىحاره گری زىرك هوسمىد | فسون فساىده را کرد ىىد
ىوىی که آن طالع آىد ىدست | گرو حادوئی را دراىد سکست
ىفرمود کارىد لحىی سداب | ىران اردها رد چو ىر آتش آب
ىىك ىعىده ىست ىارش را | ىىه کرد ىىرىك سارس را
حو دخىر حاں دىدکاں هوشمىد | ز ىىرىك آن سحر ىکشاد ىىد
ىاىس درافتاد و زىهار حواست | ىاررم ساه حهان ىار حواست
ىلىاس حوں روی آن ماه دىد | ىىای حود را ىدو راه دىد
ىىرىهار حوىس اسوارش داد | ز حادوکشاں زىسگارش ىاد
ىفرمود ىا آتس افروحىىد | ىداں آتس آىسکىده سوحىىد
ىری روی را ىرد ىردىك ساه | که اىں ماه ىود اژدهی ساه
زىسی کار داست و ىسار هوس | فلك را ىىرىك ىىحىده گوس
ز فعر زمىں ىر کىىد حاه را | فرود ارد از آسمان ماه را

---

91 L ىداں O U I کو 91ᵉ B ىر کردد دگر
92 D حاىك زىرك
92 D op — әвәзиндә 96ᵃ тәкрар едилмишдир
L کاسده ، L فاسده ، B فوسده | ١ را ١٥
93 E бр
93ᵃ طالع ١ ، وقت LDV ١٥ B آمد
93 ᵉL ، ارو ، D گراں PI (P درارد) حسوئىها درآمد
L درآمد ، DB درارد
94ᵃ ١ ، کاورد I لحىی مسی
94ᵉ I ١٥ ىداں ، POUIDV حو آس ىر آب ،
١٥ ىر آتش حو آب
95, 96 V 96, 95
97ᵃ و D бр
97ᵉ POU ىار ، DVo ىار ، B ىر
98ᵉ V ىاو ، ١٥ ىاواره دىد
99ᵉ I ز حادوی کس رهئىس داد
100ᵉ P وراں ، UDV ١٥ ىاں ، F ىراں
101ᵉ UVB اژدهایی
102 103 P 106 дан сонра кетмишдир
102ᵃ و OUI DVB бр ، سیار P ىدار
102ᵉ پیچنده PVB مالیده
103 дән XXXII §-ын 19-чу бейтинә гәдәр V бр
103ᵃ B رمعر

رن حادو ار هکل حوشں — نمود اردهائی بداں انحمن
چو دیدند حلق آتش اژدها — دل حوش کردند ار آتش رها
ر سم وی افغان و حیران شدند — سرد سکندر گریران سدند
که هست اردهائی در آتشکده — حو فاروره در مردم آتش رده
کسی کو بران اردها نگذرد — همان ساعتش تا کشد تا حورد
سه ار رار آن کیمیای بهت — ر دستور پرسد و دستور گفت
بلیناس داند چنین رازها — که صاحب طلسمست بر سازها
بلیناس را گفت شاه این حال — حگونه نماند بما بد سگال
خردمند گفت انجمن سکری — بداند نمودن حز افسونگری
اگر شاه خواهد شتاب آورم — سر اردها در طناب آورم
حهاندار گفت است ... رهٔ — سرو گر واپس نکس حارهٔ
خردمند شد سوی آتشکده — شاه اردها دید سر بر رده
حو آن اردها در بلیناس دید — ره آتشکده بر الماس دید
برانگیخت آن حادوی ناسکت — بس حوئیهای مردم فریب
شد کارگر هیچ در حیره سار — سوی حادوی حوش گشت بار

---

76 P, L (P, ا) ر حدوئی ر گوهر B ر حدوئی ر
77ª I آتش
78ª I رسم وفن و
79 \ هست
80 B W دان I کسی B کی D دان کسی
80 D ...ع I کمہ حورد P رد
81 \ ال I P, ' گمہد SI ⋅ P, I B
82 H P, S2 \
82 O, D بس I سماس I راند
82 D طلسمت
83 I, ... 83 O, D \ \ o کفت I سر
84 D داند نمودن B نمودن سمند
86 B درفع در کف سهی است I O, I I ای ...
86 I بده وابی D دابی
87ª \ رده آتش دید
88ª P بد حو I سلیاس اردهارا
88ª D \ المس (در \) در, \ o B المس (ر)
89ª I ر سکمت
90ª در O U I I D \ \ o B ر, W در (بر)
90ª P حوس حادوئی

XXXII

پیوند کردن اسکندر با روشنك دختر دارا در سپاهان*

سا ساقی آں آبحوی بهست در افکں بداںحام آتس سرشت
ارآں آب و آتش مىحاں سرم بمں ده کرآں آب وآتش برم
حه فرح کسی کو بهکام دی ** هم آتش بهد بس و هم مرع و می
سی بار بساں بدست آورد که در بار بساں شکست آورد
ار آں باروں با بوبت بهار گهی بار خواهد گهی آب بار
بروں آنکه آرد سر ار کنج کاح که آرد بروں سر شکوفه ز شاح
جهاں باره گردد حو حرم بهست سود حوب صحرا و بعوله زشت
بکرد سر زلف آں دستاں ز حانه حرامد سوی گلستاں
گل آ گس کند حشمه قند را بشدی گدارد دمی چمد را

---

*P آوردن اسکندر روسنك دحتر دارا در نکاح حویش
Pe داسدں در عرب
U رسیدں اسکندر باصفهاں و حواسں روشنك
LDB حوسدں احوهں (L طلب, D کردن سکندر روسنك‌را
E رفتں سکندر باصفهان طلب روسنك
Vo دارا دحتر روسنک — бир чох кэтмэтэ, шо ш імун ір
W حواستاری اسکندر روسنك را — ساقی نامه
1ᵃ Pe آبحوی ساقیا بیا U حام حوی D آب حادوی
1ᵇ B حام بران برافکں برافکں, Pe Vo L D حم (L D بران (در
2ᵃ Pe O L L E D Vo B کرو P آب آتس حورم
**W сэр тэвнэ арт آررو
3ᵃ آتش L آدر
UEW و می (W مرع (مرع و هل آتش و حود نهد بس
4ᵃ Pe O آورد بحنك
5ᵃ L وراں, D Vo بارس, W (س) باروں
5ᵇ Pe E حوید, W (حواهد) حوید
6ᵃ BW برون آرد آنگه سر کاح D باع
6ᵇ D برو, P O که آرد سکوفه بروں سر ز سح Pe حاك ساح
7ᵇ شود P شده
8ᵃ دلستان Pe دلبران
9 B бр 9ᵃ دمی Pe U مهی

رحل را ساهی شوند ر روی شود سر حصاری ملك مار موی
حوبی چگویم پری مکری سری را سوده چس دحری
سر رلفش ار چسر مشك ماب رسن کرده در گردن آفتاب
ساق‌سال شه راه برسمش همه مام و ماموس شکسمش
ربون شد درآمد سرنهار مس سرد گر کند حسروش مار مس
وگر حدمت شاه را درحورست مرا هم حداوند و هم حواهرست
چو سه دید رحسار آن دلفرب سرآراسته ماهی ار رر و رب
ملساس را داد کس رام ست سراوار می حوردن حام ست
و لیکن ماش اسمن ار ربك او مشو عافل ار مکر و سرنك او
اگر ک می کم رنا دم سود ماس اسمن ار وی که کردم سود
ملساس سر شکر سلیم ساه رح حوس مالید سر حاك راه
بری‌روی را مابوی حانه کرد بری حد ارس گونه دیوانه کرد
سرآموحت رو حادوبها بمم ملساس حادوس اراں گست مام
اگر حادوئی گر ساره‌ساس ر حوں مرك را سر سدی مراس

104ᵃ D سوند ساهی
104 U برآرد حصاری ر ملك باره موی O ,باره I درد
105ᵇ B سسد حمان OIF حمان ID حون او , P حو او
106ᵇ کرده P سمه W (در) ر
107ᵃ راه U رار
110ᵃ I بر ار D ار رور و رب
111ᵃ W (گمت) داد
111ᵇ می P' او POIIVo می حوردن و B ر حام
112ᵃ P و لیکن مسو همه بر ربك او
113 OIFDP 6p 113 115 Vo 6p
113ᵇ مسو W ماس
114ᵃ IFDB سکر و سلیم P ش آن ساه U کرد
114ᵇ PtO درحاك I حاك و کرد
115ᵇ E ویرانه
116ᵃ PPeOUIFDV درآموحت , رو Pt او , U آن , B رو
116ᵇ Pe حدو , P راسب نام OULDVo راں
117 B 6p
117ᵃ U حادوی گر I وگر حادوی ور F گر حادوی گو I
117ᵇ PeU برك , I مکر , O سدد هراس , L هراس بسد
Pe Vo هراس , U قماس

عروسان مرور كشي حو كند | سر و فرق را ىعر و سكو كند
ىمىاى دل در دماع آورىد | ىطر سوى روش حراع آورىد
چو داست كر سوك چىرى ىماىد | رعوىب ىعدر آسس ىرفشاىد
ىدسىور ىسرس رىاں گفت حىر | رىاں و ىدم هر دو ىكشاى سر
ىمشكوى دارا سو از ما ىكوى | كه اىحا ىداں كشم آرام حوى
كه ىا روى مهروى دارا ىراد | ىسم كه دىدىس فرحىده ىاد
حصارى كسم در شىىاں او | ىرآرم ىسر رىردىىاں او
ىكى مهد رزىں ىرآموده در | همه سكر ار لعل و سروره ىر
ىسر ىا ىىىد دروىارىں | حراماں سود آسماں ىر رمس
دگر ىادىاىاں ىا رىس رر | ىىهر ىرسىدگاىس سر
چو ىسور داىا حىىں ىىد راى | كمر ىست و آورد فرماں ىحاى
ره حاىه حاص دارا گرفت | همه حاىه را در مدارا گرفت
درآمد ىمىسكوى مسكىں سرسب | حو آب رواں كاىد اىدر ىهسب
ىهسىى ىر ار حور رسىده ىىد | فرىسده ىىد چوں فرىسده دىد
ىداں ىىب حهراں مردمفرىب | همىكرد ىارى حو مردم ىىب
ىحسىں حدىى كه آمد فرو | ىىه داد ىوسىدگاں را درود

25ᵃ Pe حوى
25ᵉ D سر فرق L E فرقها ىعر W را (ه) فرق
Pe فرق ىعر و سكوى B ىعر و ىكو رو كىد فرق
26ᵉ Pe روىس روعن
27ᵃ Pe U سور
28ᵉ قدم Pe U B قلم
29ᵉ Pe اىحا آرام U V آررم
30ᵃ O ىراد , W ىراد 30ᵉ L دىدار , V آن دىد
31ᵃ V كىم W (كىم) كسم 31ᵉ Pe L D V o ىـ ر ىـ
32ᵃ B ىر آماده را
32ᵉ و Pe 6p , B ىر لعل سحاده را , در L D
33ᵃ P دراں , O D V o ىرو
33ᵉ Pe U E B سود مه روى رمس
35ᵃ P حىاں 35ᵉ فرماں L E حدمت
38ᵃ Pe U E B ىهشى ىكى حور
39ᵃ Pe U E D V Vo ىاں , B ىه ىس رىحداں مردم
L حىداں چهراں
39ᵉ Pe مردم فرىب
40ᵉ E ىرسىدگاںرا

گرارشگر دهـر خسروان   چنین کرد مهد گرارش روان

که چون در ساهان کمر بست ساه   رساند بر جرخ گردان کلاه

برآسود روری دو در لهو و بار   ز مشکوی دارا خبر جست بار

در هـمـت گنجینه را بار کرد   برسم کیان خلعتی سار کرد

ز مصری و رومی و چینی پرند   بیاراست ..رانهٔ ارجمند

لباس گرانمایهٔ خسروی   که دل را نوا داد و تن را نوی

قصبهای زربفت و خزهای نرم   که پوشندگانرا کند مهر گرم

ز جوهر بسی عقد آراسته   بر آموده با آن بسی خواسته

بسی نافهٔ مهر با کرده بار   ز ... بسی جامهٔ داشوار

فرستاد لشکر بمشکوی شه   سرخی بدن کرد ...

بمرجان ز بروره دساند گهر   صلای ... افکند بر لاجورد

ببست سه ... رر سرخ سور   مگر ... محک ... همی ...

شبستان دارا ز ما...   بجای ... گل سرخ ...

چو آراست آن باغ ...   بر فروخت روی دلارام را

شکسائی آورد روزی سه ...   ... سکنه ... عجبه نوبهار

---

*W ... داستان

... D \o کریس کن

11ᵃ Pe L صفهن

11ᵇ B کلاه، کردون D ...

... Pe O U L E سسود D رور B لهو درو رئور

... B دار اورا

... P O حسی و رومی

15ᵃ P D \o ... حن

16, 17, 18 B 18 16   16 B دوسر گادرا P ... کند ...

17 B op   17ᵇ W کوهر

17ᵃ P برآمود و D بان

18 P 6p

18ᵃ W (مشک) مهر   18ᵇ Pe L حمهر

19ᵃ O لشکر ...

20ᵃ Pe L B بمرجان و بپروره \ بمرجان بمروره بشاد گرد ز مرجح

20ᵇ L طلارا E طلارا زر اندود . P افساند . Pe \ افکنده

21ᵃ P بود

21ᵇ V کمر L زر و سه آرمود

22ᵃ B دارا دلرا

23ᵃ Pe U B باغ رام

24ᵃ P D \o روری حهار

کمرگوشهٔ مهد او ناج ماست   زمس بوس آن مهد معراج ماست
اگر برده گرد سر افکنده‌ام   وگر حث سارد همان سده ام
ر فرمان او سر ماند کشند   کحا رای او هست ررس کلند
اگر سر درآرد بدس شعل ساه   سر روشنك را رساند نماه
نکاس حسرو رضا داده‌ام   که ار نحمهٔ حسروان راده‌ام
بروری کـه فرمان دهد سهربار   که سوىد را ماشد آن احتار
ندرگاه حسرو حرامس کنم   ناس برسش رامش کنم
چو دسور فررانه ناسح سد   سوی ساه شد نار گفت آنحه دید
رح سه برافروحت ار حرمی   که صد حواب حوشست آدمی
حوابی که در گوس گرد آورد   سوسده را دل سدرد آورد
بروری کـه طالع برومند بود   نظرها سزاوار سوىد بود
جهانحوی بر رسم آبای حوىس   بری‌زاده را کرد همای حوىس
برسم کیان سر سمان گرفت   وفا در دل و مهر در حان گرفت
در آن بعث ار بهر هر کس او   نملك عحم بست کاس او
نفرمود تا کارداران دهر   در آراش آرند بازار و شهر

57ª کمر P کمس 57ᵇ آن L ١ او , B و مد و
58ª L E D ١ برده , B سده 58ᵇ سارد I گرد
59ª او V سه P D ١٥ ساند
60ª Pe U L E ١ B درس ١٥ درس
60ᵇ سر Pe سر
61ª P D Vo B نکاوس
63ª B کمم
63ᵇ P O L D ١ ١٥ سائس B کمم کەسش
64ª فررانه D فرحند
65ª F صیدی Pe L (Pe حوابی) حوابی
که صد حواب B حوآبی برور – мисра тығнаг тәсһиһ
эдилмишдир
66 B бр
66ª Pe حوابی , گرد Pe O U L F گمر
66ᵇ دل P سر , Pe O U L F آورد دلبدر
67ª P سومند
68ᵇ O ری روی
70ª L مهر 70ᵇ عحم D Vo عرب D ١٥ کاوس
71ª L W کارداان
71ᵇ L باراش آرند Pe бр

که مشکوی شه را ز شه نور باد … دوئی از میان شما دور باد
اگر چرخ گردان خطائی نمود … بدین خانه دست آزمائی نمود
شه از حملهٔ آن زنانها که رفت … گناهی ندارد در آنها که رفت
امیدم چنان شد سرانجام کار … که بومند ازو گردد امیدوار
بافسال اینجانه رای آورد … خداوندی خود بجای آورد
بفرمان دارا و فرهنگ خویش … نهد شغل بومند را پای پیش
جهان پادشا را چنین است کام … بعصمت سرائی چنین نیکنام
که روشن شود روی چون عاج او … شود روشنک درةالتاج او
عروس رخش چشم روشن کند … بدان سرخ گل خانه گلشن کند
ز دارا چنین در پذیرفت عهد … بمه بردن اشک فرستاد مهد
جهاندار کاسجا عنان بار کرد … بنای این شغل را ساز کرد
زبان کسان بست ازین گفت و گوی … بپای خود آمد بدین جست و جوی
پری‌روی را سوی مهد آورند … بسرسبز این کار جهد آورند
چنین گفت با رای زن ترجمان … که در سایهٔ شاه دائم بمان
کسی کز خانه هم خانه‌رادی شود … بشاد آمده هم بشادی شود
پاک زر این سکه باید پوست … بسرتان درود آنچه جرسده کشت

41ª B درمان
42ª I B گردون 42ᵉ O D V Vo ناس , L E درس
43ª V حملهٔ زنانها P آن سانها
43ᵉ گناهی D Vo خطائی L ندارد گناهی V ز آنها
44ª L امیدش
45ª Pe آنجانه B ارسجانه Vo روی
46ª Pe U فرهنگ دارا فرهنگ فرهنگ B اورنگ
46ᵉ L I شغل و
47ª جهان B چنان , L پادشه B جهانست
49 V 6p 49ᵉ Pe بران
50 P 6p 50ᵉ V بمه بردن
51ª P Pe بار , O L I D V بار , Vo باره , W (بار) ز
51ᵉ Pe بارکرد
52, 53 B 6p
52ª L کیان , ست Pe U رفت
52ᵉ E درس , V Vo بانس Pe گفت‌گوی
53ª Pe U بدرا سوی مهد او آورند 53ᵉ Pe آورم
54 – 56 P 55, 56, 54
55ª Pe U E کسی , V بود 55ᵉ V بود

همه بوم و کشور ز سادی بحوس — معنی برآورده هر سو حروس
حو شب حلوه کرد ار برد ساه — رح و رلف آراست ار مشك و ماه
صدف بود گفتی مگر ماه حرح — درو عالیه سوده عطار کرح
ز بهر سه آن ماه مشکین کمند — ز چشم و دهان ساحت بادام و قند
فرستاد هر دو بمشکوی ساه — که در حورد مشکو بود مشك و ماه
دگر روز چون آفتاب بلند — عروسانه سر برکشد ار برند
دل ساه روم ار پی آن عروس — شورس درافتاد چون رنك روس
یکی محلس آراست ار رود و می — که مسو ز سرمس بر آورد حوی
سمی اهو مکرد با مهران — سر و ساعرس هر دو ار می گران
محمد حدان در آن روز گنج — که آمد زمین ار کشیدن برنج
حو سب سد حورسد درهم سکست — عمی برآمد سفق را بدست
… به سرورهٔ بوسحاقس … — سحن س که در بوسحاقان قباد
ملك … ار … در … — مسکوی مسکس فرستاد کس
که با یوسف را حو یوسحراج — … با باح … سرای باع
حس گفت با یوسف مادرس — ز روس روان ساه اسکندرس

84ᵃ آورد D 84 سگر 11 کسور 84ᵃ
85 D رح رلف O L E V رمی I V ر مهرو مه
86ᵃ گمی V گوئی Pc I مهر حرح
86 Pc O L F D Vo درو Pc I F V سود B کره
درو مسك مسوحت عطار کرح O حرح P کرح
87ᵃ ماه I سه ماه کمند D رند 87 P O L D Vo دهن Pc [illegible]
88ᵃ F حور Vo مشکو I B مهروماه
Pc I که در رسك او به بود مهر و ماه
89ᵃ F برند کمند
90, 91 Pc I 61 90 V حو
91ᵃ V که مسوس رامش D ز مهرس
92ᵃ ساعرس P عارضس V, می گران هر دو سد ار سرو حسه
94ᵃ Pe U F V Vo در هم 91 P آمد عمی و رر
95ᵃ که O D Vo حه در W با B قباد حه در بوسحوی قباد
Pe E بوسحاق اوقباد
96ᵃ دل Pe U D V Vo حود I دسریح
97 F 99 дан сонра кетмиидир
97ᵃ , 97ᵃ F 97ᵃ 97ᵃ
97ᵃ L سارمد پباغ B باغ و با, Vo مرایه
98ᵃ , 98ᵃ F 98ᵃ 98ᵃ 98ᵃ ساه Pc مه B رای

بمسوح حوارزم و دنیای روم | مطرا کند آنچه مرز و بوم
سپاهان بداسان که میخواستند | بدیبا و گوهر بیاراستند
کشیدند بر طرهٔ کوی و بام | شقایق بمطهای بسجاده فام
علمها بگردون برافراختند | جهان را بنو آرایشی ساختند
بر از کله شد کوی و بازارها | دگرگونه شد سکهٔ کارها
نشاندند مطرب بهر برزنی | اغانی سرایی و بربط زنی
شکر ریز آن عود افروخته | عدو را چو عود و شکر سوخته
ز حوران طرف تا لب زنده رود | زمین زنده گشت از نوای سرود
ز بس رود حران که از می رسند | ب ماهسان روی را می گزیند
گلاب سپاهان و مشک تتار | سبر ده و سمسه کردند بار
شمع سرخ برست بر سور شاه | صمع بر سکر کرد حورسد و ماه
سپهر از سکر کوشکی ساخته | بر کان گنبدی دیگر افراخته

72 D کند آنچه ١ حمد Pc مرز بوم
73 P D ١o راسن 73 D ١o (D گهر) بدسار و گوهر
73 B زحله و
74 Pc I بمطهای فرور حام () بمطهی بمحاد فرور
B الاوی بمطهی فرور حام
75 ١ علمهای گردون I D گردن
76a Pc I B بر از کل شده
76b B سکه کوی شده فتح را ١
77 P O برزنی 78 79 P D ١o 79 78
78a B عود و زنی آن ١ سد 80 V چه D زحمه
79a L حوران I حوران ١o حوران W حران
79 کس I سد
80 P 6p
80a B دود , ١o حران B می بی U رسند
80b مامشان I F رودسان ١ , ماشان , B هامسان , W رامسان
Pc I (U گرید) گرند می لب ز مسافرا
81a Pe گلابی , U گلابی ساهان مسکس
81b W سسه و نافه کردند O L ١ شیشه را کرد B نافه سیسه را کرد ,
D Vo شیشهٔ نافه را کرده , P سیشه‌را کرده
82a برست Pe U L E B (Pe B سبت) گشت کل , W کل سمه
B در سور
82b W کرده , و Pe 6p
*B 86 кетмишдир

مدام گرامی برس گوهری — سپردم بنامی برس شوهری
پدر کشتهٔ بی‌پدر مانده را — بمعنی ولایت برافشانده را
سپردم بربهار اسکندری — بو دایی و فردا و آن داوری
پدرسرفت شاهنشه از مادرش — نهاد افسر همسری بر سرش
سوسن سردبد شمشاد را — چمن حای شد سرو آزاد را
سه از نار آن گوهر شاهوار — بگوهر حریدن درآمد بکار
برنحهرهٔ دید کر دلبری — برسیده شد سکرش را بری
حرامده سروی رطب نار او — سکر چاشنی‌کر گفتار او
فریده چشمی جهاحوی و سر — دواحش بیمار و بیمارحسر
ارس کونه و رلف و گردن درار — لبی چون شکر حال با او برار
ربح ساده و عنت آویحه — گلابی ز هر حسمی انگیحته
بحوناب بروردهٔ حون حگر — سر از دیده بر کردهٔ چون بصر
بهر شور کز لب برانگیحتی — نمك بر دل حستهٔ رحمی

112ᵃ مدام O کنون من , D بدائم , W (بدائم) بگویم ,
Pe گرامی B گرامی بری
112ᵇ P سپردم , Pe L سامی بری B بهسکو برس
113ᵃ مانده را UDBW ماندهٔ
113ᵇ Pe سمی بی ولاب برافشانده را LDBW برافشندهٔ
114ᵇ PE این 115ᵃ V شاهانه
116ᵇ چمن P سمن
117ᵃ نار P مهر , Pe نار , OL نار , V نار , W لعل
118ᵃ B برو پیکری دید 118ᵇ V برسید سد E را
119ᵇ او E بو
120ᵃ و Pe L E D V o B бр , V جهانجوی سر
121ᵃ ارس OLEDVVoB برش , Pe رلف گردن
121ᵇ لبی Pe L با او , بی OL با وی , B با وی حال و سکر لبی
122ᵃ B ربح عنت ساده
122ᵇ PU 126ᵇ кетмиш, ир, Pe گلابی ز چشمه , OU حسمه
122ᵃ , 122ᵇ — 126ᵃ , 126ᵇ PU 122ᵃ , 126ᵇ 126ᵃ , 122ᵇ
*U 127 кетмишдир
123ᵃ B رحوناب پرورد و حون , Pe U L E V حون , O D Vo حون
123ᵇ ULB (B سر) بر کرده همچون بصر , D حون , V حون
124 Pe U бр 124, 125 P D Vo 125, 124
124ᵇ PB حستگان

که باقوت یکتای اسکندری   چو همای در شد بهم گوهری
بدس عقد دولت ساهی کیم   همان مسری و پادشاهی کسم
ساید سر از حکم او ساقس   کـه سوان ارو بهری ناقس
کمرکی سر رلف بر بدگمس   که فرح بود بر تو فرحده گمس
حر او هرکه او با بو سر می‌رند   چو رلف بو سر برکمر می‌رند
مگوس بو گر حلقهٔ رر بود   چو بی او بود حلقهٔ در بود
مدارای او کی که دارای ماست   حو دارا دلس بر مدارای ماست
بدیرفت ارو دحمر دلوار   بدیرفتی سحت با سرم و بار
بریراده را ار بی برم ساه   نشاندند در مهد رربن حو ماه
بحلو نگه حسروس ناحبد   ر نطارگان برده برداحبد
بس آن که شد ششکنهای بعر   که بسدگان را براڤروحت معر
بسك مادر مهرباں دسبرد   گرامی صدف را بدربا سبرد
که ار بحم ساهان و گرد بکسان   همس تك سهی سرو مانده سان

99ª که P حه L که بکتای باقوب
99ᵇ D ما سد در سد حو بکتای ما سد L او سد , V Vo ما سد
100ª عقد P سعل Pe L D V Vo ماں سعل B کم
100ᵇ B کم
101ª W (ساند) ساند حکم V سعل
101ᵇ Pe D Vo ر بهر بهی ناقس U L ارس به بهی ناقس
V دیگری بدس , حون او F کرس به سبی بهی ناقس
102ª P و رلف W (در) بر
102ᵇ P E حر او با بو هرکس که سر B , حواهرکه او با بو
L D هرکه با بو V هرکه با حون بو سر ,
Pe U هرکه با بو همی سر رند
103ᵇ Vo 6p بو W بو بر سرکمر , Pe کمر بر رند
104ᵇ V حلقه بر در بود
105ª V مدارا کی کار دارای 105ᵇ V بر در , W (در) بر
106ª U دحمر دلس
106ᵇ B شرم و سار V سحت بدیرفس , B سك
107ª O I درم مهد 107ᵇ O L E D Vo B بر مهد , W (بر) در
108ᵇ V بطارگی ر برده O L F B حجره , D برده براداحسد
109ª P س ار آنکه , Pe U سی , L E وران س که شد
V ار B شد , پس انکه که شد
110ᵇ Pe گرامس
111ª و D V 6p 111ᵇ مانده P O دارد , Pe U L E D Vo ماند

بیاز ای سخنگوی چابک‌سرای — بساط سخن را یکایک بجای
سخن ران اران بامور خنگان — فسوبی فرو دم به آشفتگان

*

گزارندهٔ سرگذشت نخست — باندیشهٔ سر و رای درست
چنین داد مژده که چون شهریار — بملك سناهان برآراست کار
ز پیروزی چرخ پیروزه رنگ — بودش بسی در سناهان درنگ
باصطخر شد تاج بر سر نهاد — بجای کیومرث و کیقباد
شد آراسته ملك ایران بدو — قوی گشت پشت دلیران بدو
بزرگان بدو بهشت ساختند — بدان سر بزرگی سر افراختند
نثاری که باشد سزاوار تخت — فشاندند بر شاه پیروزبخت
ز سر چشمهٔ نیل تا رود گنگ — ز شوراب چین تا بلخ آب رنگ
رسولان رسیدند با ساو و باج — همایون کیان شاه را تخت و تاج
چو سه پای بر تخت زرین نهاد — ز گنج سخن حصن رویش گشاد
که باد آفرینندهٔ را سپاس — که کرد آفرین گوی را حق شناس

---

11 B бр
11а O E بیا ای , L سار اس , سرای Pe سوار
12а PPeUE ران را
12б V بر آسمگان
* W сәр тәвһә арт داسان
13а PL سرگذشت داسان 13б L رائی
14б PeUEDVVoB برآراست برآورد
15а D پیرور پیروره ز فیروزهٔ E ز پیروزی
15б W صفاهان
16а OV \o ناصطرخ
16б PeEB و حی قباد \ , و سه کیقباد
17а U باو 71а پشت دلیران Pe ملک سلیمان U باو
18а بدو P براو B بدان PeUDVVo همه
18б PeU بران , DVo بان , V باس E سران برزگی ,
Pe سران ساخسد
19 OE бр 19б PL فشاندند و بیدارسان گشت تخت
20а سل L سیل 20б حس Pe бр
21а و PE бр ساو V سار , U مار
21б را Pe با , P تخت عاج
22а PeU تخت بر , پایه تخت , E در PL گنج
22б ز گنج PL حصن , ز قفل Pe شخص , V نهاد

XXXIII

بر تخت نشستن اسکندر در اصطخر*

بیا ساقی آن شمچراع معان … میاور ز من برمیاور فغان
چراعی کرو چشمها روشنست … چراع دلم را ارو روغنست
مگو ای سخن کیمیای تو چیست** … عیار ترا کیمیاسار کیست
که چندین نگار از تو برساختند … هنور از تو حرفی نپرداختند
اگر خانه حبری قرارت کجاست … ور از در درائی دیارت کجاست
ز ما سر براری و با ما نهٔ … نمائی نما نقش و ندا نهٔ
عمل خانهٔ دل بفرمان تست … زبان خود عمل‌دار دیوان تست
ندانم چه مرغی ندیں نیکوئی … ز ما یادگاری که مانند توئی
سخن بین چه عالیست بالای او … کسادی مباد کالای او
متاع گرانمایه کاسد مباد … وگر باد بر کام حاسد مباد

---

*P E D B Γ بر تخت نشستن اسکندر دراصطخر (در فارس B, باصطخر
, دراصطخر فارس P)
Pe بر تخت نشستن اسکندر, Vo در سمه روزگار گوید
O نشستن اسکندر در اصطخر بر تخت پادشاهی و استمالت دادن ایرانیانرا
U نشستن اسکندر در ملک اصطخر بر تخت
L بر تخت نشستن سکندر در اصطخر و عدل کردن
V گفتار در مجمع سکندر بار دوم و سوال کردن از فیلسوفان دهر
W پادشاهی نشستن اسکندر ـ ساقی نامه
1ᵃ آن Pe از E حراع امشب ساقی
1ᵇ P1 وفان برامد من از که باور ز من U زمان, E D V Vo بمی
2ᵇ دلم Pe O U F D V Vo B سم W دلم (سم)
** W сар төвh ı арт اندرز
4ᵃ برساحتند O B برداختند L برحاسند, D ساحتند
4ᵇ حرفی V نشی
5ᵃ Vo چبری
5ᵇ ور Pe U E D V o B کر , O اگر از درائی
7ᵇ O B عمل کار
8ᵃ U نداں
8ᵇ B مانده
9ᵃ او D Vo آن
9ᵇ Pe U D (Pe بیمتاد) میماد, B سماد, او D Vo آن
10 O бр ,
10ᵇ برکام P L, با عیب, D V Vo جزعیب, U B باکام

چو دارد تنومند کار آگهی | نخواهم که باشد ز کاری تهی
چو بیم کسی را که او رنج برد | که با خرج او دخل او هست خرد
در آن خرجش امدواری دهم | ز گنجینهٔ خویش یاری دهم
بدس و بداسش کنم کارها | دهم داد را روز بازارها
ندارم ز کس ترس در هیچ کار | مگر زان کسی کو بود ترسگار
در آس افکنم هر کرا سودست | نبخشایم آنرا که محشودست
جهان از سخا دارم آراسته | سخی را مدد بخشم از خواسته
ستمرا ز خود دور دارم بهش | ستمکش نوازم ستمکاره کش
سخای نکی ند نکی ند کنم | باداش نیکی یکی صد کنم
عقوبت کنم خلق را بر گناه | نوازش کنم چون شود عذرخواه
چو گردن کشد خصم گردن زنم | چو در دشمنی بن زند بن زنم
سا کردن نیکی از من بود | بدی را بداست ز دشمن بود
من آن خاك سرم معرنیل رای | که بستانم و باز ریزم بجای
چو دولاب کو شربت بر دهد | ازین سر ستاند بدان سر دهد

---

40 V 42-дән сонра кетмишдир
40ᵃ Pe E B Vo سومند را آگهی (Pe E حو باشد) حه دارد,
O U D V تنومند را آگهی
40ᵉ V باشم
41ᵃ P L او , کسی راکه بیم که در رنج برد D 6p , V از
41ᵉ P L که با خرج , B برخرج , هر پاره خرد او هست مان,
D L دخل هست , V او دست برد
42ᵃ B دهم کنم 42ᵉ B ساداش بیکیش ماری کنم
43 — 46 Pe 45, 46, 43 43ᵉ B کنم دهم
44 Pe 6p
45ᵉ O آنراکه , B آنکس که اوراکه
46ᵃ Vo ز از
46ᵉ W سخی , V سخن , L سخا سخن را بدو
47ᵉ P ستمکش , E D V Vo ستمگر ستمکار
48 P 6p 48ᵃ B سخای یکی بر یکی
49ᵃ Pe کشم
51 O 6p
51ᵉ U بدانرا بد آید , V بدشمن
52 - - 55 P 6p
52ᵃ U من از خاك ریزم , L D Vo B مغرنال , W مغرنال (بیل)
52ᵉ L گردم ریزم
53ᵃ B شربتی. 53ᵉ Pe : زان

سر چون تنی را ز بالین خاك   مانجم رسانید چون تور پاك
مایرانم آورد ار اقصای روم   فرمان من سنك را كرد موم
سجائی رسانید كار مرا   كه محمل كشد چرح مار مرا
پدیرفتم ار داور آسمان   كه ماسانم ار داوری یكزمان
ستمدیده را داد محشی كنم   شب تیرگان را درحشی كنم
حرد بر وفا رهنمای مست   صلاح جهان در وفای مست
ره راستی گیرم امرور پیش   كه آگاهم ار رور فردای حویش
بپرهیرم ار رور عدرآوری   بپرهیر كاری كنم داوری
ر پیشانی پیل تا پای مور   نیاید ر من بركسی دست رور
ندارم طمع بر رر و سیم كس   وگر چند نامم بر آن دسترس
ر حلق ارچه آرار سیم سی   نحواهم كه آرارد ار من كسی
ده و دوده را برگرفتم حراح   به ساو ار ولایت ستانم نه باح
اگر گنجی آرم ر دنیا بدست   مهیا كنم قسمت هر كه هست
دهم هر كسی را ر دولت كلید   كنم مایهٔ كار هر كس پدید *
هنرمند را سر برآرم بلند   كشم پای دیوانه را ریر بند
بپیچم سر ار رایگان حوارگان   مگر بیربایان و بیچارگان

24^{a} E سری
25^{a} B ر اقصای ما باقصای , بایران رمین Pe , رهصای U D ر اقصای
$25^{б}$ B كرده $26^{б}$ B حرح و
$28^{б}$ بیرگان P Pe O U L D V Vo بیوه‌گان
29^{a} B بر وفا $29^{б}$ L بر وفای
30^{a} B امرور من $30^{б}$ B رور آن رور من
31^{a} رور O E B راه, L رور و
$31^{б}$ O بیرهیركاران , P داوری
32^{a} W پای (بر) $32^{б}$ Pe سامد
33^{a} B بیارم , W بر (در)
$33^{б}$ یابم P L دارم, O B بدان, V باسم دران
34^{a} بیم P L دارم $34^{б}$ من P L ما
35 L 6p
$35^{б}$ ساو V سار , B مال , Pe U ساوه ولاب , E به باح
36^{a} Pe گنجی ار دنیا
$37^{б}$ P L V B هركسی را پدید (B مایهٔ) پایهٔ , پایهٔ Pe مایهٔ
* B 61—67 кетмишдир
$38^{б}$ Vo . هنرمند را . را Pe 6p , V پای بند
39^{a} Pe B : به پیچم

؟ بو لر همسریرا دریدم حگر — ندادم بدرندگان دگر
مکشتم بهای کسی را بر هر — مگر کاشکارا بشمشر قهر
به در کس جهاسوری آموختم — به بی حختی حرمی سوختم
حواهم که آرم بکس در شکست — وگر شکنم موماثیم هست
گر ار من بحشمی رسد چشم درد — بوانم درو توبسا بسر کرد
حدایم درین کار یاری دهاد — ز چشم بدان رستگاری دهاد
چو این داستان گفت شه یك بیك — بوشنده را دست شد بر فلك
در آن انجمن بود بسیار کس — شاه آرمائی گشاده هس
ار آن بوالفصولان گستاخ گوی — وران بوالحکمان دیوانه جوی
پژوهندهٔ بود حجت نمای — در آن انجمن گشت شاه آرمای
که شاها مرا بك درم در خورست — اگر بحشی ار کشوری بهرست
جهاندار گفت ار حداوندگاه — باندارهٔ قدر او گنج خواه
پژوهنده گفا چو ار یك درم — حجالت برد شه که چیزیست کم
به ار ملك عالم بحشد بمن — ناحم رساند سرم را انجمن

68ᵃ همسریرا D V Vo من سری را
68ᵇ V بدرندگانی , B بدورندگان
69ᵃ P Pe U L E D V کسی را بهای 69ᵇ بهر P L دهر
71ᵃ D Vo کسی را شکست , W برشکست
72ᵃ من D бр
73ᵃ کار O روز , V دهد
73ᵇ B بدم , V دهد
74ᵃ P L D V Vo B گفته سد , E گفته سد سرسر
74ᵇ E بیوشنده را بر فلك برد سر
75 Pe бр.
75ᵇ P L D V Vo گشاده شاه آرمائی هس
76 Pe 78 дән сонра кетмишдир
76ᵃ گستاخ L W سیار
76ᵇ L بوحکیمان , حوی D روی
78ᵇ W (گرم) اگر
79ᵇ Pe U براندارهٔ , V قدر گنجینه حواه ,
P باندارهٔ گنج او چیر حواه
80ᵃ V چو , پژهنده B که
81ᵃ عالم U ایران , U بحشی
81ᵇ Pe V سر ار انجمن

بهرج از سر تیغم آید فراز   سر تازیانم کند تیر کار
سر تیغم آرد جهانرا بجنگ   سر تازیانه دهد بیدرنگ
از آن آمدم من بر این سریر   که افتادگانرا شوم دستگیر
یکی پیکرم رازرو از آفتاب   بیک دستم آتش بیک دستم آب
سکی رسم سخت نگدارمش   نکشتی رسم تشنه سوارمش
بخود نامدم سوی ایران ز روم   خدایم فرستاد از آن مرز و بوم
بدان تا حق از باطل آرم پدید   زمن شد هر قفل یابد کلید
سر حق شناسان بر آرم ز خاک   بباطل پرستان درآرم هلاک
ز دنیا نیرم رنگ باداشتنی   دهم بادرا تا چراغ آشتی
فرشته کنم دیو هر خانه را   بر آرایم از گنج ویرانه را
کجا عدل من سر برارد چو سرو   ز بیداد شاهی سرسد تذرو
شبانی کند گرگ بر گوسفند   همان شیر بر گور نارد گزند
بدان را ز نیکی کنم ناصبور   ز پیکان بدی را کنم سر دور
کسی را که من سر بر افراختم   بپای کسش در سر انداختم

54ᵃ L Ł D V Vo B بهرچه
54ᵉ Vo بتازیانه, D دهد حمله تار
55 L 6p
55ᵃ E سك   55ᵉ O E D V Vo B تازیانم
56ᵃ D آمد   56ᵉ Pe شود
57 O 6p , 57, 58 P 6p
57ᵃ B راز برور آفتاب یکی سگرم راز برور, Pe آفتاب, راز برور,
U آفتاب روبرور, V آفتاب برور چون, E D Vo رافتاب
57ᵉ W دست آتش سك دست, بیك دست, L ، آب دست
58ᵃ رسم Pe رسد, O L V نگدارمش
58ᵉ نکشتی B بر آتش
59ᵉ اران L زین
60ᵃ E ناحق, V تا باطل ز حق
60ᵉ B شد را قفل هر کلید
61ᵃ V پرستان
61ᵉ B ز باطل پرستان برآرم
62ᵃ Vo رنگ
63ᵉ E D برارم, V برارم هم از
64ᵃ B درآرد, سرو چو L سرو ز
65 — 68 P 6p
65ᵉ B ناگرگ برگور
67ᵉ Vo ، سر در

بآیین جمشید هر روز شاه   شدی بر سر گاه در صبحگاه
نوازش همیکرد با بندگان   نگه داشت آیین فرخندگان
فرستاد نامه بهر کشوری   بهر مرزبانی و هر مهتری
گرائیدشان دل بافسون خویش   امان دادشان از شبیخون خویش
جهانرا بفرمان خود رام کرد   در آن رام کردن کم آرام کرد

XXXIV

فرستادن اسکندر روشنك دختر دارا را بروم*

بیا ساقی آن صرف بیجاده رنگ   بمن ده که پایم درآمد بسنگ
مگر چاره سازم درین سنگریز   چو بیجاده از سنگ یابم گریز**
فلك ناقه را زان سنگ رو کند   که هر روز و شب بازیی نو کند
کند هر زمان صلح و جنگی دگر   خیالی نماید برنگی دگر

99ᵃ در صبحگاه U E V W هر صبحگاه , D Vo او صبحگاه ,
B چون صبحگاه
100ᵃ L گری کرد نوازش E B بر بندگان
100ᵇ L نگداشت
101ᵇ مهتری B کشوری
103ᵇ L V کرده
* P فرستادن اسکندر روشنك را با دستور خود بیونان
Pe درگذشتن عمر و حالات دنیا گوید
O فرستادن اسکندر روشنك را با ارسطو بجانب روم
U فرستادن سکندر ارسطو با روشنك بیونان
L E D W فرستادن اسکندر روشنك را بروم
V فرستادن سکندر ارسطاطالیس را برابر روشنك بیونان زمین
Vo فرستادن اسکندر روشنك دختر دارا و سکندروس باقصای روم
B ساقی نامه , W арт ولادت اسکندروس از روشنك
1ᵃ بیا U بده , صرف P L جام , V بیجاره , D ده رنك бр
1ᵇ P Vo برآمد
2ᵃ Pe سنگ بس , L مشك ریز
2ᵇ L سجاده , V بیچاره , یابم P L دارم
** W сәрлөвһә арт اندرز
3ᵃ Pe ناقه را , فلك را P , سنك , ناقة را B , آن را , بام ,
B һашийәдә арт فلك ناقه را زان سنك روکند
3ᵇ P L و , روز , و بازیی Pe U Vo бр

دگر باره شه گفت کای تندسگال ‌ ‌ ‌ باندازهٔ خود نکردی سؤال
دو حاجت نمودی به ر جای خویش ‌ ‌ ‌ یکی کم ز من دیگری از تو بیش
باندازه باید سخن گسترید ‌ ‌ ‌ گزافه سخن را نباید شنید
سخن کان نیرو در آرد گره ‌ ‌ ‌ اگر آهنست با گفته به
دگر پرسشی کرد مرد دلیر ‌ ‌ ‌ که بالا چرائی تو و خلق زیر
چو گوئی که ملك رویه هستیم یار ‌ ‌ ‌ چرا زیر و بالا درآری بکار
ملك گفت سرور منم زین گروه ‌ ‌ ‌ چو سر زیر باشد نباشد شکوه
سر رستنی زیر زیبا بود ‌ ‌ ‌ سر آدمی به که بالا بود
نه از شاه را جای باشد بلند ‌ ‌ ‌ که تا دیده‌ها زو شود بهرمند
دگر زیرکی گفت کای شهریار ‌ ‌ ‌ خردمند را با رعونت چکار
ترا زیور ابردی در دلست ‌ ‌ ‌ زیور چه پوشی بی کز گلست
ملك گفت کارایش خسروی ‌ ‌ ‌ دهد چشم بیندگان را نوی
من از شخص خود را چو گلشن کنم ‌ ‌ ‌ شما را بخود چشم روشن کنم
بسی که چون بشکفد نوبهار ‌ ‌ ‌ بدو چشم روشن شود روزگار
از آن نکتها مردم تیز هوش ‌ ‌ ‌ ز از لعل و ستوره کردند گوش
دعا باره کردند بر جان او ‌ ‌ ‌ بجان بار بستند پیمان او
از آن زرد باری کز او یافتند ‌ ‌ ‌ بفرمان او پاك بشتافتند

82ª V Vo ای
83ª Pe U دیگر از تو به بیش
84ª B نباید سخن را , D Vo سخن باید
85ª B بر ابرو کو , L E V بر ابرو
86ª V تو خلقی
87ª Pe U D Vo (Vo چه گوئی) چگوئی ,
EB (B روز) ملك روزه (E چو) چه گوئی که , P بار , E بار
87ª و P Pe U 6p , P B درآیی
89ª P بالا بود
90ª V بود
91ª رعونت O رعیت
92ª P Pe O U L گر
93ª Pe وگر چشم بیندگانرا نوی
94ª از V این , D خودرچو , Pe خودرا گلشن کنم
95ª B بود
97ª P₁• ستد
98ª V : برد و باری

نبود اعتمادش بر آن مرز و بوم *** که هست این آباد رومی بروم
شبی کاسمان طالعی داد چست *** کزان طالع آید ضمیری درست
فرستاد و دستور خود را بخواند *** سخنهای پوشیده با او براند
که چون ملك ایرانم آمد بدست *** بخواهم بیکجا شدن پای بست
بگردندگی چون فلك مایلم *** بجز آفاق گردی نخواهد دلم
بسیم که در گرد آفاق چست *** بواناتر از من در آفاق کیست
چنان بینم از رای روشن صواب *** که چون من کنم گرد گیتی شتاب
زر و زیور خود فرستم بروم *** که هست استواری دران مرز و بوم
نباید که ما را شود کار سست *** بسو باید از آب دانم درست
بد اندیش گیرد سر تخت ما *** بتاراج دشمن شود رخت ما
جهانرا چنین درد سرها بسیست *** ورسکونه در ره خطرها بسیست
تو سر از بیوبان شوی بار جای *** پسندیده باشد هرهنك و رای
همان ملك را داری از فتنه دور *** که مه تاب مهر باشد نور
همان روشنك‌را که بانوی ماست *** بری تا شود کار آن ملك راست
برایی که دستور باشد خرد *** نگهداری اندازهٔ نیك و بد
بباید بجای آری از دین و داد *** نیاری ز من جز بنیکی بیاد

20[a] V اعتمادی درآن , L E B دران , Vo بدان
20[b] Pe U (U مرز بوم) اینن آباد ان مرز و بوم
21[a] O داشت چست
21[b] L V آمد , Pe B ضمیر
22[a] و U D V 6p
22[b] Pe E با وی
26[b] O من کنم مکنم
27[a] و زر Pe ار و , U زن و
27[b] و Pe 6p
28[b] آب V چاه
32, 33 P 33, 32
32[a] همان U همه
32[b] B که بر , B زیور
33[a] P همین
33[b] W (بر) بری , ملك P L مرز
34[b] Pe نگهدارد , اندازهٔ P L V اندیشهٔ
35[a] E آر
35[b] V نیاری تو جوی پلنگی بیاد , B ز من جز بنیکی یاری بیاد

همه بودنیها که بود از نخست   نه اینست اگر باز جوئی درست
هم از پرورشهای پرور دگار   دگرگونه شد صورت هر نگار
سر شغل ما گر درآید بخواب   مپندار کین خانه گردد خراب
ساکس که از روی عالم گمست   همانا که عالم همان عالمست
چه نازیم چون سارکاران شدند   رفیقان گذشتند و یاران شدند
بهنگام خود نوشهٔ ره سپار   که یاران ز یاران نماند بار
سر انجام اگرچه بد بد رود   حر لك وا آخر خود رود

*

گزارش چنین کرد گویای دور   که اورنك شاهان شد جای حور
سکندر که او ملك عالم گرفت   بی جستن کام خود کم گرفت
صلاح جهان جست از آن داوری   جهان زین سبب دادش آن یاوری
جهان مایدت شغل آن شاه کن   همان کن که او کرد و کوتاه کن
چو بر ملك آفاق شد کامگار   همی گشت بر کام او روزگار
جنش تا خراسان و چین تا بعور   فرمان او گشت بدست روز
بهر کشوری قاصدان تاختند   همه سکه بر نام او ساختند
جهاندار اگرچه دل شیر داشت   جهان جمله در زیر شمشیر داشت

5ᵃ V حوئی , همه ایست B حواهی
6ᵃ هرنگار P L رورگار
7ᵃ گر V چون , D درآرد , B ر حواب
8ᵃ P همانست عالم
9ᵃ E کارساران
10ᵃ حود E ره , ره P L حود
10ᵇ P ر یارا
11ᵃ P Pe O U L بدی بد , V رند بد , E بدی پرورد ,
B همه بد بود
11ᵇ O U V حر بیك , P L E B آحر (P L بر) حر بیك با ,
Pe حر سك را آحر حود حورد
* W сәрлөвhә арт داستان
12ᵃ کرد Vo бр , گویای B دانای
12ᵇ شد Pe U کشد
13ᵇ کام L نام , E برگرفت
14ᵃ جهان P L فلك , V حدا , D زان
15, 16 P L бр 15ᵇ و Pe V ор.
16ᵇ همی E سی
18ᵃ E : قاصدی . 18ᵇ او E وی
19ᵃ Pe گرچه

تو توانى این ملك را داشتن نه سر وارثان نیز بگذاشتن
که بر ملك این خانه دعوى سست همان حجت ملك ما هر کسیست
درین مرز و بوم از پى سرورى ز رومى مده هیچکس را سرى
زمین عجم گورگاه کى است درو پاى بیگانه وحشى پیست
درین سالها کامى از گزند براز از جهان نام شاهى ملند
چو آبى سوى کشور خویش باز مکن کار کوتاه بر خود دراز
ملکزادگانرا برافروز چهر که تا بر تو فیروز گردد سپهر
بهر کشورى پادشاهى فرست طلبکار جائى بجائى فرست
طرفها شاهان گرفتار کن بهر سو یکى را طرفدار کن
که برسم دگر باره ایرانیان سدمد بر خون دارا میان
درآرند لشکر سوىان و روم خرابى درآید در آن مرز و بوم
چو هر یك جداگانه شاهى کند ز یکدیگران کمخواهى کند

51, 52 B 6p
51a E آن , D Vo ملك برداسن
51b وارثان Pe واران , V وار ما
52a ملك P کار
52b ملك P L خانه , ما V بر
53a درین B ازین
53b مده L سران
54a گورگاه D Vo گاه (Vo حورده) حورده V گورگاه ,
Pe U B کس
54b Pe U B سست
55a V دران
55b O جهان بر از , P سادى
56b Vo برحود زار
57a برافروز E برافروخ
58b E B طلب کرد , P L خارا بجائى
59a L طرف دار شاهان
60a B دگر باره برسم که ایرانیان
60b Vo در خون
61a E دراسد , یونان و روم Pe یونانیان
61b U درآرند , L درآمد بدان , P بدان , D Vo بان ,
Pe بومیان مرز و بوم
62a چو E که
62b B ز یکدیگر آن

ترا از بزرگان پسندیده ام بچشم بزرگیت از آن دیده ام
وزیر از هنرمندی رای خویش چنین گفت با کار فرمای خویش
که فرمانروا باد شاه جهان بفرمان او رای کارآگهان
زمان تا زمان قدر او بیش باد غرض ما تمنای او خویش باد
حسابی که فرمود رای بلند کس از بیش‌بینی نبیند گزند
هرچند شغلی که فرمود شاه کمر بندم و سر نپیچم ز راه
ولی شاه باید که در کار خویش بپروهش نماید بمقدار خویش
چو شاهان روس فرار آمدش سوی بازگشتن بار آمدش
هرماندهی سر ندارد گران جهان را سپارد بفرمانبران
نشاید بیک تن جهان داشتن همه عالم آن خود انگاشتن
جهان قسمت ملک دارد بسی وزو هست هر قسمتی با کسی
چو قسم خدا را کنی رام خویش بر آن قسمت افتاده دان نام خویش
طرفدار چون شد بفرمان تو طرف با طرف ملک هست آن تو
چو ملک تو شد خانهٔ دشمنان بدو بار مگذار یکسر عنان
درین بوم بیگانه کم کن نشست مکن خویشتن را بدو پای بست

36, 37 D бр
36^b Pe U بزرگی , P L بزرگی ترا دیده ام
37^a P و هنرمندی , B و حردمندی
38^a باد شاه P E D V B پادشاه
40^a D Vo حسابی بفرمود , P فرمود و
40^b سبیند P L بیابد
42, 43, 44 P L бр —бунун əвəзиндə исə арт
چو خواهی که پرگار پیش آوری
جهان حمله در خط خویش آوری
43^a B آمدش
43^b Pe B آمدش
44^a بدارد B بیارد
46, 47 O E бр
46^b B وران , W (آن) وراو
47^a قسم P L V قسمت , B قسمی
47^b V درآن , Vo B بدان , افتاده دان B افتاده دل
48^a , 48^b B 48^b , 48^a
48^b W طرف بر طرف هست ملک آن تو , E V B هست ملک
49^b U برو , D V Vo باو
50^a V دران . E ; دران ملک بیگانه
50^b D V Vo باو

حـهاندار فـرمود کاید وزیـر   برفتی نشسـت ار بـر بارگیر
کتب خـانـهٔ پارسـی هرچه بود   اشارت چنان شد که آرند رود
سـخنهای سـرسته ار هـر دری   ر هر حکمتی ساخته دفتـری
بیونـان فرسـاد بـا تـرحمان   وشـت ار ربانی بدیگر ربان
چو دسـتور آمد بدسـتور شـاه   که گـرد دو اسـبه سوی روم راه
بـرد روشـنك را برآراسـته   همان دفتر و گوهر و خواسـته
هرمـان شـه حـای بگذاشـتند   سوبان زمین راه بـرداشـتند
ر شاه جهان روشنك بار داشـت   صدف در شکم در شـهوار داشت
حو موکب درآمد سوبان زمین   گـرانبار شـد گوهـر بـارس
چو به ماهه سد کان گوهر گشاد   حـهان بر گهر گوهری بو بهاد
بهادند نامش بس ار مهد بوس   هرمـان اسـکندر اسـکندروس
ارسـطو که دسـتور درگاه بـود   سوبانزمین نامب شـاه بـود
ملك راده را در حرام و خورس   همی داد حون حان حود بروزش
نگارش رحس را بار و بوس   بوآس دلش را هرهنك و هوش
بر آورده گرد اس حس صد نگار   فرو برده حاکس سرانحام کار

75ª P L V کامد D Vo کارد
75ᵉ برقتی P L برودی بر B سر
77ᵉ دفتری D گوهری
78ª P O L E D Vo با برحمان , Pe با برحمان B با برکمان ,
W با (ب) برحمان
78ᵉ B بوسته ربانی
79ª P O L E حو دستوری
80ᵉ D گوهر حواسته
82ᵉ سهوار F حوست 83ª E مرکب
83ᵉ P L گراسار گوهر سد آن برس
84ª P Pe U E D V Vo ماه W (ماه) ماهه B گوهرکان گسد
84ᵉ D بر , B ار P L برکمر کوهر
85ª مهد V عهد E بوس 85ª E اسکندروش
86ᵉ P ماب 87ª را D Vo 6p
87ᵉ , 88ª Pe U 6p
87ª D Vo همحون حرد بروزش
88ª B سارد سوس
88ᵉ Pe U هش (و Pe 6p) و هرهنك
89ª B آمحان

ر مشغولی ملك حود هر کسی — ندارد سوی ما فراغت سی
چو دشمن درآرد نتاراج دست — بدین چاره ماند بدو راه بست
دگر کس مسگر در هیچ بوم — سر کینه حواهان مکش سوی روم
حوورسری شهریاران مکوس — که ما فیه را حون بیاری محوش
مسدار کر حون گردنکشان — چو حون ساوش نماند نشان
مکش سع بر حون کس بدریع — ترا سر حوست و ما چرخ تیع
چه حوش داسانی زد آن هوشمند — که بر ما گراسده ماید گزند
کم آزار شو کر همه داغ و درد — کم آزار ماند کم آزار مرد
کم حود حواهی کم کس مکر — ممیران کسی را و هرگز ممیر
چو دسور ارسکونه سمود راه — سخن کارگر شد بدرفت شاه
چو گردون سر طست سمن گشاد — عراف سه حامه ورس سهاد
مکسر موید سر سر باسان — بدس طشت و حامه زد آن داسان

63ª ندارد U برآرد , P L E B ندارد فراغ سوی ما سی
64ª Pe O U L E D V Vo B برآرد W در (بر) آرد
64ᵉ ماند D Vo W ساند , Pe V برو , B ماند بدرواره سب
65ª کس E کس O نکرد در دگر کس نکرد
در Pe U I D Vo بر W در (بر)
65ᵉ سر Pe سری , O B بیاری بروم (O حواهی) حواهان
روم I دام
66 O 6p
66ᵉ Pe U سرد W ساند
67 P 6p
67ᵉ Pe نماند حهان
68ª Pe هرکس دریع
68ᵉ و U V 6p , Pe حوست بر حرح و سع
69ᵉ Pe U ناگرارنده B ناگرآسده U گرند
70ª کر B در
70ᵉ Pe B ماند
72ª B ازین نوع
73, 74 P 6p
73ᵉ U حانهٔ رر , زرین Pe رنگین
74ª در D Vo , با B , پاسان , Pe باسان
74ᵉ Pe V Vo زد آن , باس O B زند , E برده ,
L زد این , D باین طشت و ان حایه زد داستان

ز نهاد رن فال کان سود ست　　که نهاد نو اصل بهبود نیست
مربح ار براری که فربه شوی　　چو گوئی کرس به شوم به شوی
ز ما فرعه برکاری اسداحس　　ر کارآورس کارها ساحس
درس برده کاهاف باری دهست　　اگر بردهٔ کر ماری بهست
دلا برده سکست بارم سو ناس　　ر برده دراں بردهدارم بو باش
گزاردهٔ سب عرای مس　　که سد رب او ربورآرای من
حر مدهد کاں حهانگیر شاه　　حو ر رد نگردوں سر بارگاه
فرسادی را ار آن مرر و بوم　　فرساد با اسواراں بروم
حو گست ار فسوں حهاں ی هراس　　حهارا نگس نگهداست باس
همه عالم ار مردهٔ داد او　　حهوردند نکمطره بی باد او
سکندر که فرح جهاندار سود　　سب و روز در کار بیدار بود
سار حهاں ررر ساردگی　　سوائی سرد حر بواردگی

---

9 P бр　9a ر به بردں Pe به بود VW به بد
9в به بود (به بد) W, به بود V به باد
10a L مربح　E D V Vo B ار
10в ارو V کرس
11a Г برکار　11в P I D V Vo کار ما , W (ه) کارها
12a Pe I کاں صف
12в E B W کح ؟ P ساری
13a O سکست , I اسکست Vo و سکست , B سکسمه
بوئی V بو باس
13в وئی V بو بس
* W api اسس
14—17 Pe бр
14в سد P op , B ربور رای
16—17 P I p
16a ار آن O B بدن L I راں W مرر بوم (اراں) ز هر
16в O L E V B اسواراں روم
17a B فسوی حهانی هراس　17в نگهداس B همداس
18в O نکحرعه Pe بر بد
19в شب و روز O همه ساله
20 P бр
20a I حرر, W برد, B ررر سار جهاں ررر ,ر
Pe ر حهارا ساری V سارندگی حر
20в Pe بواسدگی

رفتن سکندر بملک عرب و زیارت کعبه*

بیا ساقی آن می که محنت‌برست — بچون من کسی ده که محنت خورست
مگر بوی راحت بجانم دهد — ز محنت رهائی امانم دهد

**

مبارك بود فال فرخ زدن — به فرخ زدن ملکه شه‌رخ زدن
بلندی نمودن در افکندگی — فراهم شدن در پراکندگی
چو شمع از درون‌سو جگر سوختن — برون‌سو ز شادی برافروختن
چو عاجز شود مرد چاره سگال — ز بیچارگی در گریزد بمال
کلند آرد از ریگ و سنگی بچنگ — که آهن بسی خورد از ریگ و سنگ
دری را که در غیب شد ناپدید — بجز غیب‌دان کس نداند کلید

---

* P O (O арт رفتن سکندر بملك عرب و زیارت (خانه کعبه شرفها الله

در (اندر U) تشبیه فال نیك زدن و رفتن اسکندر بزیارت کعبه PeU
(کعبه Pe бр)

رفتن اسکندر بملك (بمملکت B) عرب (بزیارت کعبه LLD\oB Vo
بکعبه E, بجانب معرب L)

رفتن سکندر بزیارت خانهٔ کعبه و گرفتن ملك عرب را V

رفتن اسکندر بجانب معرب و زیارت کعبه ـ ساقی نامه W

1ª برست P حورست

1ᵉ D درحورست , که می حورست P برست

2 Pe бр

2ª B دهی

2ᵉ امانم D V Vo رمانم , W (رمانم) امانم , B دهی

** W арт اندرز

4ª B برافکندگی

5ª UEV درون شو , U سوخته

5ᵉ PeUEV برون شو , برافروختن PL دل افروختن ,
V ورخ افروختن , U برافروخته

6 P 11-чи бейтдән сонра кетмишдир

6ª U بود

7 P бр 7ª UL ریك 7ᵉ L زمرد از ریك

8ª D دری , درین B در از

8ᵉ L بیابد , نداند

که چون ر عحم دستگاهش بود — عرب بیر هندوی راهش بود
همان کمه را سر بید حمال — شود شاد ار آن نقش فرور فال
چو ملك عحم رام شد شاه را — نملك عرب راند سگاه را
محروارها گنج زر برگرفت — نعرم ساناں ره اندر گرفت
سران عرب را زرافشان او — سر آورد بر خط فرمان او
چو دیدند سروری لسکرس — عرب سر کشیدند فرمانش
چناں تاخت بر کشور تاریاں — گرو تاریاں را نامد ریاں
بهر منزلی کو عیان کرد حوس — همس نزل بردند و هم ششکش
محر خوردنیهای تاسیسی — همان گوسفندان شناسیسی
تاندارهٔ دسترسهای خوس — کشیدند سیار گنجینه پش
هم ار تاری اسپان صحرا نورد — هم ار سع چون آب زهراب خورد
هم ار نرهٔ حطی سی ارس — ساش محون تافه سرورس
شتر بر هم نافه هم سیراب — سانده حون گرد و ار گرد باك

---

34 B 6p 34ᵃ I W در عحم
35 P L 6p
35ᵉ ساد V فال, B سال نقش O حاں L I فروره
B فروره حال
37ᵃ گنج زر Pc U زر و سیم
38ᵃ L در را عرب سرافسان زر B در
38ᵉ Pe O L E D Vo B آورده
40ᵃ W (تاف) تاحت کسور E B لسگر
40ᵉ تاریاں را E B دریای
41ᵉ B هم و بود ره نزك همش بردند D کردند و V Vo 6p
42ᵃ P L تاسگی
42ᵉ همس B همه P L ساسکی
43ᵃ B براندازهٔ
44, 45 D Vo 45, 44
44ᵃ هم ار U همس V همه
44ᵉ B آبخورد حون آب زهر سع , V . حو
45ᵃ حطی D Vo حطلی , سی ارس O حون ارش
45ᵉ , 46ᵃ O 6p
45ᵉ P L مس نحون Pe U نکون
46ᵃ بیسراك B سواك
46ᵉ حون Pc ار W و ار ماد چون D Vo ور , V ار گرد,
B گردد ار

حهان ىرچه ىرو ... امىس ...
ىيارورد كــس را ر گردىكشــاں   پـديــد آوريد امنى را نشــانّ
وگر ىير پهلوٴ ربى را ىكشــت   ارو ىهترى را قوى كـــرد ىشــت
وگر ىوم و شهرى ر هم ىرگشاد   اراں ىه ىكى شــهر ديــگر ىهاد
رماىه حر اں حود ىىد صواب   كه اں را كىد حوب و آں‌را حراب
سكىدر كه كرد آں عمارت گرى   كحا ىا كحا ىىد اســكىدرى
ر ىــر كار چں ىا حــط فرواں   ىدرگاه او گشت ىكى رواں
وىىقت طلب كرد هر ســرورى   ىرىهار حواهى ر هر كشــورى
وراں ىحىها كاں ىــود دلفرىــب   فرســاد هر ىك ىاس و رىــ
حهاىدار فرمود كر مسك ىاب   ىوىــىىد هر حاىى را حواب
اراں ىں كه چىدى ىرآمد ىراں   ســرى حد رد آســماں ىر رمىں
حدىو حــهاں در حــهاں ىاحں   ىرآراست عرم ســهر ســاحتں *
هر ىامــه‌هاى عــرب حوانده ىود   در آں آررو ســالها ماىــده ىــود

21[b] F V B ىاىىىد دل ىآمدں P ىں
22[a] Pe U ىارد كسى
23[a] وگر Pe ور, W اگر
23[b] B مهرى
24[a] Pe U وگرىىرسهرى I و هم ىوم سهرى و هم, P O D Vo ىوم سهرى
24[b] O اروو
25[a] ىىد D ىداىد
26, 27 Pe 6p
26[a] كه B حو
27[a] I حىد, ر روم و ر حں W (حط) حد
27[b] ىكى P L ىاصد, O I ىكى, F ىكى
28[b] Pe O L I B حوارى
29[a] W اراں, O B ىحىهائى كه ىد (B اراں) وراں
كاں U D V Vo كو
29[b] W هركس
30[b] U F ىىشىد, V ىوىىىده
31[a] O B حىداں, D حىدں
32[a] در D Vo ىر
*O арт вә тәкрар этилмишдир

هرىامهاء عرب حوانده ىود
ىراراست عرم سهر ساحتں } бах 32[a] + 33[a]

33[b] B درىں

چرا کار ارمن فرو هشت سست — نکرد آن بر و بوم را باز جست

صبح تو آن بوم بردنکر — چرا ماند ار شام بازنکر

بارمن در آتش برسی کند — دگر شاه را زیردستی کند

در انجار کردست عادی براد — که از ورم رسم بارد باد

دوالی بام آن سوار دلیر — برآرد دوال ار بن سد سر

دلیران ارمن هواخواه او — کمربسته بر رسم و بر راه او

همه باده بر یاد او محورند — خراج ولایت بدو میبرند

اگر شه بارد برو تاختن — بر ما خواهد این ملك برداختن

جهاندار کین روز بارو شند — سپه را ز بابل بارمن کشند

فرو شست ار آلاس آن بوم را — سد آمد ارمن شه روم را

برافکند ارو رسم و راه بدان — بر رسیدن آتش موبدان

ورآنجا سحون بر انجار کرد — دگر کین بر انجاریان بار کرد

65[a] F ارمن B همه

65[e] D Vo نکرد آنچه آن بوم را

66 O бр

66[a] W بو این (بصبح) برور آن Pe U ار بوم F بم ١ بوم
Pe بر بارلك, U بر درلك

66[e] شام L صبح, ١ ساه

67[a] B کند 67[e] B کند

68[a] انجار O جای ان, L آنجی F انجی D انجار, B انجار,
عادی P E D ١ علی B علوی براد Pe بهد

68[e] E V که آرزم, E سورد باد

69[a] B دوالی

69[e] P درارد, B بره سر

71[a] P بربادة 71[e] Pe بر او

72 O B бр

72[a] شه V бр, W (سارد) بخواهد P U L D Vo بدو

73[a] D سکندر که این روز باری P Pe O U Vo روز باری
V روز باری

73[e] E ز بابل سه را

74[a] D Vo ز آلاش, U ار آراس

74[e] E ارمن

75[a] L ار رسم راه, O E D V راه و رسم,
Pe U راه و رسم کیان

76, 77 Pe бр

76[a] L در آنجا, E B بانجار, D برایجار

76[e] E بانجاریان, B برانجارم, D دگرکین برانجاریان

ادیم و دگر تحفهای غریب / هم از جنس جوهر هم ازجنس طیب
زمان تا زمان از پی شاه او / کشیدند حملی بدرگاه او
جهاندار کان دید بگشاد گنج / خروارها گشت برانه سنج
همه بادیه فرش اطلس کشید / زمین زر یاقوت شد ناپدید
سوی کعبه شد رخ برافروخته / حساب مناسك درآموخته
قدم بر سر ناف عالم نهاد / بنا ناقه کز ناف عالم گشاد
چو پرگار گردون بر آن نقطه گاه / بپای پرستش بپیمود راه
طوافی کرو بست کس را گزیر / برآورد و بند خانه را حلقه گیر
بجسس در کعبه را بوسه داد / شاهدهٔ جوس را کرد شاد
برآن آسمان زد سر جوس را / حرمه ستی داد فروش را
درم دادش بود گنج روان / بر دادس کاروان کاروان
چو بر خانهٔ ایشان کرد جای / خداوند را بند پرستش نمای
همه خانه در گنج و گوهر گرفت / بر و بوم بر مسك و عنبر گرفت
چو سرد پرستش بجای آورند / ایم بمی بر سر بنای آورند
بمی ر برافروخت از گرد خل / جان چون ایم بمی را سهیل
دگر ره برآمد بملك عراق / سوی خانه خوش کرد اتفاق
بریدی در آمد چو آزادگان / ز فرمانده آن آزادگان
که شاه جهان چون جهان رام کرد / ستم را ز عالم تهی نام کرد

47ᵃ و Pe 6p
47ᵃ O V ز نوع طیب I که هر
48ᵃ کحی I حمله حملی V
49ᵃ W (دسر) مراته
52ᵃ بدف P I هر دو
52ᵃ Pe O I I V ستی B سی نفه D V o سی نفه از علم P آدم
53ᵃ D V o گرداں , B داں کرداں Pe U رہی L برار
54ᵃ P I D گراں
54ᵃ V کعبه را و بند سورد O E خانه گیر (O حلقه) را حلقه بند
B برآورده بند خانه حلقه گیر
57ᵃ درم V زر که 57ᵃ Pe دادش بود از کاروان
59ᵃ O E B همه همان
61 P L 6p 61ᵃ V برانگیخت
63ᵃ U بویدی , B برآمد
64ᵃ D چون رام

ر طوق رر و تاج گوهر فشان — شد ار سروراران و گردنکشان
شکر شهنشه رناں برگشاد — ر برداں سرو آفرس کرد یاد
شاسده ر شد در آں سدگی — سرافرار گشت ار سر افکندگی
میاں ست ر حدمت سهریار — وراں س همه حدمش بود کار
محسرو برسی چاں حاص گشت — که ار حملهٔ حاصگاں درگدشت
مداں مرر روشسر ار صحں باع — فرورنده سد چشم شه چوں چراع
سوادی حاں دىد داراى دهر — برآسود و ار حرمی ىاف ىهر
چس گمت با نور دهقاں پیر — که ىلىس ارو شد عمارت ىدىر
در آں بوم آراسه حوں بهشت — سب و رور حر تحم سکی نکشت
هرىود ر حاك آں مرر و بوم — اساسی ىهادں برآيں روم *
تماشاکناں رفت ار آں مرحله — عاں کرد ر صد صحرا له

92ª B طوق و رر رگنج I W شان
92ᵇ Pe O U سده سر
93ª سکر V ملسگر
93ᵇ برو P L سی F باد
94ᵇ گشت V سد
95ª حدمت Pe l حلهٔ V در حدمت
96ª حاص I ساد, B در
96ᵇ V حملگی P حمه حصاں درگه گشت
97 Pe -p 97ª P L B براں I F D V Vo ىں
98 P L 6p —бу бейтдән сонра арт

در آں حرم آىاد ىسو سرسب
سه ار حرمی هیچ ىوى ىهسب

98ª B سواد جهاں داد
98ᵇ ار و V راں, Pe وراں, ىاف E داد
99 P L 101 чи бейтдән сонра кетмишдир
99ª V ىور با دىد چىاں , ىور P L گوسده , O داسده
99ᵇ U ىلمس, E ىلس , P D ىمس , V ىلس
100 P L 6p
101ª حاك P رکى L فال, و Vo 6p
101ᵇ P L F ىاىس
*P L 99 чу бейт кетмишдир вә бу беитдән сонра арт

در آں شهر ىکچندی آرام حست
برآسود رحش ره اىحام حست

102ᵇ D Vo B کرده , V ار صد

سپه بعریدس افتاد بار — سر نیره با آسمان گشت راز
بهر قلعه کو داد پیام خوش — کلید در قلعه بردند پیش
دوالی سپهدار احار بوم — چو داست کامد شهنشاه روم
دوال کمر بر وفا کرد چست — دل روشن از کینهٔ شاه شست
روان کرد مرکب خو کار آگهان — بوسیدن دست شاه جهان
سی گنجهای گرانمایه برد — بگنجینه داران خسرو سپرد
در آمد ز درگاه و بوسید خاك — دل از دعوی دشمنی کرد پاك
سکندر جهاندار گیتی نورد — چو دید آنچنان مردی آزاد مرد
نوازشگری را بدو راه داد — بنزدیك تخت وطنگاه داد
بپرسیدش اول باوار نرم — بشیرین زبانی دلش کرد گرم
بفرمود تا خازن زود خیز — کند تل بالا برو گنج ریز
سزاوار او خلعتی شاهوار — بر آراید از طوق و از گوشوار
ز دینا و گوهر ز سیمسر و جام — دهد زیب پادشاهی تمام
چنان کرد گنجور کار آزمای — که فرمود شاهنشه خوب رای
دوالی ملك چون بنك اختری — نوید بر منشور اسکندری

77a I کرد بر آسمان ۱ کرد ۱ B کرد بر
78a B قلعهٔ داد 78a قلعه ۱ گنج
79a B دوالی
79a OIB سپهدار ,PI سپهسالار حو آنکه شد از لشکر شه روم
80a E زکینه دل خویش کرد شست
81a PeU۱ موکب
83a P۱ بدرگه , W ز در(بدر)گه
83a PPeLD کرده
84a PI جهانگیر ۱ نورد — فرور — мисра устунда арт нورد
84a مردی PeLI۱ مرد ۱oB آزاده
86a P گرم نرم
87a PL خازنی 87a LD بدو , B ازان
88a PPeOULD۱o خلعت 88a U بر آرند
89a O دینا دینار
90a O کرد داد , B کار خور — мисра устунда арт — گنجور
hашиядэ арт کار آرمای گنجور کرد چنان , Pe چنین
90a PL که فرموده بودش سه بیك رای ,
Pe бр — 88a кетмишдир
91a B چون ,دوالیں OEDVVoB هم

ســوادش ر س ســره و مشك بيد   چــو ماع ارم حاصــه ىـاع ســعيد
ر مهو و دراح و كبك و ىدرو   بيابى بهى ســايــهٔ ســد و ســرو
گــرايده ىــومــش ىاســودگى   فــرو ىشىه حاكش ر آلــودگى
همه ســاله رىحاں او ســر شاح   همىشــه درو ىار و ىعمت فــراح
علفگاه مرعاں اں كسور اوســت   اگر ىسر مرعت ىماىد دروســت *
رمســـش ىاں رر آعشــه اىــد   ىو گوئى در آں رعفراں كشىه اىد
حــرامــده ىــر ســـرهٔ آں رمى   حالــى ىسد ىــحــر حــرمـــى
كىوں ىحت آں ىارگه گىسىرد   دىقــى و دىىاس را ىــاد ىــرد
فــرو رىحت آں ىاره گلها ر ىار   وراں ىارو ىرگس ىرآمــد عىار
ىحر هىرم حســك و ســلاں ىــر   ىسى در آں ىســه حيرى دگـــر
هماىا كه آں رىســىهاى چىســت   ىه ار داىه كــر داىں عدل رست
گر آں ىرورس ماىد امروز ىار   ار آں ىىه ىود آىســس را طرار

6а B و , سواد ىد ار سره و V бр
6в B ر ىاع
7а W ر سهوو و   7в ساىه P1 سره و
8а P1 گوارىده آش EB ىوس Pe ىراسودگى
8в P Pe O L V B آلودگى , ار حاكس I دلودگى
9а او Pe L درو   9в درو Vo B در ىار I ىں
10а L آں Pe است
10в Pe U B سر مرعت ىاىد (E وگر) اگر
*PL 19, 20, 21 чи бейтләр кәсмишдир
11а رر B ىر   11в Pe O U L D V Vo درو
12а L حرامده , Pe V B رمس
12в سسد Pe L E D Vo ساىى , O سىى , V سمى ىحر حرمس
B ىداں ساىد ىداں حرمى (сөзү алтында арт: ىحر ,
W ساىد (سسد) ىحر (مگر) حرمى
13а Pe ىارگو   14а رىىر P رىاع , L رحار
14в ىارو Pe U ىىره , O E ىارو ىركش , عىار P فراع
B وراں ىار ور را درآمد دىار
15, 16, 17 V 16, 17, 15
15а هىرم P همصهٔ , Pe D V Vo همهٔ
15в بيسه D حسمه , W حمر
16а چىسب B محس
16в كر P V ار , دامں B دادں , L ىه آرد مگر دامں
17а U اگر پرورش
17в E ىه كه ىود , ىود , W شود , را U Vo бр , L ىر

دو هفته کم و بیش در کوه و دشت   صید افکنی راه در میثوشت
چو ار مرع و ماهی تهی کرد جای   سوشانهٔ بردع آورد رای
ر تعطم آن رن حبردار بود   که با ملك و با مال بسیار بود
جهان سر دید ار سی کشت و رود   سرسری آمد بدانجا فرود

XXXVI

رفتن سکندر سردع و دیدن بوشابه *

بیا ساقی آن می که جان بروررست   حو آب روان تشنه را درحورست
درس عم که ار تشنگی سوختم   نمی ده که می حوردن آموختم

حوسا ملك بردع که اقصای وی   به ار بهشست بی گل به دی
تمورس گل کوهساری دهد   رمستان نسیم بهاری دهد
بهسی سده سبه سرامش   رگر کوسری سبه بر دامنش

103[a] در V ,در, P I بر رود و دست
103[b] B بر رمی مموست را افکنی در I V ,را, W (را) در
104[b] PcB و بوسانه رای LB ,را های
105 PL op 105[b] I من ملك
106[a] V حهان رمس دید B ,بود, Pc رود ار بس کست
L حهای سردید ار کمت رود
106[b] PVo بدیحا Pe در آیجا, W در(بد)انجا
* P سیدن اسکندر صفت بوسانه و هوس کردن
Pe صفت ملك بردع در صفت ملك بردع و بوسانه D
O صفت ملك بردع و بوسانه و رفتن سکندر بردع
I' در صفت ملك بردع فرماید I رفتن سکندر بردع و دیدن بوسانه
L قصهٔ اسکندر با بوسانه B ,رسیدن اسکندر بردع و صفت بردع
V صفت بردع و رسیدن سکندر بدان مملکت و احوال بوسانه ملك
Vo позумушдур
W داستان بوسانه پادشاه بردع ـ ساقی نامه
2[a] V دران
** W apт اندرر
3[a] وی L اوی
3[b] بی گل Pe و به گل V ,به گل B ,به آدر L به دی, به حوی .به
P چو اردیبهشت پر گل بدی
4[a] دهد L بود 4[b] دهد L بود
5[b] رکر P ,ربر Pe O U E D V Vo ,دگر W ,رگر,
B دگر گوهری, POEVB در دامش, L مرد افکنش

زنان داشتی رای زن در سرای بکدبانوئی فارغ از کدخدای
غلامان باقطاع خود باخته وطنگاهی از بهر خود ساخته
کسی از غلامان زبس قهر او نديده درون در شهر او
بهرجا که بنکار فرمودشان فریضه‌ترین کاری آن بودشان
سکندر چو لشکر بصحرا کشید سرابرده بر سر دریا کشید
در آن خرم آباد مینو سرشت فرو ماند حیران ز بس آب و کشت
بپرسید کین بوم فرخ کراست کدامش بهتر بدو پادشاست
نمودند کین مرز آراسته زنی راست با این بسی خواسته
زنی از بسی مرد چالاك تر بگوهر ز دریا بسی پاك تر
قوی‌رای و روشندل و بر قرار بهنگام سختی رعیت‌نواز
بمردی کمر بر میان آورد بخاحر بسل کمان آورد
کله‌دارتیش هست و او بی‌کلاه سپهدار و اورا سد سپاه
غلامان مردانه دارد بسی نبیند ولی روی اورا کسی
زنان سمن‌سینه سیم ساق بهر کار با او کنند اتفاق
همه نار پستان بالا چو سرو ز پستان هر یك شکر خورده شیر

30ᵇ Pe O U L E V نکدنانوی
31ᵃ V ساحته
31ᵇ Pe وطن‌گاه او بهر
32ᵇ W ندنده ندنده در 33--36 D 35, 36 33 34
33ᵇ L E کار
34ᵇ سرا D سر P L در ربا
35ᵇ P مانده زبس V دران , B کار و کسب
36ᵃ Pe کان
36ᵇ Pe O U L D V Vo برو W بدو(در او)
37ᵃ مرز L مرد E مهر
37ᵇ P L Vo زنی راست و با او U زنی راست و ,
B با او , سی W همه
38ᵇ V زگوهر بدریا
40ᵃ P E D Vo B درمیان
42ᵇ I B ولی روی اورا سند کسی
43ᵃ D V Vo سینه و
44ᵃ Vo B سنان و بالا
44ᵇ D به پستان

ملی گـر فراغـت سود شـاه را
ز بو زیوری بخشـد آن گاه را

هرومش لقب سود از آغاز کار
کنون بردعش خوانـد آموزگار

در آن سوم آباد و جای مهـان
زمانه بسی گنج دارد نهان *

بدیـن حرمی گلسانی کجاسـت
بدین فرحی گنجدانی کجاسـت

چس گفت گنجه‌دار سخن **
که سالار آن گنجدان کهن

ربی خاکمه بود بوشانه نام
همه ساله با عشرت و نوش و جام

چو طاوس بر خاصه در سکوئی
چو آهوی ماده ز بی‌آهوئی

قوی‌رای و روشن‌دل و نغزگوی
فرشته منش ملکه فرزانه خوی

هزاران زن بکـر در پیشگاه
بخدمت کمر بسته هر یك چو ماه

برون از کنیزان چابك سوار
غلامان شمشیر زن سی هزار

بگیتی ز مردان کسی بر درش
وگر جد بردیك بودی سرش

بجز زن کسی کارساز سود
بیدار مردان سازش سود

18a ملی O F بکی فراغ P I عنایت

18b زبو O L B بو V زیوری بروزش

19a L هرومس V Vo ز آغاز

20a و B бр, V آباد جای درانجای
P I арт

هنور اندران کشور سال سنج (سنج L)
زمین گر نکاوند باشد گنج

21a P I بدان

21b P L گجاست، بدان F کراست

** W арт داستان

22a E گنجه دان

23a خاکمه Pe L خاکمش O عاقله، B خاکی
کار داشت V خاکمه بود

23b بوش B رود، W بوش جام، V با عشرت نوش جام

24a خاصه L بود، B خاصهٔ سکوئی،
P چو در طاوس بود در سکوئی

25a نغز گوی Pe گو، B بیر هوس

25b B فرشته سیر، حوی B گوی

26a بکر V خوب

26b Pe در یك، P L کمرسته هریك بخوبی چو ماه

27b B صد هزار

28a L کسی، ز مردم D یکی

ر س شحراع آن گرامانه گاه　　شب چون چراغست و رحشنده ماه
شسد سر آن تحت هر بامداد　　کسد شکر سر آفرسده یاد
عروسانه او کرده بر تحت حای　　عروسان دیگر تحدمت سای
شب و رور با باده و بانك رود　　تماشا کناں زیر چرح کبود
گدست ار پرستیدن کردگار　　بحر حواب و حوردن بدارید کار
ژن کارداں با همه گاه و گنج　　ز طاعت بهد بر تن حوس رنج
ز برهر کاری که دارد سرست　　بحسد در آن حانهٔ چون بهشت
دگر حانه دارد ز سنگ رحام　　شب آنجا رود ماه بها حرام
در آنحانه آن شمع گیتی‌فروز　　حدارا پرستش کند تا بروز
نمیدار آن سر درآرد بحواب　　که مرغی رون آورد سر ز آب
دگر ساره با آن پری سکراں　　حورد می باوار رامشگران
شب و رور ارسگونه دارد عیان　　رور انجمن چون شب آید حهان
به شب فارست ار رستگری　　به روز از تماشا و حاسروری
حورند ار پی او و سران او　　همه کار او کارداران او

58ª سحراع L روسی آن Pe B 6p ﺩ ع کرامانه
58ª و Pe \ B 6p رحسده D روسده
59ª I آورسد
60ª F عروساں D \ B عروسانه ر تحت او کرده حی
61ª I ث و
62 B 5p
62ª بدارند Pe I بداسد
63 B 68 ... KCIMHIII ...
63ª \ رنی , گه Pe W کاح D Vo کاں کنج
63ᵉ ں F تل
64ᵉ Pe I سراں
65ª D وگر
66ª آن Pe ار آن سمع I ار گنج
67ª B برآرد , P I برآرد ر حواب
68 71 P L 70 69, 71, 65
68ª P L سکراں ری با او همه روره
68ᵉ L \ برآوار
69 O B 6p 69, 70 E 70, 69
69ª دارد U F بارد , \ عان
69ᵉ P جهان آن بروز و اسحس شب ,
L بروز اسحس و شب آنجهان
71ᵉ U کارداناں

کجا قاقمی با حریربست سرم | ملرزد بر اندام ایشان ز شرم
فرشته بسد در اشان دلبر | و گر بسد افتد ز بالا بریر
درفشنده هر یك در ایوان و باغ | چو در روز خورشید و درشب چراغ
نظر طاقت آن ندارد ز نور | که بسد در اشان ز نزدیك و دور
بگوش کسی کاید آوازشان | سر خود کند در سر بازشان
ز لعل و ز در گردن و گوش بر | لب از لعل کانی و دندان ز در
مدام چه افسون فرو خوانده اند | کز آشوب شهوت جدا مانده اند
ندارند زیر سپهر کبود | رفیقی بجز باده و بانگ رود
زن بالا بشوند فرمان روا | بر ایشان فرو بسته دارد هوا
صمحابها دارد از قصر و کاخ | بر آن بنشان کرده درها فراخ
اگرچه بس برده دارد نشست | همه روز باشد عمارت پرست
سرائی ملوکانه دارد بلند | بباغی کشنده درو ارجمند
ز بلور بجی برانگیخته | بجرواز گوهر برو ریخته

45ᵃ L قاقمی را حریربست
45ᵇ براندام Pe L زاندام I در اندام Vo بدندام
P L براندام ایشان بلرزد ز شرم
46ᵃ D براشان P I در اشان بسد
47ᵃ B W درخشنده Vo بایوان
47ᵇ و B 6p
49 52 D 51 52 49 50
49, 50 B 6p
49ᵇ در V از
50ᵃ I ز لعل و گهر گردن و
51ᵇ Pe سپهر جدا I B فرو
53ᵃ D Vo B زبی V , زبی پاك سوند و
53ᵇ V براشان بدس سان دارد E راه W (را) دارد
54, 55 P L 55, 54
54ᵃ V صمحانهٔ
54ᵇ Vo درها , بدان D ره را
55, 56 V 56, 55
55ᵃ Pe بس سی
55ᵇ E روزه , L دارد عمارت بدست
56ᵃ Pe O U V Vo سرای
57ᵃ E برنحبی انگیخته
57ᵇ B درو

ز بس مژدمیها که آن زن سود — زمان بر زمان هرکسش می شنود*
ملك را بدیدار آن دلنواز — زمان تا زمان بیشتر شد نیاز
بدان تا خبر یابد از راز او — سید در آن مملکت ساز او
قدمگاه او بنگرد تا کجاست — حکایات دروغست یا هست راست
چو شبدیز را نعل زر بست زور — درآمد برین شاه گیتی فرور
برسم رسولان برآراست کار — سوی پارس شد فرستاده وار
چو آمد بدهلیز درگه فراز — زمانی برآسود ازان ترکتاز
درو درگهی دید بر آسمان — زمین بوس او هم زمین هم زمان
پرستندگان زو خبر یافتند — بر بانوی خویش بشتافتند
نمودند کز درگه شاه روم — گرو فرخی یافت این مرز و بوم
رسولی رسیدست با رای و هوش — پیام آوری چون فرشته خموش

84а كه‌آن E كران
84б L هرکسی
* P L U арт
رفتن سکندر برسولی (بطریق رسولان L) سردنك (بس L بارگاه U) نوشابه
бу сәрлөвһәдән сонра P L арт

بیا ساقی آن ساغر جم نمی
بده تا برد بوی آن غم ز من
چو مستی درآرد دلم را بجوش
برآید زجان نالهٔ با خروش

85а دلنواز B دلفروز
85б B سر گشت سور
86, 87 Pe U бр
86а راز V باز
86б Vo جه سد
87а V قدمجای
88 P L бр
88а زر Vo бр , B بر
88б Pe براس
89 B бр
89а رسولان D سواران
90, 91 P L бр
90а بدهلیز O E B سردنك
90б Pe U از برك و بار
92б بر Pe U سوی
94б پیام DVo , زمان V , چو فرشته خموش W خجسته سروش

شه این داستان را پسندیده داشت   تمای آن نقش نادیده داشت
ششتگهی دید از آب و گیا   سگوهر گرامیتر از کیمیا
در آنجای آسوده با رود و جام   برآسود بکچید و شد شاد کام
چو نوشانه داشت کاورنك شاه   همال همایون درآمد ز راه
پرستشگری را براراست کار   بر اندازهٔ سانهٔ سهریار
فرستاد برلی سراوار او   کمر بست بر حدمت کار او
بروں از سی چارپای گزین   چه از بهر مطبخ چه از بهر زین
زمین حیرهائی گزان بوم زست   بزلك و سروی دلاور و چست
خورشهای شاهانهٔ مشکبوی   طبقهای مشك از بی دست شوی
دگر گونه از میوه بسار چیز   ز شمع و شکر چند خروار نیز
می و نقل و ریحان محلس فروز   کشیدند ازین برلها چند روز
جداگانه بیز از بی مهران   فرستاد هر روز برلی گران

72ᵉ نادیده D V O در دیده
73ᵃ V V O زآب
74ᵃ آنجای B ان جام V آسود با D Vo از
74ᵉ بکجید P I آنجا ، و V 6p ،
I D بکچید سد (D برآسوده و(برآسود ،
بکچید شه سکنام B سك نام O سدکام
75ᵃ Pe V کورنك
76ᵃ D B ساراست
76ᵉ P O I باندازهٔ W براندسه
77ᵃ برلی B برکی
77ᵉ F V سمه
78ᵃ Pe س U I حارپانان
79 P L 6p
79ᵃ رمس حیرهائی Pe U E D Vo ز هر حیرهائی
79ᵉ بروق V برقس
80ᵃ Vo شاهانه و
81ᵃ Vo میوها ، ارموه B میوه ز
81ᵉ سمع W مشک ، چند B позумушдvр
82ᵃ W می نقل
82ᵉ برلها Pe U E چیرها، O D V Vo نقلها
83ᵃ برلی V نقلی ، B برکی

رباینده یاقوت و رخشنده لعل — حرامده را آتش گشت نعل

مگر کان و دریا بهم یافتند — همه گوهر آنجا برانداختند

زن زیرك از سرب و سان او — در آن داوری سد هراسان او

که این کاردان مرد آهسته رای — حوا رسم خدمت ندارد بجای

درو کرد باید نوهندگی — که از ما ندارد سکوهندگی

ز سر تا قدم بند در شهریار — ز بحه را بر محاك زد عیار

حو سکو نگه کرد ساحس — ز حس حود آ امگه سحس

خبر یافت از سه که اسکندر ست — سست سر بحت را بر حه رست

ز سروری هست حرح کبود — سی دا ز ساه عالم دود

سرسمد و رخسار زخره بارد — حسن هوا آرزم کرد

نکار از نه هیچ روی بند — ... ز لعل و هست ...

... — گ دا آتش آرادگی

... دوی ... ساحس حست — ... رحوی درست

بس آنگه گرارش گرفت از سه — ... جهان ... سکه

---

108 I F گسه I لعل Pc حرمده ... کسه لعل

109a کاں P I گو دره Pe I ... گوهر

109b حوهر W گوهر

110c B سں

111c رسم O سرط

112 سکوهندکی B ستارسندکی

113b E بحه

114c ... سراحس

114 رحس V بحس

115a سه I I سکه W حبرد ر سه روکه

115b B ستس L ... ز حوس

116c ... D بارد

117c P O I برسمد , I D Vo سرسمد Pc ... سه ... رحسار

V سرسمد و رحسار B سرسمد و رحسار و

117c B ... ز آرزم ... سرت ...

118a ... سه V ... سعی هیچ روی

119 O ... I P

119 Vo سکند بر رسم

120a P ... C O L V B ... سره I ... رود ه سمی

120c برسوت P L ری Vo در حوب

121a سام V سام

ر سر تا قدم صورت مخردی   بدیدار او فرة ایزدی
برآراست بوشانه درگاه را   بزر درگرفت آهین راه را
برچهرگان را صد گونه زیب   صف اندر صف آراست آن دلفریب
برآمود گوهر بمشکین · کمند   فرو هشت بر گوهر آگس پرند
درآمد بجلوه چو طاوس باغ   درفشان و خندان چو روشن چراغ
بر اورنك شاهنشهی برنشست   گروه بزرجی معسر بدست
بفرمود کاس بجای آورند   فرستاده را در سرای آورند
وکیلان درگاه و دیوان او   بجای آوردند فرمان او
فرستاده از در درآمد دلیر   سوی تخت شد چون خرامنده شیر
کمربند شمشیر بگشاد بار   برسم بزرگان بپردس نثار
بهایی در آن قصر رسیده دید   بهشتی سرائی فرسده دید
بر از حور آراسته آن بهشت   بساط زمین گشته عنبر سرشت
ز بس گوهر گوش گوهرکشان   شده خیمه شده گوهرفشان

95b ارو Pe اورو L E D V Vo و
96a D درگاه او
96b D راه او
97a را I 6p
97b W آراسته دلفریب
98a O W برآموده
98b O W فروهشته برند D V کمند
99a بجلوه O B بجلوب
100b O I B W گروهه معسر برنجی
101a D Vo کادس
101b را D 6p , Vo سرا
102a و Pe I D V Vo B 6p , P L دیوان و درگاه او
او Vo 6p , W دیوان (ایوان)
102b P I نگه داشتند آن زمان راه او
103b V حو
104a O B و کمربست , W (بست) کمربند , B کشاد
104b B سردس
105a دید E سد
105b Pe L V B سرای , دید E شد
106a O E · چون (آراسته) E (ز حواسته (ز حور و آراسته آن B W چون
107a گوهرکشان Pe Vo B گردنکشان , گوهر و I گوهر
107b شده B شود

مـسـاسـحـی ـه ساه آرادۀ — فـرسـسـدۀ ـه فـرسـادۀ
ام بو چون سـع گـردن رسـد — کرا رهره کس سع بر من رند
ولـکن چو سـه سع‌باری کـند — سـر سع او سـرفـراری کـسـد
ر سـع سـکـدر حه رابی سـحن — سـکـدر بوئی چارۀ حوس کن
مرا حواندی و حود ندام آمدی — نطر بحه بر کن که حام آمدی
فرسـادن اقبال مـن سن مـن — رهی طالـع دولـت اندسـن مـن
جهاندار گفت ای سـراوار بحب — بروهش مکن حر نفرمان بحـب
سکندر محـطست و من حوی آب — مـه همـت سـابـه بر آفـساب
مرا حون بهـی در عار کسـی — که ناسـد حو من ناسناس سی
دل حود ر بـدعهدی آراد کـن — ورن حوسر شـاه را ساد کن
سکندر حه گوئی حهان سکس است — که حمال بمام او بس اسـت
ندرگاه او بس ار آسـت مرد — که اورا قدم رنحه ناسـب کرد
دگـر ساره بوسـانۀ هوسـمند — ر بوسن ـب حوس نگساد بند
کـرس سـن بر دلـمرسی مباس — ساراسـی ـك رکـی مباس
سـسـره مـاور درس داوری — که بداسـب نامـت بنام آوری

138ª B ه و
138ᵇ ... Pc اسك O L L ی ل ی D V Vo ی W (ی) ه
... 143 B 142, 1.., 13 , 140
140ᵇ P L D Vo سر ار سع او
141 B 6p 141ᵇ کی Fc 6p
142ª r حود حواندۀ مرا و I 6p
144ᵇ B بحب
1.5ᵇ و V 6p
14.ᵇ ساده V دره 6ª در U B W ر
146ª ناسد Pc O U E D V Vo B نابی . W (نابی) ناسد
Pc ناسان B ناسماس
147 L 6p
147ª حود Pe I من
148ª I L حس
148ᵇ Pe U او حمال سعام که سعام O فرمان
150, 151 Pe 6p
150ᵇ بد O I قد
151ª B در کرس سں بر O E در
151ᵇ رکسی P O رکابی , L رمابی B ساراسب ملك راسی بربراس
152ª P دران 152ᵇ L ر بام

چس گفت کای ناوی نامحوی ‌‌ ‌ ر نام‌آوران حهان برده گوی
چه افتاد کر ما عنان تافتی ‌ ‌ سوی ما نکی رور شتافتی
رنوبی حه دیدی که نوس شدی ‌ ‌ حه سداد کردم که دشمن شدی
کجا سعی ار سع من سر نر ‌ ‌ ر سکان من آتش انگیر سر
که ار من بدانکس ناه آوری ‌ ‌ همان به که سر سوی راه آوری
بدرگاه من سای حاکی کسی ‌ ‌ ر حوشندم سرساکی کسی
چو من ره ندس مملکت ساحتم ‌ ‌ سرو سایهٔ دولت انداحتم
کمر حون ستی بدرگاه من ‌ ‌ چرا روی سجدی ار راه من
بسحانه و میوه رسم دهی ‌ ‌ نقل و ترحان فرسم دهی
بدرفه سد آنجه کردی نحست ‌ ‌ بدرا سو اکنون برای درست
مرا دیدن تو هرهنك و رای ‌ ‌ همایون نر آمد ر فر همای
چنان کن که فردا بهنگام نار ‌ ‌ حرامی سوی درگه شهریار
شهنشه حو نگرارد نعام حوس ‌ ‌ نامید ناسح سر افکند نسر
ناسح نمودن رن هوشمند ‌ ‌ ر ناوك سرسته نگشاد بند
که آباد نر حون تو شاه دلیر ‌ ‌ که نعام حود حود گرارد حوس
چنان آندم در دل ای نهلوان ‌ ‌ که نا این سر و سایهٔ حسروان

122ᵃ داوری D ناوی
124ᵃ ررامی F رنوبی
125ᵃ سع I سعی
126ᵃ Pe برانکس
128ᵃ B حس ره ندس Pc O I Vo درس
128ᵃ سو B سرو
129ᵃ مگر L حرا
130ᵃ B نمحانهٔ ر میوه
131ᵃ سد Pc O U I D V Vo B نود
131ᵃ P L V ندبره
132ᵃ Pe I هر
133ᵃ فردا Pe 6p
134ᵃ P سرافکنده
135ᵃ Pe رنی 135ᵇ سد P L قند
136ᵃ P L که باد آفرین برتو D Vo که صد آفرین بر تو
که آباد بر I
136ᵇ P L E D V Vo B گراری
137ᵃ فر P L سر

محابا رها کرد و شد گرم حر ‏ ‏ رباں کرد بر باسح ساه سر
که با من چه سودست کوسدت ‏ ‏ بکل روی حورسند بوسدت
بفرمود کارد کسری دوان ‏ ‏ حریری برو سکر حسروان
یکی گوسه ار سفهٔ آن حریر ‏ ‏ بدو داد کین نقس بر دست گیر
بس با شاں رح کست این ‏ ‏ درین کارگاه ار بی حسب این
اگر سکر بست حدس مکوس ‏ ‏ بابروی حوش آسمارا ببوس
سکندر بفرمان او سار کرد ‏ ‏ حریر بوسه ر هم بار کرد
بعبه درو صورت حوس دید ‏ ‏ ولایت بدست بد اندیش دید
سیره در آں کار بامد صواب ‏ ‏ فرو ماند بکارگی در حواب
برسید و سد رنك روس حو كاه ‏ ‏ بدارای حود برد حود ر ساه
حو دانست بوسانه کان بد سر ‏ ‏ هراسان سد ار بدی آمد بریر
بدو گفت کای حسرو کامگار ‏ ‏ ببی باری آرد چنین روزگار
مبدس و مهر مرا بس داں ‏ ‏ همان حانه را حانهٔ حوش دان
برا من کسری برسدهام ‏ ‏ هم آنحا هم اسحا یکی بدهام
بو نقش بو راں بمودم بحست ‏ ‏ که با نقش من بر بو گردد درست
اگرحه رنم رن سر بسم ‏ ‏ ر حال حهان بیحبر بیسم

168[a] حوسدت B ‚ ما L V من
169[a] D Vo روان
170[a] ار P ‚ بر سعه O E V سفهٔ B سمهٔ
172[б] E بابروی حوش позулмvш цр
173[a] F سکندر позу ıмvшдур
173[б] E حریر بوسه позvлмvшдур
174[a] سکندر دران Pe U بعبه درو
175[a] D درکار 175[б] فرو B کرو
176, 177 Pe бр
176[б] بدارای E بدادار
177[a] V حو بوسانه داست
178[a] بدو D Vo کای حسرو ‚ شه U حسروکه ای
179[a] و E бр
179[б] E V Vo B همس ‚ W همان (همین) ‚ U حانه ام حانهٔ ‚
Pe همان حانه را حوش دان
180[a] Pe B کبیر
180[б] D Vo B هم آنحا هم اسحا ‚ P L بکه
182[a] Pe O U L E D V Vo که گرچه ‚ B که کرحه رنم رنی
182[б] ر حال P L V ر کار

سامت سررگست و نامت ىررك — ىهمه مكس سىر در حرم گرك
فرستاده را ىيست آن دسترس — كه ىا ما سدى سرآرد هس
ىه حارى حوش را كم كند — ىه در ىش مں ىشت را حم كند
درآىد سدى و حوىحوارگى — ىحر شه كرا ىاشد اىں ىارگى
حر اىم شاىهاى ىوشىده هست — كرو راز ىوسىده آمد ىدست
حواىش حس داد ساه دلىر — كه ماىد ز روىاه سعام شىر
اگر مں ىحشم ىو ىام آورم — سكىدر ىىم رو ىىام آورم
مرا ىا ىىام ىزرگاں چكار — ىصرف ماىد درىس ىرده ىار
اگر سدىى زىر سعام هست — ىو داىى و آىكس كه اىں ىهش ىست
اگر در مىاىحى دلىر آمدم — ىه از روىه از ىرد ىىر آمدم
در آس ساهاں و رسم كىاں — ىىامآوراں اىمىد از زىاں
چو سعام ىىه ىا ىو كردم ىدىد — مىں ىرۀ فصل را ىر كلىد
حواىم ىىرماى گىىى ىزار — كه ىا ره ىوردم سوى حاىه ىار
ىر آشفت ىوشاىه زاں ىىر دل — كه وشىد حورسىد را زىر گل

154a D فرساده اسب
155a Pe حىرى
155b ما W مں
156a B سدى ر حوىحوارگى
156b B كه ىاىد ىرىں ىارگى
157a اىں هم V اىىها I اىىم
157b راز P L راى D آمد
158a ساه P I مرد   158b L ىاىد
159a I ىحسم — I ىو ىام آو [illegible]
160a ىرگاں Pe سكىدر
160b ساىد Pe سازد V ىىاىد درىں ره ىكار B سىد درىں ىرده دار
ىرده دار L ىرد Pe ىرده
* Vo ipт

[illegible] 161b — 167: اگر سدىى زىر ىىعام هست / اكرو راز پوشىده آمد ىدست

162a P وكر , Pe آمدى
162b Pe آمدى
164a V ىر ىو
165a L حوآىم , Pe چو اىم ىفرماں
166a V ىوساىۀ سىر دل
166b Pe پوشىده

نگارندهٔ صورت از هر دیار — سرانجام برد مش آرد نگار
چو آرند صورت سردلك من — درو بنگرد رای ازیك من
گوا خواهم آن نقش را در پوست — ز هر کس که او ارکه دارد سرست
چو گویند نقش فلان بادساست — بدیرم که آن من ہست راست
پس از ناحین های تا فرق سر — نگارم بهر صورتی در نظر
ز هر سالخوردی و هر بارهٔ — بنگرم بقدر وی اندازهٔ
ید و ملك هر صورتی از قیاس — شناسم که هستم فراست شناس
شب و روز بی چاره ساری سم — درین پرده با خود ساری سم
دراروی همت روان محکم — بنك سنگی خسروان محکم
ز هر پس کان باقم بر برند — حیات تو آمد مرا دستمند
که با جان بمهر آسائی دهد — بر آرزم خسرو گوائی دهد
چو گشت این سخن با سکندر دلیر — ز بخت گرامایه آمد بزیر
فره ماند سه را در آن دستگاه — که یك بخت را برتابد دو شاه
سپی دو بهشت بهریج را — که بر هر دلی تو کند رنج را

197a دور Pe I نگر
197b Pe I B نکار
198a گوا D V c گرا O V B اگر Pe I I ار آنکس که این بس ر
199a ز هر کس Pe I C سرسم ارکه B نقس ، بارم
200a بسرم V بسم P P I I I I اس
201 بر P O L I V O I بر
202, 203 P I 203 2 2
202b سدر وی P I بدان صورت ، بر سبی ، B ز هر روزی
203a از P L را O B در
204a Pe در ین پرده بی حاره ساری م
205a همت B زحمت
205a سنگی W سنگی
206a حیال B بال دستمند O سودمند
207a E که با جان B دبی کو نمهر
207b Pe B بارزم
208a سکندر P L سهشته
209a درآن D بدان , دستگاه I بحتگاه
209b بحت را E بحتگه , B بحته را سارد دو شاه
210a هر Pe бp

مم سر رن گر بوئی شیر مرد چه ماده چه بر شیر وقت سرد
چو بر جوشم ار خشم چون سد میغ در آب آتش انگیزم ار دود تیغ
کملگاه سران درارم بداغ زبـه بهگاں فروزم چراغ
ز مهرم مکس سوی سگار خوش گروهه مزن بر گرفتار خوش
مـــه خار ـــا در معصی خار رهاسده شــو ما سوی رستگار
و آنگه که بر من سوی دست ناب زی سوه را داده ناسـی خـواب
من ار بر و چرم بهگام کس سوم قائم اسدار روی رمس
درس هم سردی جو روباه و گرگ و سر کوحك آبی و من سر بزرك
جس آمدســت ار بهمان بر که ما هیچ باداست کشی مگر
که بر جهد آن گر بو حری کند نکوسد بحـن بـ سرا بمکـند
سم گرجه هست ار مهمان سهر دام دســت عاقل ز ســاهان ـهر
ر هما وســان ـــ ساهان روم ز ویران زمین باناب بوم
فرســدهام ـــوی هر کشوری فراســت سـاـــی و صورـنگری
بـداں با ر ساهاں اقلـه گسر رند صورت هر ـسی بر حرر

185[a] کملگاه Pc کندکه W درارم
186[a] سگار D سکنه
186[a] بر Pe O U L V o B ب
187[a] در O B بر
187 Pc رهاسده I رهاسده
188[a] دست ناب V کامیاب
188[c] B زن
189[a] D بر کس بو چرم ار بهر من بر تو P I ار بو L با و سه
حرم Pe I حسم L حسه V o حسم I مجسم
189[a] بوم P L سدم. D B سوم W (سوم) وم
190[a] درس B ورس
190[a] P I و سر آئی کوحك بو
191[a] بهمان D V o رهمان
192[a] جهد P I حری . عرم O حدبی B حربی
192[a] W مکند (بشکند)
194[a] ویران Pe U F D V V o B ایران باناد I D ناود
196[a] D زاں B با شاهای
196[a] زند U کند W کند(زند) Pe کند صورت هر نکی
O E B رند هرکسی صورتی

سلحی در اندشه را حوس ده   در افادهٔ بس فراموس ده
بحای چس دلر مهرباں   که رنا سرشست و سرس رمان
گرب دسمں کسور ناقی   بحر سر بردں چه برناقی
ارسحا اگر برکشم بار حوش   نگهدارم اندازهٔ کار حوس
سوسم دگر رح حو سکانگاں   نگرم ره و رسم دیوانگاں
دل بسه را برگسانم ز سد   گره بر گره چون نوانم فکند
چو در طاس رحشده افاده مور   رهامدرا چاره نابد به رور
سکسائی آرم درس رنج و ناب   حالست گوئی که سم محواب *
سسدم رسس سهٔ سوی دار   برو نارگی رفت چون نوبهار
سرسدس ار مهرباناں نکی   که حرم چرائی و عمر اندکی
حس داد ناسح که عمر اسفدر   بم سردش حون نوانم سر

222ᵃ اندشه را \ اندشهٔ P Pe L E هوس ده L نوس ده
222ᵇ V B بررا (V درافاد (درافاده , P Pe L فراحوس O فراموس
D Vo درافاده بر را فراحوس ده L E , فراگوس
223ᵃ Pe U بحای حس دلبری D Vo دلبری V دلبری مهماں
223ᵇ L و روس رواں
224ᵃ P L Vo دسمنی , D B کسه در ناقی دسمنی
225–238 P 226, 236 237, 227, 228, 225, 229 234, 238, 235
225–238 L 226 236, 237, 227, 228, 225, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 238, 235
225ᵃ ارسحا P E I اربرحاه Pe B ارابحا , در W ای
225ᵇ اندازهٔ O اندشهٔ کار W رای
226ᵃ O حو , سوسم وگر ره حو D V ر
226ᵇ F بیگانگاں
227ᵃ P L همان نه که دل را گسانم ز سد
227ᵇ Pe U E حواهم فکند حند
228–231 Pe бр — 227 чи беитдән сонра 181 чи ... 200-чү беитдәк тәкрар эдилмиш ир
228ᵃ طاس L طاوس 228ᵇ حاره B حلم
229ᵇ P گمم , L گمم که بید
* D сәрлевһә арт اسکندر را مهمانی کردن نوسانه V арт حکاب
230–233 P бр
230ᵃ سوی O سوك , U سوی
230ᵇ E نارگی , رف D نافب , B رسه
231 O тәкрар эдилмишдир 231ᵇ عمر O B عم
232ᵇ L نم حون نوانمش بردن سر
233ᵃ D کارد , درآن Pe کردر

برچهره چون ار سر بحت حوش فرود آمد و حدمت آورد بش
عروسانه بر کرسی رر نشست شهنشاه را گشت ناس برست
شه ار سرم آن ماهی چون بهك چو رزافه ار رنك مشد برنك
بدل گفت کس کاردان گر رست بفرهنك مردی دلش رو بست
رنی کس چس کردبها کند فرسته سرو آفرنها کند
ولی رن ساندکه ناشد دلیر که محکم بود کشهٔ ماده سر [*]
زمانرا برارو بود سك رن بود سك مردان برارو سکن
رن آن به که در برده بهان بود که آهنگ بی برده افعان بود
چه حوش گفت جمشید با رای رن که با برده با گور به حای رن
مشو بر رن ایمن که رن بارساست که حر بسه به گرحه درد آساست
دگر باره گفت ار چه کم بود گست شجاعت درین برده بهود گست

211ª حدمت Pe U حصه V ورود آمد آورد حدمت بهبیش
212ª کرسی D بر کرسی
212ᵇ گست پاس L L بند ناس , B آس
213ª ماهی U آهوی
213ᵇ زرافه D زرافه L دردانه
214ª B اس P I کاردانا رست
214ᵇ Pe U I B و بفرهنك
215ª کس Pe I کو P L رنی دو دو کس حسهاکند
W رنی کو چس کرد و اسه کند
215ᵇ I بدو
216ª B ولی زان ساندکه L بسند
* L apr

رست ار زمان باند آن مردمی
کرو کرد باید مرا حرمی

217ª D زمانرا
217ᵇ مردان F مردم
218ª در Pe 6p
219ª جمشید با رای رن V فرزانهٔ رای رن
219ᵇ B که در برده , برده P حانه
220ª بر V ار , V نارساست
220ᵇ W که در(حر)
221ª حه D که
221ᵇ سحاعت P L سکاب, D شجاعت

اماهای بوسس عسر سرشت — حر داده ار حوردهای بهشت
رس کوهۀ گاو و ماهی حوکوه — شده در رمس گاو و ماهی سوه
ر مرع و بره روی رنگس ساط — برآورده بر مرع وار، ار شاط
مصوص سرائی و ریحار بعر — ر بادام و پسته برآورده معر
ر بس صاف مالودۀ عطرسای — بسا معر پالوده کامد بحای
ر اورنۀ حسك و حلوای بر — سك آمده سکهای سکر
فقاع گلابی و گلشکری — طبر رد فشان ار دم عبری
حدا ار پی حسرو سك بحب — ساط رر افکند بالای بحت
نهاده یکی حوان بورسد ناب — برو حار کاسه ر بلور ناب
یکی ار رر و دیگر ار لعل بر — سه دیگر ر یاقوت و چارم ر در
حو بر مائده دستها سد درار — دهان بر حورس راه بگساد بار
سه گمت بوسانه بگسای دست — بحور ریں حورسها که درش هست
بوسانه شه گمت کای ساده دل — وا کر مرں ما بمایی حجل
درس صحں اوب و حوان ررم — همه سك سد سك را چون حورم
حگونه حورد آدمی سك را — طبعت کحا حواهد اس رىك را

---

247 P ɓp
247a B و ر بس کردۀ کارو P I D V \ ) op
247e و U \ ɓp
248e V در مرع و ماهی ساط, B برمرع داران ساط
249a مصوص B حروس P e U سرایی ار انحار بعر
رنجار (/ F \ آحار, L ریحں, D Vo انحار, B امد
B–h шuııɔ ɔ ıpr مصوص سرائی درانحار (آحار) بعر
249e و Pe ɓn 2‾0 P ɓp
251a Pe دربای بر
251e W سك آمده آمده
252a فقاع D فقاع B شاط W (س) گسکری کلابی
552e W (س) عسری
25 a حدا P. O U E \ ', ساط ر, D \ o بحاص
253e ساط O V o ساطی, L سرافکنده, P Pe O L I V B افکنده
254e D درو, بلور E لؤلؤی
256a مائده O E B قاعده 256e P L دهن
258a کاه D ای
258e کر E V B W کج, L بوائی مرں, نمایی D بگردی
259a و Pe ɓp, حوان Γ حام
260e حواهد L ماند

درس بود کارد رهائیش داد | دران سرگی روشنائیش داد
سا فعل کورا سای کلند | گشاسدهٔ ما که آید پدسد
ارس در سی گفت ما حوشش | هم آحر سلم در داد بس
بهمس حو دها کند، بر کار | برو دو را دست گردد درار
معی چو بی برده گوید سرود | زند حده بر بانك او بانك رود
چو لحی مش را بمالد گوس | ساند آس طرگی را ز حوس
شکسدگی بد درمان حوش | سلم دولت سر افکند بس
کمر ست بوساته چون چاکران | فرمود سا آن سری کران
ز هر گونه آراش حوان کند | سح حورسهای الوان کند
کسران چون شمع برحواسد | ملوکانه حوانی برآراسد
بهادند برکی ز عاس بروں | ز هر بحهٔ بحه ار حد گون
رفاو سك گردهٔ گرد روی | ز گرد سرارده ما گرد کوی
همان فرصهٔ شکر آمیحه | حو کنحد در آن گردها ریحه

233ª دران I ارآن B ورآن W' در (ور) آن W
234ª کورا P I F کارا
234ᵇ B گه آرد کساسده را
235ª ارس P I حو رس
236ª برو W بدو
237ª I حو بی برده کوید معی سرود
237ᵇ او Pe L W وی
238ª I بر کی دار حوس
239ª درمان B بر حال
239ᵇ V سرافکنده
240ª P Pe L I D سمه
240ᵇ B ماآن Pe I ما ار
241ª Pe U آراسی حوان Vo حون
241ᵇ حورسهای B حورساه الوان Pe سهان
242ª بر Pe ōp V حو کسرانی
242ᵇ P U I L B بیاراسند W بر آ(سا) راسند
243ª برکی D V Vo W برلی, بروں O E B فرون
243ᵇ بحهٔ P بحهٔ, L بحسی, Vo پحهٔ, B بحه و بحه
244ª رفاو Pe رفاقی, Vo رکاك, D رکاك سك گرد روی
244ᵇ V کوی, ماکرکوی L روی
245ᵇ B ز کنحد برو گردها, گردها Pe U E فرصها, D Vo اردها,
W گردهها, L رنحه سحته

برا کاسه و حوان بر ار گوهرست   ملامت بس ما که را درحورست
چه ماند محوان حوهر اندوحتن   مرا حوهر انداری آموحتن
ردن حاك در دیدهٔ حوهری   همه حانه ناقوب اسکندری
ولیکن حو مسم ار رای حوش   سحنهای تو هست بر حای حوش
هرار آفرس بر رن حوب رای   که مارا بمردی شود رهنمای
ر سد بو ای بانوی سش بس   ردم سکهٔ رر چو رر بر رمس
حو بوشانه آن آفرس کرد گوس   رمس را ر لب کرد ناقوب بوش
بفرمود کاربد حوانهای حورد   همان بلداهای بادسده گرد
بحست ار همه حاشنی برگرفت   در آن حانکی ماند حسرو شگفت
ر حدمت ناسود چندانکه شاه   ر حوردن بر آسود و شد سوی راه
بوقت سدن کرد با شاه عهد   که نارد در اوار بوشانه حهد
بفرمود سه با وسعت سشت   بدو داد و سد سوی برم ار بهشت
سکندر حو زان سهر سد بارحای   فرس ار فلك دید و فتح ار حدای

274ª E کاسهٔ حوان حوان Pe حون
274ᵇ سس W نگر
275ª Pe بحون , D \o رحوان حوهر I , سکر D \\ گوهر
اندوحتن P L افروحتن
275ᵇ حوهر W گوهر انداری B آموری
276ª حاك B حاك O بردیدهٔ حوهری W گوهری
277ᵇ B سسب
278ª P O L رهی 278ᵇ بمردی Pe بحوبی
279ª L رسده بوئی , س س بانوی سش س Pe O U E B بانور بارس
بارس P پیس س
280ª کرد Pe 6p
280ᵇ P Pe D بوس , Vo بوس , W (بوس) بوس
281ᵇ همان P L همه
282ᵇ B وران , P Pe O U E مانده
283ª V بیاسود حنداںکه
283ᵇ E راه , ساسود I ساه B ماه
284ª آرار E انوان
285ª P L D بفرمود نا سه , B شاه وثنقب
285ᵇ E V B برم بهشب
286 P L 6p
286ª زان B ار , شهر Pe برم

طعامی ساور که حوردن بوان | برعت برو دست کردن بوان
بحدند بوشانه در روی شاه | که چون سك را در گلو بست راه
چرا ار بی سك ناحوردبی | کسی داوریهای ساکردبی
بچیری چه ماند سر افراحس | که توان ارو طعمهٔ ساحس
چو ناحوردبی آمد اس سفله سك | درو سفلگاه چه آرىم چك
درس ره که ار سك ماند گشاد | حرا سك بر سك ماند بهاد
کسانی کرس سك برداسند | حوردند و چون سك بگداشند
بو سر ار بهٔ مرد سك آرمای | سك سك شو رانحه مایی بحای
ر سارهٔ آن رن بعر گوی | ر ناحورده حوان کرد به دست شوی
سوشانه گفت ای شه ناموان | به ار سر مردان بوس و بوان
سحن حوب گفتی که حوهر برست | ر حوهر بحر سك نارد بدست
و لیك آنکه اس سکه بودی درست | که گوىده حوهر بحسی بحست
مرا گر بود گوهری بر کلاه | ر گوهر ساند بهی تاج ساه

261ᵇ برو P براں L بداں, D Vo بو برد Vo کردں

263ᵃ داوریهای B کردسهای

264ᵇ B اراں

265ᵃ W ناحودبی

265ᵇ Pe حو سفکانه . آرىم P نارىم OI B ىىرىم L ىىرىم , D نار ىه

Vo نارىم

266ᵃ D راه اگر سك , Vo ىاند راه گرسك

I درس سك کر سك ماند

ماند P ىىمد B ماند , W (ماند) ماند , گسد L بهد

267, 268 P om 267 V om

267ᵃ کرس D Vo B W که اس

267ᵇ Pe حوردند , و B om

268ᵃ رانحه V آنچه , B رانکه , U بمایی

269ᵇ D ناحورد

270ᵃ D ناموناں 270ᵇ بتوس B بهوس

271ᵃ حوب W بیك

271ᵇ حوهر D گوهر

272ᵃ و لیك P O B ولی , D ولکس Vo ول سکته

اس سکه Pe om

272ᵇ حوهر V گوهر

273ᵃ U E حوهری , L مرا گوهری کر بود برکلاه

273ᵇ E حوهر , ساند W نباشد , Vo بیاند تاج O B حای

ر س برسانهای ررس درفش　　هوا گشته گلگون و صحرا سفش
ر س بوسهای ررس نگار　　نمسرد ره سر در شهرنار
شان حست و آمد بدرگاه ساه　　سر بوسی دید بر اوح ماه
رده بارگاهی سرشم طناب　　سونش رر و میحش ار سم ناب
فرود آمد ار بارگی بارحواست　　رمس بوس شاه جهاندار حواست
رفسان سارس گشادند بار　　درآمد سوسگه شهرنار
سران جهان دند در ششگاه　　سر افکنده در سایهٔ ىك كلاه
کمر سر کمر باحداران دهر　　سش جهانجوی سرور بهر
چنان کر سی رونق و نور و تاب　　سده چشم سده را زهره آب
همه گسه نا بهش دیوار جفت　　نه بارای حسش نه آوای گفت
عروس حصاری حو دید آن حصار　　ىلرزند ار آن درگه نگار
رمس بوسه داد آفرس برگرفت　　درو مانده آن شیر مردان شگفت

299, 301 O E 300, 299
299–302 B 301, 302, 300, 299
299ª D برسهای , درفش L سفس
299ª V گشت
300ª ررس P L D V Vo گوهر
301ª بوسی B حرگهی ماه D ساه
302ª E پریسم
303ª بارحواست D Vo بارحست
303ª حواست D Vo حست
305ª جهان P L سهان U B دیده
305ª B سرافکند
305ª, 306ª P 306ª, 305ª
306 O 6n
306ª P Pe U L E کمر درکمر , D Vo کمر ب کمر
306ª سس P L نشسته , جهاجوی U B جهاندار
307ª U E D حنانك ار Vo حنانكه ار , U روی نور و
حنانك ار س روی نور تاب B آب , V تب
307ª P L حشم , سدی مرد D V Vo مرد W (مرد) حسم ,
Pe U رهرتاب , E آب دیده
308ª یارای D آوای , آوای Pe D بارای , U V Vo آرای
309ª سگنار V سهرنار
310ª D V Vo بوس , E رمس داد بوس , Pe U B رمس دادبوس آفرین‌درگرفت
310ª O فرو مانده , D درو ماند , F فروماند اران ,
B فروماند ار آن Vo ار

مداں رسکاری که مودش هراس رهاسده را کرد صدره سپاس
شب ار رور رحشنده چوں گوی برد چراعی براوروحت شمعی ںمرد
ساواں آں گوی رر بر سپهر سا گوی سمس که سمود چهر
شه آساش و حواب را کار بست دو لحتی در ار چار دیوار بست
برآسود تا صبحدم بر دمید سیدی شد اندر سیاهی پدید
سر ار حواب نوشس برآورد شاه یکی محلس آراست چوں صبحگاه
که حورشد تاریح ررس بدست بریح فلك را بدو سر شکست
پری چهره نوسانه نوس بهر مال هماوں بروں شد ز سپهر
چو رحشنده ماهی که در وقب شام برآید ز مشرق حو گردد تمام
کسراں چو بروں سیرامش ز تارك درآموده تا دامنش
رواں ماهروپاں پس پشت او حو ناهید صد در یك انگشت او
بریرح چو لشکرگه ساه دید جهاں در جهاں حیل و حرگه دید

---

287 E براں O براں برسگاری U براں رستگاری سودس
Pe رسگاری سودس
287 Pe رهاسده
288 L سب L سه گوی Pe L گوبه
288 P O L V Vo B و براوروحت
289 ساواں V ساوںل Pe L سپهر (L ساواں گوی و بررم (گوی بهر ررم,
I سپهر بیاورد آں گوی ررس E ررس سپهر
289 B سمس ررس
290 291 Pe 6p
290 و P I F V Vo 6p
290 V دراں حار, دو بحتی , W در حار درار E دراں
O I حار حای
292 Pe حواب حواں
292 I آراسب B اوروحت آورد
293 V B که حو
293 W بدو (بداں)
294 D بعالی
295 Pe برامش
296 P E V برآموده
297 V دواں
297 B صد بك در انگشت او
298 Pe O U I B که سه رسد, حو در لشکر V که چوں لشکر شاه دید,
W چو در لشکر ساه دید
298 L حرگاه , حیل درگاه دید U درگاه

نشـاط ابروی می پرسـاں گشاد ر سروی می روی مساں گشاد
پـری‌پیـکرانـی ـداں دلـبری شستـنـد با ٭ـب برامشگری
چو شب حواست کرعم سپاه آورد مش سـر سـوی حوانگاه آورد
بداں لعساں گفت سالار دهر ملك امشب ماند شدن سوی شهر
چناسـت فـرماں که فـردا پگاه سـرارم ـرمـی ر ماهـی بماه
برسـم فـریـدون و آیس کی سـاسم داد دل ار رود و می
مگر چون برافرورد آتش ر حام شود کار ما بحه راں حون حام
رمانـی ر شـعل رمس نگدرم بمرحاں سـرورده حاں سـرورم
فروریده گردم چون گل بمی بداں کوره ار گل بر آرم حوی
رمـس را بحرعـه معسر کسم سر شـوی شادی گلی ـر کسم
بری‌رادگاں ـوسـه دادـد حاك بری وار هم شاد و هم شرماك
فـروریده بوشانه در برم شـاه فروراں بر ار رهره در صحگاه*
چو شب ربور عرس سار کرد سـر نافهٔ مشك را بار کـرد
شه ار رلف مشگس آن دلکشاں کمدی سـر آراسـت عبرفشاں

326ᵃ مه \ می
327ᵃ L پیکراں Pe U E براں , \ دراں
328ᵃ سیاه D پساه
328ᵇ Pe مش راسوی B مصس سرسوی U مش سوی درحوانگاه
329ᵃ D V I باں
329ᵇ یك P F که ماند L B شاند شهر D бр
330ᵃ رماهی E حوماهی
332ᵃ حون B hашинэдэ , ر حم I بحام
332ᵇ راں D Vo ار
333ᵃ پرورده O حاں بحس , Pe برآورده
334ᵃ می \ رمی
334ᵇ Pe O U L کوره , Vo باں B براں , V باں کوره ,
D باں کوره گل
335 P бр
335ᵃ D V Vo ر حرعه
336ᵃ سر سوی O بر , بهرسور O U بر
337ᵃ Pe فراواں بر ار رهره در برم گاه
* O сәрлөвһә арт عشرت کردن اسکندر با نوشابه
338ᵃ U Vo عسری
339ᵃ دلکشاں L E V دلساں

بفرمود حسرو که ار رر ناب یکی کرسی آرند حون آفتاب
عروسی چهارا نشاند ار برش عروسان دیگر قرار سرش
بپرسند و بس مهربانی نمود بدان آمدن شادمانی نمود
شبسده را چون دل آمد بجای اشارت چنان رفت با رهنمای
که سالار حوان حورد حوان آورد حورشهای حوش در میان آورد
بحسن ز حلاب بوشش سرست رمس گشت حون حوصهای بهشت
یکی حوی ار آن حوص بوشش گلاب به حسرو که سرش ببدیده بحواب
نهادند حوان آنگهی بدریع گرانمایه شد گرد عنبر بمیع
ز هر نعمتی کاید اندر شمار فرو ریحته کوهی ار هر کنار
حریره رقاق دو برونری چو مهتاب تابنده ار روشنی
همان گردهٔ نرم چون لعب حر گرو بحته شد گردهٔ گرده سر
اباهای الوان ز صد گونه بش بحوانهای زرین نهادند پیش
حهرا یکی حورد الوان سود گران حورد حری ران حوان سود
حو حوردند چندانکه آمد بسند ز حام و صراحی گشادند بند
می ناب حوردند تا بیمرور حو می در ولایت بد آش فرور

311ᵃ ارزبان Pe حون آفتاب
312ᵃ O I V o B عروس حهارا \ عروس
Pc I عروسی حمان برسند
313ᵃ P O D بس
313ᵇ L I بران آمدن B آهوان حود L ورود W حود (ورود)
314ᵇ با L با I ار W با (ار)
315ᵃ I آورد و بان حورد و بان P حورد و بان
W حوان حوان حورد آورد
315ᵇ W درمان در بورد
316ᵃ B بوسس سکو
317ᵃ PL گلاب حلاب
319ᵃ B ارهر اندر
320ᵃ PU سربر رقاب و I D V W حریری , V o حریر و
321ᵃ B گرم نرم V حو
321ᵇ B پحته شد ریحته — на шнада ipi بحته گران بر Pe در
322ᵃ L اباهای
323ᵃ B حورد حوان, PL حورد ار الوان
323ᵇ V بران که لك لك فراهم بران U E D V دراز
324 P I бр
324, 325 Pe бр 324ᵃ D حو حه

XXXVII

عشرت کردن اسکندر با نوشابه*

بیا ساقی از باده جامی بیار | ز بیجاده گون گل پیامی بیار
رخم را بدان باده چون باده کن | ز بیجاده رنگم چو بیجاده کن
بجشن فریدون و نوروز جم | ** که شادی سرد از جهان نام غم
جهاندار بنشست بر تخت خویش | نشستند شاهان سرافکنده پیش
نوازندگان می و رود و جام | برآراسته دست مجلس تمام
می نوش و نوشابهٔ چون شکر | عروسان بگردش کمر در کمر
در آن مجلس اسکندر فیلقوس | بکرد التماسی بچندان عروس
یکی آنکه خود بود رهبرکار | دگر در حرم کرد نتوان شکار
یکایک همه لشکر از شرم او | نگشتند یک ذره زآزرم او
هوا سرد و خرگاه خورشید گرم | زمین خشک و بالش جمشید نرم

---

* P بزم کردن اسکندر با نوشابه بردع
Pe L E حبس (درحبس Pe) سکندر و خلعت دادن نوشابه
O تشریف دادن سکندر نوشابه و بازگشتن وی ببردع
L صفت نوروز و عیش کردن
B عشرت کردن اسکندر و نوشابه با همدیگر
V شراب خوردن سکندر با نوشابه ملکه در بارگاه خود و صفت نوروز
Vo بزم ساختن اسکندر و صفت بهار
W بزم اسکندر با نوشابه — ساقی نامه
2ª را D бр, O E V بان
** W нрт داستان
3ª نوروز V آتش
5ª Pe می رود
5ᵇ P O U V B و دست, تمام D فرو
6ª P B و می, و Pe V бр
6ᵇ O U D کمر برکمر
7ª O بران, V B بدان, درآن مجلس P L D Vo بدان مجلس,
Pe U بدان لحظه
7ᵇ D بچندین, V بخندان
9ª P E اوی
9ᵇ P E یک موی از آزرم اوی, Pe لحظه ذره, Vo آزرم
10ª P خرگاه گرم, خورشید L, و خرگاه
10ᵇ و U бр, جمشید B خورشید

مه و مشتری را بمشکین کمند فرود آورید از سپهر بلند
شب جشن بود آتشب دلنواز پری پیکران چون پری جلوه ساز
مگر کاتشی بر فروزند لعل در آتش نهد از پی شاه نعل
بفرمود شاه آتش افروختن برسم مغان بوی خوش سوختن
ز ماده چنان آتشی بر فروخت که مخوار گانرا در آن رخت سوخت
برود و می و لهوهای دگر همی برد شب را بشادی بسر
چو شنگرف سودند بر لاجورد سمور سیه زاد روباه زرد
دگر باره در جشن آمد نشاط در آموده شد خسروانی بساط
چمن باز نو شد بشمشاد و سرو خرامش درآمد بکبک و تذرو
نواگر شدند آن پری چهرگان نو آیین بود مهر در مهرگان
ز سجاده گون بادهٔ دلفروز فشاندند بسجاده بر روی روز

340—343 P бр
340 E бр
340ᵃ را D бр
340ᵉ فرود I برىر , V آورىده سهر
342 B бр
342ᵃ D ١٥ ر فرورىده
342ᵉ بهد D Vo بهاد
343ᵃ B W سه , O افروحىد
343ᵉ E برسم معان آتش افروحس O سوحىد D ساحس
344, 345 Pe бр
344 E бр
344ᵉ P L D V ١٥ درو رحب B اران رحب
345ᵃ D لهواى
345ᵉ L شه را ر سادى U ر شادى
346ᵃ D چو شىگر سودمىد
346ᵉ Pe D راد و
347ᵉ P برآموده , Pe درآمود
348ᵃ Pe U L E B و سرو ر شمشاد و چمن ىار شد پر , V бр
348ᵉ حرامش O حراماں , L درآور
349ᵃ پرى چهرگاں U پرى پيكراں
350 B бр
350ᵉ V شاىدىد سحاده در روى رور

شده حار ار آتش چو گل رر بدست ه چون حار رردشتی. آتش پرست
نمشکیں رکال آتش لاله رنك در افتاده چون عکس گوهر نسك
ماش بر آں شـوشهٔ مشك سح چو مار سه بر سـر چاه گـح
ر بی رحمی داده پسـر محوس سواد حش را ماراح روس
ر هـمدوسـاں آمـده حوری بهر حوکه رد سوحه حرمی
معی ارعـواں کشه بر حای حو ہمشـه دروده بوقـت درو
سـاهی نمارندراں بـرده مشك بدل کرده ما شوشـهٔ رر حشك
ر هندو ربی حامه پرحوں شـده همه آسوسش طـبر حوں شـده
بحس کـرده سـقلابی بر کنار سـموری برطاسـبی کرده مار
ملالی بـرآورده آوار حوش صلا داده در روم و حود در حش
بر آوار او رنگی فرکـوں گشاده ر دل رهره ور دیده حوں
دسری قلم رسـه ار شـت او قلمهای مشکیں در انگشـت او

---

26 P 6p
26[a] حار L کار , Pe L E B حو رر گل ندسـ ,
Vo راش ندسـ D برسـ
26[e] V Vo رروشتی , آتش D آدر ,
B برو حوں رردشـ — мисра алтында арт ه چون حار رردشتی
27[a] O از آتش در نمشگو , E D رکال , L V نکال
27[e] Pe V . در افتاد , سنك Vo بچنك
28, 29 P 6p
28[a] Pe O U L E B بر آتش 28[e] حاه O E مار
30 B 6p 30[a] حوری Pe چون ربی , L موسی
30[e] بهر حو V بهرحا
31 P O 6p 31[a] معی B می , Pe U L B کشـ
32 L 6p 32, 33, 34 V 34, 32, 33
32[a] D Vo ر مارندراں , B سار اندراں
33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43 P 6p
33[a] حانه O حامه
33[e] L Vo آسوس , V آب نوش , B آسوسی
34[a] E V B سملابی , Pe U V ترك و مار
34[e] سر V بر بر , سرطاسی Vo بر طاوسی
35[a] B در آورده
35[e] D و صلا در داده در , V 6p , حود Pe حو
36[a] B ماوار , او V آں
36[e] Pe O U L E رهر و ار , B رهره ار
37[a] D دبیر , پشت L پش , B مشت

•

برون رفته ار چاه دلو آفتاب   ماهی گرفتن سوی حوص آب
درم بر درم کیسهٔ کوه و شـح   گره بسه چون پشت ماهی ر یح
دمه دم فرو گیر چون چشم گرگ   شده کار گـرگسه دوران ىررك
سرں گورں و کملکاه گور   سهلوی شـیران درآورده رور
کباب بر ار ران آهـوی بر   نمك ریحته آب را بر حـکر
ر ماریدں ابـر کافـور ىـار   سمں رسـه ار دسـتهای چار
ىىفشه ىکرده سـر عىحه ىىر   چو برك بهار آسـمان ىرف رىر
درحـت گل ار ىـاد آسىبى   شـکم کـرده ىر ىحهٔ رمسـتى
دهـں ىاگشـاده لـب آىـگـىر   که آمد لـب سىره را ىوى شىر
صـبـا ىلىلافـرا درىـىده دهـل   ر ىا محرمان روی ىوشـىده گل
شـده ىلىله ىلىل انجمں   چو کبك دری ققهه در دهـں
ر رحسار محوارگان رىك مى   ىهر گوشـهٔ گل ىر آورده حوی
ىصدر شـب دوش فرمود ساه   که آس فروزىـد در ىرمگاه
ىر آراست ار رىت و رر و رىب   چو ىاع ارم محلسی دلفرىب
درو آتشـی چون گل افـروحته   گل ار رشك آن گلسـان سوحته

11—13 P op
11^a W رف چاه Pe حام , B کاه , دلو D او
12^a L کسه و , Pe U B کوه سح
12^a ر یح Pe U ر ریح B بریح
13^a گرگیه Vo گمه B ارکسه
14^a L رپهلوی
15^a Pe L W آهوی بر 15^a آب \ از P I B در حگر
16—21 P 6p
17^a V B نکرده
17^a ك ، O I از , برف Pe U D \ \ o B برك , L رو
18^a باد Pe U L D B بار 18^a برنجهٔ Pe ازنجهٔ
19^a سبره Pe سبر B شیر
20^a L با محرمان
21 B 6p 21^a Pe U بلبل بلبلان 21^a \ قهقه
22^a V ز هر , D Vo گل тәкрıр эдилмишдир
23^a بصدر O L E بصدر
24^a D V Vo B زیب زر 24^a Pe L B مجلس
25^a درو V درون , افروخته P انگیخته

اکر پای بط بر سر آرد چمار   برو سینهٔ بط زند ریر رار
تن بط بود در حور آبکیر   چو بر آتش آری برآرد قیر
در آن باغ مرغان بحوش آمده   ز هر یك دگر گون حروش آمده
سارن برآورده بانك سرود   سرودی بو آیین بر او صد درود
حکرها ز حون در نمك یافته   نمك را ز حسرت حکر تافته
شکربوره با بوك دندان نزار   شکر حواره را کرده دندان درار
کباب بر و بوی افزار حشك   اباهای پرورده با بوی مشك
ز رنجالها آنچه باشد عزیز   بریح و به و نار و نارنج نیز
معنی چو زهره برامشگری   صراحی درفشنده چون مشتری
بکلکون کلابی دلاور بسر   فشانده جهان از جهان درد سر
همه ساز آهنگها بزم حسر   بحر ساز کاهنك او بود بر
همه بحمه بودند یاران تمام   بجز باده کو در میان بود جام

---

52 — 54 D 54 53, 52 52ᵃ P در سر
52ᵉ Pe O U L E D Vo B
ربر و V , رده ربر و رار (زیر رار B , ربر وار U)
53ᵉ P E در آتش
54ᵃ V آمدند 54ᵉ V آمدند
55 — 57 P 6p
55ᵃ O U E D V Vo سه با , B ثنا
55ᵉ B سرود نوارش بر
56ᵃ W بحون, D Vo ز حوردن نمك , نمك Pe V حگر
57ᵃ بوره Pe U برده , L V بوده , B بود, W (بوره) بوره
57ᵉ Pe U L E V حوار , حواره را B حوارگان
58 L B 6p
58ᵃ بوی افزار P حلواء مانك ,
Pe U D (Pe U · افزار) بروی افزار , بوی Vo بروی,
افزار O افزار , E V افزار
59ᵃ ز رنجالها · Pe U ز اشحارها , L ز احمارها ,
E D V Vo ز آچارها , W ز ریچار(ل)ها ,
O ز آچارها کاح باشد , B ز اشحار هرچه آن بود بس عزیز
60ᵉ E B W درحشنده , V درافشنده
61 P 6p 61ᵉ از E در
62ᵃ E B گرم (B آهنك را) آهنگها , ساز و آهنگها ,
برم Pe O U L گرم
62ᵉ U E بوده (E کو) آهنك او , بود L بوده , B کرده
63ᵉ B کو کان

مشسه حوانمردی اطلس فروش ر حاکستر پیرون درع پوش

ر بهر پلاسی رسن تافته بحای پلاس اطلسی بافته

چو ما کورهٔ مرد اکسیرگر فرو برده آهن برآورده رر

شراره که اکسیر رر ساحته ر هر سو بدامن رر انداحته

بحار ار بر شعلهٔ آدری چو بر سرح گل شعر بیلوفری

سفالی برىحان برآراسته بریحانی ار بیشه‌ها حاسته

به آتش گل باع حمشید بود کلیچه‌بر حوان حورشید بود

فروزندهٔ گوهر سك و بد رفیق مع و موس هیربد

شکفه گلی حورد او حار بس بدیدار باره بکوهر کهن

بیریم سرای بهی مایگان پیام آور دیك همسایگان

برنگا برنگی که رد سار او به ار رند رردشت آوار او

بدس رندگی آتش رند سور بر افروحته شاه گیتی‌فروز

چو برك گل سرح بر شاح سرو برو گاه دراج و گاهی تدرو

ر بسد چاری برافراحته برو کبك نالنده چون فاحته

38a V B حوانمرد

39a U بافته 39e V Vo بافته

40, 41 B бр

40a L کورهٔ , E V W چو در کورهٔ

41, 42 D V Vo 42, 41 41a V شراری که اکسر گر ساحته

42, 43 B 43, 42

42a پر Pe , بر U , بر B , بر 42e شعر D V Vo ربك

43a W ر(بر)یحان

43e E حاسته , به ریحانی Pe U L B ساحته

44e کلیچه پر Pe کلوچه بر , U E کلیچه بر , L گل چه بر ,
D کلیچه‌که بر حوان , B کلیچه پر ار حوان

46a Pe B گل , حورد او V حرد ار , او D آن ,
L حورده ار حار بس

47e دیك P سك 48a برنگا P برنگی

48e Pe L رند و , V رروشت , W رردشت و

49a D V Vo باین , P آتشی , O D Vo آتشی رنده ,
U E V B رنده , رند سور Pe دلفرور

49e B برافروحت

50e L بدو , گاه V گاهی

51a E бр

51a رسد V ر شاح , B ر پشته چاری L که حاره

چس ریور سر گوهر فشان — سوشانه دادند ریور کشان
سوشند سوشانه تشرف شاه — چو شرف خورشید رخشنده ماه
حداگانه ار بهر هر پیکری — بفرمود پرداختن ریوری
باندازهٔ هر یکی چیر داد — بپوشیدشان پردیی سر داد
پرچهره با آن پری‌پیکران — شدند ار بسی گنج و گوهر گران
رمین بوسه دادند بر شکر شاه — بحرم دلی برگرفتند راه
اران کان چو گوهر گرای آمدند — چو گنجی روان بار جای آمدند

XXXVIII

رفتن اسکندر بکوه البرز*

با ساقی آن شیر شنگرف گون — که عکسش درآرد سیماب خون
بمن ده که سیماب خون گشته ام — سیماب خون ماهی رشته ام

77ᵃ PL ریوری , Vo سر و , V ریوری سر و ,
OE (E ریوری سر و گوهرشان (کشان
U فشان , سر و گوهر کشان Pe L کشان, BW شان

77ᵉ ریور OBW گوهر

79ᵃ هر Vo 6p , پیکری P دختری , D چاکری

80ᵃ B براندازهٔ

80ᵉ DVo بردیی , سوشیدگان Pe U بردهٔ , B پردهٔ ,
P بپاشید و پوشندیی بیر داد

81ᵃ پیکران E چهرگان 81ᵉ و P Pe U L D Vo 6p.

83ᵃ چو EDV Vo 6p , W (چو(که ,
Pe U L B حوهرگرای (Pe U B کاں (کار

* P درباب دساداران بیرون رفتن اسکندر بطرف البرز Pe
O مشورت کردن سکندر با ارکان دولت خویش درجهانگیری
U L W (W apr رفتن اسکندر بکوه البرز (ساقی نامه
E · سخن گفتن بزرگان باسکندر
DB (B رای زدن اسکندر با بزرگان (بانزدیکان خود
V رفتن سکندر بحانب باب الابواب و پنهان کردن گنج در زمین
Vo رسیدن اسکندر بباب الابواب و دفن کردن گنجها درآن زمین

1ᵃ شیر Pe سیم

1ᵉ که U چو, عکسش V عیشش, درآرد D Vo درآمد

2ᵃ Pe حو سیماب دهٔ‌که‌ده , حون P U حو , O E V گون

2ᵉ B سیماب ر , P شنگرف چون , U چون , V ماحئی

سـکندر ر مستی شده سمحواب — روان آب درچك و چکی چوآب
می و مرع و ریحان و آوار چلك — نی سك چشم اندر آعوش سك
کسی کس مرادش میسر بود — گرش حو ساشد سکندر بود
بیاد شه آن مشتری سکران — چو رهره کشیدند رطل گران
چو ىك ىمه ار رور روش گدشت — فلك بیمه راه رمیس درىوشت
ىرمود شه تا رقیىان گیح — کشند ار پی مهمان پای ریح
رر و رىور آرىد حروارها — ر سمور و اطلس شتر بارها *
ر حس حش حادمی سر چند — ىدىدار ىیکو ىىالا ىلىد
سی ىافهٔ مشك و دىیای ىىر — کر اىشان فروده شود هوش و معر
رمرد ىگیىهای با آب و رىك — در و لعل و فیروره بی ورن و سك
ىکی ىاج ررىں رمرد ىگار — ىرآموده ار لولوی شاهوار
پرىدی مکلل ىیاقوت و در — همه درریں ار گرد کافور پر
عماری و اسر ىهرای رر — عماری کشان حمله رریں کمر

64a E B ىمستی
64a O U L D V Vo چنك چنگی, Pe روان در چنك چنگی,
B در آب W چو آب , روان چنك در چنك چنگی
65a E مرع , ىعل V ریحان ماهی
65a D Vo اندر عروس حو مه , V آگوش
66a ىود B W شود
66a گرش حو ىاشد P حواهی ,اگر راست L ,کرىں چون ساشد.
V شود ىود W ,حود او پادشاه سکندر سود B ,اگر حو ىدارد
67a مشتری L پری 67a رطل P Pe O U رطلی , V برلی
68a D V Vo بیمهٔ راه را در
69a ىا L ىا , P ىا ىهساں
69a Pe کشید , D مهمان , Vo دست ریح
70a P B شتروارها
* P apт

کنیران رومی غلامان حرد
که بی آتش آبی بواىد برد

71a حس P حد , D چند بیر
72a ىافهٔ B ىامهٔ , Pe دیبای و
72a B فروده ,کراىها فروران L هوش , مروّح P ,کوس
و V 6p
73a ىاآب D Vo پر آب 73a Pe دراو , B بی دست ریح
75a پرىدی · Pe U پرىك, O L V B پرىد
75a کافور V یاقوت , E ار لعل و یاقوت ,پر
76a D Vo B W رر , اشتر L در

یکی رور بشست بر عزم کار ساطی برآراست چون نوبهار
حصاری چاں رانجمن برکشید که انجم در آں برج شد ناپدید
گرانمایگان سپه را بخواند گرامی‌گیان هر یکی را نشاند
شدند انجمن کارداناں دهر ز فرهنگ شه برگرفتند بهر
شه از قصهٔ آرزوهای خویش سخنها ز هر دستی آورد پیش
که دوشم چناں در دل آمد هوس که جز ما شما بر ندارم نفس
بنیروی رای شما مهتراں جهانرا ببینم کراں تا کراں
سوی روم ازیں پیش بودم بسیچ عناں مرا داد از آں چرخ پیچ
برآنم که با حملهٔ مرز و بوم بگردم بگردد سرم سوی روم
در آباد و ویراں بشست آورم همه ملك عالم بدست آورم
کنم دست پیچی بسحاباں زنم سکه بر سیم سقلابیاں
بهر بوم و هر کشوری کز زمیست بسیم که خوشدل کدام آدمیست
از آں خوشدلی بهره یابم مگر که آهن بر آهن شود کارگر
مجسس خرامش درین کوچگاه بالبرز خواهم برون برد راه
وراں کوه و فرخ درانم بدشت ز صحرا بدریا کنم بار گشت

17а برج L موج 18б Pe گرامیں
19а P O D V Vo B کار داراں
20а قصه L قصر 20б Pe O V B سخنهای هر
21а با سما E برشما , B در بیارم
22а D بیروی , P و سروی , مهتراں P باوراں
23а B سوی روم بودم ازیں پس سیچ , P بود , V بودن
23б مراداد D مراد
24а Vo بدانم , با L با
25 O бр 25, 26 E 2 ،, 25
25а Pe درآباد سراں , و L V Vo B бр
26а پیچی O سحی , V رنجی , D سحاساں , P پیچ سحاساں
26б سیم P رسم, V B بام
27-дән XXXIX § ын 10-чу бейтиндәдәк Pe бр
27а P بر و بوم هر , B رمیست ,
D V Vo (V رمیست(زمیں است) Vo بهر بوم و کشور که گرد(گردد)
27б سیم B بدانم
28-дән XXXIX § ын 10 чу бейтинә гәдәр U бр
28а B کراں , Vo بهر
28б برآهن O L E V B شود , باهن P بود . D Vo باهن بود
29а B دراں , V کوچه‌گاه
30а B اراں , W وراں کوچ (کوه)

سرآمد مں ای همت صبح حیر * که موح سحں را کنم ریر ریز
ررں سحں گوهر آرم ىچىك سر ریردستاں درآرم ىسىك
رر آں رور و رهره کی آرد ىدست که دارای دیں را کند ریردست
رر ار بهر مقصود ربور ىود چو ىدش کىی ىدی ار رر ىود
توانگر که ىاشد ررش ریر حاك ر درداں ىود رور و شب ترساك
تهی دست کاىدشة رر کند ىماى گىحش توانگر کند
چو ار رر تمای رر بیشتر توانگر ر آنکس که دروش تر
جهاں آں جهاں شد که درویش راست که هم حویشتن را و هم حوش راست
شب و رور حوش محورد ىهراس ىه ار شحىه ىيم و ىه ار درد ىاس
فراواں حرىه فراواں عىست کمىت اىده آں را که دىيا کمىست .

گرارىدهٔ عقد گوهر کشاں ** حىر داد ار آں گوهر رر فشاں
که چوں کرد سالار جمشید هوش مىی چىد ىر ىاد ىوشاىه ىوش
ىریحاں و ریحاىی دلفرور ىسر ىرد ىا حسرواں چىد رور

---

*W apт اىدرر
3a همت E دولت
3e P کىح رىر , O U B • ریره ریر
4a V مىست U ىچىك , ىرزیں کلید آرم آں درىچىك
4e D • سر رر پرستاں , P O L B ىرآرم , V ىرارم رسىك ,
ىست U ىسىك
5a رر آں Pe B رر و , D Vo ار آں , V کرا , O درآں رور رهره که ,
E کی , رور رهره Pe U L D V Vo B که
5e را D бp , ریردست P O L Vo رر پرست , D ب پرست
6a P • مقصود و 6e سدی P سدش
7a , 7e Pe 7e , 7a
7, 8, 9 P бp
8 Pe бp
8e کىد . D ىود
10, 11 Vo бp
10a آں جهاں B آىچىاں , راست L داشت
10e را و Pe راست و , راست L داشت
11 L бp
11e Pe شحىه سم ىه ارطفل ىاس
12e اىده V اىدوه
** W apт. داستاں
13a عقد U عقل
13e P D V Vo گوهرىشاں (D V Vo عقد) داد ار آں کاں (P چىاں) چىیں
14e یاد E روی

نکوه و صحرا سحی و ریح | سپاهش نگردون کشدند گنح
چو در خاطر آمد جهانجوی را | که در چسر آرد گلس گوی را
رمس را شود مل و مرل شناس | مری و حشکی رساند قیاس
نداند جهانرا که ست و ملد | درازیش چدست و پهناش چند
ز هر داد و سدادی آ که شود | براه آرد آنرا که از ره شود
ورو شوند از دور بیداد را | رهاند ز خون خلق آزاد را
بهر سگاهی حصاری کند | ز هر سرانجام کاری کند
ز دوری در آن ره بد اندیشناك | که دارد ره دور درد و هلاك
نماند که ضایع شود ریح او | شود روزی دشمنان گنج او
سپاه از عمت گرانسار دید | نرسد چون گنج سیار دید
یکی آنکه سران نکوشند سخت | که ترسند از ایشان ستاند رخت
دگر آنکه باسری آید بحنك | دو دستی زند تیغ بر بوی رنك
ز فرزانگان الهی سپاه | صد و سرده بود با او براه

46ª O زکوه و رصحرا | F ز سحی | W' بصحرا و سحی
46ᵇ گنج D ریح
47ᵇ گلس B گل
48ᵇ P بحشکی و بری
49ª جهانرا W' رمس را که | ۱ رسـ
49ᵇ W درازاس
50ª O E ۱ سداد
50ᵇ براه F از ره ، بره I بی ره W از (بی) ره
51ª W دور (دهر)
51ᵇ B آزاد ، خلقی V سداد
53ª D بدوری ، O درآن باسد اندیشناك ، B درس راه اندیساك ،
V درآن راه اندیشناك P E D اندیشناك
53ᵇ دارد ۱ B آرد درد و B در دل
55ª دید B سد
55ᵇ دید B سد
56ª O E شیران ، ۱ B (B سوزند) سران نکوشند
56ᵇ B کرس خانه باگه ستاند رخت
57ª O F V شیری (V با) با
D V o B بحنك (B آرد (باسری آید
57ᵇ O L بر بوی و ، D بابوی ، V بر بو و ، B کند تیغ پولاد رنك
— мисра алтында کند сөзү алтында ары زند
58ᵇ B عدد حارده بود ، E با وی

نماشای دریای حرزان کنم | ز جرعه بر او گوهر افشان کنم
چو موکب درآرم بدریا کنار | کنم همه مرغ و ماهی شکار
ببسیم که با عزم چون آمدم | زمانه کجا رهنمون آمدم
چه گویند هر ملك بر اسداسان | که دولت بپیچد سر از راستان
زمین بوسه دادند یکسر سپاه | که تدبیر ما هست تدبیر شاه
کجا او نهد پای ما سر نهیم | ز فرمان او بر سر افسر نهیم
اگر آب و آتش کند جای ما | نگردد ز فرمان او رای ما
گر اندازد از کوه ما را بخاك | ننمسیم و در دل ندارم باك
ز شاه جهان راه برداشتن | ز ما خدمت شاه بگذاشتن
شه آسوده دل شد ز گمارشان | نوازشگری کرد بسیارشان
بسیجید ره را باهستگی | گشاد از خزینه در بستگی
غنی کرد گردنکشان را ز گنج | ز گوهرکشی لشکر آمد برنج
جهاندار چون دید کز گنج و زر | غنیمت کشانرا گران گشت سر
درآن پیش بینی خرد پیشه کرد | که لختی ز چشم بد اندیشه کرد
زبس گنج و گوهر که در بار داشت | بهر جا که شد راه دشوار داشت

31^a P O L D حرزان, B جیحون 31^b افشان B افرون
32^a موکب V لشکر, E مرکب, W مو(مر)کب
33^a آیدم L آویدم
34^a E D حه گوید, B بگوید, W هر ملك(کس),
P هرکس درس داسان, O L بدسداستان, V B درس داستان
36^a V بهرجا نهد, B ما
36^b او D Vo به
37^a B گر آب وگر آتش
38^a L سمیم, D Vo ندارم باك و رافس (D سمسم) وبیمتیم
P E پاك
39^a راه F رای
39^b P O L V Vo B بگداستن, E بگذاشتن, D نکر داشتن
40^a V همی کرد, نوازش سیارشان, L درکارشان
41^a D B بسیجیده
41^b D گشاده
42^a برنج P بحنك
43^a P O L E V گنج زر
43^b گران P تهی
44^a O ازآن
45^a P O گنج گوهر

چناں بود شب باری روزگار　　　که شه را دگرگون شد آموزگار
ز هنجار دیگر درآمد بروم　　　فرو ماند گنج اندران مرز و بوم
همان لشکرش را ز بس برگ و ساز　　　بدان گنج پنهان نیامد نیاز
ز بس گنج پیدا که درماندند　　　سوی گنج پوشیده بشتافتند
چو در خانهٔ روم کردند جای　　　ز شمع جهان درکشیدند پای
یکی در سنگس برافراختند　　　بجمهور طاعکهش ساختند
همه سخت گنجنامه که بود　　　بدارندهٔ دبیر دادند زود
که تا هرکه او باشد ایزدپرست　　　از آن نامه‌ها گنجی آرد بدست
هنوز اندران در دیرینه سال　　　بسی گنجنامه‌ست از آن گنج و مال
کسانی که از راه خدمتگری　　　کنند آن صمحانه را چاکری
از آن گنجنامه دهندش یکی　　　اگر بیش باشد وگر اندکی
بماند و آن گنجدان شکنند　　　وزان گنج باریخ خود برکنند
مگر داد دولت مرا پای ریخ　　　که نام فرو رفت ازیشان بگنج

73a آموزگار L روزگار

73e V دگر گشت آموزگار

75a همه لشگرس را سر برك بار Vo همه ، D همان

برکتار D V B ، گنج و سار P برك و سار

75e بدان O E بران ، D Vo بان ، امد ، F بماند ،

گنج پوسیده نامد V

76a P که می ماندند

78a O E D Vo سنگی

78e طاعکهش L طاعگرس ، B طاعکهی

79a همه V همان ، L B سخهٔ ، D سخهٔ گنج خانه

80a B که هرکو بدین دبر سارد نشست

81e گنجنامه‌سب P گنج ماندست ، V گنج و مالست ، B گنجنه حال گنجنامست بسی ، و E 6p

82e L صمد خانه

83e E اگر باشد و گر بود اندکی

8.e P پاریخ دور افکند ، E باریخ آن برکشد ،

V بی ریخ خود بر خورند

85e بگنج D بریخ

همه احمص سای و امحم‌شماس ندبیر هر شعل صاحب قیاس
ار آنحمله در حصرت شهریار ىلیاس فررانه ىود احتیار
ىهر کار ارو چاره درحواستی ىگرو کردن چاره ىرحاستی
ر دشواری راه و کنجی چاں سحن رانـد ىا کارسحی چاں
حواش چاں آمد ار پیش‌بیں که شه گنج پنهاں کند در زمیں
ىه سر ىا شاه فرماں کند ىویرانها گنج پنهاں کند
ر ىهر گواهی ىهر گنجداں طلسمی کند هر ىك ار حود نشاں
ىداں ىا چو آمد ار راه دور ر هر تیره چاهی ىرآرند ىور
گواهی که ىر گنج حویش آورىد ىمودار ىشسته پیش اورىد
شه اں رای را عالم آرای دید ىه را سلامت دریں رای دید
ىرىر زمیں گنج را جای کرد طلسمی ىر آں گنج ىر پای کرد
ىفرمود ىا هر کرا گنج ىود ىهاں کرد کر بردنش رنج ىود
پراکنده هر یك در آں کوه و دشت ىىكل گنج ىوشید و حود ىاز گشت
حدا هر ىكی ىر سر مال حویش ىرانگیحت شکلی ر تمثال حویش

59a سای و P سای، L B W سار و، E سال و مردم شناس، O مردم شناس
61a در حواستی L B در ساحتی
61e D ىر حواستی
62a P راه و آن دوری ر، O و ر دسحواری D op
62e کار P حاره
63a حواش P ىموش، O V چنین
63e Vo که پنهان کند گنج سه در زمین
65a گواهی B شاىی
65e W (کس) هر ىك، شان E ىهان
66a F ىران
66e D Vo چاهی · حاکی
68a را Vo 6p
68e O E V دران
69e ىرآن B ىهر، Vo درپای
70e E ىودش
71a P O L E ىران
71e حود ىاز B حوىحوار
72a P هرکسی

گرارندهٔ اس بو آس حمال * دم ار سکاماں ردی ماه و سال
سکندر که آں سکامی سود براں نام سکو سی کرد سود
همه سوی سکاں نطر داشی بداں را بر حوش نگداشتی
ر کشور حداناں و شهرادگاں نطر سش کردی باوسادگاں
کحا راهدی حلوبی ساهی بحلوبگهش رود بشاوبی
بهر حا که ورمی برآراسی ارساں بهت مدد حواسی
همانا کراں بود سرور حىك که فروره را فرو کردی ر سك
ساهی که نا او بحك آمدىد ارس شه کو داشت ىك آمدىد
ىمودىد کای داور رورگار سعلىم بو دولت آمورگار
برا فتح و سروری ار لشکرست بو راهد بواری سحں دىگرست
ىشمشىر ىابد حهاںرا گشاد بو ار ىكمرداں چه آری ىاد **
چو همت سلاحست در دسىرد ىگو نا کىم آىحه دارىم حرد
ارس س که بر هم سرداں رسم در همه ىىكمرداں رسم
حهاںدار ارس داورهای سحں ىگهداست ناسح سروی ىحت
سحں بر ىدىهه ىابد صواب ىوقت حودش داد ىابد حواب
چو لشکر سوی کوه البرر راند بهر ناحت ىاسی را ىشاند

---

* W apт افسانه
10 P бp 10ᵃ E D ىسكامی , W (می) ىسكاماں
11ᵃ B اس 11ᵉ براں P اراں D V Vo بداں , B مکی
12ᵉ W بد (بر) اں را
13ᵃ حداناں V گشاناں
13ᵉ D V Vo بر اقىدگاں
14ᵃ V راهد 15ᵃ V ساراسی
16ᵃ کراں V اراں E کمراں 16ᵉ ار Pᴇ бp
17ᵃ E ناوی
17ᵉ E W اراں , V ناس
18ᵃ کای Pᴇ ای , D کاں V که ای
18ᵉ سعلىم B سعطىم
19ᵉ بواری V , برسی بو D برا
** P E apт بهر شاند دربدں سرد
سه ىابد آىحا و مرداں (مردانه E) مرد
21ᵃ P سلاحست
23ᵃ P D Vo اراں , V راں
24ᵃ D سحں بربهه ىابد
25ᵉ ناحت V ناحىه

رزم اسکندر با قلعهٔ دربند و رفتن بنزدیک زاهد*

بیا ساقی آن می که بار آورد   جوانی دهد عمر بار آورد
بمن ده که این هر دو گم کرده ام   قناعت بخوناب جم کرده ام
**
کسی کو در نیکنامی زند   درش حلقه لاف علامی زند
بنیکی جهان پرورد نام خویش   گرو نیک ماند سرانجام خویش
بدراعهٔ درگریزد بسش   که آن درع باشد نه سراهش
به از نام نیکو دگر نام نیست   بد آنکس که نیکو سرانجام نیست
چو میخواهی ای مرد نیکی پسند   که نامی برآری بنیکی بلند
یکی جامه در نیکنامی بپوش   بنیکی دگر جامه‌ها میفروش
بسی که باشد ز مشکین حریر   فروشندهٔ پاک را ناگزیر

---

* P رفتن اسکندر بنزدیک زاهد و استعانت کردن
O رزم اسکندر با قلعهٔ دربند و رفتن بنزدیک زاهد ,L бр
E قلعه گشادن اسکندر بدعاء زاهد
D محاصرهٔ اسکندر در رویین را ,B رفتن اسکندر پیش زاهد
١ گشادن سکندر آن در را که راه‌زنان داشتند باب الابواب بدعای زاهد
١٥ مسوح کردن سکندر حصاری که ره‌زنان داشتند بهمت عابد
W گشودن اسکندر در دربند را بدعای زاهد - ساقی‌نامه
2a B جواب عیب را بخوناب جم کرده‌ام — һәшијәдә арт
قناعت بخوناب جم کرده‌ام
**W арт اندرز
3a حلقه V برده
1 чи бейтдән 62 чи бейтәдәк L бр
4a B پرورم
4a E اگر نیک بیند W ماند (بند)
5a که آن P گران
6 P D V Vo B 9 чу бейтдән сонра кетмишдир
6a Vo به از نیکنامی دگر نام چیست , D به از نیکنامی دگر
7a P اگر خواهی , D V Vo B چه میخواهی , E ای نیک مرد پسند
7a برآری بنیکی D Vo برآری بنیکی , P که نامت برآید بچرخ بلند
8a V دگر جامها را بنیکی فروش
9a پاک D Vo مشک , B ناک W (پاک) مشک
V فروشنده را رو بود ناگزیر

چهل روز لشکر شص ساختند	کران در کلوحی بیداختند
ر پرتاب او ناوك افکند بال	کمدی به کاتحا رساند دوال
عروسك رمایی چو دیوان شموس	ححل گشته زان قلعهٔ چون عروس
به عراده بر گرد او ره شناس	به از گردش محیقش هراس
چو عاحز شدند اندران ناختن	وران حور بر گنبد انداختن
شه کارداں محلسی نو نهاد	سرانرا طلب کرد و ابرو کشاد
چه گوئید کهنا درین سد کوه	که آورد از اندشه مارا ستوه
ولایت گشاناں گردن فرار	شسند و بردند شه را نمار
که ما سدگان ما کمر بسته‌ایم	بدین روز نك روز بشسته‌ایم
چهل روز ناشد که نحورد و حواب	سرمم نا ابر و نا آفتاب
تو دانی که بر نارك مهر و مع	نشاند ردن سره و سر و سع
چو دیوان سی چاره‌ها ساحتیم	ازین دیوحانه بپرداحتیم

38ᵃ عصب P V شعب
38ᵇ W کر (ور) ان ، E سداختند
39ᵃ افکند Pe U E انداحت ، D V Vo افکنده ،
B ر برداحت او ناوك اندار ناك — haшийәдә арт
ر برنا و آن ناوك انداحت نال
39ᵇ B کمدی کر آنحا —мисра астында арт کمدی به کاتحا ،
D کلاب دوال
40ᵃ P رنان حو دنو ، B رمایی چو دادن
40ᵇ Pe E B گست ازان
41ᵃ D به عراوه ، Pe برگرده ره شناس ، B برگرد ره ره سناس
42ᵃ Pe سد
42ᵇ حور P کور ، Pe حوب
43ᵃ Pe U D V Vo B محلس ، E محلس نوبهار
43ᵇ کرد و B کرده
44ᵃ حه Pe W حو ، Pe U B سدکوه ، P بدکوه
44ᵇ Vo ر اندسه ، D ر اندسه ما سوه ،
P کر اندشه آورد ما را سوه
45ᵃ P ر هرگوشه بردند
46ᵃ E سدگان کمر
47ᵇ D Vo ستبرم حون ابر نا آفتاب
48ᵃ بر B نا
48ᵇ D سره در سر و سع
49ᵃ Pe ساحتم 49ᵇ Pe بپرداحتم

سدهلیزهٔ رهگذرهای سخت | ز شروان چو شیران همی برد رخت
در آن تاختن کاررومند بود | رهش بر گذرگاه دربند بود
بود آنکه این شهر آراسته | دری بود در وی بسی خواسته
در آن در تنی چند ره داشتند | که کس را بران راه نگذاشتند
چو شه را سراپرده آنجا زدند | رقیبان در خیمه بالا زدند
در در ببستند بر روی شاه | نکردند در بیع و لشکر نگاه
بوسکه شاه بشتافتند | سر از خدمت بارگه تافتند
اگر خواندشان داور دورگیر | برفتن نگشتند فرمان‌پذیر
وگر دفتر داوری درنوشت | ندادند راهش بران کوه و دشت
همان چاره دید آن خردمند شاه | که بردارد آن سد از آن سدگاه
بلشکر بفرمود تا صد هزار | درآیند پیرامن آن حصار
بحرسنگ عصیان خراش کند | سیلاب خون عرق آتش کند

26ᵃ V برگدرگاه
26ᵇ ز شروان B ز سرها , V ز سران , چون , چو سران Pe بشیران ,
همی P D V برون . Vo بره
27 O бр
27ᵃ ماختن B ماحب
27ᵇ B برگدرهای , دربند V آن سد
28ᵃ آنگه Pe آگه . W آن , آنگه اس O U E V آگه از آ,
B آنگهی , آنگه اس سود آن D Vo سردىك آن
28ᵇ D Vo بر وی
29ᵃ بران E D Vo B بدان , V دران W در (بر) ان
30ᵃ O آنجا زدند چو شه سراپردهٔ , آنجا D بدانجا
30ᵇ V Vo B W در
31ᵃ P در روی
31ᵇ Pe آن سدگاه از آن سد آن بردارد که – бах 35ᵇ, бурада тәкрар эдилмишдир
32ᵃ Pe U E B بشتافتند
32ᵇ بارگه D بادشه
33ᵃ P وگر
34ᵃ E دگر , V دفتر آوری , درنوشت B مسوشت
34ᵇ P E بدان , D V Vo B دران , W بر (بدان)
35ᵇ اران D V Vo زان , سدگاه B بارگاه
37ᵃ V و بحرسنگ , عصیان O B عصیان , D کند
37ᵇ D کند

بدو گفت شخصی بهی سکری   گمانم چناست کا سکندری
شه ار مهربانی بدو داد دست   درون رفت و بنشش براو نشست
بپرسید ازو کاشای بو کست   ر دنا چه بوشی و خورد بو چیست
چه دانسی ای زاهد هوشیار   که اسکندرم من درین ملك غار
دعا کرد زاهد که دلشاد باش   ز بند ستمکاری آزاد باش
بافسال باد اخرب خاسته   بسروی اقبالت آراسته
اگر زانکه شناختم شاه را   شناسد شب هر کسی ماه را
به آسه سها بو داری بدست   مرا در دل آیینهٔ بیر هست
بصد سال کو را رباضت ردود   یکی صورت آخر بواند بمود
دگر آنچه پرسید خداوند رای   که جوست زاهد درین ملك جای
بسروی بو شادم و تندرست   بومید بر ز آنچه بودم نخست
ز مهر و ز کس کسم باد سست   کس از بندگان چون من آزاد ست
جهانرا ندیدم وفاداری   نخواهد کس از بی وفا یاری
چو بر سخم اندیشهٔ کار خویش   همی گوشه دیدم سزاوار خویش

65ª نهی پیکری LE پری سکری ,
D Vo B پیکری (B سهی D مهی (مهی ,
Pe سکری , O سگری
65ᵉ Pe گمانم حنانم چناسب , DV که اسکندری ,
E من اندر گمانم که اسکندری
66ª و Pe U B 6p 67ª دنا E دنیا
68, 69 L 6p
69ª زاهد E тәкрар эдилмишдир , Pe U زاهد بدل شاد باش
70ª Pe V ساخته , D خواسته
70ᵉ سیروی P Pe U D V Vo بپیروری , آراسته V افراخته
71ª زانکه Pe که , رسکه , U L Vo رسکه
73ª کورا P کانرا
73ᵉ O تواند یکی صورت آخر نمود
74ª B وگر , D وگرزانچه , L وزانکه E آنکه , Vo رانجه
74ᵉ ملك جای P Pe L D V Vo ملکجای
75ª بو B به , Pe سام
75ᵉ B بومید شد آنچه
76ª کسم W ناکسم
76ᵉ Vo چو
78ª چو بر سختم P چو بسجیدم
78ᵉ O E B همی , خویش D 6p

همان به که گردیم ازین راه سك / گریوه وردیم و سائیم سنك
شهنشه چو داست کان سروران / فرو مانده بودند و عاجز در آن
چو در سرمه رد چشم خورشید مل / فرو رفت گوهر بدریای نیل
شه از گسح گوهر بدریا کنار / یکی مجلس آراست چون نوبهار
سرسید چون حلقه گشت انجمن / ازان سروران اشکرشکن
که از گوشه داران درین گوشه کست / که بر مانم آرزوها گرست
یکی گفت کای شاه دانش پرست / پرستشگری در فلان غار هست
بکس روی ننماند از هیچ راه / کند بی شماری بمشی گناه
شهنشاه برخاست هم در زمان / عیان تاب گشت از بر همدمان
رخاصان بی چند همراه کرد / شتابان بجست و آمد بر سکمرد
ره از شب چو روز بد اندیش بود / وساقی و شمعی روان پیش بود
چو بردیك غار آمد از راه دور / بغار اندر افتاد ازآن شمع نور
پرستنده چون پرتو نور دید / ز باریکی غار بیرون دوید
فرشه‌وشی دید چون آفتاب / سرآورده اقبال را سر ز خواب
جهانبدیده بر جهاندار باجب / بنور جهانداری او را شناخت

50a ارین E ار
50b Pc O U E B حجب (B نازیم) سرمه
51a کان P کا
51b و Pe O I E D V Vo B 6p
52a رد Pe 6p , D Vo حور رد سرمه درچشم
53a U B گسح و گوهر D گو
53b حون نوبهار P گوهر نگار
54a گست B رد
55a گوشه داران ۱ گوشه گیران گوشه P جای
56a کای D ای , B کان
56b در فلان D اندرین
58, 59 Pe 6p
59a B آمد سردیك مرد
60a ار P B آن , بود P او
60b بود P او
61b ازآن P ران , B ار
63b حواب سر ز B حواب و نور — мисра [illegible]
اقبال ازو سرحوار
64a برد P حون ری
64b Pe جهاندار

حصارست بر سمت ایں سع کوه — درو رهرنانند چندین گروه
همه روز و شب کاروانها زنند — ز بدگوهری راه جانها زنند
درآن جست و جویم که بگشایمش — بداد و بدانش بیارایمش
تو بسر از همت کی یاری — درین ره کند بخت بیداریی
ز رهزن شود راه پرداخته — شود نوشهٔ رهروان ساخته
چو آگاه شد مرد ابرد شناس — که دزدان بران قلعه دارند پاس
یکی منجنیق از هوس برگشاد — که بر قامهٔ آسمان درگشاد
چنان زد برو کوههٔ منجنیق — که شد کوه در وی چو دریا غریق
شبه گشت برخیز و شو مار جای — که آن کوهپایه درآمد ز پای
چو شاهنشه آمد سوی بزم خویش — مقیمان مجلس دویدند پیش
دگر باره مجلس برآراستند — برامش نشستند و می خواستند
کس آمد که دزدان این کوهسار — ببادست بر در بامند بار
بفرمود شه تا درآرند زود — درآمد بر شاه و خدمت نمود
چو بر شه دعا کرد از اندازه بیش — کلید در در سداخت پیش
خبر کرد کامشب ز بروی شاه — خرابی درآمد بدین قلعه گاه

91ª سعف Pe O B سقف, U آن سمف آن, V آن
91ᵉ درو L برو, E درین 92 D Vo 6p 93ª D B درین
95 V 6p 95ª راه E کار 95ᵉ Pe U رهربان
96ª P V بردان سپاس
96ᵉ بران P دران, L بر, D درا, V درین
98ª V برو, ردکه بر کوهه U ابر, D W بر آن,
E بر آن کوهه برمنجنیق
98 ، که شد کوه اندرون شد چو, E که شد درخوی خود حو,
D کوهه در خوی دریا, L در خوی دریا,
دروی Pe U Vo درخوی, V درخود
99ª شو V B رو
99ᵉ آن Pe از, کوهبانه L کوهساره, E پانهٔ که,
ز پای P پای, E رحای
100ª بزم L قوم
101ª V W بیاراستند
101ᵉ برامش B بر آتش, E برحاستند
102ª O آن 103 Pe U 6p
103ª V بفرمود کز در درآرند 103ᵉ و V 6p
104ª P دعا خواند زاندازه, V Vo زاندازه 104ᵉ در در B درونه
105ª کرد O E Vo داد, B بسروی
105ᵉ Pe U Vo برین, O E B درین, D V باس

سریدم ز هر آشائی شمار   مس است آشای مس آموزگار
بسیار حواری بیارم سبیج   که پری دهد باف را پیچ پیچ
گیا بوشم و قوت مس هم گیا   کسم سنك را رر بدیس کیمیا
بود سالها کر سرآیدگان   بدیدم کسی حر بو رآیدگان
سس چیست کامشت درس کنج عار   بیك احتری زنجه شد شهریار
در عار مس وانگهی چون سوئی   بکی پاس شهراکم از هندوئی
جهاندار گمت ای جهاندده پیر   ازس آمدن داشتم باگزیر
خدای آهسی را بدو بیم کرد   بما هر دوآن هر دو تسلیم کرد
کلیدی و بیعی ریشان بگاشت   کلیدآن تو بو سع برمس گداشت
چو مس راهس بیع کسی فرور   کسم ماری عدل در سم روز
بو در سم شب سر اگر باوری   کلیدی بحساں دریس داوری *
مگر کر کلید بو و سع مس   گشاده شود کار اس احمس

79ª B آمرزگار , W آمو(مر)زگار
80ª L بدارم
8 ª پری L سری , B پیری , ماف O ناب , L سج سج
81 V бр
81ª B گیا قوت سارم , Pe گماسب
82ª بدیدم Pe U بیاید , حر D حون , V کسی را ز آسدگان ,
L حر بو آسدگان
83ª O F B سك عار درس , غار L حار
84ª درعار L درحار , V B عار درس ,
و Pe U бр , E بوی
84ª بکی D ولی , V Vo B ملی , پاس L نامی را D бр ,
O B سه را کند هندویی , E هندوی
85ª داشتم P بدمرا Pe داشتن
87ª ریشان E W بدساں , V برسان , B اریشان ,
بگاشت Pe گماشت
87ª آن بو L آن بو , Pe بیغ من برگماشت ,
گداشت P U B گماسب
88 E бр
88ª راهس D бр , V B راهبی
89ª W سمه , B بیم بیر از کی یاوری ,
Pe U بیم شب گر کی یاوری ,
W اگر (از) یاوری
* V 95 чи бейт кетмишдир
90ª D Vo از

رمس بوسه دادند در برم شاه   که حالی ماد ار بو بحت و کلاه*
قوی باد در ملك باروی بو   بقا باد بقد براروی بو
چس حرفهارا بو دابی شباحت   که بردان برا سابهٔ حوش ساحت
چو ما سر ارس سرده اگه شدیم   براه آمدیم ار چه ار ره شدیم
فرساد شه با بدر باختند   اران رهربان در سرداختند
بحای در افطاعها دادشان   سوی دادهٔ حود فرسادشان
در آن سك سبه در اوح سای   عمارنگری کرد سیار حای
حراس را بكسر آباد کرد   در طلم را حانهٔ داد کرد
بواحی شبان آن کوهسار   بطلم بمودند هنگام بار
که ارسم قحاق وحشی سرشت   درس مرر محمی بارىم کشت
حه هرگه کرس سو شاب آورند   برىش درس کشت و آب آورند
ارس روی مارا رابها رسد   رىان سگى آفت بحابها رسد
گر آرد ملك هیح محشاشی   رساند بدىس کشور آساىشی
درس باسگه رحهائی که هست   عمارت کند با شود سك بست

117ᵃ L E بر برم
117ᵉ O ار بو ابن بحب وگاه , E بحب و گاه , D مادا
* P арт

سریر بو در پایهٔ باج باد
بتاج بو حورشید محتاج باد

118 E бр 119, 120 E 120, 119
119ᵃ یردان D Vo ساحب , ارد Vo داسب
120ᵃ B شویم 120ᵉ اروه E بی ره , B بی‌ره شویم
122ᵃ Pe U بحای دگر داد اقطاعشان 122ᵉ O رادهٔ
123ᵃ U B پشته
123ᵉ U سی کرد , عمارت سیار حای P شه حند حای
125ᵃ B بواحی ساسان , L ابی
125ᵉ هنگام بار P بار , بر شهریار Pe U B کار
126ᵃ Pe U B قپچاق , D V Vo حصحاق 126ᵉ محمی E حبری
127ᵃ چه E W حو , چه هرگه Pe U هرآنگه , B سو , بر
127ᵉ بریش P O E V B حرابی , D پریش , Pe براس ,
V دران
128ᵉ E آف بی بابی , ر V ریان تنگی و نقص حاها رسد
129ᵃ گر Vo ار
129ᵉ O E L B درس , D آراشی
130ᵃ پاسگه . D پارگه , V باسگه , Vo بارگه , B بسگه ,
E در پاسگه رحبهائی
130ᵉ ست Pe دست

دو برح قوی رں در سك ىسـت　　　ر برح ملك دور در هم شكست
ر حشم حدا محیقی رسـد　　　در افاد و ناگاه در هم درید
گرس محیق بو کردی حراب　　　ىدره كحا ریحتی آفتاب
حرابیش دانم به رس لشكرست　　　که این محنق ار دری دیگرست
چو حکم در آسمانی براست　　　بو دانی و در حکمرانی براست
ىگه كرد شه سوی لشکرکشان　　　کرس به دعا را چه باشد نشان
چهل روز باشد که مردان کار　　　شمشیر کوشند با اىں حصار
حدیں سر سع الماس رىك　　　ىسفىد حو سك ارس حاره سك
ماهی‌که برداشت ىی ىوشهٔ　　　فرو رىحت ار مطرس گوشهٔ
شمارا چه رو ممانىد درىں　　　که ىی ىكمرداں مادا رمں
ىسرورگاں لشكر ىعدر آوری　　　شمماں شدىد ار حماں داوری

106[a] قوی Pe گلاں , U گراں , L D Vo برں V ىلىد , W وررں ,
O درو برح اں گىىد سىك ىسـ ,
E درو برح و ناروی اں سىك ىسـ
B درو برح و ناروی و در سىك ىست — мисра устунда арт
دو برح گلاں زیں در سك ىسـ
106[b] P ىاقىال شه حرد درهم سكسـ , ملك E \ فلك ,
U ر برح دو دروازه برهم شكسـ
B ر حرح فلك دور برهم شكست L برهم
107 P бр
107[a] L B برهم درید (و B бр) در افاد ناگاه و ,
Pe O U D V \o در افتادو ,
P O U F Vo برهم V ار هم
108 L бр 108, 109 V 109, 108
108[a] E محیىمی , V گر آں محیىقش ىكردی حراب
108[b] رىحتی P گم شدی
109[a] ىعریں Pe که رں
109[b] Pe L V ار در 110[a] E B حو این حکم در
111[a] O E D B گردںكشاں
111[b] V چه باشد , به چه باسد دعا را شاں P باشد ,
Pe U L \o B چه باىد , W حه باشد (باید)
112[a] V چهل روز شد تاکه
112[b] V کوشید , D باىں
113[a] Pe U B ىسفتىد اریں سك چوں حاره سك ,
V ىسعی حوی سك رں , L ىسفتىد ىك سك ,
W حو سگی ار

سودند کابحا حصاریست حوب | کـه دورسـت ارو بد باد حوب
بکـی سـنك میای مینو سرشـت | بریانـی و حرمـی چون بهشـت
سـریر سـرافراز شـد نام او | درو تخت کیخسرو و جـام او
چو کیخسرو ار ملك پرداخت رخت | نهاد اندران ناحگـه جام و تخت
همان گـورخـانـه ز غاری گـرید | کر آتش در آن غار نوان خرید
هم ار تخمهٔ او در آن پیشگاه | ملك رادهٔ هسـت بـر حمله شـاه
پـرستش کند جای آن شـاه را | نگهدارد آن جام و آن گاه را *
جهان مـرزبان شاه گیتی بـورد | برافروخت کس داستان گوش کرد
کجا بندی فـرخ آس دری | چـه ار روزمندی چه ار عاجزی
اگـر آشکارا بـدی گـر نهان | بـر آن در شـدی ناحدار جهان
بدیدی در ار در فرود آمـدی | بدرمان بـر ار وی درود آمـدی
بادیـده دیدن هـوسـاك بود | بهر جا که شد چست و چالاك بود
چو آن شـب صفهای آن در شدند | بدر دیدش رغبت آمد پدید
مگـر کـر کهن جام کیخسروی | دهـد مجلس مملکت را بـوی

145ᵃ U E کابحا 146ᵃ سنك Pe U سدّ
147ᵉ و D бр
148ᵃ برداخت P برداست
148ᵉ Pe ناحگه , نهادندران B جاتگه , V ناج و تخت
149ᵃ همان Pe U همه 149ᵉ Vo کران آتش
150ᵃ پیشگاه O بشه گاه , L سشه گاه
150ᵉ برحمله L برحمل
151ᵉ جام V گاه , برم P جاه , B جام و حرگاه را
* P 157, 158 чи бейтләр кетмишдир
152ᵃ جهان P همان
152ᵉ V بیفروخت کس نکته درگوش کرد , E داستان یاد کرد
153ᵉ ار D бр , عاجزی P کریری
154ᵃ گر V ور , Vo وگر
154ᵉ ناحدار جهان O جهان , تا سراسر مهان B مهان
155 P V бр
155ᵃ Pe در ار در E D Vo (D در) بدیدی دران در
155ᵉ O E B در ار وی
157ᵃ E در آن شب , حوآن سب P ملك حون ,
در Pe سب , U سه
158ᵃ کر D V Vo ار
158ᵉ دهد مجلس P دهم حلب , D مجلس و

مـگـر رافـت آن مـبـاسـابـان ـراحت رسـد کار حـرروابان
هرمـود شـه تا گـدرگـاه کوه سـدنـد حـررابان همگـروه
بگلش شـب و روز ار حاره سنگ ـرارمد سـدی درآن راه تنگ
رحـارا تـراشـان احکام کار که ـرکـوه دامد ستن حصار
فـرسـتاد حـلـقـی بـاسـوه را گدر داد ـرسس آن کـوه را
چـو رامـادی رحـمـه ـرداختند معرم شـدن راث افـراحـتـنـد
شد ار رحمهٔ کاسـه و رحم کوس حـدنـك امـدران سشه‌ها آسوس
ملـك مارکـه سـوی صحرا کشند عان راه را داد و مرل ـریـد
چـو سیارهٔ چـرح شندبر رانـد هر ـرح کامـد سعادت رسانـد
چـو رلف شـب ار حلقهٔ عنبری سمن ویحت ـرطـاق ملوفـری
شه و لشکر ار ربح ره سودگـی رسـیدنـد لختی ـاسـودگـی
ـسی چـندرا ار رقبان راه ر هر شـب افسانه سشانـد شـاه
اریشان حرهـای آن کوه و دشت بپرسید و آگه شد ار سرگذشت
پس آنگاه ار هـر شب و فرار بگـوش ملـك ـرکشادنـد رار

131ª Pe بیاان بیان
131ᵉ P حرراسان , Pe حرحابیان , O حرراسان , U حرحابیان ,
L V حررابیان
132ª B گدرهای 132ᵉ Pe حرابیان , O حرراسان
133 O 6p
133ª P در رحبهارا هم ار , L بگلش رف پرور مار ,
W ر پولاد و اررىر و ار ,
E چه ار حاك وحشب و حه ار , D Vo بکی قلهٔ بروی ار ,
V ار بگل و بحارو اران حاره سنگ , U در ,
Pe درحانه ار حاره
133ᵉ P درآرند , راه P کوه
134ª تراشان L شناسان , کار O دار
135ᵉ Pe U گدرگاه ستن مان , I گدر داد آن ستن کوه را ,
V برستن کوه را , O آن راه را
137ª شد ار P رس 137ᵉ بیشه‌ها P بیشه گشت
138ᵉ Pe U را در دو مرل رسید , دو D داد و , برید L رسید
139ª شندیر O حورشید , V . چرح گردان براند
139ᵉ رساند L نشاند , D فشاند
140ᵉ طاق V طاس
141ᵉ رسیدند E بیاسود , B برآسودگی
143ᵉ V ار سربوشت
144ª O آنگاهی , E آنگه , B آنگه که ار , P پس ار انکه ار هر

سر ماح بر رد سمت سهر / براوراحت راس براوروحت چهر
رمس حسه کرد ار حرام سور / گران کوه را در سر افکند شور
سه راند ار آنحا سحت سریر / که ما سد آن حت را بحت گیر
سریری حر ىافت کاں ىاحدار / بر آر محىکه کرد حواهد گذار
ر فرهنك فرمانده آگاه بود / که ىرور و فرح حهانشاه بود
ر محم کیاں هححکس را نکشت / همه راساىرا قوی کرد ىشت
سراسرا رساىد ىارك ىاح / سی حرحها داد و ىسد حراح *
ر شادی دو ىىرل ىراىر دوىد / هرىسگها فرش دىا کشىد
ر ىرلی که ىودش ىداں دسترس / ىحدی که حدش ىداىسب کس
ر هر ىوىه کاں حو گل ىاره ىود / گراىماىهها ىش ار اىداره ىود
سمور ىىه روىه ىىرح ىىع / همان فاقم و قىدر ىدىىع
وسی سهاهائی چو ىرك ىهار / ىمشه ىرو رىحه صد هرار
علاماں گردں ىراىراحىه / ىکاىك همه رزم را ساحته
وشاقان موکب رو رود حسر / ىدىدار ىاره ىرفىار ىىر
چو ىرلی چىں حوب و آراسته / رواں کرد و ما او سی حواسته

10ᵃ سمت P O B سمف 10ᵇ چهر B مهر
11ᵃ Pe U E حراماں سور 11ᵇ گران B اران
12 L ōp 12ᵃ E سحت و 12ᵇ آن Pe ار
13ᵇ برآن B ىداں ,محىکه E محىکى
14ᵇ و Pe U L D B ōp ,حهاىساه B سهىشاه
15ᵇ Pe کرده 16ᵇ L سىد
* P add حو ىسىد اں قصه ساه سرىر
براوروحب روىش حو ىدر ىىىر
17ᵃ ىرابر B فرابر
18ᵃ ىرلى O ىرکى ىداں Pe U L I D V Vo ىراں, O آں
W (ىراں) ىداں
18ᵇ ىحدى I B ىحرى
19 P ōp 19ᵃ رهر Pe U L ىهر موىه B حوشة حو D ر
20ᵃ روىه Pe U موىه
20ᵇ قىدر P ,قىدس B سىدس
21ᵃ D سهها ,B سهائى حو برق بهار 21ᵇ D رىحت
23 P ōp 23ᵃ رو Pe U درو
24ᵃ O U I D V Vo چناں Pe حوب آراسته ,حىاں B حوب آراسته
24ᵇ O Pe U D V B (D V ىا آن) ىا او کرد ,Vo ىا آن,
P I کردو (کرد ىا آن (E ىا آن دگر حواسته

XL

رفتن اسکندر بقلعهٔ سریر*

بیا ساقی از می دلم تازه کن — درین ره صبوری باندازه کن
چراغ دلم یافت بی روغنی — بمن ده چراغ مرا روشنی
چو روز سپید از شب زاغ رنگ ** — بر آمد چو کافور از اقصای زنگ
فروزنده روزی چو فردوس پاك — بر آورده سر گنج قارون ز خاك ***
هوا صافی از دود و گیتی ز گرد — فلك روی خود شسته چون لاجورد
بعزلت کمر بسته باد خزان — نسیم بهاری ز هر سو وزان
همه کوه گلشن همه دشت باغ — جهان چشم روشن بنرگس چراغ
زمانه بکردار باغ بهشت — زمین از گل و سبزه مینو سرشت
بفیروز رائی شه نیکبخت — بتخت رونده بر آمد ز تخت

---

*P رفتن اسکندر بدیدن تخت و جام کیخسرو
Pe U (U арт رفتن اسکندر بقلعهٔ سریر کیخسرو (بزیارت
O رفتن اسکندر بدیدن تخت کیخسرو و جام گیتی نمای
L D (D رسیدن سکندر بجام گیتی نمای (بتختگاه کیخسرو
E B کیخسرو (B رفتن اسکندر بزیارت (بخوابگاه
V رفتن سکندر بقلعهٔ سریر سرافراز و دیدن تخت و جام کیخسرو
Vo позд. [illegible]
W رفتن اسکندر بقلعهٔ سریر ـ ساقی نامه
1^a دلم Pe U E مرا , L دمی — 1^b B بر اندازه
2^a V یافت
2^b E بمی نمی
**W арт افسانه
3^a Pe U سپید و شب
3^b Vo B ز اقصای
4^b Pe سر , B بر صد , ز خاك Pe خاك | بخاك
*** P арт

درو دست چون باغی افروخته
ازو چشم نابخته بر دوخته

5^a D V 6p , B و دود گیتی و گرد
5^b O چون , E از , U بر لاروَرد
6^a V بعزلت , B بشدی , ز دختران باد خزان
6^b P V ز هر سو , L Vo (L وزان , بهر سو (بزان
7^a B دشت , 7^b D صحن بزرین , زمن
8 P 6p — 8^a E زمانه بکردار
9^a Pe شده B . شه , بفیروزی رای
9^b P Pe U L D Vo درآمد , W بر (در) آمد

بدیں حام و ایں ـحـت آراسـته   دلی دارم ار حای برخاسـته
دگر بر بیم که چوں حـت شـاه   درآں عار چوں ساحت آرامگاه
بـزوهـــدهٔ رار کیـخسـروم   بو ایںحا شـس ما می آںحا روم
نگریم سـراں تحـت بد رام او   ربم بوسـهٔ بـر لـب حام او
ببیم که آں ـحـت حسرو بـاه   چه راری کند ما من ار مرك شاه
وراں حـام ـا حاـور شـوم   درودی کـریں حاـور بر شـوم
شـد آیـهٔ حاں مـں رىك حورد   ر دانم مداں رىك ار آیسه کرد
ـداں دىده دل را هـراساں کىم   محود بر همه کاری آسـاں کـم
سـربری رگمار صاحب سریـر   مداں داسـاں گشـت فرماں پذیر
فـرسـاد بـهاں بـدردار حویـش   که بش آورد برك ار اىداره بش
کمر بدد و چرب دسـی کند   صد مهر مهماں برسی کـىد
اشـارب کند ـا رفساں ـحـت   سـارىد ـا شـاه سوربحـت
نگحسهٔ ـحـت ـارس دهـد   چو حواهد می حوشگوارش دهد
شـامىد بـرحـت کیحسروش   فشـاىد بـر سر تثار بـوش

41a بدس D V ,ماس B برس Vo ماس حام ویں اس E آں
42a B وگر , حجب E همه , D Vo رفت 42e ساحب E ماف
43a رار Pe راحو , P کار , L بور
44a B بگویم , P Pe O U B بداں , D بگرم سر تحب
45a E تحب 45e Pe راری , W راری (راری)
46 E 6p
46a باحاىور Pe U V Vo آں باحور , B با حاىور
46e O کرو , بر U , بر W , بر B روری کریں حانه بربر شوم
47a حاں E B حام
47e ریك P حام V صیقل , W (حام) ریك ,
U B ار آیسه , ریك آسه E D Vo ر آیسه ,
Pe براں ریك آیسه حورد
48a دیده Pe 6p , U براں دیده را دل , V دیدهٔ دل هراساں
48e L Vo کار
49e Pe U براں , گشت D گفت
50a بهاں D Vo فرماں , E بدرباں
50e برك P E برل , ار اىداره D V Vo B ر اىداره
52a Pe L با رقساں
53a D B نگحسه و , E تحب , Pe دهد
53e Pe دهد
54a , 54e Pe U 54e , 54a
54a V شاىدىد 54e D Vo ساری

ماستادکاران درگه سپرد ‏— که عاجر شد آنکس که آورا سرد

در آمد بدرگاه شاه جهان ‏— دو تا کرد قامت چو کارآگهان

جهانشاه برخاست نامیش کرد ‏— شرط شاندن گرامیش کرد

چو دادش ز دولت درودی تمام ‏— بپرسیدش از قصهٔ تخت و جام

که جام جهانس و تخت کیان ‏— چگونست بی فر فرخ بیان

سریری ملك پاسخش داد باز ‏— که ای ختم شاهان گردن فراز

کیومرث از حل تو چاکری ‏— فریدون ز ملك تو فرمانبری

ستاره کمان ترا تیر باد ‏— کمندت سپهر جهانگیر باد

کلیدی که کیخسرو از جام دید ‏— در آیینهٔ دست تست آن کلید

خر آن ست فرقی که ناموس و نام ‏— تو رایه بینی و خسرو ز جام

چو رفسد شاهان بیدار تخت ‏— ترا باد جاوید دیهم و تخت

تخت تو آفاق را باد نور ‏— مباد از سرت سایهٔ تاج دور

چه مقصود شد شاه آفاق را ‏— که نو کرد نقش این کهن طاق را

پی بارکی سوی این مرز راند ‏— ز نو بوم ما را نگردون رساند

جهان خسروش گفت کای نامدار ‏— ز کیخسرو آن تخت را یادگار

چو شد تخت من تخت کاوس کی ‏— همان خوردم از جام جمشید می

25a سرد P Pe U L D V Vo شمرد، W سر (شمر) د

27a جهانشاه P جهاندار، D Vo شهنشاه،
برخاست Pe بگذاشت و، O U L B برخاست و، V برساه

27e شاندن Pe O U L E B نشستن

28e Pe U L E B بپرسید ازو

29a جهانس L E جهانگیر 29e بی Pe بر

30a Pe سریر 30e ختم P تاج

33a Pe U که خسرو ز جام آورند

34a W خر این

35e دیهم B با جام، V دیهیم و جاوید تخت

36 P 6p

37a چه Pe E B چو

38a B آن

39 O hашијәдә башга хәтт илә кетмишдир

39a D کیخسروش، D ای، نامدار O позулмушдур

39e P ز کیخسرو این

40a E تخت من تخت، P تخت من، P تخت من جای، B تخت من تخت کاوس و
L V کاوس و

40e D Vo خوردن، جمشید L جمشید و، B خورشید

فرو ماند حیران درآن فر و زیب — که سیمای دولت بود دلفریب
چو شه زان خورش خورد و سربت چشید — سوی تخت کیخسروی سر کشید
سرافکنده و برکشیده کلاه — درآمد بپائین آن تختگاه
ز دیوار و در گفتی آمد خروش — که کیخسرو حمه آمد بهوش
چنان بود فرمان ز فرمان گزار — که بر تخت بنشیند آن تاجدار
سر تاجداران برآمد بتخت — چو سیمرغ بر شاخ زرین درخت
نگهبان آن تخت زرین ستون — زکان سخن، تخت گوهر برون
که سروری شاه بر تخت شاه — نماند بسروری بتخت راه
همان گوهرین جام یاقوت سنج — کلیدست بر قفل بسیار گنج
بدین تخت و این جام دولت پرست — بسا جام و تخت که ازوی بدست
رفیقی دگر گفت کای شهریار — بدیده چو و شاه حدین دیار
چو بر تخت کیخسروی تاختی — سر از تخت گردون برافراختی
دگر نغز گوئی زبان برگشاد — که تا جد کیخسرو و کیقباد
چو زین تخت یاروی سه صد قوی — کند کیقبادی و کیخسروی

67^a P O U مانده حیران Pe حیره , V زر و زیب
67^e E سمات
68^a P چو شاه آن
69 O όp
69^a D سرافکنده دربر B سرافکند و در بر
69^e سائس E سائس
70^e I بهوش ، کیخسرو و D بحوس
71^a B W فرمان فرمان گزار , L فرمان گزار که فرمان 71^e I بنشیند
72^a U B درآمد Vo ز تخت
73—76 P όp
73^e کان O L B کام
74^e B بسروری و
75^a Pe U D Vo W گوهری , E جوهرین
75^e D Vo E کلیدست
76^a Pe E Vo برین , تخت O تخت , L بدین جام و این تخت ,
بدست B پرست
76^e Pe U B بتختی , B آرد
77^e شاه D Vo حشم
78^e D گردن
79^e D کیخسرو کیقباد
80^a E چو بر تخت , P V بتخت سد یاروی سه قوی 80^e V کسی

درآن حـام فیروره ریرسد می نمیروری آرسد سردلك وی
بهرچ آن حوش آید بدبدان او بماسد گـردن ر فـرمان او
چو ما اسـتواران بپرداحت رار شه گـمـت کاهلك رفتن سـار
بن اسحا شبیم بهرمان شـاه چو شاه ار ره آید کـم عرم راه
شهنشه بدـرا شـد آنحاـه را بهمحانگـی سـرد فـرراـه را
تنی چار سح ار عـلامان حـاص چو رری که آید برون ار حلاص
سوی محت حانه رمس دربوشـت بالا شدن راسـمان درگدشـت
برآمد برآسان که باسـود هیح بدان چرح سحان بصد چرح بیچ
دری دیـد با آسـمان هم نورد سرده کـسی نام او در برد*
عروسـان در شـربـت آمحـسد درآن شربت ار لب شکر رمحسد
بهادسد شـاهـانه حـوان ررس همان حوردهائی که بد در حورس
پـریچهرگـان سـرائـی چـو مـاه همه صف کشدـسد برگرد شـاه

55a V ریدند
56a U L D Vo بهرحه , V بهرچه حوش ,
ر فرمان (بفرمان L) او O L E بدبدان او
B بهرحه آن بحواهد بدبمان وی
56b ر فرمان O ر قرمان , E ر پیمان , او B وی
57, 58, 59 E 59, 57, 58
57a رار E رکار
57b U E V آهنك , Pe آهنك رستم سار
58a U شستم 58b Pe U سه , آید ار ره V ار ره آید
59a P U پدیره , Pe بدیره شد آن راهرا
60a Vo حاص , حار و پیح D 6p
61b W برگدشـ
62 63 V 63, 62
62a برآسان U F بران سو L بداسان , B بران سر
62b P U D Vo بران Pe دران , V بچان بر ار پیچ پیچ
W چرح و پیچ
63a هم Vo هر
63b او Pe U آن , O B وی
* Pe U сəртөвһə ıəри арт
Pe دیدن حسرو حام حهان بمای ,
U دیدن اسکندر بحب و حام گیبی بمای
64b Pe رنحته
65a Pe شانه , D شاها 65b B W حوردنها
66b D Vo در گرد

سمی روشنائی بود حام را　　　ملندی شه تحت سد رام را
چو شه رفت گو تحت شکن تمام　　　چو می رحت گوهر رمس افت حام
شهی را بدین تحت باشد سار　　　که بر تحت مسو تحسد سار
کسی کو تمسو کشد رحت را　　　بربدان شمارد چس تحت را
سا مرع را کر چمن گم کند　　　قفس عاج و دام ار برشم کند
چو ار شاح سسان کند طوق و باح　　　به رابرشمش باد باشد با عاج
ار آسم در حسن باح و برك　　　که فارع دلم ار شسحون مرك
بهار چمن شاح ار آن برکشند　　　که شمشیر باد حرابرا بدند
کفل گرد کردند گوران دست　　　مگر شیر اران گورگه درگذشت
گوران ساری برآشفته اند　　　هژبران هالی مگر خفته اند
همان نافهٔ آهوان مشك سست　　　مگر چنك و دندان بوران شکست
بدین عافلی مکدارم رور　　　که در ما رسد آتش رحت سور
چه سازم محی حس حره حر　　　که بر وی شود دیگری جانگیر
کسم ار پی دیگری جای گرم　　　که ما را ر جائی چس باد شرم

95ᵇ Pe F D بحت　96ᵃ روب P حف
96 رحت V ست افت Pe رفت L' آی , B باد
97ᵃ بدین E D \ برس　98ᵃ رحت را Pe L تحت را
99ᵇ عاج B ررر و L 6p
100ᵃ \ طوق باح , B تحت و باح
100ᵇ O به رابرشمس
Pe L \ باسد (\ سد) دام (Pe L به اسریسمس (به رابرسمس
101ᵃ P L E \ o ارسم , B ارس سم
101ᵇ دلم Pt رنم I رسم
102ᵃ \ بهار ار حمس
102ᵇ حرابرا بدند P حرابی بدند P، حران برکشند
103, 104, 105 P 6p
103ᵇ سمر Pe سور L سور اران W ارس
104ᵇ D Vo هژبران
105ᵃ Vo همان نافهٔ آهوان نفش ست
105ᵇ بوران O سمران , B گرگان
106ᵃ عافلی L عاقلی
106ᵇ B که برما , L L' رید , Vo آتشی
107ᵃ تحی L سحی , حس B درس , P حمر حمر ,
V برین چمر حمر
108ᵃ پی L در , O B دیگران
108ᵇ U که مارا ارس حاتگه باد شرم

همه فال حسرو در آن پیش محت   هیرور محتی سرآورد محت
شه آن محت را چون محود سار داد   سکیحسرو مرده حسان مار داد
برآن تحت سشست بیکدم به در   سوسید بر محت و آمد ریر *
ر گوهر برآن محت گنجی فشاند   که گیحور حانه دران حیره ماند
بفرمود سا کرسی رر بهد   همان حسام فرح براىر بهد
چو کرسی بهادند و حسرو نشست   بحام حهسان س کشدند دست
چو ساقی چنان دید سعام را   ر باده برافروحت آن حام را
بر حسرو آورد با رای و هوش   که بر باد کیحسرو اس می سوش
بحور کاحسر فرحت مار باد   بدس حام دست سراوار باد
چو سه حام را دید بر پای حاست   محورد آن یکی حام و دیگر محواست
بران حام عهدی ر باروی حوش   برافشاند و ششت و سهاد سش
درآن محت بی باحور سگرست   برآن حام بی باده لحتی گرست
که ار بی شرابی که ار بی شهی   مل رد بر آن حام و محت بهی
که بی باحور محت رریں ماد   حو می سست حام حهاىس ماد

82, 83 D V o 83, 82
82а سه Vo سد سار Pc بار L بار
83а B بداں
83б Pe سوسد سوسد P F B ریر (F درآمد) بامد و بحب سوسد,
O ریر آمد و بوسد سربحب ، V ریر آمد بحب ار و سوسد,
W (بس) بر سوسد
Pc 82-чи бейт такрар этилмишдир
84б دراں Pc L L D V Vo درو , حیره L بار
85б فرح D V o رریں
86а و Pe V бр
86б بحام B بحکم , کشدید Pe بهادید
87а دید O داد
87б , 88, 89, 90а Pe бр
89б بدس D V Vo باس
90б Pe بحورد و یکی حام دیکر بحواست , B بحواست
91а B بداں
91б Pe بفشاند U برافشاند ششت
92а D V Vo بران L بران بحب بی حاور 92б B بداں
93а B بی شهی و ار بی شهی , D بی شهی , Pe شهوسی بی حودی
93б L B بهی و حام بهی , بحت بهی O مهی
94б می D Vo شه

جهانداریت هست و فرماندهی — بدان جان اگر بر جهان دل نهی
جهان گرچه در سکهٔ نام تست — زمین گرچه فرخ بآرام تست
مه دل برس دلفریبان بمهر — که با مهربانان بسازد سپهر *
جهان بس که با مهربانان خوش — ز نامهربانی چه آورد بش
سخی که سرتك ساری نمود — بدان تخت گیران چه یاری نمود
بجامی که ملك مست را شاد كرد — بر آن جام داران چه بیداد كرد
چو کیخسرو هفت کشور نوئی — ولایت ستان سکندر نوئی
در آسه و جام آن هر دو شاه — چنان به که سی از هر دو راه
بهر شغل کامرور رای آوری — ره آورد فردا بجای آوری
بوئی باج بخشی کز آن باجدار — سریر بدر را شدی یادگار
بو شادی کی از شاد خواران شدند — بو با باجی از باجداران شدند **

---

6 P бр

6^{b} بدان Pe بران ١ , بان B دهی W در جهان

D Vo (١٥ که بر در جهان) مبادا اگر در جهان

7^{a} W (بر) در 7^{b} بارام V بنام

8^{a} P O E بدس , دلفریبان U بدر فرمان , B بدس دلفریبای جهر

* Fe 11 чи бейт кетмишдир вә ондан сонра 4, 5, 6 чи бейтләр тәкрар эдилмишдир

9 P бр

9^{a} Pe بمهربانان L به با مهربانان

10^{a} بدان Pe O L E B بران D ١ ١٥ بان

11^{a} O بدان , P حام خواران ١ ، بان جم گیران

12^{a} B و ستان

13^{a} Pe U آن در آسه جان

13^{b} P چنان بس که , D ١٥ جهان به سی بو از هر دو راه

L Pe L'E V B

چنان به که سی ازین (بوار L B بو آن L ١ ازین) هر دو راه

14^{a} رای Pe را

15^{a} بوئی L V بو آن , Pe بخش , کر آن D Vo از آن

V سر سری از باج و از باجدار , P که از

15^{b} Pe U سریری بدارا پدر L اند , ١١ (اند) بدر ,

L سارگار P بوئی ملك سر سررا یادگار

16 B бр

16^{a} V از شاده خواران

16^{b} Vo بو باج آوری باجداران شدند

** P 22 чи бейт кетмишдир

چه سود اسحس تحت کردن سای — که محمست مارا نه محسست حای
نه محت ررسـت اینکه او حای ماست — کر آهن نکی کنده بر پای ماست
چو بر محت حاوند سوان ششست — ر ن ششر محت ماند شکست
چو در حام کیحسرو آبی نماند — تحای آنکسس ماند فشاند

XLI

رفتن اسکندر نعار کیحسرو*

بیا ساقی آن حام کیحسروی — که نورش دهد دیدگارا نوی
لبالب کن از بادهٔ خوشگوار — نه سر کیحسرو رورگار
شها سهرسارا حهان داورا — فلك مانکه مسری سکرا
کجا برم کیحسرو و رحت او — سکندر که سد بر سر تحت او
چو آن کوکب از برج خودسد روان — ولی کوکبه با آن خسروان

109ª P حه بد حمس L D V0 (V0 (ارس) اس سودست حه
109 محمست P (محمسست
110ª P حای ر ر س و P I D آن F اس V ار
110ᵇ B کسد
111ª ر س (I) ارس D V0 رس بیسر محه
112 (I) ماند کیحسروای B مه هد کیحسروی می
112 حای P (I) V0 محام I D انکسس (L محام (محا
B انکمس ساند ساند ماند (حه بدر) ،
P (I) ماند
P در مدح سلطان سعید طب الله مرقده
P (I (کوند) کوند (در مدح ممدوح کوند
I I (معسای کیحسرو (معسای عار رفس سکندر معسای ،
V0 D W I P
V کوند ممدوح خود تا حد حدن حت اس سی
B طلسمات نفس اسکندر در عار کیحسرو
W apr ساقی نامه
1ª P D V0 دیدهرا
** W apr اندرر
3ª داورا Pc ناورا
3ª O و بامه Ib پایهٔ ، پیکرا P مطرا
4ª رحب Pe برم ، U B تحب E حام
5, 6 B , 5
5ª روان B بهان

بران جام از آنجا که پیوند بود   مسلسل کشیده خطی چند بود
تماشای آن خط بسی ساختند   حسابی جهان بود شناختند *
شاه و بهمرزانهٔ اوستاد   عددهای خط را گرفتند یاد
سرانجام چون شاه ایران مرز و بوم   گرازیده شد سوی اقلیم روم
سطرلاب دوری که فرزانه ساخت   بر آس آن جام شاهانه ساخت
چو شاه جهان ره بدان جام یافت   در آن جایگه لحظی آرام یافت
فرزانه گفتا که بر تخت شاه   بخواهم که سازد کس آرامگاه
طلسمی بر آن تخت فرزانه بست   که هر کو بر آن تخت سازد نشست
اگر بش گرد زمانی درنگ   براندازدش تخت ناوقت رنگ
شنیدم که آن جنبش دیو پای   هنوز اندران تخت مانده بجای
چو شه رسم کیخسروی تازه کرد   چو کیخسرو آهنگ دروازه کرد
برون آمد از دیدن تخت و جام   سوی غار کیخسرو آورد گام
نگهبان در رنج بسیار برد   که تا شاه را سوی آن غار برد

29 Pe U бр   29ᵃ بران B بهان W بدان
30ᵇ Pe U حساب , L D بهایی , P Pe O شناختند
E D Vo B شناحسد
* Pe apт

شاه و هررانهٔ روزگار | бд × 31ᵃ — 30ᵇ
حساب جهان بود شناحسد |

32ᵃ B سرانجام سد حون اران
32ᵇ O اقلیم . گرائید سر سوی F دریای
33ᵃ دوری Pe L V دروی
33ᵇ Pe O U L E D V Vo B پایین
34 E бр
34ᵃ ره L سر , U بران D V Vo B بان
34ᵇ U ساف
35ᵇ Pe U که کس سازد E که خواهد کس
36ᵃ Vo آن , درآن D бр , بست Pe بست
36ᵇ L B بدان
37ᵇ O بیندازدش
38ᵃ کهآن B که از , E کران , Pe L که از جنبش دیو پای
38ᵇ P V ماندست , Pe U L E ماند
39, 40 D бр
39ᵃ رسم Pe U تخت , V کیخسروان
40 D бр
40ᵇ غار Pe تخت
41 O бр 41, 42 E 42, 41

درین باغ رنگین چو بر بدرو — نه گل در چمن ماند خواهد نه سرو
اگر شد سهی سرو شاه احسان — تو سر سبز بادی درین گلستان
گر او داشت از سعتم بهره‌مند — رساند از رمیم محرح ملند
تو زان برتر و بهترم داشتی — در باغ را بسته بگذاشتی
فلك تا بود نقش بند زمی — همیداد بر بو در حرمی
مرا از کریمان صاحب زمان — بوئی . مانده باقی که باقی نمان
چه مکفتم و در چه برداختم — کجا بودم اشهب کجا تاختم
*
چو اسکندر آن تخت و آن جام دید — سریری نه در خورد آرام دید
سریری که جز آسمانی بود — بریدان کس زندگانی بود
ملباس فرزانه را پیش خواند — بنزدیك جام جهانس نشاند
نظر خواست از وی در آن جام — که تا راز او باز جوید تمام
چو دانا نظر کرد در جام ژرف — رقمهای او خواند حرفا حرف

17ª باغ Pe باخ U درآن باخ رنگیں L پر جون
17ª در حمن Pe O U L E V B برچمن
18ª B سرو فرح سان احستان Pe V احسان O احسان
L احشان L احتسان
18ª بادی U بادا V B باسی
19ª سعتم B همتم
19ª P بوام بر کشیدی بچرخ بلند Pe U رساند برا سر چرخ بلند
20ª نو زان P ازان W بهتر و برترم
20ª در Vo درین , Pe نگذاشتی E D نگذاشتی
21ª رمی Pe U V B زمیٔ
21ª در حرمی Pe U بدر حرد زمں , V B در حرمں ,
P سب و روز بو باد در حرمی
22ª Pe U D V Vo مرا زان کریمان P از آن باحداران
23ª L می پرداختم
23ª اشهب O L E V B ادهم
* W apт داستان , Pe apт گفتار در موعظه و حسب حال ,
U apт راه یافتن سکندر بجام گیتی نمای و رفتن بغار کیخسرو
24ª L آن جام و آن تخت دید
25 B 6p 25ª سریری Pe U چو سروی , جز E آن
25ª V کز از زندگانی 26 Pe 6p
27ª از وی Pe در وی , در آیین E بایین , L در وی باس جام
U دریں سیرجام در آیین جام
28 P 6p
28ª درجام Pe U آن جام , E برجام

نکه کرد فروانه در عار سك — که آتش چه ماند ار حاره سـنك
فرورنده چاهـی درو دیـد ررف — که مساوت زان چاه بوری شکرف
ار آن روسـتائی کـس آگه بود — که جوینده را سوی او ره بود
بدان روشـنی ره بـسی بار حست — برو راه روشـن نمشد درست
رسن در میان بست مرد دلیر — فرو سد در آن چاه رحشنده ریر
شـتابان حسـت اران آتش تابناك — ۸۰ چون مدهد روشنی راں معاك
پراکنده بی آتشـی گـرد بود — چو دید اندر او کان گوگرد بود
خبر داد تا برکشـیدش ز چاه — بر آمد دعا گفت بر جان شاه
که باید برودی نمودن شتاب — ازین چاه کاتش بر آید نه آب
درو کان گوگرد افروحسـت — ز گوگرد او گرد او سوحست
خبر داشت آنکو درین غار جفت — بگوگرد اران کیمیا را بهفت
درودی شهنشه بر آن غار خواند — برون رفت و عطری بر آتش فشاند

58ᵇ حه P که Pε L حوآتش که مساند حه مساند ۱ همی ماند
L حاره ، دمی ماند B عارو
59, 60, 61 ι e U 61, 59, 60 59ᵃ B دران
59ᵇ ۱ که ماف D اران P دران حاه مساف بوری سگرف
60ᵇ آن W او
61ᵃ بدان OL دران, E بران, ۱ بان Pe دران روسی راه بس,
U بران روشنی راه را بار حسب
62, 63 V 63, 62 62ᵃ VB برمیان
62ᵇ دران E بدان, DVVo بان, I بدان چرح ورحده ریر
O بدان حاه رحشنده درسد بریر
63 L 6p
63ᵇ میدهد W — مدمد — мәнчә мдмд олматы цыр, P ار مغاك
64ᵃ E آتش, V آتش پراکندگی
64ᵇ اندر او PeEDB اندران اندر او کان P اندران کوه
65ᵃ داد V کرد, PeOULDB برکشیدش
65ᵇ گفت DVVo کرد
66ᵃ برودی نمودن PDVo نمودن برودی V که رودی باید نمودن
66ᵇ B اران, P کز آتش چه آید , E برآمد , اران چاه آتش برآمد ,
برآمد PeOULDVVo برآمد
67ᵇ گرد او E کان او , D گر او
68ᵃ آنکو درین POV (V کندرین) آن کاندرین , E آن کاندران,
DVo آنکه اندرین , B کوکاندرین
68ᵇ LE زان B آن
69 E 6p 69ᵃ برآن Vo دران, B بدان
69ᵇ V برون رفت عمدی , D ماش

چو شه شد سردیك آن عار سك   درآمد بی بادپایان بسسك
گران ره روس بود برداشته   بحار ار بحارش سراباشته
بماندهٔ عار با شاه گمت   که کیخسرو اسك درس عار حمت
رهی دارد ار صاعقه سوخته   ر سحش کمر در کمر دوخته
بعارب مر گنج عاری چس   دراندیش لحی ر کاری چنین
بحنك و بدندان رهش رفه گیر   چو کیخسرو آنجا فرو حفه گیر
سب حسس سردگیهای رار   کند کار جویندگان را درار
ارس عار ماند عمان باوسس   مه ار اژدها را بوان باو تس
سکندر رگفتار او روی بافت   ساده سوی عار حسرو شتافت
دوان رهبر ار سش و فرزانه بس   علامی دو با او دگر هیچکس
سدریج ار آن رهگذرهای سحب   سدهلیر عار اندر آورد رحت
چو گنجینهٔ عارس آمد بدست   هراسنده شد مرد ابرد برست
سکامی کهی دید در باف سك   رهی سوی آن رخنه بارنك و سك
سحی در آن عار شد شهریار   نشانی مگر ماند ار بار عار
چو لحتی سد آن آتش آمد بدید   که شد سوخته هر که آنجا رسید
هرزانه گمب ای سرار ار کجاست   درس عار سك اس بحار ار کجاست

42ᵃ P O U L I V B سردنکی عار سك
43 P B 6p   43ᵃ بود V شاه
43ᵉ W بحار و بحارا
44ᵃ ساه با عار Pe عار با ساه
45ᵉ Pe O L I V Vo B بر کمر , L بر کمر سوحته
46ᵃ مر D Vo مس , B بعارت گه گنج
46ᵉ W بر اندس رکاری D Vo نکاری
47ᵃ رهش P درو
47ᵉ B ایحا
48ᵃ حسب کر V حستن
50ᵃ Pe نگفتار
51ᵃ دوان Pe L V دران , D Vo روان , B دران ره سه ار ,
L دران رهبر ار پیش و خسرو ز پس
52ᵃ D V Vo راں
52ᵉ B آورده
53ᵉ هراسنده L ابرد , سراینده W برداں
54, 55, 56 Pe 56, 54, 55
54ᵉ رهی V رمس
55, 56 D тəкрар эдилмишдир   55ᵉ بار غار L شهریار

چو صبح دوم سر بر افلاک زد شفق شیشهٔ باده بر خاک زد
بیاراست این برکهٔ لاجورد سمال رمس را بریحان زرد
بفرمود شه بزمی آراستن می و مجلس و نقل درخواستن
سریری ملك را سوی بزم خواند سکوبرین خانگاهی نشاند
می لعل بگرفت با او بدست چنین تا شدند از می آرزور مست
سخشش درآمد کف مرزبان در گنج بگشاد بر مرزبان
عنی کردش از دادن طوق و تاج همش تاج زر داد و هم تخت عاج
مکلل بگوهر قبائی بزند چو برون بگوهر کشی ارجمند
ز پیروزه جامی بزیبی بهای که یك سمه ناریخ را بود جای
یکی صمی لعل مدفون برز نه از نار دانه چو یك نار تر
ز لعل و زمرد یکی تخت برد ساطی ز یاقوت و زر سرخ و زرد
ز بلور باسده حوای فراخ حو سرو بر بر سر سر شاخ
نگاور ده اسب مرصع فسار همه زیر هرای گوهر نگار

---

83 B бр 83ᵃ باده O L E D باد
84ᵃ E B آن , Vo بارکهٔ
84ᵃ سمال Pe U سمالش , L سمالس
85ᵃ B آراستند
85ᵃ مجلس P مطرب B مجلس نقل درخواستند
86ᵃ E سریر
86ᵃ خانگاهی P بانگاهی L خانگاهش , D برمگاهی
87—90 D 89, 90, 87, 88
87ᵃ E جهان
88ᵃ سخشش D بخشش , B بکف
89ᵃ و Vo бр
90ᵃ D مکلل قبائی بگوهر , Pe U L E V B قبای , Vo قبای برند
91ᵃ B به پیروزه
91ᵃ P سم , V ناریخ بودی زجای
92 P бр 92ᵃ O E B از لعل مدفون برز , برز V برد
92ᵃ به از B بر از , دانه Pe U دانی ,
V کاتب سәһв оларaг 93ᵃ — به از نار دانه زر سرخ و زرد
мисраын 2-чи ярысыны язмышдыр
93 V бр 93ᵃ Pe تخت گرد , W تخته
94 P L бр
94ᵃ Pe U حوان 94ᵃ بر Pe U همی
95ᵃ زیر هرای Pe U زین پیرای , O D V Vo هرای (O زین و ,
D زین (زرین , E ریشان بود , B همه زین سرای جواهر نگار

چو بیرون غار آمد و راه جست   شد هیچ هنجار بر وی درست
شنیدم که ابری ز دریای ژرف   برآمد باوج و فرو ریخت برف
ازان برف سر در جهان داشته   دره تا گریوه شد انباشته
سکندر در آن برف سرگشته ماند   چو برف از مژه قطره‌ها میفشاند
مقیمان آن در حصر ماندند   سوی رخنهٔ غار شتافتند
بچوب و لگد راه را کوفتند   سرنگها برف را روفتند
بچاره گری شاه ازان کنج غار   برون آمد و رفت بر کوهسار
چو این سبز طاوس جلوه نمای   شد استخوانی ربود از همای
همایون کی تاج و گاه و سریر   فرود آمد از تاجگاه سریر
سوی بوسگاه خود باز گشت   بلند اخترش باز دمساز گشت
بر آسود از آن جنبش و تافتن   هراس در و رنج ره یافتن
سپی کابهمه مالش و تاب تافت   بمالشگر آسایش و خواب یافت
فرو خفت کاسایش آمد پدید   بشد آسوده تا صبح صادق دمید

71ᵃ I براوج
72ᵃ Pe ارس
74ᵃ ماندند U داسند
75ᵃ راه را U راه او، EDVoB برف‌را
75ᵉ برف ODVoB راه روفتند V دوختند P سك را کوفتند
76ᵃ PeU (اران Pe درا) بچاره گر اشان اران
76ᵉ بر F تا، DVo در
77ᵉ اسحوانی ربود Pe استخوان بود او
78ᵃ Pe همان بر آن تاج و، U همایون تر از تاج و،
گاه P بحت، VB تاج گاه سریر، FD گاه سریر
78ᵉ تاجگاه OFB اوج گاه، PeU و سریر (Pe تاج و گاه) ازتاجگاه،
V از کوه بالا بزیر
80, 81 Pe 6p
80ᵃ V جنبش و تاختن، از رفتن، U نفس بر تافتن
80ᵉ V هراسی درو رنج، در و، U ره و،
E هراس از در و رنج دریافتن
81 P 6p
81ᵃ D مالش
81ᵉ UE خواب آسایش که بمالش، و DVoB 6p
82ᵉ آسوده شد P بر آسود

دلا چند ارس ماری انگمحس — بهر دست رنگی برآمحس **
درحت هوا رسه شد بر درب — سحاں سرش با سحد سرت
می ماب ناحورده مسی مکں — اگر محوری ت پرسی مکں ***
حو بی رعمراں گشتهٔ حدهناك — محور رعمراں با نگردی هلاك
چو شاهاں مکں حو محوشحوارگی — هراساں شو ار رور سحارگی
ارس آتش حانهٔ سحت حوس — کسی حاں برد کو بود سحت کوش
ر سحی لسحی بواں رحب برد — نگوگرد و هط آس کس نمرد

**

ـرارندهٔ ـحـه ساا حـورد — حس درکسد دهس را لاحورد
که حوں حسرو ار حب کحسروی — سوی لشکر آمد حانك روی
ـــه نکی رور بالای تحب — باندسهٔ کوح می‌ست رحت
سـ‌ندد نکی درآمد حو باد — باس سکاں رمس بوسه داد
ساه حهـں ار بوسده گنب — حر دادس ار آسکار و نهفت
ـه ـ آسـاـ بوسی بارگا — ر حب صطحر آمدم برد شاه
راـه ملك ـاـ ـسـرـار — سحن ر چیس مساند عار

---

* W ını اندرر

** B 8 чıı бсııı

[a] Pe ١ مسحاں سحد D سحد

5[a] E ١ مکں کی مکں ١ کمی

*** Pe cnp em آمدر وصد ر اصطحر نش اسکندر

6 B бр

7, 8 O E 7

7[a] P حوں حوارگی رور دور

8 B бр آسی حوس ١ کوس

**** P (...) рт رد سکند ری ه ر آمد حراساں
W арт داسس

10[a] O حاکحورد

1[a] W حماں, D ١ برکسد ١ B بس برلاحورد

11[a] B سد سوی لسگر تحانك روی

12[a] P Pe U D V Vo براندسهٔ می سب ١ برسب

13 Vo бр

15[a] D V Vo B صطرح, Pe صطرح آمدم سوی ساه

16[a] L براده ملك شاه و هم شهریار

16[a] B را ١ B

صد اشتر قوی پشت مالنده ران عرق کرده در زیر بار گران
ز سرسبهائی که در بار بود جواهر بمن زر بخروار بود
قباهای خاص از پی هر کسی قبا بادلیهای زرکش بسی
ز بس تحفه و خلعت و خواسته سراسر سریری شد آراسته
بدان دستگه دست شه بوسه داد سوی‌گه خویشتن رفت شاد
شهنشه برد کوس و لشکر براند سر رایت خود بگردون رساند
از آن کوهپایه درآمد بدشت سوی ژرف دریا زمین درنوشت
در آن دشت یکهفته نخجیر کرد پس همهٔ کوچ تدبیر کرد

XLII

لشکر کشیدن اسکندر به ری و خراسان*

بیا ساقی آن جام زرین نگار که ماند از فریدون و جم یادگار
می ناب ده عاشق ناب را بمستی بهان کردن این خواب را

96ᵃ P Pe پشت و W اسیر
96ᵇ P عرق کرده W زیر گسته
97ᵃ Pe رسرسبهائی B زبس سیمهای
98 P 6p
98 Pe U F V بولنهای D Vo بالورهای B ـ با تکلهای
h шнить B ю apr ,قباهای زربفت و زرکش بسی
C کمر با کلاهی سر کش بسی
99ᵃ D خلعت تحفها L حلعت و تحفه
99ᵇ P Pe O I L B سریری سریری
100ᵃ بدان Pe U بران O بدین B به آن , W ان (بر) سه ، بد D او
100ᵇ رفت I گشت V خویشتن رو نهاد
103ᵃ در آن O بدان E B بران D دشت دستگه
103ᵇ همهٔ O I را هفته
* P B رفتن اسکندر بطرف(بجانب B) خراسان ,
Pe کلمات در نشینه حکمت
O لشگرکشیدن اسکندر به ری و خراسان و دفع دشمنان کردن
U آمدن رسول پیش اسکندر از ری , L در حکمت گوید
F آمدن دادخواه پیش اسکندر , D رفتن اسکندر بخراسان و ری
V رفتن سکندر بملک ری و از آنجا سوی خراسان شدن
Vo آمدن رسول از جانب اصطخر نزدیک سکندر و رفتن بری و خراسان
W رفتن اسکندر بری و خراسان ــ ساقی نامه
2 Pe 6p 2ᵃ D می ناب و عاشق 2ᵇ E کرد

سر و سم آں سده در سر شود   که ما حواحهٔ حود مداور شـود
حراسـاماش عـماں مكشـد   سكار شه در ماں مكشـد
ر حد شـاور ما حاك ملح   كمدش صـحـراى ما كام ملح
سر حلى فسه سرسـت موى   سـوى ماحكاه ىو آورد روى
چس فسهٔ را كه شد گرم كس   اگر حرده سى حردى مسن
ر حرداں سى فسه آمد ىررك   كه در ماى سكاں ىود كعں گرك
گراں فسه ماىد چس دىر مار   كىد دست ر شعل شاهى درار
شه ار ماه او در سارد سمع   سر حت حواهد گروس شع
چو مار ار سـمں گسـامد دوال   سكسه شود كبك را پر و مال
مرا لسكرى سـت حداں ىرور   كرو چشم ىد را ىواں كرد كور
سـراں سـه در ولاىت كمد   سـدرگـاه شـاهـشـه عـالمد
همى هر حه رور آىد آں دىو راد   فوى دست گردد كه دسش ماد
ىحر صرصر ماد ماماں سـاه   كس اں گرد را ىرىدارد ر راه
حو امدر سحں سك حسى ىمود   سامه سـحں را درسـى ىمود

31^a ١ سود سراسم Pe سدسں
31^b سود Pe سدست
32 P 6p
33^a V رحـ شاىو ما حد ىلح
33^b ماكام ىلح E ماكام ىلح B لح كام مى ىصحراء كسدں
34^a B ىرسه , V ىرسمه روى
34^b Pe U E D Vo ماح وگـ ١ B آورده
35, 36 P 6p
35^a سد L سود B گرم گمر
35^b Pe U (L ىهسى (ىهسى اگر حوـ حرد، D ١ o B حرد ،
ىحردى Pe V ىحوردى I ىحرده , مس B مگپر
36^a Pe ر حوردان
36^b كعں I كمں , گرك V حرد
37^b دست V كار ساهى L سارى
38, 39 V 39, 38 38^a F مامد
39 P 6p 39^a Pc U شاهاں (P ماراں) حو مارار
40^a B چىدس
40^b L E B كراں , P را او حسم كراں
42 P 6p
42^a O L D Vo B اں , E اگر دىر ىر ماىد اں دىو راد
44^a پيك B سك , چستى Pe سحتى

که ما شاه بر حل و عقدی که داشت   بیات کس خوش را برگماشت
چنان داشتم ملك را پیش و پس   که آرارشی نامد از کس بکس
شرطیکه در عهد شه داشتم   بدسروـهـهارا نگه داشتم
بحمدالله از هیچ بالا و پست   نیامد درین ملك موئی شکست
ولیکن چو گردنده آمد سپهر   نگردد جهان از سرکس و مهر
زمانه سك و بد آسست   ستاره گهی دوست که دشمنست
بکشته درختی برآمد ز ری   کند دعوی از تخم کاوس کی
گرانده عمریی آشوباك   شانسده چون اژدها بر هلاك
شاهان که آهوپرستی کنند   ز سرش همه چوب دستی کند
همان پل زن مرد آلت شناس   کمند سلکش را سلی فاس
برآورده گردن چو اهرمی   فکنده بهر سهر در سوی
سر و ناجی از دعوی انگیخت   ساموس رنگی برآمیخت
زاکندهٔ حد را گرد کرد   که از آب دریا برآرند گرد
ز سروری خود دلاور سدست   همانا که تنها بداور سدست

17ª O ساب گر Pe L گماسب حویشتن را , U حوش مارا گماشت,
W گماست (بر) حویشن را , F راگداسب گرحوشتن , ساب
B ساب گرحوشش برگماسب
18ª Vo حس
18ª B آرارسب U هححکس از , O که باراسبی نامد از مش‌کس,
D که آرازی ازکس نامد نکس
21ª D Vo نگردد حهن B حمان
22ª L و دوسب
23ª Pe L B درآمد
23ª L V Vo B کاوس وکی
24 L 6p
24ª گرانده V گرارنده
24ª O اردهاء هلاك
25ª آهو P نارو, Pe L ناهر
25ª همه P همی
26ª B همان پیل زن مرد مردان شناس
26ª B پیلکش را به سلی
27ª کردن V گردون B گرری, Pe O U L D V Vo اهرمی
27 سهر V سیوه, B شهر و در سیوی
28ª B انگیخته
28ª V ساموس و, B برآمیخته

ر برق آمده ار بسان بحوش   برآورده بدر بسدی حروش
رك رسی در رمس گشته سحت   برص آمده برگهای درحت
ر گلنام شسانه رند ناف   دریده صبا شعر گل نا ساف
حرامده بر رحش سحاده بعل   گل لعل در رر گلنار لعل
دو بو ناوه هم بود و هم برك بو   ر حلوا و ابرشم آورده سود
رمس چون رر و آب حون لاحورد   حو دیبای بم اررق و سم ررد
بوای چکاوك به ار نابك رود   برآورده با دسباباں سرود
گره بر کمرگه ربه ساو حو   رسده بدهقاں درود درو
شکم کرده آهوی صحرا برك   برو سربر کشته دىداں گرك
ىی گور چون رهرهٔ گاو سست   گوری ار ساباں ره کوه حست
ر بو رادں آهواں سره   حهانده حهان ىك ىك آهو بره

60a برق O B ابر , برف B آب
60b سدر D سدىر Pe ر سدی
61a رك O گل Pe رسه , L B گست
61b L D Vo بر درحب بر گها , W درحت (بر) برگهای
62 O B 6p
62a Vo رگلمام , D رگلعام سمامه رىد L ررد ۱ ر ىده
Pe سانهٔ ررد ناف
63a بعل U B لعل ۱ ربك
63b B بر ابر گل بعل , لعل L D بعل , V ربك
64 O V 6p
64a L هم بود و B بود هم برك و هم بو
64b E دود آورده ابرشم ,رحلوای B بود برآورده بریشم حلوا ر
65a U لاحورد چون بود روان حود رمس Pe حون ود روان حه ں
66a B به بر 66b D V برآورد , V B دساباں
67a گره O L E کمر , Pe U برده کمر (Pe در) بر کمر
D Vo W بر کمر بر رده ساو , O L ساح ,
B مکر بر کمرده رده ساح حو
67b V درو بر درو
68a صحرا آهوی P آهو صحرای
68b سربر L ادره
69a گور B گاه , سىب P حسب
69b ار U 6p , کوه O E V گور
70 O 6p
70a E ر بورادگاں
70b حهانده V حهىده , D B حهان در حهان ,
L بره آهو بابك حهان در حهان , W آهو بره بكسر حهان درحهان

ز ملك و بد از رازهای نهفت همان بود در نامه کارنده گفت

شه شیر دل خسرو سلس در آن داوری گفت با خویشتن

مرا بحت کیحسرو اىحا برىر بحت من آنجا دگر کس دلیر

بدان داستان ماند این تاج و تخت که از هندوئی هندوئی برد رخت

صواب آنچنان شد که آزرم شاه که آزرم دشمن بود ناصواب

مگر موکب شاه بود آسمان که ناسود بر جای خود یکزمان

جهان کاروان شاه سالار بود در آن کاروان بار بسیار بود

ز هر گوشه بار می اوفتاد همان کار در کار می اوفتاد

در آن کارها باور او بود و بس ناهنده را گشت و رناد رس

چو طالع جهانگردی آرد سس نشاند زدن کنده بر پای خویش

برون رفت از آن کوچگه شهریار سواحل سواحل بدریا کنار

ـاهش رمه برده ـ ـ سوی برآورده با ستون

ـ امکـی ی وسید ـ ه که هم صید خوش بود و هم صیدگاه

ز بار گران خوسه حم گسسه بود ملك و ناب بحجر کم گسسه بود

ز بس رود حرـ ـ ب روـ ـ نشانده ـ حسار گیتی غبار

---

45 O Dkp p ع um nnn

45 کارنده I کامده Pc U' همان بود کارنده در نامه گفت

46 خسرو D V o داور

47 آنجا P آمد , B آنجا

48 بدان Pc بران E D بدین

49 که آزرم Pc o

50 Pc I B مرکب

51 کاروان Pc سروان I B کاردان 51 B کاردان

52 V o ز او می‌فتد

52 D V o (V o افتد (او ی فتد ز کوکار ز کار می اوفتد

53 P op 53 دوره‌ها Pc U V و بار I L L V op

54 V آورد سس

54 کنده P Pc I I سه , B کند V o در پای

55 بدریا B صحرا

P 63 ff 66 ff kc nnn

56 V برآورد

57 می نوسند P o U (Pc می نوسند (ی نوسند ی وسید

57 صید خوش Pc و صیدگه U op

58 حم I کم

59, 60 61, 62 64, 65 66 P op

59 رود Pc دود V ز بس موج خیز

59 سانده I E فشانده

همانجا که بدحواه را کشته بود		بردىك صحرا ىكى شه بود
شکرانهٔ دولت بدرست		در آں شه سادی افکند چست
بهرای گنجش حو بد رام کرد		بهلو رباش هری نام کرد
چو گنجینهٔ آں بنا برکشید		بشهر شابور لسگر کشید
دو بهر جهاں را در آں شهر یافت		هواخوه حود را یکی بهر یافت
دگر بهر ارو طلب دارا ردند		دم دوستیش آشکارا ردند
ز دارا ملك راستی داشتند		ملك زىر آں راست انگاشتند
چناں راستی را بناموس شاه		برانگیختندی بناموسگاه
سکندر بسی پای درکش فسرد		ز کس مهر دارا ساست برد
هماں دید چاره درآں داوری		که یاراں حودرا کند یاوری
ز بوسکه حود هرهنك و رای		کند راستی دیگر آنجا بجای
وراں راه آں بود مقصود شاه		که راه ز راه بود که حواه
حو دانست کاں شهر دارا رست		بجهد سکندر نماند بدست
خصومت گهی ساخت با هیچ جور		که از سازکاری بد آں شهر دور
خصومت گراں گشته درخاك ست		هنور آں خصومت د آں خاك هست
حو رد لسگر کنك را بر بدرو		ز ملك سابور شد سوی مرو

86ᵇ افکند L آورد
87ᵃ Pe L ر بهرای , B بهرای
87ᵇ V سهلوی , F رىاش , B رباس سرا نام کرد
89ᵃ P Pe L E D دو بهره
89ᵇ نکی P دراں
90ᵃ P O L F B (B راں) بهره رو (P دوم) دگر , ردىد D رسد
90ᵇ W (دمی) دم , ١ دوستی ردىد D رسد
91ᵃ B سارا
91ᵇ ملك V فلك
94ᵃ هماں B جهاں , دراں V٨ راں
95ᵇ V راس
96ᵃ B W اراں
97ᵃ حو P حه , داسب حو V نداسب
97ᵇ بجهد L ر جهد E برای
98 O 6p 98 99 B 99, 98
98ᵃ Pe با بود گری حصومت
99 V 6p 99ᵃ B گست
100ᵃ چو رد B چو شد , کنك V B کیل

جهاندار با صد و با رود و جام همکرد منزل بمنزل خرام
چو گل بیچ لك روزهٔ ماه نو خلخال یکهفته بر شد گرو
ز پرگار آن حلقه بر کرد سر که خواندش امروز خلخال زر
بکلاان درآمد بکردار ابر بداسان که در بیشه آید هژبر
هر آتشگهی کامد آنجا بدست چو بیخ سرد کردش بر آتش برست
چو شکست بر هیربد پشت را براندا‌خت آس زردشت را
ز گلان برون سد درآمد بری بافکندن دشمن افکند پی
بسر آتش برسان ساست نمود برآورد اران دوده بکباره دود
جو دشمن خبر یافت کامد ملك سوراخ در شد جو روباه لـك
بناوارگی در خراسان گریخت وران قاسم زی بقائم برجخت
چو داست خسرو که در خم او گریزان شد از فر دیهیم او
گرار گریرنده را پی گرفت بسجون رد و راه بر وی گرفت
جهان بر رو شد که دریافتش برحمی سر از ملك بریافتش
جو بدخواه را در گل آکنده کرد سراکندگر را پراکنده کرد

71ª L ب رود و با صد و جام
72 P ớp
7_ª بیچ Pe L L بیچ گل بیچ , بیچ O بیح , L بیح , V بیح ,
B بیح , D گل بیح روزهٔ
7_ª L W سد بر گرو
74ª Pe U براسان 75ª B ماش برست
76ª V o برهیربد
76ª D V V o زرس
77ª B برون راند و آمد
77ª D B برافکندن افکند P افسرده
78ª B ماش برسان
78ª V o دوده , زران P دود , B دوم Pe U V بکبار
79ª ماف Pe I L U W داست , پلنك V بهنك
80ª خراسان B ساهن
80ª قائم D V o B قامه روی Pe ớp , بربحت I گریحت
81ª دژ U B در , V در 81ª Pe U فر و
82, 83ª — 83ª , 84, 85ª — 85ª D 84, 85ª — 83ª , 82, 83ª — 85ª
82ª P گدار , V o کرر گرارنده , گریرنده Pe گرارنده
82ª ره و رد U دروازه , ز V راه رده
83ª B درباجش
83ª B پرداختش
84ª V باگل

سهر مرلی کـو گرفی فـرار گراں سـك سودی ر گنحیه مار
رمس را ر گنحی ساسـی گدسـی و در حاك نگداشـتی
رری کادمـرا کـسد ـماك چه در صلب آش چه در ماف حاك
حلاسو کـه رر در رمس میهـد ر او فعل و سد آهس میهد
120 چو ماد امد و حاکشاں را ربود برر بر ردں فعل آهں چه سـود

XLIII

رفتں اسکندر بهدوستاں *

ما سـاقـی آں رر گداحـه که گوگرد سـرحست ارو ساحته
بمں ده که ما رو دوائی کـم مس حوش را کمائی کم
فرس حوسرك راں که صحرا حوسست عاں درمکش ارگی دلکشست
سکوں‌س نام ارس حای رسـت ماند سدں سـوی ماع بهشـت
5 مانـد بهادں ـرس حاك دل کروگنح فاروں فرو سد تگل ***

116ᵇ مار E دار
117ª رگنحی W نگنحی P O براساسی
117ᵇ در O D Vo بر
119ª L رمس بر
119ᵇ D بدو و P. l B бр
120ª حاکشاں را P حاك امسارا L حاك اسں U حکس در ربود
120ᵇ Pe U (Pe (ررس فعل آهں ردں ررں برر () ررو, W (برر) راو
*Pe کماب در سسه حکمب گوند
Vo арт ونمامی احوال ماکند هندی
O رفس اسکندر نملك هندوسیاں و مسحر کردں
U V (V a т (براساں رفس اسکندر بهدوسیاں و سروری نامس
رفس D آمدں, W арт سافی نامه
**Pe 4 чү бейт тәкрар эдилмишдир,
W арт اندرر
3ª فرس L فلك, B بهرك
3ᵇ B برمکس, دلکـسـ Pe درکشـ, U سرکـسـ
4ª B ریں
5ª L ساند, بریں Pe O U L E B درس
***L 56 чы бейт тәкрар эдилмишдир

بکشت آتش هنرمند خانه را | ورآتش برافکند پروانه را
سلح آمد و آتش زرد هشت | بطوفان شمشیر چون آب کشت
بهاری دلفرور در ملح سود | کرو باره گل را دهن ملح بود
بری سکرانی درو چون نگار | صمحانهائی چو حرم بهار
درو بش از اندازه دسار و گنج | نهاده بهر گوشه بی دسترنج
رده موبدش نعل زرین براسب | سده نام آن خانه آذر گشسب
چو خسرو برآن گنجدان دست یافت | مغان را ز حام مغان مست یافت
بهشت صمحانه بی حور کرد | ز دوزخ پرستنده را دور کرد
برداخت آن گنج دیرینه را | ورو داد مرهم سی سینه را
بگرد خراسان .بر آمد تمام | بهر شهری آورد لحنی مقام
نمعر خراسان در افکند حوس | خراسان را بمانند گوش
بهر ناحیت کرد موکب روان | که از کرس بود تحت حوان
خراسان و کرمان و عرس و غور | بپیمود هر یك سم ستور
بهر شهر کامد شادی قرار | در شهر کردند بسته نثار
جهان گشتن گرچه با رنج بود | همه راه او گنج در گنج بود

---

101 \ ورا آتش کند I برا کنده
102 \ حو آب حو B حون سی حون — vielleicht zu lesen wie 102a \ زرده
103 \ دل اوهر بهر O P I دهن حون آب
104 P درو حون بهر
105 I دسر دس
10. B گوسه دست رنج P بی دست و رنج
106 B در اسب
10. P حانه آتش آذر D در
107 O دانا B در آن
108 D B بی ور
108 I پرستند کن دور کرد P را Pc Op
110 \ مقام زلحنی D حرام
111 B نمعر شهر
112 O I D B مرکب
113 D B عرس و کرمان
113 به پیمود O بمانند V به نموده B حو نمود موکب سم ستور
D ملك ملك هر لك
114 Pc L آمد بهر کشور شادی E رمانی
115 B بارنج
115 او O L وی B وی گنج درگنج

ورانحا شوم سوی چاچ و طراز   رمس را سوردم سك سرکتار
دلىران لشکر بزرگان بزم   بدىرا شدىدس بدان رای و عزم
سروری که سك احری ىار سود   ىمودار دولت پدىدار سود
سکندر براوراحت سر بر سپهر   روان کرد مرکب چو رحشنده مهر
ر عرس در آمد بهندوسىان   ره ار موکش گشته چون بوسان
برآن شد که در معر ىاب آورد   سوی کىد هندو سىاب آورد
باراح ملکش درآىد حو مىع   دهد ملك او را باراح سع
دگر ره ىفرمان فرزانگان   ىکرد آىچه آىد ر دىوانگان
حرىده ىکی قاصد ىىرگام   فرستاد و دادس بهندو ىىام
که گر حىك رائی بروىکش ساه   که اىك رسىدم چو ابر سىاه
وگر بر ىرسىس ىمان ىسىة   حىان دان که ار سىع مں رسىة
سر ىرگس آىکه درآىد ر حواب   که ربرد برو ابر ىارىده آب
گل آىکه عماری درآرد ىماع   که حورسىد را گرم گردد دماغ
ىحوسىم ىحوسىد حىهان ار سکوه   ىحسىم ىحسىد همه دسب و کوه
ىحائىی حسىد عماب دار   که آبی سوان هىس اورا ىرىر

21ᵃ D درانحا سوم I B روم, Pe نح E V o حاح
21ᵇ P رمس در بوردم
22ᵃ W (رزم) بزم
22ᵇ O L E B سدىدابدران I بران V Vo بں Pe رای عزم
23ᵃ سك D 6p ر, Pe رای
24ᵇ P L V Vo موکب Pe L موکب حو حورسىد مهر
25ᵇ B روان موکش V W گشت P ره ار روی اوگشته
26ᵃ B ىدان 26ᵇ P آورم
27ᵃ B ملك اندر آىد V درآرد
27ᵇ D دهد ملکرا ىا باح سع B و باراح
28ᵃ B فرزانگان, دگر ىاره فرمان Pe فرمان دهان
28ᵇ دىوانگان P سگانگان
29ᵃ Pe U D قاصدی, ىىرگام E ىام سك
29ᵇ Pe بهندو ىىام Pe بهندوستان
30ᵃ که گر Pe که, I E B اگر, V اگر رای داری بروىکش
31ᵃ L اگر, بر D 6p, ىمان V کمر 31ᵇ م P ما
32—41 P 6p
33ᵃ ىاع Pe حراغ 33ᵇ دماغ F V B چراغ
34ᵃ ىحوسم L ىحوشد 34ᵇ L ىحسىد ىحسىم
35ᵃ D عمابی 35ᵇ هىس U هىشش, W سىس, L حستى

ره رسکاری در افکند گست — که خورشد جمع از پراکند گست
همی نا سود راه سر بیشتر — درو سود ساراگان بیشتر
چو ایس سود ره ر حوحوارگان — درو کم سود سود ماراگان
در آن گنج خانه که رر نافسد — ره از اژدها سر حطر نافسد
همان چرب گو مرد سیرس گرار — چس چربی انگیخت از معر کار
که چون شه نعرس درآمد ر ملح — سکسو شد از آب دریای ملح
ر س سر که ر آسان آمدس — نمای هندوستان آمدش
درس شغل با رسرگان رای رد — که دولت مرا نوسه بر پای رد
همه ملك ایران مرا سد نماه — نهندوستان داد خواهم لکام
چو من سر سوی کند هدو نهم — ارو کینه و کید سکسو نهم
گر آمد خدمت چو دیگر کسان — ناسم سرو حر عاقبت رسان
وگر نا من او در سرآرد سر — من و گردن کند و سمسر سر
ر پهلو سهلو سگردانمس — سسد نجای که شانمش
چو مرکب سوی راه دور آورم — سر سمع سر فرق فور آورم
چو از فور فوران ربانم کلاه — سوی حان خانان گرایم سپاه

---

6 B бр
7 P бр — бұ бейт әвзиндә арт

رخوست حسن روان مرا
نحون پروریدند حس مرا

7, 8, 9 B 9, 7, 8
7ª B همس نا D I, Vo گرنا, L همی بود نا راه
8ª سود V بود B سده — мисрі тәтыниті арт بود
9ª درآن I Vo در B برآن 9ᵇ P Pe O L E D ره اردها
* Pe сәрлевһәси арт

رفتن اسکندر بهندوستان و فروری نافتن W арт داستان
10ª کو P бр 10ᵇ از P در
11ª Pe D I Vo که سه حون P رعرس درآمد سلح
12ª سر Pe بر, P Pe L آسمان
13ª سغل Pe бр 13ᵇ نوسه بر B نوسر
15ª نهم E برم 15ᵇ نهم E برم, B نهم سکسو وکندس اروکید
16ª نحدمت B نحرمت 16ᵇ برو B بدو
17ª B درآرد او سر, E ار سیر او سرکشد
19ª P D V Vo موکب 19ᵇ فور Pe فرق
20ª V ستانم کلاه فوران و فور 20ᵇ حان Pe حاك V و حان

نداسـت کورا در آن ناب نه ر — چگونـه ز حود نـار دارد سـتیر
محواهش نمودن رنـان نـرگشاد — سـبی آفـرـن شـاه را کرد ناد
که چون در جهان اوست همسارىر — جهانـداری اورا سـزاوار تـر
همش نامهٔ محـب ر ىـاه ىـاد — هم آرزم را سـوی او راه ماد
نودسـت حـر مهـر او کار مـن — سـب چسـت کانـد سکار من
اگر گنج حواهد فدا سـازمش — گر اوسر هم از سـر سدارمش
وگـر ملک دارد نحان حوسـم — ىدىدان گـرفته حدمـت کشم
وگر ىـىدهٔ را فـرسـتد ز راه — سـارم ندو گنج و نحت و کلاه
ز مـولانـی و چاکـری ىـگذرم — سکندر حداوند و من چاکرم
گر او نازش آرد من آرم نیاز — مگر گـردد از ىده حشنود نار
وگـر ناز گـونـه نـود داوری — که نـه ملک دارد نکس آوری
ز سرحاش او سر نگیرم رحیل — سدارم ازین دسـه در پای ىل
چو من سر نگردانم از رزم او — نـبود ماطل از حون من عرم او
اگر رای ناید که کم گردم — ىـنانم حه درد سکم گردم
گر آرد سه پای من لك نیست — دگر سو گریزم جهان ىلك ىست

---

51 P бp
51ª VoW نداسـت W دران (ىن) E ىن
51ᵇ سمر L گرىر 53ᵇ سبی P بعد D ىس ١ رىس
54ª باد L بود 54ᵇ باد L بود 55ª ١ کامد
56ᵇ گر O L ور W (ور) گر D V ١ o گر افسر بحواهد سدارمش
57—63 O E 60, 57 61, 62 63, 58 59
57 L бp
57—63 B 60 59, 57, 61 62 63, 58
57ª Pe O U D V VoB اگر , E D V ١ o B نحان هم حوسم
58 P бp
58ᵇ D Vo ناو , B و ملك وكلاه نحـ و ملك و کلاه I ساه
59ª E نگذرم
60 — 63 L бp
60ª مگر Pe وگر
61ª B اگر , نارگونه P O سکونه (O نا) وا
61ᵇ دارد D VoB آرد 61ᵇ او B سه
62ᵇ P O U E سدارم , D VoB سدارم , Pe بیدارم , B آن
63ᵇ حون O E B عرم
64ª E وگر 64ᵇ D حو سانم , V بیانم , VoB بیانم
65ᵇ B وگر سرگریزم

گر آنجا ز سر موئی انگیخست   بدنجا سر از موئی آویخست
وگر هست کوه شما سع دار   کند سع من کوه را عار عار
گر از بهر گنج آرم آنجا فرش   بمعرب زر معرسی هست بیش
گرم هست بر جویروان شتاب   بخوارزم روشن برست آفتاب
جواهر بجوبم درین مرز و بوم   کزین مانه بسیار دارم بروم
بهند آمدن سع هندی بدست   کتاب نرم مانند از سل مست
محور عرهٔ هند بی باد من   که هندی بر از ست بولاد من
چو سر باندت سر مات از خراج   وگرنی به سر تا بو ماند به تاج
فرستاده آمد بدرگاه کند   سخن در هم افکند چون دام صد
فرو گفت با او سخنهای سر   گداران بر از آس رستحر
جو کند آنجان آس سر دید   ازو رستگاری سرهر دید
که جوابی در آن داوری دیده بود   ز معر آن جواب برسیده بود
دگر کز جهانگیری شهریار   حز داشت کو را سپهرست بار
گه کینه با شاه دارا چه کرد   ز حد حس با نجارا چه کرد
به رای آمدن روی ازو بامس   ز فرمان سوی فه شناس

36a B سر ۱ ز هر I ز سر سر موبی آوبحست
36b Pe بدبحا O بداىحا I براىحا D ۱ o ىدىحا ۱ ىايىحىسرموئى
37a D ۱ o اگر سع دار ۱ عردار I سع وار
38a I من از بهر حست آرم PeL آرم) امحا بىهش Pe 6p (آرم
آنجا I ورا D ۱ VoB امحا
41a OLIVP آمدم
42a عرهٔ PeL عرهٔ I عرهٔ D ۱ o عنهٔ
42b W هندوس PeIIB (I براىسب B طرازسب) كههندو برادسب
43a ۱ ىندم P سر بىب اركاه
43b P کلاه بی به سر ماند ماند LED مايم
44 V 6p 44a PeLI افکنده U دام و صید
45a سحن D بير
45b ۱ Vo ، که لرزىد اران آتش چگونه زحود مار دارد سپیر (6a ۱ 51b)
46a B آتش قاصدی
47a حوابی D حوبی 47b E پرسیده
48a B از کر E ، دگر در V ، جهانداری
48b داشت D داد 49, 50 D 6p
49a Pe گه کینه ، که گرگینه UEVB (V که ارکینه (کینه
50a رای PeU راه 50b PU به فرمان

فـرسادگاں ىار گشىد شـاد همان قاصـد پـىـر هـدو ىژاد
سـوی درگه شـهـرىار آمـدىد در آں ىاع چوں گل ىار آمدىد
چو هدو سـراپردهٔ شـاه دىـد ىـه حـىمـه ىـر حيمهٔ ماه ديـد
درآمد رمىں را ىارك ىـروفـت ىـامـی كـه آورد ىا شاه گفت
چـو ىشىه ىامـها گـمـىه شـد سحں راىد ار آںها كه ىدرفه شـد
صفت كرد ار آں چار ىكر ىشاه كه كس را ىود آىحناں دسـىگاه
دل شه درآں آررو حوش ىاوـت طلـب كرد چشم آىحه در گوش ىاوت
ىعرمی كـه آں ىحفه آرد ىحىك ىود ار ىشـاىش رىاـىی درىك
ىس آىگاه ىا هدوی ىرم گوی سوگند و ىماں شد آررم حوی
ىلىاس را ىـ دىگـر مهـمـىراں فـرسـاد و ىرسىه گىحی گـراں
ىكی ىامـه كاماس را مـوم كرد همه هىد را هدوی روم كرد
ىوسـت ار سـكىدر ىكىد دلىر ر ىىد اژدهائی ىعرىـده شـىر
فـرىـىـدگىها درو ىی ىـمار كـه آىـد ىوىسدگاىـرا ىكار
ىـىی ىـرط ىـر عدر آررم او ىـراىگىحه ىـا دل گـرم او

80ᵃ Pe ا ىرسدكسد ىاد ، ورسىدگاں ، B ورساد
80ᵉ V B فاصد و , D هىدی
81ᵉ L B دریں , گل Pe U سه ىار L ىهر
82ᵃ D هىدی
82ᵉ مه P L V B سر Pe L D همه , I همه حرگه و حىمهٔ
83ᵉ B آورده U ىام آىكه آورد
84, 85 V 85, 84
84ᵃ حو E كه , ىسىه V ىسىد
84ᵉ P Pe U D Vo راىها , B ار آىحا
85ᵃ حار Pe ساه , U ماه ىكر V گوهر
85ᵉ Pe كه سهرا
86ᵃ P Pe U ۱ ىراں . D Vo ىداں B اراں حوس ، ۱ هوس
87ᵃ D عرم
87ᵉ O ىستاىش درىگ ىود ار رمائی , B رماں ارسىاس رماں ار درىگ
88ᵃ ىس آىگاه P ىس ار آىكه
88ᵉ B سوگىد و ىيوىد آررم حوی
89ᵉ و P O U E V 6p , B فرساد سرگىىه ; گراں L دواں
90ᵉ روم E رام
91ᵃ V ىوشته سكىدر , B ىشىه سكىدر ىكىىه دلىر
93ᵃ V عدر و
93ᵉ Pe U E ىر دل

ملی گر کد عهد ما من محســت　　شرطی که آن عهد ماشـد درست
که مارد ىمں عدر و عارىگری　　ورں در ىکىســو ىهـد داوری
دهم چار چىرش که ىی سحمد　　ىـىـوىـاوۂ ىـو ىـر اىحمـىـد
ىکـی دحـىر حود فرسىم ىشاه　　چه دحىرکه ىاىده حورشـىد و ماه
دوم ىـوش حامی ر ىاقـوت ىاب　　کروکم ىگـردد ىحوردں شـراب
ىـوم فىلسـوفی ىها ىی گشـای　　که ىاشـد ىـرار فلك رهىمـای
چهارم ىرشـکی حردمىد و چست　　که ىالدگاىـرا کـىـد ىدرسـت
ىدں ىحىه شه را ىىوم حق شىاس　　اگر شـه ىـدىرد ىـدىرم ىـىاس
فـرساده ىدرفت کس هر چهار　　اگـر ىحىه ىـاری ىـر شـهرىار
درں کشورت شاه ىامی کىد　　ىـوىد حوىـىـت گرامی کـىـد
ر ىام آوران ىرکشىد ىام ىو　　ىاىد ىـىـر ار حىـىـں کام ىـو
چو هىدو ملك دىد کار ىاك مغر　　ىدادں ىىدىں کار در ىای ىـغـر
ر ىران هـىدو ىـکی ىامـدار　　فرىـىـاد ىـا قاصـد ىـهـرىار
ىىدں شـرط ىماىی اىگىحىه　　ىىحں حـرب و ىىرں ىرآمىحىه

66ª P \ ملی ىکی ىحىـىـ Pe L درىـىـ
66ᵇ B آں عهد اں ىىرط درىـىـ Pe ىحىـىـ
67ª \ o op و 67 B ارں ر. ىىکىـو ىهد O V ىهم
68ª Pe I (Pe که ىحم ىىد (ىه ىىمىد
68ª Pe I (Pe ىدو ىارۂ ىو ىر احم ىىد (ىه ىىد,
W حوىوىوۂ ىوکه ىراحم اىد L ىوىوگی ىرىر ار احمىد
\ ىوکه ىر احم اىد B ىوىوىد ىوىوۂ احم اىد
69ª P که ىىد ىحورىىد و ماه
70ª L که ىوىوب 70ᵇ L \ ر حوردں
71ª L ىرار B ,ىرو ار Pe L ,ورا ار که اىدر فلك ىاىىد او رهىمای
72ª L ىرشکی V \ o طىىی P D ىحىـىگی حردمىد حىـىـ
Pe O U F B حردمىد حىـىـ (B جهارم طىىی (حلىىی
73ª Pe ,ىراىں L ىىـه ,حود B ىـىـوم کىم
73ᵇ L ىدىرم ىىاس D \ o ,ىىوم حق ىىاس ىىوم ىرىىاس
75ª B ىادکامی کىد
77ª Pe ىـاك B کاں I ىغر کای رای ىغر
77ᵇ W ,ىدارد O ىدىں B ,دراں درىں
U درىای ىغر O D ,درىں کار درىای
P درکار ىغر V ىدادش همی رای ىغر ,ىدادش ىدىں کار ىىغام ىغر
78ª V ر ىىرامں هىدو ىك ىامدار
79ª B و O ,ىىرط اىگىحىىد
79ᵇ Pe L ,ىراىگىحىه O ىرآمىحىىد

حداوند فرمان و فرماسران — فرستندهٔ وحی پیغمبران *

ز فرمان او زیر چرخ کبود — ستی داده بر سکامان درود

سخن رانده آنگه که ای پهلوان — که شست قوی باد و بخت جوان

بر آن بود رایم که عزم آورم — بکوپال با پیل رزم آورم

ببایم بگیتی یکی دستبرد — که گردد ز کوپال من کوه خرد

بهندوستان در زیم آشتی — ببایم در آن بوم گردنکشی

کمند افکنم بر سر ژنده پیل — ز چون سنج روس برآرم زبیل

همه خاك اورا بچون برکنم — همان آب را خاك بر سر کنم

چو تو روی در آستی داشتی — عیان برسخندم از آشتی

بسی زین سخنهای خان سرورت — حداوند بودم شدم چاکرت

دلم را سرنهار ره بر زدی — بجادو ربانی گره بر زدی

جهان کن که این عهد بکوبمای — در انبای ما دیر ماند بجای

اگر آن جهان گوهر فرستی بمن — کنم با تو عهدی درین انجمن

که گر هست کسور بود بر سپاه — بگردد ز ملك تو موئی ساه

3ª D فرستاده
* Vo 2, 3 чу байтҳо [illegible]
4ª Pe O U B داد
5ª Pe B راند 5ᵇ Vo بجز
6ª برآن Pe B بدان 6ᵇ مگو
7ª P نگیسی [illegible] — کوپال [illegible] L D V Vo
8ª V بماند درین 8ᵇ درین
9ª Pe U L در سر W در (ز) سر
9ᵇ E بچون , L که چون سنج فرزین Pe بدارم , D درآرم به نیل
W (سل) رسل , B چون سنج زرین برآرم ز نیل
10ª همه [illegible] O U L همان
10ᵇ همان D Vo همه , آب O L [illegible] B همه خاك را [illegible]
11ᵇ L ز برسخندی از راستی Pe از رآستی
O [illegible]
13ª دلم D زلم V B [illegible]
14 O бр 14 E 17 чи байтҳо [illegible]
14ª Vo آن
14ᵇ انبای P اسلاف Pe U L B درآن آب در
15ª Pe U L D Vo B جوهر
16ª که گر V اگر , L فرستد ساه
16ᵇ ز ملك تو D ز تو ملك , V ز ملکت نگردد سر مو ساه

چو نامه نویس این وثیقت نوشت — مثالی بکافور و عنبر سرشت
بلیناس با کاردانان روم — سوی کید رفتند از آن مرز و بوم
چو دانای رومی در آن زرنگار — ملشکرگه هندو آمد فرار
دل کید هندو بر او نور یافت — ز کیدی که هندو کید دور یافت
پرسش نمودش ناس شاه — که صاحب کمر بود و صاحب کلاه
بوسید سر نامه و پیش برد — کلید خزینه بهندو سپرد
فرو خواند نامه دبیر دلیر — که از هست افتاد گردون بزیر

XLIV

نامهٔ اسکندر بکید هندو *

چنین بود در نامهٔ شاه روم — ملطفی کرو گشت خارا چو موم
پس از نام دارندهٔ مهر و ماه — که اندیشه را سوی او نیست راه

---

95 Vo 6p
94ª D آن ... و D V 6p Pe وس
95ª Pe I I D V کاردان 95ᵇ سوی کید P سوکید
96ª P هندو ,Pe چو دارای هندو , مرك و مار
96 هندو P کید I V B هند D هندوی
97ª Pe دل ازکید هندو D هندی B برار I ازان B از I 6p
97 D هندی
98ª Pe نمودن V , برآیین 98ᵇ کمر P کمس L کرم
99ª L مر W (س) بر I بر را V , مرنامه I آن نامه‌را
99 W (حزینه) حزانه
100 I (S XLIV) I I 100 100ᵇ گردون P هندو برین Pe گرمز
* Pe نامه فرستادن اسکندر بکید هندی و خواستن دختر او
O B 6p I نامهٔ اسکندر بکید و دختر خواستن
L D W (D رسیدن نامه اسکندر بکید هندو (بکیدی هند L بکیدهندی
L نامه نوشتن اسکندر بشاه هندوستان
V نامهٔ سکندر بر کید ملك هندوان
Vo وطلب کردن تحفها
P сəр іенbі з той сопра арі

بیا ساقی آن روح ثانی بده
مرا مایهٔ کامرانی بده
میی ده کزان زندگانی کنم
دران زندگی شادمانی کنم

1ª V جهان 1ª ملطفی P Pe O U E D ملطفی
2ª B که اندشهٔ سوی , Pe که اندیشه سوی اور بیست راه

ر بولاد هندی سی بارها | ر عود و ر عسر حروارها
چو کوه روانه چهل زنده پیل | که بگذشتی ار بافشان رود بیل
سه پیل سپید ار بی تخت شاه | کر اشان شدی روز دشمن سیاه
بلمباس را بسر گنجی تمام | هم ار مشك پخته هم ار عود خام
بری دخت را در یکی مهد عود | که مهد فلك بردی اورا سجود
روان کرد با اسحس گنجها | جهان برده بر هر یکی رنجها
فلباس ارسیان رز و ربوری | که بودند هر ملك به ار کشوری
ببرد جهان داور خویش برد | جهانداوری بس که چون بش برد
چو شه دید گنج فرستاده را | چهار آزروی جدا داده را
بدان گنجها آنچنان شاد شد | که گنجینهٔ رومش ار یاد شد
فکند آرماس بدان خار خبر | چنان بودکو گفت و ران بش سر
چو در آب خام جهاناب دید | ر بك سرس خلو سراب دید
چو با فیلسوف آمد اندر سخن | خبر یافت ار کارهای کهن
پزشك مبارك چو بر ر بس | ر بی برد بیماری ار دل هوس

30[a] سی P سر
31[a] روانه D Vo B W روبده 31[e] O L B بگدسی
32[a] بی ساه بحت گاه O L B بحت V حرم ساه
Pe U سه رنده پیل ار بی بحتگاه
32[e] رور Pe U D B روی
33[a] Pe بلباس سه بیر 33[e] عود L مسك
34[a] عود B بود 34[e] مهد E مهر , B که مهر فلك کردی ,
V فلك داد بر وی درود
35[a] U با او حس 35[e] V با L بر , بر وی سی رنجها
36[a] V بلباس آن زر و آن ربوری
36[e] به ار I V Vo بهر , D ز هر ,
Pe O U F که بردند هر ملك بهر کشوری
37[e] V جهانداوری را که جون
38[a] Pe گنجی 38[e] حهار P B چهار , Pe U V جهان
39[a] E بران 39[e] ار یاد سد Pe آباد سد
40[a] P بریں , Pe U بران , O E V B دران , L دران گفته چبر
40[e] و ران V اران
42[a] U آمد اندر , حو فیلسوف V اندرآمد , سخن Pe حسب
42[e] Pe ار , ار کارهای درست L رو
43[a] پرسك Pe O U L E B طبس , D پژك , Vo پژسك ,
V چو بر رد بحشك مبارك هس

بهر نیک و بد ما تو یاری کنم   برس گمتها استواری کنم*
فرستاده چون نامه برکید خواند   درود فرستنده بر وی رساند
ز افسون و افسانهٔ دلسوار   در حادوئیها سرو کرد مار
ز کید و فسونهای حادوی او   شده کمد بکاره هندوی او
شنیدم که حادوی هندو سست   حواندم که حادوی هندو کسست
چو لحبی سحر راند بر حای حویش   ره آورد آورده آورد سش
دل کید هندو بر آمد ز حای   جهانجوی را شد برسش نمای
سی کرد بر شهریار آورین   که بی او مبادا سهر برین
فرستادهٔ کاردانرا بواحت   زمان حواست بکهمه و کار ساحت
چو شد همه و کار شد ساحته   بس جدده ار کار بیرداحته
بفرمانبری شاه را سجده برد   بدیرفتها را بماهید سپرد
حز آن چار بیرانهٔ ارجمند   گرانمایهای دگر دلپسند
ز گنج زر و زیور و لعل و در   سی شت بیلان ز گنجیه بر

17a بد P мисрі үстүндә язылмышдыр
17b F W ورس ، بدس B
* P XI III § ын 95 чи бейти тәкрар эдилмишдир
18a Pe O L L I V Vo L فرستاده را (Pe 6p را) نامه چون کید حواند
18b B درودی 19b برو B ، بدو V کرده
20a و Pe L D V Vo 6p L فسانهای E ، زکید فسونها و
21a حادوی هندو O D V Vo B هندوی حادو E هندی
21b که Pe حو ، I هندی ، B ندیدم که هندوی حادو
22b B ره آورد و آورده را برد پیش
23a I هندی W هند ، D درآمد بحای
V هندو و برو از حای
24a او Pe O U L E B بو ،
W که بی او (بو) مبادا زمین و زمین
25a I V کاردانرا آورد فرستاده ، Pe کاردانرا
25b L اماں ، و P 6p F بر ، W تا
26 P 6p 26a و D V o 6p
26b Vo سیجده ، V ، سیجده و کار ، ار Pe U L آن
27a D فرماندهی ، برد Pe B کرد
27b B سجیدهارا به حارن سپرد
28a B چو آن ، L D حز این V بدان چار بدرفتهٔ ارجمند
28b L V گرانمایهائی ، D دگر چیزهائی که شد دلپسند ،
Vo گرانمایهائی ارو دلپسند
29a B W رگنج و . 29b D پیلان گنجینه پر

ز روشنی رخ هندوی گوی او شه رومیان گشته هندوی او
شکر خندهٔ راست چون نیشکر لطیف و خوش و سر و شیرین وتر
نگاری بدان خوبی و دلکشی نگوهر هم آبی و هم آتشی
چو شه دید در ششار آمدش عروسی چنان دلنوار آمدش
نایبین اسحاق فرح نما کرو یافت چشم خرد توتیا
طراز عروسی برو بست شاه س آنکه مش را بدو داد راه
سرل سپهدار هندوستان ساطی برآراست چون بوستان
جواهر بخروار و دیبا بتخت پلنگینه خرگاه و زربفت رخت
ز تاج مرصع بیاقوت و لعل ز تازی سمندان پولاد نعل *
ز چینی غلامان حلقه بگوش ز رومی کنیزان زربفت پوش
از آن بیش کارد کسی در ضمیر فرستاد و شد کند مت ندیر
جهان خسرو اسکندر فیلقوس ز پیوند آن ماه شکر عروس
بر آسود کالحق بی سر بود همه مغز و پالودهٔ مغز بود
چو انگشت بر صحن پالوده راند ز پالوده انگشتش آلوده ماند
سفته دری با شکفته گلی همائی برو بسته چون بلبلی
گل از غنچه خندید و در سفته شد سخن بس که در پرده چون گفته شد
جهاندار چون از جهان کام یافت در آن خوش از دولت آرام یافت

58a گوی او D бр , B رخ و هندویی موی او
59a , 59e , P 59e , 59a
59e Pe لطف خوش و سر سرین و بر , سرین بر . B
60a Pe بران D V Vo B بدس
61a E پیشوار 61e O لطیف و خوش و دلنوار آمدس
62a بیا P نما , E سا 62e L در چشم خود بوسا
63a برو D را بدو . 63e را P бр
65a و Pe V бр 65e و V бр
66a Pe U L ز ناقوت , W بیا (زنا) قوت
* Pe O U L E D V Vo B apт
رخام زمرد ز خوان (ز خون Pe Vo) عقیق
ازو (از D) هر یکی در جواهر غریق
68a کسی E V خرد
68e Pe V B فرستاده شد , مس D همی
69e B به پیوند 70a D بیاسود , B الحق , سی E سی
70e L همه قند و , B همه مغز و , و V Vo бр ,
Pe U همه مغز پالوده بر مغز بود
72e فتنه O رفته
74e Pe دل از خوش , U درار حبش دولت

چو نوبت بدان گنج شهان رسید | ز هندوستان حسی آمد پدید
از آن حوسر سد کاداره کمر | صفحهای اورا کند دلپذیر
گلی دید حوسوی و باد ده گرد | بهاری سارزده از باد سرد
سری سکری حوں بت آراسته | بری و بت از هدوان حاسته
دهن ملك و سر گرد و ابرو فراح | رحی حوں گل سرح برسر ساح
سرسی از گلستان حوس | سرمی ز گل بارك آعوس بر
گره گره حس ز س حو | همه حسان حس او را علام
حو هو حو مسك | فریعال بهدوستان حورده بود
به گیسوکه رحری ز مسك ب | ز رو همه حوں اسری از آفتاب
از آن مسك ز اس آن رنحه | مه از سمانه سل آو حه
ز س گسوبه ز او | حو مسك سه حان حوسك او
ز سوده حو | به حوں حو فروس گیده سای
می حس | ز هدو سای سه ا بهست
به ه و | ز زمدن سب حو هدو حام

[illegible]

... پیرایه سنج   فرستاد چندین شتر بار
دگر گنج را در زمین کرد جای   سوش نگهداشت با رهنمای *
بدستور دانا وثیقت نوشت   که از دانش و داد بودش سرشت
خبر دادش از حملهٔ نیك و بد   ز فیروزی نیکخواهان خود
فارغ دلی چون برآسود شاه   سوی فوریان زد در بارگاه
ره و رسم شاهان چنان باره کرد   که هندوستانرا بر آواره کرد
بداد و دهش در جهان پی فشرد   بدین دستبرد از جهان دست برد
می نوش مخمورد بر یاد کی   خو شاهان این دور بر یاد وی

XLV

رفتن اسکندر از هندوستان بملك چین**

بیا ساقی آن آب چون ارغوان   کزو پیر فرتوت گردد جوان
بمن ده که با رو جوانی کنم   گل زرد را ارغوانی کنم
سعادت نما روی بنمود باز   نوازندهٔ ساز سواجت ساز
سخن را گزارش بپاری رسید   سخن گو بامیدواری رسید
گزارش کنان سر کن مغز را   گزارش ده این نامهٔ نغز را

88[а] O E D ، بایس آن ساس B بهمراهی 88[б] O E B شتروار گنج
89[а] در O L E B ، بر کرد جای P کرد ، جای کرد دگر Pe در
89[б] نگهداشت U بکی داسب ، با رهنمای P بر پای کرد
* Pe 88 чи бейт тәкрар эдилмишдир
90[б] L که از عدل و از داد 91[б] L ز فیروزیان
92[а] حون B حود ، D V بیاسود ، Vo ساسود
93, 94, 95 L бр 93, 94 D Vo бр
93[а] P E V B شاهی
94 E бр 94[б] U برس ، V از جهان گوی برد
95 U бр 95[б] P آن
** P رسیدن سکندر بسرحد چین
Pe کلمایی حمد در تشبیه نظم گوید
UB رفتن اسکندر از هند بچین ، D رسیدن سکندر بچین
L لشکر فرستادن سکندر بجنك فور هندی
E W (W арт ساقی نامه) رفتن اسکندر از هندوستان بچین
V درآمدن سکندر از ملك هندوستان بملك چین, Vo позулмушдур.
1[б] Pe پیرو 2[б] گل B زرد ، ارغوانی Pe زعفرانی
*** W арт اندرز 4 P бр
5[а] کنان P D Vo کنا ، O B جهان ، L گزارش که تاثیر کن
5[б] ده V کن — мисра үстүндә арт. ده ، B آن خانهٔ نغز را

فرستاد از آموزکاران کسی | باصطخر و کرد اسواران بسی
نوشت آن سخنها که بودش مراد | ز پیروزی مرز مشکین سواد
که کار آنچنان شد بهندوستان | که باشد مراد دل دوستان
زکین خواهی کید پرداختم | چو شد دوست با دوست در ساختم
فتوح خواهم شدن سوی فور | جدا یار بادم درین راه دور
بسیم گر آنجا چه پیش آیدم | مگر کار بر کام خویش آیدم
نوئی نایب ما بهر مرز و بوم | ز دریای چین تا بدریای روم
جهان‌را بپیروزی آواز ده | ز ما مژدهٔ خرمی باز ده
سپاهی و شهری و برنا و پیر | که از ملك ما هستشان ناگزیر
دل هر یکی را ز ما شاد کن | دعا خواه و دانش ده و داد کن
نوشت اینچنین نامه از هر دری | فرستاد پیکی بهر کشوری
عروس گرانمایه را سر کار | برآراست تا شد سوان دیار
سپه دادش از اسواران خویش | همان اسواری ز حد کرد بیش

75a آموزکاران Pe U مرزکاران ، B استواران
75e D Vo باصطرح ، کرد L سد ،
VB کرد (V باصطرح) باصطخر ،
Pe U باصطخر کرد اسواران سی
76a Vo این 76e Pe مررو
78 O 6p 78a Pe U E B ارکند
78e حو شد B نحود E ما دسمن انداختم
Pe U B درساختم L ، انداختم پرداختم
79e V دران
80a Pe U ارانجا (U بدانم (بدانم W بهیم (بدانم) سسم B آمدم
80e کام P E V کار ، Pe U (Pe کارس کام (کاری ارکام ، مگر
B آمدم
81a O U L بوای ، W (ای) توئی ، E بوای نایب من
82a P D Vo B آواره
82e خرمی Pe U خوب ما بار P D Vo B باره
83a B شهری ز برنا و
84a D هر یکی از ما
84e Pe U (Pe کن و) و ده دانش دعاخواه,
V کن و دعاخواه دادش ,دانش D Vo دیهش
85a Pe U آنچنان نامه در هر . 86a L تیر بیر
86e D · بیاراست ، تاشد E ، باشد V برآراسته بشد ، دیار · Pe U حصار
87e همان : Pe U همه ; Pe U E D V Vo کرده

عجب مانند شه زان بهشتی سواد — که چون آورد خندهٔ بیمراد
بدشواری راه بر خشك و تر — همی برد منزل بمنزل سر
ره از خون حسدگان خشك دید — همه دشت بر نافهٔ مشك دید
چو دید آهوی دشت را نافه دار — هرمود کاهو کند کس شکار
بهر جا که لشکر گذر داشتی — بخروارها نافه برداشتی
چو لختی بیابان چنین درنوشت — بآبادی آمد ز ویرانه دشت
چو مینا چراگاهی آمد پدید — که از خرمی سر بمینو کشید
بهر سو گامی درآن مرغزار — روانه شده چشمهٔ خوشگوار
هوای خوش و بیشه‌های فراخ — درختان بار آور سر شاخ
روان آب در سرهٔ آبخورد — چو سیماب در پیکر لاجورد
گیاهای نو رسته از قطره بر — چو بر شاخ مینا برآموده در
پی آهو از چشمه انگیخته — چو بر سبزه‌ها نافه‌ها ریخته

21ª شه V 6p , ران Pe را , D اران
21ᵇ آورد Pe U آرد آن , سمراد B بی سواد
22ª P بدشواری آن راه
23ª Pe حسدگان , U حسدگان , E حسدگان ,
L بیسدگان خشك شد
23ᵇ B همه دشت را نافهٔ , دید L سد
24ª دست D مشك
24ᵇ P Pe O هرمود , U B هرمود , D هرمو , E هرمود کاهوا
L هرمود کاهو باشد شکار
25ª گذر Pe گذرگاه , V گهی , P داسبد
25ᵇ نافه برداشتی P مشك برداشتند
26ª E چنین , چو لختی چنین در بیابان نوشت V چنین ,
Vo درگذشت
26ᵇ D از ویرانه
27ª چو U بر, Pe چراگاه 27ᵇ از Pe آن
28ª پنج L گنج , P سه گام اندران
29ª P O L B هوایی , P بیشه‌گاهی , L بیشه‌هائی
29ᵇ آور D او, V Vo آور و
30, 31 P 6p 30ª O E B دوان
30ᵇ پیکر Pe چشمه , D لاژورد
31ª B گیاهان , Pe U گیاهی ز نو 31ᵇ مینا D زمرد
32, 33 D 6p
32ᵇ سبزه‌ها Pe U نافه‌ها , B چو بر تیغها تیغها ریخته

نبرده جهانگیر کسرخ جبرئه [illegible] *

گزارندهٔ حرف این حسب حال ر پرده چنین مینماید خیال
که چون شاه فارغ شد ار کار کید گهی رای می کرد و گه رای صید
روان کرد لشکر بتاراج فور ر پیروریش کـرد یکباره دور
چو شه تیغ را برکشید ار نیام بد اندیش را سـر درآمد بدام
همه ملك و مالش بتاراج داد سرش را ر شمشیر حود تاج داد
چو افتاده شد حصم در پای او بدیگر کسی داده شـد حای او
ور آنحا برفتی علم بر فراحت که آن حاك ما بادپایان ساخت
سـه چیرست کان در سه آرامگاه بود هر سه کم عمر و گردد تباه
بهندوستان اسب و در پارس پیل چنین گفتـه ریسان نمایـد دلیل
جهاندار چون دید کان آب و حاك ر پوینده اسان برآرد هلاك
ر هندوستان شـد بتیت رمین ر ست درآمـد باقصای چین
چو بر اوج تبت رسـید افسرش بخنده درآمـد همه لشکرش
بپرسید کس حنده ار بهر چیست بحائی که بر حود بباید گریست
نمودند کین رعفران گونه حاك کند بی سب مرد را حندهناك

6ᵃ سرده B سرد

6ᵉ Vo با فور و فوران , B حواران , L که با فوریان او چه کرد

* Pe XLIV §-ын 93, 95-чи бейтләри тәкрар эдилмиш вә бу бейтләрдән сонра арт در رفتن سکندر ار هندوستان بچین, W арт داستان

7ᵃ حرف L , بعر این O B , بر , Pe حسب این حرف حال

8ᵃ شد Pe бр

8ᵉ می کرد وگه D Vo گهی می رد , و V бр , Pe E B گهی راه می کرد وگه راه صید , P گه کار صید

9ᵉ P بر فور پیش کرد 11ᵃ V همه مال ملکش

12ᵃ P چو انداحت سرفور در پای او . 12ᵉ داده شد P داد شه

13ᵃ Pe U ارانحا . 13ᵉ که B چو , با L бр , E بادبانان

14ᵉ کم عمرو B کش عمر

15ᵃ Pe بهندوستاست دربای پیل , و V бр

16ᵉ D اسان , رپیونده Pe آسان

17ᵃ D بهندوستان . 17ᵉ B برآمد

18ᵃ Pe U بر اوج تبت چون , Vo رسد

18ᵉ B درآید , لشگرش . L افسرش

20ᵃ Pe U کان . 20ᵉ W : کند مرد را بی سبب حندهناك

گوری گرو روی بر خاك داشت — چشمش جهان چشم بریاك داشت
جهانجوی مشد چو عربده شیر — جهده هرسری شکاری بر سر
شکار افکنان در ماهان حس — سرداخت از گور و آهو رمس
حرىر رمس رىر سم سور — سده گور چشم از سی حشم گور
ىمقراصهٔ ىر ىهلو ىكاف — سى آهو افكنده با ناوه ناف
ادىم گورىان سرس با سر — ر ىكان رر گشته چون كان رر
كمان شهسه كمس ساحه — گورى ىهر سرى اىداحه *
ىعاشى ىول ىمر حدىك — ىهى كرده صحراى چىن را ر رىك
ىحمر كردن در آن صدگاه — ىكى رور ىا شب ىىر برد شاه
حو ىرك حصارى ر كار اوىاد — عروس جهان در حصار اوىاد
ر سوداى شب همحو هىدو ربى — سده حورىان گرد هر برربى
ىهىشه فرود آمد ار ىارگى — هماں لشكرس سر ىكارگى
ىدىمر آساىس آورد راى — ىحسد ىا رور مرعى ر حاى

18, 19 P 49, 48
48ᵃ ىد ىد Pe س سد ىں
48ᵇ جهده Pe حمىده L D \ ن حمىده
O L \ B هرىر (O) حمىده B حمىده (حمىده L هرىر
49 گور D كوه و Pe 6p
50ᵃ حرىر O E هرىر B هرىر رمان
50ᵇ سى B ى گور حسم O گور سم
51, 52 P 6p 51ᵃ E ىهلوا
51ᵇ D آهوى B افكند ىرىاوه ىا V ار
52ᵇ W (ىه) ىكان ر 53ᵃ V انداحه كهى سركه سركش
* D 52, 53 чү бейтләр тәкрар эдилмишдир
54, 55 P 6p
54ᵃ B ىرك سر سعاسى Pe U حدىك ار ىود سرى كه سعش
54ᵇ Pe كرد
55ᵇ سر برد Pe U همى ىود ساه D W راه
56ᵃ ىرك L ىرك ركار E ىكار 56ᵇ در Pe 6p
57 P 6p
57ᵃ B حو سوداى, Pe U L حو شب سوداٸى ر,
V همچون رن سوداى ر , W چو شب او سوداى ر
57ᵇ Pe O U L V رىان چون سده, B روىرى هر بر رىان چون شده
58ᵇ هماں P همه, ىىر Pe 6p
59ᵃ ىدىسر B ترتىب, آسايش Pe U آساىى

سم گور بر سره خاریده حای — چو بر سر دیبا حط مشك سای
سوادی که در وی سیاهی بود — وگر بود حر پشت ماهی بود
سکندر چو دید آن سواد بهی — ز سودای هندوستان شد تهی
در آب و چراگاه آن مرحله — بفرمود کردن ستوران یله
یکی هفته از خرمی یافت بهر — برآسود با پهلوانان دهر
دگر هفته روزی پسندیده جست — کزو فال فیروزی آید درست
بفرمود تا کوس بنواختند — از آن مرحله سوی چین تاختند
دهلزن چو شد بر دهل خشمناك — برآورد فریاد از باد پاك
چو آسهٔ چینی آمد پدید — سکندر سپه را سوی چین کشید
نشستند بر باری بیر خوش — همه خاره خفتان و پولاد پوش
هوائی خوش و راه هموار بود — وگر بود خار انگبین دار بود
ز سیری گیاهای کوه و دره — سکر نافه سیر آهو بره
برآن صیدگه چون گذر کرد شاه — معسر شد از گرد او صیدگاه
هر آهو که با داغ او زاده بود — ز نافه کسی نافش افتاده بود

33a سم‌گور B همه کوه Pe U L V خارید
33b Pe سره, B سره مسا حط E سرخارا حطی
34b حر Pe 6p
35 O L 6p 35a P بهی
36a حراگه P گیاهی
36b ستوران Pe L V سواران
37a ز ار L بر
37b دهر B سر
38, 39 Vo 6p
38b L L B آمد W (آمد) آید، V امد پدید
40 P 6p
40b B برآورده D Vo فریادی
Pe U L B باد و خاك (Pe U ارو) از
42, 43 Vo 6p 42a Pe B هوش, V گوش
42b Pe U V خار, و O L E D V B 6p 43 P 6p
43a Pe B W هوای, O D هوا بی حس و,
L هوا بی حس و شاخ V ,هوائی چنین خوب
44a Pe B گیاهان
44b بره Vo برحته
45, 46, 47 P 6p
45b E بدان, B کرد, دران B یافت. 45b گرد V، صید
46a با داغ Pe U V باغ (V در) از 46b ز نافه L نافه

شرسید خاقان و رد رای ترس — که بود ار چنان دشمنی حای ترس
بهر مرزبان خطی ار خون نوشت — که در مرز ما حاك با خون سرشت
ز شاه حطا تا بحان ختن — فرستاد و برسب کرد اُحمس
سپاه سحاب و فرعانه را — دگر مرزداران فررانه را
ر حرحر و ار چاح و ار کاسعر — سی پهلوان خواند زرین کمر
چو عقد سه برهم آموده شد — دل حان حاقان برآسوده شد
بکوه روینده درآورد پای — چو فولاد کوهی روان سد ر حای
دو منزل کم و بس نردیك شاه — طویله فرو بست و رد بارگاه
شب و روز پرسیدی ار شهریار — که با او چه شب باری آرد نگار
نهان رفته جاسوس را بار جست — که با حال او بار گوید درست
خبر دادش آن مرد پنهان پژوه — که شاهیست با شوکت و با شکوه
دها و دهش دارد و مردمی — سروشست در صورت آدمی
خردمند و آهسته و سرهوش — خلوب سخن گو برحمت حموش

74a حاقان Pe ار قاف U وران سم و بس
74b -ای Vo رای
75a B مرزبانی حط
75b مرز ما Pe ,مرزبان L مرزحاك U ,مرزبان حاك برخون
V مرز ار، حاك خوس
76a ر شاه V شاه بحان O L E B ساه W (شاه) بحان
77a V سحاب و ساهی سحاب Pe ,حوسحاب E سسحان
77b P مرزباان
78a P حرحر , U رحرحر و ارکاح , L ور حاچ ,ر حر چیر و ر
E رحرحس و ر حاح با کاسعر,
D Vo ور حاح (D حرچیر) ور ,ر حرحر
V ر حرحر و ور حاح ورکاسعر
79a V باهم 79b Pe B دل و حان حاقان , حاقان U حاقان
80a L دوبده 81b طویله B بهیره
82a O D ,برسد Vo برسدی 82b او O E B وی , آرد E آمد
83a V رفت و 83b E D حوید
84a آن O E ار
84b شاهیست P سوکت , مردست D Vo حشمت , V موکت
85a E دهاد و , O E دارد ار مردمی
85b سروشست D ,سرودسیست Vo W فرشته‌است , در O ,بر Vo ,با
86a L آهسته و خبر دادش , هوش · D Vo هش
86b برحمت B بحلوه , حموش D Vo حمش

چو خاتون یغما بخلخال زر ز خرگاه خلّخ برآورد سر
جهانی چو هندو بدود افکنی چو یغما و خلّخ شد از روشنی
ز کوس شهنشه برآمد خروش بیغما و خلّخ درافتاد جوش
شه عالم آهنج گیتی نورد درآن خاک یکماه کرد آبخورد
طویله زدند آخر انگیختند سر آخران بر علف ریختند
خبر شد بخاقان که صحرا و کوه شد از نعل پولاد پوشان ستوه
درآمد یکی سیل از ایران زمین که به چس گذارد به خاقان چین
شناسنده سیلی که برکوه و دشت ز طوفان بیشه خواهد گذشت
نگرگش زمین را برما کند هلاک نهنگان دریا کند
سپاه اژدهائی که در هیچ بوم نیامد چو او تند شیری ز روم
حبش داغ بر روی فرمان اوست سیه پوشی رنگ از اقبال اوست
مدارا رساند تاراج را ز شاهان هندو ستد باج را
چو فارغ شد از غارت قوریان کمر بست بر کین فغفوریان
گر آن ژرف دریا درآید ز جای ندارد در آن داوری کوه پای

60ᵃ B یغمای خلخال در L خواتون
60ᵉ Pe \ B برآورده 61 P 6p
61ᵃ بدود Pe برود O L بدرد, D بدور
B خوآبی ز هندو خو درد افکنی
61ᵉ یغما L بلغار, B چو یغمای روس شد
62ᵉ L یغمای خلخ درافتاد E برآورد،
B یغمای خلّخ درآورده جوش
63ᵃ آهنج Pe آهنك, V آهنج B آرای
63ᵉ یکماه کرد Pe U یکبارگی
64ᵃ Pe U انگیخته
64ᵉ سر E سیر بر P در، \ 6p, W (در) بر، Pe U ریخته
66ᵃ از V Vo ز 66ᵉ Pe U به او چس
68 • P 6p 68ᵃ نگرگش L نگرگس, D مگرگش
69ᵉ چو او Pe U L D Vo چو, تند شیری O اژدهائی,
V نیامد چو اژدهائی ز روم
70ᵉ بر P در 70ᵉ از Pe U E D Vo B ز, L 6p
71ᵉ ستد Pe U ستان, B ستان باج را
72ᵃ Pe O U L E B چو شد فارغ
72ᵉ برکین D Vo برچین و, B برجون
73ᵉ گرآن E که‌آن, D Vo اران, U B برآمد, E L D • درآمد,
Pe دریای

بتدبیر پیران کند کارها   حواهان برد سوی پیکارها
بپاهد نابرد سگاه و گاه   نهىد ىىد مرد ابرد پىاه
چو در زین کشد سرو آزاد را   بر اسپی که سل افکند بادرا
هم آورد او گر بود ژنده سل   کم از قطره باشد بر رود نیل
مبادا که اسپش حرونی کند   که از چرم شیر اسپ جوبی کند
پس و پش حسر جهاند چو مار   چپ و راست آتش زند چون شرار
ملوکی کز افسر سان داشتند   جهان‌را بلشکر کشان داشتند
حز او سست در لشکرش سع زن   رهی لسکر آرای لشکر شکن
سدشد از همه حوحوارهٔ   مگر کز صعمی و بیچارهٔ
فراخ افکند بارگه را ساط   باندازه حدد چو باند شاط
سد ز معظم حود در کسی   حو سد سوارش بماند سی
حرسست حشندن گوهرش   طویله بود دادن استرش
حواهندگان گر کسی زر دهد   بحای زر او شهر و کشور دهد
مرادی که آرد دلش در شمار   دهد روزگارش بکم روزگار
حو خاقان حز باقب زان بحردی   شکوهند ازآن فره ابردی
بارزم خسرو دلس نرم سد   سخن بدیدار او گرم شد
ز اندیشه جنگ بر گشت راه   بهانه طلب کرد بر صلح شاه

103ᵃ D بدبیران کند
105 P 6p
106ᵃ بر رود PeUD\ برو رود OLEB بدر‌وی
107 B 6p 107, 108, 109 P 6p
107ᵃ حرم DVo حام , I سرسب حوبی کند O سپران زوبی کند ,
V حوبی , E کند سرسب حوبی که گر حرم
108ᵃ چسر OUE حسرو B حودرا
109ᵃ OEDV(ملوکان , کز PeLV که , B ملوکان که
110ᵃ PPe حو او 110ᵃ PeU آرای و
111ᵃ B از
112ᵃ باند PeU آمد , W (آید) ماند
113, 114, 115 P 6p
113ᵃ حود Pe او , E حودرا کسی , B برکسی
113ᵃ DVVo بوارش کند هم سی
114 O 6p 114ᵃ حرسست E حرس سب
115 L 6p 115ᵃ شهر B گنج
116ᵃ B دارد دلش بر شمار
117ᵃ D اراں 117ᵃ OEB زان , فره P آب
118ᵃ B برآزرم 118ᵃ U بدیدار او دیدش گرم شد
119ᵃ PB باندیشهٔ , U از اندیشه , PeU برگشت راه

سبك و سكوت برآرد نفس   نكوشد بتعجيل در خون كس
ستم را زمان عدل را سود ازو   خدا راضی و خلق خشنود ازو
نيارد ز كس جز نيكی ياد   نگردد ماندوه كس نير شاد
بديدم كسی گو بر او دست برد   به مردانهٔ كو ز سمش نمرد
مگر سرش از حصهٔ آرشست   كه از نوك او خاره با خارشست
چو شمشير گرد بود چون درخش   چو می بر كف آرد شود گنج بخش
چو نقد سخن در عيار آورد   همه مغز حكمت بكار آورد
سخن شود كان باشد درست   نگردد بدسرودهٔ خوش سست
سپهر جانگه روبو اگر كار   بجز در شبستان و جز در شكار
سحر كردن ندارد درنگ   سكبا بود چون رسد وقت جنگ
جهان ايمن از دانش و داد او   ملك بر ملك زاد بر زاد او
نمدان سر شهسواران بود   نمسی به از هوشياران بود
چو حدد خالی عرب آمدش   چو طبت كند بوی طب آمدش
فراوان شكست و امدك سخن   گه راسی راست چون سروبن
بساحت كند چون سود كمهور   بخشايد آنكه كه باند طفر
لش در سخن موج طوفان زند   همه رای با فيلسوفان زند

87ª و Pc U 6p
88, 89 O 89, 88
89ª B نكس
90ª بر او Pc B بدو   90ᵇ Pc نمرد
91 P 6p   91ª B از حصه آرامشست   91ᵇ از D ..
92ª بود B سود
92ᵇ بر I D Vo , در سود D بود
U چو بر كف نهد می شود تاج بخش
94, 95 96 P 6p
94ª L E شود   94ᵇ \ بدبرندهٔ
95ᵇ Vo شمار
96ª رسد D V Vo , بود حلك . E بيك , V گنج
97ª P اوست   97ᵇ L V رادی بر راد , P اوست
98ª شهسواران L شهرياران   98ᵇ به از V B سر
99 P 6p   99ª Pe D V Vo B خيال , V آيدم
99ᵇ B چو طبيه , V آيدم
100ª شكيست E , مثالت و Pe 6p , و امدك B اندر
101ª P سخشد هرآنگه , طفر Pe نظر
102ª در : L بر .   102ᵇ رای . Pe U راز

سپیجارگی چارهٔ کار ما — در آب و در آتش نگهدار ما
چو بخشش کند ره نماید بگنج — چو بخشاش آرد رهاند ز رنج
جهان را بود از به هیج سار — هرمان او نقش بست این طراز
گزیده کسی کو هرمان اوست — بران آفرین کافرین خوان اوست
چو کلك از سر نامه برداختند — سخن بر زبان شه انداختند
که این نامه راسکندر چیره دست — بخاقان که بادا سکندر برست
هرمان دارای چرخ کبود — ز ما باد بر جان خاقان درود
چنان داند آن خسرو داد بخش — که چون ما درین بوم راندیم رخش
نه بر جنك از ایران زمین آمدیم — بمهمان حسال چین آمدیم
بدان دل که از راه فرمانبری — کند میهمان را نوازشگری
بشهر شما گر نتابد آفتاب — ز مسرق کند سوی مغرب شتاب
من آن آفتابم که اینك ز راه — ز مغرب بمشرق کشیدم سپاه
سه تا سدی گرفتم سنع — بدادم بخواهندگان بدریغ
ز حد حبش عزم چین ساختم — ز مغرب بمشرق زمین تاختم

4ª P Pe O E B ماسب   4ᵉ P Pe O F B ماسب
6ª سود D Vo سد
7ª اوسب P بود
7ᵉ بود P اوسب , آفرین V , کوآفرین D کافرین , براو W بران
8ª P برداحته کلك شد از نامه حو , O L V برداحته
8ᵉ بر P با , Pe را , D در را Vo در , P O L V انداحته
9ª بادا V باد او
10ª دارای P گردنده
10ᵉ خاقان Pe حاناں , P Vo حاں حاناں D حاں حاناں
11ª P دادبخش , چنین P باح بخش
11ᵉ P L V Vo که ما حون
12ª D V Vo زایران
12ᵉ P حس ملك بمهمانی , حسال E W خاقان , D چسال
13ª Pe U V Vo باں , D بران , Pe فرمان دهی
13ᵉ P نوارشگری
14ª شما L سماں
15 E бр
15ᵉ P بمشرق زمغرب , O Vo زمشرق بمغرب;
L ز مغرب کشیدم بمشرق سپاه
16ᵉ E بخواهندگی
17ᵉ B زمشرق بمغرب

شاه جهان قصه برداشتند ‌ ‌ ‌ که ترکان چین رایت افراشتند
شهنشه مثل زد که نخجیر خام ‌ ‌ ‌ بپای خود آن به که آید بدام
اگر با من او همسردی کند ‌ ‌ ‌ نه مردی که آزاد مردی کند
مرا و شما را سبک راه کرد ‌ ‌ ‌ شما بر ره دور کوتاه کرد
چنان آرمش چین در ابروی تنگ ‌ ‌ ‌ که در چین نگرید برو خاره سنگ
سپیده دمان کز سپهر کبود ‌ ‌ ‌ رساند خورشید شه را درود
دبیر عطارد منش را نشاند ‌ ‌ ‌ که بر مشتری زهره داند فشاند
یکی نامه درخواست آراسته ‌ ‌ ‌ فروزان تر از ماه ناکاسته
سخن ساخته در گزارش دو نیم ‌ ‌ ‌ یکی نیمه زامید و دیگر ز بیم

XLVI

نامهٔ اسکندر بخاقان چین*

دبیر قلمزن قلم برگرفت ‌ ‌ ‌ نخستین سخن زآفرین درگرفت
جهان آفریننده را کرد یاد ‌ ‌ ‌ که بی یاد او آفرینش مباد
خدائی که امید و آرام از اوست ‌ ‌ ‌ دل مرد جوینده را کام از اوست

120a B ز شاه
120b Pt حس زرکان حس ‌ حس F حس D حس V حس
122a با O تا ‌ 122b کند Pe بود
123a مراو D مراد W (مراو) مراد ‌ سبك L سبك، راه Pe مار
123b ره دور B ره و دره
124a آرمش E آورم ‌ Pt در ابرو که تنگ
125a کز I کز، در \ کس B بر ‌ 125b درود P سجود
126a P دبیری، نشاند V بخواند ‌ 126b زهره D دانه
128a گزارش LE گذارش
128b بیمه UDB نامه، Vo زو امید و دیگر بهبیم
* PeU رسیدن نامهٔ ‌ LEB نامه نوشتن اسکندر
V Vo نامهٔ سکندر بخاقان (Vo نامه بزد) خاقان چین
P сәрлевһәдән сонра арт

بیا ساقی آن آب انگور کو
دوای دل مرد مخمور کو
توقف مکن رطل پر کرده ده
بمردی کشان جام ده مرده ده

1a LVB برگرفت. ‌ 2a E یاد ، با
3a B امید و آرام · امیدوارم ‌ 3a K

چو دادم کسی را بحود رینهار — نگشتم بران گفته رنهار خوار
ربانم چو بر عهد شد رهنمون — سردم سر ار عهد و پیمان برون
بیما و چس زان بیارم شست — که نعمائی و چیی آرم بدست
مرا حود سی در درمائست — علاماں چی و نعمائست
بریر آمدن راسمان بر رمس — سی بهر ار ملك ایران بحس
چه داری بوای برك چس دروماع — که بر باد صرصر گشائی چراع
بحای فرستادن برل و گنج — چرا با هربران شدی کسه سح
فرود آمدن جست بر طرف راه — چو سد سکندر کشیدن سپاه
اگر قصد سکار ما ساحتی — بحوری بر آتش برانداختی
وگر بس اقبال بار آمدی — کجا عدر اگر عدرسار آمدی
حبر ده مرا با بدانم سمار — که در سلّه مارست با مهره مار
سپاه ار صوری بحوس آمدند — بقصر من در حروس آمدند
هربرانم آهوی حس دیده اند — کم آهوی فربه چس دیده اند
بربدند رنحیر سیران من — دلیرند بر حون دلیران من

31ᵃ Pe حرا دادکس را
31ᵇ D \ o دران , W ان (بد) بر , گفته بران \ بدان داده
32ᵇ سردم \ نکردم
33, 34, 35 P бp
33ᵃ E D Vo نعمای حس , B نعمای حس رس , ران Pe را
35ᵃ E آمدم , B آمد ار آسمان
35ᵇ ایران بحس Pe U ایران و حس L ایران رمس \ نعما و حس
B سی پهلوان ملك ایران رمس
36ᵇ گشائی D Vo فروری W کسائی , بر P با
37ᵃ B بحائی , برل Pe O برك 37ᵇ سدی D Vo کسی
38ᵇ سدّ Pe سدی V شاه
39ᵃ Vo حواسی
39ᵇ بحوری O بحاری , E بحواری , Pe باش , V باش در انداحتی
B بحاری برآتش بن انداختی
40ᵇ P ار عدر آری چه عدر , سار عدر Vo B کارسار
41ᵇ V صله مارست با صله مار
42ᵃ Pe آمدی
42ᵇ B سقصر , V همه در فغان و حروس , Pe آمدی
43ᵃ D Vo هژبرانم
44—59 P бp 44ᵃ B ندیدند

ر پاییسگه آفتاب بلند | سوی جلوه‌گاهش رسانم سمند
بهدوستان کاشتم مشك بید | بکارم بچین یاسمین سپید
اگر ترسی ار بیچ دوران من | بپیچان سر ار حط فرمان من
وگر پیچی ار امر من رای و هوش | بپیچاندت چرخ گردنده گوش
بجایی میاور که این بد شیر | سحرگه گوران درآید دلیر
بگردان پی شیر اریں بوستان | بده پیل را باد هندوستان
بلا بر سر خود فرود آورند | که با باد مستان سرود آورند
بس با ر شمشیر من روز جنك | چه دریای خون شد صحرای زنك
چگونه ر دارا نشاندم غرور | چه کردم بجای فرومایه فور
دگر خسروارا سروی بحت | سر چون درآوردم ار تاج و بحت
گرایدونکه آید فریدون بمن | گرفتار گردد همیدون بمن
بهر مرز و بومی که من تاختم | ز بیگانه آن خانه پرداختم
کسی کو مرا نیکخواهی نمود | ز من هیچ بدخواهی او را نبود

18ª ۱ ز بلسگه
18ᵉ رسانم I چهرم ، W (بم) رسانم ، V کمند رسانم ,
کمند I ترید () سمند
19ª Pc زهندوستان PeU و مشك 19ᵉ D یاسمن
20ª I پیچ ، I فتح ار سع مران من
20ᵉ () و حط I حط و بیمان من
21 Pc I 6p 21ᵃ P F ، اگر L ، نوگر
21ᵉ کردنده D \ o سجنده
22ª بجاسی P برانم
23, 24 P 6p 23ª D اربن اربی
24ª بلا L ، بدی F B آورد
24ᵉ D V \ o W که بر یاد F B آورد
25ª با ر Pc در F ، بار B به تیر و شمشیر من
25ᵉ شد صحرای Pc I راند صحرای ، L رصحرای
26ª P ز دارا غرور ، چگونه نشاندم PeU F B فشاندم
26ᵉ B بجان
27ᵉ B برآوردم
28ª B گرایدون گراید
29ª من تاختم P درتاختم ، PeU می‌تاختم
29ᵉ خانه P ملك ، D V Vo بوم
30ª مرا V مس ، E کسی گر مرا نیکنامی نمود
30ᵉ هیچ B رنج ; اورا D آنجا ، نبود E نمود

چو شاهین سحری درآید نکار — دهد ماهیارا ز مرغان شکار
شما ماهیانند بی با و چنگ — مرا اژدها در دهان چون نهنگ
سگان سرکان استخوان محورند — بدندان چون سنگ نان محورند
بهرجاکه سروی من پی فسرد — مرا بود سروری و دستبرد
چو کین آوری کس سانی کم — شوی مهربان مهربانی کنم
اگر گوهری ماند و گر نهنگ — ز دریای من هر دو آید بچنگ
بدیدی مگر نعم انگحته — نهنگی و گوهر سرو رنحته
من آن گنج و آن اژدها سکرم — که زهرست و نازهر در ساغرم
سزد بو از گنج و از اژدها — حسر ده نمس با حه آرد بها
گر آنی نت در دند آورم — وگر نی سرت زیر بند آورم
ز ستی و نرمی نمونه را — بدین هر دو قول آزمودم ترا
اگر نای حاکی کنی بدم — حو حورسید بر حاك حس نگدرم
وگر نی درانداره از راه کس — همه حاك حس را ندرنای چس
حو نامه حوانی ساری ندنك — نمائی نمس صورت صلح و حنك
حاقان ستری که سیلاب سر — وحوسست در اس سیلاب زیر
ز ... دان نکی مرد مرده سیاس — نت کرد کز کس ندارد هراس
فرستد نه نامه نعر اسر — نهر سکندر بخاقان سپرد

57a D محرس B حو سهان نحری I درآمد
58a B مرا اژدهی دهان D Vo W دهن
59 V 6p 59a B سکی که آن — ... سگان سرکان
59a حون I B حرا — B ... حون سنگ
61a V حون
62a I ز دریای من آن هر دو آرم بحنك B ز بحرمن اس هردو
63 P 6p 63a D بدو سرو V سرو رنحته رآونحته
64a و V ... و آن گنج و گنجدان L
65 P 6p 65a V آن گنج و آن و
65a نمس V مرا آرد D Vo دارد 66a در D ز
67a L ترس ، D V Vo باس
68a D در نرم 68a L L D B از حاك
70a Pe ساری
71a سلاب P دریای 71a زبر P حیر
72a E نهان دان
72a ندارد P B سودس ، O سپاس
73a با Pe با

پر تیر و مقار پیکان تیز کند ار شغف حبه را ریر ریر
سان چشم در راه اں دشمست گر آنحا می گرر ما صد منست
علاماں ترکم چوگیرند شست ر تیری رسد لشکری را شکست
اگر حسرو شست امیراں بود هم آماح ایں شست گیراں بود
چو ر دودهٔ دود من رگدشت اگر نقش چیں بود شد دود دشت
ر سوىد آررم چوں سگدرم ماد آىم ار ما کس آبی حورم
سانم چىاں اردها را حوُرد که طوفاں آتش گىا را حورد
چو تیرم گدر ر دلىراں کىد شانه ر پهلوی شىراں کىد
گرم ررف دریا بود همسرد ر دریا برآرم شمشىر گرد
وگر کوه ىاشد ىحوسامش سرىکار آهں سوشامش
ىهم سحهٔ ىىل را ىشکىم ىه ىىلىں ىلکه ىىل افکىم
ىرس حوردں گور و ىشت گورں ىدارد ر شىر درىده ورں

45, 46 O бр 45 I бр
45a بر E سر D Vo که بر B بهر
45b ریر حبه‌را V کوه را ریره , B حورا ریره I ریره رىر
46 L 49 чы бейтдән сонра кетмишдир
46a سان حسم Pe U (U حشم) دران حشم , D حسم
Pe U I V Vo دسمست
46b ما D Vo W من , Pe U L V Vo مست
48, 49 O бр
48a L حسروی سطی E اگر حردست V اگر امیر
W میران B اگر حر و سرب اسیران بود
49 V B бр
49a بردودهٔ Pe U برورده , دودمی I روسی , Pe درگدست
49b دود L F دور , D دودرست
50a V B ز پیوند و
50b O E V B برکس L بی‌کس , Vo برکسی , D ارابی‌ارکس‌برم
51, 52 D Vo 52, 51
52b B سهلوی
53a بود L B کند , L در سرد
54a Pe بحسامش
54b O برزگار , E B برزکان , Pe بحوشامش
55a بهم O سر , E شهم , V بهر , W سحهٔ (بیحگی)
56a حوردن Pe کردن
56b Pe O U ندارند , B ندارند — мисрә аттында арт ندارد بر

تماشای گنج نظامی کند — سرم سخن شادکامی کند
مگو خواجهٔ خانه در خانه نیست — وگر هست محتاج بیگانه نیست
خطا گفتم ای بی خجسته رقیب — که بد دشمنی با غریبان غریب
در ما بروی کسی در مبند — که در بستن در بود ناپسند
چو مارا سخن نام دریا نهاد — در ما چو دریا نماند گشاد
در خانه بگشای و آبی بزن — چو مه چشمهٔ در خرابی بزن
رها کن که آیند خوندگان — ببندد در شاه گویندگان
که فردا چو رنج درمان آورم — ز گنجینه نگلان شتاب آورم
بسا کس که آید خریدار من — نماند رهی سوی دیدار من
مگر بشنی از کلک موبگری — نگارنده بیند بسر دفتری
سخن بس کرو دور چون مانده ام — کجا بودم ادهم کجا رانده ام

گزارندهٔ گنج آراسته — جواهر چنین داد ازان خواسته
که چون وارث ملک افراسیاب — سر از خس برآورد چون آفتاب
خبر یافت کامد ندان مرز و بوم — دمنده جهان اژدهایی ز روم
همان نامه شاه بر خوانده بود — در آن کار حیران فرو مانده بود
باندیشهٔ ناب و رای درست — سر رشتهٔ کار خود باز جست

7[a] نطامی B کهی 7[c] P O B بدمی
9[a] رقیب P غریب
10[a] D Vo کس 10 W (بر) که در
11, 12 P 12, 11 11[c] I گشاد در ما چو دریا ساخت چو دریا در ما چو دریا
12[c] چومه Pc L چون مه L در چو
13[a] خوشگان Pc Vo چون بندگان 13[c] D در ببند L ای
14[a] B — که CO ... چو
چو Pc O U L I B که W (که) چو
14[b] نگلان V نگینه , I آورند
16[a] B عش
16[b] P O I B نگارنده ,
Pe U D V Vo (V بند بهر (برین) Pe U نگارنده (نگارنده
17[a] دور Pe دو چون D бр. 17[b] ادهم D اوهم
* Pe ap1 کردن صلح و اسکندر نامه جواب , W apr داستان
18[b] اران P ارس , E \ از
19, 20 Pe 20, 19 19[a] افراسیاب Pe اسفندیار
20[a] ناف P داسب , L داد , L بران , E B دران , و V бр
22, 23, 24 Pe U 24, 22, 23 22[a] L در اندیشهٔ

چو خاقان فرو خواند عنوان شاه   فرو خواست افتادن از اوج گاه
اران هیبتش در دل آمد هراس   که زیرك منش بود و زیرك شناس
دو پیکر خیالی فرو بست راه   که بر شه زنم یا شوم نزد شاه
دو رنگی در اندیشه تاب آورد   سر چاره گر زیر خواب آورد

XLVII

سگالش خاقان در جواب اسکندر *

بیا ساقی آن بادهٔ چون گلاب   بر افشان بمن تا درآیم ز خواب
گلابی که آب جگرها بدوست   دوای همه دردِ سرها بدوست

رفیب ماجرا و در بیش کن   تو سو سر و اندیشهٔ خویش کن
ز شورش خاطر جدا کن مرا   باندیشهٔ خود رها کن مرا

ندارم سر گفتگوی کسی   مرا گفتگو هست با خود بسی
گر آید خریداری از دور دست   که با کان گوهر شود هم نشست

74a ساد | حوش
74b V حوش | امد از نوال | Pe O I اوج مه | تعرجه
B کوج گ
75a و Pe (op) B هست سس
76a B بدو
77 B XLVII [illegible]
* P سگالش خاقان سکندر [illegible]
Pe خوان مه سکندر , D کامت خاقان جن درخوب اسکندر
O B (I) جوب نامه اسکندر از پیش خاقان (از خاقان
I سکالش کردن خاقان در جواب سکندر
V سکالش کردن خاقان جن در جواب نامه سکندر
Vo جن نمودن خاقان با بزرگان در کار سکندر
W سگالش خاقان در پاسخ اسکندر ـ ساقی نامه
1a PB درافشان Pe برآیم B درآید
2a B دروست | سرها " O دلها B درها را بدوست
**W apr اندرز
3a ساحیر و E خردمند و Pe I' D V B (op)
3b W (رو) و شو Pe I V 6p
4a حاطر P ان ره
6a Pe خریدار . 6b شود E کند

ر کویا و حاموش و هشیار و مست — کسی را ر اسرار او مست دُسْت
محر مدکی ماند ار هحکس — حداوندی مطلق اوراست سس
پس ار آفرس حهاں آفرس — کرو شد ندد آسماں و رمس
سحں رانده در بورس سهریار — که ماد آفرں ر بو ار کردگار
ر هر شاه کامد حهاںرا ندند — ندست بو داد آفرس کامد
ر دریا ندرا بو کردی سست — ر اراں و توراں برا بود دست
ر سرکار معرب حو برداحی — علم بر حط مشرق انداحی
کروی حهاں حمله مالا و ریر — هنورت سد دل ر سکار سیر
عیاں مارکس کارها بر رهست — فسانه درارست و سب کوبهست
سکندر وئی ساه اراں و روم — مم کارفرمای اں مرر و بوم
برا هست حوں من سی سعه کوس — یکی دیگرت من سدی مکوس
من و بو ر حاکیم و حر ار رمی — هماں به که حاکی بود آدمی
همه سروری با بحاکست و بس — کسی ست در حاک بهر ر کس
حو قطره ندریا دراندا حسد — دگر قطره رو ار نشاحتند
حصور بو در صوب اں سکلاح — دیار مرا نعمی سد فراح
بهر نعمی مرد ایرد سیاس — فروتر کند تش ایرد سیاس
حو ایرد نعمی نعمی سر فرود — سپاس ایردم چوں ساند نمود

37a Pe حاموس هسمار
38a Pe ماند
38b Pe حدٰوند مطلق همو راست و بس L اوراٰست و
40a Pe U B راند D راند ار , W رانده در (بر)
41, 42 V 42, 41 42b B به ایران
43a رر گار V رسکار
44b Pe سد هیج سگار سیر
45a کاردها I کارها , بر Pe D Vo B در
46b E آن
47b W دیگرم
48a Pe U حاك حاکیم , ر V رمس
48b V آدمس
49, 50 U бр 49a بحاکست I ر با حاکست
51a صوب E صوب , V صورب , اس صوب Pe U I آن صرب ,
B سنك ولاح — сөзү тәкрар эдилмишдир
52b پیش D Vo , برد W (پیش) برد
53a بمس Pe U L بهر , V Vo در فرود
53b V اردی , چون D бр

نخستین چنان دید رایش صواب / که میثاق شه را نویسد جواب

بفرمود تا کاغذ و کلک و ساز / نویسندهٔ چینی آرد فراز

جوابی نویسد سزاوار شاه / سخن را درو پایه دارد نگاه

ز ناف قلم دست چابک دبیر / براکند مشک سیه بر حریر

سخنهای پروردهٔ دلفریب / که در مغز مردم نماند شکیب

حفاظی که امیدواری دهد / عنانی که بر صلح یاری دهد

فسونی که بندد ره جنگ را / فریبی که نرمی دهد سنگ را

زبان بندهائی چو شکّر بسر / دری در تواضع دری در سر

طراز سر نامه بود از نخست / نامی که رو نامها شد درست

خداوند بی یار و انبار همه / وجود آرنده و پندهدار همه

جهان آفرین ایزد کارساز / نهاد ... و ناتوانان نواز

علم برکش روشن سپهر / ... چهر

روش بخش ... گهر / ... کمر

... / ... خواهد رسد

23ᶜ O D V o B حس ...
23 ... خسرو ...
24 ... P ...
25ᵃ I ...
26ᵃ ... P ... P ... B ...
26ᵃ P, V ... کسد ...
28 P op
28 حفطی B حفاظی B حفظی ...
28ᵃ عنانی I ...
29ᵃ ...
* P ... حوان نه حوان سکندر
D ... رسیدن نامه اسکندر
Vo ... و خود رسالت رد وی آمدن
31ᵃ F نامه را بود نخست
31ᵃ نامی Pe نامی I نامی Pe B گران ...
32ᵃ Pe خود رندهٔ رنده دار
33ᵃ ور جهان بی سار O L B ایزد کارساز
33ᵃ و W 6p ... ناتوانان نوار B نامه نانوا نوار
34ᵃ L بر کش
35 : P 6p 35ᵃ سکوت Vo سوکت
36ᵃ آمد F آبا

نکار آمده عالمی چون حرد | محکم بو هرکاری ار بیك و بد
کسی کو کسی را ماند نکار | شمارنده رو بر نگیرد شمار
ماصل ار جهان ادساهی براست | که فرمان و فر آلهی براست
همه حر را اصل ماند محست | که باشد حلل در ساهای سست
رر ار بهره کردن عقیق ار ملور | رساندن میوه ماشد برور
کند سوفهٔ سب را حاه رس | ولی حوس ماسد بدیداں کس
برا ابرد ار بهر عدل آورید | سیم ماید ار ساه عادل بدید
ستمکارگاں را مکس ماوری | که برسد رورت ارس داوری
نکو رای حوں رای را بد کند | حرابی در آبادی حود کند
حو گردد جهاں گاه ار بورد | بگرمای گرم و سرمای سرد
دراں گرم و سردی سلامت محوی | که گرداند ار عادت حوش روی
چناں به که هر فصلی ار فصل سال | حاصت حود نماند حصال
ربیع ار ربیعی نماند سرست | مور ار حمور آورد سرنوشت
هر آنچ او نگردد ر ندسر کار | نگردد بسرو گردس رورگار

---

67 L
67[a] آمده Pe U آمده و ، D V o آمد 67[a] Pe هرکار
68[a] کو V کر 68 رو Pe L I رر سمر I سکار
69[a] V که فرمان وره
70, 71, 72 P ôp 70[a] حست O F V V o e درست
71 Pe U L ôp
72 E ôp
72[a] کند B کدوں ـوفه Pe I L سرفه و D V o B هرکسی
حانه Pe I حمه
72[a] ماسد Pe L L D V V o B ىد
73[a] عدل L اصل
74—80 P ôp
75[a] را D ôp
76 V ôp 76[a] بورد V o سرد
77[a] سلامت Pe O U L ملامت
78[a] D V o همان ، به L به فصلی E فصل
Pe حبان فصلی ار بهرس فصل سال
79[a] D آرد نمور ار نموری
80[a] هرآنچ او Pe L (L آنکو) هرآن چو ، V o D B هرآنچه او ،
E هرآنچه او نگردد بدسر ، ر ندبیر ، D V o ر برست ،
B نگردد сөзү алтында арт نگردد
80[a] B بدو

کنم تا زیم شکر ایزد سپیچ ‏ ‏ کزین به ندارد خردمند هیچ
شنیدم ز چندین خداوند راز ‏ ‏ که هر جا که آری تو لشکر فراز
فرستی تنی چند از اهل روم ‏ ‏ سازارگانی بدان مرز و بوم
بدان تا خرند آنچه باشد خورد ‏ ‏ طعامی که پیش آمد از گرم و سرد
بیاورند و ریزند یکسر بجاه ‏ ‏ ندارند معظم نعمت دگاه
دخیره چو زان شهر گردد تهی ‏ ‏ تو چون اژدها سر بدانجا نهی
سابی ز بی برگی آن بوم را ‏ ‏ چو آتش که عاجز کند موم را
من از بهر آن آمدم ستار ‏ ‏ که گردانم از شهر خود این بیار
اگرچه ببرق و فسون ساحس ‏ ‏ سانند ز چیس نوشه برداختن
ولیك آسی به ز برخاش و جنگ ‏ ‏ کهاں داغ و درد آرد آن آب ورنگ
مکس کشتهٔ چیان زا خراب ‏ ‏ که افتد برا سر کسی در آب
قوی دل مسو گرچه دست قوست ‏ ‏ که حکم خدا برتر از خسروست
خردمند را ست کی راه بس ‏ ‏ کند ما خداوند فوق سر

54ᵃ P Pe I بدید
55 64 P 6p 55 فراز D ر
56ᵃ Pe L I V B حمدرا زاهل
56ᵃ I ساراركان بوان D سرزکی دران Pe B برین
V V o دران
57ᵃ V خورد ز آنچه بید ز خورند) ...
بد بخورد I بدان بخورند (حر
58ᵃ و I 6p 58ᵃ نعمت V مردم
59ᵃ Pe L I E B ازدهائی سر آنجا نهی ... رو بانجا V
V ... بتحر
60ᵃ D زکی آن بی Pe برگین
61 حود Pe L I حوش . O I B
62ᵃ رچس Pe U L حس
63ᵃ Pe I و حنگ (Pe به از خورد) آسی کی به برحس (Pe ولیك (ولیکن
بیکار D برحاش
63ᵃ داغ و درد آرد F داغ و در دست و
داغ و
Pe U I آرد و درد (دود U) و رنك
64ᵃ کشتهٔ O E کشتی 64ᵃ U بر آب W در (بر) آب
65ᵃ دستت P پشتت 65ᵃ بربر B بربو
66, 67, 68 P 6p
66ᵃ خردمند V خداوند . B آن بیست خردمدی راه D Vo مغز ,

دران کار اران کاردان رای حست / که در کارها داشت رایی درشت
که چون دارم اس داوری را سسح / چگونه دهم حرح را چرح پیچ
چو مهره بر آمام ار مهر و کس / ندس حس که آمد در اروی چین
اگر حرب سازم محالف بوست / سارك سرس تاح کحسروست
وگر در سرس مدارا کنم / ربوبی تحلق آسکارا کنم
بدانم که مقصود اس سهربار / حه بود ار گدر کردن اس دیار
محافان حس گست فرح ورر / که هست ار نصحت برا نا گریر
براندیسم ار بدی رای بو / که بدی سود کار فرمای تو
بگنج و بلسکر غرور آمدت / ربون گسس ار کار دور آیدت
حهانداری آمد حس روز مد / در دوسی را برو در مسد
بهر حا که آمد ولاس گرفت / ساند درس کار ماندن سگفت
چه بداسی کار بارست اس / همه کنه کارسارست اس
ندس گونه کاری حدائی بود / حصومت حدای آرمائی بو

97a اران O B ار 97b W رای , D درسب
98a دارم P سارم , داوری را B کارهارا
98b P D Vo گوس سح , L حرح و سح , U I B سح سح
99a حو P حه , Pe O U L D Vo (O U Vo برآرام) برآرم , حه مهره برآرم .
B حو مهره برآرم من ار hашннэдэ aрı حه ,
E برآرم , و Pe бр
99b ندس D V Vo باس , V W بابروی B برابروی
U که آورد ز ابروی حس
100a حرب P حنك
101a L اگر , در D Vo بر , B کسم
101b تحلق V تحود B کسم
102a E آن
103a حس L V Vo حس 103b Pe که کهست هست V бр
104a P ار مری دراندیسم , Pe O U L E ار بدی و
104b بدی L V بدی
106a P جهانگیری
106b P ماند و دوستداری , در برو O E وبدو , V باو , U L برمسد
W در (بر) مسد
107b شاند V ساند
108b همه O B همان , E هما
109a P Pe Vo برس , Pe O U L E V B کار
109b V Vo حدا

سکندر ماصاف نام آورست / وگرنی زما هریك اسکندرست
مدار کز من بیاید نبرد / برارم بیك حشن از کوه گرد
چو بر پشت پیلان نهم تخت عاج / ز هندوستان آورندم خراج
هژبر زبان را درآرم بسر / زنم طاق خرشید بر پشت شیر
ولیکن شاهی و نام آوری / نیم تا تو در حشن داوری
گر از بهر آن کردی این ترکتاز / که چون بندگان پشت آرم نماز
بدرگاه تو سر نهم بر زمین / نه من حمله کشور خدایان چین
بهر آرزو کاوری در قیاس / بفرمان بندری بندیره سپاس
درین داوری هیچ بیغاره نیست / ز مهمان پرسیی مرا چاره نیست
جوابی حسن خوب و خاصر نوار / نهصد سپرده بد سرد نمار
چو برخواند نامه شه سر فرار / شکسته سر سد سحر گور
سپهدار چین از شگفتی شه / نوید امن از سم تا سحرگاه
بروری که از زورها آفتاب / نهی خلوه بر نور ز حاشه و آب
سپهدار چین از سر هوش و رای / سگالشگری کرد با رهنمای
جهاندیده بود دستور او / جهان روشن از رای بر نور او
حسابی که خاقان برانداختی / بفرمان او کار او ساختی

81[a] بم آورست B ناوصف U بنصاف
81[c] بهرکس PPeUIVo هر نب اگرنه I
B اسکندرست
82[b] برارم جو خواهم من از P که PeULDVo سپ
برارم که حشن V
83 L op 83[a] بن Pe op
84[a] Pe I برآرم
85[a] I حسن و I حشن
86[a] I کردم آن
87[a] کسان I خدایان
89[a] Pe ز مهمی تو مرا B زبیمان I که مهمان
90[a] و PeOUIDB op 90[a] برد PeOUIVoB روت
91[a] سر P . نیل 91[a] شکسته B ستاسده
93[a] از Pe op V آن
93[a] V حلوة داد P حلوه‌بر بود ، مهی
94[a] سگالشگری Vo سگالش B سگالش حبس با Pe نن
95, 96 U 96, 95 95[a] O از رای و تدبیر او
96 E op
96[a] کار او PPeUVB کار آن ، DVo کارها W (T) I K

درین پرده گر سازگاری کنی   هماهنگ را به که یاری کنی
طرافدار چین چون دران داوری   نکوشش ندید از فلک یاوری
ازان کارها کاحتمار آمدش   سرسشگری در شمار آمدش
بران عزم شد کاورد سر براه   برسم رسولان سود برد شاه
ـــــد جهانداری ساه را   همان ســرورار ان درگاه را
سحرگه که زورق کش آفتاب   ز ساحل برافکند زورق برآب
سپهدار چین سهرسار حس   رسولی براراست از خوشتن
بلسکرگه ساه عالم ساقت   بدان گونه کان راز کس درساقت
چو آمد بدرگه ساهنشهی   از آن آمدن یافت شاه آگهی
که خاقان رسولی فرستد حسب   ... مبارک نکمس درست
سرموی خسرو که ناس دهد   بجای رسولان قرارش دهند
درآمد ... آور سر فراز   برسس کسان برد شه را نماز
فرمود سه ... ی   ـــحهای فرموده آرد بجای
... فرمان سه آن سخنگوی مرد   ســـب و سامده را سجده کرد
زمی سد و د ... درهم ...   سك و ... خوشتن دم سرد
... آن حلقه مدهوش ماند   در آن حلقه چون نقطه خاموش ماند

122a گر OF کو, V سر واری کمی OIDB کند (L کمد
сөзү атынҗа (کمی
122e OEB کند (B کمد ... (کمی
123a EB درس 123e V ندید
124a کارها P бр, PeLDV Vo حارها I حارها
126e همان Vo جهان PeLI سرفراری
P سرافرار وگردان درگاه را
127e B درافکند, Vo ... B درآب W (درآب) ...
128e B درآراست
129e کس PeI خود, L ... خود ... خود ... را کس ساف ...
B لس сөзү ... خود,
DVVo کسی درساف (V کسی که آنرا (بداسان که اورا) ... که ...
130e VoB آگهی ساه ناف
131a W فرساده 131e مبارك V همیون
133a درآمد OEB سامد
135a PeULV سخنگوی, شه OFLB سسده
135e سحده DVo ناد
136e E ریك و بد خوش دم هم برد P, ر بیك
137a ریرکار PeOUL بزرگان, ماند E شد 137e ماند E شد

مشاید ردن تیغ ما آفتاب | نه البرز را کرد شاید خرابه
بدىره شو اربى سپهر بلند | بدولت گرایان درآرد گزند
به اقبال را شاید انداختن | نه با مقبلان دشمنی ساختن
مساوىر در مقبل بیکبخت | که افکندن مقبلان هست سخت
چو مقبل کمر بست پش آرکفش | طلایه شاید زدن با درفش
بیك ماه کم بش با او بسار | که بیگانه اینجا نماند دراز
مرون سنك بر آنکه محسب | که چون بشکند در گردد درست*
درستی بود رخمها را ز خون | ولی رخمگه موی نارد برون
در آن کوش کین اژدهی سیاه | ناوردم ىىىد درىں دوم راه
نجستی بر آن روز هرس رسید | که این اژدها بر در چین رسید
بمقدار کسر گنبد لاجورد | رسد جامه ای کبودی نمرد
نوای جهان حرج آهنگست | حلل ىر برسم به در چگست

110ᵃ E آفتب
111ᵃ P I B ىه ار W (به) ربى V سد چرح که نه
111 گرابان D گراىان درآرد O V₀ رسد Pe درآید,
کمد B کرید
112ᵃ V به فىل سىد برانداختن
113ᵃ ... مىلان هست W مىلاں
114 O ... I 110 ...
114 115 B 115 ...
114ᵃ آر ...
114ᵇ P I B (I) طلحه (طلىحه) ... B ىر W (ىر) ىه
115ᵃ V ىىىه كه و بس I B بىىه كه و بس ... وى
او O ...
115ᵇ I آىحه كه ىركاه I I آىحه Pe مكه اوآنجا ساند
116 B ... кетушпдир
* Pe O U I I D V V₀ B ...

كىى كاركىى (كاكىكى B كان ربى D V₀) برسون سراى
كل مىد ... ماىد (اىمد Pe) نجاى

117 P 6p
118ᵃ V بدین, V₀ برىن
119ᵃ Pe U V B درآن, W آن (در) بر, P رسد
119ᵇ B آن, P رسد
120, 121, 122 P 6p.
121ᵃ V : ؛ و

چو برقع ز روی سخن برفکند — سر آغاز آن از دعا درفکند
که تا سبزه رویده باشد باغ — گل سرخ ماند چو روشن چراغ
رخت باد چون گل بر افروخته — جهان از تو سر سبزی آموخته
بکس فلک ر ـ ام و باد — همه کار دولت بکام تو باد
ـ آنچه که گر ـده ـا ـهرمار — ـــاـــد ـاـس ـاـد ـکار
ـر ار ـار بوسده آگاه ـست — ـه ار راستی ـش او راه ـست
ـ ا من آن ـصد ـوـ ـرساده ام — ارل ـس کمکدی افاده ام
ـ ـه ـده حقان ــــا حس — که در خدمت شاه بوسم زمس
ـــ ـ ر کساحی ـ اه — ـــ ـــ ـــمرد ـاراز او
ـی ره ث ـ ـرـــ — ـه ـدا بود روی دسا ر شت
ـــ می ار ـر گحست ا — همـ ار حگر نافهٔ مشك را
ـ ـهـ ـهدا ـ آرـه ـ آ — ر ـوسدگان ـر ـدارم نقاب
ـ ـ ـ روی ـ آ ـاـ — ـه ـر ـرده بوسده ـگداسـت
ـ ی هسی ـ ـه ـ ـه وم — که بولـ ـا ـرم دابی حو موم
ـرـ ـدی ار ره ـ ـاروی می — که حاـ افکی ـر زاروی مں

154ᵃ سحن رفکند Pt O I ‌ I B سحن سرکوب ‌ ر ‌ D V o ‌ ـ
‌ V سحن سرکوب
154ᵉ ار دعا P درفکند سرسحن Pt O ‌ L ‌ V ‌ ‌ ‌
‌ D V o درکساد
155ᵃ باند I سد حو P Pt I B ر
156ᵃ V همچون کل اوروحه 156 P ـوحه
157ᵃ کار V کام
158ᵃ گرسده Pt I I B ـوسده 158 ـش P ـس ـس
159ᵃ گر B که 159 Pe L L حر ـ راه ـسه
161ᵃ حدمت I حصرت
162ᵃ ساراز ‌ آراز , W (گمدر) راز
163ᵉ V رسا I F دس و ـس
164ᵃ باز V نافك
165ᵉ Pe U I ر بوسدگان B سوسدگان F بردارد
‌ P ر بوسدگارا ندارم
166, 167 D бр
166ᵃ L E بداں 166ᵉ U نگداست
167ᵃ , 167ᵉ L 167ᵉ 167ᵃ
167ᵉ Pe شاه , دید درساه V شام 167ᵉ دابی V داری
168ᵃ L رور و 168 حاك D Vo سك

اشارت چنان آمد از شهریار / که پیغامی از بیك داری بیار
مه روی پوشیده در زیر میغ / نگوهر زبانی درآمد چو تیغ
کز آمد شد شاه ایران و روم / برومند بادا همه مرز و بوم
ز چین تا دگر باره اقصای چین / بفرمان او باد یکسر زمین
جهان بی در بارگاهش مباد / سریر جهان بی ساهش مباد
بهمه سخنهاست در بار من / کز آن در هراست گفتار من
فرستدهٔ من چنان دید رای / که خالی کند شه ز بیگانه جای
نماند کس از خاصگان پیش او / جز او کاوس بد بر کس او
اگر بکس آنجا بود در نهفت / نماید سرا راز پوشیده گفت
شه از خلوتی آنجان خواست / شکوهنده در خلوت آراست
بفرمود کز زر یکی تای بند / نهادند بر پای سرو بلند
همان ساعدش را بزرین کمر / کشیدند در زیر زنجیر زر
برای آنکه از خلق پرداختند / همان خاصگان سوی در تاختند
ملك ماند خالی در آن جای خویش / نهاده یکی تیغ الماس پیش
فرستاده را گفت خالست جای / همه سخن را گره برگشای
بفرمان شه مرد پوشیده راز / ز راز بهمه گره کرد باز

138ᵃ ارست P O V ارزانکه Vo از رست D ارزانکه که بیغام از
139ᵃ P زبانی برآورد چون برق میغ
140ᵃ و Pc öp 140ᵃ Vo همه ...
141ᵃ باد F بود
143ᵃ Pc U I سخنهای
143ᵃ در هراست Pe دهراست ، P درهراست
144ᵃ فرستدهٔ Pe I فرستدهٔ رای I جی
145ᵃ خاصگان F خاص او
146ᵃ U اسحا
147ᵃ شه V شد Pe U I خلوت O I B سخن
147ᵃ I شکوهنده
148ᵃ زر یکی P زر کی
149ᵃ ساعدش O ساغرش E سعدش بزرین V ...
را (با D) یکی پادکر D Vo را بزرین کمر
149ᵃ زنجیر Pe U I زرین
150ᵃ Pe U L V B همه ، سوی V در ، پیش Pe I او
151ᵃ خالی V سپاه ، O E B بران ، D در
151ᵃ P یکی تیغ پولاد سهاد پیش

شاهنشه را بسر سارد سد　　ر رهبارهان دور دارد گزند
اگر من بدین بارگاه آمدم　　بدستوری عدل شاه آمدم
که شاه جهان دادگر داورست　　خداش بهر کار اران باورست
ازآن چرب گفتار شیرین زبان　　گره برگشاد از دل مرزبان
بدو گفت نیك آمدی شاد باش　　خوبخت از گرفتاری آزاد باش
حساب تو زین آمدن برخه بود　　خو گستاخی آمد بماند نمود
شاهنده گفت ای شاه جهان　　ندارم ز تو حاجت خود نهان
بدان آمدم سوی درگاه تو　　که بیم رضای تو و راه تو
کزین آمدن شاه را کام جست　　بزین جنش آغاز و انجام چیست
گرم دسترس باشد از روزگار　　کنم بر عرض شاه را کامگار
گر آن کام بگشاند از دست من　　همان بر دور افتد از سست من
زمین را بتوسه بخواهشگری　　مگر دور گردد به از داوری
خو من جان ندارم ز خسرو دریغ　　چه ماند زدن چنك در سر و سع
گهر چون باسانی آید بچنك　　سختی چه باید زراسد سنك
مرادی که در صلح گردد تمام　　چه باید سوی جنگ دادن لگام
اگر بخت جز خواهش و باج نور　　ز فرمانبری دست این بنده دور

184ᵃ سارد V ساند P F سر برآرد سد
185ᵃ Pe کارگاه
186ᵇ Vo زان
187ᵃ حرب Pe U I B حوب V o و گ
188ᵇ Pe گرفتار
189ᵇ حو V B چه
191ᵃ U بدین
191ᵇ Pe U I B تو از (بدر B) راه تو
192ᵇ درین P B وزین
193ᵃ P اگر دسترس نام I روزگار کردکار
193ᵇ عرض Pe عوض, V کامگار کنم شه را برع ص
194ᵃ P U بگساند, من Vo 6p
194ᵇ دور Vo 6p, B از سر سان عهد در V سحب
195ᵃ P برامشگری, Pe خو خواهشگری, U Vo ز خواهشگری
196ᵇ P درین جنك سریع, در Vo در V در روی سع
197ᵃ V گهر جونکه آسانی 197ᵇ V بسختی
199ᵃ خواهی Pe داری, نور Pe L نور, E D V Vo B نور
199ᵇ Pe هست

گوزن جوان گرچه باشد دلیر عنان به که بر تابد از راه شیر
جوابش چنین داد خاقان چین که ای در خور صد هزار آفرین
بدس مارکه زان گرفتم ساه که بی رسهاری ندیدم ز شاه
چو من ناگرفته درآیم ز در سرد مرا هیچ بدخواه سر
سیه سر چنداں بود کہ سار که از دور دندان نماند گرار
چو دندان کنان گردن آرد زبر ز گردن کند خون او سد شیر
ز من چون دل ساه رنجور ست جوانمردی سر ازو دور ست
مرا بیم شمشیر چندان بود که شمشیر من بر دندان بود
چو من تا سکندر ندارم سر کجا دارم اندیشهٔ سع سر
دگر کان حاجت نکردم نخست که بر من گرفتاری آید درست
تو آوردهٔ سوی من بخس مرا تا تو کبرست کس ساختن
خومنگری برگرفته ز راه بدس عهد آمده برد شاه
چو من مهربانی ندیم سی سزد سر مهربانان کسی
وگر سر کریم گهی بزرگ سزی بود عذرخواهی بزرگ
نوازنده بر زان سد اصاف ساه که رحمت کند خصه بر بی گناه

---

169 زل P بد
170 B در خورت
171 P زاں D V ندس B دربں
172 P رمں مں
174 I ... گردں B گردوں
175 P
176 I سمر ... رو P ... سمر رو O L B ار ... هم
176 P I I مں و
* Pe 175 ...
177 P ندارم سر, بدارم گرير I
177 B اندسه ار سع سر
178 D دگر کنوں P I Vo حدب, P L درست
178 Pe گرفتار P I تحست
180, 181 I 181, 180 180 P بدال, D V Vo ندس B برس
181 P نمانم گرفتم 181 O L B سر مهرباں سرد کسی
182 Pe L گناه. 182 Pe I L B عدرحواه
183 P اصاف آزرم, V B ساه (B ز اصاف) نوازنده بر سد باصاف
183 ...

سوشده فرهنگ را سار داد — حوابی سدیده بر بار داد
که چون خواهد از من خداوند باج — بعمری حس هست ساله خراج
حان به که اداس ما مه دهد — حط عمر با همت سالم دهد
جهانجوی [illegible] — سد آمد و گرم شد مغز او
بو گفت سس ساله دخل بار — نامورد و دادم ای هوشیار
جو [illegible] را [illegible] و هوشمند — بسساله دخل ار و کردم سند
[illegible] — بدان حرمی گست دروز مهر
[illegible] — [illegible] با ساه گفت
[illegible] گر حوب [illegible] — [illegible] روس [illegible] حدای
[illegible] زنهاری [illegible] — حعی [illegible] دست خسرو [illegible]
[illegible] دخل بسساله [illegible] — [illegible] ار جای خوش
[illegible] — [illegible] خوش دارم نگاه
[illegible] — [illegible] سیرم راد را
[illegible] — [illegible] گوید کسی
[illegible] مهر — [illegible] روس بار ماند سپهر
[illegible] — کند آن [illegible] را [illegible]

215[a] داد P O E V L کرد
215[b] P O E (را) برکرد (بر) P را سدید [illegible] B [illegible]
کرد \ داد
216[a] چون I گر
217, 218 Pe [illegible] 217 حس \ همی [illegible]
217[a] L حطی
218[a] را O ر
219[a] E ای [illegible] دادم من , نمرد بو هوسار B سهریار
220[a] B دخل بو کردم Pe گردد
221[a] D V [illegible] نان B بدس V [illegible] فرورد
223[a] D Vo که ساه ارجه \ گمرها را بحی
223[b] Pe حدای بابا
224[a] دست B حط
227[a] حط B من , من Pe O I I F D [illegible] B مر
227[b] O که برحر وفا , F که من حر وفا B که عمر ار وفا
228[a] P V بدس , L درس , W بر(بد)س Pe عهد
228[b] در P بر
229[a] ماند V گردد , B دارد — [illegible]
230[a] آن Pe از

وگر یکدری از محاهای من | سخنشی بمن حای آ بای مر
پدیرندهٔ مهر نامت شوم | درم ناحریده علامت شوم
رمانی ندارد که در ملك شاه | رسادت شود شدهٔ یکحواه
مچس در فنا سنهٔ کیں ماش | قنای ترا گو نکی چس ماش
ر حمد علامان کشور نهـا | نهل ر چو من نده چنی رها
گرفتار حس کی بود روی ماه | ر حس دور به طاق اروی شاه
شهنشاه گفت ای نسدیده رای | سخنها که برسدی آرم نحای
سبه رات کنندم ناقصی چس | که آرم نکف ملك نوران رمس
بد اندیش را سر برآرم بخاك | کنم گمی ار کنش سگانه پاك
هرمان سدری مهر کسوری | شاهم حداگانه فرمانبری
چو تو بی سحون مشر مں | نهدی سلمه سر رسر مں
سرت را سرور سدی هم | ر گنج حودت بهرهمندی دهم
نه ناح ار تو حواهم نه کشور نه حت | گکرم نرس دهم تا تو سحت
ولیکن شرطی که ار مں حوش | کسی هست سه مرا دحل سش
حو آری نمن عرهٔ هفت سب | اگر عمرهم ر تو اسه حلال

200 Pc I D Vo یکدری
200 محسی P O سحی Pc محسی I I D V V o B سحسی
I محسی حس Pc I I سب
201 I I B مهره
201 D Vo
202 202 , 203 205 Pc 202 203
202 , 203 205 B
202 W رنده
203 Pc I I B در فنا سنهٔ کس
D Vo در ... سنه ترکس
204 Pc حمد سعد
204 Pc I نهل مکس O I I D V V o B نکس W نهل (نکس)
B جوس حس حو س
Pe U I B رها فنا
205 Pe U L گرفتار چس ود در روی شاه ماه O F V B ساه
205 B такрар
206 D 6p رای
207 D 6p چیں 207 F ملك روی رمیں
212 W برتو
214 U ... 214 D

سپاهی که گر مار حوید سی — سد سکحای چداں کسی
همه آلت حك برداشته — چو دربائی ار آهن اماشه
نشسه ملك بر ىكی رىده سل — ر ما ىا ىدو ست س ار دو میل
چو رس سعده ىاف شاه آگهی — فرود آمد ار ىحت ساهشهی
نشست ار ىر ىارهٔ ره ىورد — برآراست لشکر برسم ىرد
پیرحاش حاقاں کمر ست چست — که شمرد ىماں اورا درست
ىفرمود ىا کوس روئں رد ىد — ىاىرو در ار چساں چں رد ىد
برآراست لسکر چو کوه ىلىد — شمشىر و گرر و کماں و کمىد
سرآهىك ىا ساقه ار سر و سع — برآورد کوهی ر درىا ىمع
حو حاقاں حىر ىافت ار کار او — که آمد سکىدر ىه ىکار او
ىروں آمد ار موکب فلىگاه — ىاوار گىما کدامست شاه
ىگوئىد کارد عاں سوی مں — ىدارد ىهاں روی ار روی مں
سکىدر چو آوار چىی سىد — فای فراگں ىحں درکشىد

245ᵃ Pe U L سپاهی که ىارار P سپاهی P حوىی I کسی
245ᵇ P سىی D B حىدس L سی
246ᵇ آهں P آتش B حو درىا ار آهں ساسه
247ᵃ ملك P ىسهی , Pe ӧр W (سر) ىر ىکی
247ᵇ ىدو V ىاو 248ᵃ L ورو 249ᵇ ىرد P ىورد
250ᵃ ىست V کرد
251ᵃ کوس B کاس — мисра' [illegible] کوس
روئں E D ررں L W رسد
251ᵇ P B ىر ابرو ىر درار L دراں حں D در W رسد
252ᵃ P کوهی 252ᵃ گرر Vo کور
253ᵃ ىا Pe Vo ىا , L D B ىا , L ىا W (ىا) ىا
V ىا سوه و سر و سع
253ᵇ D B برآورده , Vo برآورده گوهر V حو درىای ىمع
P حو ىمع
254ᵇ E که اسکىدر آمد
255ᵃ آمد Pe U L راىد
256ᵃ P ىگوسد که آرد 256ᵇ P راں ار روی مں
257ᵃ سىد V سد ر
257ᵇ فراگں Pe کراگىد D کراگں , Vo فراگں W کرآکں
B کراگں سر — мисра' [illegible] فراگں , I کراکىدحں ,
V حمر کىد فرل , O L دربرکسىد (I کراکىد) فراکىد ,
E دراقساں سر درکسىد

ز مهد روش مایه برتر نهد / بتارك برش تاج گوهر نهد
چو شد کار خاقان ز قیصر بساز / بلشکرگه خویش برگشت باز
چو سلطان شب چتر بر سر گرفت / سواد جهان رنگ عنبر گرفت
ستاره چنان گنجی از زر فشاند / که مهد زمین گاو بر گنج راند
سکندر بمی کرد بر باده تیز / ز می کرد یاقوت را جرعه ریز
نشست ازگه شام تا صبحدم / روان کرد بر یاد جم جام جم
حسك ریخته بر گذر خواب را / فراموش کرده تك و تاب را
دل از کار دشمن شده بی‌هراس / نه بازار لشکر نه پروای پاس
صبوحی ملوکانه با صبح راند / همیداشت شب زنده تا شب نماند
چو یاقوت ناسفته را چرخ سفت / جهان گشت با تاج یاقوت جفت
در آمد ز در دیده‌بانی بگاه / که غافل چرا گشت یکباره شاه
رسید اینك از دور خاقان چین / بداسان که ببرد برپشت زمین
جهان در جهان لشکر آراسته / ز بوق و دهل بانگ برخاسته
ز بس پای پیلان که آزرده راه / شده گرد بر روی خورشید و ماه

231a برش D روش I برتر برنو
232a L قیصر و خاقان قیصر PB خسرو
233a بر U کار 233c بر D در
234a I گنج 234c مهد B مهر
235a OI \ کرده PcI زند کرده \o [illegible]
235c زمی P همی D زمین OL زمین کرده [illegible]
 زنده ریز \ جرعه ریز
236c PcL LB کرده
237 I 6p 237a حسك D حسب
237c تك PcOL I [illegible] B [illegible]
238 بازار \ آرای [illegible] پروای I هوای I [illegible]
 Pc [illegible] پروای پاس
239c نماند B براند — [illegible] نماند
240c D کشته [illegible] B و [illegible]
241a W دیدبانی D [illegible]
241c \o یکبار I [illegible]
242a است \ آنکه [illegible] P [illegible] I [illegible]
243a P کوس I [illegible] بوق
244a آزرده \o [illegible] PcOLD\ [illegible] I [illegible] که [illegible]
 کوبند B [illegible] B D آزرده [illegible] B پای
 P راه آزرده پیلان زنده زمین [illegible] P I را
244c روی P چشم D در روی

ملح حون ىر سرح را سار داد | ىگنحسك حطى ىحون ىار داد
اگر سر گرائی رىاىم کلاه | وگر ىور ں آری ىدىرم گىاه
مرا رں و رىوره در کس هست | حو رىور هم ىوس و هم ىس هست
سهدار حں گمں کای سهرىار | سحىده ام گردں ار رسهار
همان ىکحواهم که ىودم ىحست | سوگىد محکم سمان درست
چو گسم ىدرای فرمان ىو | ىدم کمر حر سمان ىو
ارں حس آں ىود مقصود مں | که حوسو کىی محمر ار عود مں
ىدانی که مں ىا حىں دسگاه | که ىر چرح انحم کسدم ساه
ىاسم حىاں عاحر و رور کور | که ىرگردم ار حىك ىدست رور
ىدں سار و لسگر که سی حوکوه | ر حوسىده دریا ىاىم سىوه
ولىکں ىرا ىحت ىارىگرست | رمىں رهی آسمان حاکرست
سسرىدگی ىا حداوىد ىحت | سسرىده را سر ىرد ىر درحت

---

272 L бр 272ᵃ Pe کرد سالار سرح داد I \ کرد
272ᵇ داد Pe U \ کرد
273ᵃ گرائی P رىائی \ دراری U وکر سر رىائی
273ᵇ ىدىرم P ىحسم
274 P бр
274ᵃ Pe رىور رں O رں و رىور L I رں رىور
EDVVo (DVVo رىوره (رىور و رں B رں و رں
274ᶜ و L бр
275ᵃ کای DVVo ای
276ᵃ D که ىود ار ىحست
277ᵃ فرمان PeOI \ VoB ىمىں D سهدار ىمں و
277ᵇ کمر P ميان, W (ميان) کمر,
سمان PeOLLED \ VoB ىفرمان
278ᵃ E اران, DB ار
279ᵃ PeL حىں ' 279ᵇ POLD \ VoB رحرح و ىحم
280ᵃ BW چىں, Pe رور و کور 280ᵇ \ o حىمں
281 B hашииәд, кетмишдир
281ᵃ DVVo ىاں, Pe ىدں ساں و B ىدں ساں ىوسگر
281ᵇ دریا P لشگر, ساىم PPeOLFVo ىاىم, LD ىاىم
B ساشم, W (ساسم) ساىم
282ᵇ POB رهی و آسمان
283ᵇ را Vo бр, ىرد PeULV ىود, OB ىرد سر,
E سسرىده ىرد سر ىر درحت

برون راند سل افکن حوش را — رخ افکند سل دامدش را

بمرس سرکان رسان برگشاد — که بی فته برکی ز مادر براد

ز حسی بحر حس ابرو محواه — بدارید سمان مردم نگاه

سحر راست گمد سسان — که عهد و وفا ست در حسان

همه سك چسمی سسدىده اند — وراحی بجسم کسان دیده اسد

وگرنه س ار آبحان آسی — ره حسما کی حه برداشسی

در آن دوسی حسن اوّل حه بود — ورس دسمی کردن آحر حه سود

مرا دن سکی بود و سمان سکی — درسی فراوان و فون اندکی

حرنی که مهر سه کس بود — دن رئ حن ز حه و حس ود

اگر بر حسی ود داسسی — حهان رر حس مه داسسی

مرا سه عهد کردی حو دىو — سه عهدی اکنون ر آ ی عرو

اگر کوه پولاد سد سکرب — وگر حل محوح سد سکرب

بحسد ر ماحوح پولاد حای — سکدر حو سد سکند ر حای

بدروی که بر وی سرآمد زمان — بحبحد سحهس سه کمان

---

258 ... 259 258

260ᵃ سمان D سوید مردم P مردان

261ᵃ Pe I سسکس 261 I I V o عهد ود

262 V op 262ᵃ همه I همی

263ᵃ Pe L D V Vo آحس س

264 V o ار آن حسس Pe I داسب I دسس

حه سود I از آن دوسی کردن V

D زود حه حود حسب دوسی ازان

264ᵃ U D B حه بود

265ᵃ بود I ماند و Pe I op بیمان P ورمان

266ᵃ B که ده حبر Pe کس حه بود

266ᵃ Pe op ... 264ᵃ, 265 ...

... op

B حس درعم حس بود عم I حم

L دل برعم حس و درحس بود

267ᵃ Pe وگر وفا Pe حبر

268ᵃ اکنون Pe او , U آحر L حود

269ᵃ حبل V , سد ماحوح Pe I ماحرح

270ᵃ O V حو ماحوح (V بحسد (بحسد ر بحوح I رحاموح

L رحاحرح , حای Pe I حای

270ᵃ سد O بدل , I بحای 271ᵃ زمان ۵ جهان D زبان

271ᵃ آمد P امد , I آرد W (امد) آمد

چو ار می سحر برداحتند   سکحای سحر مساحتند
بحوردند بی یکدگر بادهٔ   بارادی ار حود هر آرادهٔ

XLVIII

مناظرهٔ رومیان با چینیان در نقاشی*

بیا ساقی آن می که جان برورست   بمن ده که چون جان مرا درحورست
مگر بو که عمر برمرده را   بحوش آرد این حون افسرده را
یکی رور حرمتر ار نوبهار   گزیده ترین روزی ار رورگار**
بمهمان سه بود حاقان حین   دو حورشید با یکدگر همنشین
ز روم و ز ایران و ار حین و زنگ   بساط صفها برآورده تنگ
بمی چهرهٔ مجلس آراسته   ز روی جهان گرد برحاسته
دران حرمهای با بار و نوش   رسیده ز لب موج گوهر بگوش
سخن میشد ار کار کارآگهان   که زیرك ترین کیستند ار جهان

296ª مساحتند E برداحتند
297ª OEB بحوردند با یکدگر 297 B بارادکی حود
* PeUE مناظرهٔ رومیان با حسیان (F مناظره کردن مناظرهٔ
O مناظرهٔ رومیان با نقاشان حین
L مناظره کردن حسیان و رومیان در صورتگری
D مناظرهٔ رومیان وحسیان B مناظرهٔ حسیان با رومیان در صورتگری
V مناظره رومیان و حسیان در پیش سکندر و خاقان
Vo درصنعت علم نقاشی
W مناظرهٔ نقاشان رومی و حبشی ــ ساقی نامه
1ª بمن V مرا
2ª بجوش آرد P بحوشاند B بحوش آورد خون
** W apr داستان
3ª D گزیده تری , L گرامی ترین رور Pt روزی رور
4, 5 B 5, 4 4ª D هم فرین
5ª Pe ز ایران و ز زنگ I , ز ایران رمس و حبشی و زنگ از ایران
LE و ز زنگ و حبش و زایران , B و زایران ورحبش و زروم
6ª PeOUDVVoB (و Pe op) محلس وحهره.
L محلس حهره یکی , L حهره ز محلس و می
6ª V زرومی زروی
7ª L رسیده لب , نگوش PeOUII B فروش
8ª D ار کارآگهان
8ª PeOULEDVVoB زیرك تران , W (تران) زیرك ترین ,
B در جهان

ترا آسمان میکند یاوری — مرا نیست با آسمان داوری
چو گفت این فرود آمد از پشت پیل — سوی مصر شه رفت چون رود نیل
چو شه دیدکان حسرو عدرسار — ساده سردنك او شد فرار
بهرا یکی مرکش درکشید — ز سر تا کفل زیر زر ناپدید
چو بر بارگی کامرانیش داد — بهم پهلوی پهلوانیش داد
جز آنش دگر داد بسیار چیز — رها کرد آن دخل یکساله نیز
چو شد شاه را جان جانان رهی — خصومت بشد از جاندانها تهی
دولشکر یکی شد در آن بیخ جای — دو لشکر شکن را یکی گشت رای
سلاح از تن و خوی ز رخ ریخته‌اند — بداد و بسد درهم آمیخته‌اند
سپهدار چین هردم از چین دیار — فرستاد برای بر سهریار
که درگه شیبان شه را تمام — کفایت بسد آن برك در صبح و شام
بهم بود رود و می و جامشان — همان بزم یکدیگر آرامشان

284ᵃ Pc O U I L D V Vo B فلك میکند شاهرا یوری
284ᵇ Pc O U I I D V Vo B
(Vo مراکی بود دولت (برفلك (Pc U I F B داوری (یوری
285ᵃ Pc سه Pc سد V شه شد خودرهٔ سل
287ᵃ Pc O I ز پهرش یکی مرکبی B روان بارگی مرکبی
I نکی مرکش زیر اندر کشید I برکشید
287ᵇ Pc کفل با
288, 289 Pc U I 6p
289ᵃ I جو آس حرآتش
289ᵇ P ره کردش D Vo ره دادش از دخل
290ᵃ Pc شه ز جن حوان جس I بده ارکس حوان بهی
I شه جس بش حسرو رهی I جوان حاوی
B جو سه را جمن داد جوان بهی
290ᵇ I جاندانها جان اسان
291ᵃ Pc I برآن Vo بن P بران پهن دست
291ᵇ P حی ری یکی رای گست B
292ᵃ P ز رخ سلح Pc I رو U بر خود و رو ریحند
B بن و خون ز بن ریحند
292ᵇ Pc I B آوختند I ستم سد
293, 294 Pc 6p 293ᵃ L سپهدار فرستد
293ᵇ P U L E D V Vo سوی بر
294ᵃ U آن L از ابن
295ᵃ Pc O U L E V B همی D همه بهم
295ᵇ P بزد یکدیگر بزد نگر

شسسد صـورىگران در بهم | درآن حصهٔ طاق حوں طاق حف
ىكم مدد ار كار ىرداحىد | مىا سر ر ـ ىكر ىرانداحىد
ىكى ىود ىكر دو اررىك را | ىفاوت ىه هم ىقس و هم رىك را
عحب ماىد اراں كار ىعارگى | ىعرب فـرو ماىـد ىكمارگى
كه حوں كرده اىد اىں دو صورت ىگار | دو ارىك را ىر ىكى ساں گرار
مىاں دو ىرگار ىىىب ساه | درىں و دراں كرد ىكو ىگاه
ىه ساحب ار ىكدگر بارساں | ىه ىى ىرد ىر ىردهٔ رارساں
ىسى رار ار آن در ىطر بار حست | ىىد صورت حال ىر وى درست
ىلى در ماىه ىكى ىرق ىود | كه اىں مىدرفت و آن مسمود
حو ىرراه دىد آن دو ىحاه را | ىدىع آمد آن ىقس ىرراىه را
درىسى طلب كرد و حداں ساف | گراں ىقش ىرسىهٔ ىار ىافت

23a O سسىد
23b حصهٔ P U ، صفه ، \ درآن حصه سسد حو
P O D \ o طاق و حف
24b B مىاں دو ىكر O V ، مىاں ىر ، مىاىىر ر ىكر در
P U (P حجاب ار مىاىه (مىاىىر D ىرده ر مىدرا
Pe ىرداحىد
25a دو اررىك P \ o دو ارىك P((I دو (در L) آن ىىب
V دو ارىك
25b ىه هم L ىهم رىك U B ىىب
26b Pe U E ىعرب ، L ماىده
27a V كرده اىں D Vo آن ىگر O E D \ Vo B گرار
27b دو ارىك Pe (L ىىك (U دو ار (دراں
O E D Vo B دو اررىك ، V دو ارىك دو ،
P O E D V Vo ىگار ساں ، B حوں ىگار
28a ىركار Pe U E B ىكار O V ىكرحو L ىىكاىه
28b E D درىں و درآن ، درآن B درو
29a ىه ساحت Pe U ساحب W حب (ىسا) ىه ىىا L ساحب
29b ىرد Pe U ىرده ، L ىرده ، E ىرده درىردهٔ ، ىهى B ىرده ىرداش
30a رار ار آن P E V را اراں ، Pe U I رار اىں ، O D Vo B رارآن
31a ىلى Pe ىكى ، L حو اندر ماىه 31a B آن مىدرف و اىں
32a چو U دو
32b ىدىع L B ىدىد ، D آمدىن ىقش ، Pe آمدن ىقس
33a و Pe L D V 6p ، B حىدىن
33b P ىرىسهٔ را

رمس حر هرکسور ار دهر حست | بهرکشور ار سه‌ها بهر چیست
یکی گفت سرلك و افسونگری | ز هندوستان حرد ار سگری
یکی گفت بر مردم شور بحت | ز بابل رسد جادوئیهای سحت
یکی گفت کاید که اتفاق | سرود ار خراسان و رود ار عراق*
یکی گفت نقاشی اهل روم | ستدیده شد در همه مرز و بوم
یکی گفت شمدی ای نقش س | که افسانه سد در جهان نقش حس
ز رومی و حسی در آن داوری | خلافی برآمد بمحر آوری
نمودند هر یك بگفتار حوس | نمودارئی از نفس بر کار حوس
بران سد سرانجام کار اتفاق | که سازند طاقی حو ابروی طاق
میان دو ابروی طاق بلند | حجابی فرو آورند ششند
برین گوشه رومی کند دستکار | بر آن گوشه چینی نگارد نگار
سسد سرانس بکدگر | مگر مقتدب دعوی آید سر
حو رانکار گردند پرداحته | حجاب ار میان گردد انداحته
ببیند کر هر دو بیکر کدام | فو آید بر آید حو گردد حمام

---

9 I رمس حسب هرکسور ار بهر حسب 9 ار Pc I
10 و Pc L I op
11 O op
12c 17a I P CORP KCTMHH op 12 … Pc
17 KCTMH op و Pc op
W …

یکی گفت بر نامه دسترس
ز … بر ار نازدن …

13, 14 15 Pc O L I I D V VoB op
14a W ی (ار)
15a W در ان (ان)
16, 17 18 I 18, 17, 16
17a V B بدان
17e D سرد P Pc O ابروبطاق I I I DB ابرو بطاق
19a P O بران I B بدین V گوبه
19e P O برین I بدان V کوبه
کند رز نگار P نگارد نگار
20a Pc V بهسند Pc L I ازیکدگر V یکدیگر
21a گردند P بسند W (باسند) گردند
22a کر D کران کدام Pc I تمام
22e آید P اقد

ارو چساں حوں حىر ىاىسد — ىراں راه ىشـىه شىاىسد
درفشده حوصی ر ىلّور ىاب — ىراں راه سسد چوں حوص آب
گـراںىدگـىهـای كلك دىـىر — ىراىگىحه موح اراں آمكىر
حو آبی كه ىادس كىد ىمرار — شكں ىر شكں مدود ىر كىار
همان سره كو ىر لب حوص رست — ىسرى ىرآں حوص سسد چىست
حو ماىی رسد ار ساىاں دور — دلی داشت ار شىگى ىاصور
سوى حوص شد ىشه ىشه فرار — سر كورهٔ حشك ىگشاد ىار
حو رد كوره ىر حوصهٔ سك سب — سفالس ىدآں كوره حالى شكست
ىداسـب ماىی كه در راه او — ىد آں حوصهٔ چساں چاه او
ىر آورد كلكى ىاس و رب — رقم رد ىر آں حوص ماىى فرىب
ىگاريد اراں كلك فرماں ىدىر — سگى مرده ىر روى آں آمكىر
درو كرم حوسده ىس ار هراس — گروه ىشه را در دل آمد هراس
ىداں ىا حو ىشه درآں حوص آب — سگى مرده ىىد ىارد ساب

46a اړو D او
46b D V o ىداں W ىر (ىد) اں
47a V درحسىد , B درحسىده P D F (P آب) حو ىلور ىب
48a دىىر Pe ىرس
48b O E B ىرىكىحه موحى
49 — 56 B 6p
49b Pe مرود , سكم ىر سكں مرود O L E D V o مدود مرود
P مدود ىرىگار U ىرورار مىرود \ ىكار ، مرود
50a كو E كاں , ىرلب U ىرسر
50b P دراں
51a حو ماىى Pe رمىى
52a Pe O U L D V Vo (O ىى فرار) سىه ، فرار
52b كوره Pe كروه , O ىگـاد و 53a ىر W (ىر) در سىب P ىر
53b P O U L سفالى , ىد Pe ىر
54a D Vo حو داسب
54b ىد P شد , Pe ىر , W (سد) ىد , حاه Pe حى
55a D ىرآىس , V ىو رب و رلك ار ىر كلكى
56b P سك
57a P E حوسده U حوسىده B حوسد W حوسد(حوسد)ه
57b D كراں , Vo B آىد
58a ىداں Pe ىراں V ىداں ىاكه سىه ىداں , درآں Pe ىراں
58b P O E V Vo B سك , D سك مرد Pe مرد

هرمود تا در میان باختند | حجابی دگر در میان ساختند
چو آمد حجابی میان دو کاخ | یکی سنگدل شد یکی رو فراخ
رقمهای رومی شد زاب و رنگ | سر آینهٔ چینی افتاد زنگ
چو شد صفه چسان بی نگار | شکه‌ی فرو ماند اران شهریار
دگر ره حجاب از میان برکشید | همان پیکر اوّل آمد پدید
نداست کان طاق افروخته | صیقل رقم دارد اندوخته
در آن وقت کان صقل مساختند | مایه حجابی بر افراختند
صورتگری بود رومی بنای | مصقل همی کرد چینی سرای
هر آن نقش کان صفه گیرنده شد | باوروس این سو پذیرنده شد
بر آن رفت فتوی دران داوری | که هست از نظر هر دو را یاوری
نداند چو رومی کسی نقش بست | که صقل چینی بود چیره‌دست
سخندم که مانی بصورتگری | ز ری سوی چین شد سعمری

34[a] رومیان P درمیان
35[a] رو O I B دل L رو
36[a] حسی I رومی
37[a] صورت B صفه
37[b] ازو D ,آن I اران
38[a] ره V op P درکشید
39[a] P نداست B طاق طوق
39[b] D V O (D (سد دارد رقم آن صقل I افروخته
40 P O میان I V برافراختند
41[a] B مصقل گری
41[b] P O مصقل I B مصقل سرای B برای
42 O B آن سو (O باوراس) براوورس I آن سو
P O op سو
43[a] P I I D B براں نداں درآن B دربی
43[b] D op را
44[a] D نکی کسی
44[b] V که از صقل حسی
Pe I L که صقل چینی بود با چیره دست
که صقل بود (برد (O) حسی O F که صقل حسی بود
B مصقل بود حسان
* W D сартевhа арт حکایت (افسانه W) مانی صورتگر
45[a] Pe بصرف گری

بهآتش خود برل سه مرساند بدان مهر خود را بمه مرساند
اگرچه ملك داشت بالا رس زمان تا زمان بود مولا رش
حو نامه دهـد مد را سهرار نماند که برگرد از حود شمار
بالا رس ـه ـسـی کند همان دعوی زیردستی کند
سه آن کر با حال از سرف که ناران سان کند با صدف
وسـدهی عداد و روم که بود آن گرامی دران مرز و بوم
ساهان حس دستگاهی نمود که در مدرب هیچ ساهی نبود
رس حسروی حوان که درحس نهاد سادی حسان حس گساد
حس ـ سـ ـ از حلاق کسی که حری بوسد با اطلسی
حو سمه ـ سـد از ـ حلوی دان ملك حسمان مراح ابروی
حو ابروی سه بوسـساں حسمه در ساد سوگندسان

XLIX

مهمان کردن خاقان حس اسکندر را

ساقی آن کاس گـبـحه سرسد فتح رسو در دامم
سرسگی که از صرف بودگی فرو سوند از دامن آلودگی

72ª ۱ مقصد 72 I دران
73ª داشت B داد 73 ۱۱ بود کست ۱۱ 74 I ۱ به
76ª I برصدف D از سرف
77ª تعداد B ایران 77 B که بودی گرامی
78ª حس ۱ op 79 80 B op 79 80 Pe I I 80 79
79ª حوان P حم 79 I نهد
80ª حری Pe حروسی L حرمی I حرمی Pe با اطلسی
81ª I W سکوی
81ᵇ F بران, D ۱ ۱o بن Pe op — 80ᵃ [illegible]
E W سکوی
82ª U ابروی ر حو , سه V دو سه ، I سرکشان
82ᵇ تحسم O L B تحان
* Pe مهمانی کردن خاقان و پیشکشی کردن پیش اسکندر
U D Vo B خاقان اسکندر را
V مهمان داشتن خاقان سکندر را و پیش کشیدن کمرك حسی و طرایف دیگر
W [illegible] ساقی نامه
2ª صرف Pe U L صدق , B صرف — [illegible] صدق
2ᵇ P ز دامن فرو سوند

حو درحاك حس اس حرگشت فاش	که ماهی براں آب رد دور باش
ر س حادوئیهای فرهنك او	بدو بگرویدند و اورنك او [*]
س ما دگر ماره چون ماحیم	سحن را کجا سر براوراحتیم
حهاندار ما شاه چس حند رور	برحشنده می بود رامش فرور
رمان ما رمان مهرشاں معرود	هم اس را هم آن را جهان مسود
بدو گفت روری که دارم سحح	گرم س بارد فلك مای سح
که گردم سوی کسور حوش مار	ر حس سوی روم آورم بر کنار
حواش چس داد حاقاں حس	که ملك تو سد هفت کسور رمس
باقبال هر حا که حواهی حرام	بوی قبله هر حا که ساری مقام
کجا موکب سه کند ماحس	ر مـ سدگاں سدگی ساحس
ر فرهنك حاقان و سدارش	عحب ماند سه در وفاداریش
سالار چس هر رمان برم ساه	فرورنده بر سد ر حورسد و ماه
کمر سب حاقان به رماسری	بکوس اندرون حلقه حاکری

59ª B حو در بداں P I V B آب
بدار حد حس حوں حر O
59 O Pt L I D V VoB دراں آب P حوص
60ª Pt حدوئیہ و
60 O ارس P ارس O رسك اورس Vo ارسك V بگرویدند ارسك
بدو (ىر او Pt) بگرویدند ارسد او Pt I بگرویدند ار رسك B
بدو بگرد سه ارسد او I
* W ... (illegible)
61ª V سر بکر D باحمد
62ª I می‌برد B می بود و
63ª Pt رمان رمان معرود V س بوں
63ª Pt I I D V o B هم آن را هم اس را
64ª V فلك سج سح
65ª I کسور لسکر
66ª I D حاں حاقاں P حسل
67ª D سری حواهی
68ª O E B مرکب
69ª B بیدارش
70ª D سالارحس سر چاں
70ª P I B حو حورسید
71ª P L I D V o B سه 71ª P امدرس B امدراں

کشد پیشکشهای شاهانه پیش | سایدارهٔ سایهٔ کار خویش
یکی روز کرد از جهان اختیار | فروزنده چون طالع شهریار
برآراست بزمی چو روی بهشت | که دیدان شران برو شره هشت
جهان از می و میوهٔ خوشگوار | برآراست مهمانی شاهوار
که هیچ آرزوئی بعالم بود | که یك یك بران خوان فراهم بود
گذشت از خورشهای جنی سرشت | که رضوان ندید آنچنان در بهشت
ز شکر سی صحن حلوای تر | بادام سرش آکنده مغز
طرایف بهٔ راسان که دنیا برست | یکی آورد زان ثمری بدست
جواهر بحدانکه جوهرشناس | کند نیم آنرا سالی قیاس
چو شد خانهٔ گنج پرداخته | بدانگونه مهمانی ساخته
به برك با شهرگان دیار | بخواهشگری شد بر شهریار
زمین داد بوسه باس بیش | فرود از زمین بوس او قدر خویش
باس کنان گفت اگر بخت شاه | کند بر سر بخت این بنده راه
سرش را بدفتر گرامی کند | بدین سر بزرگش نامی کند
پذیرفت به خواهش گرم او | سرفرس نگهداشت آزرم او
به و لشکر به یکبارگی | بران خوان شدند از سر بارگی
زمین از سر گنج بگسار بد | روارو برآمد بچرخ بلند

16ᵃ O کد L کسد ساهانه Pc سسمه
16ᵇ L و باداره , Pe و بانه
18ᵇ سران I سره , P c D W آن ر سره ١ سر
B سران دوسره—hammoza apı سره رو
19ᵃ موهٔ U سرهٔ 19ᵇ ساهوار B سهریار
22ᵃ بحنه Pc بحه 23ᵃ U L E D W طرامف
24ᵃ Pc بحداں جواهرسناس جوهر () کوهر
24ᵇ B سمی W سم (سمی) سالی ١ بعمری
25ᵇ D Vo برابلونه , W مهمنی (سی)
26ᵃ B با اهل سهر ر دیار
27ᵃ Pe O L L D V Vo سس , برآس B حوس
27ᵇ Pe بوسه و قدر , حوس B سر
28ᵃ Pe U L گر , بحب ١ بحب , B بهد I سرم
29ᵃ Pe I برس , D V Vo باس , I بن سر بزرگم
31ᵃ P F B بدان , D سد
32 F op 32ᵃ B زمین را سر
32ᵇ Pe بچرخ ز درآمد L L D ز حرح

مکس برکی ای برك چینی نگار * ما ساعی چس در ابرو مار
دلم را بدلداری ساد کن ز بند غم امروزم آزاد کن
اگر دحل خاقان چین آن ست مکس حرح را روز مارار ست
محور حری ار مال و چیری بده ز بهر کسان سر چیری به
محور حمله برسم که در اسی بیرانه سر بد بود سستی
در حرح برحوی چنان درمند که گردی ز ماحوردگی دردمند
حان سر یکسر مردار گنج که آبی ز بیهوده خواری برنج
ماندارهٔ کن سر اندار حویش که ماند میانه نه اندك نه بس
چو رسه ز سورن فوی ترکی سا حشم سورن که در سر کنی
سحن را گرارسگر بسد ** چس نقس سر رد بحسی برند
کر آوازهٔ شه حهان گست پر که حس را برآمود دامن بدر
شب و روز خاقان در آن کردصرف که سه را دهد مامردی سکرف
ملوکانه مهمانیی سازدس جهان سر سم مرکب اندازدس

---

* W ipr اندرر
5 ... برکی ... B' D V o ماسرو
1* P c I امروز
3' I حاقان و D V o در ست (V o حس (حسن
3* P c I I ست (L مران I ماران (مارار روز را (I حرح) مکس حرح
O D V V o B ست (O V B ماران (روز مارار (O حرح را) حرح حون
W مکس حرح را روز مران ست
B روز دکر ز بهر
8 حمد ان بحود B برحود حس
8* V ز ماحوردنی در کرید B در کرید I دردمند ماحوردنی
O که آبی ز ماحوردنی در کرید
9* V کاری خواری
10' B براندازه کن I براندار ماندازه
11 O I B چو رسه فروتن ز سورن کنی
P c I I V V o فرون
11' I ز B سر که ار ... کنی
** I ipr صفت درست کردن خاقان مهمانی
W ipr داستان
12' B کدارس کن
13' I کر ... که جهان P زمین
13* B که حس در آمود I V V o (V o ... آمود) ...
W آمود (ر) در (ر) آمود P c آموده ار سد در
P دامن بدر I ار لعل و در ارس ره بدر
14* P c مران 14* P c I I ماسرد

سـرابـــدگـان ره ـهـلـوی　　ر س سمـــه داده موارا ـوی
همان مای کوبان کسمر ژاد　　معاق رں ار رقص حوں دىو ماد
ر وىاماں ارعوں رں ـسى　　که سرـىد هوس ار دل هر کسی
لمرسه رومی و حسی ىهم　　ىرآورده ار روم و ار حس علم
دو گـح ىگشاد حسال حس　　سرداحـ ار گـح فاروں رمس
محسـ ار حواهر ـرآمد ىحور　　ـ دراىه و ـىـح گوهر ـكار
ر ىلور ىىىده حوں آفىاب　　ىـى دست محلس سری حو آب
ر دىـای حـىى ىحروارها　　هم ار مسك حس ا وی اىارها
صىهای ىکور ا ىوی مسك　　ر دکور ر مسر عود حشك
کمىهای حاحى و حىی رىد　　گرامىه ـمسرها سر حىد
ىکىه ر سمداں حلی حرام　　همـه ارد ىکر همه سرگام
ىى ىروان حمله سهں و ر　　حرر و کمك افکى سر ىار
حهل مل ىحں و ر گسوال　　ىلىد و قوی معر و سحں اسحواں
علام ر سگرسکی حل حىل　　گسراں که در مردىـ آرىد ىىل
حو ری حس سں مهماں کىسد　　حر اں سکسها فراواں کشىد

18ᵃ D V o ار ره
48ᵃ P ىعمه داده ىو ر ىى Pc ىو ر ىوی
B ر ىس دىں آں ىوارا ىوی
49ᵃ Pe ىكسمر 49ᵇ دىو B کرد ىد Pc L I ر ـ
51ᵃ D حمی و رومی 51ᵇ و ار I V o ور
52ᵃ حسال P F V حسل Pc حسں O حسل I حسں
L حسال D حسل B حسں (حاقاں)
54ᵃ سری L ىه سری B سرمی
55ᵃ B مسك ماماری اىارها D حىی ىد اىارها
56, 57 P ōp 56 Pc L ōp 56, 57 I 57 5 ,
56, 57 وی ىى I ou 57ᵃ حاحی I ok O I B ōp
57ᵃ و B ōp
58ᵃ حلی I c O I F B حىکی I حلی
59ᵃ B کارداں
59ᵃ ىحرر O F D V o ىحروع , V ىحرح B ىكس I ىحوکه کامل ,
Pe ىحوکه ىلىں افکىی , L و ىحولی کىں افکں ,
V ىر و ىار B ىره در
60ᵃ و Pc U ōp 61ᵃ سکں Pc کىں
61ᵃ مرده Pe U L L ىرده B در ىرده آرىد سىل
62ᵃ ىرلی O ىرکی , D حماں

سکمدر چو بر حوان حاقان رسد ... ی حصر بر آب حوان رسد .
یکی تحت زر دید حون آفتاب ... درو چشمهٔ در چو دریای آب
بشادی بران تحت زرین نشست ... ز کافور و عنبر برنحی بدست
جهانجوی فغفور بر دست راست ... بحدمت کمر بست و بر پای حاست
نوازش کناس ملك بس حواند ... ملك وار بر کرسی زر نشاند
دگر تاجداران بفرمان شاه ... برابر نشستند در پیشگاه
برمود حاں که بید حورد ... ز حوانهای زرین سود حاك زرد
فرو رحت ساهده برگی فراح ... حو برك زر از برك زران ساح
دران آرروگه فرحار بس ... بکرد آرزو با معامل مکس
بهسی صف هر حه برحواستند ... بران مائده حوان برآراستند
حو حوردند هر گونه حورند ... بمسودند بر ساده بوردها
نشاط می قرمزی ساحتند ... ساقی هم از قرمز انداحتند
نشسته زامش ز هر کشوری ... نرب اوستادی و رامسگری
نواسر حنگ ... بسگرف ... بقانون اوران برآورده حرف
زسته نواران ... سعدی سرود ... بگردون برآورده آوار رود

برحی ١ برـ‌زان ٥٢ ...

٤٤ حوس دو B در حو ... lamin ... ap

دران حشمه در حو دربای آب

... رسب D ساد ... O L I I D V Vo ... (ست ...) سه

... دکر D اکر

... Pc I 6p ... شود P سده رزد L ورد ... P سه

... زر از I V زران . W ار (زر) زر B ... حو وف حران بر ,

I ز ساح

41 P 6p ... B فرحار و بس V دش

41ª آرزو L ارزو B ارزو ... مسل مکس , مکس O , مکاس V , مکیش

42ª B مائده دران D سایه

43ª U مانده Pc I (Pc ماوردها ...) حودند آده ز ...

44 O B 6p 44ª V قرزمی ساحمند 44ª قرمز V قرمز

45ª B کشوری , ز رامش بهر کشوری Pc کوهری

46ª حبا V حسان D Vo حبا گرای B سمرین گرای

46ª نهاون اوران B نهاون و برنط , نهاون . P U D V Vo درآورده

Pc قانون اورا دراورد صرف

47 P 6p 47, 48 D tokrap эдилмиш ир

47ª نواران V سراتان سعدی D Vo معنی . Pc O L L I V B سعدی

47ª D Vo درآورده

عمابس بولاد در چسك او — عماماں سه حامه راهك او
سی حوں کرو کرده در کردش — عماس چلك عقاب اوکش
حکرسای سمرع درباحس — شکارس همه کرکدں ساحس
عصاك و حوربر و کساح چسم — حدای آوربدس ر سداد و حسم
طعاں شاه مرعاں و طعرل بام — سلطانی اندر چو طعرل نمام *
کسری سه چسم و ماکره روی — کل اندام و سکرلب و مشکبوی
بی حوں بهشتی برآراسته — وربی بصد آررو حواسته
حرامده ماهی چو سرو بلند — مسلسل دوگیسو حو مشکیں کمند
برو عنبی کاب ارو میچکند — بر آتش بر آب معلق که دید
رحس بر بعشه کل انداحته — بعشه نگهباں کل ساحته **
سهی سرو محتاج بالای او — سکر بنده و سهد مولای او
که رسته رلف او مشك ناب — که رلفس کمر بست بر آفتاب
سحکوی سهدی سکربارهٔ — شهد و سکر بر سمکارهٔ
بلوری بس و فاقمی بست او — شکل دم فاقم انگشت او

77a گرو Pe گر او E گرو D Vo گره
78 P бр
79a U حسم گساح حوربر عصك L کسح حوربر
79b V حدا آوربده Vo حدا آوربس
80a Pc طعساه L طعسه و Pc L L F бр
* W юхарыдакы һиссә ашағыдакы һиссәдән уч ногтә ( ) илә айрылмышдыр
81a و P Pe U L F D B бр
81b Pe U گل‌اندام سکرلب مسگبوی, P F B مسکموی
82a سی L E سی
83, 84 85 Pe бр 83a P O D Vo سروی
84b U L بر آتش و بر آب V بر آتش آبی I ، بر آبی
** D Vo 2, 93 чү вәрәгдә кәлмишдир
86b E سدهٔ سهد
87a رلف O راں
87b که P حو , D Vo سمه B کرآتش کمر سمه
88a P D Vo B سکربارهٔ
89a O F بلوری W (سی) و س V B وقمس
Vo وی سب فاقمس
89b او D Vo وی

س ار ساعی گمح نو مار کرد   اران حوسر محفهٔ سار کرد
حرامده حلی کش و دم سیاه   نکاور بر ار باد در صحگاه
رونده نکی محت شاهنشهی   نشسدس ار نوسه بی آگهی
سق برده ار آهوان در شتاب   بگرمی حو آتش سرمی چو آب
صحرا بر مرغان سك حرير   بدريا در ار ماهان سرسر
بحاك روی سکرس دیو راد   بگردندگی کسس دیو باد
بانگیرش ار آسمان کم سود   صبا مرد میدان او هم سود
جهان رفت و آمد باوردگاه   که وا ماند ازو وهم در سمه راه
فرس را رح افکند در وقت سور   فکنده فرس نل را وقت رور
چو وهم ار همه سوی مطلق حرام   حو اندیشه در ار رفس تمام
سمندی نکویم سمندر فشی   سمندر فسی نه سکندر کشی
شکاری نکی مرغ سورنده سر   ز حواب شب فنه سوزنده بر
چو دوران درآمد شدن سر مل   شدن چون حوب آمدن حون شمال

---

63 B 6p   63ᵃ P وراں D Vo کراں
64ᵃ O I V حلی وش و U حکی وش و حلیفش
Pc حکی فش دم سده I حکگی وس دم سیاه ,
D V o حمی فسی دم سه B حکی س دم سیاه
65 رونده Pc L L رمده
65ᵃ O I D V V o B (V سسد) سسده نوه L I یوه
66 D رکرمی V o ر رمی
P حو آتش برفس حو آب محسس
67 68 69 P 6p 67ᵃ B صحرا حو مرغں
68 کسس دیو V کرد کسش دیو V o و دو B کرد
70ᵃ B بوردگاه
70ᵃ D ار وهم Pe ار وهم در آں سه راه
I I I V B W سه راه
71, 72 73 P 6p
71ᵃ I V o W افکنده
71 سل B حمل – hшшнеодэ ipı فعل V سل در وس
72ᵃ سر O I B وقف , نمام I مدام
73ᵃ D V o حه کویم
W' юхıрп такн hнсс шшнеедкнюш уч н I ( ) нэ
нрıы імышлнр
74ᵃ شب Pc I I سر
75ᵃ در آمد Pe 6p , سدن D op
75ₐ Pe شده , حنوب D سدن

یکی خوبروئی و زیبندگی   که هست آدمی در فریبندگی
دوم زورمندی که وقت نبرد   بپیچد عنان را ز مردان مرد
سه دیگر خوش آوازی و بانگ رود   که از زخم خوشتر سراید سرود
چو زاواز خود برکشد زیر و زار   بجنبد ز آواز او مرغ و مار
جهانجوی را زان سه آرام جست   خوش آوازی و خوبی آمد درست
حدیث دبیری و فرزانگی   بدیشان نبود آن ز فرزانگی
سخن ارزد ار چیز محکم بود   که فرزانگی در زنان کم بود
زن ار سخن بی بنه روئش سست   ز مردی چه لافد که زن هم رست
اگر ماهی از سست جرا بود   سکندر به پیکان دریا بود
ز کامند سست سر سرخ بی   بس آنگه نباید انداخت پی
گران داشت آن نامه را شهریار   زن را بمردی نشاید استوار
سدیفش نامه در کاوس سپرد   چو سوگند نامش فراموش کرد
که خسرو آن نشست بد رفت سوی   سد از خوان خاص سوی خوابگاه
سحرگاه که خورشید مشرق خرام   برون زد سر از طاق فیروزه فام
بگسترد پرده ه نشد در گیتی جای   فرامش دری بارگه بر گشاد

105ª _ I c c ı

105ª و Pc O L V c p P نشت ور وری I وی ت و

B سر دیگر آوازهٔ بانگ و رود

105ª L زهره خوش سر زد سرود

10 ª Pc L I V خود خوآواز L 'و P کنند ورار ری ر ری

106 O L V بحسند I جسد B جسد ۱ فروز ر

107ª Pc آمد

108ª I c I L ندرونه بود D V V o B (V سد) پو ب ه

ندرف آمرا ر ۱۱

109ª , 109ª P 10 ª 109ª 109ª P سست سر ب ـ

110, 111, 112 I 112 111, 110

110ª Pc (سست روئش رنگ سمس) ار ۱ (ر ر ر ی ۱ سد

110ª V نمردی , لافد O E B داند , که Pc ...

111ª Pc E ر دره

113ª داست O دید , Pe I L اس ۱ ۱ D ار

114ª Pe O U L سدرمش و L بدرفس

115ª V سدرف

115ª خوان O I D خان , V برم W (خان) خوان

O E بارگاه

116ª رد D زین , طاق P طاس , فام Pc فام , L حم

ز سمن ریح گوئی انگبحه — برو طوطی از عمب آوبحه
بدان طوق و گوی آن بت مهرجوی — ز مه طوق زده ز حورسید گوی
از ابرو کمان کرده ور غمزه تیر — بسر و کمان کرده صد دل اسیر
حو می حوردی از لطف اندام وی — ز حلقش بدید آمدی رنگ می
هزار آفرین بر جهان دانهٔ — کـه زود از اسن گرانمایهٔ
ز بر بر کس از نیك حسمی نظر — ز حشمش بهس سی نیك بر
بو گمی که حود ست اورا دهان — همس ماه او ست اندر جهان
رساننده بحجهٔ ارجمند — معرف آن جهه شد سربلند
که این مرغ و این بزرگی وین گهر — عوبرند و بر ساه بیا عور
بهکس بر حس حنك حلی ست — بمرغی حس آمد آسن بدست
نگیس چه حاجت که هنگام کار — هنرها ی خود ا کند آشکار
گهری بدین چهره هم حوار نیست — که بر جه روئی کس ز ...
به حجلت برو مهر آورد هست — که ... ا ... بدست

90ᵃ D ... طوطی ... آوبحه ... نکیحه کوی ...
91ᵃ بدان ... بران ... مه B
92 D ... B W ... برو ... P ... کرده ... 92 P ...
93ᵃ I آمده ... رنگ ... وی
94 ... اسن ... آن ... گرانمایه ... P ... حس
95 B ... نمکند برکس ...
برد برکس از ... حسمی نظر
96ᵃ I که حود کوبی ... مکر
96ᵇ همس ... و ...
97ᵃ P ... I رسندهٔ 97 معرف B ...
98ᵃ I ... وین مرغ این ... I ... P ... I
98ᵇ و D ... op
P ... O ... L I B عو ... (U I I B ...) ...
99ᵃ حتلی ... حمکی I I ... حمکی ... D ... حسمی ...
99ᵇ D آمد
100ᵃ بکس I نکشتن P e U I بهکدم
100ᵇ L کند ... کند E B
101ᵃ P ... V o برس E B دری I حوارکست
101ᵇ P I حوبروئس کس
102ᵃ B ... آورده هست V ... آورده اسـ 102 P کـه اورا

کمرهای زرین غلامان خاص — چو بر شوشهٔ نقره زر خلاص
وشاقان خوشنده چون آب سیل — ز هرسو حست کشان حیل حیل
ندیمان ساسته بر گرد شاه — که آسان ارشان شود رنج راه
حرامان شده خسرو خسروان — طرفدار چس در رکابش روان
سهشه حو سوس لحی رمس — اسارب چان سد محاقان حس
که گردد سوی خانهٔ خویش بر — بدیلم بزرگان کند سرکسار
جهانجوی را برلب بدرود کرد — تاب ره روی را رود گرد
عنان تافته شاه گیتی نورد — ز صحرا بجیحون رساند گرد
چو آمد نزدیک آن ژرف رود — بفرمود تا لشکر آید فرود
بران فرضه جائی دل افروز دید — سس سراپچای فرور دید
طناب سراپردهٔ خسروی — کشیدند و بند میخ مرکز قوی
زمین بوستانهای گوهرنگار — چو باغ ارم گشت جیحون کنار
جهانی سه کشور موارا بهر دید — جهانی نگویم که یک شهر دید
زان مت کز حس بحت آمدس — سی داد کانجا درنگ آمدش
سهی و براه آباد کرد — سی شهر نو بر شاد کرد
سمرقند را کمی ساد اروست — سنده حس سد که ساد اروست
خبر گرم شد در خراسان و روم — که شاهنشه آمد بر سگانه بوم

135, 136 B 6p 135ᵃ O I D o زر بر غلامان
135ᵇ P نقرهٔ سوسهٔ Pe I زرین خلاص
136 P 6p 136ᵃ Pe L خوسنده ١ حو سس D س
138ᵃ O حرامده سد 138ᵇ I ١ دوان
139ᵃ سهسه D Vo جهانه , سوس Pe I کمس I کدا
139ᵇ W (حاں) حس
141ᵃ V را روی رای ب را P روی ند حون
142ᵃ B بصحرای جیحون
143ᵃ Pe ژرف 143ᵇ D V o آمد
144ᵃ P L D V بدان , E V جای
144ᵇ P O V Vo B بداںجای , W ان جای (بد) بر
145ᵃ و Pe L V 6p , مرکز Pe مرکب
146ᵃ حیحون V دریا
147ᵃ V B نکی (V گوبم (حه گوبم
148ᵃ داد D Vo ماند
150ᵃ Pe U D V سسدم , P خبر داد دهقان که
151ᵃ و P 6p

سر برد روزی دو در رود و می — دگر باره شد مرکش سر بی
سوی بار کشتن سبجید کار — بگردید کی گشت چون روزگار
بری چهره برکی که خاقان چس — بشه داد با داردش بار بس
از آنجا که شه را بیامد بسد — حو سابه پس برده شد شهربند
براوروحت آن ماه چون آفتاب — فرو رعحت بر گل ز نرگس گلاب
بربدان سرای کسران شاه — همی بود حون سابه در زیر چاه
بکی روز کین چرخ چوگان بدست — ز شب باری آورد گوئی بدست
سکندر که از خسروان گوی برد — عماسرا بحوگانی خود سپرد
درآمد بطارهٔ کوهکس — فرس بیل بالا و شه بلبس
علم برکشیدند گردنکشان — پدید آمد از روز محشر نشان
ز لشکر که عرصش هرسنگ بود — بیابان بسحخمر بر تنک بود
ز صحرای چین تا بدریای حند — زمین بر زمین بود زیر برند
بسه حون درآمد بعرض شمار — گزیده درو بود بنجصد هزار
بس و بیش ترکان طاوس رنك — حپ و راست شیران پولاد حبک
نقلب اندرون شاه بر نا شکوه — بسه گرد بر گرد دریا حو کوه
بحر بیل روزان آهن کلاه — چهل بیل حنگی بس بست شاه
هزار و چهل سحق پهلوی — روان در بی رایت خسروی

118ª در P دو در I دو در آن P ... رود و می Pc L I روز می
119ª DB سحید 119ᵇ کس OIB رف
120ª برکی که P رود 120ᵇ V آردس
121 B بس سوی
122 I وکلاب I برکس حو برکس
123 P سابه آب D حه آب
125 B بحوگان خود می سپرد
126ª V سه 1 و 2 بیل
127ᵇ O بس حهان
128ª Vo بحخمر
129ª Pc L I ز صحرای زند ... حس ز دریای حند B هند
129ᵇ I زمین تا زمین DBW زمین در زمین
130ª B بعرض 130ᵇ P گزیده دو ده بود و
133 P 6p 133ᵃ Vo بحر روز سلاں
133ª B حنگی رنکی W بس و بس
134ª Pc L L دوان
* Pc L L 135 ни бейт кетмишдир

سکندر بدان کامگاری که بود همه ملك در سهر حود مسمود
اگرچه ولاىت ز حد ىس داسب هم اندىسه خانهٔ حوىس داشت
سی رای آن ر ـ ه قرىا ر حای حو اد آورد ىای در اد ىای
هوای وطن در دل آسان کند ىساط هوای حراسان کند
زمس عحم رىر ىای آورد سوی ملك اصطخر رای آورد
جهان را ىراه ورد از ربك حوىس ىامدی درآرد ىاورىك حوىش
ىرآن ملك ىوس آفرىن ىگذرد ىد و ىك آن مملکت ىىگرد
ىىمىد که ىىرىج ما ىو کىد ىسىح رمس ىوس حسرو کىد
ىکىد ره ىامه ٔ هر کسی در آن ىاره سارد ىوارس ىسی
حىه عىدگان را معىی دهد حان را ر ىو رىدگانی دهد
ىرىن ىرد ىىرمىس اندىسهٔ ىدارد شاهان حىر اىن ىسهٔ
ىوانى که ىاىه ىسا لىحا ر ىود ىروی ىىه گردن اىرار ىود
ىهاى کىه ىىه ىحکم ىىی گرد آهاو ىمود راه
ىرىد ىر ىىده ىکى ىىگىاب ىىادىد ماىد کوس ار دوال
که ىر ىىهد ىىداى روس که ار مهد انجار ىسد عروس

* W pr داسان
8a D V \ o ىر , O L I F \ B کامرانی
10a E B حسد \ فردا رای ىرد
10b Pc آورم ىاد در I آورم L آه ىه ىد ىر ىر ىر ىى
ىر (در) \\ ىر P \ \ o B در
11a در Pc O L E D V \ o b ىر , I ىىىن آىس کىم
11b I هوای ىىط حراسان کىم
12, 13 Pc 13, 12 12—15 L 13 12, 1 , 13
12a , 12b — 13a , 13b L 13b , 13a — 12b , 12a
12b V Vo اصطرح , رای Pc حای
13a حوىس حود ' 13b D ىر اهرىث حود
14a B ىدان
15a Pc L B کىد
15b P ىرىسىس ىدرگاه حسروکىد Pc I B کىد
16b D Vo B ىاره
18a V معرف
19a انجار B انحار
20 E 6p 20a B ىىب 20b L V \ o B ىمودە
21a O B ىکو
22a Pe ىاهان 22b ار Pe ان , انحار B انحار

بهر شهری از شادی فتح شاه | بشارت رسان برگرفتند راه
بشکرانه رانت برافراختند | بهر خانهٔ خرمی ساختند
فرستاد هرکس ببی مال و گنج | بدرگاه شاه از پی تاربنج

L

خبر یافتن اسکندر از بیرون آمدن لشگر روس *

بیا ساقی امشب بمی کن شتاب | که تا درد سر واخت آید گلاب
مییکه بر روی کار آورد | به آن می که بر سر خمار آورد

جهان گرد را در جهان تاختن | خوش آید سفر در سفر ساختن
بهر کشوری تازه آرایشی | بهر منزلی کردن آسایشی
ز پیوندگیها خبر یافتن | ز بادیه‌ها بهره برداشتن
ولیکن خوشی سرانجام کار | به شهر خودست آدمی شهریار
فرو ماندن شهر خود بد بخت | به از شهریاری به شهر کسان

---

52 P I I D \ , شهر
17 (I D \ \ o B بر گرفتند
P(I I سر بر کرده بر گرفتند ر
* P خبر یافتن اسکندر از عزمت روسیان ،
اسکندر P(سکندر

O خبر یافتن اسکندر از آمدن روسیان و هزیمت بردع
L \ خبر یافتن سکندر از بیرون آمدن لشکر (از لشکر \) روس
(\ وخراب کردن بردع و کرفتار شدن نوشابه (و تاراج بردن نوشابه را
I آمدن هاتف بخبر و تطمع کردن از دست روسیان
I آگاهی اسکندر از بیداد روس D در کشتن سکندر از سپهر خبر
\ o آگاهی یافتن اسکندر از خروج لشکر روس و گرفتن نوشابه
B آگاهی یافتن اسکندر از لشکر روس و اسیری نوشابه
W بار کشیدن اسکندر از حبس ـ ساقی نامه
1a دو (بر) W 2a آمد W 1a بمی I بمی
** W 1pT اندرو

3a P سفر در سفر Pc خوش آمد سفر بر سفر
5 P op 5a Pc تافتن
5a I F برده ، W (برده) بهره
6a و لیکن U وکیلی سرانجام Pc I I بهکدم 6a شهریار F بادگار
7, 8 Pc 6p

سی که روسی درس سال چند   بروم و مارس رساند گرند
حو رسکوبه بر گنج ره ناقسد   شاسد ار آسان که شناقسد
ساسد کشور گشاسد سهر   که حامان حلقد و دوبان دهر
همه ره رناسد چون گرك و سر   بحوان نادلیرند و بر حون دلیر
ر روسی بحوید کسی مردمی   که حر گوهری سسش رادمی
اگر ىر حری نار گوهر بود   بگوهر چه سی همان حر بود
حو ره پاقسد آن حرىهان بگنج   سی سومهارا رساند رنج
ىىداد كردن ىرآرند نال   ر ناراركانان ساسد مال
حلل حون دران مرر و بوم آورند   طمع ىر حراسان و روم آورند
سورند ساهشه ار گهت او   ر سداد ىر حانه و حفت او
برسان سد ار بهر بوسانه سر   كه بر ساه بود آن ولات عرير
فرو برد سر طره و حسم سار   وران طرگی سر برآورد نار
ىرىد حوان گفت فرمان براست   مرا در دست آنجه در حان براست
ارىن گفته به باسد ار ىگدری   بوگفتی و باقی ر من سگری
سی که حون سر براه آورم   حه سرها ر چىر ىحاه آورم

38a P سی ، L سی ، B دران سال ۱۸ رور
38b نارمی P B ناران V او سرس
39b V ساسده راسان Pe رآسو D ۱ ۰ راب ب
40a Pe گساسد و ، B ساسد کسور گسانی سهر
40b حامان D حانان V حاوں
41b بحوان U بحون ، B بحون دلیر بر حون دلیرند به دو ب
42b حر B حر ، Pe O U D ۱ ۰ سسان I سب ار آدی
V سب سان آدمی ، B سب حون آدمی ،
43b حه B حو
44a Pe U (U ار حرىهان و) ار حرىهان گنج
44b بومها B مردمان ، را D op
45a O D ۱ ر سداد ، P درآرند ، Pe I نل I نال ،
W (نال) نال
45b D ر نارارگان ، Pe U ر درارگن می ساسد
46b طمع O حلل
47b O ر سدادی حانه و
49a Pe U برده ، Pe حشمناك
49b P نار ، اران Pe ناك
50b براست Pe ماست 51b ۱ بمن بگدری
52b P حه سرهای حسر

کس آمد گران ملك آراسته — حلالی نماند ار همه حواسته

ستردند روسی ز آلان و ارك — شـبـحوبی آورد همچون تگرك

بدرسد آن ساحب راه سافت — بقـرواطها سوی دریا شتافت

حروحی نه بروحه اندازه کرد — درآن نقمه کس کهی تاره کرد

تاراح برد آن بر و بوم را — که ره بسته باد آن بی شوم را

حر ار کشتگانی که نتوان شمرد — حرابی سی کرد و سیار برد

در انبار آکنده خوردی نماند — همـان در حریمه بوردی نماند

ز گنجینهٔ ما تهی کرد رحت — در ار درج بربود و دیبا ز تحت

همـان ملك بردع براندانحتند — یکی سهر بر گنج برداحـتند

بتاراج بردند بوشانه را — شکـستند بر سنگ فرزانه را

ز چندان عروسان که دیدی سای — نماندند یك بارس را بحای

همه شهر و کشور بهم بر زدند — ده و دوده را آتش اندر زدند

اگر من در آن داوری بودمی — ازین به یکی بر آسودمی

من اسحا بحدمت سده سربلند — زن و بچه آنجا زندان و بند

اگر داد بستاند ار حصم ساه — حدا بد بیاری به دادحواه

---

23 [illegible] 50 [illegible] I 6p

23a I که آن \ که زان

23a Pc نماند و همه \ B ار حواسته \ (نماندند) نماندند

24a Pc ز آلان ارك I DV Vo گرـ (و) I 6p (آلان و) (V و)ز
I ز آلان ورك

24 \ W سحون در آورد

25a I \ o بدرسد و راه ساف I B رو ساف
P Pc O I (Pc ساف (ساف ره ساحب آن و بدرسد

25a B سرواطها B فرواطها به W به اطها E ساف

27a D نسته که بی باد B بود Vo 6p
به ار بی Pc I بد آن بی

28a حر B ار کس \ آن Pc I که کاری و کسی آن حو

3 a کرد بی \ رد همه 30a و Pc O I

31a همان \ همه

33a رجیدان D V رحیدن B آن ردید

34a سهر P کوه 35a داوری D ساحب

35a E اران . D Vo (D کمس) کسی باوه ازین

36a D آنجا Pc سدم 36a F اسحا

37a Pc U B بستاند

3 a باد Pe داد O U F D V Vo B باری ده و

درین ره چو برداشتم برگ و زاد | صبوری کنم تا برآید مراد
ز کوه گران و بلندای ژرف | ناهستگی ... گردد شگرف
مرا سوی ملک عجم و رای | که ... آن مملکت خدخدای
چو ... داستانم ... آگهی | به ... بخت من باشد از من بهی
بخش ... گراید ... من | ... من ... بود بخت من
حسته ... از هیچ راه | مگر ... شانم از کینه‌خواه
دوالی چو ... شد ... درنگی | برآسود از آن خشم و آشفتگی
سب ... آلود ... | ره ... چهره زر اندود کرد

LI

رسیدن اسکندر بدست فغحاق*

سوی ... در دست گر | که از خوردنش مست کسرا گریز
شده ... آفتاب | که ... آتش آمد بگوهر هم آب

67ª D ... ره ... زاد
68, 69 D ...
68ª Pe ... و ژرف ... 68 ... دد
69ª P ... سکحند حای || دران ملک سکحند حای ...
حند Pc I ...
70ª Pc بحت
71ª B گراسده || گراسو Pc I بحت
71ª ... بود F ... \ ... سری ریرمن ... بحت
72ª E ... دادخواه
73ª آسودگی Pc I آسمگی
74ª ... رحهره \ ... حهره
* Pe داستان در رای زدن اسکندر با ... گان
L حرم سکندر و رای زدن با بزرگان و رفتن بفغحاق
F رسیدن سکندر بدربند ... D رزم سکندر باللشکر روسیان
V گفتار در رسیدن سکندر بدست فغچاق
Vo رجعت سکندر و ساختن طلسم
B رسیدن اسکندر بدست فغحاق و طلسم ...
W رسیدن اسکندر بدست فغحاق — ساقی نامه
1ª D Vo B در, F را || 1ª کسرا P مارا
2ª به F ر || 2ª \ که‌آتش

چه دلهای مردان برارم ز هوش / چه خونهای سران درارم بجوش
برارم سگالش ز سور افکنی / که با شیر یارست گور افکنی
به برطاس مانم به روسی بجای / سر هر دو را بسپرم زیر پای
اگر روس مصرست بلش کنم / سراسیمه در پای پیلش کنم
برآورم از کوهش اوربک را / در آتش فشانم همه سنگ را
به در غار کوه اژدهاای هام / به از بهر دارو گیاهی هلم
گراس کس نخواهم ز شیران روس / سگم سنگ به اسکندر فیلقوس
وگر کرد برطاس را شکرم / ز برطاسی روس روبه برم
گر از کردی خرج باشد زمان / نخواهم کس خود از بدگمان
همه برده را درخای آوریم / سبنده را زیر پای آورم
بمانده بوسه را زیر دسه / چو وقت آمد ازی برآرم فند
گر آن سه زر سنگ بد حکمر / بروز آورمش چو موی از خمر
ز بیچاره گسنده سوی کار سخت / بمدت شکوفد نهال از درخت
سخنی در از خرد بی مکر / که گر ... زمن ... خرج سر

---

50 ... D ... B مردم ... I ... برارم بجوش
51 ... P ... کس ... درآمد ... B بر
چه دلهای ... برارم ز خوش P بجوش ... آورم ... درارم بجوش
52 P O ... I ... ز سور ... سر ... D ... سر ...
54 سر که ... B — ... H ...
55 \ ماند
56 D \ o 6 ... 5 P کم
56 P P I \ سراسیمه ... کم
57 \ برآورم
57[a] در آتش P D \ o دراسب ... \ (...)
58[a] P I \ عار و
59 P نخواهم گراسک
59 B سنگ کم
60[a] P \ و گرگ B برطاس I شکرم
60[a] O I I \ و برطاسی ز روس P ز بم B و برطاس ز روسی
61[a] ماند زمان \ نام امن P امان
61[a] P کمان از بی P 62 آورم
62[a] بساده P بساده O I \ بساده P زیر بساده P آورم
63[a] D \ o شکافد B درخت برآرد شکوفه
66 P 6p
66[a] در از P I بران \ دل مکر B دل وا مکر

چهره چو آتش عارض چو آب   فروزان بر از ماه و از آفتاب
همه سنگ حشمان مردم فریب   فرشته ز دیدارشان ناشکیب
نقابی نه بر صفحهٔ روشنان   نه پاك از برادر نه از شویشان
سپاهی عرب پیشه و سنگ ناب   چو دیدند روئی چنان بی نقاب
ز تاب جوانی بجوش آمدند   در آن داوری سخت کوش آمدند
کس از بیم شه برکناری نکرد   بدان لعبتان دست یاری نکرد
چو شه دید خوبان آن راه را   نه خوب آمد آن قاعده شاه را*
پری پیکران دید خون سم ناب   سپاهی همه تشنه واشان چو آب
ز محتاجی لشکر اندیشه کرد   که زن زن بود سگمان مرد مرد
یکی روز همت بدان کار داد   سروزگان وفحاق را بار داد
پس از آنك شاهانه بنواختشان   بتشریف خود سر برافراختشان

18a P W چو آب (بدرنا P سرمی) بگرمی جو آتش سرمی
18б ماه P آب Pe U D ماه ور آفتاب V бр бх мисра[illegible]
зиндә 21б тәкрар эдилмишдир
20a Pe بقایی که بر صحنهٔ , صفحهٔ () سحنهٔ , I سنهٔ , I D V Vo سحنهٔ
B سحنهٔ
20б E سوشان
21a P عرب سنهٔ سك ناب Pe L (L ناب) عرب شه و سك ب
L عرب سنه سك و ناب () سپاه عرب شه سك ب
V سپاه عرب شه و سگان B سپاه عرب سر ب ناب
D سك ناب
21б روئی V روی, B روسی
22a سخت کوس D سحت کوس
23б Pe E بران , O D V Vo ناب , [illegible] بری
24a V جو دیدند , آن Pe از 24б W وعدت
* Vo арт پری سکران دید خون سم ناب [illegible] 21
چو دیدند روی چنان بی نقاب
25a V چو O سم ناب
25б همه D Vo چنان , اسان و Pe U V V اسب
26, 27 D тәкрар эдилмишдир
27a همت P رعت , P Pe U بدین , I بران D V بدن ,
Vo بر اس , W (بدس) بدان
27б Pe حفچاق , D V Vo W حفحاق , B قفحاق
28a Pe سی آنکه , U پس آنك , D Vo پس آنگاه V پس آنگه ,
O E B پس آنگه شهنشاه

دو سروانه بیم درس طرفگاه ... یکی رو سدست و دیگر ساه

بگردید سروانهٔ سمع کس ... که بروانهٔ ما بخواند و بس

فروع ار چراغی ده اس حانه را ... که سارد کتاب اس دو بروانه را

گزارش کن فرس اس سر باغ ... چنین برفروزد چراغ ار چراغ

که چون بافت اسکندر فیلقوس ... خبرهای ناخوش ز ناراح روس

بجنت آن شب ار عزم کس ساحس ... ز هر گونه با خود سرانداختن

که حش درس کار چون آورم ... کزین عهد خود را برون آورم

دگر روز کس نور سجاده رنگ ... ز پهلوی شبدیز بگشاد تنگ

سکندر بران حبث حیلی نشست ... که چون باد برخاست چون برق جست

ز خوشده حجون حست جهاند ... وزانجا سوی دست خوارزم راند

ساهی چو دریا سس سب او ... حساب بیابان در انگشت او

بیابان خوارزم را در نوشت ... ز جیحون درآمد بامل گذشت

بدان نا کند عزم از روس باب ... قرارش نمی بود در آب و خاک

دران ناحس دیده سحواب کرد ... گذر بر بیابان سقلاب کرد

بیابان همه حیل وحاو سد ... درو لعبت سمس سو دید

* W I I اندرین

1 I سد B سد D V O درس طرف راه

2 I I روز I D V O روز V O ساه

4 5 V 5 I P C

1 کس P کس I حوسد حوسد W حواند

5 P I فراع

** W I I داستان

6 کن O I کن B حس

8 P حسد

8 برانداحس P سرداحسد P هر گونه ری در حس

9 کار P O O V B عهده

10 P P I مور عمل O O بود B دسر

10 حب O O سب

11 حب P حسب حسی P حسکی

O I I B دان حب حسکی

11 P P D و بوحب

12 B حسب ر خوشنده P حباب

12 خواند V راند

14 نامل P نامل P سامت D V O W نامل ... آمد بامل (نامل)

16 B op I دو V O O V O صلاب

17 P O I W فحاق P D V O ححاق I فحق

هرزانه آن قصه را گفت بار — ورو حارهٔ حواست آن چاره ساز
که این حوبرویان زنجیر موی — درنبست گر کس بوسند روی
وبالست ازین حسم بیگانه را — چو از دیدن سمع پروانه را
حه سازیم تا برم حوئی کند — ز بیگانه بوشیده روئی کند
چنین داد پاسخ فراسب سناس — که فرمان شد را ندیرم سپاس
طلسمی برانگیزم از رف دست — که افسانه سازند ازان سرگذشت
هر آن زن که در روی او بنگرد — بجز روی بوسیده رو ننگرد
سرحی که شاه آرد آنجا نسب — ورو هر حه در حواهم آرد بدست
سه از بیت و بد هرچه فرزانه حواست — برور و برور یك یك کرد راست
جهاندیده یاسا بسیك احتری — در آمد ببستن صنعت گری
بو آب عروسی در آن حلوه گاه — برانگیحت از حاره سنگی سیاه
سرو حادری از رخام سپید — حو برك سمن بر سر مشك بید
هزاران زن که دیدی در آرزم او — سدی روی بوسیده از شرم او
در آورده از سرم حد روی — بهان کرده رحسار و پوشیده موی
ازان ور قحاو رحساره بست — که صورتگر آن نقش بر حاره بست

———

16ᵃ F درکس
46ᵃ Pe ساحب B ورو حاره درحاست
48 P 6p 48ᵃ Pe I D V Vo ازان, O B این
50ᵃ ندیرم D بدیدم
51ᵃ B دست
51ᵇ O باشد بران برگذشت B که وسه سه بدبرد سسب
52 B [illegible]
52ᵃ او در V 52ᵃ ننگرد Pe سگرد
53ᵃ P U I I D V Vo انجا B که آرد سه سحا
53ᵇ آرد L آمد B آرم
54 Pe 6p 54, 55 O F 55 54
55ᵃ Pe جهان دید 55ᵃ P L و بدسر, B برس
56ᵃ W برآرب حاره Pe حاه P I V سنك
57ᵃ حادری Pe L حادوئی 57ᵃ Pe سحن I مسك حسك
58, 59 P 59, 58
58ᵃ دیدی Vo دید او, V آرم او دید اندر W وی
58ᵇ سدی D Vo سد او, W اوی
59ᵃ D Vo B درآوردی, V درآورد
59ᵇ کرده D کرد, V کرد رحسار و پوسید
60ᵃ Pe حجحاو, O U I قحاو, F قحاو, D V Vo W حجحاو

پیران مخاوی نوشیده گفت | که زن روی پوشیده به در بهشت
زنی کو نماید بیگانه روی | ندارد شکوه خود و شرم شوی
اگر زن خود از سنگ و آهن بود | خو زن نام دارد همم زن بود
چو آن ... سورده راه | ... بك بك سخنهای شاه
سر از حکم ان داوری شد | که آتش خود را حان نافسد
سلیه گه ... مه سده ام | مسماق حسرو سامده ام
ولی روی ... مه و ست | که اس حصلت آتش مخاوی ست
گر آن تو روی ... اسب | ... آتش ما حشم ... است
حو در روی ... | حمالت به ... روی ...
وگر ... | حرا ... دید در روی و ست
عروس ... | ... حجاله کس ندارد کار
سرقع مکن روی ان خوش زش | تو سو برقع انداز در چشم خوش
کسی کو ... | ... در آفتاب
جهاند ... | ... که خواهد ... هد
ملی ... حمله ... | ومکن ... آتش ... کدر
خو ... آوری | ... داوری
... آن گروه | نصیحت ... سکوه

---

29 ... محوق ... حصحاق ...
D حصحوق
...
30 ... B خود و ... سوی
31 ... هم ... همان
32 ... P نکس
35 P D حصحوق ... مصحوق ... B مصحوق
36 ...
37 ...
38 دید P ... و ...
40 سو P ... D روی
41 P
42 P کوزنکه P ... اگر زنکه ...
42 P ... زاو ... ناو B
43 ... آن ... خود P او
44 P ... زاسان D ان
45 ورا P آورا

ر ره گر ساده رسد گر سوار — درسش کسدس پرسـنده وار
سواری که راند فرس سش او — نهد سری ار حمه در کش او
شبانی که آنجا رساند گله — کند سش او گوسفندی مله
عقابان درآمد ار اوج ملند — نماند نك موی ار آن گوسفند
ر سم عقابان سولاد حنك — نگردد کسی گرد آن حاره سنك
صنم س که آن نفس بردار کرد — که گاهی گره ست و که بار کرد

LII

رسیدن اسکندر بروس و جنك کردن*

سا ساقی آن نکر بوشده روی — بمن ده کرس هست بروای شوی
کنم دست شوئی ساك و ملند — سکر اس چنس دست ساند کشند
دگر باره ملبل ساع آمدست — بری سش روس چراغ آمدست
حال بری سکری می کند — مرا چون حال بری مسکند

74ᵃ L رسد ور سوار , سود P V
75ᵃ بهد Vo حهد Pe سر , O س
76ᵃ سابی U سواری
77 P 6p 77, 78 L 78, 77
77ᵃ I₁ درآمد , B برآمد D Vo ر اوج
77ᵇ Pe U L نماند نکی زان بی گوسفند
79ᵃ P صنم نس آن 79ᵇ نست B کرد
* Pe کله بی حد در سمه حکمت
V E رفتن اسکندر بجنك روسیان
O حبر دادن قطال روسی از آمدن اسکندر بر سر او
L بردنك رسیدن سکندر بلشگر روس
D رسیدن اسکندر بروس
L لشکر کشیدن اسکندر از جاب روس
Vo حبر دادن روسیان از آمدن سکندر و عرض لسگر دادن
B بهم رسیدن لسگر روس و اسکندر
W رسیدن اسکندر بکشور روس—ساقی نامه
1ᵃ نکر V نفس 1ᵇ E اکر , V گرد
2ᵃ P ر باك ملند Pe ساك ملند , W ساك ز ملند
2ᵇ نکر O نکر ، سگر آنجنان , U سکران حس ,
Pe آن حس D V Vo B W ماند
** W apr اندرر
3ᵇ روشن Pe O L Vo روعن 4ᵃ E B حیالی

نگارنده را گفت شه کین نگار — درین سنگدل قوم چون کرد کار
که فرمان ما را ندارند گوش — درین سنگ بیند و باشد هوش
خبر داد دانای بیدار بخت — که ضحاک را دل چو سنگست سخت
بر گرچه بینند سنگین دلند — سنگین دلان زین سبب مایلند
برین سنگ چون بگذرد رخشان — ازو نرم گردد دل سخت‌شان
که روئی بدین سختی از خاره سنگ — چو خود را همی پوشد از نام و ننگ *
روا باشد از ما بپوشیم روی — ز بیداد بیگانه و شرم شوی
دگر نسبتی کاسماست آن — نگویم که رمزی نهانست آن
نامردی این طلسم بلند — از آن روبها سیه شد روی سد
هنوز آن طلسم برانگیخته — در آن دست ماندست ناریخته
یکی بیشه در گردش از چوبه سر — چو ماسند گیا بر لب آبگیر
ز پرهای تیر عقاب افکنش — عقابان فروبسته سرامنش
همه حل قحاق کانجا رسد — دو با ش آن نقش نکا رسد

61a P Pc L I V بر این D Vo بدین
62 O 6p
62a P نگردند B بدادند
62b Pe باشد بسند, I V بسند بسد بسد D بسد
63a نحت D نحس
P حصحاق O I I ضحق, D V V W حصحق
63b P سرگرجو W (جو) گرجه سر B به
64
65 66 Vo Cp
67 B W بدین 65 P ازو بد گرد
* B 52 Co D KCIMBPITHP
67 I موسم 7 سرم ننگانه و از
68 دگر V گر V Vo این
P P Pc O I D نگویم V حگویم رمز
V
P سه روی سد
70 طلسمی 71
71a D کردش جوبه سر جوبه O I
71b Pc I نکند گیرا
72 Pc I I 61 72 O I فروبند I فرویند V فروبند
73 Pc D V Vo حصحق, B قحق کاجا رسد
73b Vo دو پیش, I رسد

ساهی که اندسه را ی کند | چو کوهه رد کوه ازو حوی کند
دلیران شمسرزن ، سمار | بمردم گرانی چو پحنده مار
کمند افکنانی که حون ید سر | درارند سرهای سلان ریر
علامان حسی که در دار و گیر | ر موئی حهاند صد حویه سر
سکندر به بد اژدهائست این | جهان را سمگر بلائیست این
به لسگر سکی کوه با او روان | که در رر او سد رمس ناتوان
ر سلان دو صد سل پولادپوس | که آرند حون رمس را بحوس
سکی ست ر سل ه ب سلی | همه کسور آسوب و لسگر سکن
حو فصل روسی که سا بود | سد آگه که گردون بدس کار بود
سکی سگر انگحت ار همه وس | سرداران هر همه کرده عروس
ر برطاس و آلان وحزران گروه | درانگحت سلی حو دریا و کوه
ر اسو ره ی ، بهحاو ست | رمس را دیع و رزه در پوست
ساهی ه حدا که سگرسس | باندازه آن رساند هماس
حو عرس سمرد آنچه ر سس بود | ر بهسد هرارش عدد سس بود
فرود آمد ار سر راه دور | دو فرسگی از لسگر ساه دور

20ᵃ F I L کوه (I کند (کسد) حکوبه کند D V Vc حو که ر رد
O I B کند را ی (O کوه I سه) حوکه به رد کوه
21ᵃ سمر P سی هزار V صد هزار I ـ I B بحه د
22ᵃ, 23ᵃ B 65
23ᵃ حسی Pc در لسکر I p
24 — 28 L 26 28, 24, 25
24ᵃ سمگر B سکندر
25ᵃ D B رسگر W ه (ر) لسکر و O I D V I ـ
آرد روان I آورد وآن Pc L با او روان
26ᵃ دو صد سل P حمل کوهه Pc سکی س B بدحه سی
27 L 6p 27ᵃ L سکی سکرس اس همه سلس
27ᵃ کسور Pe O I E D Vo V B لسکر
28ᵃ D Vc روسی , فطل P رومی
28ᵃ D Vo V دس , B بدان
30ᵃ Vo B برطاس , آلان Pc لان P Pc I حرران حرب
30ᵃ B سل
31ᵃ اسو P ر اراسو E رآبو Pe V Vo W بحمحاو I B صحو
31ᵃ Pc ره را بوست
32ᵃ U E ساهی 33ᵃ بهصد O بصد
34ᵃ, 34ᵃ Pe U I 34ᵃ, 34ᵃ

ارس کاں مارلك اهرمی　　گهر س که آرم مدس روشی
هرار آفرین ماد بر رسرکاں　　که روش ررآرمد ارس سره کاں

گرارىدهٔ شرح آں مرربان　　گرارس چس آورد بر ربان
که حوں ساه عالم ندانای روم　　هرمود تا سارد ار سنگ موم
سروری آں نقس درحواسته　　حو سروره نقسی سد آراسته
ر حوبی حاں ساحتش نس ىد　　که برىست بر نقس برکاں برىد
حو سکر برانگیحت سکر حای　　سه ار نش سکر ابی کرد حای
بهر حا که مروت مرىحت گنج　　نامید راحت همی برد رنج
بهر همه مرلی چند راند　　بهر مىری همه حند ماند
حو مىرں در آمد سحواه ست　　هربراں بکس بر کردند حلك
فراحی گهی بود بردشت آب　　فرود آمد آنجا بهنگام حواب
در آں مرعرار ار ملک ىه سه　　بر آسوده گسسد ار آسب راه
حو احمد ر آراست لسکرگهی　　کىه مه نگرىوں درو درگهی
جهان را ر راب حوسوس کرد　　سرابرده را در سوی ىوس کرد
بروسی حرم سد که دارای روم　　ىوری سکر ... مرز و بوم

س اس　5 Pc　هرمىی　BW　کار　کاں　1
6ª ررآرمد　B　روامد　اری　OLI V o ر D
* Pc　دسس در بردت رسمدں سکر روس　, داسس, W 1p1　دسس
7　P Pc OLI D Vo L　W　(ای) آں　7　کرس　I　کرں
8ª　سب　O　مسب　موم　Pc　رمه
9　Pc L I　6p
9ª B　سروری　ر　9　P　آراسته　سد　روری
10 — 1 Pc L I　11, 13 15, 12
10ª V　بحوبی
10ª　سس　V　روی　برکاں　P　برحوں , Pc　حوںں
11ª　سه　Pc I　سد
14ª I B　برآمد　14ª Pc L I　هربراں کس
15ª　کهی　V　نکی　B　کہں
16ª Pc　مرعرار ملك نا سناه　L L I　مىد ىه سناه　ں
16ª D V o　رآسىب , V　ربح
17　I　op
18ª B　حهاندار رایت　I　رهىب
18ª V　رو سوی
19ª P　ندس　Pe　بر اس　I　دراں　D V V o　ىں　W　ماں

س آنکه فرس راند بالای کوه   سی چند با او شده همگروه
بانگشت سمود کانك ز دور   حهان در حهان بارسد و بور
در و درگه ار گوهر و گنج ر   بحای ستان و زره لعل و در
همه زین زرین بافوت کار   کفل پوشهای حواهر نگار
کلاه مرصع سرافراشته   قبا تا کمر پای بگذاشته
همه فرس دیبا و شعر و حریر   به در دست سره به در حمه سر
همه عنبرین دار و خلخال بوس   سر زلف سجده بالای گوس
سراپای در زیور خسروی   به پای رونده به دست قوی
بدان سست پایان سجده دست   سکندر چه لشکر تواند شکست
گر افتد بر ایشان سر سوزنی   دهن را گشاید چون روزنی
ساریج و بهوم حسك آورند   مهی در حسابی درنك آورند
به آن اسکرند اس که روز نبرد   ز جسته کلوخی برآرند گرد
حو ما حمله سازیم بکره ز جای   سك حملهٔ ما ندارند پای

48ᵃ Pe L هم سکوه
49ᵃ B برانگشت D V o B کاسك W کانك (ست)
49ᵇ O D نارسد P نارسد ، I نرسمد I نرسمد
نارسمد نور V نارسمد نور ، I نارسد نور L
B نارسد و حور W نرسمد و حور
50ᵃ درگه B دست ، U در و درگهی گوهرو
50ᵇ U ساں زره P سمر
51ᵃ B کمر
52, 53 Pe бр 52 53, 54 V 53 5
52ᵃ B قفا E ناکمر ، V دکمر D V ستمه
53, 54 P бр
53ᵃ فرس I L ورر ، B ورس و O I D V V سمر حریر
53ᵇ سره B سرو
54ᵃ L عسری ، و Pe O I L I бр
54ᵇ بالای Pe U I بای ، O E D V B دوس
55ᵃ Pe O U L E V Ӏ B سرودی D سر و دسی
5ᵇ D دسمی
56ᵃ D V Vo پای ، W (س) بدان
58 чи беитдэн LIII § ын 121 ти осийиндэк P бр
58ᵃ Pe U L ساریج بهوم 58ᵇ B سحی در حساب
59ᵃ اس که L آنکه
60 E бр 60ᵃ O L (I بارسم (رانیم حو ما حمله B آریم

ملشکر چس گفت قطال روس — که مرد افکنارا چه باك ار عروس
چیں لشکر حوب مادىده رىح — همه سر سر کاروانهای گنج
کحا ںای دارىد ما روساں — چىں ماریاں و ماموساں
همه گوهرین سار و رریں سام — ملورىں طىق ملکه سحاده حام
همه کارشاں شرب و مالشکری — ىگشته شـی گرد چالشکری
شاںکه سوی حوش انگحتں — سحرگه ىشرب برآمحتں
حگر حوردں آبں روساں ىود — می و ىقل کار عروساں ىود
ر رومی و چىی ماند مرد — همه حر و دىا ىود سرح و زرد
حدا داد مارا حس دستگاه — حدا داده را حوں توان ست راه
اگر دممی اں عىمت ىحواب — دهانم شدی رىں حلاوت ىر آب
ىکی ست در حمله ىی تاح رر — ىدرىا ىماىم حىدىں گهر
گر اں دستگه را ىدست آورىم — ر اقلیم عالم شکست آورىم
همں را ىگىرىم و شاهی کىم — همه شاه صاحب کلاهی کىم

35ª D V o فعطں P که مردگىرا
36ª P O L I D V o B سکری حوب و V ىسکری
b B کار ىهی I کاروىی و رىح
37 حمس D حمں B همه L I رىس ىموسیاں
I ىرسں موسں
38 I O
38 P کوهرں I کوهر سحں و P سحں
O I V کوهرں سحه رىں همه B سحں رریں
38 P طبق ٭ ىىحده
39 B عش
40ª B I سکه سحرگه O I شرب سحرگه ىکىحس
41ª B می لعل کار
42 42 D
43ª P حد ددمں ں دستکه O L I B حد ددمں ں حمس
V حداد ما ں حمس D V حد دىد
43ª I حدا داد
44ª D عىمں را ىحواب
44 B حو آب
45ª I ىکی I کمی در B رىں I رىں حمله ی تاح و
P L ی تح و
45ª B O L ىدرىا ىدىا
46ª B ىاقلیم

ر بونان و افرنجه و معـ ـو سام — به حدانکه بر گفت ساند سم

جهاندار کرد ار سم آرادسان — بمداکـ ـرـی امـ ـدهـا دادشان

حـ ن گفت کس اسکـ ر حـلاجوی — ابگار سـران نکردند جوی

بمردی و ساوسی و بهری — نماند مـردی و مـرد افکنی

دو دسـی بدىدد شمسر اس — همان ناجح و بره ار سش و س

سلاحی و ساری بداوند حسب — ر بی آلمان حلك ماند درست

برهه سی حد را در مصاف — حه ماسد بردن ر سر ا ساف

حو مں سع گـرم احسم ر حای — فرو ىدد الىرر را دست و پای

من آ ں دو ر گـرم که دارای کرد — ر من حان همی برد و حان هم سرد

سلمی که با [illegible] ر ـ احـم — ىای حودس حون در انداحتم

حو ىـ اسکىر فور کردم سرد — ـ مردانگی فور کاوور حورد

که ىه حو ر رد ىارو گرده — شه حس کمانرا فرو کرد ره

هم ار حسك روسم ماىد سکوه — که سـار سلاب ربرد ر کوه

ر کوه حور [illegible] ىدرای حس — همه [illegible] ر برك سم رمس

اگرحه سد برك [illegible] روم حوس — هم ار رومشان کسه با روس سس

74a B ربونان درافرنجه و Pc L I افرنجه
74b سام O F D Vo B بمام
76a L گفت با لسگر 77a سلوسی D V o سوکی
79a B سلحی 79b Pc بی آلد
80a U E ماند B ساند
81a گرم Pe سم 81b D V o B فرو بدم
82a من آن B همان دور Pc دو V رور
82b D Vo ر من حا V هم حان مسرد حی ر من ی Pc I 6p
83a V رکندی V W درساحتم 83b حون B حن
85, 86 V 86, 85
85a L B برابرو 85b Pe گرده
86a E حنك W (حمل) حنك , روسم Pc L I رسمه V ماند سوء
86b ربرد Pc حمرد , I L E نکوه
87a حرر V حصر B حرس 87 رمس Vo نحس
88 O 6p
88a شد Pc E B نصد U حوش دری برك نصد
L نصد کسه روم حوس V نصد برك با روم
88b ار رومشان Pe U E آررمشان روس B روم ,
L هم آررمشان کسه با روم حوش
V هم ار رومان کسهٔ روس سش

چو روسان سختی کش سخت معر | فرسی شـدند ارسـکوه سر
کشیدند سرها که تا زنده ام | ندس عهد و سمان سرافکنده ام
بکوشیم کوسدنی چون نهنگ | تمامم ازین گلستان بوی و رنگ
بر اعدای دولت شبیخون کنم | سوك سان خاره را خون کنم
چو دست از عنان سوی خنجر کشم | ندانندش را دام در سر کشیم
چو روسی سه را دلی گرم دید | ز سروی خود کوه را نرم دید
ملشکرگه آمد تدبر حنث | ز دن ـرـ زنگار و از سع رنك
ز دیگر طرف سه لشکرشکن | ...ـدر سست تا انجمن
بزرگان لشکر همه گرد ساه | شـدند حون اختران گرد ماه
قدرحان ز چین گورخان از حن | دسی از مداس ولند از ...
دوای ز انجار و هندی ز زی | فیاد دمصحری ز خوسان کی
زروید گیلی ز ... مرانیدران | سب ...ل از کسور حاوران
سند از خراسان و غور از عرق | ز... از ارمن ...ن اهاق

---

61 V 65
63 کوسدنی P کسـس | P عوی رمی
65 P 65
65 B سس P کـسد
گرد
P گرد
ور
68 I D • حمں
70 P قدرحوں | گورحں D قدرحں حس و ... حس
70 P وکیل
I حوکند
71 B بحر P هندو
71 P فـی صعـرحی | کی وی
72 B زروید
72 P سی ... ماله ... ساں ... ساں ولی
73 O
73 سمد P سهد سهیل
قوم B ... سهد ... قوم ... فور P L D فوم B قوم
... ریشد P I ... دستد ارمی
D ... بساه ارمی ... ارمی ... دس

سه را چو دل داد خسرو سی — که بدل ساید که باشد کسی
در اندیشه مسود تا وقت شام — که فردا چه برسازد از سع و جام
چو از سره سب رور روس بهفت — طلایه برون رفت و جاسوس جفت
سگهان لشکر برون از هاس — شسـد سر رهگذرهای باس
شب سره سی باس بگداشد — ز شب تا سحر باس مداشند

LIII

مصاف اسکندر با روسیان *

بـیا ساقی آن رنو نامه — شسگرف کاری عمل ساقه
بده تا در ابوان نارس نرم — حو سگرف سوده بکارس نرم

سار ای جهاندیده دهقان بدر — سحرهای پروردهٔ دل بدسر
که حون حسرو از حس درآمد بروس — کجا بردس اس سر حنك شموس
دیگر ره ه حرحس حه ناری نمود — جهانش حه سرلك ساری نمود
گرا بده صراف جوهرفروس — سحن را بحوهر برآمود گوس
که رومی حو آتس روس دید — جهان را حو برکنده طاوس دید

103^a ساید \ سـاید B دا ه

104^a D حه سارد

105^a بهف V گرحت گر 105 ه

106^a نگهان PeUL بهگان روں I روں

*PeUV مصاف , Pe مصف اسکندر (داسںں مصاف کردں اسکندر سکندر I) لشکر روس

OLB (LB مالسگر روسںں (روسںں اسکںد کردں (IB) حرب (مصف

W حنك اں اسکندر ںا روسںں ـ ساقی نامه

1^a PeUL آں رفق می نامه

1^a E ـ حرف کاری عمل ساحه

2^a D بر ابواں , Vo نابواں برم B بد

2^a V حو سگرف , سگرف برم , B برد

**W apт داسان

3^a سار PeUI سا 3^a PeII که حوں پرورد ساه ه دل بدر

4^a VVo که حسرو چو از , PeUI سحنهٔی پرواز حسی روس

4^a بردس PeULE برد D حموس B آں

6^a حوهر W گوهر

6^a بحوهر W نگوهر , V درآمود حو حوهر I D Vo برآموده

سکان ترکان اس مرحله | بوان رحمت بر مای روس آمله
سبا رهرکو در ں آرد شکست | برهری دگر ماندش مار ست
شدم که ار گرك روباه گر | مالك سگان رست روباه پیر
دوگرك حوان حم کس کاشند | بی روبه سر برداشتند
دهی بود در وی سگان برك | همه شبهٔ حون روباه و گرك
سکی مالك رد روبه چاره‌سار | که بد ار دهان سگان کرد بار
سگان ده آوار برداشتند | که روباه را گرك بداشتند
ز مالك سگان کامد ار دور دست | رمیدند گرگان و روباه رست
سگالیدن کاردان وقت کار | ز دشمن بدشمن شود رستگار
اگرچه مرا ما حس برك و سار | بهم سی کس ساید سار
در حاره بر حره گر سته ست | همه کار ما سیع بوسه ست
سیران سه سر کشیدند تش | که ریه در مای بو حون حوش
سودیه ا ری بیشتر ست کوش | کنون گرمه راں برارم حوش
هم ار بهر مردی هم ا بهره ت | بکوشیم ، حون ... در حوال

89ᵃ I \ ر سکاں
89ᵇ ... ل B ں ... حوش Pc روس ار سی \ در بی
90 ... دی ست L سیس P, O I I V, B سکی \ هر
* D ... حکاں کرك و روده \ مل ، عصحح
W حسں
91ᵃ روده بر \ کرك و Pc I کرں که ر
91 \ ب
92 \ [illegible] D روحی بر برد حمد D روی
93 همه سه برحوں I ... سکی ... رهی ... دهی
94ᵃ [illegible]
95ᵃ I سکاں در ده
96ᵃ کامد P I I ده ... دست I رست
97ᵃ I I سکالنده W سکالندی
98ᵃ P O I I D و ... I و ... بمد
99ᵃ ... I ...
100ᵃ P I I کسیدند D کسیدند سه
101ᵃ I سودم کوس Pc کیش
101ᵇ بش ... حوس سحب ... B کرمر
102ᵃ Pc I I ... مردی و ر ... مردی
102ᵇ حون Pc حد ... \ حه B حون حه B ...
حست حل O در حه ... حود حکوه‌است حل
I D \ ... بکوشیم بدسمی بدسکال

بحرراساں راست آراسته ز حب نانك برطاس برحاسته
الای ز بس اسوی بر حاج بر انداحس کرده بر حود مماح
بطلب اندرون روسی کسه حوی ز مهر سکندر سده سه شوی
سپاه از دو جانب صف آراسته زمس آسمان وار برخاسته
درا هی روسی درآمد بحوس چو هندوی سمار بر رد حروس
عروبدن کوس گردون سکاف زمس را براوکند سحس ساف
همان نای ترکی برآورده سور ساروی ترکان درآورده زور
سهیل زمس سسة ناران نماهی رسانده زمس را زمان
بگدکوبه گرزه هفت حوس برآورده از گاو گردون حروس
الارس بگاورسه بمردکسون ز نعره برآورده گاورس حون
حدنگ سه بر کرده راهی گرار حو مرغ دو پر بر سر مرغزار

24а Pe L B راس (I بحرراس Pe B بحرراس (بحررا ب بحرراس
O V o بحرراماں E بحرراس , D بحرراس
24б O F B бр — бу чини обшито ...
25, 26 27 O 14 чу ост дан сопра келган ...
25а D واسوی الای اسوی Pe I V واسو I و سو
O واسو , V o ز اسوی
25б حود V حون
26а روسی Pe دوسی
26б سده Pe سه U سه O I B (B سه (سه ز مهر سکندر سه
کسه حوی V سسه سوی
27 B бр 27а байти 24а устунда келмишдир
28а V o درآورده حوس
29 — 33 B 33, 30 31 32 29
29а عروبدن V o D ز عریدن Pe کوس گردون B ز ر ب
29б L زمس براوکند Pe U B دراوکند , E براوکنده
D V o دراوکنده سحس V حش
30а U E B برآورده
31 — 34 O бр
31а B W صهیل , Pe U L سهیل و زمس سسه
سسة E D V سسة
31б L رسنده زمس را زمان , V زمان
32а B گرزة , لکدکوب سده کورة Pe U L کورة 32 D گاو و
33 L бр 33а Pe بگاورسه , U بکاورسه V , ز کورسه
33б ز نعره Pe U ز معرهس B ز نعره ز (о.у атгында ирı زمعرس
V گاورس
34а L حو مرغ و حو بر

سب سره پهلو سر سرد | مطالع ثروهی ستاره شمرد
زمین فرش سمور حون بر نوشت | برآورد سر صبح تا سع و طشت
بیدان سع کر طشت سمود تاب | سراکندهٔ سع گشت آفتاب
بروں آمد از برده سره مع | ز هر سع کوهی نکی کوه سع
بو لشکر نکوبه بو برنای حوں | ستاری از رنگ دریا فرون
بدر حوں رنجس حسد | بهم سع و اسب براوراحسد
بعرض بو میدان بر آن سگحدی | قسرند حوں کوه ولاد ای
ز بر آن معرکه عارض رزمگاه | برآراست لشکر بفرمان شاه
بولادسوسان احس سع | بحو سد وس برآورد مسع
جداگانه از موکب هر گروه | حصاری برآورد مانند کوه
بهی و کرب اوران رمس | سوی میمنه گرم کرده کس
قدرحان و فغفور کسره | ع به کسده بر مسره
احاج از حدث حاص | زده ره در کسی ی قصص
بس سدوں حان سو بوس | بس او ز حروس
سد هر مد | هر سد س سعد
ز دیگر صرف سرح روان روس | فرو رسد حون د محوس

8 I سر 10 I مع
11 I طس سر مع
11 I D B سعی (I) ه کوه ه کوهی
1
12 ( )
14 حس حس
16 P I D V V ( ) ورده د ورد I B ( ) ورد
B ر هر سمع کوهی نکی کوه سع
17 P O I I مرکب 17 P I I D برورد
18 19 D V 9 18 18 B دونس
19 قدرحس O I D V V B و وراحس P
20 I حدث حدث از
20 بره I بعره V برده B ی سعی در کسی ی حصص
21 22 D V 21 21 سش V عصب B هر س
21 او D V آن سدر I سدو I حموس
V شعس سران ریر سده مکاور
22 امد P حروس 22 B حموس
23 روس P در س

مارر طلب کردو حولان نمود — سام آوری حوشش را سود
که برطاسان اندرین حام حرم — برطاسی من شود شت گرم *
ملنگان درم بر سر کوهسار — نهنگان حورم بر لب حوسار
چو شیران برحاس حو کرده‌ام — به چون روبهان دمه پرورده‌ام
درشم بحنگال و سحم برور — بحامی درم بهلوی بره گور
همه حون حامس بوشندم — همه چرم حامس بپوشندم
سانم ر بهلو درآمد ساف — دروغی نمی گویم اىك مصاف
بیاند لك لشکر ار چین و روم — که آس فرورنده گردد ر موم
محساد بردان بر آن رهمون — که بحنگاش آرد نمی ر بحون
ر فلك ملك بس آن ند مار — برون رفت حوس وری برك وار
برحاس کردن گشادند حنك — دران نوبه کردند لحتی درنك
ر سمشر برطاسی حسمال — حوانمرد رومی درآمد بحاك
دگر رومی رفت و هم حاك داند — که برطاس را بحت حالال دند
ملك رادهٔ بود هندی نام — سی سر بریده بهدی حسام
بران گرك درنده حون سرمست — براشفت بولاد هندی ندست

50ᵃ W که برطاسان را درس 50ᵇ B ربرطاسی , Pe L V سود
* W adds

حو سدی کنم سدری گوهرم
حو آبم بررم اردها سکرم

51ᵃ Pe درم 51ᵇ E در لب Pe D V O و ب
52ᵃ B حو , سمران برحاس Pe U L و
52ᵇ Pe U L به با روبهان
53ᵃ Pe O درسم , D بحنگال او
53ᵇ بره Pe برم , B کره بحامی V O بحری
54ᵃ L B حامس
56ᵃ V Vo ساسد , Pe U L I B سد کی
56ᵇ B رم , فروریده را گرد , I حو موم را حوم
57ᵃ O بدان 57ᵇ Pe U L بررحون
58ᵃ B سدحن
58ᵇ حوس E 6p , B حوں گری برك آن
Pe O U E برك دار , W سره‌دار
59ᵃ B گشادند و
60ᵇ D آمد رومی
61ᵃ و Pe U L V Vo 6p 61ᵇ O U E B بحت
63ᵃ گرك B سمر , Pe حو
63ᵇ E برآسف و , هندی ندست Pe حسی برسب

ز بیره ستان شده روی خاك — ز کوپالها کوه گشته مغاك
سنان بر سر موی ماری کمان — چون روی دشمن نماری کمان
ز عرس شر در چرم گرگ — شده فتنهٔ خرد را سر ترك
سنان چشمهٔ خون گشاده ز سك — برو رسته صد شه تیر خدنك
خدنگی همه سرخ گل بار او — گلی خون براونده از خار او
نهنگان شمشیر خوش گذار — بگردنکشی کرده گردن دراز
گشاده مخار از بن کوه درز — زمین را فشاده بر اندام لرز
ز غوغا بر آوردن خیل روس — تکاور شده زیر شیران شموس
بسرنید نما کمربن روسی — فلاطونی آنجا فلاطوسی
همان رومی رات افراخته — ز هندی در آب آس انداخته
گلوی هوا درکشد ای شگفت — بصقالبس کام گیتی گرفت
نه پوینده را بر زمین پای بود — نه پرنده را در هوا جای بود
ز روسی برون شد باوردگاه — یکی بـ برطاس روبه کلاه
چو کوهی روان گشته برست باد — عجب بین که بر باد کوه ایستاد

---

35 کشته I کرده
37a سمر V کوس D Vo بـ حرم 37b B حرده
38b درو I بروں B بدو
39a I حدنك Pe L I گسار او
39b L گل حون براونده B کمی حون براند V کمی حون براونده L
براوید(ند). W ـآورـه I براننده LI براونده Pc Vo براوند
40a بهگان O I B بهگام V گوار سمسرن حون
40b B درار, بگردن رى D Vo دراز W فراز (فراز) دراز
41b D در I I در اندام
42 B P L I (O) 42a O I B ر عوعی آوردن
43a I بـ ـرند بمرند V, بسرند بمرنده
43b V فلاطونی B فلاطوسی فلاطوں D فلاطوسی
44 I رومی B رومی براس اواحتـد طوسی همی — MPCOI ABHKT
رومی طوسی
44b I رهندهی I رهندو انداحته D انداحته, B انداحتند
45b Pc O L I I B کـسی 45a V B بصق نس
46a Pc به بوند را در زمی I بر زمی
I در زمی حای بود 46b I بی بود
47a براں U I بروں V براوردگاه سوردگاه
48a O I حو کوه

دگر باره در کارزار آمدند — بشیر افکنی در شکار آمدند
درای جگرتاب و فریاد زنگ — ز سر مغز بسترد و از روی رنگ
همان کوس رویین ز سگال جرم — به دل ىلکه پولاد را کرد نرم
زمین را ز سورش بر افتاد بیخ — فکند آسمان نعل و خورشید میخ
برون رفت از ایلاقیان سرکشی — سواری شتابنده چون آتشی
ز سر تا قدم زیر آهن نهان — ىسحی و آهن دلی چون جهان
مبارز طلب کرد چون پیل مست — کسی کامد از پای پیلان برست
دلیران ازو ىىد جایی نیافتند — سر از ىحهٔ شیر برتافتند
پس از ساعتی ىىد ىىرى ساه — برون آمد از ىرهٔ قلب گاه
بر اسپی حاری ببالای پیل — خروشان و جوشان از رود نیل
ببالاوی اهرمن روی گفت — که آمد برون آفتاب از نهفت
ىىم جام بر دست چون ساقیان — ىىه از باده از خون ایلاقیان
دو ىگفت این و بر مرکب افسرد ران — برافراخت پولاد گرز گران

79a PeL حگرتاب فریاد 79a و ار D1o3 ور
80, 81 O op 80 L op
80a U ر سگان , B ر سکار 1 ر اسکال 10 ر سکار
 ر سکار حورد E , و گرکمه 1o
80b ملکه Pc , ترك کرد نرم Pe کردگرم I گرم گرم
 کرده نرم 1 کرم کرد E
81a L ر سورس براقتاد Pc براورد E میح
81b EV نعل حورسید B ر میح براقکند نعل آسمانرا
82a W (سد) رف , Pe ایلان قنان
83a B در آهن ىد قدم ىا , I ربر آتس نهان
83b B سحی بر آهن
84a سر 1 سل 84b E ىىلان ىرىسى , ىای Vo رای
85, 86 L op
85a Vo دلىرى , Pe اراں 85b Pc سر ىىحه
86a PeUEV سر 86b برهٔ PcUB ىردهٔ 1o قلب ساه
87a DVo ىکردار سل , B ىالا حو سل
87b E ار حوی سل
88a Pe اهرمنی , روی L روس
88b V كه حواهى همس لحطه در حاك حفت
90a Pe آن و بر موکب , B اسارددراں
90b پولاد PeUL حون سر D بردوس , Vo پولاد و ,
 W براوراحب بارو ىگرز گران

سی حمله کردند دست آزمای | سر تحت کس دربیامد ز جای
ملك زاده هندی چو شد سخت کوش | سر آورد شمشیر هندی بدوش
چنان راند برنده الماس را | که سر در سم افکند برطاس را
ز روسی یکی شیر شوریده سر | بگردن درآورده روسی سپر
در آمد بیاورد حس کمان | حون مخالف سگالش کمان
ز هندی حمان روسی خورد بر | که روسی سر گشت ازو بی بیار
همان روسی دیگر آمد بحشم | هم افتاد بر هم آمد حسم
چس حد را گسست تا بغرور | حو آهوی ی کرده را بد بور
فرو ست ازو روس را س | سمد سگر سوی سگار کس
درامگه بامی هندی ع ب | بحون و حوی آلوده سر مان
ملك چون چس بد سواحس | سرآوار حو حلمی ساحتش
فرود مدید از سو ت سده | سرگهد سدده اس اسکاه
دگر رور کس سلی صحه حس | می کرد بر حاد افوت ز سر
دو سکر حو بری آتش بهس | گشاده در ار کمها ن

ز حس \ کس ز ید I بحب ,O I بحب ,D I I Pc
Pc کس ز سمد سی
65 ه ـ \ ـ D \ o حو سد B د'د ز د I ز'ـ
65 D \ o دره'رده B ز آورد I حوس
65 I بد
66 \ دره فکند I فکند درهم فکنده Pc I I آورد D افکند
67 سر سه I سه 67 O I آورد
69 Pc هسی حس ز رهمی I روسی حمن ز هندو ،
هندی W هسی
69 D روی \ روی ، سر I سر Pc I او سرگشت
70 71 72 72 70 71 70 ، 72
70 I D رهسی W (سی) رهسی
70 آرید D \ o ور B W دید I حسم
72 Pc I او سر I \ سه سد روسه
72 Pc I I دگر ستر کس سد (س د I)
73 I هندو 74 حود Pc او
75 \ فرود آمد ز هر دو 75 B شده
* W حب دوم سکندر ره سس
76, 77 B
76 I دگرباره کس 76 رمی Pc O I D مس
77 دمان Pc I I دمان

چو بالای سره درازی گرفت   دران معرکه سره باری گرفت
ز پهلوی لشکرگه شهریار   برون راند مرکب یکی شهسوار
به اسپی عقابی برانگیخته   به سعی بهگی درآویخته
حریر سش در فراکند زرد   کلاهی ز پولاد چون لاجورد
بمیدان در آمد چو عفریت مست   یکی حربهٔ چار پهلو بدست
طربدی بر آورد و با روس گفت   که خواهی همین لحظه درحال جفت
زرسوید ماربدرایی مهم   که ماری بود حلك اهرمم
چو روسی درو دید و در سکرش   ز صحرا بگشت در آمد سرس
شد آگه که درگشت باورد او   بباشد چو مردمی مرد او
عنان سوی لشکرگه خویش داد   هزیمت همی رفت چون تند باد
رها کرد حربه سوار دلیر   پس پشت آن پشت برکرده شیر
گریزنده را حربه خارید ست   برون شد ز سینه بسان چار مشت
ز سری که شد مرکب باد پای   رساند آن بن سفه را بار جای
برو جوش و بیگانه بسافسد   صلیبی سده کشتهٔ بیافسد
چو دیدند کان اژدهای نبرد   صلیبی کشد صلب مردان مرد

106ᵃ D ز پهلوگه لسگر سهربار
106ᵇ مرکب U لشگر، سهسوار Pe U سهریار، L بامدار
107ᵇ L سعی
108ᵃ Pe U L کراکند O کراکند B وراعند W کرا (ورا) کند
L حون فراکند
110ᵃ طربدی L حروسی E B درآورد، و U бр
111ᵃ E ماربدرایی
111ᵇ حلك L دیو E D B W اهریمم Pe L که دری بود دیو اهرمم
112ᵃ سکرس I لسگرش
112ᵇ V ز صحرا درآمد بکسس سرس 113ᵃ که L бр
113ᵇ حبو .. چنان، Pe U L مرد در حورد او (Pe حمان) حبو،
E W (E مرد او (مردی مرد و هم مرد او بباشد چو او مرد
116, 117 Pe бр
116, 117, 118 D 118, 117, 116
116ᵃ را E бр، خارید O E D Vo دربد، B حربه در شد سست
116ᵇ بسان V ولی، U E حارست Vo حارمشت
117ᵃ V که سری 117 سفته I مرده، E سفت
118ᵃ برو D позулмушдур 118ᵇ کشتهٔ O مردهٔ
119 O B бр 119ᵃ V آن

ز کوپال آن پیل جنگ آزمای ‌‌ درآمد سر پیل بیکر ز پای
شد املاوی از گرز پولاد پست ‌‌ ز طوفان خوش زمین گشت مست
سواری سرافرازتر زان گروه ‌‌ بران کوهکش راند مانند کوه
برحمی دگر با زمین پست شد ‌‌ چنین چند گردنکش از دست شد
سرانجام کار آن سر انداحس ‌‌ عروریش داد از سر افراحس
ز پولاد درعان پولاد سع ‌‌ سی گشت و هم کشته شد ای دریع
ز بیشی گهان با نمار ـگر ‌‌ نمدان شد زرمسار دگر
دگر باره خون در جگر جوش زد ‌‌ قضا را قدر بر بناگوش زد
ز رومی درآمد سواری چو پیل ‌‌ زحی چون نقم چشمهانی چو نیل
برون خواست از رومیان همنبرد ‌‌ همی کرد مردی همی کشت مرد
بدین گونه جلی بخون درکشید ‌‌ سی چندرا جن ز تن برکشید
ز تن کشت مرد جنگ آزمای ‌‌ نماند کسی را سوی جنگ رای
چو روسی برومی جهان دست یافت ‌‌ ز کوپال خود پیل را پست یافت
همی گشت پولاد هندی نهشت ‌‌ بی حد رومی و چینی بکشت

91ᵃ ز کوپال D V o ز پولاد I جنگ 91ᵇ I زحی
92ᵃ پست B پست
9 ᵃ Pc L I V بوران گروه (V سرافراز و (سرافراز
93ᵇ کوهکش D V کوهی
94ᵇ چند Pc جنگ شد I درد 95ᵃ آن O D V از
95 V عربوش Pc L I سر افراحس (Pc اینان (آن داد
V انداحس
96ᵃ Pc L I سولاد V درعر، W (پولاد) درعان الماس
96ᵇ و V o I کشته شد و خود کشته شد، سی گشت، D V o گشت،
B سی کشته شد ای دریغ Pc L I و او کشته شد بدریغ سی کشته کشته در آن بیدریغ
97 B ز بیشی گهی V o ز بیشی کس W زبیشه گهی
97ᵇ O زمدان V W زرمساری B مارگی را زرم شد، ز مدی شد
98 99 Pc 6p 98 I o 98 I جوش بر جگر
99ᵃ W ز رومی سواری درآمد
99ᵇ I چشمهانی L I همچو پیل چشم
101ᵃ V o D بدین گونه 101ᵇ Pc I b درکشید
103ᵃ U I (I بران (ز رومی برومی جو روسی جنگ P I V بر O زرو
103ᵇ پست B W پست
104, 105 D op 104 I همی داشت L نهشت
104ᵇ چینی V o هندی

هم آخر یکی سع رد شاه روس　　ر آن سحص آراسه چون عروس
درآوردس ار رس رر سوی خاك　　برآورد ار آن شر شرره هلاك *
کشده چو ر حصم حود کام یافت　　شادی سوی لشکر حود شتافت
جهاندار اران کار شد سگدل　　که سالار گیلی درآمد بکل
بفرمود برساحس کار او　　شرطی که باشد سزاوار او **
دگر رور کس برك سلطان شکوه　　ر دریای چس کوهه بر رد بکوه
گراىده شد هر دو لسکر بحون　　علم بر کشیدند چون بیسون
درآمد ر دریا بغریدن ابر　　ر هر بیشهٔ سر برون رد هژبر
هبر دلیران برآمد باوج　　ر هرگوسه میرفت حون موح موح
ر رومی یکی بیل کوپال گیر　　برآهحه سمسر و برسه سر
بحنگ آزمای برون حواسب مرد　　برون سد دلیری بحصان ررد
فرو هشت کوپال رومی ر دست　　سر و پای روسی بهم درسکست
دگر حواسب با او همان رفت سر　　بحز مغز کوبی بداست چیز
الانی سواری فریحه نام　　هنرها بموده شمشیر و حام
در آمد برآورده لخیی بدوس　　که ار دیدىس معررا رفت هوش
هم اس بحت حود را بکیس برگشاد　　هم آن سر بر دوس لخیی بهاد

134б E بدان , سحص U ساه W مرد , V حو
* Pe 38 чи бейт тәкрар эдилмишдир
136б B حوش باف　137а کار D Vo کرده
** W сәрлөвһә арт حنك سوم اسکندر با روسان
139а Pe کان　139б V حوکوه
140а U رحون　140б V بر سسون
141а E برآمد　141б بشهٔ E گوسهٔ
142а W بسر بهگان (بر) درآمد باوح , L B درآمد
142б ر هر P بهر V گوشهٔ رف
143а U کوپال , ر راوی یکی پیل پولاد گیر Vo тәкрар эдилмишдир
143б V B برآهحت سمسر و برست سر　144б Vo دلیران
145а رومی B هندی　145б روسی B وی را
146а V همس　146б کوبی B کندن
147а P فرنحه , Pe فریحه , O فرنحه , L فرنحه F فرنحه
148а P درآورده , O برآورد , E درآورد
148б Pe رفیه , V معرس کشت هوش
149 — 153 O бр
149а B بحت , بکس L کمیں
149б P E بیره , B بیره برگوش

عنانها فرو بسته شد پیش و پس ز برطاس و روسی نجنبید کس
چو لشکر شد از صبر کردن ستوه برون رفت روسی چو یک پاره کوه
ز جوشان قنطال کوپال نام که گو بلس کرد بر وی حرام
دو شمشیرزن درهم آویختند ز هر موی شمشیر انگیختند
سرانجام کوشش زربوند گرد بیک زخم جان سپرده برد
چنین بار روسان گردن گرای درآورد هفتاد تن را ز پای
برآشفت قنطال از آن شیر بد که پای سه دید اران کار کند
بپوشید جوشن برافراخت ترك چو سروی که نعش بود بار و برك
درآمد برین چون یکی اژدها سر بارگی کرد بر وی رها
زربوند چون دید کامد هژبر بغرید مانند غرنده ابر
کشیدند بر یکدگر تیغ تیز ز گرمی شده چون فلك گرم خیز
دو بره چو پرگار مرکز نورد یکی دیر جنبش یکی زود گرد
بسی گرد بر گرد برتاختند بسی زخم چون آتش انداختند
نمشد یکی بر یکی کامگار ز بیشی درآمد شب کارزار

120ᵃ روسی L D رومی ، W ز برطاس روسی ، () نجنبید
121ᵃ P دو لشگر 121ᵇ P رفت راند
122ᵃ P D V Vo کوپل نام () کوبه نام E B نام (E کوید (کوند
122ᵇ B کو یکی U کرده Pe L که از پیلس کرده ,
V حو بیلی برو کرد ناگه حرام
123ᵃ Pe U L آمیختند (Pe I بر وی) درهم
123ᵇ W ز هر سوی , Pe آویختند
124, 125 Pe U L бр
124ᵃ W (تیغ) کوشش 124ᵇ D ستیزه
125ᵃ Pe چنین باره روسان و کردان راد , L روسان و کردان رای
125ᵇ L درافتاد ز پای Pe ساد , L سای
126ᵃ بد B کرد Vo قیطال , Vo بد شیر
126ᵇ V پای کار کند B خرد
127ᵃ L بپوشید جوشن ناگه شه روس D برافروخت
128, 129 D тәкрар эдилмишдир
128ᵃ V برآمد , Pe برآمد بر این
129ᵇ 130, 131ᵃ B бр 129ᵇ U ابر سر
130ᵃ P Pe تیغ و تیر
130ᵇ E ز گرمی , P ز تندی گرم گیر
131 I бр 131ᵃ Pe U دو پره , D دوباره دو برده F نورد سرد
131ᵇ F رود دیر 132ᵃ E پرداختند , B هم تاختند

بکی برك روی اهس بر سرس — که سکار مرمحت ار بیکرش
هائی زره ــر سس مابدار — حو سماب روشن چو سم آبدار
شروه درآمد حو شر دمان — ر دسا بدادس زمانی امان
چنان راند شمشر بر شر مرد — گران شر شروه برآورد گرد
چو افاد دشمن دران مای لعر — ســم سمندش ســسد معر
سی گردنان را ر گردن کشان — رد ار سرد مهری سح بر شان
دوالی حو دند آنحیان گردنی — به گردن هماںا که گردن ربی
سحمد و سرانه حنك حواست — سح شدن کرد بر حنك راست
مارلـ برآورد روی آهس — بکی برك سفه ر بولاد چس
حمامل بکی سع رهر آبدار — کمندی حو زلف بتان مابدار
فرس را برافکند بر گسوان — برس اندر آمد چو کوهی روان
سوی دشمن آمد چنان باره روی — که طفل ار دبسان درآید بکوی
حرم حون دران فر رسده دند — دل ار حنك شیران شکسته دند

164, 165 O бр 164[a] Pe U L رو, W برك—روی
165[a] U Vo فدای, V آبدار ,بر سش ,Vo را بت
166[a] شروه Pe سره ,F دوان
166[e] Pe O U L B زمان, V ندادم ر دسا زمانی زمن
167 B бр 167[a] سروه Pe سره
168 O бр 168[a] سسد Pe سسد U L بعسد I B سمنده
169, 170 D тәкрар эдилмишдир 169[a] W (سا) سی
169[e] سرد D سرو, سح P سح B тәһриф едилмишдир
V حو بح E مهری سح و سان
170[e] Pe هماںا گردنکسی
171[a] و Pe U бр, B سحمد, P سرانش
171[e] P Pe U L در حنك L برکح راسـ Vo بر حنك
172 O бр 172[a] W درآورد, روی Pe U رو, L برآورده رو
174[a] L برافکنده
174[e] P B کوه I دوان F گران Pe کوه دوان
175[e] دسان D دوسسان, Pe U L بکوی (U آمد) ار در سه آند,
P که طفل آند ار فلب مکتب بکوی
B حو طفل ار دسری درآمد بکوی
176[a] V حرم Vo حرم, P حو حصم آنحیان فر, O دوال فرسده دند,
Pe I دند (Pe فرسده) فریسده درآن, E دران مرد رسده دند,
U حرم را حو در آن فرسده دند
176[e] Pe U L حنك (Pe دل و) دل

دو لختی دری شد بهم لختشان — در آن در شد آورش سخشان
چو داست الانی که در راه او — فرو ماند بی‌بحت بدحواه او
برآورد لحتی و رد بر سرش — سرش را فرو ریحت بر پیکرش
حو فرق سر حصم در حون کشید — اران سرکشی سر بگردون کشید
ز گردان ارمن یکی بد شیر — نکشتش وویدل بمردی دلیر
ز شیران سبق برده شروه نام — بهنگام حنك آزمائی تمام
بهنگی دو سعی بـر افراحته — سع از بهنگان سر انداحته
بررم الانی روان کرد رحش — برافروحت از سع رحشان درحش
فرنحه چو دید آنحنان دست زور — سر برکمف دوحت چون بر مور
چنان رد برو شروه شمشیر سر — که گرد از قفس مرغ حانش گریز
ز اسو کمرسته گردنکشی — برون رد حست چو بد آتشی
نکوشید و مردانگیها نمود — بشری کجا کرد با شروه سود
حو حصمی قوی دید گردن گشاد — یك ضربت او سر گردن بهاد
حرم نامی از کوه لنگران چوکوه — درآمد کزو عالم آمد ستوه

---

150 P I 6p 150ᵃ لحتشان Pe L برشان V بحشان
E B حو لحتی بهم در شد بحسان
151ᵃ P D V Vo بی لحب W بی بحب (لحب)
152ᵃ B برآورد بحتی و بررد سرش
152ᵃ B فرو رفت در بیکرش U V از پیکرش
153ᵃ D Vo حو فرق و سر 154ᵃ V ز شیران
155ᵃ شروه L سروه B بروه 155 V سر آزمائی
156 O 6p
156ᵃ I I بهنك B بهنگی حو سعی D V o بیغش , V لحتی
156ᵃ Pc I I بهگان (L سع از سع)
157ᵃ بررم B بروی , L کرده
157ᵃ V برافروحت سع درحسان درحش
158 D 6p 158ᵃ P فرنحه Pe فرنحه I F فرنحه B فرنحه
159ᵃ شروه Pe شمره B شرره
160—169 P 6p
160, 161, 162 O 6p
160ᵃ F ز اسو , W از ایسو , Pe B سب 160ᵃ L حسه
161ᵃ D شیری , شروه Pc سر , سود I رود
162ᵃ E V حصم Vo دید و
163ᵃ حرم V حرم , Vo حرم , لگران U L لنکران , O بکران ,
E بکران , V لیکن , B بکرم , W یکران , Vo اکران

ز گردن سی حون در آوحته | سی حون گردنکشان رىحته
گره بر دوال کمر سحت کرد | بحنك دوالی روان بحت کرد
گشادند بر یکدگر بیع سر | که در سبه شد بای را درگریز
سی صرشان رفت بر یکدگر | ز کارآگهشان شد کارگر
برآورد روسی گرازنده بیع | بر آن کوه بولاد زد بدریع
ز بولاد برك اندر آمد بفرق | ز دربای حون سد بن حسته عرق
از آن سسی اندام رحم آرمای | عیان دردیی کرد و شد نار حای
بربر آمد از اسب و سر نار بست | دل شاه ایران سر شکسی شکست
بفرزانه فرمود تا هم ز راه | بکند بوش دارو بران رحمگاه
بوارس کسد با ناهسکی | دوالی برآساند از حسکی
حو بس در سر آورد کحلی برند | سر به درآمد بمشکس کمند
دو رویه سبه باس برداشسد | مکس گرد حرگاه بگداشسد*

---

188 P бр
188[a] L نگردن
189[a] E دوالی, P کمر سب سحب
O D V Vo سحب (D V Vo کمر کرد (کرده
189[б] Pe U L دوان , W رحب , O D روان کرد لحت
V Vo رحب (Vo کرد) کرده روان , P دوالی کمرسب سحب
190 O бр 190[a] Pe سع و سر
190[б] که در Pe U L گره, W که ره (در), بای را B بادرا
Pe U: برگریز
191[a] O E B حرسان رفب L کرد O ناىکدگر
191[б] U آگیهاسان
192, 193, 194 L 194, 192, 193
192[a] E گرازند 192[б] P بدان برك بولاد
193[a] برك V فرق, Pe L U بفرق (U برآمد) درآمد برکش
193[б] E W بدریای, B حو دربای
194[б] و U бр, L بشد و نکرد بحمل, ١ کرد و آمد بحای
195[б] شاه P شاد
196[б] E D B دران, Vo رحبه گاه
197[б] E برآند
198[a] W در(بر)
199[a] O میداشتند
* W сәрлөвһә арт. حنك چهارم اسكندر با روسيان

و لىكں سودش در ىار گشت ىاچار ىا مرك دمسار گشت
ىگرد دوالى در آمـد دلىر دوالك همى ىاحت ىا حىك شىر
دوالى ر پىحىدں ىد سگال ىىحىد ر حوىشتں چوں دوال
سى حرف در ىارى اىدوحىد ر رحمت ىكى حرف ىاموحتىد
دوالى كمر ىسه چوں شىر ر ردىں صرىى ر دوال كمر
گرارىده شد تىغ ىى هىچ رىح دو ىىمه شد آں كوه ىولاد سىح
ىرادر ىكى داشت چوں ىىل مست ىكىں ىرادر ىماں را ىست
ر رحم دوالى دوالى چشىد ىه سوى رحت ىرادر كشىد
ىدىں گوىه آں كوه ىولاد ىشت سى مرد لشكرشكں را ىكشت
ىكى روس ىد ىام او حودره كه شىر ىرس ىود آهو ىره
درشت و سومىد و روزآرماى تىها عـدو ىىد و لشـكرگشاى

177ᵃ در P ره 177ᵇ مرك V مرد
178ᵇ ىا حىك P در حىك B ىا ىره
179, 180 O op 179ᵃ Pe ىت سگال
180 P op 180ᵃ حرف Pe U حوف 1 حوف
180ᵇ حرف Pe U L حوف
181ᵃ Pe L دوال B ىسـ 181ᵇ E ر دوالى
182ᵃ B ىى سح رىك 182ᵇ B آں سع ىولاد سىك
183ᵇ P ىرىســ لشگرىسكى اىس ىكى . Vo ىسـ كه
184ᵃ Pe U L ىرحم D V Vo چورحم دوال
184ᵇ ىه Pe L ىسه
185ᵃ D ىراں گوىه Vo ىرىں كوىه آں ىرىں L I ار . كوه P ويىل ,
ىىش O D ىسـ U L F V ىسـ , B ىسـ
Pe ىســ ارىں گوىه ىركوه ىولاد
185ᵇ Pe O U L D Vo B
سى(ىكى L) قلب(شىر D Vo كرد O B الىـ Pe)لشگرشكں را شكست
سى پهلواىاں لشگر شكسـت V . سى آلـ لشگرش را شكسـ E
186ᵃ ىكى U L سى . D روسىى ىام B وى ىاىام روس . او O وى ;
ىام آں حودره (حوں دره , Pe L حوں دره (U Pe U L E
186ᵇ P ىرش كه شىرى ىرش . Pe ىرش U ىرش
187, 188 V 188 187 187ᵃ U L درست , P عدوىىد
187ᵇ V B گشاى (V رىداں (سدكشور , Pe U I D Vo رىداں گشاى ,
P سها سومىد و رىداں گشاى

سوی هندی آمد چو سیلی بجوش — که از کوه در ستی آرد خروش
دران داوربهاء بیکانکی — نمودند بسیار مردانکی
سرانجام روسی یکی حمله کرد — کران عود هندی برآورد کرد
برداخت از جوش اندام را — چو می ریخت بر سنك رد خام را
ز سر برك برداشت کفتا منم — هزبری کزین کوهه شیر افکنم
کسی کو زند بر من ابرو کره — کفن به که بوشند بجای زره
مرا مادر من که طرطوس خواند — بروسی زبان رسم روس خواند
ز میدان نخواهم شدن بار جای — مکر لشکری را درآرم ز بای
شه از کشش هندی و رخم روس — سحد بر خود چو زلف عروس
بران بود کارد عنان سوی جنك — دکر باره در عزمش آمد درنك
چپ و راست مددند تا از ساه — که خواهد شد از کینه‌ور کینه خواه
روان کرد مرکب شتابندهٔ — ز بولاد چون برق تابندهٔ
همانون سواری چو غرنده شیر — توانا و چالاك عنان و دلیر
چنان غرق در آهن اندام او — که بیدا نه جز بر هس کام او

212a Pe O هندو E سل
212б E که درکوه و B که درکوه ستی درآرد
213a U برکانکی 214a B که از جان هندی
215a Pe V براحت D جوش
215б L همی ریخت
216a سر V رسر
216б شیر Pe U L D V o سل
217 P O бр 217 218 E B W 218 217
217a کسی B یکی
218a Pe درطوس , B طرسوس D V o مدر من طرسوس
220a Pe O E هندو
221, 222, 223 Pe 223 221, 222 221б E آرد
222a O از , میداد D V o کر
222б L کیه رو , شدن از O آن , D ارکسه و , B آن کسه حو
223a V موکب
223б E 27-чи беитдән сонрә кетмишдир , W (حون) ز بولادحس
224a Pe O U D V Vo ارغنده , B برنده
224б عنان O E سنان , D سوار
225 E бр 225a او B وی
225б Pe U L او (L نقش بیکام) ندکام نقس , به حز
B حز نقش تا نام وی — hашиинәдә арт به چون برنقس کام وی

چو حورشد بر رد سر ار سر میل — فرو شست گردون قنا را ر سل
دگر باره شیران بمودند شور — ر گوران همه دشت‌کرد‌ند گور
بلعل درامد حرس با درای — بحوشند حون ار دم کره‌ای
ر فرباد شیپور و آوار کوس — ندید آمد ار سرح گل سد روس
همان حودره سوی میدان شافت — که در حود نکی دره سستی بیافت
دگر باره هندی چو شیر سیاه — درافکند حتلی ساورد گاه
نکی چانکی کرد با حودره — نمی رفت بر کار رحمی سره
هم آحر در ابرو نکی چین فکند — سر حودره بر سر رس فکند
برآورد ار افکندش کام حوش — سردس سعل ره انجام حوش
دلرانه مگشت و محواست مرد — نهی کرد حای ار سی همسرد
یکی مامور بود طرطوس نام — بمردی درآورده در روس نام
چو سرح اردهائی سحدگی — همه سر هلاکش سحدگی

200a حورسد V o\ حور سر PL سر , مىل V\ س
200b D گردن
201a گردند P سسد , LB گرىده 202a W گرىاى
203a PcL شور و رشمع كوس سسور B شير ,
آوار PL D\ \o سمع
203b بديد P درود
204a حودره L سع رن D حودر , B ساحت
204b O مسى
205a I درآورد حتكى حىلى Pe حىلى , L حتگى , LB حتكى ,
PD ىوردگاه (P حمكى) حتلى
206 I op 206b I ىاحون دره , B برحودره
206c PcU ىاكار OB سره (B كايد) سى رف بر رحم كارى
207a L\ ىابرو 207b حودره L حور دره
208a D برآورده Pc كام برآوردن‌اش , B برافكندن ار افكندن
E ار افكندن آن
208b انجام ره V B سر انجام
209a و Pc 6p 209b سى E ىى , همسرد B سرمرد
210a DVo نام (D طرسوس) ىد طرسوس , نكى مامور ,
PB طرسوس
210b P نام ارطوس برآورده PcOUEVVo برآورده , L برآورد
211a سرح L سد , V PeUI B پیچدگی
211b همه P همى , Pc سحدگى , UV سيحيدگى , LB سحيدگى

شب سره چون اژدهای ساه   ر ماهی براورده سر سوی ماه
سه کرد بر شروان راه را   فرو برد حون اژدها ماه را
سوار شیحون سر ار ناحس   بر آسود و آمد شب ساختن
سارىكى شب چنان شد نهان   كه ساحتش هىحكس در جهان
شه ار مردی آن سوار دلیر   گمان برد کان شیر دل بود شیر
در اندیشه مگفت کان شهسوار   که امرور کرد آنچنان کارزار
درىغا اگر روی او دیدمی   صدش گنج سرىسته بخشیدمی
فوی باروئی کرد و حلقی مکشت   چو باروی حوشم فوی کرد پشت
سود آدمی بود سر عرس   که نادا بران سر مرد آفرین
دگر رورکس طاق بروره رىك   بر آورد نافوت رحشان ر سنگ
الانی سواری حو عرىده شیر   بر آمد سیاه اردهائی بزیر
ىكی گرر همىاد مردی بدست   که البرز را معز درهم شکست
مبارز طلب کرد و مگشت مرد   ز گردان کسی بر آورد گرد
ز رومی و ارانی و حاوری   کسی را فکند اندران داوری

242ª P U L D V o اردهائی 242ª P Pe U L D Vo بر آورد
243 P O бр 243ª سه \ شه Pe E D \ o B رهروان
243ª Vo برده
244ª برار Pe I بران \ برار D Vo سوار ار سىحون بران ناحتن
244ª B ناحس
246ª مردی P حسی 246ª برد U B بود
247ª سهسوار W شهرىار U سه سوار
248ª اگر Pe O U L E B که گر D Vo که من
250ª بود سیر P ملکه سیری W شىر (ملکه) ود , B سىری ,
U L D V عرس
250ª O بدان , مرد P O دل
* W сәрлөвһә арт حنك پنجم اسکندر با روسیان
251ª E روره , طاق P طاس , Pe U فرور
252ª Pe الالی , عرنده Pe O ارعنده
252ª برآمد V چو شیر , W آمد (در) بر , بریر Pe دلیر
L بیرون آمد ار پره حون تند شیر – бах 56ª
253ª گرر Pe کور , مردی I را من , B پیکر , بدست Pe بىسىت
253ª معر O حرد , درهم Pe U L E V Vo B در سر
254ª Pe O U L E D V Vo B و مبارز همی حواست , و D бр
255ª ارانی V آلانی

نحولان ردن سرفراری کمان   شمشیر چون برق باری کمان
اران حانکها که میکرد چست   برابر شده دست بدحواه سست
بران روسی افکند مرکب حو باد   سبع آرمائی نعل برگشاد
چنان ردکه ار سع گردن رش   سر دشمن افتاد در دامنش
اران سردل بر سواری دگر   درآمد بیرحاس چون شیر بر *
برحمی دگر هم سرافکنده سد   چنس تا سری حد برکنده شد
فرون ار چهل روسی کوه بشت   باسانی آن شیر حنگی بکشت
بهر سو که میراند سرنك را   ز حون لعل کرد آهش سنك را
بهر حمله کانگیحت ار هر دری   فرو ریحت ار روسان لشکری
حو بر حون شاسده شد پش او   نامد کس ار بیم در پش او
یکی حملهٔ سك را سارند داد   عنا را بحانك عنان بار داد
درآن حمله کان کوه آهسه گرد   صد افکند و صد کشت و صدحسته کرد
نه ار شیر مردش حیران سده   بران دست و سع آفرین حوان شد
بدس گونه میکرد سکارها   همی ریحت آتش دران حارها
فلك تا شد بر سرش مشکسای   نامد ـ آوردگه ـ حای
حو در برقع کوه رفت آفتاب   سر روز روشن درآمد بحواب

227ª P ز بس حانکها

228ª OFDVo بدان   228 P برآورد سع و نعل

230ª Pc سوار ، L دل بد سوار دلبر

230ᵇ L حون بد سر

* Pc 229 чу (Сеп тәкрар әдилмишдир)

231ª PV حس سروها چند   DVo حیں حد سرها پراکنده شد

232ª کوه   P کور ، E کور

232ᵇ شیر   B کوه ، حنگی   PcL رنگی   233ª PeL بهر سرکه

233ᵇ O بحون ، OEB آهن و   V آهس

235ª بیش   LE پیش   B بیش

235ᵇ P پیش او   W بیم او پیش او ، سم در(او) بیش او   V ار روسیان پیش او

236ª بیك   P سك ، OUEB سك ، W (سك) سك

236ᵇ P عنان را بدست طفر بار داد

238ᵇ L دران ، و   Pe öp

239ª PDVo بدین گونه   239ᵇ B بران

240ᵇ Pe رماورگه ، OULEDVVoB رماوردگه   W رآ(با)وردگه

241ᵇ LD رحواب

دگر روسیی ست بر کین کمر — همان رفت با او که با آمدگر
دلیری دگر حلك را سار کرد — سری دگر حان ارو بار کرد
بهر سرکر شست او شد روان — بهلو درآمد یکی بهلوان
بده چوبه بر آن سوار بهی — ر ده بهلوان کرد مدان تهی
دگر باره سهان ر بیدگان — بسامد بحای ششسدگان
چس چند رور آن سرده سوار — ببوشیدگی حرب کرد آشکار
بد هحکس را دگر بارگی — که با او برون افکند بارگی
بحائی رسیدند کر سم سع — براکند گشان درآمد چو میع
شکسی باموس می ساحسد — حسالی سربك می باحسد*
حس با یکی رورکس چرح سر — برآورد گوهر ر دریای قیر
دگر باره مدان شد آراسه — ر بمعولها بعره برحاسه
ر لشکرگه روس بابك حرس — بعوق بر مشد ار شش و س
کشدند صف قلداران روس — وران قلب آراسه چون عروس
کهی بوسیی درآمد بحسك — چو ار ررف دریا برآمد بهك
بساده بکردار بکاره کوه — ر باصد سوارس فروتر شکوه

269, 270 E B 270, 269 269a B بسه ، برکس D با او
269б روت P کرد ، U همی
270 P O бр 270a Pc دلبر و
270б E بتر دگر سار او ، ارو V او
271a B سصب میشد روان
272 O бшиа хэти иlə hашиндэ кс шиш шир
272a بده O بصد 272б ر ده O رصد مدان B مرکب
273a سهان V سها
274a Pc B سرد 274б E بوسدگی B کرد حرب
275б D باو 276a بیم L برم
276б Pc U Vo درآمد ، I B برآمد ، O I بمیع
277a سکسی V سکسی باموس D ...
* W сэр... ipi حنت سسم اسکندر با روسان
278a رورکس E کسه ، B گسد — B hашир... رورایحرح سر ,
D حس با یکی رور آن سرده سوار
278б E قیر ، ساورد Pe بیل ، D бр — ...
кетминидир
280б Pe U L بعیوق مشد اران
281a B گشادید قلب دلبران روس
281б P E دران ، B اران ، V حو
282a E برآمد ، B بچنك 282б E برآمد ، D درآمد

همان روسی افکن سوار دلیر برون آمد از پره چون نره شیر
کمان را زهی بر زد از چرم خام نشست اندر آورد یلك ببر نام
سیروی دست کمان گیر او سمساد الالی بیك تیر او
چو ماسورهٔ هند ماری بسرلك میان آکنده شیر حدنك
دگر ره یکی روسی گربه چشم چو شیران بابرو درآورده خشم
سلاح آزمائی در آموخته سی درع را باره بردوخته
درآمد شمشیر باری چو برق ز سر تا قدم زیر پولاد غرق
بدیره شده شورش جنك را لحمی برافکنده شیرنك را
اگر چه دلی داشت چون خاره سنك بود آزموده خطرهای جنك
بتنهائی آن بیشه ورزیده بود ز شمشیر دشمن ملرزیده بود
چو آن اژدها دم برانداختش شکاری زبون دید بشناختش
سلاحی برو دید بیش از سرد حل و جامهٔ بهتر از اسب و مرد
بیك ضربتش جان ز تن برکشید بحل برقص برقع اندر کشید

256ª نره O بیسه ، L طره ، D پرده B کرد
Pe U V برو راند از پره چون شوره شیر ، P تند شیر ،
I برآمد چو شد اژدهای دلیر
257 258 259 U 259 257 258
257ª L F ـــ U سرکام I سرنام ، B سرام ،
V بربرس یکی مرکب سرکام
258ᵇ O B ز سروی 258ᵇ الالی P روسی سب Pe L اران L از
259 P бр 259 260 O бр
259ª I ماسورهٔ ، Pe هندمری U V هند ماری ، D هندی ماری ،
F چو ماسورهٔ هند و ماری ربث
259ᵇ B حیان
260ª Pe I B در ابرو D بر ابرو ، U L برآورده بر ابرو
261ª W (سلیح) سلاح B درآموختند 261ᵇ B را برك بردوختند
263ᵇ لحمی B کلمی I درافکنده ، D برآورده ،
P رخاگرم برکرده شیرنك را
265ª D V Vo ابن I ورزیده 265ᵇ D Vo شمشیر L ملرزیده
266ª اژدها F D V Vo B سمردل ، W (شمردل) اژدها ،
Pe U I چوآن سمردل دم برافراختش
266ᵇ Pe L شکار زبون دید سواختش ، F بساحتش B سواحتش
267ª L بدو برو دید B برآورد
267ᵇ F B جامهاش ، Vo بهتر ز ، D V بهتر ز اسب و ز مرد
268ª جان ز تن Pe چار تن ، W درکشید
268ᵇ بحل V ز خون

دگر نامداری درآمد دلیر هم آوردش آن شیر جنگی نریر
بدینگونه از زخمهای درشت تنی پنجه از نامداران بکشت
زمین دل که آن شیر درنده جست دل شیر مردان لشکر شکست
شگفتی فرو ماند صاحب خرد که نه آدمی بود و نه دام و دد
شب تیره چون مالك بررد برور سرافکنده شد مهر گیتی فرور
شه از حیرت کار آن اهرمن سخن راند پوشیده با انجمن
که این آدمی‌کش چه پتیاره بود که از جنگ او خلق بیچاره بود
سلاحی نه در قبضهٔ دست او همه با سلاحان شده پست او
برآنم که او آدمی‌زاد نیست وگر هست ازین بوم آباد نیست
ز ویرانه جائیست وحشی نهاد بصورت چو مردم نه مردم نژاد
شناسندهٔ کان زمین را شناخت بتمکین پاسخ علم بر فراخت
که چون داد فرمان شه دادگر نمایم بدو حال آن جانور
یکی کوه نزدیک تاریکیست که راهش چو موئی ز باریکیست
درو آدمی پیکرانی چنین بترکیب خاکی سرور آهنین

300e شیر Pe U L دیو .
301a P بریسگونه . 301e پنجه Pe V Vo چند
302a Pe شیره
303a P Pe U Vo مانده (P دران) درو , O فرو مانده ,
L D V B ماند (B ارو) درو
303e V بود بی آدمی که بی , دام U L E دیو , Pe بود نه دیو و دد
304a L مالك رد
305a شه Pe L شب , حیرت E B غیرت
305e Pe بانجمن
306e جنگ O دست
307e همه B همان , پست D پشت
308a Vo رادمی , E B راده
308e E بوم و آباده , D B (B آراده) بوم آزاد
309a Pe حایست , B به دیوانه جامیست وحشی نژاد
309e چو E ز , نژاد B نهاد
310a کان‌زمین E کادمی , زمین Pe 6p.
310e L بر فراشت
311a دادگر O مامور
311e Pe D V Vo جانور , برو E دادگر
312e E نموئی ساریکیست , O B . ساریکیست ,
P بران راه چون مو ساریکیست
313a چنین . Pe L زچین

درشی که چون پنجه را گرم کرد   بافشردن الماس را نرم کرد
چو عفرتی ار بهر حون آمده   ر دهلیر دورح سرون آمده
یکی سلسله سته بر پای او   درار و قوی هم بالای او
چو شیران وحشی در آن سلسله   جهان کرده پر شور و پر مشغله
ر هر سو که حسی ىك آماحگاه   رمس گشتی ار رورمندش چاه
سلاحش به حر آهنی سر بحم   گرو کوه را در کشیدی بهم
ر هر سو بدان آهن مردکش   بمردم کشی دست مکرد حوش
ر سحتی که بد حلقت حام او   سمں بسته کیمحت اندام او
چو آوردی آهنك بر کار رار   نکردی برو تیع پولاد کار
درآمد حساں اردها بارهٔ   ورشته کشی آدمی حوارهٔ
کسی را که دیدی گرفتی چو مور   نکندی سرش را ىك دست رور
گراش نکردی نکار دگر   گهی پای کندی ر پی گاه سر
ر لشکر گه شه سروی دست   نسی حلق را پای و پهلو شکست
حرىده سواری بوانا و حست   نکار مصاف اندرون پی درست
درآمد که گردن غراری کند   بدان آتش سر باری کند
چو دیدش ر دور آن نهنك دمان   گرفس هماں بود و کشس همار

---

284 P 6p   286ᵃ Vo در پای   287ᵃ P Pe O L I D V گرد
288ᵃ D Vo کشتی L آماسگاه
288ᵃ Vo رورمندی — Vo حاه 6p
289—293 I 6p
289ᵃ P سلحش O سلاحی W سلاحش (حی), E V آهن,
B سلاحش بد ار آهن
289ᵃ B برکشیدی به دم   290ᵃ E بران
291ᵃ B حلعت حام D کام
291ᵃ سمں P سفق Pe U سمر
292ᵃ D آورد W بر(در)کار
292ᵃ B بدو W براو (بدو)   293ᵃ Pe چنین
294ᵃ Pe حو شور , L بشور
294ᵃ Pe O U L E D V Vo فکندی
295ᵃ P O U D Vo نکاری دگر F درنك
595ᵃ ر پی L ر سر , I ر سرگاه سك
2 6ᵃ شه Pe شیر L شیر بیروی دست
U ر لشکر ستمری و سروی دست
297ᵃ F B W نکار مصاف اندر آمد درست
298ᵃ Pe بران , V D Vo بان   299ᵃ و Pe 6p

چو بیی شاحی برانگیخته   یکی اژدها بیمی آویخته
محسد شاسروری ار بیحودی   که حواست سیاد ماسحردی
چو روسی شاماں برو سگدرند   دراں د و آویحته سگرىد
ماهستگی سوی آں اهرمی   بیاید و پهاں کسد احمن
رسها ماربد و سدش کسد   ر رىحىر آهں کمدش کسد
برو چوں مسلسل شود سد سحت   کشدش ىسحاه مرد ار درحت
چو آں سدی آگاه گردد ر کار   حروشد حروشیدی رعدوار
گر آں سد را برتواىد شکست   کشد هر یکی را ىیك پشت دست
وگر سحت ماشد در آں سستگی   سروس آوردش ساهستگی
برو ىىد و رىحیر محکم کىد   ورو آب و ماىی فراهم کند
برىدش ىهر کوی و هر حاىهٔ   گشاید اراں دامشاں داىهٔ
وگر حىکی افتد ماچارشاں   ىداں رىده ىلست پیکارشاں
کشىدش ىرىحىر چوں اردها   ىماربد کردں ر ىىدش رها

328a B درانگیحته L , ر بیی سحاری
328b O یکی اردهائی درآویحته
329a Pe شاىرور 329b سیاد E آیس
330a , 330b — 332a , 332b Pe 330a , 332b — 332a , 330b
330a روسی V , روری Pe , چو رویتی شتاماں در او سگرد U L E B
، چو روسی (روساں U) شتاماں درو (ىداں B , دراں E) ىگدرد
O ىگدرد
330b U L سگرد , O B را سگرد حمته (ىر O) , ىراں دیو ىر
E ىراں دىو ىر حمته ىر سگرد
331b کسد P L شوىد
332b P O E B ر رىحىر و
333a B ىدو
333b Pe , کشدش چو پسحاه U حو سحاه
334a سدی Pe U , مردی L مرد
334b V حروشیدں 335a گرآں L ىراں
335b بیك Pe , ىهر , یشت B , پیش , W مشت
336a L ىداں
336b ىروس P , ىشهر V , فرود , D ىروس امدر آرىدش
337a ىرو سدو E ىرویسدو
337b B ىدو حویشتں شاد و حرم کىد
338b B گشاید ار دامشاں داىهٔ
339a B حىك 339b Pe ىراں رىده ىیکست
340a Pe U L کسدش

نداند کسی اصل ایشان درست — که چون بودشان راد و بوم از نخست
همه سرخ رویند و پیروزه چشم — ز شیران نترسند هنگام خشم
چنان زورمندند و افشرده گام — که یکتن بود لشکری را تمام
اگر ماده گر نر بود در ستیز — برانگیزد از عالمی رستخیز
بهر داوری کوفتد راستند — جز این مدعی را بیاراستند
ندیدست کس مرده زایشان یکی — مگر زنده وآن زنده نیز اندکی
بود هر یکی را قدر مایه بیش — گران بیش برسازد اسباب خویش
سیروی شمست بارارشان — متاعی جز از نیست دوبارشان
ندارند گنجینهٔ هیچکس — سمور سه را شناسند و بس
سموری که باشد محلقت سیاه — نخرند ز جائی جز آن جایگاه
ز پیشانی هر یک از مرد و زن — بروییست بر رسته چون کرگدن
اگر با سروشان باشد سرشت — چه ایشان صورت چه روسان زشت
کسی را که آید نمای جواب — شود بر درختی چو پران عقاب
سرون در فشارد شاخ بلند — چو دیوی محسد دران دیوبند

314ᵉ E D Vo راد و بود , V بوم و راد ,
B راد بوم محست
315ᵃ و Pe U 6p 315ᵉ نترسد D سرسد
316ᵃ D زورمنده
317ᵃ گر P ار , L ور
318ᵃ کوفتد B فتنه
319ᵃ U L مرد , Pe مرد ریسان یکی , E مرد ایشان یکی
319ᵉ V مگر زنده آن , Pe وان نیر اندکی
320ᵃ Pe L E بیش , U پایه بیش
320ᵉ Pe U L E بر , بیش Vo 6p
321ᵃ P بیسو و بشمست , Pe سیرو پشمت , O بارارشان ; به‌تیر و به شمشیر بارارشان
D Vo B (B ریشم و پیوست (پیری و پشمیست
321ᵉ Pe متاع , L بیست بارارشان
323ᵃ محلقت P O محلیت , Pe U L V B محیلت , E محلعت
323ᵉ P حر این
324ᵉ P O U D Vo B سرویست
325ᵃ P Pe O U L E D Vo B سروشان
326ᵃ E باشد
327ᵃ سرون P D O سرو , Pe E سروی فشارد , U L سروی فشارد ,
V سرورا فشارد , B سرو درنشاند , P بلند درحت
327ᵉ محسد Pe محسد , U محسد , L محسر ,
P چو دیوی به جامه به کالا به رحت

ساه از دو سو مانده در داوری — که دولت کرا میکند یاوری
همان اهرمن روی درجیم رنگ — درآمد چو سلان حنگی محك
سی چند را پی سپر کرد مار — شد هحکس پیش او ررم سار
روه بوشی از سافهٔ قلب شاه — درآمد چو شری ناوردگاه
ر بیغ آتشی برکشنده چو آب — کرو حیره سد چشمهٔ آفتاب
سه از قلب داست کان شیر مرد — هماست کان حنك بیشیه کرد
شد اندیشناك از پی کار او — که با اردها دید بیکار او
دریغ آمدش کامجان گردیی — سکسته شود پش اهرمی
سوار هرمند چالاك رکاب — که بر آتش انگشت زد بیحساب
فرشه صفت گرد آن دیو چهر — همی گشت چون گرد گیتی سپهر
نحستیں مردی که بدبیر کرد — بر آن بیره دل مارش سر کرد *
چو درحیم را نامد از سر باك — رتنده شد از سر حود حشمناك
یکی حشت بولاد الماس رنك — برآورد و زد بر دلاور بهك
که آن حشت اگر بر زدی بر هیون — بمام از دگر گوشه حستی برون

354ᵃ B دو سر ماند 354ᵉ P کیارا کند
355, 356 L 6p 355ᵉ O جو پیلی بمیدان حنك
356ᵃ پی سر Pe U برسرین 356ᵉ Vo B W شد پیش او همچکس
357ᵃ P Pe O U L E D B قلب گاه 357ᵉ P برآمد , E B ساوردگاه
358ᵃ B به تیغ , P درکشیده
358ᵉ B کریرنده سد
359 E 6p 359ᵃ مرد Pe مست
359ᵉ Pe همان بود , B کو , کرد Pe هس
360ᵃ شد Pe U L B سه , O ز اندیشه سد از پی
360ᵉ دید E کرد
361ᵉ E B W اهریمی , V شود حسته از دست اهرمی
362ᵃ رکاب L Vo رکیب
362ᵉ D Vo که در آتش انگشت زد بیحسیب
363ᵃ گرد P E V پیش 364ᵉ E D بدان , L بد سمك
* P apт

سی تیر بولاد پیکان فشاند
بران کوه بولاد زحمی براند

365ᵉ U شرمناك
366ᵉ و زد Pe 6p
367 V 6p 367ᵃ B حشت را گر
367ᵉ P Pe U O L E V Vo درفشرد

چو گردد چنان آتشی جنگجوی — نماند رحان در کسی رنك و بوی
جهاندار در کار آن پای لعـر — اران داستان ماند شوریده معر
صاحب خبر گفت کاندیشه سست — همه چونه بیری ر لك بیشه بیست
گر اقبال مـن کارساری کند — سرش ر سر سره باری کند*
سـپیده چو سـر برزد ار باختر — سپاهی محاور فرو برد سـر
سـپه را برآراست خاور خدیو — در اندیشه زان مردم آهنج دیو
سـوی میمنه رومی و بربری — چو یاجوج در سد اسکندری
سوی میسره سك چشمان حس — شده سك ار انبوه اشان رمس
شه روم در قلب چون سد شـر — حو کوهی روان حنك حلی ربر
دگر سو الانی و برطاس روس — ر اشمه چون بوسان شموس
تبیره هم آوار شـد با درای — حـو صور قیامت دمدمـد نای
ر خاریدن کـوس خارا شـکاف — برافکند سیمرغ در کوه قاف
ر فریاد خرمهره و گاو دم — علی الله برآمد ر روسه حم

341^e B ر حاش نکی
342^a P D V Vo جهانجوی درکار U درمای
L در پای آن کار
342^e Pe O L E D V Vo دران U بران B درین
Pe L E مانده
343 L бр
343^a حر Pe U E حرد E اندیشه
343^e V تیر ار نکی
* W сәрләвһә арт حنك هفتم اسکندر با روسیان
345^a P Pe U L E حو برزد سر ار
345^e L فرو , سپاهی B برون , U برده
346^a O E B بیاراست
346^e زان Pe را , L E D مرد , B زان آهن همچو دیو
347^e P بر سد 348^a D بیت 348^e B ر انبوه
349^e روان Pe در U دوان حتلی Pe حلی O L E B حنگی
350^a L وران سو , P U E B برطاس و
V الان و برطاس و
351^e دمدمد P نعرید مای I رای I پای
352 Vo тәкрар эдилмишдир
352^a P ر عریدن کوس V کوه , خارا B دریا
352^e Pe O U L E D Vo B افکند , P برکوه L چون کوه
353^a Pe L V مهرهٔ گاو دم
353^e P برآمد علی‌الله , Pe برویبه

هرمود تا رنده پیلی سپاه   بحشم آورند اندران حرگاه
برد سلطان بانك بر رنده سل   بران اهرمن راند چون رود نیل
سی حربه‌ها رد بران سل بای   سی سر فاروره حان گرای
به فاروره بر کوه سد کارگر   بمسکرد حربه ر دریا گدر
حو دید اردها سل سرمست را   گشاد اندر آن حرکی دست را
بداست کان سل حنك آرمای   بحرطوم سحش درآرد ر حای
حان سحب بگرفت حرطوم او   که ریدان او سد بر و بوم او
حروسد و حرطومش ار حای کند   بیفتاد چون کوه سل بلند
شه ار هول آن باری سهمناك   بترسید کافتد سبه در هلاك
در آن حشمناکی هرزابه گفت   که دولت ر من روی خواهد بهفت
مرا سر در بافت ادبار بحت   وگربه حرا حسم اس کار سحت *
بد آسمانی حو آید قرار   سر بارسان بسحد ر بار
ملك و بات سهان بود اندکی   بت سر در سال باشد بکی
مرا ست آساش ار باحس   بحواهم درس عمر بپرداحتن

384[a] Pe U L E D V Vo B سل   384[б] V ررمگاه
385[a] B برد بانك پیلی بدان رنده سل
385[б] اهرمن P اردها   386 Pe O U L E V B бр
387[a] به B ر
388[б] P O L حرگی , U D V Vo B حرگی   389[a] پیل P سك
389[б] Pe O U L E V برآرد , ر حای B W ر بای
390 391 L 393 чү бейтдән сонра кетмишдир
390[б] Pe بر او بوم او
391[a] حروشند P بعرید , Pe حرطوم , U حروسید حرطوم
392[a] باری E بارکی , B بدروی ,
Pe U L سهمناك (Pe سك, U سهمگس) آن باکس (Pe کاری) سه ارکار
392[б] V بر هلاك   393[a] P L ار آن
393[б] B که دولت بخواهد رمن رو بهفت
394[a] ادبار Pe ار سرو, L ار سر , E ار بار
* D 97 чи бейт кетмишдир
395[a] Pe U آسمانی (Pe بدس) بدی
396[a] U ملك بات , B ملك و بار , P ساهی, W شاهان (هی)
396[б] بت U شب , B رك—мисра алтында арт – بت شر
һашийәдә арт بت فدر
397[a] P O D باحس, I باحتن
397[б] Pe O L V بحواهم , U E B بحواهم D Vo بحواهد ,
P بحواهم ارس عم سرداحتن

ر سحی که ں را بهم ر فشرد ران حاره شد حشت بولاد حرد
دگر حشتی انداحت بولاد ر سران کشتی هم شد کارگر
سوم همحس حشت ر وی شکست شاند حشت آب را مار ست
حو داست کاں دیو آهن سرشت سدشد ار حربه و سر و حشت
نهنك حهاسور را ر کشید سوی اردهای دمنده دوید
ردس ر کتفگاه و بردس ر حای حان کاں سمگر درآمد ر مای
دگر باره برحواست ار ریر گرد سحتی درآوحت با هم نبرد
ر سورندگی راه بحش گرفت بدان آهن حمه سحش گرفت
• ر رسش درآورد حون بند سر ر بارك سماد سرکش برسر
بهاری بدید آمد ار ریر برك سی بیر و بارکتر ار لاله برك
برش حواست کردن که برم آمدش چو روی حان دید سرم آمدش
دو گیسو کشان دید در دامنش رس کرده گیسوس بر گردش
چو هندوی دردش ر گنجینه برد ر رومی بنوس بروسی سپرد
چو گشت آن فرشته گرفتار دیو ر دیوان روسی برآمد غریو
دگر ره سحر کردن ساخت گر اوّل گرامایه سحر بافت
ار آن طرگی ساه لشکرشکن سحبد حون مار بر حوشتن

369ᵃ Pe L حشت
369ᵇ Pe L I D بدان کارکر D دادگر
370 P 6p 370ᶜ بحست I بحست , آب V ابر
371ᵃ P O Vo سر و (P حوبه) ار حربه
373ᵃ L کتف حای و Pe 6p
373ᵇ کاں F کا سمگر U 6p
374ᵃ ار Pe L آں , P ریر کرد اران برحست
374ᵇ O B برآوحت I L درآورد
375ᵃ سورندگی P O F سورندگی , U سورندگی
375ᵇ Pe F دران D Vo بدان حمه P O حمته , Pe حمه, U حمه,
I F Vo حمه D حمه B حمه و - hашинэдэ арт بمه,
V باهن بی سحت سحش گرفت
376ᵃ D B برآورد 376ᵇ P درافتاد
377ᵃ پدید B برير آمد Vo 6p , Pe ار بر برك , ترك E برك
378ᵃ P حواستش کند برم آمدش , که Pe 6p
379ᵃ E گیسوی و کرد , B گیسوی
381ᵃ روسی Pe 6p , F برآورد

که اورا شه چسان داده بود ر سر آحر چسان راده بود
کمندی و بیی گرانمانه حواست عنان کرد سوی بد اندیش راست
درآمـد بدان دیو دریا شکوه چو ابری سه کو درآید بکوه
محسد ر حای حـویش آن نهنگ که اقبال شاهش فرو بست چنگ
کمند عـدو بند را شـهریار درانداحت چون چسر روزگار
نگردن در افتاد بدحواه را زمین بوسه داد آسمان شاه را
حو در گردن دشمن آمد کمند شانده شـد حسـرو دیوبند
بحم کمندش سـر اندر کشـند کشان همچنان سوی لشکر کشید
بلند آن شـر محخرسـور حو اهو بره ربر چنگال یور
حو آن گور وحشی درآن دسرد ار افتادن و حاسن گشت حرد
ر لشـکر گه شـاه فـیروزمـند غریـو بـرآمـد بچرخ بلند
بره خان شد در آن حرمی که آمد برقص آسمان بر زمی
چو سه دید کان سکر دیو رنگ باقبال طالـع درآمـد بچنگ
شاندش سـرور دگر دسـمان سـرردش سـرندان اهـرمـان
دل روسیان ار حان رور دست ر آن دشمن دسمن افکن شکست
شه روس شد حون گدازنده موم شادی درآمـد شـهنشاه روم

413ª Vo B آبرا 413ᵇ آحر Pe U L احتر , L داده بود

414ª حواست Pe داست

415, 416, 417 E 6p 415ª Pe بران , V Vo بان

415ᵇ P Pe U L D Vo B ابر , Pe O U L D V Vo B ر کوه

416ª محسید B بحسدید , U L V Vo ار حای , W بر (ار) حای ,

حویش O B حود

417ᵇ چسر D حسرو . 418ᵇ داد V 6p

419ª W چو بر (در) 420ª کمندش D тәкрар эдилмишдир

421ª L اران

422ª Pe U حوگوران , L چوگوران 422ᵇ Pe U L B ر افتادن و

423, 424 Pe U L E 424, 423 423ª L ر لشگر ساه

423ᵇ Pe B درآمد , L رچرح

424ª O B بدان , حرمی Pe L رمین (Pe حور) سر , V حرمس

424ᵇ V ° آسمان و رمین , P آسمان و رمی , W آسمان بر (و) رمی ,

Pe L D بر رمین

425ª رنك V سد 425ᵇ E B باقبال و , بچنك V به سد

426, 427 Pe U L 427, 426 426ᵇ E B W اهریمان

427ᵇ دشمن افکن L دشمن آتش . 428ª روس D روم

دلش داد فرزانه کای شهریار　　شکیبائی آور درین کارزار
همانا که سروری آری بدست　　چو تدبیر داری و شمشیر هست
اگر چاره در سنگ خارا شود　　تدبیر و تیغ آشکارا شود
چو یاری کند ما بو بخت بلند　　حس فسه را صد درآری ببند
اگرچه یکی موی از اندام شاه　　نس برگرامیتر از صد سپاه
ولیکن در احر چاست وار　　که چون شاه عالم شود رزمسار
باقبال شاه و سروی بخت　　درآید بخاك این بومند سخت
حر آن بیست کس سکر سحت چرم　　ندارد پی سست و اندام نرم
یکی تن شد از زانکه روئن ست　　توان کندن از جاش از راه هست
نباید سرو رحم راندن سع　　کز آهن نگردد پراکنده میغ
سرش را مگر در کمند آوری　　محم کمندش بسند آوری
گرش می نشاند شمشیر کشت　　که دارد پی سحت و چرم درشت
چو در زیر زنجیرش آری اسیر　　برو خواه شمشیر زن خواه تیر
شه از مژدهٔ مرد اخترشناس　　خدا را بدرفت بر خود سپاس
چو پیروزی خویش دید از خدای　　بدان حلک ختلی درآورد پای

398ᵃ L کای فرزانه , B فرزانه کیں
399ᵃ آری Pe E آید, L آرد, W (آید) آری
399ᵇ P که تدبیر دانی و . 400, 401 E 401, 400
400ᵃ B بر سنك , Vo حاره , Pe U L E بود
400ᵇ B تتدبیر تیغ , Pe U L E بود
401ᵇ صد O D Vo B سر
402ᵃ اگرچه B مرا گر , Pe U L مو ر اندام, D V Vo B • ر اندام
402ᵇ Pe برگرامیں تر , ساه B کلاه
403ᵇ عالم P مقبل , L که چون عالمی بر شود
404ᵇ بخاك B بچنك , O آں
405ᵃ P Pe V B حر ایں　405ᵇ پی P سی
406 L 6p　406ᵃ از زانکه Pe ارسك , V Vo از ریکه
406ᵇ P D B آهسته (D گر) از جای اگر (گر D) کندش (کند B) (توآں
　توان, Pe U Vo آهسته (Vo از جای گر) ارحاش اگر ,
　V از حاش گر, O E از آهسته
407ᵇ L بران , Vo به تیغ　408ᵇ محم B برحم
409 P 6p　409ᵇ پی Pe دم , E تن
410ᵃ P شمشیرش
412ᵇ D V Vo بان , Pe حتلی , بران Pe حسکی , O U L E B حنگی

همه ں شکسته ر سروی شاه   فرو ىرمرىده دران ىرمگاه
ىراری ىالىد اران حستگی   شمعی ىه ىش ار رىان ىستگی
چو مرد رىان ىسىه ىالد رار   ىحشود ىر وی دل شهرىار
اران روں دىده ىں رورمىد   ىرمود ىا ىرگرفىد ىد
رها کردس آں شاه آراد مرد   ىر آراد مردی رىان کس ىکرد
شاىدش ىاررم و دادں طعام   ىوارس گری کرد ىا او ىمام
مىی چىد ىا گوهرس ىار کرد   ىمی گوهرس را ىدىدار کرد
چو مسىی درآمد ىراں شور ىحت   ىلىد چوں ساىه در ىای ىحت
ر ىوس دلی گرحه ىاکس ىساحت   ىوارىدهٔ حوىس را شىاحت
ار آىحا سراسىمه ىروں دوىد   حىاں شد که کس گرد اورا ىدىد
شگفتی فرو ماىد حسرو دراں   ىشاں ىحں ىار حست ار سراں
که اىں ىدی ار ىاده حوں شادگشت   حرا شد ر ما دور کاراد گشت
ىررگاں دولت دراں حست و حوی   ىاداىد اراں کار در گفت وگوی
ىکی گفت صحرائىست اں سگفت   حو ىدس ىرىدىد صحرا گرفت
دگر گفت حوں می ىدرو کرد کار   ىوی حاىهٔ حوىش ىرىست ىار

444a همه Pe I همان V سروی
445 446 447 O бр
445a B برارس سالمد Vo سد اراں V اں
445b Pe به س L به بیش B ر بش 446 B бр
447a رور Vo رور, D رور دید
448a ساه V شر B آراده
448b P D Vo ر آراد B برآراده 449b با او I با وی
451a L رامد, P O D V Vo بان B بدان
E چو مسی دراں شور بحت
451b L رنای
452, 453 Pe бр 452 I бр
452a با کس V با حود 452b V حوش را درسحب
454a B درو 454b B ار هر رباں
455a باده چون Pe U L ار باد حق, I که اں سده ار سد چوں
B که این مرد آراده حوں
457a اں P O U V ای, Vo صحرا چو دید ای شکفت
457b بربدید W گرفتند
458a L D کارکرد
458b L حوش را بار کرد, D حویش برگشت مرد,
B سوی حانهٔ حویش برست بار — һашийэдэ арт — حویشتن رای کرد

تماشای رامشگران ساز کرد   در حرمی ر حهان مار کرد
سوشده شد نالـهٔ چنك را   بکف ربهاد آب گلرنك را
ر بیروری بحت مکرد ناد   سد گوارنده محورد شاد
چو شب فعل سوره ررد بکنج   راروی کافور شد مشك سنج
همان مشکو باده محورد شاه   همان ترده مداشت مطرب نگاه
گهی سفه لعلی سمانه حورد   گهی گوس ر لعل ناسفته کرد
بهر می که محورد مرمحت ربج   حواهنده مداد دنا و گنج
درآمد بافسانهای درار   ر هر سرگدشتی نژوهنده مار
اران سعرں مرد چالك سوار   سحن راند با انحمن شهرمار
که امرورس ان سوفا همسرد   مدانم که حون رنحت ما سد کرد
اگر ماند ار سد آن رهرمان   سروں آورنمش برحم سنان
وگر رفت ار آن رفه درنگدرم   حان نه که ر ناد او می حورم
چو شد معرس ار حوردن ناده گرم   رنداںان ر دلش کشت نرم
هرمود کان سدی سرنان   ساند برامشگه مرزنان
هرمان شاه آن گرفتار سد   برامشگه آمد چو کوه ملند

429ᵃ P Pe U L E Vo B در حهان , W ر (در) حهان
430, 431 Pe U L 431, 430 432ᵃ قعل U نعل
433ᵃ Pe L مشك ر , E مشك ر یاده
435ᵃ P Pe O U L E گنج
435ᵉ O U V دینار و گنج W دنا (دینار) و گنج
436ᵃ Pe L ز هر سو گدستی, P O V پژوهند 437, 438 B 6p
437ᵃ راند Pe U L کرد سهریار O D سشمار Vo در شمار,
W سهریار (بیشمار)
438ᵃ Pe U I که امرور کس
438ᵉ که حون L کحون, Pe و رنحت
439ᵃ P اگر ماند اران سهده رهرنان , V W اگر ماند در سد,
B اگر ربده ماند اران رهرنان
439ᵉ P تیغ و سنان
440ᵃ P E اگر, D برنگدرم , Vo ار آن فتنه برنگدرم
440ᵉ P همان , او D وی , U Vo ر یاد وی میحورم
441ᵃ B ار بادهٔ گرم نرم
442 — 446 E 6p
442ᵃ بیاید U L بیارند , V B برامشگر ,
Pe برامش‌گه رآمد ر مرزنان
443ᵃ Pe U D V Vo شه , W شاه (شه), L هرمود شه کان ,
P سراوار گرفتار 443ᵉ P O V Vo کوهی

لبی وچه لب شور بارارها — درو قند و شکر محروارها
سمن را تماشا در آغوش او — تماشاگه گل بنا گوش او
چو خسرو در آن روی چون ماه دید — صنم خانهٔ در نظرگاه دید
شکاری کمری شکر خنده یافت — که خود را بارادش بنده یافت
کمری که صاحب علامش بود — بس با چه دلها بدامش بود
بدانست کان برك چینی حصار — ز خاقان چین شد برو یادگار
ز مردانگیها گرو دیده بود — بمیدان ززمش پسندیده بود
عجب ماند کز پرده بیرون فتاد — عجب کز که بارش بکف چون فتاد
بپرسید کاحوال خود باز گوی — دلم را بدین داستان باز جوی
پرستندهٔ خوب صاحب نوار — پرستش کنان برد شه را نمار
دعا کرد بر تاجدار جهان — که تاجت مبادا ز گیتی نهان
توئی آن جهانگیر کشورگشای — که از داد و دین آفریدت خدای
شکوهت ز روز آشکارا برست — ز دولت دلت تا مدارا برست
رهائی بنو روز امید را — فروغ از تو تابنده خورشید را
دگر پادشاهان لشکرشکن — یکی تاجور شد یکی تیغزن
تو آن آفتابی درین روزگار — که هم تیغ گیری و هم تاجدار
چو در بزم باشی جهان خسروی — چو رزم آزمائی جهان پهلوی
ندارد چو من خاکی آن دسترس — که با آب حیوان برارد نفس

---

473 L 6p
473a شور P لب شو , V لبی شور لب وحه بارارها
475a V گذرگاه
476, 477 L 6p 476a سکاری B نگارین
476b بارادش Pe O U I D V Vo B سارار او
477a D که کمیری که
478a B بداسب , حصار D Vo نگار 478b B بدو
479b P بمیدان و برمش , P U L برمش
482a V پرسنده چون دید صاحب وار
484a Pe توئی ار جهاندار و , U جهاندار و , I جهاندار
484b P D V Vo که از دین و داد
485b تا مدارا L نامدا , F تا مدارا
486, 487 P 6p 486 L 6p
487b E یکی تاج درشد
488b بیغ P تحب . 490a U حالی , V خاك
490b L B برارم , D Vo حوان شود همنفس

شه ار هر چه رفت آشکار و نهفت — سحن گوش مکرد و چری مگفت
در آن مانده کین پردهٔ ىلگون — چه شب ماری ار برده آرد برون*
چو لحتی گدشت آمد آن پیل مست — کمرگاه زیبا عروسی بدست
ماررم در پش حسرو نهاد — برسم برستش زمین بوسه داد
چو آورد ارسگونه صدی ز راه — دگر باره بیرون سد ار برمگاه
عجب ماند حسرو که آن کار دید — نه در مار در مهرهٔ مار دید
ز شرم شه آن لعبت ماربیں — چو لعبت سر درکشید آستین
چو شه دید در حرگه آن ماه را — ز مردم تهی کرد حرگاه را
درآن برك حرگاهی آورد دست — شکنج نقاش ز رخ بر شکست
چو دید آفتی دید ار اندیشه دور — نه آفت یکی آفتابی ز نور
پری سکری شوح و مست آمده — پری وار در شب بدست آمده
بهشتی رحی دورحش تافته — ز مالك برضوان گذر یافته
چو سروی سر سری آراسته — ورو سرخ گل غارت خواسته
بهر ناوك عمره کانداحتی — شکاری ز روحانیان ساحتی

459ª رفت Pe L کف
460ª B مانده کس , دریں Pe L ماندکی , P D ماند
460ª O V آرد ز پرده برون
* 551, 552 E V тәкрар эдилмишдир
461ª آمد آن D اندران
462ª B شاند 462ª B چو حسرو درو دید حیران بماند
463 B бр 463ª P براه , W ز راه (براه)
463ª برمگاه P O V برم شاه
464ª B حهان حسرو آنگه که اں کار دید
Pe U L D V Vo کار , که اں L مار
465ª سر P برح , Pe س L برو
466ª Pe U L در حرس B ار حرگه , D دید حرگه
467ª L آور بدست
467ª شکنج Pe O U L E D V Vo B سلاح L درشکسب
P برح درسکسب
468ª چو U E D Vo B حه W (حه) حو , Vo ز اندیشه
468ª نکی P D Vo ملی , O ملی , B ملی کافتابی
469ª سوح Pe U L سرح , B شوح مسب , E سرح دسب آمده
V پری پیکر سوح مسب آمده
470 L бр 470ª دورحش B در رحش , W (حی) دورحش
471ª سروی E روسی 471ª B ارو 472ª P B ناوکی

چو اقبال ساهشه پیلس   چو سلی فکندش در آن امحس
ز سروری شه در آوردگاه   سرم بر فلك سد ز سروی شاه
چو دیدم که دام بو دد مکشد   کمدب بلا را بحود میکشد
سوعی ز سحش نکشم رها   که باکشته دیدم هنور اژدها
سوعی دلم گشت فرورمد   کران گوبه دیوی درامد سد
همه روس را دل بر او درد شد   گل سرحسان حری ررد شد
حو عول سب آس بد سار کرد   سره بردن مردم آغار کرد
رس سه چون عول بر دست و بای   مرا در یکی حانه کردند حای
بس بر سده لشکری دیده بان   همه خارج آهنك و باحوش زبان
حو ار سب یکی سمه کمبر گدست   بکوس آمدم های و هویی ز دشت
درآمد یکی ابر طلمات رنك   بران سنگساران ساریدِ سنك
روسان که سب باس میداشتند   ز بیمش همه حای نگداشتند

505б W برآن
506а D Vo به سروری P دران ورطه‌گاه
506б V سروی
507а دد O در, D دو, B در мисра астында ‌ ‌ ‌ дд
Pe L بو در مکشد
507б P Pe L E B کمند, بحود O سر, B سمر B да мисра
үстүндә арт بحود, Pe L مکشد
V کمند سهم هم بحود مکشد
508 V ор
508а پیچش P سعش, Pe L سحش O سحس F دستش
L ز سش نگشم
508б ماکشته U ناسبه, هنور L دگر B دم
509 P бр
510а همه Pe U L E همان, سد V گسد
510б حیری I و حیری, E حسروا, Vo حسرسی سد \ کسد
511а سب D شه, B حود سار
511б بره F D Vo رره
512а عول B دیو 512б حانه P حیمه
513а بس بر D بس پرده, L لشگر نتی برسده L لسگری I لسگر
B یکی بر, W دیدبان
513б همه L همان, آهنك P آوار, و Pe U I бр
514, 515 L бр 514а Pe حو آن سب
515а Pe برآمد, W بر (در) آمد 515б B سنگساران
516б ز بیمش B ز پیشم, حای Vo حانه

کرا زهره کانجا کند ناله نرم — که گر زهره باشد گدارد ز شرم
معالی که ماراست ناسفسست — چو گوئی بگو اندکی گفست
من آن سفه گوشم که حاقان حس — ز ناسفگان کرده بودم گزین
بدرگاه شاهم فرستاد و گفت — که درهاست اس درج را در نهفت
مگر کان سحن را گران دید شاه — نکرد از سر حشم در من نگاه
مرا از س برده حاموس کرد — یکباره یادم فراموس کرد
من از دوری شه سك آمدم — ز نك آمدن سوی حنك آمدم
حودم ساوردگاه سحست — باقبال شاه آن هنرهای چست
دوم ره که بانگی بر ادهم زدم — یکی لشکر از روس رهم زدم
سیم روز چون حت یاری نکرد — گرفتار دسمن سدم در نبرد
به دشمن نهنگی نکس باحه — ز حسم جدا صورتی ساحه
نکشت آن نهنك سمگر مرا — سرد آنحان سوی لشکر مرا
سپردم بروسان بیدادگر — که اس گنج را سه دارند در
دگر ره سوی حنك بروار کرد — به سل افکنی حنك را ساز کرد

---

491 P I бр 491ᵃ U F کانجا نرم Pt I I D گرم
492ᵃ Pt ناسفسی D سفسیب
492ᵉ کوئی I گوید I نکو نکو
() D V o B (() نگوی (نگوی جو گفی. Pe گفسی
493ᵃ P کی V آن سحن را I سحنها. Pe بده
493ᵉ B W که کرد . V حصم W ز من
496ᵃ نکباره Pt به نکبارم 497ᵉ I سك
498ᵃ B ساوردگاه 498ᵉ ساه W شه آن Pt U L از
499ᵃ I . بادهم () رنم 499ᵉ D B لسگر روس
501, 502 U F 502, 501
501ᵃ بهنگی P هنری I ز دشمن نهنگی نکس
502ᵃ 502ᵉ D I 502ᵃ 502
502ᵃ آن Pt бр , بهب P هرنر
502ᵉ D سرد Pt ارحنان
503ᵃ بروسان Pt براوسان B بدان روس
503ᵉ در I V B W سر
504 Pt U L F бр
504ᵃ حنك P حنك B حنك башка хәтт илә мисра үстүндә көтмишдир
504ᵉ حنك را P سحه بر D V o زرم را , B حنك — башка хәтт илә мисра үстүндә көтмишдир

برچهره برداست و سواحب حنك کمان حدنگی و بر حدنك
بوائی رد ار بعمههای سوی بو آس سرودی درو بهاوی
که شاها حدیوا جهان داورا خردمند حو با خرد باورا
سر سرب ار سررس دور باد دل روست حشمهٔ بور باد
حوان بحب بادی و سرور رای بوابا و دابا و کسورگشای
کمر بسه حاتت باسودگی وپای ست دور ار آلودگی
بهرجا که روی آری ار بیك و بد بهی حدا باد و پشت خرد
چنان باد کاحبر بکامت بود همه ملك عالم بنامت بود
سر آعار کرد آنگهی رار خوس رد سور خوس اندر اسار خوش
که بوس درحتی برآمد بباع سرافروحت مانند روسحراع
گلی بود در بوسان اسکفت همان برگسی در چمن سم حفت
می لعل در حام باحورده بود بسفته دری دست باکرده بود
بامند آن کابد ار صید ساه سوی گل نشاط آرد ار صیدگاه

---

531 532 Pc 6p
531a برداست P برحست و I B W op \ برحواست سواحب
531a حدنکی U حریدی ، I حریری B و کمای کمای
PDV\o کمان حدنکی سر حدنك ، W کمی حدنکی و سری
532 P 6p 532a B رحمهای
532e بوآیین F وای U دران , I درس , D\o سر \ حو در
533a EB حدیو
533e PcULE خرد حرو حرد خردمند بورا D \ B بورا
535a بادی B باسی 535e O حدای کسور
536a EV کمربست , B برآسودگی 536 \o رآلودگی
537a پناهی L , ساهی و E 6p
538a OF که احبر (O حهان ری) حنان دار بود Pc I سرد ,
EDVVoW سود , B انها بکام سود حنان کاحتر
538e ملك PcUL حمله , بود PcL سرد , D\VoBW سود
E همه حمله عالم علامت سود
539a رار Pe نام
539e P همه سور دل ساحت برسار حوش
540a PPeLEDB درآمد 541a بوسان P کلسان
541e سم حفت PB حفت (P سر) نام , \ سم حفت
543a PeL ار صیدگاه (L سه کابد) بامند کابد سه
DVVo
(V گاه) صید ساه (D کری) کر س (D Vo آن) بامند آنث
B بامند آنکه آید ار صیدگاه
543e آرد D 6p , VB ار صید ساه

محر سر ندیدم که ارکله کند　　　همی کند و بر دیگری میفکند
ز س کلهٔ سر که برکنده بود　　　یکی کوه از آن کلّه آکنده بود
درآمد چو مرغم ز جا برگرفت　　　همه تنم از دست و پا برگرفت
بپایین که تحت شاهم نشاند　　　ز ایوان ماهی بماهم رساند
بزندان ندم تا باکنون چو گنج　　　شادی کنون کرد خواهم سپنج
زن آن نه که زنور کشد پای او　　　نه زن دان که زندان بود جای او
جهانم نماند دل کامیاب　　　که مسم اس کام دلرا محواب
برچهره چون حال خود باز گفت　　　ز شادی رخ شاه چون گل شکفت *
بوسند بر حلقهٔ نوس او　　　سحن گفت حون حلقه در گوش او
که ای بار گلبرك نادیده گرد　　　بمهر خدا شکری در نورد
بمهر نوام بیشتر گشت عزم　　　که دنیای برمی و رسای رزم
بیرحاس که حاسان دیدمت　　　قوی دست و حالك عیان دیدمت
برامش گفت سر بیم شکرف　　　حرفی نداری درس هر دو حرف
حرفت مم حیر و سوار رود　　　دلم بار گردان سالك سرود

517[a] کند E سد　517[b] و L 6p
518[a] V که‌کر مرد برکنده بود
520[a] نایس گه E ,سالس گه P D \ Vo رساند
W شاند (رساند)
520[b] B رمایس ماهی نماهم ساند
521[a] حوگنج D \ o نه پنج
521[b] \ ز سادی , سسج Pe U L سسح , D Vo سسح
522[a] آن D op , کسد B بود
522[b] رن دان Pe B زندان , P جای او که زنورکشد , او E 6p
523 L 6p　523[b] B که بیم من اس
524[a] حود P دل , گف Pe حست
524[b] Pe U I I ز سادی رخ او (رخ سه L) حو گل بر سگف
* B 542 такрар эдилмишдир
525[a] سوسند \ سوسنده , B سوسند , E گوس
Pe U L برحلقهٔ گوش او (U سرسید و) سرسند
527[b] رسای L دسای U \ و رسای بزم (U ورمی) برمی
528[a] Pe کس سرحاس , U I سرحاشکی , حاسسان B حون سان
529[a] Pe U I E B برامش گری
529[b] حرفی E نطمری P حریفی نداری , درس O ندس ,
هر دو Pe L هم دو B باس هر سه حرف
530[a] رود L رود

گهی بوسه دادی لب جام را / گهی لب گزیدی دلارام را
بر آن رسم کاس او دلکشست / می تلخ با نقل شیرین خوشست
چو بوسش می اندر دهن ریختند / چو شد خواب بوسش درآویختند
در آن آرزوگاه بی دور باش / نگردد جز بوسه چیزی باش

LIV

ظفر یافتن اسکندر بر لشکر روس

بده ساقی آن باده عمر / که رنگش ز خون داد دهقان بر
بده تا مگر چون برآید بخت / دهد بت و آتش مرا آب و رنگ
شاه سحر چون علم برکشید / جهان حرف شب را قلم درکشید

558, 559 P 559 [illegible]
558a E لب Pe دادی وکه جم را
559a P L D V VoB در آن W [illegible]
559b نقل Pe L L E لعل
560, 561 Pe I L F 561 560
560a E چو بوس ، امدر Pe I در D دهن [illegible] V درآویختند
561a B بدان آرزوگاه بی دور بس 561b حرمی [illegible]
* Pe U پیروزی یافتن اسکندر و گرفتار شدن (اسکندر بر روسیان و گرفتن با) ملک روس
L جنگ کردن سکندر و مظفر شدن
E ظفر یافتن سکندر بر لشکر روس D رفتن سکندر بر ترکمان
V پیروزی سکندر بر لشکر روس و گرفتار شدن ملک روس بدست اسکندر
Vo [illegible] B ظفر یافتن سکندر بر روسیان
W پیروزی یافتن اسکندر بر روسیان ـ ساقی نامه
1a B بده ساقی آن باده رنگ عمر
1b D B اده Pe I L که رنگش رخش چون دهقان بر
2 L бр 2a V درآیم
2b O U E D V VoB (E B [illegible], D آتش) رنگ آتش ، Pe دهد رنگ آتش مرا آبرنگ
** W арт داستان
3 Pe бр
3b جهان P همان ، O رقم برکشید ، B جهان حرمش شب رقم درکشید

گل سرخ حسد بهار سعد — گهی لاله سد گهی مشك سد
مگر سه ندارد فراعت ساع — که بارد نظر سوی روسحراع
وگرگری بهاری ندس حرمی — چرا رانگان اوفند سر رمی
ز باد حران هسم اندسناك — که زرد بهاری حس را بحاك
سهشه که آوار دلبر سسد — ز دل نالهٔ سدلان بر کسد
حوس آوازی نالهٔ حنك او — حبر دادس از روی گلرنك او
که روی حس بعرگوئی حس — حرامت مباد آرزوی حس
دل سه حو زان بکه آگاه گست — ازان آرزو آرزوحواه گست
دگر ره وهم سسدده داست — که باراح بدحواه در دیده داست
ز ساقی نمی دادی سپهر — که ره بوسه از بهر منرل بهاد
یکی حم زرس بزار باده کسرد — باد رح آن سرسراده حورد
دگر ره یکی حام افوت بوس — بدان بوس لب داد و گفتا بوس
سد مه و بوسد و در لب بهاد — بوسه سد حام و با بوسه داد
سهسه بت سست ساعر کسان — بدسب دگر زلف دمر کسان

544ª D سرخ حسد کرا P O گهی سرخ حسد باری سعد
Pe U I I بهاری
544ᵇ سد D Vo وند V B حسد , I سدد گهی مسك و سد
گهی مشك سدد گهی لاله سد P مشك (سرح) سد W
545ª D V Vo سع ندارد وراعت ملی سه وراعت Pe O U L I وراعت ندارد
546ª V حرمی
546 O وفند رانگان حرا I V بر رمی
549ª V B آوازی و Pe U I I نعمه , W نالهٔ (نعمه)
549 P سان دادس
550 V نعر و کوئی P نعر و موئی حس
B کهروبی حان گفت و کوئی حس
550ª D Vo حرام و باد 551ª P دل سان ازان I U آزاد آگه
551ª B ازان روز آرو
552ª Pe دل سه بوقف 552ª در دیده V در دیده
553ª Pe I نمی سی دادی P I حوردی I دادی که ساقی نمی دادی
555ª Pe U I I دگر باره ملك حام بوس D بوس , V o بوس
555ª Pe U I I D V Vo و بن , Pe U I 6p
P داد و بس گفت بوس B داد کفا که بوش داد
556ª V I I بر سر بهاد سد بوسهٔ داد و
Pe U بر بهاد (U ملب) ولب سد بوسهٔ داد
556ª و V 6p 557 P 6p 557ª I فسان
557ª دلبر F دیگر , V عمر , Pe نشان , I فسان

ر بولادی لحت گردن سـکن ‏ ‏ ‏ ‏ ىرون رىحتە مغرها ار دهن
ر سداد کوىال ىل افکىان ‏ ‏ ‏ ‏ فلك حامه در حم ىل افکىان
ىه ىـىـ ىـلارك ىـىـرهای ىـور ‏ ‏ ‏ ‏ ر ىال عقاىان ىهی کرده رور
سـر سره ار طاسك سـرىگون ‏ ‏ ‏ ‏ سرحم فرو ریحه طاس حون
سم ىاداىان ر حون چون عقىق ‏ ‏ ‏ ‏ سده ىا ىمد رس ىحون در عرىق
ساں در سـر کوکب افروحه ‏ ‏ ‏ ‏ سـر در سـر کوکه دوحه
ر س حست آهن که سد ر هلاك ‏ ‏ ‏ ‏ احد سىه ر کشگاں حسب حاك
سـر افساى ىىع گردن گرار ‏ ‏ ‏ ‏ ر آورده ار حوى حون لاله رار
حو سورں ساں سىه را دوحه ‏ ‏ ‏ ‏ ر مصراحه مغراصی آموحه
ر هر قصة حنجری در ساب ‏ ‏ ‏ ‏ ر آورده حون اردها سرر حواب
ر س کسکاں گرد ر گرد راه ‏ ‏ ‏ ‏ حو ىارار محسر شده حرىگاه
ىماىده روسی ىهر سو سـر ‏ ‏ ‏ ‏ ر آورده ار روماں رسـحر
ر آمحه لسکر روم و روس ‏ ‏ ‏ ‏ سرح و سىدی چو روی عروس
سکىدر دراں حرب حون سر مسب ‏ ‏ ‏ ‏ ىکی حرىه ىهلواىی ىدسـت
حکوىه ىود ىل ىولاد ىوس ‏ ‏ ‏ ‏ ر سـر راں حون ىرآىد حروس

18ª Pt U L L W (Pt I I ر بولاد بر لحب (بر بحب ,
D V o ر بولادی سحب B , ر بولاد بی لحب
18ᵇ بروں L V , فرو B در دهن
19ª کوىال D B بولاد بل I بر
19ᵇ 20 21ᵃ L 6p 1ª + 1ᵇ 6'p бет шокинто кетмишшир
20ª بهب B سهب 20ᵇ D کرد
21ᵇ B رىحب برطاس
22—28 P 6p 22ª D V o رحون عىق
23ª V سر , سىں بر سىں P L L I B سر
23ᵇ W (بر) در Pe کوکب
24ᵇ B حستکں حسب Pt L حسك , O کسب ,
E بر کستگں حك حسك
25ª گرار Pe فرار 25ᵇ حوی D V o حوس
26 L 6p 26ª E سىه بردوحىه 26ᵇ مغراصی L مراحه
27, 28 E 28, 27 28ª B ر بس
29ª روسی O E V B رومی D V o رومی ر هر سو
29ᵇ روميان O L D V V o B روسيان
30ª U E برآوىحىه , D V o درآمحىه , B برآمحىه ار لسگر
30ᵇ D V o B W سرحی سىدی , P موی
31ᵇ بهلوانی P حسروانی 32ª L برآمد

دماع رمس ار ىف آوىاں　　سرسام سودا درآمد ر حواں
ىىر آورد مرع سحرگه عرىو　　حو سرسامی ار ىور و صرعی ر دىو
سه ار حواں ىىر ىر رد آسوداك　　دل ىاك را كرد ار اىدىسه ىاك
ىطاعگه آمد ىاىش ىمود　　رىاں را ىسكر آرماىش ىمود
ر ىاری ده حود دراں داوری　　گهی ىارگی حواست گه ىاوری
حو لحىی ىعلىد ىر روی حاك　　كمر ىست و رد داماں درع چاك
ىهادىد اورىك ىر ىىب ىل　　كشىدىد ىمىسر گردں دو ىىل
ىىه را ىادىں ىىىه رور　　ىرآراست سالار گىتی فرور
ىراں ىهں صحرای دريا ىكوه　　حصاری رد ار موح لسكر چو كوه
حب و راست ىرامں آں حصار　　ر ىولاد ىىىد ره ىر عىار
ر دىگر طرف روسی سرورار　　ىرآراست لسكر ىاىں و ىىار
حرسهای روسی حروساں ىده　　ىماىىں ار ىىف حىىم حوساں ىده
ر عكس ىىر ىىع و ىرق ىىاں　　ىر ار راه مىرف و دىب ار عىاں
ىرىك كماں رفىه در معر كوه　　فىاقىں كماں ىر ىر هر گروه

4ᵃ D رمس را ر ىف　4 Pc ىرارد حواں
5ᵃ B درآورده
5ᵃ Pc L (L عرىو) ار دىو صرعی ر دىو
B حو صرعی و سرسامىرا ر دىو
6ᵃ V ىررد ىىر　B آسمىه ىاك
6ᵇ را DB 6p　I I D V Vo كرده راىدىسه ىاك
Pc كی دل ىاكرا كرده اىدىساك
7ᵃ B طاعىكه حق ىىش، ىمود　D ىرآورد دىب و ىاىش ىمود
ىاىں L ىاىش
8 Pc L I　6p　8ᵃ B ر ىاری حود ىد دراں داوری
8ᵇ ىارگی V ىاری، B داوری　Vo و كهی ىارگی حواىب و
D حواست وگه داوری، I　داوری
9ᵃ ىعلطىد I ىگردىد　P O D V o B در روی
10ᵃ P Vo ىهادىدىں
11ᵃ Pe U L E ىكىدر ىاىں　D V Vo B ىرآىىں
12ᵃ D Vo همان، V دراں　ىهں Pe U L E صحں
Pc صحرای دريای
12ᵇ موح L اوح　13ᵃ O ىرعىار　E ىرعمار
14ᵃ B ىاىس ىىار
15　P 6p　15ᵃ B فرسهای روساں　حروساں D حراماں
15ᵃ I ىوراں
16ᵃ و B 6p، ىرق L ىىد　16ᵇ و I 6p　17ᵃ P رفىه

ر روسی سی حون و حوی رحمد ‏ گرفتد و کسد و آویحسد
ر س روسیان سر انداحه ‏ نیم کسی کس سرداحه
ر میران برطاس و روسی دنار ‏ گرفتار سد سعرن ده هزار
دگر کسه سد زار سمشیر و بیر ‏ زکشس بود فه را نا گزیر
قدر مه سد بی‌ترك و سار ‏ گرزان سوی روس رفتد بار
به حنداں سمت بحسرو رسد ‏ کی اندازهٔ آمد آنرا ندید
زسیم و زر و قدر و لعل و در ‏ سر تا سر حمها گشت پر
حو زدسمں ساه سد کامگار ‏ سد ار فرحی کار او حون نگار
فرود آمد ار حنت حای حرام ‏ که دید آنچه مقصود بودش تمام
سکر حدا روی برحاك سود ‏ که فتح ار حدا آمد او حاك بود
حو کرد آوری داور حویش را ‏ همان گنجها داد درویش را
حهان را زرسمش نهی دید حی ‏ نرامش و رامش آورد رای

47ᵃ I D Vo حوں حو می رحمد ، حوی حون رحمد L I
ر روسی حون حو می رحمد Pc ، حون حو می رحمد L
48ᵃ V روسانرا ، Pe U L (Pe سر برانداحه (بر فراحه
48ᵇ B نیم کسی کسه برداحه
49ᵃ ز میران W ز سمران و B ز میران برطاس و
ز میران برطاس روسی دنار L
49ᵇ سد L 6p , E V صد هزار
50ᵃ O سمشیر سر
50ᵇ Pe O ناگزیر
51ᵇ روس U روم ، L D Vo کسمد
52ᵇ P O D Vo آمد ، V بسد F آمد مرآنرندید
Pe L (U (آمدمرانرا) که اندازه آمد به آنرا
I که اندازه آمد به آنرا کلید
53ᵃ قدر P E D حوهر ، B قدس و ۱ قدور لعل و
53ᵇ O B سر بر سر کسه بر ۱ ، سر بر حانها سی گست بر ، سر بر سرحانها
54ᵃ ساه B راه
55ᵃ حنك U حنك ، L حنك حنگی ، حلی Pe I حمکی ، B حنکی
56ᵃ P درحاك
56ᵇ Vo آمد و او ، Pe آمد و حاك بود
57ᵃ همان P سی ، L همه ، Pc درویش داد
58ᵃ دید O کرد ، B داد
58ᵇ B رامش که و رامش ، W (پای) رای

بدان سل و آن سر ممه سه | که بر سل و بر شر برست زند
بهر سعداری که او بار خورد | سرش را سعی ز بن بار کرد
سه‌بوس چرس چو عاسان | رده سك برطاس برطاسان
سروی بارو و رحه بکاب | حب و راست افکند سر بحب
هم او بای بر جای و هم سکرس | که باکی برآید زکوه احرس
سصرلاب ورراه در آفتاب | بطالع گرفس حومه در شتاب
حو طالع سروری آمد پدید | جهان کرد سمسر سهرا کلید
سه عت بر زن که باری براست | درس دسرد اسواری براسد
حـ ـ حسرو حو دریای سل | سر دسمس افکند در بای سل
سوی روسی آورد بت برکار | حو بد ادهـی بهی کرده بار
ـ اورـ سروری سه دست | بعصان رهسی برامد سکست
حو شکست سکسی حرسان | ست حمله از حدی حوب برسس
هزیمت در افتاد بدخواه را | جهان دار ساهی جهانساه ر
سه بدل سکر بحه کمند | در آورد فطال را ر ـ د

33ᵃ بدان B دران P ساد مسـ ساد بدان سمر و آن سل
33ᵇ P V که ر سمر و بر سل D V o بر سمر می سـ زاد
34ᵃ Pc که ا بـ حورد
34ᵇ D V o ر س بد کرد L سمع از مش
35ᵃ B برطاسس و P c U L L B op
36ᵃ P افکنده ـ سـ D op B افکند سد سحـب
37 D هم بای
38ᵃ V o برآفتاب , D صطرلاب و ورراه برآفتاب
B ارسطوی ورراه ور درکمب
39 B 46 ЧЫ ОСНОИ СОПРЕ КОММПИДРР 39ᵇ کرد P داد
40ᵃ باری V o بری
40ᵇ اسواری P c U L I سواری
41ᵃ بحسد D V o حوسد
41ᵇ افکند P افتاد
42ᵃ روسی P c O U I V o بری , L روس B دسمی
42ᵇ L I کرد
43ᵃ L B بر آورده 43ᵇ D بصطال , روسی L روئی
44ᵃ L شکسی 45ᵃ P Pe U V V o براهاد , O B سماد
45ᵇ U I ساهشهی شاد را P c L ساه را (Pe بر) ساهی برو

چو ساهان ىشسىد در برم ساه — سد آراسه حلقهٔ برمگاه
ىفرمود سه ىا عىمت كساں — دهد ار سمار عىمت شاں
ر گنحى كه آ كنده سد كوه كوه — ر روس و ر برطاس و دىگر گروه
دىراں ىروهش ىكار آورىد — كم و ىس آں در سمار آورىد
عىمت كساں ىىر در سهرىار — عىمت كسىدىد ىس ار سمار
گسادىد سرىسه گىحىه ها — كرو حرد آساس سىه‌ها
ىه حداں گرامىاىه در ىار ىود — كه آىرا سمارى ىدىدار ىود
ر كاىى و ىىىرهٔ رىىمهى — كه مهاں را داد ىى روىقى
ر ىىرحىد ىحروار و مىا ىمى — درفهاى رر درعهاى ىمى *
ر كساں مىالى حاىه ىاف — رده كوهه ر كوهه حوں كوه قاف
سامهاى ررىىىف ىاوحىه — سرهاى حوں كوكب افروحته
ىحروارها وىدر ىىىح دار — سمور سىه ىر ىس ار سمار
ر ىوم ىه حداں فرو ىسه ىد — كه ىىدر آں كرد ساىد كه چىد
ىروردىده سحاب و روىاه لعل — هماں كره اساں ىادىده ىعل
ىىىو ىىهاى ىىسار ىرور — حو حال ىس افاده ىر روى رور
حراں ىاىها ىر ىسار گنح — كه آمد ىىمر ار سمارش ىرىح

11ª V برمگاه 11ᵇ حلمه I حلمه O برم سد

13ª L بگنجى 13ᵇ P بر روس و برطاس B ر روسى و برطاس

15 V 6p 15ᵇ كسىدىد P رساىد

16ª B سرىسهٔ گنجها 16ᵇ سىه‌ها B رحها

19ª U L V مىو ىحروار مس Pe مىو I كوهر W مىا (مىو)

19ᵇ درفهاى L V B ورفهاى , Pe L ىىس , O L I B ىمس

* PF ipr

ىىطهاى دىس ىىدارهٔ

كه درىىد ار هىح دروارهٔ

20ª E B ركاں و W ركس و مىالى حىه P حوىه

20ᵇ V رده كوه بر كوه

P Pe O' L E كوه قف (Pe ىر كوهر) بر كوههٔ

21ª V علمهاى 21ᵇ كوكب L گوهر

22ª L ىمدرو 23ª سد P ىد

23ᵇ O F V ىهرىر L كه ىىدى ىراں كرد ,

B ساىد ىدىد P , كه ىهرىر آں حود ساىد

24ª P V B سحاب روىاه , L روىاه و

24ᵇ كره E كوه , L ىاسده لعل 25ª سمه‌هاى B سمهاى

26ª V حرآں , I ىاىها 26ᵇ B كه آمد

LV

رهائی یافتن نوشابه از روسیان*

بیا ساقی آن جام گوهرفشان / برافکن بمن گوهری در نشان
مگر جام جمشید بدو بر شود / که زنگار گوهر بگوهر شود

چو فارغ شد اسکندر فیلقوس‡ / ز یغمای برطاس و تاراج روس
شکستگیی را ز اطراف بار جست / که دارد شکسته را بس درست
ز درخش ز طوبی دلاویز سر / گیاهش ز سوسن زبان سر بسر
رونده درو آبهای زلال / گوارا چو می گر بود می حلال
سرامش بسبزه‌های جدنگ / بهم در شده شاخ بر شاخ تنگ
فرو بر درختش ز سجاده ارس / از آب و هوا نافته برورس
چو زینگونه جایی بدست آمدش / در آن جای فرخ نشست آمدش
برو بار گسترد رومی بساط / همه کرد با یاره رومان نشاط

---

*Pc I ولات (I) نوشابه و آمدن (نوشابه و باز آمدن از روس رهائی یافتن نوشابه
P رهائی کردن سکندر ... جمعی
D غنیمت یافتن سکندر از روسیان
O حمع کردن سکندر غنیمت روس و طلب کردن نوشابه
I غنیمت یافتن سکندر از بطش روسی
V رهش یافتن نوشابه از دست روس و دیدن سکندر اورا
Vo خلاص یافتن نوشابه از روسیان B, خلاص کردن سکندر نوشابه را
W رهائی یافتن نوشابه ... مه

1a V گوهرنشان 1b Pc I V B نشان (B در(بر
2a Pc براو
**W PI دشمن
3a B بطش
4a D کهن ... B طوبی ‎B حوی
5a V B سورن Pc ... ز سوسن دلاویز
6a Pc L I دهنده
6b V کوران ... Vo ور Pe L حلال کو بود رو
7a I B بهم رسیده D Vo در شاخ سب
W بهم بوسید ... در ... سلک
8a P درختان آن ... سجاده ارس , Pe V فرو بر درختش سجاده‌رس
L I D Vo (I ارس) سجاده رس درخشش B ارس , رسجه
W (ارس) ارس , رس O ارس
8b D V Vo B و آب (B کز) , Vo نافس
9a L جایی گونه
10a D درو ... رومی P روی L بساط ... در وی گسترد رومی

درں کسو ار ـں ـه ر د ـ ـ   و اں را سندىدهام
کر اں حاى ر ـى اں هر   ـى کسى حکم کس را کمر
ىدارد هرهاى ساهاىه کس   ىدس ىك هىر ىادشاهست و س
چو ىه ىا عىمت ىد ار دسىرد   ىىاس عىمت عىمت شمرد
حهاں آفرس را ساسى ىمام   ر آراست و آىگاه درحواست حام
ر رود حوس و ىادهٔ حوشگوار   در آمد ىحشس چو ابر بهار
سراں ىه وا که ىردىد رىج   ىحىرهٔ ارهىـ داد دىا و گىج
عى گردىاں ار رر اىداحس   ر ىو هىر رماں حلعىى ساحىس
ىماىد ار ىه ىعف محمل کسى   که ىر وى ر دىا ىد مفرسى
ىك دره مرد رىاں ىىه را   ساىاىى ىىد ىگىسىه را
در آمد ىاىاىى كوه گرد   حو دىگر كساں ساه را ىحده كرد
ملىك در سراىاى آں حاىور   ىعرىف سى دىد و حىاىد سر
ر حراىه و حوهر و رر و ىىم   ىداں حاىور داد ىرىسى عطم
ىد ىف ىعىى که ىه گىج و ىار   ىىاىاىىں را ىىاىد ىار
ىىر گوسىدى ىىر ىه فكىد   ىمودس ر كه مىاىدم گوسفد
ـ ار گوسىداں ىىروردىى   ور آىه كه ىاىىد هم حوردى
ىفرمود ىاں ىىدو ىىماىس   ىىد مرد وحشى و ىردس ساس

42^{a} و V p 43^{a} Pe L L I اکر حوں را
44^{a} D V Vo ىاں O D V Vo B ىدىىهىد و ىس
45^{a} ىىس Pe ىىه D ىىد ار عىىمىف عىىمىف ىمرد
46^{a} Pe O U D Vo B ىىس I ىىهر L ىىاس
46^{a} و L V ốp , B ىرحاىىت 47^{a} P ىحشىں گرى ابر وار
48^{a} دىا P O D دىىار
49^{a} B اىدوحس 49^{a} حلعىى I حدمى B دوحس
50 L ốp
50^{a} ىىه Pe I ىىمه , V ىىر , W ىىه B ىد ار ىىه رحى
51^{a} V شكسىه را 52 B ốp
53^{a} P Pe U L D V Vo B ىىر و ىاى
54^{a} V ر سراىهٔ حوهر و 54^{a} Pe سراں
55^{a} Pe U L E ىدرف , W ىعىى , سدرف
56^{a} Pe E D Vo ىه ىرفكىد , I ىه كوسفىدى ىه درفكىد
56^{a} Pe مىاىدس 57^{a} ىروردى Pe ىراوردى
57^{a} V ار آىها , Pe U L F D Vo B
ىاىد همى (همه D Vo B , ىىى U) حوردى
58^{a} O ىردس , ىىىد U L F ساس , كردش D ىمار

در آن موبه چون نطر کـرد ساه — بهـار ارم دـد در سرمگاه
بمقدار حـود هر بکی را ساحت — که ار هر متاعی چه ساست ساحت
بـر آمودهٔ دید ار اندیشه دور — ر سـرهای سحاب و لفح سمور
کهن گشته و موی ارو رحته — ر بکوبرس حـائـی آوحته
چو لحتی در آن چرمها بنگرست — بداست کان چرم آموده حست
برسـیـد کس حـرمهای کهن — حه برانه را ساند ار اصل و بن
بکـی روسش باسحی داد بعر — کرس وست مراند آنحمله بعر
حواری مس اندرس حسك بوست — که روسرس بعد اس کسور اوست
بردیك ما اس فرومانه حرم — گرامی برست ار سی موی برم
هر آن موبه کاند اسحا بدید — بدـں چرم بموی ساـد حرا..
اگر سم هـر کشوری در عبار — بگـردد بهر سکه حون رور ...
ساسد حر اس موی مرا دره — بگردد بکی موی ارس موی ...
ار آن هست آمد ملك را سکوه — که حون بده برمں سدىدآں گروه
بهرانه گهما که در حسروی — سست کند دسب سه را قوی
ساسب بگـر ... حه بعصم کرد — که حرمی حس را به ارسم کر...

27^a — 27^b 28 29^a - 29^b D 29^a + 27^a 28, 27^a + 29
27^a I E بهری D \ o سشگاه B سد آراسته حلقهٔ رمکده
28 P 6p
28^a \ بن بکی 28 D سب B ساسته , W سا(.) سب
29^b O B برآموده دىدىد 29 لفح V نفح B لنح
30^a B اران 30^b I آوىحته حی او
31^b D بنگرید 31^b P D بداست E D آسوده
32^a I کان 32 B شاند براںها حه , L ار اصل بن
33^b U روممش \ رومی 33^b P O D \ \ o B ابن حمله
34 سد O B حمر , L معر \ بعد کسور اروست ,
P که برار سد ولات اروست
35^a Pc گرمس D B موم برم
36^a W کامد Pe U L I آنجا P کاند رآمد بدید
36^b O V ناند 37^a \ دکر عبار Pe حسار
38^a موی P حرم
38^b V ربن , Pe I کم (Pe ارس بیش و (بیش
U I نگردد ارس موی بك (مو بکی L) بش وکم
39^a P ارس 39^b Pe U L که بده بفرمان , O L D \ ابن
41^b L چرم B به ار پر ار D چیس بهتر ار

دوالی ملك را بدو داد دست　　دوال دوالی سرو عهد بست
چو سرانهٔ گوهری دادسان　　فرار ر باسوهری دادشان
بردع فرسادسان ببی گرند　　که با بر کسد آن سا را بلند
ر بهر عمارت در آن رحه گاه　　سی مالشان داد حر برك راه
حو رب اسان بواحب ساحت　　سران سه را بکالك بواحت
سه روس را سر با طوق و باج　　رها کرد و بهاد بر وی حراج
حو روسی سهر حود آورد رحت　　دگر باره حرم سد ار باج و بحت
به سحند ار آن س سر ار داد او　　همه ساله می حورد بر باد او
سب و روز حسرو در آن مرعرار　　گهی عس مکرد و گاهی سکار
ربر سهی سرو و بد و حدنك　　می عل محورد بر بانك چنك
حو حوس دید دل را کسی مسمود　　بان دحوسی دلحوسی معرود
حوابی و ساهی و بحب بلند　　حرا حوس باسد دل هوسمند

73[a] P دادسب دسب , بدو عهد بسب \
73[b] P Pe V o بران O بدو L I بدان D را بران
B دوالی دوالس بدو
74[a] E حوهری B گوهران
74[b] V فرار ربان I فمر را رباسوهری
75[b] V برکشد , Pc برکشد آن سار بلند
76[a] P L V بدان Pe U D V o بان F بران
76[b] Pe U L F سی دادسان مال B حر حرح راه
77[a] Pe U L E W ساحب
77[b] بکالك P بواحب , Pe L F سك بك
U V سران سه بك سك را بواحب
78[a] Pe U L E سر (Pc روسان (رومان سه
80[a] Pe V B ران
80[b] P محورد
82[a] Pe سرو بد 82[b] V بدنك
83[a] حو حوس P حوسی , O دل را حوسی ,
V دیدش دل کسی , D حه حوش دید دل را حوسی مسمود ,
B دید می دلحوسی مسمود
83[b] P B بان دلحوسی , بدان V o باندك حوسی
L V W دلحوسی میمود (V دل کسی) بان حوسدلی ,
Pe U حوسدلی مسمود , D باندك حوسی دلحوشی مسمود
84[a] Pe I دلی

گله مش در کـرد ار اندازه مش — محشودی آمد ماوای حوش
در آن مرعزار حوش دلکشای — حوش افتاد سه را که حوش بود حای
مـی ناب محورد سر نانك رود — فلك هر زمان مرساندش درود
چو سرمست گشت ار گوارنده می — گل ار آب گلگون برآورد حوی
شه روسانرا سر حوش حواند — سراوار سر حانگاهی شاند
ر نای و ر دست آهن انداحتش — ر مسوح رر حلعی ساحتس
بمولانش حلقه در گوش کرد — برو کس رفته فراموس کرد
دگر سدنان را ر مداد و سد — حلعت بر آراست کرد ارحمند
بفرمود کارند بوشانه را — سها محورد آنحان نانه را
هرمان شه کرد رومی ساب — رسانند مه را بر آفتاب
همان لعسان سمدنده را — همان رر و رب سدنده را
بر آراست بوشانه را حون نهار — بوشندنهای گوهر نگار
سی گنج دادش ر ناراج روس — دگر ره بر آراست حون عروس
شبی چند می حورد نا او نکام — حو شد بوت کامرانی تمام

59a W گه پسرو کرد Pe L I I اندازه (او ر L) پش کرد و ر
ر اندازه V
60 U I ندان Pe L دل حوس رنای (Pe مرعزاری (مرعزار
P دلفرای I I D \ دلربای \o و دلربای
61 \ افتاد اعمان
62a I حو سه مست Pe U L کرارنده
62b I D \o برآورد L برآوردی گل ار آب حوان
64a I ر نارو و دست \ ر نا و ر ش Pe انداحتی
64b O ر مسوح و رر \ نو Pe ساحس
65a D نمولاش 67a W بر (بد) و
66a Pe L I E B ر مداد سد
66b U \o B W برآراسـ و I کرد احمند برآراسـ و
E D احمن ارحمند
67a Pe B نحورد
68, 69 I 69 68 68 69 D 6p
69a 69a P 69a 69a 69 70 V 70 69
69a همان \ همه P \ سدنده را
69b W رب و رر P ستمدنده را \ همه نار سان حدنده را
70a P ر بوسندیهای 71a \ برآراستس
72a I می چند میحورد 72a F سادمانی

می شـادی آور شـادی بهم | ز شـادی بهاده بشـادی دهیم

چو دی رفت و فردا نامد ندید | شـادی بك امشـب ساند برید

چنان به که امشب بماسا کنیم | حو فردا رسد کار فردا کنیم

غـم نامده حورد سوان نرور | سرم اندرون روت سوان نگـور

مکن حر طرب در می اندیشهٔ | بدبدسـت ساراز هـر بشـهٔ

حه نامد حود ز سـم داشـس | همه ساله حود را نعم داشس

حه سحم در عـالـم سح سح | که هحست ارو سود و سرمایه هیح

گریزیم ازین کوچگاه رحال | از آن پس کافیم در بای سل

حوریم آنحه برما نکوری حورید | بریم آنحه از ما بعارت برند

اگر برد حواهی حبان مایه بر | کـه بردند بسـگان دگـر

اگر برسی از رهرن و باج حواه | که غارت کند آنحه بند براه

بدروس ده آنحه داری بحست | که سگاه دروش را کس بحست

سی که ده‌بك دهـان حـراج | بدهلس درویس دربدند باج

---

11 P бр 11 12 L бр

11ª V آورد Pe L (Pe بهم) بی ـــ اورا شادی بمم

ر سم B بهم

11ᵉ E به سادی , Pe دهم B ر سم

12 Pe бр 12ª F V o ساند

12ᵉ بك D бр ـرید O U حمید , F B حمید , V ندید

W (حمید) برید

13 U 15 чи бент дэн сонра кетмишдир 13ª P همان

14 15 Pe L бр

14ª غم U سم 14ᵉ U F ز برم V رور

15ª P E طرب کردن اندیشهٔ , B طرب برمی اندیسه

16ᵉ V همه سال

17ª Pe U L F V B حه سحم درین 17ᵉ سود P هیح

18ª Pe U L گریزیم 18ᵉ Pe ازین

* E 36 чы бенi кетмишдир

19ª V W از ما 19ᵉ Pe L D ما ز

20ª P حس L مانه بر , B مایه بر

21ª P وگر , و P V бр ,

Pe U L E (Pe بارحواه) از رهرن (از راه زن , L از رن رن

21ᵉ سد P داری , Pe سد B کند آنحه سد

22, 23 Pe бр 23, 24 L бр

23ª سی V که سی B ده بك ز دهقان حراج

23ᵉ بدهلس B بهرسان , دردند P O B دادند , F V بردند , U باج

LVI

عشرت کردن اسکندر با کنیزك چینی*

ما ساقی آن آب آتش حصال … در افکن بدان کهربا گون سفال
گوارنده آبی کزین سره خاك … بدو شاید اندوه را شست پاك
شبی روشن از نور رخشنده تر … مهی رافعی درفشنده تر
ز مهر سپهری گنبد تاباك … زمرد سده اوج طهلان حد
ستاره بدان نوح زما ز سپه … نوسه سی حرف از امد و سم
دسری که آن حرفها را ساحت … درین عالم بی عول مرد ساحت
سعل جهان رنج ازین جه سود … که روزی نکوسس ساید فرود
جهان غم سرور شادی گرای … به کر بهر غم گرده اید این سرای
جهان از بی شادی و دلخوش است … به از بهر بداد و محنت کش است
درین جای سختی نگیرم سخت … ازین جه بی بن برآرم رخت

* P سرود کهن کنیزك چینی در بزم سکندر
() فی المواعظ والنصیحه
Pc داستان در عشق کردن و غنیمت شمردن روزگار
I کنیزکی چند در جان روزگار و کرشمه جوان کوید
I صفت رغبت عیش و مدمت دنیا
I \ \\ ساط کردن (عشرت ـحس \) اسکندر بکنیزك چینی
\ o HOB IMVIII IVp B نشاط کردن اسکندر بکنیزك حوان
\\ api ساقی نامه
1[a] Pe بران D \ \o بن
2[a] L گران 2[b] D \o برو
** \\ IP I ابدور
3 Pc I I رافعت I D \ \o برخشنده تر
P مهی راسمانی درخشنده تر
5[a] I بدان
5[b] P از حرف امد و سم Pe I L D \ \o B ز
6[a] D \o عار ناعور \\ عار بی عور Pc U I ما عول کس را ساحت
7 10 Pc op
7 8 U L E 6p
8[a] P D \ \o به از بهر
9 P 6p 9[a] () سداد اندوه
10[a] نگیریم U نگویم L نگوئیم E نکوشم
10[b] P F حاه و ورس I جای

ماسان گزاری دمی می‌شمار   که آسان رید مرد آسان گزار
شبی فرح و ساعتی ارجمند   بود شادمانی درو دلپسند
*
گزارش چس مکند حوهری   سحن را بیاقوت اسکندری
که اسکندر آشفت سهر نمام   ساد لب دوست بر کرد حام
سوشس لب آن حام را بوس کرد   ز لب حام را حلقه در گوس کرد
ششسه بکردار سرو حوان   که گه لاله ریزد گهی ارعوان
ز عسر حطی بر گل انگیحه   بران گل جهان آب گل ریحه
هم ار فتح دشمن دلش شاد بود   هم ار دوسس خانه آباد بود
طلب کرد سار دلارام را   پری سکر سارك اندام را
ز نامحرمان کرد حرگه تهی   سماع و سماع آور حرگهی
می فرق و گیسو برآراسته   مرادی بقصد آررو حواسته
لب ار ساردانه دلاویز بر   زبان ار طبرزد سکر ریز تر
دهانی و چشمی باندازه تك   یکی راه دل زد یکی راه چك
سراعوس و گیسوی عنبرفشان   رسن وار در عطف دامن کشان
طرازندهٔ محلس و بزمگاه   نوازندهٔ حنك در چنك شاه

36ª Pe L L رآسان , B دمی بی سمار
* Pe a,ı داستان ساط کردن سکندر باکسرك حافان حس
U apı شاط کردن سکندر باکسرك حسی
L ıpт صعب مجلس اسکندر و عسرت کردن
W apт داستان
38ª O \ Vo گوهری
39ª D Vo حو اسکندر , P بمهری
40ª L لب سوسن آن P бp , Pt ار
41 P бp 41ª D Vo سروی , حوان L جهان
42ª O دران , D Vo وران , W (بدان) بر , جهان P جهان
43ª D دوستش
44ª P باری
44ª بارك P L D Vo B باری , W (بارك) باری ,
U L V پری پیکر و باری , E پری پیکر و باره
45ª E سماع سماع , Pe L ممنوع او حرگهی
47ª V هم آویزبر 47ª زبان P دهان
48ª B بر اندازه
49 P бp 49ª V سراعوش گیسوی
49ª رسن وار V رسن سته , B سر انداز
50ª D Vo نوازندهٔ حنك و

چه ریرك شد آن مرد ساد سسح — که ویرانه را ساحت ماروی گنج
چو ماریح یکروره دارد جهان — چرا گنج صد ساله داری نهان*
ما ما ششسم و شادی کسم — شمی در جهان کنقادی کنیم
یك امشب ر دولت ساسم داد — ر دی ور فردا ماریم ساد
سرسیم ار آنها کرو سود سست — کرس سشه امدسه حوشود سست
مدانح آدمی را بود دسترس — مکوسسم ما حوش برآید هس
محاره دل حویشس حوش کسم — به چدانکه بن فعل آتش کسم
دمی را که سرمانه ار ربدگیست — بلحی سپردن به فرحدگیست
چنان بررن اسدم که دادش دهی — که مادش دهی گر سادس دهی
فداکن درم حوشدلی را سسح — که ارزان بود دل حریدن بهیج
ر بهر درم سد و بدحو مباس — بو ماند که مامی درم گو مباش
مشو در حساب جهان سحت گیر — همه سحت گیری بود سحت میر

24ᵃ B سر مرد
24ᵉ D V Vo ویرانه ، سرانه O U B ، ماوای گنج F V ماروی گنج
25ᵃ V بکرور 25ᵉ V دارد نهان
* U 31 чн бсн1 1Ъкрдр эдн iмннн днр
26ᵃ V ما ، بیا Pc ما و ما
27 — 31 I 30, 31, 27, 28, 29
27ᵃ B بدولت 27ᵉ Vo داد
28ᵃ LW بر سیم ، سرسیم V سرسم B مه سیم ،
U که رو راها سرسم F راںها کران ، Pe L V که رو
29ᵃ U L D B بدانچه
30ᵃ L بحاره ، I سادی دل حویش را
U V حویش را حویشتن
30ᵉ P که بن به راست ، قعل O نقل ، Vo W بعل ،
I آتش فعل کسم
31ᵃ P O U B سرمانهٔ ربدگیست ، Pe L سرمایه آرردگیست
31ᵉ L B به فررانگیست
32ᵃ V که اسدم ان
32ᵉ L که یادش دهی P D V Vo برد B گر سادس دهی
33 P 6p
33ᵃ Pc درم ، دم U را حوشدلی کردم فدا ،
L فداکن دل حوش دل را
33ᵉ D Vo دل در
34 F 6p
35ᵉ V B سحت گیری L که هر سحت گیرآن V بود سحت گیر

اگرچه کمد حهانگیر شاه — فادست در گردن مهر و ماه
کمدی من ار رلف برسارمش — ترسم نگردن دراندارمش
گر اورا کمدی بود ماه گیر — مرا هم کمدی بود شاه گیر
گر او ناوك اندارد ار رور دست — مرا عمرهٔ ناوك اندار هست
گر او حربه دارد بحون ربحس — من ار چهره حون دانم انگبحس
گر او قصد سمشر باری کند — رنانم سمشر باری کند
گر او لحبی ار رر برآرد بدوس — دو لحسست رلفس من گرد گوس
گر اورا یکی طوق بر مرکست — مرا س که ده طوق بر عنعست
گر او حقهها دارد ار لعل و در — مرا حقهٔ هست ار لعل پر
گر اندون که ناقوب او کاست — مرا لب حو ناقوت رماست
گر او چرح را هست انجم ساس — مرا انجم حرح دارند ناس
گر اورا علم هست بالای سر — مرا صد علم هست سرون در
گر او ساه عالم شد ار سروری — مم شاه حوبان بحان سروری
حو برقع رابدارم ار روی حویس — ندارم حهان را ىك موی حوش

65ᵃ V B برگردن , W گردن (در) بر
66ᵃ Pe کمدی که ار رلف B کمد ار سر رلف
67ᵃ O من اورا کمدی دهم ساه گد
68ᵃ V B ار دوردست
69ᵃ حون B حوی
70ᵃ باری P باری , Pe O U D V Vo B ساری , L Г باری
71—82 P 6p
71ᵃ V بحبی
71ᵃ E V Vo D B لحسب , V بحسب , Pe دوس
72ᵃ U L E D Vo در عنعست , B مرا س در طوق
73ᵃ Pe L E V ار لعل بر , D Vo حقهٔ دارد ار لعل پر
73ᵃ Pe U L E V در (Pe U L و (بر لعل و , ار لعل و
D Vo مرا حقها هست بر لعل و در
74ᵃ Pe گراندونك که
75, 76, 77 Pe U L 6p
75ᵃ گر او B وگر , E را حرح—hашишдə кєтмишдир,
انجم E احىر
75ᵃ V B انجم و
77ᵃ V گر او ساه سد ار سر سروری
78ᵃ ندارم O D بحرم , V سحرم , Vo B بحرم

هرمان شه چنك را ساز كرد — در درج گوهر ز لب باز كرد *
كه از شادی امشب جهانرا نویست — همه شادی از دولت خسرویست
بهنگام گل خوش بود روزگار — بجدد جهان چون بجدد بهار
چو خورشید روشن برآید باوج — ز روشن جهان بر زند نور موج
صبا چون درآید بدساگری — زمین رومی آرد هوا ششتری
گل سرخ چون كله بندد باغ — فرورد ز هر غنچهٔ صد چراغ
سكندر چو پیروزی آرد بچنگ — نه زیبا بود آینه زیر زنك
چو كیخسرو از می شود جام گیر — چرا جام خالی بود بر سریر
ملك گر ز جمشید بالا برست — رخ من ز خورشید والا برست
شه از شد فریدون ززربه كفش — بفتحش مسم كاویانی درفش
شه از كیقباد بلند افسرست — مرا افسر از مسك و از عنبرست
شه از هست كاوس فیروزه تاج — ز من ماندش جواسس تخت عاج
شه از چون سلیمان شود دیو بند — مرا در جهان هست دیوانه چند
شه از زانكه عالم گرفت ای سگفت — من آنرا گرفتم كه عالم گرفت

51ᵇ D V o ملب
* P I apı

ز آهنك خود ساز را كرد جفت
سرودی باواز آن (برآواز اراں I) رودگفت
52ᵃ نویست P نوی 52 V خسروی P , هم از شادی دولت
54ᵃ P درآید D V o ز اوج 54 P بروشن
55 56 P op 55 هوا B جهان
56 D V o بهر , B غنچهٔ چون چراغ
57ᵃ Pe O L I I چو فیروز آمد جنك
57ᵇ P نه آیینه بود روی زیبا زنك
58 P 6p 58ᵃ شود D V o بود
58ᵇ Pe L ز جانی بود در سریر , O از سریر , L F در سریر
V حرا خالی از می بود در سریر
59ᵃ ملك I ملك I ملك كو ز
59ᵇ Pe O L L I D V V o زبالا برست
60ᵃ كفش L گنج 60ᵇ ز ربح I درفش
61ᵃ Pe U Vo كیقبادی L L ازكیقبادی D ازكیقبادازبلند
61ᵇ Vo ور عنبرست
62 63 D V o 63, 62
62ᵃ P بهرور تاج 62ᵇ E زمن ماندش , Pe تخت و تاج
63ᵃ شود Pe U L F بود 63ᵇ I مرا از جهان
64ᵃ V زینكه , D Vo شه از ملك عالم گرفته سگفت

گلاىم ولی درد سر مدهم — نمك حواه حود را حكر ميدهم
مگر دىد شب ىركی روی من — كه چون حال من گشت هندوی من
مگر ماه ىوكان هلالی كند — ىاميد من حاىه حالی كند
چو رلفم درآىد ىارىگری — ىىدام آورد ىای كبك دری
ىاگوشم ار ىرگشاىد نقاب — دهان گل سرح گردد براب *
رىح را حو ىرسارم ار رلف ىىد — ىه آب معلق درآرم كمند
چو ىدا كىم لطف اىدام را — سرىن ىسكىم معر ىادام را
چو ساعد گشاىم ر ىاروی ىىرم — سمن را ورق در ىوردم ر شرم
ىكر حاشىی كىر ىوس ىىىت — قمر حلقه در گوش گوس مست
دهاىم گرو ىسىه ىا ىىىری — گرو برد كو دارد انگشتری
حاىم كه ىا گل حورم ىوس ىاد — مرا ىاد وگل را فراموس باد
ىك افسون چشمم ىابل رسىد — كرو آمد آن حادوئىها ىدىد
ر حعدم ىكی موی ىر حس گدست — كرو مسك ىىد ىاف آهو ىدست
حو حلقه كىم رلف ىر طرف گوس — ما ىىا دل رفىه ىىىی ر هوش

94ᵃ Pe مدهد 94ᵉ B نمك سود حودرا Pe مدهد
95ᵃ سب P V سه , B سب برلی ار روی من 96 P O бр
96ᵉ U هم امد من , V هم ارمل من , Pe هم امد حانه حلالی كند
97 L бр 97ᵉ B آورم
98ᵉ L گردد ناب
* D Vo 131, 132, 133 чү бейттэр кеіминдір
99 P L бр 99ᵃ B حو بر سارم 99ᵉ B برآرم
100ᵉ سرین Vo سرس , Pe سكنم
101 P бр 101ᵉ سمن Pe نمن L نمن , V سحن
102ᵃ O كوش 102ᵉ قمر Pe فلك , U L كمر ,
E مكر , W گهر
103, 104 P O бр 103ᵃ U كرو , V W ست
103ᵉ U E برده , Pe L برده گر دارد
104ᵃ حانم Pe U L حانم , B چانم , E حان می , V حیالم , Vo حانم ,
W حانی , D حانم كسی كو حورد , V Vo حورد
104ᵉ Pe U L B مرا ناد گل را
105ᵉ P ارو , آن آمد Pe L آمدن , E D Vo اس ,
O B ارو آمد اس
106—111 P бр
106ᵃ موی Pe U L Vo نوی 106ᵉ مشك V نافه
107 O бр 107ᵃ D V Vo دوش , W گو(دو)ش
107ᵉ Pe بیا نادرفته , V بهوش

چو ر مه کشم گیسوی عبرین — مکسو کشم ماه را ر زمین
چو تنك شکر در عقیق آورم — ر بسته شراب رحیق آورم
رحقم برقص آورد آب را — عقیقم مفرح دهد حواب را
ر مه طوق حواهی س عنعم — ر قند ار نمك نباید ایك لم
ندس قندکو ما شکر حدیست — در بوسه بین چون سمرقندیست
اگر کیمیا سنك را رر کند — نسیم من ار حاك عنبر کند
سهیل نمس تاب را ما ادیم — همان شد که بوی مرا ما سیم
چشمی دل حسته بریان کنم — بحشمی دگر غارت حان کنم
ارس سو کنم صید و نوازمش — وران سو ندرنا دراندازمش
فریبم ندرمان و سورم ندرد — مم کس کنم حر من اس کش نکرد
اگر راهبم بند ار راه دور — برد سجده چون هبرند نش نور
وگر راهدی باشد ار حاره سنك — درآرم برقصش بیك بانك چنك
کنم سیمکاری که سمس نسم — ولی قفل گنجینه را شکنم
در باغ ما را که بند نباندند — بحر باغبان کس نداند کلید
رطبهای بر گرچه دارم بسی — بحر حار حشکم سند کسی

79a E حو مه برکشم
79a نگسو Pe L I سکسو , O بیك مو ، V نیکسو کشد
80a Pe I در عتیق , W در (بر) عسق
80a D V o شراب ار رحیق آورم
81, 82 L 6p 81a V دهد کند
82a P D Vo رقند نمك , Pe U نمك (Pe ر قدو (ر قدو ,
ر قد و شکر حواهی اىك لم V
83 P O 6p
83a V برین L لب قند وارم شکر حدیست ,
Pe U D V o کویا شکر B ، برین قند کر بر (کویا D Vo) سکر
83a L D V o دران بوسهٔ چون B ، درو (برو D) بوسه س ,
دران بوسه س وسهٔ قندست V
84a P اگر سنك را کیمیا
85a Pe نادیم 85a Pe L بوئی
86 — 91 P 6p
86a Pe بحشم ، I بچشمش ، B دلی چند بریان کنم
86a Pe L بچشم
87, 88 L 6p , 87 O 6p
88a نکرد E V که کرد
90a ار Pe 6p 90a B برآرم
91 O 6p 91a Pe L شکنم . 92a B ندارد

چنان حسم ار مهر آب آفتاب   که سر در قامت برآرم ر حواب
گر آبیست گو رندگانی دهد   وگر سایهٔ گو حوابی دهد
کند وصل من رندگانی درار   حوابی دهم چون درآیم بار
سکندر نحوان حطا مرود   من انحا سکندر کحا مرود
اگر راه ظلمات مماندس   سر رلف من راه سماندش
وگر رانکه حوید ر ناقوت رنك   همان آورد آب حوان نحنك
لب من که ناقوت رحشان دروست   سی حشمه چون آب حوان دروست
جهان حسروا چند گردن کشی   برس آب حوان مشو آتشی
بربرونم و چون بری در برند   چو دل سنهٔ در بری در مسد
مرا با تو در باد سس مماد   سکس باد لیکن شکس مباد
بس اسنك سحت ار دل انگیحتن   مبارك دلان در ساسحن
مکن برکی ای مل من سوی تو   که برك تو ام ملکه هندوی تو
بدن آسمانی رمس تو ام   ر حسم ولی درد چن تو ام
گل من گلی سایه برورد ست   که سایه حورشد در حوردست
چو من میوه در سایهٔ حانه بس   که ناحوس بود میوهٔ حانه رس

---

123 O бр
123ᵃ حسم B مسم , مهر Pe U L E بهر , P ار مهر با آفتاب
123ᵇ V که سر با قامت ر حواب B رآب
124, 125 L бр
125ᵃ کند B کند 125ᵇ P دهد
126ᵃ مرود Pe میکند 126ᵇ Pe آنجا
128ᵃ رانکه Pe سك , L سك , L سك , ۱ ۱۰ رسکه
128ᵇ B همان آب حوان درآرد نحنك
129ᵃ P اوست
129ᵇ B حشمهٔ آب حوان , دروست D در
130 — 149 P бр
130ᵃ Pe حسرو , B جهان حسرو ارحند گردن سکست
130ᵇ D مدس B مشوکاشست
131, 132 O бр 131 — 133 D ۱۰ бр
131ᵇ B بربری
132ᵃ باد U E B بار , W باد و
133ᵃ B بس ای سحت سنك
134 O B бр
135ᵃ U L E D V Vo ناس 135ᵇ درد حس Pe L در حس
136, 137 O бр 136ᵃ E گلی من گلی , D V Vo B گل من گل
137ᵇ حانه Pe سانه , W (سانه) حانه

کرشمه چو در چشم مست آورم — صد ار دست رفته بدست آورم
دلی را که سر سوی راه افکنم — بمایم ربح تا بچاه افکنم
ر موئی عاشق دهم طوق و تاج — بموئی ر حلّح ستانم حراح
سلطانی چس بهم مهر موم — ربم پبح بوست تاراح روم
حکر گوشهٔ چیبانم بحال — چراغ دل رومیانم بمال
طررد دهم چون شوم حواب حیر — طر حون ربم چون کم غمره تیر
لبم لعل را کارساری کند — حیالم حورشید داری کند
مع دىر سمس صىم حواىدم — صىم حامه ىاع ارم دادم
چو شد ىار ساىم انگىحته — ر ىساں دل ىار شد ريحته
ر ىارم كه ىاربح بوروزست — كرا ححت گوئى كرا روزست
مبارك درحىم كه ىر دوىسم — ىر آور گلم گرچه در بوستم
مں و آب سرح و ىر ىر شاه — جهان گو فرو شو ىاب سياه
برآىم كه دسىاں ىكار آورم — چو حىك حودىں در كىار آورم
گهی بوسه ىر چشم مستش دهم — گهی رلف حودرا ىدسىں دهم
شرطی کم حان حود حای او — که هرگز ىىابم سر از ىای او

---

109 — 111 O 6p 109ª راه Pe را
110ª Vo ر موئی عسق کسم D ر موئی عسق دهم بحب و باح
110ᵉ بموئی W بموئی
111ª Pe U L E سلطان حسی
112ª بحال Pe بحاك 112ᵉ رومیانم P روسانم
113 P O 6p 113ª B آب حیر
113ᵉ حون I حون ربم E V کم B طر حون کم حون شوم
115 I 6p
115ª U مع دں سمس Pe I مع دں سمس صىم حواىدم
115ᵉ دادم Pe I حواىدم , U D V Vo B حواىدم ,
W (حواىدم) دادم
116 — 118 O 6p 116ᵉ دل Pe U L E در
117ª ربارم L دهانم D ببارم
117ᵉ گوئی B روزی
118 P 6p
119ᵉ P فرود و ىاب سياه
120ᵉ B حودت
121 P 6p 121ª B . مستی 121ᵉ B بدست
122ª B حای تو 122ᵉ B تبابد سر از پای تو

چـو تـو شهرياری سـود مار مـس — چه ماشد محر حرمـی کار مـن
چو من ست اندر حهان کس نکام — اران ســت اندر حهانم مام
چو ســر رد دلاویر چـکـی محك — چس مولـی ار قول عاب رىك
درامد شه ار مهر آن نوش مار — مدان حرۀ حك چـون حره مار
مدرو مهاری در آمـد معح — مرون آمد ار مهد ررس ترنح
سرا مود حالـی و معشوقه مسـت — عان رفت مکاره دلرا ر دسـت
شمی حلوت و ماهروئـی چنان — ارو حـون موان در کشیدن عنان
گـورن حوان را سفکـند شر — مـاراحگاهش درآمـد دلیـر
مصد حـواصل درآمـد عقاب — مهمانـی مـاه رفت آفتـاب
رمانـی چو سکر لش مـی گرید — رمـانـی حو میشکرس مـی مرید
سر در گرفت آن سمن سمه را — ر در مـهـر مرداشت گنجینه را
محورده مـی دید روشن گوار — مکـی ماع در سمه ر سیب و نار
عقیقی مارده مـر مـهـر حوش — مکـی مالـمـاس ما گشته ریش
محده گـلـی حـار مرچیدۀ — محر ماغـمـان مـرد ما دیدۀ

150ᵇ P ساسد, W (ساسد) حه ماشد
151, 152 P бр 151 O бр 151ᵇ B اراست
152ᵃ D B دلارام
152ᵇ قولی Pe L قول, مول D لعل, V 1 o قند, W (لعل) قند
E حس قول ار قعل
153ᵃ مهر O B قول, W (قول) مهر, O B W وس مار
153ᵇ Pe مران, D V 1 o مان, حك U W كنك
154ᵃ معح V صبح
154ᵇ مهد P L B مهر, مرنح V سطح,
Pe مرآمد شه ار مهر آن نوس و مار
155ᵃ O D Vo سرابرده 155ᵇ رفت Pe مود, B رفته
156ᵃ V شب, B حلوتی ماه رویی
156ᵇ موان Pe عنان, O ارو درکشیدن عنان حون موان
157ᵇ Vo مرآمد
158 P бр 158ᵇ L مهمان
159 V бр 159ᵇ P گلشکرش
161ᵃ B حوش گوار—B мисра үстүндә башга хәтт илә арт حوس
161ᵇ U L درست, Pe یکی درست
162ᵃ مهر B مهد 162ᵇ Pe ما الماس
163 P бр

مرا خود تو ریحان حوشوی گیر ز ریحان سود خانه را ناگزیر
رها کس محجیر این کنك مار نترس از عقابان محجر ساز
رطب کو رسده سود سر درحت سستی رسد گر نگیریش سحت
بیاسی ز من به حگر حوارهٔ حگر حوارهٔ سی شکر پارهٔ
چه دلها که حون شد ز حون حوردم چه حونها که ماندست در گردم
مداور شدم ما شکرپارها مرا بیش ازو سود پارارها
پاوار و چهره کش و دلکشم هماحوس همحوش حوش اندر حوشم
چو سافی سوم می ماشد حرام چو مطرب شوم نوش زیرد ز حام
چو بر رود دستان کنم دستحوس کنم مست وانگه کنم مست کش
ز دور اسحس دلبریها کنم در آعوش حان سروریها کنم
سراسر دهم دیده را دلحوشی حو در بر کسدم کنم دل کشی
مس و نالهٔ چنك و بوسه می ز من عاشقان کی شکیبد کسی

138ᵃ حود ١ حوں ، حوسوی Pe I L E V Vo سب بوی
138ᵇ B حانهٔ ناگریر
139ᵃ L کنك و
140ᵃ بود I 6p ، بر ١ o 6p
140ᵇ B بهسی
141ᵃ به ١ بی
141ᵇ O L I ١ سکر پارهٔ D سکر پارهٔ
B حگر پارهٔ به سکر پارهٔ – мисрі аіында арт حوارهٔ
142, 143 O 6p 142ᵃ حوردم Pe حوارم
142ᵇ D ١ o که پارسـ ، L برگردم
143 L 6p 143ᵃ D شکرپارها
143ᵇ I اریں پارارها Pe حروارها
144ᵃ B جهره کش و ١ ، پاوار حهره کش اندرکشم حهره کش
L پاوار چهره کش دلکشم
144ᵇ Pe E ١ (V حوشم (حوشم) اندرکشم (که ١ هم) همیحوس که
145ᵃ شوم L ساشم ١ o بوم 145ᵇ O ریرم ، E حرد
146 O 6p
146ᵃ رود Pe U L Г دور ، D رود و ، Pe دستکش
146ᵇ Pe واںگه رسم دست حوش ، B وانگه سوم دست کش
V وانگه رسم ، W وانگه شوم
147ᵃ V داوریها کنم 147ᵇ ١ در آگوش
148, 149 L 6p 148ᵃ ١ بر ابرو دهم ، D ١ o دلکشی
148ᵇ Pe کشیدم کنی ، D کشیدم دلحوشی ، ١ دلحوشی
149ᵃ V نوشی می

چو مامك حروس آمد ار پاسگاه * حرس در گلو ست هارون شاه
دوال دهل‌رن در آمد بحوش ر منقار مرعان بر آمد حروش
پرستش کنان حلق برحاسد پرستشگری را بیاراستند
شه ار حواب دوشیه سر برگرف نیایش گری کردن ار سر گرفت
سپکی ر سکی دهس ناد کرد ندان سرورش عالم آباد کرد
چو آورد سرط پرسش بحای شعل می و محلس آورد رای
گهی حورد می بر نواهای رود گهی داد بر سك عهدان درود
نگلگون می باره همحون گلاب ر سر درد مسرد و ار معر تاب
در لهو نگشاد بر همدمان ر درد و ر عوعای نامحرمان
سحن مشد ار هر دری در بهت کس افسانهٔ بی سگفتی نگفت
یکی قصه کرد ار حراسان و عور کرانحا بوان یافس رر و رور
یکی ار ساهان و ری کرد یاد که گنج فریدون ار آنحا گشاد
یکی داسان رد ر حوارزم و حس که مسکس حس‌است و دنیا چس
یکی گفت فیصور نه رس دیار که کافور و صدل دهد بشمار
یکی گفت هندوسان بهرست که همس همه عود و گل عسرست
در آن انجمن بود پیری کهن حو نوبت بدو آمد آحر سحن

* W apт داسان
3ª P حرس \ حروش D بانگاه
3ª هارون P O U هاروب
4ª O برآمد
6ª P V بوسیه , D \ o بوسی حو
6ª V بیالش گری , O کردن اندر گرف
Pe U L سکی ر سکی دهش سرگرف
7ª Pe U D V Vo بران
8ª شرط B شه را 8ª رای B بای
9ª Pe U L E بر نوای سرود 9ª عهدان P B نامان
10 L 6p 10ª P D Vo نارهٔ حون
10ª درد E و ار , معر D \ o و ر Pe می برد ار
11, 12 V 12, 11 11ª P نگشود
12ª P یکی در بهف ار سحن مسود , L دری بهف
12ª B افسانهٔ بو سگفی شگف L بهف
15ª Pe L E D مشکس B W حماسب و
16 L 6p 16ª Pe قیصر ر نه رس , U قیصر نه ارس ,
Vo قیصورنه رس
17ª هیمش L B هیرم 18ª V پیر
18ª Pe بر او , D Vo باو , V اندر سحن آحر,باوآمد P اندر

اران گرمی و آتش افرون شدن | ر حوشنده حون خواست بیرون شدن
ر شیرین رمان شکر انگیختند | چو شیر و شکر درهم آمیختند
بهم در حریده دو سرو بلند | سادام و روعن در افتاده قند
دو بی هر دو چون لام الف کم زده | دو حرف ار یکی حس درهم زده
چو لولوی ناسفته را لعل سفت | هم آسود لولو و هم لعل خفت
سکندر بدان چشمهٔ زندگی | بسی کرد شادی و فرخندگی
چنین چند شب دل بشادی سپرد | وزان مرحله رخت بیرون سپرد

LVII

رفتن اسکندر بطلب آب حیوان*

بیا ساقی آن جام رخشنده می | بکف کمر بر نغمهٔ نای و نی
مئی کو هنوی محوارگان | کند چارهٔ کار بیچارگان

164, 165 P 165, 164
164a L \ آتش گرمی , B آتش و گرمی
164b P حوسنده , Pe O U L B حوشیده , E ر حورسند
سدن D 6p
165a Pe انگیختن 165b Pe آمیختن
166 O 6p
166a L بهم B بهر دو , حریدن چو سرو Pe U L V حو
166b Pe قند سد \ بادام رویی درافتاد قند
167 B 6p
167a O دو بی , Pe U L دو س , روی \ دوی ,
L D Vo W کم , حم \ هم
167b P O I مرهم
168a E ناسفتهٔ لعل سفت 168b I B هم آسوده , L حفت حس
169a Pe B بران D V Vo بان
* P E O رفتن اسکندر بطلمات بطلب آب حیوة
D رفتن اسکندر بطلمات
Pe در صفت کردن آب حیات و رغبت اسکندر بران
U صفت کردن آب حیوة و رغبت اسکندر بطلمات
L شنیدن اسکندر صفت آب حیوة و ظلمات
B رغبت نمودن اسکندر بطلب آب حیات
W افسانه آب حیوان – ساقی نامه
1a V از جام , Pe رخشیده می , B فرخنده می
1b Pe O U L E \ B با نغمهٔ , W بر (با) نغمه
2a E می کو نافیون

ز ما تا بداں بوم راه اندکیست — ازیں ره که پیمودی ار ده یکیست
چو شه دید کاں چشمهٔ حوشگوار — بظلمت ىواں یافتں صبح وار
در ىارگه سوی ظلمات کرد — ىرفتں ىه را مراعات کرد
چو شد مرلی چند درکار دید — ز لشکر ىسی حلق بیمار دید
جهانی رواں ىود لشکرگهش — جهانی دگر حاص ىر درگهش
ز ىارار لشکر در آں کوچگاه — ىىارار محشر همی ماىد راه
سوی شهر مرع ار عیاں یافتند — ىىارار لسکرگهس ىىافتند
ىهر حشکساری که حسرو رسید — ىىاربد ىاراں گیا ىر دمید
ىی حصر گمی در آں راه ىود — همانا که حود حصر ىا شاه ىود
ز ىساری لشکر اندیشه کرد — صوری در آں ىاحتں ىشه کرد
ىکی عارگه ىود ىردیك دشت — که لسکرگه حسرو آنجا گذشت
ىه هر حه ىاحود گراں داشتند — ىردیك آں عار ىگذاشتند
اراں جمع کانجا شد جای گیر — شد آں ىوم ویراں عمارت پذیر
ىں عار حواندىں ىکهاں دشت — ىام آں ىں عار ىلغار گشت
کسانی که سالار آں کشورند — رهی رادهٔ ساه اسکندرند
چو شه دید کاں لشکر بیقیاس — دراں ره ىماىد مرل شىاس
ىسی چند ىگزید عار وش — کماندار و سحتی کش و سحت کش

34 P 6p 34a D Vo ر ما ىاى ىوم , ىاں V
34b ار B آں 35b O ز طلمت
36b سه Pe U L سی
37a سد P L V Vo B ىسه , W حد و
38a V حهاں , ىود E دید 38b L ىرگردش
39a کوچگاه Pe U L E کنج گاه
40a V شهر مرعان عیاں 40b B ز ىارار
41a P ىهرحشك ىومی 41b گیا O رمیں
42a گمی D Vo گوىی , V ىودی
42b حود D هم , V ىا
44b L مشىى
45a ىه E ىىه , گراں P رواں
46a B کانجا سد آرام گیر 46b P ىوم و ىرر و عمارت پدیر
47a ىں Pe E ىر , O حواندی , P حداوىد دشت
47b Pe U L سام ار ىں
48b D رهی ردهٔ شا 49b E مردم شناس
50a وش P فش 50b V کماندار سحتی کش و

همدون رمان سر شگفتی گشاد   چو دیگر بزرگان زمین بوسه داد
که از هر سواد آن سیاهی بهست   که آبی درو زندگانی دهست
بگنج گران عمر خود بر مسنج   که خاکست بر گنج و حمال گنج
چو خواهی که یابی سی روزگار   سر از چشمهٔ زندگانی بر آر
شدند انجمن ما سر افگندگی   که چون در سیاهی بود زندگی
سکندر بدو گفت کای بکمرد   مگر کان سیاهی بران آبخورد
سواد حروفست دست آزمای   همان آب او معنی جانفزای
وگرنی که سد زمینی سیاه   همان چشمه کز مرگ دارد نگاه
دگر باره بر جهاندیده گفت   که برون ازین زمرهای بهفت
جهانیست در زیر قطب شمال   درو چشمهٔ پاك از آب زلال
جهانی که ظلمات شد نام او   روان آب حیوان از آرام او
هر آنکس کزان آب حیوان خورد   ز حیوان خوران جهان جان برد
وگر باورت ناید از من سخن   بپرس از دگر زیرکان کهن
ملك را ز شنوش آن گفت وگوی   پدید آمد اندیشهٔ جست و جوی
بپرسید ازو کان سیاهی کجاست   نماینده بنمود کز دست راست

19[b] Pe U L رمان سگفتی
20[a] L بدست 20[b] L بدست
21[a] W عمر بر خود بر مسنج
21 و D \ \o 6p , Pe L L L
که حکست (کهحکست و Pe) برگنج آن حاك سنج (گنج L)
22[a] مابی O V B مابی
24[a] کای D ای , O کای راد مرد , B کاراده مرد
24[b] بران P بر O \ دران B مگر کو سیاهی بدان
25[a] \ حروفست 25[b] B آب معنی او
26[a] E \ B وگرنه W وگرنه (بی) , \ B زمین
26[b] مرك L مرد P کز مرگ آورد ساه
27[b] Pe زرمهای
29[a] P ز آرام او , Pe از اندام او , L از آرام او
30[a] B کرو , F که از آب
30[b] B خو حیوان ز راز جهان , Pe U L ز حیوان خورد آن جهان پرورد
31[a] P Pe U L E D \ \o اگر 31[b] B زندگان زیرکان
32[a] D اس
33[a] E کین

رمس ار هوا روشنائی ربود　　حجاب ساهی سیاست نمود
ر یکسو ساهی بر اندوده حرف　　دگر سو گذر ست دریای ژرف
همی برد ره رهبر هوشمند　　سکسو ر برگار چرخ بلند
چو گشت اندك اندك ر برگار دور　　بهر دوری دوربر گست بور
چنین تا گدرگه بجائی رسد　　که نکناره شد روشنی ناپدید
ساهی بدید آمد ار کنج راه　　جهان جوش ناسد که گردد ساه
فرو ماند خسرو که بدسر چیست　　نماندهٔ رسم اس راه کیست
سکالش بمودند کار آگهان　　که هست اس ساهی حجابی نهان
درون رفت ناید بهر سان که هست　　نبار آمدن ره که آرد بدست
بچاره گری هر کسی مستوف　　ساماں چاره کسی ره بیافت
جو آمد سب ار بیم روس دبار　　سه مسك بر عود کرد اختیار
بر آسمت گردون جو ربحیرسی　　برنگی بدل کرد کشمیرسی
سد آن راه از موی باریکتر　　ر باریکی سام باریکتر
سگاه جود هر کسی رفت بار　　در اندیشه آن سعل را چاره ساز
سرده حبوانی حواهرد سود　　که روس دلش مهر برورد بود
بدر داسب بری بود سنهٔ　　ر رنج بس هر رمان الله

65[a] ربود P Pc L F V نمود D ر بور
65[c] ساست B ساهی V نمود سهی ساهی ساست حجاب
66[a] P حرف رآموده سهی رو ر بث I براندوه , I B W براندود
66[c] سب P کرده O L D V Vo B سه I کرد
67[a] V ر نکسو 67[c] V ساه بور آں مراند و رف همی
69[a] P بدید روسنائی
70[a] E ساهی 70[c] که D جو
71[a] V خسرو فروربده 71[c] P کسب راه اس و رسم اس ماسده
72[a] حجابی Pc U F بحائی L حاش , B جهی
73[a] برون D Vo درو , ساند F , ناند P Pe U درو رف ناند
O B سو بهر L سو بهر ناند رف درو
74[c] Pc حار , P ساقت راهی حاره آں سوی کسی
75 76 77 O 6p
75[a] ار W آن , L روش سم سب
75[c] D احسار عود بر کرد
76[a] جو Pe 6p , L ربحیرهٔ
76[c] کرد B W گشت , L کشمیرهٔ
79[a] V سرده 79[c] Vo برورده
80[c] P دلش

دلیر و تنومند و سخت استخوان — شکیبنده و زورمند و جوان
بفرمود تا هیچ بیمار و پیر — نگردد دران راه جنبش پذیر
که پیر کهن کو بود سالخورد — ز دشواری منزل آید بدرد
بشستند پیران جوانان شدند — ره دور پیمودنانرا شدند
جهان خسرو از مردم آن دیار — طلب کرد کار آگهی هوشیار
بره بردن لشکرش پیش داشت — دو منزل بهر منزلی میگذاشت
همه توشهٔ ره ز شیر و شور — روان کرد بر سیراکان بور
دو اسبه سه سوی ظلمات راند — بران ماندگان نامی را نشاند
نماندزو کمش همه کمی — که جائی چنین هست ناجستی
چو یکماهه ره رفت سوی شمال — گذرگاه خورشید را گشت حال
ز قطب فلك روشنائی نمود — بر آمد فرو شد بیك لحظه زود
خط استوا بر افق بر نهاد — بناحی قطب شمال اوفتاد
بجائی رسیدند کز آفتاب — ندیدند نشان از جهانی بخواب
سوی عطفگاه زمین تاختند — در آن سایه‌بان رایت افراختند

51ª L دلیر سومند و 51ᵇ L روزمند
52ª هیچ P هرجه سمار I برنا پیر Pe سر
52ᵇ Pe بگردد, 53 B 6p
53ª کو D \ کز Pe L I I کهن بودهٔ (Pe که بیرو که پیر)
5.ᵇ W آمد 54ª D بیران و
54 سراه Pc U L I با راه \ باتان
56ª \ لسکری 56ᵇ D \ o برگماست
57ᵃ Pc ز شیران و سور
57ᵇ Pe I کرد, L با بیسراکان U بر سیراکان و بور کرده,
B روان در بش بود بر سب بور
58 Pc U L op 58ª نامی V رایبی, W نامی برساند
59ª همه B همی
59ᵇ O حس است I, حس است B, با حستی با گمسی
60ª D نکماه, Pc L I حو نکماههٔ رفت
60ᵇ B حورسید برگست حال
61ª ز قطب P O ز قطر, V ز قطره
61ᵇ D فرود سك لحطه, W (رود) بیك لحطه بود
62ª P برفلك Pe U L I ار افق 62ᵇ Pe U L E شمالی فتاد
63ᵇ محواب P Pe U F \ \ o دوآب
64 O 6p 64ª L عطفگاهی, V تافتند

...سوه سحر حوش   ...سروں آورد ره سهنبار بیش
...راه سی رهنموں آمدں   ...بدس چاره شاید سروں آمدں
جوان کین حکایت شید ار بدر   بحاره گری رشته را یافت سر
سحرگه که مشکیں پرید طرار   بدسای عودی بدل گشت ساز
شهنشاه سشست سا احمں   برفں سده هر سکی رای رں
ر هر گوںهٔ چاره می ساختند   دگر ساں فسوی برانداختند
شه افسوں کس را حریدار سی   در حاره سرکس سددار سی
حواں حردمند آهسته رای   سحں راند ار اندشهٔ رهنمای
حدشی که ار سر دانا شسد   بحاره گری کرد تا شه پدید
چو شسد شه دلدیر آمدش   سرد حرد حانگیر آمدش
بدو گفت کای راد مرد حواں   حس رای ار حود ردں چوں تواں
تو اس داش ار حود سدوحتی   بگو راست تا ارکه آموحتی
اگر گفتی آماده گشتی بگنج   وگرںی ر گنج گمس آیی برنج

97а D \ Vo B سوید , W (سوید) سوبه
97б بهحار بیش P بادرر حوش , Pe مامحار حوش,
L E بیش , با لعر حوش Vo B حویش
98а V ره , اراں ره , B ره بی رهمون ,
E اراں بی رناں رهمون آمدن
98б Pe حاره , براس P راه
99а O B حواں سوں حکاب   99б V رسهٔ یاف
100а که Pe U L E حو , \ سحرگاه مشگس ,
برید P E کمند , Pe L برامد , B کمند — мисра а тында арт پرید ,
O مشگس کمند درار
100б عودی \ گست , عوصی L کرد ,
یار B سار — hашинәдә арт یار
101б L برفته , E سدں , L راه رں , D حاره رں
102б B ر هر سو , L فسوںها , E دراںداحسد
103а را Vo p , بی L B به   103б بی L B به
104а D حردمند و , حواں و Vo حردمند و
104б L ر اندشهٔ , V ر اندارهٔ رهنمای   105 P 6p
107а کای L ای , V کا راده مرد , B راده مرد
107б رای Pe L رار Vo B رابی
108а D داش حود   108б که U کی
109а گشتی Pe O U E D V کردی , B آباد کردی بگنج ,
L Vo کردی ر گنج
109б W رکح , وگرنه Pe U Vo بکژ , O L D زکژ , E · وگرنه بکنج
V · وگرنه بکژ , B وگرنه رکح رفتی

در آرزو اوّل که دربود شاه   که باید بپیران کس سوی راه

[illegible] امد مانشک   چو بیار نالند از روی سپه

چو شه نزل او را خریدار گشت / دگر ره بر شه پدیدار گشت
بباریکی اندر نهان کرد رخت / عجب ماند ... اندران کار سخت
پادشهٔ روشنائی سمای / دو اسبه سوی ظلمت آورد رای
بفرمود با مادیانی چو باد / کر آسیبی پاسدس وقت راد
ببارند از آن گونه کان سر گهت / سود رادهٔ باد یا خاک جفت
چو کردند کاری که فرمود شاه / سوی آب حیوان گرفتند راه

LVIII

روان شدن اسکندر در ظلمات *

بیا ساقی آن جام ظلمات پاك / بجوی و بیار آب حیوان بخاك
بدان آب روشن مگر کن مرا / ورین زندگی زنده‌تر کن مرا
درین فصل فرخ ... کهن / ... دهقان سرآمد سخن

124ᵃ B سه   125 P L I I ساه سه Pe 6p
126ᵃ B ... . P آورد رای سه اسبه بباریکی
127ᵃ ماداني P بدوی 1.7 O راد و وقت بد
128ᵃ گونه Pe L گونه
128ᵇ L I ... راد سود P L I جفت ... سود رده
B سود رده حب ... جفت
129ᵇ گرفتند I نمودند
* P رسیدن خضر ... چشمه آب حیات
Pe رسیدن رفتن اسکندر بطلب آب حیات
D رسیدن خضر و الیاس به حیوان
U رفتن سکندر بتاریکی و رسیدن خضر
E رفتن سکندر در ظلمات
L رفتن اسکندر بظلمات بطلب آب حیات
V رفتن سکندر بروشن تاریکی طلب آب حیوان
Vo و ... رفتن خضر علیه‌السلام
B رفتن اسکندر بظلمت
W رفتن سکندر بظلمت – ساقی ...
1ᵃ آن P Pe U V ... حاك B آب   1ᵇ بجوی D بجوز
2 V بمی ده که تا رو بسوم ساسمان
شدی کرانه چو سرو روان
2ᵃ Pe U E B بدان   2ᵇ P وزان
** W adpt داستان
3ᵃ فرخ B خرم   3ᵇ دهقان Pe U I F دستان

جوان گفت اگر زینهارم دهی   کنم مجمل از کار آوخ تهی
شهنشه چو فرمود روز نخست   که باید بره پیر با تندرست
پدر داشتم پیر دیرینه سال   ز گردون بسی یافته گوشمال
من از سفقت پیر بابای خویش   فراموش کردم محابای خویش
بوشیدگی با خود آوردمش   نه بد بود اگرچه بد آوردمش
ز سختیهای زه رفیق شاه دوش   رساندم اورا بکایك بگوش
بمعلمم او دل برافروختم   حس چارهٔ رو در آموختم
به از رای آن رهنمون در نهفت   برافروخت وین نکتهٔ نغز گفت
جوان گرچه شاه دانا بود   که چاره محتاج پیران بود
کدو گر بو ساج باری کند   ساج کهن سروری کند
جوان گر نداس بود بی نطر   بار آیدش هم بکهسار بسر *
درین گفت و گو بود شاه جهان   که آن مرد وحشی ز در ناگهان
درآمد درآورد بردیك شاه   بکی شیه وار از سمور سیاه
ازو هر یك ز قندری نام بر   بجوهر بك از بك ساندام سر

10ᵃ آوخ U ,اس عم \ اوحم Pe اوحم نهی ار ار نار او حم نهی
B ار نار هودح بوی – hamish 7p1 نهی
I کمه محمل ار در او هه نهی
111ᵃ P D Vo سرو I بیر ب بدرست
112ᵃ سی P 6p 113ᵃ بابای P آبای
114ᵃ Pe I بوسند با خودکه آوردمش 115ᵃ ره B به
116ᵃ V بیفروختم 116ᵇ Pe برآموختم F باموختم
117ᵃ رای Pe L راه 117ᵇ L I F این Pe این نکتهٔ نغز و
118ᵃ Pe L D V Vo دبیران بود
118ᵇ P محتاج , B محتاج که جاره چه
119 P 6p
120ᵃ بود D 6p
* F 1p1
بحر سر سالار لشکر مدد
بحر کور دامد دختر ماند
121 125 O 6p 121ᵇ D دران 122ᵇ D درآمد آورد
122ᵃ V سمور واری شمه , Pe U I یکی شمه ا او سمور سیاه
123 L 6p
123ᵃ ارو I درو Pe بقدر نام بر , L D Vo نام بر
V که هر یك بد ار قندری نام بر
B ارهر و هر یك ار قندسی نام بر – hamish 7p1
ز هر یك یکی قندسی نام بر
123ᵇ F بجوید اران یك باندام بر , V بد اندام بر

چو سار حست آب را در بهعب — همی سد اب سه با آب حفت
فروریده گوهر ز دستش باف — فرو دید حصر آنحه محست بافت
بدید آمد آن حسمهٔ سیم رنك — حو سیمی که بالاید از باف سنك
به حشمه که آن رس سحر نور بود — وگر بود هم حسمهٔ نور بود
ستاره حگونه بود صبحگاه — حان بود اگر صبح باسد بکاه
شب ماه باکاسته حون بود — حان بود اگر مه بافزون بود
ز حس سد بکدم آرام گیر — حو سماب زر دست مفلوج سیر
بدانم که از تاکی بکرس — حه مایدگی سازم از حوهرس
ماند ز هر حوهر آن نور و تاب — هم آتس توان حواند یعنی هم آب
حو با حسمه حضر آسائی گرفت — بدو حشم او روسنائی گرفت
فرود آمد و حامه بر کند حست — سر و تن بدان حشمهٔ باك سست
ورو خورد حنداکه بر کار سد — حساب آمد ز سزاوار سد
همان حلك را سقف و سراب کرد — همی باب بر بحر باب کرد
سست از ره حت صحرا نورد — همی باست بسده بران آبحورد
که تا چون سه آمد هرحندگی — بگویند که هس حسمهٔ زندگی
حو بر حسمه ك حسم بر بگرند — بدان حسمه از حسم او باندند
بداست حضر از سر آگهی — که اسکندر از حسمه ماند تهی

22[a] L فرو حصر 2b باف V ب 2b P او آن
25[a] V حان دان اگر I بکاه
26[b] P Pc L I V B اوروں ز F ىر فروں
27[a] سد P Pc L L I D V Vo سد 27 Do در سمب
28[a] Pc L V B گوهرس
28[b] V حه مىد سرىه I دارد ز بكرس D V Vo ز گوهرس
29[a] V ب ان نور
29[b] نعنى P اورا B حو ب هى حو ب توان گمب
Pc O L I D V Vo
(V آحواد هم آتش حو آب احواد هم آهس آب حواد عمى حو ب هم آتش (آتش (Pc
F که آتس توان حواند هم آب
31[b] Pc L I D Vo ب V ان آب حسمه
32[a] سد I کس 32 سد I کس
33[a] I را حلك همى 33 Pc I ب کرد
34[a] L را حلك 34 I W دان B درآن 35—49 O 6p
35[a] کت Pc Cp P نماند بدو حسمه زندگی
36[a] حسم Pc L راه رو I رد ز B ملك راه رو سگرید
36[b] او V زن I آن
37 38, 39 D 39 38 37

گزارىده دهقان چىس درىوشت — كه اوّل شب ار ماه اردىبهشت
سكندر ىتارىكى آورد راى — كه خاطر ز تارىكى آمد ىحاى
سپى كرس قفل ررس كلىد — ىىارىكى آرىد حوهر ىدىد
كسى كاب حوان كىد حاى حوش — سرد گر حجاى ىرآرد ز ىش
ىشىىدهٔ حوصهٔ آىكىىر — ىلى گر حجاى ىدارد گرىر
سكىدر چو آهىك طلمات كرد — عماىت ىىرك مهمات كرد
عىان كرد سوى سىاهى رها — ىهان شد چو مه در دم اژدها
چىىن داد فرمان در آن راه ىو — كه حصر ىىىر ىود ىىشرو
ساىىده حىكى كه در زىر داشت — ىدو داد كو زهرهٔ شىر داشت
ىدان ىا ىدو ىر كىارى كىد — سوى آىحور چاره سارى كىد
ىكى گوهرى ىاىد كاىدر مغاك — ىىاىد آزمودىن شدى ىاىاك
ىدو گفت كس راه را ىىش و ىس — ىلى ىىرو ىىت ىس اى ىو كس
حىرىده ىهر سو عىان در كىس — ىىىار معىرى ىطىر ىار كىس
كحا آب حوان ىرآرد فروغ — كه ىحسىده گوهر ىگوىد دروغ
ىحور حون و حورىى ىىك احىرى — ىىان ده مرا ىا ز من ىر حورى
ىفرمان او حىىر حصرا حراه — ىاىىك ىىىه ىر داشت گا
ز ىىحر لشكر ىىكسو فىاد — ىعرىه ىهىت ز هر سو گىا

4 كه B كر PtLII سب ماه O كر اول سب
5ª PPtLI V ىىارىكى ، I D V o ىىرىكى آرد
6, 7 S P 6p 6, 7 S, 9 O 6p
6ª V قفل ارىن B فصل هىل 6ᵃ UF ز ىارىكى V ىه (ز) ىارىكى
7 ىداز‌د B ىرآرد
8ª حوصهٔ B حوص آن
8 PtLLI ار W ىىى حجاى B ىىى ىكى
10 مه Vo مى
11ª B حىس داد ورمان درىس 11ª ىود PtLI سود I رود
12ª حىكى L حىكى Pt در ىىش داشت
12ª PtLIIDV Vo ىاو
13ª ىدو Vo ىرو , BW ىدان 13ª V سوى آب حود
16ª P ىر كرد Pt ىار كىن , UII ىسار كىن , W ىار (ىىار) كىن
16ª P ىار كرد 17, 18 Pt 6p
19ª D حصرا حصرا 19ª L دوشىىه
20ª لشكر D رفىن
20ª V ىطر را ىهىت ىهر سو , P زهىب ىهر سو , Pt زهىب ز ىكسو ،
L ىهر سو ىر‌د , B زهىب ىهر سو ىىكسو ىهاد

که بود آب حیوان دگر جایگاه / محوسی و رومی ساط کرد راه
گر آست روشن درین سره جاـ / علف کردن آب حوردن چه باك
چو الیاس و خضر آنحور یافتند / ا آب ... روی برتافتند
ر سادابی ام آن سر گذشت / یکی سد ... سد بدشت
ر ىك حسمه روا سده دانه ساں / دو حسمه سده آسا جاه ساں
سکندر ساهسد آب حیاب / همگر ... ریح و ... ساب
سرحوش را سری ار حسمه حسب / که سراب ر سری ار حسمه رست
حهل روز د حسن حشمه راند / بره ساںا هکند و در سابه ماند
مگر گرمی در دل ىك داست / که ر حسمه ... آهنك داست
ر حسمه به ... رسد ىلكه بور / وی که بود حسمه ار سه ...
اگر حشمه ... سابه بودی صواب / کجا سابه ... حسمه آفتاب
حوحسمه ر حورسد سد حوسگوار / حرا ... آحسمه سار
ملی حسمه ... سه بهر ر گرد / گرن هست سوره ... هست سرد

53ª حیوان Pe حیوه I دران جایگاه
54ª Pe I V گراست ... کراست
54 Pe I آب حوردن ... آب I آب حوردن
55 56, 57 O 5p ... B سکی
56ª P Pe L I
ر ... اران آب آن (ر ... آن آب و آن P) سرگذشت
E ... آن ر ... آبی که ار سرگذست
56 P یکی سوی دست
57ª Pe U روس 7 ... I ... L ... I آسب
58ª F سکندر دران ره نامد آب
58ª B ... بریح و ... I D ... بحب
59ª D سرسری
59ª Pe L L L D V o ... که ار حسمه سمراب بر سری رست
60 I عکند, Pe V o ...
61 — 65 O 6p ... مکر سکمی
61ª سابه P سره, B ... L ... که بر سره و حسمه
62 — 65 P 6p
62ª V ر حشمه بروند اسد, I B سابه — мисра алгинда арт ر چسمه به سابه
62ª B سابه ار حسمه دور
63ª D کجا حسمه ... سابه آفتاب 64ª I آجشمه سار
65 L 6p 65ª ملی I V یکی
65ª E گرآن V اران, B که اس, رس U این, B آن

ز محرومی او نه از چشم او — نهان گشت چون چشمه از چشم او
درین داستان رومیان کهن — نوعی دگر گفته‌اند این سخن
که الیاس با خضر همراه بود — درآن چشمه کو بر گذرگاه بود
چو با یکدگر هم درود آمدند — بدان آب چشمه فرود آمدند
گشادند سفره بران چشمه سار — که چشمه کند خورد را خوشگوار
بران نان که بونان از مسك بود — نمك نافته ماهی خشك بود
ز دست یکی زان دو فرخ همال — در افتاد ماهی در آب زلال
سنجیده در آب شوره رنك — بسجد سا ماهی آرد بچنك
چو ماهی بجنب آمدش زنده بود — شروهیده را فال فرخنده بود
بدانست کان چشمه جانفزای — بآب حیات آمدش رهنمای
بخورد آب حیوان بفرخندگی — بقای ابد یافت در زندگی
همان بار خودرا خبردار کرد — که او نیز خورد آب ازان آبخورد
بیکدم سد کان حیوان گهر — گسسته ماهی مرده را جانور
شگفتی در آن ماهی مرده بود — که بر چشمه زندگی ره نمود
ز ماهی و آن آب گوهرنثار — دگر ... تاریخ ... ساران

38ᵃ Pe L I I B حسه او (B در) ز محرومی حشمه — B мисра ат-тиши йок
نو
38 B در حسه او
39 B رومیس Б راوس 39 P راىده اند 40 ᵃ ١٥ الىس
40 P باب B بان حسمه کاں 41ᵃ P P ١ ١ ١ مران
42 B سعره B چشمه I I F بدان D ىان
42 Pe I B دران حسمه خورد را
43 ىان Pe I ٥ I که گویا بر
44ᵃ D همال ، بدست B ماں
44ᵃ Pe U I L V بدست W در (به) آب
45 P U سنجیده I B سنجیده I سنجیده I سنجیده
45ᵃ Pe سنجیده ، L D B سنجید ، L سنجیده ، آرد L آید
46ᵃ Pe L بچنگ I ندر ، B بدید ، B بدست 46 B بروهندهٔ دل
48ᵃ E از زندگی B در سدگی 49 B бор
49ᵃ V آب بس مخورد اران L бор P آن اران ،
E که با او خورد سر اران
50 V 52 чи байтдан сонра келади
51ᵃ U که در چشمهٔ 51 B 53 чи байтдан сонра келади
52ᵃ Pe ز ماهی و آراب U ز ماهی ور آب ، I ز ماهی وار آب
B ز ماهی و آن (از) آب ، W ز ماهی بران آب
52ᵃ L باری B ، باری گوهرفشان B باریخ داده دگر

شیمان شود هر که برداردش — شیمان بر آنکس که بگذاردش
ازان هرکس افکند در رحت حوس — باندارهٔ طالع و بحت حویش
شکمی سی دید سه در بهت — که بتوان ازان ده یکی بازگفت
حدیث سرافیل و آوای صور — نگفتم که ره مشد از راه دور
حو گوسدهٔ دیگر آن کان گشاد — اساسی دگر باره بتوان نهاد
حو با چسمه سه آسائی ساف — سوی حشمهٔ روسائی ساوفت
سه سر بر حکم فرمان شاه — سار آمدن برگرفتند راه
همان بوبه در راه بو شد که بود — همان مادبان سرو سد که بود
چهل روز دیگر حو رفت از سمار — بدید آمد آن ...رگی را کنار
برون آمد از زیر ابر آفتاب — ز بی آبی اندام حسرو در آب
دوید از پس آنحه روزی بود — حو روزی باسد دویدن حه سود
ندیدال روزی خه باسد دوید — تو بس که حود روزی آید پدید
یکی بحه کاید یکی سد بود — همایون کسی کش سخن شود
نشاند همه کس از بهر حوس — که روزی حوراند از اندازه بش
ز دعی که بشنگان کاسند — بس آمدگان میوه برداسسند
چو کشته سد از بهر ما حد خر — ز بهر کسان ما بکاریم بیر
حو برکست و کار جهان سکرید — همه ره کشاورز یکدیگریم

82ᵃ P D \ o B بود
83ᵃ L بر رحت 83ᶜ I باندازه و طالع بحت حویش
84ᵃ O B دید اندر بهت 85ᵃ آوای I \ آوار
85ᵃ O ده ، نگویم P O I I F D \ \ o B ره
86ᶜ P I D \ o B بار I بر
87ᶜ O D \ V o سه
87ᶜ L سر بر حسمه روشنی ساف ، B بیاف
88ᵃ I D V B حکم و
89ᵃ V در راه ، P بوسد B بو که بود D دید
90ᵃ D B رفت دیگر که 90ᵇ B بدید آمد از سرگی کنار
91ᵃ D برون از زیر از ابر
92ᵃ P L B از پی ، P P آنکه \ کنج ، W (آنکه) آنجه
93ᵃ I باند 93ᶜ D \ \ o که روزی حود آید
94ᵃ O کسی آن بوهم ، \ B همان که کسی
95 P 6p 95, 96 D 6p
95ᵃ E حو روزی ، \ B ز اندازه
96ᵃ L داشتند 96ᶜ میوه P بهره
97, 98 E 93, 97 98ᵃ D \ o چو برکست و
98ᶜ P همان ره کشاورز L ره ، همه کشاورز ده E V ره

فرو ماند حسرو در آن سایه گاه   چو سایه شده رور بر وی سیاه
ناامد آن کاب حیوان حورد   که هرکس که بی عم جان حورد
اران ره که او عمر بردار گشت   چو نومید شد عاقبت ناز گشت
در آن عم که بدسر چون آورد   گران سایه حود را برون آورد
سروشی در آن راهش آمد بهش   بنالد بر دست او دست حویش
جهان گفت یکسر گرفتی تمام   نه سرمغر ار هوسهای حام
بدو داد سنگی کم ار یك شتر   که این سنك را دار با حود عزیز
دران کوش ارش حانهٔ سنك ست   که همسنك این سنگی آری بدست
همانا کز آشوب چندین هوس   بهم سنك او سر گردی و بس
سند سنك ارو سهربار جهان   سازندهٔ سنك ارو شد نهان
شناسنده مسند در آن سرگی   حطر در دل و در نظر حرکی
یکی هاتف ار گوشه آوار داد   که روزی بهرکس حطی بار داد
سکندر که جست آب حیوان ندید   بچشمه خضر آب حیوان رسید
سکندر بیارسکی آرد شتاب   ره روشنی خضر ماند بر آب
بحلوا بری صد کس آش کند   بحلوا دهان را یکی حوش کند
دگر هاجی گفت کای اهل روم   فروزنده رنگست این رنك بوم

66ᵃ حسرو I حسرو
67ᵃ Pe آب امد کاب 67ᵇ Pe که هر کو به بی
68ᵃ D V o اوّ ، دران O آن 68ᵇ Pe سد گسب
69ᵃ O که حود را اران عم برون آورد 70ᵃ بهش D 6p
71ᵃ V o نه سر ار مغر ار P روسهای ، Pe هنرهای
I هنرسر I نمای حام D 6p
72ᵃ Pe که که 73 I 6p 73ᵃ دران B درین
73ᵇ O که هم سنگی سنگی D V o سنك آری E آمد
75ᵃ جهان Pe L I حوان
76ᵃ مسند Pe 6p D V o اران B درین
76ᵇ V و او ، P حطر برحطر در نطر سرکی
78, 79 O B 79 78
78ᵃ I بچشمه حصر Pe I F چشمه حصر آب حیوان چشید
79ᵃ U I حصر دارد تاب ، D B تاب 80 O 6p 80 81 L 8 80
80ᵃ Pe U I E D V V o کند
80ᵇ B بحلوا دهای یکی ، L D V V o بحلوا دهن یکی حوش کند
Pe I کند ، L حوش دهان بك حوری بحلوا — کند 6p
81ᵃ Pe U E دگر هاتفش گفت 81ᵇ Pe O U L L D V V o B
فروزنده رنگی (رنگی O ، رنگی Pe L E V) شد این (آن B) ریك
(ریك O ریك Pe I ، ریك و F مرز و V) بوم

چو دیدند لشکر ره آورد حوش — نهادند سنگ ره آورد پیش
همه سنگها سرح ناقوت بود — گرو دیده را روسنی قوت بود
یکی را رکم گوهری دل بدرد — یکی را ر سی گوهری باد سرد
نشمان شد آنکس که باقی گذاشت — نشمان ر آنکس که حوب برنداشت
چو آسود روزی دو شاه ار شتاب — سد دل د ریه ار حورد و حواب
شاد آمدش حال آسنک حرد — که نهان ندو آن فرسه سرد
برارو طلمت کرد و گردن عنار — ر سیار سنگش فرون بود نار
ر منزال بس آمد ار من گذشت — بسی سنك برداحت ار کوه و دشت
صد مرد فیلسی فراحند — درو سنك و همسنگش انداحند
فرون آمد ار ورن صد باره کوه — ر بر سحش هرکس آمد ستوه
شنیدم که حصن آمد ار دور و گفت — که ان سنك را حال سازند حفت
گهی حاك سا او حو کردند ار — نهم سنگش راست آمد عیار
شه آگاه * سد ... داد ... — که حاکست و حاکش کمند سرمعر
یکی روز ... حاصگان ... — حو سو یکی مجلس آراست شاه **

---

11 V حوش
15ᵃ D \ کرو روسنی دیده را Pc ... ود
16ᵃ D حوهری 17ᵃ سد \ د ر
18 — 21 B бр
21 — 25 L бр
21ᵃ برداحت O \ برداست ر ... بر
22ᵃ Pc O L I \ B
صد مرکی (...ی B کی ... فی (...) راوراحند
W (فی) کنای
22ᵃ و \ B бр , P اوراحند 23 24 \ 24 23
23ᵃ Pc L L D \ V , B
زبر سحش (سحنش D B سحنش Pc L) هرکسی شد ستوه
24ᵃ Pc L D \ ... آمد آن رور و گفت \ , ار دور گفت
24ᵃ Pe V حاك (V بر) سنك در (بر V حاك D حر
25ᵃ V گف , او OLB وی , حو D бр 25ᵃ B ر هم
* V сәрлөвһә apr
صفت آن کوه که مردم را بوار میحواند و میرفتند و باز نمی آمدند و باقی حالات
27—89 O бр 27ᵃ آراست L اراست
** P W apr
کمر بر کلاه فریدون کشید
سر تحت براح گردون کشید

بیرون آمدن اسکندر از ظلمات *

ما ساقی آن می که او دلکشست   بمن ده که می در جوانی خوشست
مگر چون بدان می دهان تر کنم   بدو بخت خود را جوان تر کنم

چو بیداری بخت شد رهنمون   ز تاریکی آمد سکندر برون
جهان رهبری کردش آن بامداد   که نامد چپ و راستی در نهاد
بر آن خط که روز نخستش گذشت   چو بر کار بود آخرش باز گشت
چو اقبال شد شاه را کارساز   بروشن جهان ره برون برد باز
سوی لشکر آمد عنان تافته   مرادی طلب کرده نا یافته
بعناد از آن تاب بی تابش   که روزی نهشت توان یافتش
برنجید اگر ره بحیوان نبرد   که در راه حیوان چو حیوان نمرد
چو اندوهی آمد بسو ناسپاس   ز محکم بر اندوهی اندر هراس
برهنه ز صحرا بصحرا شدن   به از غرقهٔ آب دریا شدن
برنجد سر از درد سرهای سخت   به راسان که از زخم شمشیر ولخت
بسی کار کز کار مشکلترست   بر آسان کسی کو قوی دل ترست

---

* P بیرون آمدن سکندر از ظلمت نومیدی
I در مراجعت سکندر از ظلمات
O بیرون آمدن سکندر از تاریکی ظلمت
D بازگشتن سکندر از ظلمت
L بیرون آمدن سکندر از ظلمت بی مقصود Vo поэ і ѵмпур
W apr ساقی نامه
1ᵃ O I او , آن Vo این D 6p
2ᵃ P بدین Pe U L I بران D V Vo من B کنم
2ᵇ B ورو D خودرا توانگر کنم B کنم
* W npr داستان
3ᵃ P O سکندر ز تاریکی آمد برون
4ᵃ Vo راست اندر میان D که ماند چپ و راست اندر میان
5ᵃ V احترش 6 Pe U L 6p
8ᵃ بیعناد P ساند , Pe B بیعناد , U دریافتش , B درتاختش
L سعناد در تب اران یافتش
9ᵃ Pe U L E که از راه , جو Pe 6p
10ᵃ L E D Vo B آمد 11ᵃ F W به از غرقه درآب
12, 13 O 6p , 12 L 6p , 12, 13, 14 D 11, 13 12
12ᵃ Pe E به اسان , B شمشیر سخت
13ᵃ P B بسا , W (بسا) بسی , 13ᵇ B بر آسان

بس کوه حارا شود .اىدىد — کس اں ىد را مى ىداىد کلىد

گر ار مرك حواهد ں سه امان — ىداں سهر ماىد سدں سگمان

شه ار گفت آںمرد داش سىح — فرو ماىد ىر حاى حود سح سچ

ىكار آرماىسى دلش ىر شد — درآں عرم راش سلك حر شد

ىفرمود كىر رىىركان ساه — ى چىد را ىىر درآىد براه

درآں مىرل آرامگاه آورىد — سحں را درسى شاه آورىد

ىاىدررشاں گفت ار آوار كوه — ساىد كه حىد كسى رں گروه

اگر ىام ىدا كىد ىا شىاں — دراں گفىه گردىد دامں فشاں

مگر حوں شود راه ىاسح دراز — ىروں آىد ار رى آں ىرده راز

ىصىحت ىدىراں اىدرر ساه — سوى شهر ىوشىده حسىد راه

درآں شهر با فرحى ىاحىىد — ىحاى حوس آرامگه ساحىد

حىرهاى سهر آشكار و ىهفت — حىاں ىود كاں ىر ىشىه گفت

ىهر وفى آوارى ار كوهسار — رسىدى ىام ىكى راں ددار

ىوسىده چوں ىام حود ىافى — ىرعىت سوى كوه شىافى

حىاں در دوىدں ىىدى ىاصور — گراں ره ىكسى ىىمشىر دور

رفىاں ىىه حارها ساحىىد — ىواهاى آں ىرىه ىساحىد

چو گردوں گردىده لحى ىكىىت — فلك مىرلى حد را ىرىوشىت

ر سكاں ىىه گردس رورگار — ىكى را ىرفس ىىد آموزگار

ار آں رارحوىاں ىهاں ىروه — ىكى را ىحود حواىد هاىف ركوه

44ᵃ V ر ىس كوه

44ᵇ P V كس آں , Pe كس اں را مى ىدارد كىىد

45ᵃ P ساه 45ᵇ D V Vo ىاں B ىرآں , P ىىدس ,
Pe U L ىىد ار

46ᵃ P سىچ ىىر فرماں سىچ , آں داں F داں 47ᵃ D تيره ىىد

48ᵇ D сар Экпар эти тмльшир , Pe B در آرد ,
P ىى چىد سرىد ىرىب راه 49ᵇ ساه D براه

50ᵇ L كسى ىى گروه 51ᵃ F B دامں كساں

52ᵃ حوں V حود 52ᵇ ار D бр , V اں

53ᵃ W ىاىدرر 53ᵇ حىىىد Pe حىىىد

55ᵃ D آسكارا و ىهف

55ᵇ V حىاں ىدكه آں P B دىرىه

56ᵃ P ىهر وف , L كوه سار 56ᵇ U L رمىدى

58ᵃ سدى B ىداں

60ᵃ را B ره 61ᵃ V رىىگار , Vo ر ىرگار

62 L бр 62ᵃ رار P راه , Pe رور 62ᵇ P U B ىكوه

علاماں ررس کمر گـرد محـت | چو سیمس سوں گرد ررس درحت
همـه ساحداراں روی رمـس | درآں پایه چوں سایه رابو شس
ر هر شوۀ کاں بود دلىدىر | سحں مشد ار گردس چرح سر
ر ىارىکی و آب حىواں سـىی | سحں در سحں مشد ار هرکسی
که‌گر رىر ىارىکی آں آب هست | شاىىده را چوں ىاىد ىدست
وگر ىست آں آب در ىره حاك | چرا ىامش ار ىامها ىست ىاك
درىں ىاره مشد سـحىهای ىعر | کـرو روشـىائی درآىـد ىمعر
ر ىراں آں مرر ىگاىه ىوم | حىں گفت ىری ىدارای روم
که شـاه حهاىگىر آفاق گرد | که چوں آسماں شد ولاىت ىورد
گر ار ىهر آں حوىد آب حىات | که ار سحۀ مـرك ىاىـد ىحات
درىں ىوم شهرىست آىاد و ىس | که هرگر ىمىرد درو هىچکس
کىىده در آں ىهر کوهی ىلىد | ىـىده مردم ىـىهر ارو ىـىهرىىد
ىهر مىدىی ىىـکی آىد رکـوه | که آىد ىوىىده را راں ىـکوه
ىحواىد ر مـردم ىـکی را ىىام | که حىر ای فلاں ىوی ىىك حرام
ىوشىده راں ىاىك فرماں ىىدىر | ىگردد ىـکی لحظه آرام گـىـر
ر ىىی کىد ىوی ىالا ىىاب | ىىرىىدگاں رو ىىىد حواب

29ª همه P B هماں
29ᵉ ١ حو، B ىاىه، Pt دراں ىاىه ر اىواں ىىں
30ª L ىىره 31ª، 31ᵉ Pe 31ª 31ª
31ª ١ B آب ر ىارىکی 31ᵉ B سحں ر سحں
32ª P Pe U L L D V Vo ىىامد
34ª ىاره P ىاىه ١ ماده، B ىرده I° ПОЗУ IMУIIIТУР
34ᵉ P Pe U I F ١ B درآمد
35ª V ر ىىراں ىکی مرد ىىگاىه ىوم
35ᵉ ىری Pe 6p ، ىدارای P B ىداىای، ١ ر دارای
6ᵉ P ىورد گىىی گىىی آسماں 37ª B که ار، V اىں
38ª V B آىاد ىس P آىاد ىهرىىت ىس
39ª L ىىهر درىں کىىده، ١٥ ىرآں، P ىرآں گرد کوهی
Pe کوه ىلىد
40ª ىاىکی L ىاىك
40ᵉ V که آرد ىوىىده را رو، Pe L رو
41ª Pe U L E ىحواىد ىکی مردمی را ىىام
41ᵉ V که حىر و فلاں
42, 43 Pe 6p 42ᵉ لحظه P ساعی
43ª D ىىرىىدگاں ر، L ر راں ىىرىىد، ١ ىىاىد

ر ما چند کس کرد بر کوه سار   ىامد ىكى ىاىك ار آن كوه ىار
چو دىدىم كاشان گرفىد كوه   گرفىم دسـ آمدىم اىں گروه
حں است حود كىد سر گست   گهی كوه گىرىد اروگاه دشت
سـكىدر حو رار رفىاں سـىد   رهی دىد ىار آمدش ىاىدىد
ىداں راهـںں آںكه ىار آمدی   كرو ىك ں رفىه ىار آمدی
ر حرف درآں كار سرگشىه ماىد   كه عىواں آں دمه را كس ىحواىد
حىر داست كاں روں ىاگهاں   كىسى راست كو را سر آىد حهاں
ىىل ردكه هركس كه او راه مرد   ر چىك احل هىحكس حاں ىىرد
حو ما كوركىراں ىداریىد رور   ىای حـود آىد كـوراں ىكور
كه ىر حـوردں عـقاں داىىر   ىـىر حـود آىـد ر ىالا ىىرىر

LX

ىار گشں اسكىدر ىروم *

ىىا سـوی آں ىادہ ىردار روىـ   كه ىی ىاه سـىـی سـىىں ىمود
ىىك حرعه رال ىده ىارىم ده   ر حىك احل رسـىگارىم ده

80[a] B ورىـ ىركوهـىر I L حىدں روى ىركوهـار
D Vo (D ىركوه سار (كوهسار
80[b] ىاىك P سحص L B ىر
81[a] E حو دىدم كه اشاں 81 Pe گرفىم و 82 V گىرىـ
83[a] حو Pe كه, P حو اىں ار رفىاں I رفىقاں
83[b] B دىد و P رهی دىد و ىر آمدں
84[a] L L E V ىں D Vo ىرآں 85[a] كار B ىرده
86[a] P D Vo حىر ىاف 86 D ىرآمد
87[a] كه هركس I Gp
88[a] Pe U L L حو ىـ كوه گىراں
89 P Gp 89 ىرىر Pe سىـ
* P ىرگىىں سكىدر ار ىلعر ىروم O ، O 3V TMV III 7V p
Pe U ىر آمدں سكىدر ىروم (Pe Gp ىروم) ار فىح حهاں
E رفىں اسكىدر ىدرىای روم D ، ر گـىں سكىدر ىملك روم
V ىارگشں اسكىدر ىوىاں و روم و ىاقی احوال او
Vo ىارگشں سكىدر ار فىح اقالىم
B ىار گـىں اسكىدر ار سفر اوّل ىروم
W ىار آمدں اسكىدر ىروم ـ ساقی ىامه
1[a] آں O ار , ىاده D ىرده 1[a] D Vo ىماىد

سك حاست آنكس كه شنيد نام / سوى هاتف كوه شد شاد كام
گرفتند ياران زمامش بحنك / كه در بوته سماى لختى درنك
نماند كه بوسده شدا شود / مگر راز اين برده سدا شود
شناسده را زان نمداشت سود / فغان مرد و طرگى مى‌نمود
سگفت چيرى كه آيد نكار / نرفس شده چون فلك بقرار
رهاند حود را نصد ررق و رور / شد آواره زنشان چو برنده مور
نماندند ياران ازو در سگفت / ورو هر كسى عبرتى بر گرفت
كه زيركتر ما درس بركار / اگر چون سد از ما و نگشاد راز
برس سر حون مدتى در گدست / نماند حورسند بر كوه و دشت
يارى دگر بار بوت رسند / شد او سر بر بوى نايديد
قدر مايه مردم كه ماندند بار / حواندند ازان لوح يك حرف راز
هراسده گشتند از آن داورى / كه كس را نكرد آسمان ياورى
ز ...راهى حود براه آمدند / وزان شهر پرهنك سياه آمدند
نمودند حالت كه از ما سى / سوى كوه سد بار نامد كسى
نه هنگام رفتن ...ركى نمود / نه امد ... آمدن ...
ندايم كاوار آن برده چيست / نوازندهٔ سار آن برده كيست
چو ما راه آن برده نشاحتيم / ازان برده اهنگ بيرون ناحتيم

63ª V B سك حاست آنكس Pe آن سك
64ª Pe L L رمامش 64 P D V o كه در بوته ... كرس و ...
65ª Pe سدا سود 66ª P آن B هماداد
68ª F رهمده B حهد 69 آواره Vo آواره
69 V نماندند . P Pe L I J آن
69ª B هر كسى L عبرتى V عبرتى مگرفت
70 L 70ª V كه زيركتر از ما درس ... و
70ª Pe L سد او سر نگشاد راز
71ª Pe L L I مدتى P D برگدست 71ª Pe حورسند و
72ª V o B بيار دگر ... P V ... W (بار) سر
72ª P U مايدند دگر بار من P e L يديدند را بير در بوق
73ª B W (B بار) راز ازان لوح يك حرف حواندند .
Pe U L E D بار راز
74ª , 74ª Pe U I I 74 , 74ª 74ª Pe ياورى
75ª L براز براه 76ª B حالش 76ª P سوى براه
77ª L ر هنگام , B بهنگام
77ª Pe رامد V به اوبرا بار آمدن مثل بود
78ª Pe U E B (Pe B آن (اين آواز كه ندايم
79ª Pe U E چو من راه آن برده نشناحتم 79 Pe U E ناحتم

بهشتی ز هر قصری انگیخته | زر و سیم را بر زمین ریخته
شکستند قفل در گنج را | جهان قفل بررد در ربح را
سرح خود آمد فروزنده ماه | سر بر حو خورشید حسی کلاه
سه از روم شد بارمس خوش بود | بروم آمد از آسمان سش بود
حو آبی که ارس بالا برد | سار آمدن در بدریا برد
سست از سر تخت وبان سار | بر آسود از آن رنج و راه دراز
ز دل دامن هفت کشور گذاشت | بهر کشوری نائبی بر گماشت
ملوك طوائف بفرمان او | کمر بسته بر عهد و سمان او
بتشریف او سر فراز آمدند | سوی کشور خویش باز آمدند
جداگانه هرکس زکبر و کسی | برآورده گردن بگردن کشی
کسی گردن خود کسی را نداد | خود هر کسی گردنی برگشاد
نهاد سکندر گرفتند جام | جز او هیچکس را نبردند نام
حو سه بار بر تخت ودن رسید | بدو داد گنج سعادت کلید
ز دانش بسی مهها ساز کرد | در حکمت ایزدی باز کرد
حو فرمان رسیدش بسعد... ری | بتخت گردون ز فرمانبری

20ª D Vo بهشتی بهر , Pe قصر
20ᵇ Pe U I E D ریختند (L I زر و در زمین ز ز مین (در زمین
O V Vo B ریختند زمین بر زمین رمس (V ز دود Vo ز رود) ز روی
21ᵇ B حص قفل در رد , I بر ربی ربح را
22 B бр 22ª سرح I بهرحه I مـ سرح سرف خود فروزنده مـ
22ᵇ E سر برد خورشید (پ) رومی کلاه
23ª V آمد و آسمان
24 L B бр 24ᵇ بدریا Pe سلا
25ª O سر بسته , B سر
25ᵇ D V Vo رنج راه دراز
26ª Pe O I که داشت
27ª B کمر بست D کمر بست بر عهدهٔ جان او
28ª بشریف D Vo بفرمان
29 P бр 29, 30 B бр
29ª L هر لك , D هر لك بکبر و , Vo W بکبر , I زکبر
29ᵇ Pe U L L برآورد
30ᵇ L هر یکی گردنی P باروی
32ª B حو او بار , P تا بحت رسید Pe بسست
32ᵇ U L برآورد گنج , Pc بدست سعدت گنج برآورد
33ª V نابها , B نابها

*

مره تا نهم بررسی روزگار — بصد نیك و بد باشد آموزگار
سری را کند بر رمین مای بد — سری برآرد بچرخ ملند
درآرد ر مطر یکی را بچاه — برآرد ر ماهی یکی را بماه
کند اسحس چند ماری بسیچ — سرانجام مارش هجست هیچ
ارین بوسی نه که ماشم رام — که سلی حورد مرکب بد انگام
چو ماری ورس بد لگامی کند — حر مصریان را گرامی کند
جهان در حهان خلق بسیار دد — رمند ار همه ناکسی مارمند
جهان آنکسی راست کاندر جهان — شود آگه ار کار کارآگهان

**

گدارش چنین شد درین کارگاه — که چون رد درآن غار سه مارگاه
سی گنج در کار آن غار کرد — وزان غار سیری حو ملغار کرد
ر ملغار فرح درآمد بروس — برآراست آن مرز را حون عروس
ورآنجا درآمد مدرمای روم — برون برد کسی ماناد بوم
بزرگان روم آگهی یافتند — سوی راه سماه شتافتند
شکرانه حان مکشیدند پش — چو دیدند روی حداوند حوش
همه حاك روم ار ره آورد ساه — رافروحت حون سب برحشنده ماه
حو ماقوت شد روی هر حوهری — ر ماقوت صلمان اسکندری
در آرایش آمد همه روی شهر — رمین یافت ار گنج بوسنده بهر

---

* ... آمدر ... 3a مره \ بره 3b Pc آمورگار
4a P Pc U L I V Vo در رمی W بر (در) رمین
4a Pc سرورا برو آرد
5, 6 Pe U L I 6 5 5a P درآرد یکی را ر مطر بچاه
5a P I D V Vo بماه (\ ر حاهی) برآرد یکی را ر ماهی
6a W اسچس هر رمان
6 Pe ماری , L مارسب , Vo \ هنچسب و همچ
8a ماری V سری 8a P گرامی , حر مصرنارا I B علامی
9a Vo مارامند 10a کاندر P کودر
** W apr داسان
11a Pe U L I (Pe کارگه (کارگاه) کارگاه (ارین L) گدارش حسن کرد رس
11a P کارگاه , Pe مارگه 13a درآمد I آمد
14a مرد B کرد , P آباد بوم حو برگشت برکرد
16a Pe L شکرانه را حان کشیدند پش , U E W حان را کشیدند
17a ار ره B اندر 17a V ر رحشنده ماه
18a O گوهری , B کشوری
19a V رمین یافت پیروزمندی ر بهر

چنان بستم ابریشم ساز او که از زهره خوشتر شد آواز او
بجائی که با راستی یافتم سرو ریور راستی یافتم
سخن کان نه بر راستی ره برد بود خوار اگر پایه بر مه برد
کجا بیش پیرای سر کهن غلط رانده بود از درستی سخن
غلط گفته را باره کردم طراز بدین عذر گفتم دگر باره باز
چو شد بیمهٔ زین سا مهره ست مرا بیمهٔ عالم آمد بدست
دگر سمه را گر بود روزگار چنان گویم از طبع آموزگار
که خواننده را سر بر آرد ز خواب برقص آورد ماهیان را در آب
زمانه گرم داد خواهد زمان چنان آمد اندیشه را در گمان
که در باغ این نقش رومی نورد گل سرخ رویانم از خاک زرد
کنم گنجی از سمهٔ طبع بر چو فروره فرور و دری چو در
ز هر باغی آرم گلی نغز بوی ز هر گل گلابی درآرم نجوی
گر اقبال شه باشدم دستگیر سخن زود گردد گزارش پذیر

47a اندیشهٔ U ابریشم
48b Pe Vo ںافتم
49 P бр
49a L سر برد (بود) B O ره برد , سخن کان براسی ره بود
برد Pe U V بود
49b O اگر پای بر سر برد B سهٔ رز بود , Pe I پایه بر مه بود
برد I V بود
50a سرای V پیرایه 50b بود Pe L بد
51a گفته O کرده , P غلط کرده را دره بستم طراز
51b باره B وبار , W بدین عذر واگفتم آن گفته بار
52, 53 O 53 52
52a بیمهٔ P نامهٔ , Pe گفتهٔ , P O L V مهر بست
D Vo چو سه سمهٔ رس سا مهر ست
52b B مراد همه عالم
54a D Vo درآید 54b U باب
55 B бр
55a زمانه L زحانه , زمان I W امان
55b W چنین آمد (بد) , V آرم , Vo آید
56a که در باغ Pe L در باغ
57 P бр 57a Pe L Vo گنج , سمه O شهٔ
57b و Pe O V B бр , دری U رسا
58 O бр 58a Pe L باغ
59b U گیرد

دگر باره راد سـهر بر گرفت — حساب جهان گشتن ار سر گرفت
دو بوبت جهان را جهاندار گشـت — یکی شهر و کشور یکی کوه و دشت
ارین بوبت آن بود کاباد بوم — همه ملك بیك دید و آمد بروم
دگر بوبت آن شد که بیراه و راه — روان کرد رایت خورشید و ماه
چو زین برمکه بار پرداختم — شکر دبیر برمی دگر ساختم
سـخنهای برمی دربن بیم درج — سی کردم ار فکر اندیشه خرج
گرآن دری که ملك ملك برو بسته ام — بهر مطلعی بار پیوسـته‌ام
بیکتای در رشته آرند بار — بر ار در شـود رشتهٔ عقد سار
جداگانه فهرست هر بیکری — ز قانون حکمت بود دفتری
همان سافیان و گزارشگران — که برهم نشاندم گران تا گران
نشیده هر ملك بر روی قماس — چو بر گنج گوهر نگهبان پاس
که داند چنین نقشی انگیختن — بدین دلبری رنگی آمیختن

---

35 36 37 \ Gp 35ª راد Pc O L I E D Vo B سار
36 O Gp
36ª I یکی سهرکشور یکی شهرکسور Pc یکی کوه دسـ
37ª ارین O B دران W بن (ار) بد
آن (این D) بدکه آمد بوم (بود Pc I O I I D Vo B (Pc
37ᵇ Pc دیده آمد بروم
38ª I ابن Pe V که سیاه وراه , O B سگ و گه (B به) که ,
که ار راه و بی راه D
38ᵇ O D Vo B W' خو خورسید و ماه
39ª برمکه O نامه که B ورمگه 40 I بلی
D برم B دبن
40 I Gp 40ª B سخنهای بمی دربن به درج
40ᵇ بکر O B و فکر \ مکرب
41ª O درآن L I I \ ابن D \ ، گران
O B W بسته‌ام (W درا و (در بدو Pc بسته اند
41ᵇ Pc بوسته اند
42 — 45 B Gp
42ª P O بیکتا جو در رشته I بیکتا بس رسته
بیکتا درو رسته (دروسته I) آرند و سر I I
42ᵇ بوار \ براں O سار رشتهٔ عقل 44ª بیکری P دفتری
44 \ Gp 44ᵇ همین P L I I همه
45ª Pe I I F V نشستند O نشستند
45ᵇ \ حو کنج گهر سد نگهبان باس
46ª I L نقش , Pe نقش انگیختند
46ᵇ Pe بدین دلبری رنگی انگیختند

جهان‌را سیروی شاهنشهی ز فرهنگ پر کرد و از غم تهی
سرم آفتابیست افروخته مردم اژدهائی جهان سوخته
ز روش دروی که دارد چو آب بدو چشم روش شدست آفتاب
چو شمشیرش آهنگ خون آورد ز سنگ آب و آتش برون آورد
چو تیر از کمان در کمین افکند سر آسمان بر زمین افکند
فرنگ فلسطس و رهان روم پذیرای فرمان مهرش چو موم
چو دیدم که بر تخت فرورمند سرسری تخت شد سربلند
نثاری نمودم سزاوار او که زیرم بر اورنگ شهوار او
هم از آب حیوان اسکندری زلالی چنین ساختم گوهری
چو از ساختنش بار پرداختم بدرگاه او پیشکش ساختم
سپردم نگین چنین گوهری ز اسکندری هم باسکندری
بقا باد شه را سروی تخت بدو باد سر سری تاج و تخت
چنین بلبلی در گلستان او مبارک هس باد بر جان او
رهی تاجداری که تاج سپهر سزد بر سرا سر برآرد بمهر
بوئی در جهان شاه بیدار تخت را دید دولت سزاوار تخت

11ᵃ E ز بیروی . 11ᵉ W پر کرده ور غم تهی
12ᵉ جهان D جگر
13 P L бр
13ᵃ دروی W بروای , Pe دوروی که دارد صواب ,
چو آب E صواب
14 O бр 14ᵃ Pe E B چو شمشیر
15ᵃ L برکمین , W کمان کمین 15ᵉ آسمان P حصم را
16ᵃ U D Vo فرنگ و , B فرسطیس
16ᵉ L پذیرای مهرش فرمان چو موم
17 E 13 чү бейтдән сонра кетмишдир
17ᵃ تخت E چرخ
17ᵉ E ز سر سری چرخ شد , B تخت , V تخ و بر بلند
18ᵃ نمودم Pe бр , E سردم
19ᵉ P کوثری
22 L бр 22, 23 Pe бр
22ᵃ O U ز بیروی , E و بیروی , B بقا پادشه را ز بیروی تخت
23ᵉ L E مبارك لقا باد
24ᵃ V توآن تاجداری , B ز هر تاجداری . 24ᵉ P O D B درآرد
25 B бр 25ᵉ U را باد دولت

مدح سلطان نصرةالدين*

بیا ساقی آن حام روشن چو ماه   نمں ده بیاد رمین نوس شاه
که تا مهد بر پشت پروین کشم   بیاد شه آن حام زرین کشم
ولایت ستان شاه گیتی پناه**   فریدون کمر ملکه خاقان کلاه
ملك نصرةالدين که از داد او   خورد هر کسی باده بر یاد او***
سپهریست کاختر برو تافتست   محیطی که تاج از گهر بافتست
چو دریای مالت نمط شوی خاك   ز مالت ملاثه جهان شسته پاك
چو سیارهٔ مشتری سر بلند   نظرهای او بیك بیك سودمند
بتربیع و تثلیث گوهر فشان   مربع نشیمن ملك نشان
ز سر سری او جهان شاد خوار   جهانرا ز چندین ملك یادگار
ستاره که بر چرخ ساید سرش   زده سکه عده بر درش

---

* P حتم محلّد شرف نامهٔ اسکندری , Pe در دعای پادشاه و حتم کتاب
  O در دعای دولت ملك سعد نصرةالدين عليه‌الرحمه ,
  U در مدح ممدوح گوید
  L ثنای نصرةالدين E در حاتمهٔ کتاب فرماید
  V درحتم محلد اول اسکندرنامه نام شاه مرحوم الب ارسلان
  Vo поэз. тм. шд. р. B حتم کتاب شرف نامه
  W در ستایش اتابك نصرةالدين ـ ساقی نامه
2ᵉ کشم Pe 6p
** W apт ستاش
3 L 6p 3ᵉ ملکه B ستة . 4ᵃ D از یاد او
*** F W apт حو در داش و دین سراوار گشت
همه داش و دین بدو بار گشت
5ᵃ F بدو , D بافته . B بدو تاختست
5ᵉ D بافته
6ᵃ نمط U نحط . B بمد , W نمط (بمد)
6ᵉ ثلاثه Pe ملالث . B ثلاث , W شسته (کرده) پاك ,
B کرده پاك . Vo شست پاك
7ᵉ B نظرها ازو . 8ᵃ , 8ᵉ V 8ᵉ , 8ᵃ
8ᵉ P Pe O U L E مشیمی . D نشستی , W شبی و
9ᵃ ز سر D به سر , او Pe 6p V ساده حوار ,
P ز سر سری جهان سر حوار
9ᵉ U شاهی ز چندین ملك
10ᵉ V عدد را بردرش

اران سشـر کاوری در صمر   ولات سان ماش و آفاق گىر
رمان ما رمان ار سهر ىلد   ىهحی دگـر ىاس فـرورمىد
حهان سش حورد حواست ماد   فرون ار همه ردگاست ماد *

41ª PeL آرام گىر
42ª ار ۱۰ رس. 42ª OBW ىهىح ، L ماش و
* P Pe O L E V B арт

سا ساوی ار حم دهقان سر
ىمى ده ىکی ساعر (ساعری PLVo) دستگىر
ار آن می که حان داروی هوش ماد
مرا سرب و ساه را بوس باد
هراران درود ار جهان آورس E арт
سـوی روصه ـ ىدالمرسلىں .

☆

UDVo да ашығы [illegible] ләр [illegible] [illegible] бей тәр W-дә дә артырма отура кемишдир B [illegible] ләри 800 һичри тарихиндә Б [illegible] ии [illegible] ны көстәрир Фикри [illegible] 800 һичри [illegible] артырылмышдыр XIV әср (798 һичри) нүсхәсиндә [illegible] матар кетмишдир

حتم کتاب (در تصحىف فرىد گوید : D)

سا سـقی ار (آن D) حم دهقان پیر (ىدىر D)
(سا سـقی آن می که همچون گلسـ L)
ىمى ده ىکی ساعری دستگىر
(ىمى ده که گل در حور ىلىلسـ U)
ار آن می که حىداروی هوس ىاد
مرا سرب و سه را بوس ىاد
حردمىد و ىىدار ىس ای سر
ىدری ىر عمر حود را سر
ىس ىا ر ىحمی که ما کاسىم
حه ىه ىود ارآن ىرکه برداسىم
و ىس ار ىىم ىر ىلىدی رىی
ه ار حلقه هوسمىدی رىی
مرا حون حودی گوش ىر ىىح ىست
برا حون مىی هست اگر هیچ ىیست
ىىد آور (آر L) ار ىاری هفت سال
که ىرحسم ما حون گذشت آن حىال

ندارد زگیتی کس این دستگاه   که برلی فرسد سراوار شاه
ازین کورهٔ گل گر آبی چکد   در آن ژرف دریا کی آید بدید
نم چشمه گر سنك خارا رسد   چو اندك بود کی بدریا رسد
نظامی که خودرا غلام تو کرد   سخن را گزارش بنام تو کرد
همان پش بخت تو مهمان کشید   که آن مور پش سلیمان کشید
مس رنك طاوس و پرواز او   که چون گربه زشت آمد آواز او
بدان بلبل خرد بین کم نوا   فرود آورد مرغ را از هوا
من آن بلبلم کز ارم ساختم   بباغ تو آرامگه ساختم
نوائی سرایم در ایام تو   که ماند درو سالها نام تو
بنام تو زان کردم این نامه را   که زرین کنم نقش تو خامه را
زر بلوار از تو مقصود نیست   که بل تو چون بل محمود نیست
سخنی تو بی آنکه خواهد کسی   خزینه فراوان و خلعت بسی
گران نامه را من برز کممی   بعمری کجا گوهری سممی
همانا که عسمه برین کار داشت   چو من کمترین عشق بسیار داشت
مرا داد توفیق گمس خدای   مرا داد ... و فرهنك و رای

26ᵃ Pe O I D V o B آن V ندارد بگیتی کسی دستگاه
27ᵃ گرآبی Pe L V گلابی I ازین گونه گل گر گلابی چکند
I ازین گل گلابی چکند
27 کی Pe که
28 I Op 28 D V o 30 чи бейтдэн сонра кетмишдир
28ᵃ V زبه
29 30 P O B 30 29 30 I بخت
30 پش D برد
32ᵃ بدان Pe به از I D V o بس I نوئی V باس
I به از بلبل خرده بین
32ᵃ B نوا
34ᵃ Pe L I D بنام تو 34ᵇ I درآن
35ᵃ B بنام تو زین 35ᵇ D را خمه تو نقش . V o B خمه
36ᵃ Pe L I زری 37ᵃ Pe سخشی O سخشی
39ᵃ D B بدس 39ᵇ P O L کمترمان Pe کمترین L که ززم,
V B کمترمان
40ᵃ گمس Pe I رفتن
40ᵇ L مرا داد Pe مرا داد نباید فرهنك و رای,
I مرا داد فرهنك و با بد رای,
B مرا داد ما میل و فرهنك رای,
و نباید D V o نباید, V باسده

O арт

تم‌الكتاب موسوم شرف نامه اسكندری من كلام‌املح‌الكلام
افصح المتكلمين نظامی گنجۀ عليه‌الرحمه فی محرم‌الحرام لسنه سبع
و ستين و سبعمائه‌الهجريه حامداً‌لله تعالی علی نعمائه و مصلياً علی محمد
افضل انبيائه و مسلماً م

U арт

تم‌الكتاب الموسوم شرف نامۀ اسكندری في ربيع‌الآخر
لسنه ثمان و تسعين و سبعمايه والصلوة علی رسوله محمد و آله اجمعين م
hашийәдә башга хәтт илә арт

شرف نفس بجودست و كرامت بسجود
هر كه اين هر دو ندارد عدمش به كه وجود

L арт تم‌الكتاب بعون‌الله‌الملك والوهاب م

E арт تم‌الكتب بعون الملك الوهاب

D арт تم

V арт تحريرا فی خمس عشرين شهر جميدالثانی سنه ۸۹۷
هذا مجلد‌الاول اسكندرنامه كتبه الداعی محمد احسائی

Vo арт

تمت‌الكتاب الموسوم به اقبال نامه بعون الملك الوهاب فی تاريخ سلخ
ذی قعده سنه سبع و سبعين و ثمانمائه و صلی‌الله علی خير خلقه محمد وآله
و صحبه و عترته وسلم والحمدلله‌رب‌العالمين
م

B арт تمت‌الكتاب بعون الملك‌الوهاب تم تم

وران ما بو اندرزها کردیم (کرده ایم U)
مفرح بیاقوت پروردیم (پرورده ایم U)
وران (دران D) چارده ساله گشتی سار
چو ماه شب چارده حلوه سار
دگر باره اندرز (ایدرز Vo) من ساختن
سهی سرو را سر برافراختن
ورش همده حصل آوریدن بدست (درست U)
شده (شدن Vo) (سب U) همده ساله بدستان (بریستان U) که هست
بهر پایگاهی که شاسته بود
خبر دادمت رانچه (رانکه U) باسته بود
حو شاخ برومند بالا کشید
درختی سر سری آمد بدید
حه حاحت باس (بریش D) روز باری مرا
حدا حود کند کارساری مرا
کتاب گرانمایه داری چهار
حداگانه هر ملک رمن یادگار
برادر جهارست سحم بوئی
گرارکان حهارند سحم توئی (حهارآمد انحم بوئی L Vo)
همه کاری ار داوری دور کن
بدستوری چار دستور کن
کمندی که آنرا کمی در حست
ر عنوان اس نامه یابی درست
حو ار سمهٔ نامه پرداختم
سریری بنالس او ساحتم
درو یادگاری ر بهر بو حاص
که حواسدش ار بند یابد حلاص
همه پادساهی و پیعمبری
دران یادگارست اگر سگری
اگر رانکه یابی درس (دران U) برده راه
برومند بادی بران پایگاه
بهر حا که باسد برا راه و رحت
دعا ار مب باد و آمین ر بحت
حهان بر وحود بو فرحنده باد
وحود نظامی ىتو زنده باد
تم الکتب بحمدالله تعالی و حسن توفیقه والصلوة والسلم P apт
علی خیر خلقه محمد وآله فی تاریخ خامس من شهر شعبان المعظم
لسنه ثلاث و ستین و سبعمائه الهلالیه م
تمت الکتاب موسوم باسکندرنامه من کلام افضل الشعرا Pe apт
نظامی گنجه علیه الرحمة والحمدالله حق حمده و صلوة علی محمد
و آله اجمعین م

فهرست

таким образом, количество наиболее древних рукописей несколько возрастает.

Сличение всего этого материала показало, что хотя количество разночтений и весьма велико, но тем не менее, нельзя было бы утверждать, что текст Низами уже совершенно расплылся в разночтениях и уловить его невозможно. Конечно, утверждать, что текст может быть восстановлен в том виде, в каком он вышел из-под пера Низами, было бы рисковано, но, во всяком случае, можно сказать, что смысл строки почти во всех собранных рукописях (если он только вообще имеется, а не искажен до полной неразберихи) остается почти неизменным, а меняются только отдельные частности и средства выражения.

Наиболее трудно выделение интерполированных строк, которые совершенно явно уже имеются и в рукописях XIV в. По существу говоря, критерия для удаления таких строк пока нет вообще, ибо исходить из эстетических оценок было бы недопустимо, а руководствоваться логическим ходом повествования опасно, так как требовало бы прежде всего наличия полной уверенности в том, как именно Низами считал нужным разворачивать действие. Поэтому, основным руководящим принципом было придерживаться состава рукописей XIV в., отмечая то, что издателям казалось сомнительным, квадратными скобками.

Строки, признанные бесспорно интерполированными, отнесены в разночтения, их место в тексте отмечено звездочкой после соответствующего бейта.

Что касается самого текста, то принцип был принят такой: 1) по мере возможности сохранять чтение P, 2) если P дает явную бессмыслицу, придерживаться группы XIV в., 3) только в тех случаях, когда ни одна рукопись XIV в. не дает удовлетворительного чтения, прибегать (в порядке старшинства) к более поздним рукописям, 4) если печатный текст Вахида (W) дает чтение, в наших рукописях не содержащееся, то даже, когда оно составителям кажется более приемлемым, оно все же помещается в разночтения (с указанием, что предпочтительно оно).

Таким образом, аппарат выдержать на одном уровне не удалось, и он то отрицательный (чаще), то положительный. Иного решения проблемы в данное время, по-видимому, быть не может.

Как уже сказано, текст не претендует на то, что воспроизводит подлинного Низами во всех деталях. Если только такое воспроизведение вообще возможно, то это дело будущего. Можно однако думать, что благодаря применению исторического принципа, текст этот позволит вести работу далее. На его базе может быть составлен полный словарь Низами, а когда это будет сделано и выяснятся характерные особенности его лексики, можно будет получить дополнительные критерии и уточнять чтения с максимальным приближением.

Е. Э. Бертельс

ТӘСҺИҺ

Охунмалыдыр	Язылмышдыр	Сәтр (юхарыдан)	Сәһ
سر نار	سرنار	4	23
سحنده	سحيده	11	24
پيش	بيش	9	40
بهلك	بهلك	11	40
ندر	ندة	12	42
فرزند	فرزند	3	70
در ار	درار	2	145
بر اوروحب	براوروحب	7	160
بود	بو	7	192
ز ىس	زبان	12	297
معاج	با عاج	6	307
هواخواه	هواخوه	5	323
مادرا	سادرا	3	347
بود	بو	13	361

75-чи сәһифәдәки „ “ ишарәси 11-чи бейтдән сонра кетмәлидир

79-чу сәһифәдәки „ “ ишарәси 9-чу бейтдән сонра кетмәлидир

кописей возрастет до сотни и более Совершенно очевидно, что строить работу на сотне рукописей невозможно, ибо при этом составитель текста просто утонул бы в бездне разночтений

Среди известных рукописей Низами — наиболее древние относятся к XIV в., т. е. написаны полтора века спустя после смерти поэта. В них уже несомненно имеются и искажения и, что еще неприятнее, многочисленные интерполяции, однако, несмотря на это, они резко отличаются от более поздних рукописей, сохраняя старые чтения и позволяя установить правильный текст.

Поэтому, наиболее целесообразно было бы попытаться построить все издание только на рукописях XIV в., собрав все, что только можно найти. Однако, такой путь затрудняется тем, что рукописей XIV в. крайне мало и строить текст только на них без учета более поздних было бы опасно. Выход остается, таким образом, только один: использовать все старые рукописи, а для проверки их привлечь лучшие из рукописей XV и XVI вв. Поскольку разночтения отметят, к какому веку относится то или иное чтение, картина исторического движения текста читателю будет ясна и позволит разобраться в характере рукописей.

Из рукописей XIV в. удалось собрать только четыре. Это: 1) рукопись Парижской Национальной Библиотеки Supplément Persan 1817, датированная 6 раджаба 763 г. (1 мая 1362 г.) и написанная рукой Ахмед ибн ал-Хусейн [illegible] (для нее принято обозначение P)[1]. Эта рукопись, написанная [illegible] [illegible] [illegible], оказалась безусловно лучшей [illegible] всех имеющихся в нашем распоряжении и, хотя и содержит ошибки, но по большей части дает почти безупречный текст. Поэтому [illegible] положена в основу работы и отступления от нее допускались только в крайних случаях. 2) рукопись Бодлеянской Библиотеки в Оксфорде (Ouseley 275)[2], датированная концом шавваля 766 г. (июль 1365 г.). Эта рукопись по характеру близка к P, хотя содержит значительные отступления (обозначается O)[3]. 3) рукопись Парижской Национальной Библиотеки, Suppl. Persan 580, датированная 1 [illegible] 767 г. (9 [illegible] 1366 г.). Несмотря на [illegible] эта рукопись [illegible] крайне небрежно и содержит множество ошибок по составу, однако близка к O (обозначается Pc). 4) рукопись библиотеки Ленинградского Государственного Университета (Mss 551), датированная 1375 г. Эта рукопись хотя и [illegible] содержит некоторое количество интерполяций, но по [illegible] приближается к P и [illegible] быть признана весьма ценной (обозначается L). Из рукописей XV в. были привлечены следующие: 1) рукопись Британского Музея Add.

[1] Описание см. E. Blochet, Catalogue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale, Tome III, nr. 1217.

[2] Описание см. Sachau-Ethé, Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu Manuscripts in the Bodleian Library, Oxford 1889, N 585.

[3] Описание ее: том в 239 л. формата 23×1[illegible] см, бумага [illegible] [illegible] по 2[illegible] строк в четыре колонки. Потери [illegible] и киноварью, но сильно поблек[illegible] [illegible] и больше [illegible] Переписчик [illegible] مصور المطبب [illegible] этой рукописи MA [illegible] [illegible] и текст начинается при[illegible] о с XS. Поэмы расположены: [illegible] 1v—49 [illegible] (закончена 3 раджаба [illegible] 7—2[illegible] [illegible] 1375); [illegible] f. 49v—95 r (закончена [illegible] 777 25 [illegible] 1376); HP f. 93 —141 r (закончена 2 сафара 778=11 [illegible] 1376); SN f. 141v—20[illegible] (закончена раби II 778=август—сентябрь 1376); Iq[illegible] 20[illegible]—2[illegible]v (закончена [illegible] II 778 = октябрь—[illegible]ябрь 1376). Переписка [illegible] (и [illegible] MA) [illegible] так что очевидно мы имеем дело с профессиональной работой, которая однако по какой-то причине в феврале 1376 г. была на время отложена.

27261, переписанная для Джелаладдина Искендер ибн Омар-шейха, правившего Фарсом от имени Шахруха Это огромный том, содержащий целую библиотеку различных произведений, в том числе полную Хамсэ (обозначается L)[1], 2) рукопись Государственного Эрмитажа, входившая в библиотеку Шахруха и датированная 10 раби II 835 г (16 декабря 1431 г), рукопись дает сравнительно неплохой текст, но представляет собой характерный тип рукописи XV в, содержит много описок и во всех трудных случаях помощи не дает (обозначается F), 3) рукопись Ленинградской Публичной Библиотеки им Салтыкова Щедрина (n 337) (обозначается D)[3], 4) рукопись библиотеки Института Востоковедения Академии Наук СССР (n° С 57), выполненная между джумади II 897 (апрель 1492) и 901 (1495—6 г) и приобретенная в 1808 г в Багдаде (обозначается V)[4] Рукопись эта неплохая но содержит обычные искажения XV в, 5) другая рукопись Института Востоковедения (n°С 1735), переписанная между джумади I 899 г и зу л хиджэ того же года (февраль—сентябрь 1494) Рукопись выполнена тщательно, но страдает всеми недостатками манускриптов XV в (обозначается Vo)

Из рукописей XVI в рукопись Института Литературы им Низами АН Азербайджанской ССР Эта рукопись ценных разночтений не дает и полна искажений судя по припискам на полях она была, однако, сличена с неплохой рукописью и ряд правильных чтений так [illegible] восстановлен [illegible] Может считаться характерным образцом той невообразимой путаницы которая была создана позднейшими переписчиками

Помимо этих десяти рукописей были использованы все существующие [illegible] и в том числе [illegible] Вахида, который [illegible] количеству рукописей XIX в так что

[1] [illegible] Ch. [illegible] of the [illegible] Manuscripts in the British Museum London 188[illegible] [illegible] II p [illegible]

[illegible]

[illegible] Dorn [illegible] des manuscrits [illegible] de la Bibliothèque [illegible]

[illegible]

[illegible]

Низаминин бизә мәлум әлязмалары арасында ән гәдимләри XIV әсрә аиддир, йә'ни шаирин вәфатындан әср ярым сонра язылмышдыр. Бунларда да шүбһәсиз тәһрифләр вә чохлу артырмалар вардыр, лакин буна бахмаяраг, һәмин әлязмаларында әввәлки мәтнләр сахланмыш вә бу да дүзкүн мәтни мүәййән етмәйә имкан вермишдир.

Буна көрә дә элми тәнгиди мәтн һазырламаг ишини ялныз XIV әсрин әлязмаларына әсасән гурмаг, чалышмаг вә бүтүн әлязмаларыны топламаг мәгсәдә даһа артыг уйғун оларды. Анчаг бунун да бир чәтинлийи вар ки, XIV әсрин әлязмалары чох аздыр вә буна көрә дә сонраки әлязмаларыны нәзәрә алмайыб мәтни ялныз онлара әсасән тәртиб етмәк горхулудур. Беләликлә, ялныз бир чыхыш йолу галыр: бүтүн гәдим әлязмаларындан истифадә етмәли вә бунлары йохламаг үчүн XV вә XVI әсрләрин ән яхшы әлязмаларына бахмалы.

XIV әсрин әлязмаларындан ялныз дөрдүнү топламаг мүмкүн олмушдур: 1) Парис Милли Китабханасындакы әлязмасыдыр — Supplement Persan, 1817. Буну Әһмәд ибни әл-Һүсеин ибни Сәи 763-чү ил рәчәб айынын 6-да (1362-чи ил майын 1-дә) язмышдыр (бу әлязмасы үчүн P ишарәти гәбул етмишик)[1]. Әсасән гәдим несх хәттилә язылан бу әлязмасы әлимиздә олан бүтүн әлязмаларынын ән аз нөгсанлысыдыр. Буна көрә дә һәмин әлязмасы апардығымыз ишдә әсас алынмышдыр. 2) Оксфордда Бодлеян китабханасындакы әлязмасыдыр (Ouseley, 275). 766-чы ил шәввалынын ахырларында (1365-чи илин июл айы) язылан бу әлязмасы орижиналдан бир чох йерләрдә узаглашырса да, P әлязмасына яхын кәлир (O ишарәти илә гейд олунур)[2]. 3) Парис Милли китабханасындакы шүбһәчә 767-чи ил (9 август 1366-чы ил) гейди илә олан әлязмасыдыр. Suppl. Persan, 580. Чох сәлигәсиз язылмыш бу гәдим әлязмасында чохлу сәһвләр бурахылмышдыр, лакин тәркибчә O әлязмасына яхындыр (Pe ишарәти илә гейд олунур). 4) Ленинград Дөвләт Дарүлфүнунунун китабханасынын 1375—6-чы илләрдә язылмыш әлязмасыдыр (MsO 354). Бунун әввәлләриндә нөгсан вә бир гәдәр артырма олса да, хүсусиййәти етибарилә P әлязмасына яхынлашыр вә һеч дә пис һесаб едилмир (L ишарәти илә гейд олунур). XV әср әлязмаларындан бунлар чәлб едилмишдир: 1) Вахтилә Шаһрух тәрәфиндән фарслар үзәриндә һөкмранлыг етмиш Искәндәр ибни Өмәр Шейх үчүн үзү көчүрүлән вә Британия музейиндә сахланан әлязмасы (Add 27261). Бу, чох бөйүк бир чилддән ибарәтдир, арада

---

[1] Тәсвири: E. Blochet. Catalogue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale. Tome III, nr 1247.

[2] Тәсвири: Sachau-Ethé. Catalogue of the Persian, Turkish, Hindûstânî and Pushtû Manuscripts in the Bodleian Library. Oxford, 1889, № 585.

[3] Тәсвири: чилд 239 лф, формат 23×15,5 см, кағызы ағ, сәһифәләри дөрд сүтунлу, һәр бириндә 27 мисра. Несх хәттилә зәнкин вә гәшәнк язылмышдыр. Ал вә гызылы илә язылан башлыглар чох солмушдур. Поеманын әввәлләриндә кичик унванлар вардыр. Әсәрин үзүнү ( ) مصور المطلب көчүрмүшдүр. Бу әлязмасында MA йохдур вә мәтн бир башга XS илә башланыр. Поемалар бу сыра илә йерләшдирилмишдир: XS f 1v—49 r (777-чи ил рәчәб айынын 30-да—1375-чи ил декабрын 25-дә гуртармышдыр), LM f 49 v—93 r (777-чи ил шәбан айынын 25-и—1376-чы ил январын ...-дә гуртармышдыр), HP f 93 v—141 r (778-чи ил сәфәр айынын 2-дә—1376-чы ил июнун 11-дә гуртармышдыр), ŞN 141 v—205 r (778-чи ил рәбиәл-ахирдә—1376-чы ил август—сентябр айларында гуртармышдыр), IqN f 206 v—239 v (778-чи ил чәмадиәл-ахир айында—1376-чы ил октябр—ноябр айларында гуртармышдыр). MA-ны нәзәрә алмайараг башга поеманын үзүнү көчүрмәк бир илдән аз вахт апармышдыр. Беләликлә, бу поемаларын үзүнү көчүрән сәнәткар адам имиш, анчаг нәдәнсә 1376-чы илин феврал айында иши мүвәггәти даяндырмышдыр.

мүхтәлиф әсәрләр, о ҹүмләдән бүтүнлүклә Хәмсә (L ишарәти илә гейд олунур) вардыр[1], 2) Шаһрухун китабханасына дахил олан вә 835-ҹи ил рәбиәл-ахирин 10 да (1431-ҹи ил декабрын 16-да) языланан вә Дөвләт Эрмитажында сахланан әлязмасыдыр, бу әлязмасынын мәтни нисбәтән пис дейилдир, лакин бу әлязмасында чохлу сәһв вардыр вә чәтин һалларда көмәк этмир (E ишарәти илә гейд олунур)[2] 3) Салтыков-Шедрин адына Ленинград Үмуми Китабханасынын әлязмасы (n° 337, D ишарәти илә гейд олунур)[3], 4) 897-ҹи илин ҹәмадиәл-ахири (1492-ҹи илин апрел айы) илә 901 ҹи илин ҹәмадиәл-ахири (1495—6-ҹы ил) арасында языланан, 1808 ҹи илдә Бағдадда әлдә эдилән вә ССРИ Элмләр Академиясы Шәргшүнаслыг Институтунун китабханасында олан әлязмасы (n° C 57) (V ишарәти илә гейд олунур)[4] Бу әлязмасы пис дейилдир, лакин бунда да XV әсрә хас олан ади тәһрифләр вардыр 5) Шәргшүнаслыг Институтунун башга әлязмасы (n°C 1735) 899 ҹу илин ҹәмадиәл әввәл айы илә һәмин илин зүлһиҹҹә айы арасында (1494 ҹү илин феврал—сентябр айларында) язылмышдыр Бу әлязмасы диггәтлә язылмыш, лакин XV әсрә мәхсус бүтүн нөгсанлар бунда да вардыр (Vo илә гейд олунур)[5]

XVI әсрин әлязмаларындан Азәрбайҹан ССР Элмләр Академиясынын Низами адына Әдәбият Институтундакы әлязмасы Бу әлязмасы мүхтәлиф шәкилдә ифадә олунан гиймәтли мәтнләр вермир вә тәһрифләрлә долудур Сәһифәләрин кәнарындакы гейдләрдән көрүнүр ки о яхшы бир әлязмасы илә тутушдурулмуш вә бир сыра дүзкүн мәтнләр бәрпа эдилмишдир Бу чох сонракы катибләрин тәрәтдийи артыг сырмалары тапмаг үчүн бир нүмунә ола биләр

[1] Тәсвири Ch Rieu Catalogue of the Persian Manuscripts in the British Museum London 1881 vol II p 868

[2] Тәсвири М М Дьяконов Хамсе Низами 1431 года и ее значение для истории миниатюрной живописи на Востоке Труды Отдела Востока Государственного Эрмитажа III стр 275 и Ленинград 1940

[3] Онун тәсвири B Dorn Catalogue des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliothèque Impériale publique de St Petersbourg 1852

[4] Тәсвири 1 v 397 дан ибарәт һәҹмли бир китабдыр Форматы 24,5×16 см кағызы сары вә галындыр һәр сәһифәдә дөрд сүтун сәтәшдирилмиш вә һәр сүтунда 17 мисра язылмышдыр Бу китаб гәдим хәтлә олмаса да чох гәдим язылмышдыр Поэмалар белә сыраланмышдыр MA f 1v—34v XS f 35v—112r LM f 113v—174v HP f 175v—241r SN f 245v—316v IqN f 317v—397v Поэмаларын үзү ади гайдада кечүрүлмүшдүр чүнки SN 897 ҹи ил ҹәмадиәл ахирин 2с дә XS 898 ҹи ил шәбаны 20 дә MA 899 ҹу ил ҹәмадиәл ахырын орталарында LM һәмин илдә (айы вә күнү көстәрилмәмишдир) HP 900 ҹү ил шәбанын 20 дә IqN—901 ҹи илдә (күнү вә айы көстәрилмәмишдир) һамысы бир адамын хәттилә язылмышдыр Онун адыМәһәммәд ибни һәмин Мәһәммәд Хәсән Нишапуридир Языда һеч бир нахыш йохдур Чилди сахтиян саплар чүрүмүш вә әлязмасы айры айры кичик дәфтәрләрә бөлүнмүшдүр Күман этмәк олар ки бу китабы әдәбият һәвәскары сатмаг үчүн дейил өз китабханасында сахламаг үчүн язмышдыр

[5] Тәсвири ҹилд 394 ff формат 26,5×16,5 см кағызы сарымтыл вә галын Дөрд сүтунун һәр бириндә 19 мисра язылмышдыр Хәттат тәрәфиндән нәстәлиг хәттилә язылмыш Китабын гысмән мүхтәлиф язылдығы да сәнәткар тәрәфиндән үзү кечүрүлдүйүнү сүбут эдир Мәтн гызыл гылафлы вә гырмызы мүрәккәблә язылмыш башлыглар гызыл суйу вә гызыл илә язылмышдыр Сонралар бу әлязмасына тәсир этмиш вә XIX әсрдә зинәтсиз яхшы нәстәлиг илә тамамланмышдыр (гырмызы мүрәккәб илә чәрчивәйә алынмышдыр) Вәрәгләр 1—382—1 вә 388 ахыра гәдәр Поэмалар белә ерләшдирилмишдир MA—f 3 v—45 r (ҹәмадиәл әввәл—феврал да гуртармышдыр), XS f 35 v—122 r (ҹәмадиәл ахырда, мартда гуртармышдыр) LM f 1?2 v—18? r (рәҹәб айынын 30-да—майын 6 да дүшәнбә күнү) HP f 183 v—252 r (рамазанын 6 ?—июнун 11-дә), SN f 25? v—345 r (зүлгәдәнин 30 ?—сентябрын 1 дә) IqN f 345 v—ахыра (тарихи йохдур) MA дан башга һеч бир поэманын пис үнванı йохдур Әлязмасы 27 хырда нахышла бәзәнмиш бу да замандан солмушдур Китабын ахырында язылмышдыр ки, бу әлязмасыны Амирзә һәсәнә онун рәзит гулу Туфан ибн Мәһәммәд Мүгим һәдиййә этмишдир

слова „артырылмышдыр", что означает „добавлено", „бр"—от слова „бурахылмышдыр", что означает „опущено".

В случаях, когда в тексте рукописей имеются добавления на полях, то это обозначается словом „һашийэдэ", что означает „на полях", при чем иногда это обозначение дается сокращенно в виде „һаш".

Издаваемая работа („Шараф намэ") подготовлена была на основе следующих рукописей и изданий:

1. Рукопись Парижской Национальной Библиотеки—обозначается „P" (763 г. хиджры).

2. Рукопись Парижской Национальной Библиотеки—обозначается „Pe".

3. Рукопись Бодлеянской Библиотеки в Оксфорде—обозначается „O".

4. Рукопись Библиотеки Ленинградского Государственного Университета обозначается „I".

5. Рукопись Британского Музея (Лондон)—обозначается „L".

6. Рукопись Государственного Эрмитажа (Ленинград)—обозначается „E".

7. Рукопись Ленинградской Публичной Библиотеки—обозначается „D".

8. Рукопись Института Востоковедения (Ленинград)—обозначается „V".

9. Рукопись Института Востоковедения (Ленинград)—обозначается „Vo".

10. Рукопись Института Литературы им. Низами АН Азербайджанской ССР (Баку)—обозначается „B".

Кроме вышеуказанных рукописей при подготовке „Шараф намэ" было использовано издание Вэхид Дэстгирди, обозначаемое „W".

Сознавая все трудности нашей работы, сложность отдельных вопросов, мы считаем, что в нашей работе могут иметь место некоторые недочеты. Вместе с тем нам кажется, что подготовка к печати первого полного научно критического издания поэм Низами обеспечит возможность дальнейшей всесторонней научно исследовательской работы по важнейшим вопросам, связанным с творчеством и мировоззрением поэта.

А. А. Али заде

РЕДАКТОРДАН

Низами юбилейинә һазырлыг онун поэмаларынын мәтни мәсәләсини ирәли сүрдү. Тәнгиди мәтн олмадан һеч бир элми иш мүвәффәгиййәтлә көрүлә билмәз, чүнки һәр чүр тәдгигат апарылырса да һәр шейдән әввәл бу вә я башга бир мисраын доғрудан да Низамийә аид олдуғу вә я мүәййән мәгсәдләрлә сонрадан онун әсәринә әлавә эдилдийи, гурашдырылдығы һаггында бир йәгинлик олмалыдыр.

Низаминин нәшр олунмуш әсәрләри ичәрисиндә анчаг Прагада нәшр олунмуш „Һәфт пейкәр"[1] мәтни элмин тәләбләрини өдәйир вә бу нәшр чох али элми ишдә әсас көтүрүлә биләр. Тәәссүф ки, бүтүн галан нәшрийятлар мәтнин һансы материаллар әсасында ярандығыны айдынлашдырмыр, әсас мәтнин әсәрләр бойунча дәйишмәси тарихини кизләдир. Беләликлә дә галанлары мөһкәм бир әсас вермир. Иран шаири вә алими Вәһид Дәсткердинин бурахдығы ән сонунчу нәшр дә бөйүк мүвәффәгиййәтләр әлдә эдилдийинә бахмаяраг, тәдгигат апармаг үчүн е'тибарлы бир мәнбә ола билмәз.

Нашир бир чох әлязмасындан һәмчинин XIX әсрин әлязмаларындан да истифадә этмишдир. Лакин бу әлязмаларынын башга нүсхәләрдән фәргини көстәрилмәдийи үчүн наширин мәтн үзәриндә ишләйиркән һансы принсипләри әсас көтүрдүйүнү мүәййән этмәк мүмкүн олмур. Вәһид Дәсткерди көстәрир ки, онун габул этдийи мисраларын һеч бири онун шәхси мүлаһизәси илә дәрч эдилмәйиб, һәкәм бир әлязмасына әсасланыр. О бунун көстәрсә дә, лакин һәмин мәтнин XIX әсрдәки әлязмаларындан мы вә я XVI әсрдәки әлязмасындан мы көтүрүлмәси элм үчүн һеч дә фәргсиз дейилдир.

Беләликлә, елми нәшри һазырламаг лазымлы вә вачиб бир иш олду вә бу чәтин вәзифәни дә Азәрбайчан ССР Элмләр Академиясынын Низами адына Әдәбият Институту өз үзәринә көтүрдү. Иш олдугча мәсул бир шәкилдә апарылырды: 1940-чы илин пайыз фәслиндә беш поэманын һамысы демәк олар ки, тамамилә һазырланды.

Ишә башламаздан әввәл ән чәтин олан бир вәзифәни еринә етирмәк, йә'ни нәширийятын әсасланачағы әлязмаларыны сечиб айырмаг лазым иди. Бу вәзифә чәтиндир, чүнки истәр бүтүн „Хәмсә"нин, истәрсә онун айры-айры һиссәләринин әлязмалары олдугча чохдур. Ялныз бир Ленинград китабханаларында ийирмидән артыг әлязмасы сечиб айырмаг олар. Гәрби Авропа вә Шәрг китабханаларыны да нәзәрә алынарса, о заман әлязмаларынын сайы йүзләрлә артыг олар. Тамамилә айдындыр ки, йүз әлязмасына әсасланараг ишләмәк мүмкүн дейилдир, чүнки бу заман мәтн мүәллифи мүхтәлиф шәкилдә ифадә эдилән мәтнләр дәрясында гәрг ола биләр.

---

[1] H. Ritter und J. Rypka. Heft Peiker, ein romantisches Epos Nizami Gangei, Praha 1934.

[2] Һәмин нәшрийятлар һаггында „Низами и его изучение" адлы әсәримдә мә'лумат вермишәм. „Советское Востоковедение" I (1941), сәh. 95.

[3] Һәм дә бир я бир нечә әлязмасындан.

было поручено руководить текстологической работой и инструктировать тех членов бригады, которые впервые столкнулись в своей работе с трудностями, встречающимися при подготовке любого научно критического текста

В результате напряженной работы всех членов бригады и редактора, научно критический текст поэм Низами был подготовлен

Работа по подготовке научно критического текста произведений Низами была распределена между членами бригады следующим образом

„Лейли и Меджнун"—первую половину подготовлял Алескерзаде А, вторую половину —Бабаев Ф

„Һэфт пейкэр"—первую половину подготовила Смирнова О И, вторую половину—Бабаев Ф

„Хосров и Ширин" подготовил Хетагуров Л А

„Икбал намэ"—подготовил Бабаев Ф

Текст поэм „Махзан ул эсрар" и „Шараф намэ" подготовил Али заде А А

Следует отметить что при подготовке текста ими были разработаны единые принципы для всех участников бригады Каждая использованная рукопись имеет условное сокращенное обозначение, при чем эти обозначения давались в виде начальных букв латинским шрифтом, либо города где находится рукопись либо учреждения, в котором она хранится[1] Что касается печатных изданий, то они обозначаются первыми буквами имени или фамилии издателя также латинским шрифтом Порядок, в котором даются рукописи для разночтения, был обусловлен возрастом рукописей начиная с более ранних

Помимо разделения каждого произведения на главы с заглавиями, внутри отдельных глав нами была принята последовательная нумерация всех бейтов с обозначением цифр через каждые пять строк (бейтов)

Первый мисра в бейте обозначается буквой „а" второй буквой „в" Если же разночтение касается целого бейта то он обозначается соответствующей цифрой нумерации

При наличии в мисра внешне схожих слов они даются в разночтениях с указанием нумерации бейта условного буквенного обозначения мисра, отметки шифра рукописи и наконец, приводятся сами разночтения других рукописей без указания того сходного слова, на которое имеется разночтения Так, например на стр 33 в бейте 36 в мисра „а" имеется слово «صلای» на которое дается такое разночтение 36а Pe U صدای, O نوای

При наличии в мисра внешне несхожих слов в разночтениях приводятся нумерация бейта, условное буквенное обозначение мисра, указывается слово, на которое даются разночтения, отмечаются те рукописи, в которых эти разночтения имеются и, наконец, воспроизводятся сами разночтения Так например, на стр 40 в бейте 8 в мисра „а" приводится слово «ماشی», на которое дается следующее разночтение 8а ناشی P ساج (В редких случаях после приведенного слова дается разночтение, а после него приводится шифр рукописи)

---

[1] Исключение составляет рукопись Ленинградской Публичной Библиотеки, относящаяся к коллекции Дорна, что и отмечено буквой „D"

Когда в мисра имеются два или более неодинаковых, но внешне схожих слова, то тогда мы придерживаемся такого же принципа, как и в предыдущем об'яснении

При наличии в мисра двух или более одинаковых слов, если имеется внешнее сходство, то в разночтениях приводится не только самое слово, на которое падает разночтение, но и соседнее с ним, предыдущее, либо последующее

Так, например, на стр 35 в бейте 73 мисра „в" выглядит так کس حویش هم حویش را یافتم из чего видно, что слово حویش встречается два раза Разночтения даются так 73ᵉ Pe O U L Ł D V Vo B کس حوشتی حویشی یافتم, или на той же странице в бейте 74 мисра „в" выглядит так همان که معشوق حود حود شوم, где повторяется слово «حود» Разночтения даются так 74ᵉ L حود ندید شوم

При наличии разных разночтений на одно из слов мисра буквенные обозначения рукописей и воспроизодство самого слова отделяются запятыми „,"

Так например на стр 47 в бейте 31 в мисра „в" даются разночтения на слова «در روی» 31ᵉ L روی, F اروی, B در وی

При наличии же разночтении на несколько слов в мисра пояснения разночтений к каждому слову отделяются точкой с запятой „;"

Так, например на стр 47 в бейте 23 в мисра „а" даются разночтения на слова «در آشوب» и «صمع» следующим образом
23ᵉ O D Vo ر آسوب V بیع

В разночтениях мы применяем условный знак „ " взамен слова „равняется"

В случаях, когда порядок бейтов в разных рукописях не соответствует установленному нами порядку, в разночтениях дается в начале нумерация бейтов установленного нами порядка, потом приводится условный знак рукописи, после чего дается тот порядок бейтов, который имеется в этой рукописи

Так, например, на стр 17 бейты 34 35 в рукописи P приведены в обратном порядке В разночтениях это показывается так

34 35 P 35, 34

В случаях когда порядок мисра в разных рукописях не соответствует установленному нами порядку в разночтениях дается в начале обозначение мисра в определенном бейте в установленном нами порядке а потом приводятся условные знаки рукописей, после чего приводится тот порядок мисра, который встречается в приведенных рукописях Так например на стр 17 в бейте 26 дается

26ᵃ 26ᵉ Pe 26ᵉ 26ᵃ

В тексте имеются еще обозначения в виде звездочки (*), употребляемые тогда, когда даются разночтения заглавий глав или добавленных бейтов и отдельных слов В последнем случае звездочка ставится либо в конце того бейта, после которого идут добавления, приводимые в разночтениях, либо между строчками бейтов

В виду того, что в разночтениях пояснения даются на азербайджанском языке, нами были приняты некоторые условные сокращения для наиболее употребляемых слов, как-то „арт"—от

Низами әсәрләринин элми тәнгиди мәтнинин һазырланмасы һеј'әт үзвләри арасында белә бөлүшдүрүлмүшдүр

„Лејли вә Мәчнун“—биринчи һиссәси Ә Әләсгәрзадә, **икинчи** һиссәси Ф Бабаев,

„Һәфт пејкәр“—биринчи һиссәси О И Смирнова, икинчи һиссәси Ф Бабаев

„Хосров вә Ширин“—Л А Хетагуров,

„Игбалнамә“—Ф Бабаев,

„Мәхзәнул әсрар“ вә „Шәрәфнамә“—Ә Ә Әлизадә

Гејд этмәк лазымдыр ки, мәтни һазырларкән ваһид бир принсип мүәјјән эдилмиш истифадә олунан һәр бир әлјазмасына шәрти ихтисар әламәтләри верилмишдир ки, бу да әлјазмасынын сахландығы шәһәрин вә ја әлјазмасынын сахландығы идарәнин адынын биринчи һәрфи илә (латын һәрфи илә) көстәрир. Чап олунмуш әсәрләрә кәлдикдә нәширин ады вә ја фамилијасынын баш һәрфи (сонра да латын һәрфи илә) көстәрилмишдир. Әлјазмаларында верилән вариантларда, онларын ән көһнәси әввәлдә јазылмышдыр.

Һәр бир әсәр фәсилләрә айрылмыш вә һәр фәслин ичәрисиндә бүтүн бејтләр, һәр беш бејтдән бир сыра илә нөмрәләнмишдир.

Һәр бир бејтин биринчи мисраы „а“ һәрфилә, икинчи мисраы исә „в“ һәрфилә көстәрилмишдир. Вариантлар бүтүн бир бејтә аид олдугда мүвафиг рәгәмлә нөмрә гојулмушдур.

Мисрада заһирән охшар сөзләр олдугда мәтн фәргләриндә бејтин нөмрәситә мисраын шәрти һәрфи, әламәти, әлјазмасынын шифрәси гејд эдилир вә һәмин мәтн башга әлјазмасында олан охшар сөзү көстәрмәклә һәмин варианты көстәририк. Мәсәлән, 33-чү сәһифәдә 36-чы бејтдәки „а“ мисраында صلای сөзүнүн белә вариантлары вардыр:

36ª P L صدای () نوای

Мисрада бири биринә охшамајан сөзләр мөвчуд олдугда мәтн фәргләриндә бејтин нөмрәси, мисраын шәрти һәрфи, әламәти гојулур вә вариант үчүн верилән сөз көстәрилир. Бу вариант олан әлјазмалары гејд олунур вә нәһајәт вариант өзү тәкрар олунур. Мәсәлән, 10-чу сәһифәдә 8-чи бејтдә „а“ мисраында ناسی сөзү вардыр ки, бунун да ашағыдакы мәтн фәргләри вардыр:

8ª ناسی P ساح

(Надир һалларда көстәрилән сөздән сонра вариант верилир, ондан сонра әлјазмасы ишарәси верилир.)

Мисрада ики вә даһа артыг мүхтәлиф, лакин заһирән бири биринә охшар сөз олдугда јухарыда көстәрдијимиз принсипә риајәт эдирик.

Мисрада ики вә ја заһирән бири биринә охшар ејни сөзләр олдугда мәтн фәрги кими верилән сөзүн өзү дејил, она гоншу олан әввәл вә ја сонра кәлән сөз верилир.

Мәсәлән, 35-чи сәһифәдә 73-чү бејтдә „в“ мисраында белә дир: کس حوش هم حوش را نافتم, бурада көрүнүр ки, حوش сөзү ики дәфә тәкрар олунур. Вариант белә верилир

78ᵃ PeOULEDVVoB کس حویشتن حویشتن یافتم вә я һәмин сәһифәдә 74-чү бейтдә „в“ мисраында беләдир همان نه که مشوق حود حود شوم бурада حود сөзү тәкрар олунур. Вариант белә верилир

74ᵃ L حود بدید شوم

Мисрадакы сөзләрин бириндә мәтн фәрги олдугда әлязмасынын һәрфи әламәти вә һәмин сөзүн тәкрары веркүл (,) илә айрылыр. Мәсәлән, 47-чи сәһифәдә 31-чи бейтдә „в“ мисраында ر وی сөзүнүн мәтн фәрги верилир 31ᵃ I روی I ازوی, B در وی

Мисрада бир нечә мәтн фәрги олдугда һәр бир сөз нөгтәли веркүл (;) илә бири бириндән айрылыр. Мәсәлән, 47-чи сәһифәдә 23-чү бейтдә „а“ мисраында درآشوب вә سمع сөзләринин мәтн фәрги верилир

23ᵃ ODVo سمع ؛ ر آشوب

Мәтн фәргләриндә биз „бәрабәр“ сөзү әвәзинә шәрти ишарә олараг ики нөгтә ( ) ишләтмишик.

Мүхтәлиф әлязмаларында бейтләрин сырасы бизим мәтндәки уйғун кәлмәдикдә, мәтн фәрги бизим тутдуғумуз мәтндә бейтин әввәлиндә верилир, сонра әлязмасынын шәрти әламәти, бундан сонра да бу әлязмасында олан мәтндәки бейтләр сыра илә верилир.

Мәсәлән, 17-чи сәһифәдә 34, 35-чи бейтләр P әлязмасында әксинә верилмишдир

34 35 P 35 34

Мүхтәлиф әлязмаларында мисраларын сырасы бизим мәтндәки мүвафиг кәлмәдикдә мәтн фәргләриндә мүәййән бейтдә мисранын әламәтиндән сонра әлязмасынын шәрти әламәти, бундан сонра да әлязмасында олдуғу кими мисра верилир. Мәсәлән, 47-чи сәһифәдә 26-чы бейтдә беләдир

26ᵃ 26ᵇ Pc 26ᵇ, 26ᵃ

Мәтндә олдуғу кими ишарәсиз дә верилмишдир: бу фәсилләрин сәрлөвһәсиндә вә я бейтдә әлавә едилмиш ири-ири сөзләрин вариантлары үстүндә гойулур. Бәзи һалларда олдуғу кими я мәтн фәргләринә дахил едилән әлавәдән сонра кәлән бейтин ахырында вә я бейтин сәтрләри арасында гойулур.

Мәтн фәргләриндә изаһлар Азәрбайҹанча верилдийиндән бә'зи сөзләр шәрти ихтисар шәклиндә верилмишдир. Мәсәлән, „артырылмышдыр“ әвәзинә „арт“, „бурахылмышдыр“ әвәзинә „бр“.

Нәшр етдийимиз „Шәрәфнамә“ ашағыдакы шәрти ишарәләри көстәрилән әлязмалары вә нәшрләри әсасында һазырланмышдыр.

1. Париж милли китабханасы әлязмасы „P“ һәрфи илә көстәрилмишдир (763 һиҹри).

2. Париж милли китабханасы әлязмасы „Pc“ һәрфи илә көстәрилмишдир.

3. Оксфордда Бодлеян китабханасы әлязмасы „O“ һәрфи илә көстәрилмишдир.

4. Ленинград Дөвләт Дарүлфүнуну китабханасы әлязмасы, „U“ һәрфи илә көстәрилмишдир.

5. Британия (Лондон) музейи әлязмасы „L“ һәрфи илә көстәрилмишдир.

Чапа имзаланмыш 10.IX.[illegible] Чап листи [illegible]
Нәшрийат листи [illegible] Бир чап листинә олан
һәрфләрин сайы [illegible] 000 ФI [illegible] Сифариш
№ [illegible] Тираж [illegible] 000

Азәрнәшр мәтбәәси [illegible] лар адына Китаб
Сарайы Бакы Әли Бајрамов күчәси № 1

Азәрбајчан ССР НС [illegible] јанында Полиграфија
[illegible] Нәшријјат ишләри идарәси

ТӘРТИБ ЕДӘНДӘН

Даһи Азәрбайҹан шаири Низами Кәнҹәвинин әсәрләринин элми-тәнгиди мәтнини һазырламаг, бөйүк шаирин хатирәсини әбәдиләшдирмәк саһәсиндә көрүлән әсас ишләрдәндир.

Азәрбайҹан ССР Элмләр Академиясы Низаминин бүтүн поэмаларынын элми-тәнгиди мәтнини һазырламаг вә бу күнә гәдәр мүхтәлиф музей вә китабханаларда (совет вә хариҹи музей вә китабханаларында) сахланылан айры айры әлязмаларыны вә я мүхтәлиф заманларда Яхын Шәргдә нәшр олунмуш даш басмаларыны топлайыб бөйүк шаирин әдәби ирсини нәшр этмәк кими шәрәфли вәзифәни өһдәсинә алмышдыр.

Бу иши башларкән әлимиздә мүхтәлиф дөврләрә аид (хүсусилә XIV – XV әсрләр) коллексиялардан топланмыш он әлязмасы олмушдур. Бундан әлавә Рыпканын „Һәфт пейкәр" тәнгиди әсәриндән, Бленд тәрәфиндән нәшр олунмуш „Мәхзәнүл әсрар" мәтниндән вә Иран алими Вәһид Дәсткерди тәрәфиндән нәшр олунмуш Низаминин күллийятындан истифадә этмишик.

Һәмин әлязмаларыны диггәтлә өйрәнмәк, бири бирилә мүгайисә этмәкдә тәртибчиләр айры айры һалларда һәр шейдән әввәл шаирин илк мәтнинә мүмкүн гәдәр яхынлашмаға чәһд этмишләр.

Мүхтәлиф әлязмаларынын мәтнләрини мүгайисә этмәк вә мәзмунуну тәһлил этмәкдә айры айры һалларда даһа сон заманлара аид мисраларын айырд эдилмәси, бәзән дә, әксинә, бу вә я башга сәбәбләрә көрә катибләр тәрәфиндән бурахылмыш бейтләрин бәрпа эдилмәси мүмкүн олмушдур. Катибләр тәрәфиндән тамамилә тәһриф олунмуш бир чох сөзләрин, истилаһларын дүзкүн охунмасына вә анлашылмасына хүсуси фикир верилмишдир. Айры айры һалларда мәтни тәртиб эдәнләр гаршысында бейтләрин бири бири ардынҹа дүзкүн кетмәсини тә'йин этмәк кими мәсәлә дурмушдур ки, бунун да һәлли һәр ердә мүмкүн дейилдир. Нәһайәт, тәртибчи айры-айры сөзләрин вариантларыны, сөз фәргләрини гейд этмишдир ки, бу да охуҹу вә мүтәхәссисләрә мүхтәлиф әлязмаларында мәтнин нә вәзиййәтдә олдуғу һаггында мә'лумат вермәк үчүндүр.

Азәрбайҹан ССР Элмләр Академиясынын гәрары илә элми-тәнгиди мәтнин тәртиби үчүн ашағыдакы һей'әт тәшкил эдилмишдир: Ә Әләсгәрзадә, Ф Бабаев, О И Смирнова, Л А Хетагуров, Ә Ә Әлизадә.

ССРИ Элмләр Академиясынын мүхбир үзву проф Е Э Бертелс бүтүн бу әсәрләрә редактор тә'йин эдилмишдир. Бу сәтрләри язана „Мәхзәнүл-әсрар" вә „Шәрәфнамә" үчүн тәнгиди мәтн тәртиб этмәкдән башга һей'әтин ишинә рәһбәрлик этмәк, элми тәнгиди мәтн тәртибинә биринҹи дәфә башлаянлара көмәк көстәрмәк тапшырылмышдыр.

АЗӘРБАЙЧАН ССР ЭЛМЛӘР АКАДЕМИЯСЫ
НИЗАМИ адына ӘДӘБИЙЯТ ИНСТИТУТУ

НИЗАМИ КӘНЧӘВИ

ШӘРӘФНАМӘ

Элми тәнгиди мәтни тәртиб едән
Ә. Ә. Әлизадә

Редактор **Е. Э. Бертелс**

АЗӘРБАЙЧАН ЭЛМЛӘР АКАДЕМИЯСЫ НӘШРИЙЯТЫ
БАКИ — 1947

АКАДЕМИЯ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ им. НИЗАМИ

НИЗАМИ ГЯНДЖЕВИ

ШАРАФ-НАМЭ

Составитель научно-критического текста
А. А. Али-заде

Редактор Е. Э. Бертельс

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
БАКУ — 1947